

κατά των γυναικών
Τώρα, μπορείς να μιλήσεις

Οδηγός Συμβουλευτικής για τη βία

*Δεν είσαι η μόνη
Δεν είσαι μόνη*

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΟΔΗΓΟΥ

Ο παρόν οδηγός εκπονήθηκε στο πλαίσιο του υποέργου 3 «Εκπόνηση ή /και επικαιροποίηση εργαλείων και διοικητικών / προτυποποιημένων εγγράφων λειτουργίας των δομών και παρακολούθηση της εφαρμογής τους» στο πλαίσιο της Πράξης: «Οριζόντιες Παρεμβάσεις Εθνικής Εμβέλειας για την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών» με Κωδ. ΟΠΣ 5000490 του Ε.Π. «Μεταρρύθμιση Δημοσίου Τομέα 2014-2020».

Ανάδοχος Εταιρεία: ΓΝΩΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ Ι.Κ.Ε

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚΤΥΠΩΣΗΣ ΟΔΗΓΟΥ

Η εκτύπωση του παρόντος οδηγού έγινε στο πλαίσιο του υποέργου 4 «ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΡΑΣΕΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ (ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ – ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ) ΣΕ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ», της Πράξης: «Οριζόντιες Παρεμβάσεις Εθνικής Εμβέλειας για την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών» και με Κωδ. ΟΠΣ 5000490 του Ε.Π. «Μεταρρύθμιση Δημοσίου Τομέα 2014-2020»

Ανάδοχος Ένωση Εταιρειών: Ε. ΚΑΛΙΩΡΑΚΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ ΕΕ - PLUS EUROPE Μ.Ι.ΚΕ.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ /

Επιτελική Δομή ΕΣΠΑ Υπουργείου Εσωτερικών

Δραγατσάνιου 8, Αθήνα Τ.Κ. 10559

Τηλ.: 2131511102-3

Web: www.isotita.gr

E-mail: info@isotita.gr, gramggif@isotita.gr

Facebook: Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ, ΦΩΤΕΙΝΗΣ ΚΟΥΒΕΛΑ

Η βία κατά των γυναικών συνιστά παγκόσμιο φαινόμενο, που απαντάται στον ιδιωτικό και τον δημόσιο χώρο όλων των κοινωνιών, ανεξάρτητα από το επίπεδο της ανάπτυξης, του πληθυσμού, του πολιτισμού ή της θρησκείας τους.

Το ειδικό φαινόμενο της έμφυλης βίας, αποτελεί κατάφωρη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που απειλεί διαρκώς όλες τις γυναίκες, διακυβεύοντας έτσι την ψυχική και την σωματική ακεραιότητά τους, την αξιοπρέπειά τους, αλλά και την ποιότητα της δημοκρατίας μας συνολικά.

Ταυτόχρονα, η βία κατά των γυναικών, προσλαμβάνεται ως επιμέρους πτυχή των έμφυλων ανισοτήτων και ερμηνεύεται ως μια μορφή έκφρασης των αναχρονιστικών και στερεοτυπικών μηχανισμών υποτακτικής θέασης των γυναικών.

Η παρούσα έκδοση στοχεύει στην επικαιροποίηση και τον ανασχεδιασμό του **Οδηγού παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών και λειτουργίας των υποστηρικτικών δομών**, στο πλαίσιο της συνεχούς αναβάθμισης των υπηρεσιών του δικτύου δομών για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων, της διεύρυνσης της ομάδας στόχου και της εισαγωγής της εργασιακής συμβουλευτικής ως μιας ακόμη παρεχόμενης υπηρεσίας υποστήριξης, που προσφέρεται σε όλες τις δομές του δικτύου.

Θέσεις και θεωρήσεις για τη βία κατά των γυναικών, μορφές βίας, η βία στο χώρο εργασίας και η σεξουαλική παρενόχληση, πολιτικές για την αντιμετώπισή τους, συμβουλευτική γυναικών που υφίστανται βία ή/και πολλαπλές διακρίσεις: κοινωνικής, ψυχοκοινωνικής και νομικής στήριξης, υποστήριξης μέσω τηλεφώνου, διαπολιτισμικής συμβουλευτικής, σχέδια προτύπων λειτουργίας δομών και κώδικα δεοντολογίας, δικτύωση των δομών στην τοπική κοινωνία, το σύστημα υγείας και οι ιατρικές υπηρεσίες, ο ρόλος, η συμβολή και η αρωγή της Αστυνομίας και των Δικαστικών Αρχών, αποτελούν ορισμένες από τις βασικές θεματικές του Οδηγού, καθιστώντας τον μια πληρέστατη έκδοση και συνάμα ένα σπουδαίο, εξειδικευμένο εργαλείο, που θα συμβάλλει καταλυτικά στην άρτια διαχείριση της συμβουλευτικής γυναικών – θυμάτων έμφυλης βίας.

Εύχομαι ο παρών Οδηγός να αποτελέσει ένα πραγματικά χρηστικό εργαλείο για την καλύτερη δυνατή εξυπηρέτηση και κατάρτιση των στελεχών της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων, στο επίπονο και συνάμα αμιγώς ανθρωπιστικό έργο που έχουν αναλάβει, με το να προσφέρουν βοήθεια και στήριξη στις ωφελούμενες γυναίκες που έχουν υποστεί ή κινδυνεύουν να υποστούν οποιαδήποτε μορφή έμφυλης βίας.

ΦΩΤΕΙΝΗ ΚΟΥΒΕΛΑ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
ΜΕΡΟΣ Α΄: Η ΒΙΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	5
1 ΚΕΦΑΛΑΙΟ - ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ.....	5
1.1 Ταυτότητες φύλου. Κοινωνικές διαφορές.....	8
1.2 Μορφές βίας	14
2 ΚΕΦΑΛΑΙΟ - Η ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ.....	16
2.1 Αντιλήψεις για τη βία και σεξισμό.....	16
2.2 Κοινωνικές διαστάσεις της ενδοοικογενειακής βίας.....	17
2.3 Σωματικές και ψυχολογικές συνέπειες της βίας	21
2.4 Βία: Μύθοι και αλήθειες.....	23
2.5 Επιπτώσεις της βίας στα παιδιά	27
3 ΚΕΦΑΛΑΙΟ - ΒΙΑ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ	30
3.1 Επιστημονικές έρευνες για την εξάπλωση της σεξουαλικής παρενόχλησης .	31
3.2 Ελεγκτικοί μηχανισμοί στην Ελλάδα για υποθέσεις σεξουαλικής παρενόχλησης. Εμπειρίες και αδυναμίες.....	34
3.3 Εμβάθυνση του ορισμού.....	36
3.4 Διαφορές αντιλήψεων ανάμεσα στα φύλα για το τι ενοχλεί.....	38
3.5 Κριτικός προσωπικός χώρος: Η σεξουαλικότητα της γυναίκας σε μια άνιση κοινωνία είναι πάντα υπό υποψία.....	39
3.6 Μια «συνηθισμένη» υπόθεση: Η γραμματέας, ο πρόεδρος και το υποτιμητικό εργασιακό περιβάλλον	41
3.7 «Quid pro Quo: Κάτι για κάτι»	43
3.8 Πώς αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενες τη σεξουαλική παρενόχληση και πώς πρέπει να την αντιμετωπίσουν;	44
3.9 Συμβουλευτική για την παρενόχληση	45
4 ΚΕΦΑΛΑΙΟ - ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ. 50	
4.1 Οι διεθνείς Συμβάσεις και Διακηρύξεις. Εργαλεία του ΟΗΕ για την ισότητα και τη βία.	50
4.2 Πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Συμβουλίου της Ευρώπης	53
4.3 Εθνικές πολιτικές για την καταπολέμηση της βίας. Γυναικείο κίνημα και βία κατά των γυναικών	58
4.4 Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την ισότητα των φύλων 2016-2020.....	63
ΜΕΡΟΣ Β΄: ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΠΟΥ ΥΦΙΣΤΑΝΤΑΙ ΒΙΑ Η'/ΚΑΙ ΠΟΛΛΑΠΛΕΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ.....	68

5	ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ	68
5.1	Διαχωρισμός συμβουλευτικής και ψυχοθεραπείας.....	68
5.2	Συμβουλευτική με την οπτική του φύλου - Συμβουλευτική ψυχοκοινωνικής στήριξης	69
5.3	Σχέση συμβούλου- εξυπηρετούμενης	75
5.4	Γυναίκες που ζουν σε μια βίαιη σχέση. Ψυχολογική κατάσταση.....	76
5.5	Γυναίκες που έχουν υποστεί βιασμό	78
5.6	Προετοιμασία για φυγή	79
5.7	Διλήμματα του/της Συμβούλου και η αντιμετώπισή τους.....	80
5.8	Συμβουλευτική πράξη.....	81
6	ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ	114
6.1	Κοινωνική Εργασία με την οπτική του φύλου	114
6.2	Ο ρόλος του/της Κοινωνικού Λειτουργού στις υποστηρικτικές δομές	116
6.3	Σχεδιασμός κοινωνικής υποστήριξης	121
6.4	Ενδοοικογενειακή βία: Μύθοι και πραγματικότητες	127
6.5	Ενδεικτικά παραδείγματα κοινωνικής στήριξης (8 περιπτώσεις)	129
6.6	Δύσκολα ζητήματα – Ενδεικτικές βινιέτες.....	141
7	ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΝΟΜΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ	161
7.1	Το νομικό πλαίσιο για όλες τις μορφές βίας κατά των γυναικών	161
7.2	Η οπτική του φύλου στη Νομική Συμβουλευτική (2 περιπτώσεις).....	165
7.3	Εφαρμογή του Νόμου 3500/2006 για την ενδοοικογενειακή βία	182
8	ΚΕΦΑΛΑΙΟ - ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΜΕΣΩ ΤΗΛΕΦΩΝΟΥ	188
8.1	Εισαγωγή – Εννοιολογική προσέγγιση	188
8.2	Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της συμβουλευτικής μέσω τηλεφώνου	189
8.3	Βασικές αρχές τηλεφωνικής συμβουλευτικής.....	191
8.4	Στάδια διαχείρισης / δομή τηλεφωνικών κλήσεων.....	192
8.5	Πρακτικές οδηγίες προς τα στελέχη τηλεφωνικής συμβουλευτικής	195
8.6	Ειδικές συμβουλές προς τα στελέχη της τηλεφωνικής γραμμής 15900	197
9	ΚΕΦΑΛΑΙΟ - ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ	201
9.1	Βασικές αρχές Διαπολιτισμικής Συμβουλευτικής.....	202
9.2	Η ιδιαίτερη περίπτωση των μεταναστριών και προσφυγισσών	208
9.3	Πρακτικές οδηγίες – κατευθύνσεις σε συμβούλους	208
9.4	Διερμηνεία και διαπολιτισμική μεσολάβηση.....	212
10	ΚΕΦΑΛΑΙΟ - ΠΟΛΛΑΠΛΕΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	214

ΜΕΡΟΣ Γ΄: ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ ΤΗΣ ΓΓΦ	219
11 ΚΕΦΑΛΑΙΟ - ΣΧΕΔΙΑ ΠΡΟΤΥΠΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΚΩΔΙΚΑ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ.....	219
11.1 Συμβουλευτικά Κέντρα: Κανονισμός Λειτουργίας (ΣΧΕΔΙΟ)	219
11.2 Ξενώνες Φιλοξενίας Κακοποιημένων Γυναικών των Δήμων: Κανονισμός Λειτουργίας (ΣΧΕΔΙΟ).....	255
11.3 Τηλεφωνικής Γραμμής SOS: Κανονισμός Λειτουργίας (ΣΧΕΔΙΟ)	283
11.4 Κώδικας Δεοντολογίας για την επεξεργασία Προσωπικών Δεδομένων	291
12 ΚΕΦΑΛΑΙΟ - ΔΙΚΤΥΩΣΗ ΤΩΝ ΔΟΜΩΝ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ	297
12.1 Αναγκαιότητα και στρατηγικός σχεδιασμός της δικτύωσης	297
12.2 Μεθοδολογία και ρόλος των στελεχών της κοινωνικής δικτύωσης.....	298
12.3 Σχήματα δικτύωσης στην τοπική κοινωνία και ο ρόλος των Δήμων	301
12.4 Ενδεικτικά παραδείγματα δικτύωσης.....	304
12.5 Οδηγός Δικτύωσης	306
13 ΚΕΦΑΛΑΙΟ -ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	362
13.1 Το ΕΣΥ και η κακοποίηση των γυναικών. Παρούσα κατάσταση και προτάσεις .	362
13.2 Στάσεις των επαγγελματιών υγείας για τη βία κατά των γυναικών.....	365
13.3 Πώς μπορεί να προσεγγιστεί το θέμα της βίας από το ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό	366
13.4 Εντοπίζοντας τη βία στο πλαίσιο των ιατρικών υπηρεσιών: Εργαλεία	367
13.5 Πρωτόκολλο Συνεργασίας με φορέα που εμπλέκεται στην αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών: Εθνικό Σύστημα Υγείας.....	369
14 ΚΕΦΑΛΑΙΟ - Η ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ	376
14.1 Ο ρόλος της Αστυνομίας στην αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας .	376
14.2 Ο ρόλος της Αστυνομίας στην αντιμετώπιση υποθέσεων βιασμού.....	378
14.3 Ο ρόλος της Αστυνομίας στην αντιμετώπιση της διεθνικής σωματεμπορίας ...	381
14.4 Ο ρόλος των Νομικών και Δικαστικών Αρχών στην πάταξη του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας	383
14.5 Πρωτόκολλο Συνεργασίας με φορέα που εμπλέκεται στην αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών: Ελληνική Αστυνομία	386
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	392
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.....	408
ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ	420

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη βάση επικαιροποίησης του ισχύοντος Οδηγού παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών και λειτουργίας των υποστηρικτικών δομών του δικτύου της ΓΓΙΦ, η Ομάδα Έργου προέβη σε μια σειρά αλλαγών, βελτιώσεων και προσθηκών, μη αλλοιώνοντας σε σημαντικό βαθμό τα κείμενα του αρχικού οδηγού έχοντας υπόψη τις ανάγκες της διευρυμένης ομάδας στόχου, που παρήχθη τον Οκτώβριο του 2011.

Ειδικότερα και δεδομένου ότι, η ανάγκη επικαιροποίησης προέκυψε λόγω των ιδιαιτεροτήτων της διευρυμένης ομάδας των γυναικών θυμάτων βίας ή και πολλαπλών διακρίσεων που συνιστούν τις εξυπηρετούμενες των δομών του Δικτύου της ΓΓΙΦ, καθώς και λόγω της εισαγωγής της εργασιακής συμβουλευτικής ως πρόσθετη υπηρεσία υποστήριξης που παρέχουν τα Συμβουλευτικά Κέντρα και οι Ξενώνες Φιλοξενίας, κρίθηκε σκόπιμο ο αρχικός Οδηγός να συμπεριλάβει επιπλέον κεφάλαια που να αφορούν τη διαπολιτισμική συμβουλευτική και τη διερμηνεία, την τηλεφωνική συμβουλευτική, τις πολλαπλές διακρίσεις και την εργασιακή στήριξη, ενώ προστέθηκαν βινιέτες για τη διαχείριση δύσκολων θεμάτων κατά την ψυχοκοινωνική στήριξη.

Τέλος, παρατέθηκε στο αντίστοιχο κεφάλαιο το νέο πλαίσιο λειτουργίας του κάθε τύπου δομής του Δικτύου της ΓΓΙΦ, έτσι όπως αποτυπώνεται στους κανονισμούς λειτουργίας, ενώ σκόπιμο κρίθηκε η επικαιροποίηση και ο εμπλουτισμός του κεφαλαίου για τη δικτύωση των δομών με την τοπική κοινωνία.

ΜΕΡΟΣ Α΄: Η ΒΙΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

1 ΚΕΦΑΛΑΙΟ - ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ

❖ Ταυτότητες φύλου. Ψυχολογικές ερμηνείες και τρόποι αναπαραγωγής

Οι παραδοσιακές ταξινομήσεις των ψυχολογικών χαρακτηριστικών των δύο φύλων τα αντιμετώπιζαν άνισα ξεκινώντας από τις βιολογικές τους διαφορές. Από τα τέλη της δεκαετίας του '70, που συμπίπτει με το κίνημα της χειραφέτησης των γυναικών, τα πράγματα άρχισαν να αλλάζουν και το βιολογικό φύλο (sex) αρχίζει και χάνει την αξία του σαν αφετηρία διαχωρισμών. Έτσι προκύπτει το κοινωνικό φύλο «gender» το οποίο δεν στέκεται στις βιολογικές διαφορές, αλλά εμπεριέχει και τις κοινωνικές κατασκευές για τι σημαίνει «ανδρισμός» και «θηλυκότητα».

Τα παιδιά αρχίζουν να διαμορφώνουν προσωπικότητα αυτοπροσδιοριζόμενα σε σχέση με τους γονείς τους και πρωτίστως σε σχέση με τη μητέρα τους γιατί κυρίως αυτές τα φροντίζουν. Το κορίτσι λοιπόν προσπαθεί να μοιάσει στη μητέρα του, εφόσον είναι και του ίδιου φύλου. Αυτός ο δεσμός ευνοεί τον προσανατολισμό των κοριτσιών κατά πρώτον, στη φροντίδα των άλλων. Μπορεί η κόρη να δραστηριοποιείται σε διαφορετική εποχή από τη μητέρα της και σε διαφορετικές συνθήκες, όμως νοιώθει κι αυτή το ίδιο υπεύθυνη για το φαγητό της οικογενείας, την καθαριότητα, την υγιεινή, το διάβασμα των παιδιών, για την αρμονική σχέση των μελών της οικογενείας. Κατά δεύτερον, ο δεσμός με τη μητέρα επιδρά στο να δυσκολεύεται να φύγει από τις σχέσεις της όταν αυτές την καταπιέζουν.

Όταν αργότερα θελήσει να διαμορφώσει ένα δικό της τρόπο σκέψης και δράσης, πρέπει να προσπαθήσει πολύ να κάνει όσα η μητέρα της αρνήθηκε: Να διεκδικήσει τα δικά της θέλω και πιστεύω, αλλιώς καλύπτεται πίσω από τη δύναμη και εξουσία του συζύγου. Το αγόρι σε αντίθεση με το κορίτσι προσπαθεί να μην είναι σαν τη μητέρα του εφόσον είναι διαφορετικού φύλου. Κατανοεί τον ανδρισμό ως το αντίθετο της θηλυκότητας. Έτσι, αν η θηλυκότητα είναι συνυφασμένη με τη φροντίδα, την υπέρμετρη κατανόηση, την αφοσίωση, άσχετα με το προσωπικό κόστος, ο ανδρισμός είναι τα αντίθετα. Σε πολλές κοινωνίες η φήμη του άνδρα καθορίζεται από την σκληρότητα που επιδεικνύει στις συμπεριφορές που τον βρίσκουν αντίθετο. Αυτή η διαφορετικότητα θα τον επηρεάζει στο φυλετικό του ρόλο και στο ρόλο ως πατέρα αγοριού.

Κοινωνιολογική και ψυχολογική έρευνα δείχνει ότι τα πρότυπα φύλου προδιαγράφουν και καθορίζουν από πολύ νωρίς την εξέλιξη του ατόμου. Μια μακρά σειρά ψυχολογικών διεργασιών επηρεάζει τη διαμόρφωση του χαρακτήρα των παιδιών ως αγοριών ή κοριτσιών. Κάποιες από αυτές τις διεργασίες είναι συνειδητές και άλλες υποσυνείδητες, όπως η ταύτιση του παιδιού με το γονέα του ίδιου φύλου και το γονέα με το παιδί του ίδιου φύλου. Στις περισσότερες κοινωνίες οι γονείς, ανεξαρτήτως φύλου, ανατρέφουν το αγόρι μέσω μιας υποσυνείδητης διαδικασίας, ώστε να αποδέχεται φροντίδα και προσοχή από τους άλλους, δηλαδή να βάζει τις ανάγκες του σε πρώτη σειρά. Με ανάλογη διαδικασία σε πολλά πολιτιστικά πλαίσια, από την ανδρική συμπεριφορά υιοθετείται η επιθετικότητα, είτε αυτή εκφράζεται

μεταξύ ανδρών σαν παιχνίδι, είτε ως προστασία της γυναίκας τους.

Η ταυτότητα του φύλου είναι από τις πιο σταθερές ταυτότητες και εδραιώνεται, όπως δείχνουν οι έρευνες, από πολύ νωρίς. Πέρα από τους γονείς, όπως αναφέρεται παραπάνω, σημαντικό ρόλο παίζει και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον και το σχολείο που μέσα από τη διαπαιδαγώγηση διαμορφώνει ταυτότητες.

Το σχολείο ακόμη και στην εποχή μας, ευθύνεται σημαντικά για τη διατήρηση των στερεοτύπων που αφορούν στη θηλυκότητα και τον ανδρισμό. Η προσέγγιση και η ερμηνεία των γνωστικών αντικειμένων παράγεται μέσα σε ένα εννοιολογικό περιβάλλον, όπου οι άνδρες ασκούν πρακτική αλλά και συμβολική εξουσία στις γυναίκες. Δεν υπάρχει περιοχή της σχολικής γνώσης και δράσης που να μην είναι εκτεθειμένη στη διαφορά των φύλων (Φρειδερίκου–Φολερού, 2004).

Αυτή η διαφοροποίηση στις ταυτότητες δεν εσωτερικεύεται παρατακτικά (διαφορετικός/διαφορετική) αλλά υποτακτικά (ανεξάρτητος/εξαρτημένη). Η ταυτότητα των αγοριών και στο χώρο του σχολείου διαμορφώνεται με σημεία αναφοράς την καριέρα και τον προσανατολισμό προς την κοινωνία (το δημόσιο βίο), ενώ η ταυτότητα των κοριτσιών διαμορφώνεται με σημεία αναφοράς τους οικιακούς ρόλους (Παπαταξιάρχης & Παραδέλλης, 1992).

Τα υπάρχοντα πρότυπα ενισχύονται από τους παράγοντες που έχουν την εξουσία να τα ορίσουν και να τα διατηρήσουν. Το κυριότερο εργαλείο για τη διατήρηση της εξουσίας είναι ο έλεγχος των πόρων σε μια κοινωνία. Η Αρσέλ (2008) ορίζει ως εξουσία τον άνισο έλεγχο των πόρων ενός άλλου ατόμου ή μιας άλλης κοινωνικής ομάδας. Όταν αναφερόμαστε στην έννοια των πόρων, εννοούμε τους οικονομικούς φυσικούς, συμβολικούς, πολιτικούς, κοινωνικούς και ψυχολογικούς πόρους. Είναι μια πραγματικότητα το ότι σε όλες τις κοινωνίες οι άνδρες κατέχουν τις μεγαλύτερες περιουσίες, τα καλύτερα επαγγέλματα, τα περισσότερα πολιτικά αξιώματα από τις γυναίκες και γι' αυτό βρίσκονται σε μια πιο ισχυρή θέση ως προς το να ορίσουν τι είναι αρμόζουσα γυναικεία και ανδρική συμπεριφορά. Είδαμε από την έρευνα στο Βόλο (Τόπα, Αναστασίου, Καλκαβούρα, Μάνθου, 2000) ότι η θέληση της γυναίκας να κρατήσει την ανεξαρτησία της επονομάστηκε σαν «εμμονή» που πυροδοτούσε το θυμό και τη βία σ' ένα ζευγάρι.

Οι γυναίκες βέβαια αργότερα με τη δράση τους δεν στερούνται κοινωνικής επιρροής, όμως η κοινωνική εξουσία διαφέρει από την κοινωνική επιρροή, γιατί προσφέρει τη δυνατότητα σε αυτόν που εξουσιάζει να αφαιρέσει πόρους από αυτόν που εξουσιάζεται. Σε κοινωνίες όπου οι γυναίκες έχουν περιορισμένη κοινωνική εξουσία, δύσκολα αναγνωρίζονται κοινωνικά όταν υπερβαίνουν τα πλαίσια του φυλετικού τους ρόλου. Όσο πιο στενά είναι αυτά τα πλαίσια τόσο πιο περιορισμένες είναι και οι δυνατότητές τους. Ίσως και ο φόβος για έλλειψη της κοινωνικής αναγνώρισης να συνιστά μια αιτία που αναγκάζει πολλές γυναίκες να δέχονται να ζουν σε συνθήκες ασύμφορες γι' αυτές.

Η έλλειψη όμως ισότητας δημιουργεί στον άνθρωπο το συναίσθημα της κοινωνικής ντροπής, που συνοδεύεται από αίσθημα αδικίας και μείωσης του αυτοσεβασμού, αφού απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης είναι η παραδοχή από τους άλλους. Είναι αδύνατο ο άνθρωπος να αισθανθεί ουδέτερα προς τις κοινωνικές προσβολές που

μειώνουν την αυτοεκτίμησή του (Αρσέλ 2008). Οι άλλοι είναι τα κάτοπτρα που μέσα τους βλέπει τον εαυτό του. Συμβάλλουν στη σύνθεση μιας πληρέστερης εικόνας του εαυτού του. Όταν λοιπόν οι άλλοι καταφάσκουν αυτός συνειδητοποιεί την αξία του, όταν αρνούνται, χάνεται.

Μερικά από τα κοινωνικά κάτοπτρα μέσα από τα οποία γυναίκες και άνδρες, αγόρια και κορίτσια βλέπουν τον εαυτό τους να αναπαρίσταται είναι τα ΜΜΕ. Τα ΜΜΕ αναπαράγουν τα στερεότυπα φύλου και εμφυτεύουν σιγά/σιγά τα άτομα κατά την κοινωνικοποίηση τους, με μοντέλα προς μίμηση.

Σε έρευνα του Κέντρου Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ 2001) αναφέρεται η κοινωνική κατασκευή της έννοιας του φύλου. Σημαντικός είναι ο ρόλος των ΜΜΕ στην επιβολή αυτής της έννοιας. Μεγάλο μέρος του ενδιαφέροντος για τη μελέτη του ρόλου των ΜΜΕ στην κοινωνική κατασκευή της έννοιας του φύλου έχει τις ρίζες του στο θεωρητικό ρεύμα του ακαδημαϊκού φεμινισμού. Παρά τις διάφορες θεωρητικές αποκλίσεις που αναδύθηκαν μέσα στους κόλπους του ακαδημαϊκού φεμινισμού, αποτέλεσε κοινή πεποίθηση των κυριότερων εκπροσώπων του κινήματος ότι τα ΜΜΕ διαμορφώνουν, σε σημαντικό βαθμό, τις κυρίαρχες κοινωνικές αναπαραστάσεις της εικόνας της γυναίκας και συμβάλλουν έτσι καθοριστικά, τόσο στον τρόπο με τον οποίο η ίδια η γυναίκα προσλαμβάνει την ταυτότητα της, όσο και στην συντήρηση των πατριαρχικών σχέσεων εξουσίας και στην υπονόμηση της κοινωνικής θέσης της γυναίκας. Τα ΜΜΕ θεωρούνται από την έρευνα σαφώς ως μηχανισμοί που αναπαράγουν σχέσεις εξουσίας, καθώς και σχέσεις πολιτικού, κοινωνικού και πολιτισμικού ηγεμονισμού (Dijk Van 1993). Η έρευνα που αφορά στα ΜΜΕ εντάσσεται στα πλαίσια μιας ευρύτερης μελέτης της εξουσίας στην επικοινωνία. Η άποψη των μελετητών είναι ότι τα ΜΜΕ συντελούν στο συμβολικό εκμηδενισμό των γυναικών προβάλλοντας μια διαστρεβλωμένη εικόνα που εξυπηρετεί στην αναπαραγωγή προτύπων (ΚΕΘΙ, Φύλο και Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, Δεκέμβριος 2001). Όπως φαίνεται και από τα πρακτικά της Ημερίδας «Γυναίκα και ΜΜΕ» τα γυναικεία πρότυπα που προβάλλονται έχουν να κάνουν με μια γυναίκα που καταξιώνεται σύμφωνα με αυτό το πρότυπο που έχει (υλικά αγαθά) και κυνηγά -στην κυριολεξία- συντρόφους με ισχυρή προσωπικότητα και μεγάλη οικονομική άνεση. Τόσο στις διαφημίσεις, όσο και στο περιεχόμενο των εκπομπών η γυναίκα χρησιμοποιείται τις περισσότερες φορές ως ένα σεξουαλικό αντικείμενο, που ανεβάζει τα νούμερα τηλεθέασης.

Τα ΜΜΕ επηρεάζουν και τα πρότυπα που έχουν οι γυναίκες για το σώμα τους. Η γυναικεία ομορφιά αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες βιομηχανίες στον κόσμο. Αρκετές μελέτες τοποθετούν τη ρίζα του προβλήματος στην «κουλτούρα της λεπτότητας», που περιλαμβάνει την εξιδανίκευση υπερβολικά αδύνατων γυναικείων σωμάτων, την πολιτισμική ταύτιση του αδύνατου σώματος με τη γυναικεία ομορφιά και φυσικά όλα αυτά με τη βοήθεια των διαιτητικών τροφών και προϊόντων (Δεληγιάννη, 2005).

Ένας άλλος παράγοντας που παίζει σημαντικό ρόλο στη διατήρηση των στερεοτύπων είναι οι επαγγελματικές επιλογές που διαχωρίζουν τα επαγγέλματα σε ανδρικά και γυναικεία.

Η διαφοροποίηση στις ταυτότητες των δύο φύλων δημιουργεί, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, ανισότητες, στερεότυπα, στενά πλαίσια κοινωνικών ρόλων. Όσο πιο στενά είναι αυτά τα πλαίσια, τόσο πιο περιορισμένες είναι οι δυνατότητες δράσης και επιλογών. Αυτή είναι

λοιπόν η διαφοροποίηση των ταυτοτήτων, η οποία υπαγορεύει τους έμφυλους ρόλους, περιορίζει τις επαγγελματικές επιλογές των γυναικών οι οποίες κινούνται κυρίως σε χώρους όπου υπερεκπροσωπούνται (π.χ. των υπαλλήλων, των εκπαιδευτικών και αυτών που παρέχουν υπηρεσίες), ενώ αντίθετα τα επαγγέλματα με επιχειρησιακό ή τεχνικό αντικείμενο είναι επιλογές των ανδρών.

Η γυναίκα κάνει αυτές τις επιλογές ακολουθώντας τα μοντέλα τα οποία της υπαγορεύουν οι κοινωνικά δοσμένοι ρόλοι της, χωρίς η ίδια να παίρνει θέση σχετικά με την ορθότητα αυτού του μοντέλου.

Η μελέτη του επαγγελματικού διαχωρισμού είναι απαραίτητη γιατί οι επιπτώσεις του τόσο στην αγορά εργασίας όσο και στο επίπεδο της ισότητας των φύλων είναι ιδιαίτερα σημαντικές. Καταρχήν, στην αγορά εργασίας προκαλούνται στεγανά και δυσκαμψίες, οι οποίες δυσκολεύουν περισσότερο τους/τις άνεργους/-ες στην αναζήτηση θέσης εργασίας σε κλάδους με έντονη εκδήλωση του φαινομένου του επαγγελματικού διαχωρισμού. Παράλληλα, ο επαγγελματικός διαχωρισμός έχει επιπτώσεις και στον τομέα της ισότητας των φύλων, καθώς οι γυναίκες αποκλείονται από κάποια επαγγέλματα.

Η μεγαλύτερη πρόκληση που έχουν να αντιμετωπίσουν οι γυναίκες οι οποίες εισέρχονται στην αγορά εργασίας στην Ελλάδα είναι η συμφιλίωση της επαγγελματικής και κοινωνικής ζωής τους. Παρά τη νομοθετική κατοχύρωση της ισότητας των φύλων, οι διακρίσεις στους επαγγελματικούς χώρους συνεχίζουν να υφίστανται. Η ισότητα προϋποθέτει το μοίρασμα των οικογενειακών υποχρεώσεων ανάμεσα στα δύο φύλα και τη δυνατότητα άνδρες και γυναίκες να διαθέτουν χρόνο ώστε εκτός από τις επαγγελματικές τους δραστηριότητες να μπορούν να αναπτύξουν κοινωνικές δραστηριότητες που βοηθούν στην ανάπτυξη και ολοκλήρωση του ανθρώπου. Κάτι τέτοιο όμως δεν συμβαίνει (Καραλή-Δημητριάδη, 2000). Στον τομέα της επιχειρηματικότητας και της αγοράς εργασίας γενικότερα, οι οικογενειακές υποχρεώσεις που αποτελούν σταθερή ευθύνη και υποχρέωση της γυναίκας δεν μπορούν εύκολα να συνδυαστούν με τα βασικά στοιχεία της επιχειρηματικότητας, δηλαδή το ακατάστατο ωράριο, την πολύωρη απασχόληση και τη γεωγραφική μετακίνηση, ανάλογα με το είδος της εργασίας. Αυτό κάνει μεγαλύτερη την ανάγκη για τη δημιουργία ενός υποστηρικτικού πλαισίου που θα βοηθήσει τις γυναίκες να συμφιλιώσουν οικογενειακές και επαγγελματικές υποχρεώσεις. Μέσα σε αυτή την προσπάθεια εντάσσεται και η λειτουργία των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών, με την πρωτοβουλία του ΚΕΘΙ και τη συνεργασία φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Σε αυτά τα Κέντρα τα παιδιά εκμεταλλεύονται δημιουργικά τον ελεύθερο χρόνο τους από ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό οι δε μητέρες με την απασχόληση των παιδιών στα Κέντρα εξασφάλισαν ελεύθερο χρόνο.

1.1 Ταυτότητες φύλου. Κοινωνικές διαφορές

Οι ανισότητες μεταξύ ανδρών και γυναικών υπάρχουν και διαπερνούν όλες τις κοινωνικές ομάδες. Παράλληλα υποθάλπονται και στηρίζονται από κοινωνικούς θεσμούς και δομές. Διαφαίνονται στις διαφορετικές κοινωνικές πρακτικές που αφορούν τα δύο φύλα και πηγάζουν από τις στερεότυπες αντιλήψεις.

Η έννοια του φύλου αναφέρεται στις βιολογικές και κοινωνικές διαφορές που παρατηρούνται μεταξύ ανδρών και γυναικών. Το [sex] ενός ατόμου είναι γενετικά καθορισμένο, ενώ το κοινωνικό φύλο [gender] είναι πολιτισμικά και κοινωνικά κατασκευασμένο. Υπάρχουν επομένως δύο βιολογικά φύλα (το αρσενικό και το θηλυκό) και δύο κοινωνικά φύλα (το ανδρικό και το γυναικείο). Στην ελληνική γλώσσα σύμφωνα με τη (Βέικου, 2009), αυτή η διάκριση είναι εμφανής στους προσδιορισμούς που χρησιμοποιούνται για το βιολογικό φύλο (αρσενικό και θηλυκό) και το κοινωνικό φύλο (ανδρικό και γυναικείο), (Butler, 1999). Η ταυτότητα του φύλου σχετίζεται με την αυτοαντίληψη που διαμορφώνει το άτομο και υιοθετεί σε σχέση με το γυναικείο και αντρικό κοινωνικό ρόλο και που επιλέγει να ασκεί. Ενώ το βιολογικό/κοινωνικό φύλο στην καθημερινή γλώσσα χρησιμοποιείται εναλλακτικά, στις κοινωνικές επιστήμες το κοινωνικό φύλο αναφέρεται ειδικά στις κοινωνικές διαφορές γνωστές ως ανδρικοί ή γυναικείοι κοινωνικοί ρόλοι (Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, 2007). Ιστορικά το κίνημα του φεμινισμού [feminism] σύμφωνα με την Judith Butler, *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity* (1999), καθιέρωσε την αντίληψη ότι πολλοί ρόλοι που αναφέρονται στο φύλο είναι κοινωνικά προσδιορισμένοι και δεν μπορούν να καθοριστούν με καθαρά βιολογικά κριτήρια (Βέικου, 2009). Οι πολλές και διαφορετικές ψυχολογικές και βιολογικές θεωρίες που αναπτύχθηκαν και προσπάθησαν να εξηγήσουν τις διαφορές των φύλων παρά το γεγονός ότι οι άντρες και οι γυναίκες διαθέτουν διαφορετικά βιολογικά χαρακτηριστικά δεν εξήγησαν επαρκώς τις κοινωνικές διακρίσεις ανάμεσα στα φύλα, η δε ανάλυση της διαδικασίας κοινωνικοποίησης δεν ερμηνεύει την διαδικασία κοινωνικοποίησης και την αναπαραγωγή των προτύπων. Σημαντικό ρόλο παίζει ένα τουλάχιστον βιολογικό χαρακτηριστικό, η γέννηση και ο θηλασμός, (Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, 1997) και ο τρόπος οργάνωσης της οικογένειας που καθορίζει τους τρόπους συμμετοχής στο ιδιωτικό και το δημόσιο διαχωρίζοντας ρόλους και είδη απασχόλησης.

Κατά τη Στρατηγάκη (2007), οι φεμινιστικές θεωρίες προσέγγισαν τη θέση των γυναικών με όρους κοινωνικούς και όχι βιολογικούς εγκαινιάζοντας την αντίληψη αυτή με τη μαρξιστική θεωρία που εξέτασε το ρόλο των γυναικών στον καπιταλισμό και συνεχίστηκε με τις θεωρίες της καταπίεσης των γυναικών και της κοινωνικής κατασκευής, των ταυτοτήτων των φύλων μέχρι τις πρόσφατες τάσεις «αποδόμησης του φύλου που πριμοδοτούν τη δράση των υποκείμενων έναντι της επίδρασης των κοινωνικών συστημάτων και των κοινωνικών δομών. Η φεμινιστική έρευνα επεκτάθηκε σε νέα πεδία, όπως ο ρόλος των συμβολικών αναπαραστάσεων στη διαμόρφωση των έμφυλων ταυτοτήτων κ.ά όπως αναφέρεται από την (Αθανασίου, 2006).

Σύμφωνα με την Ιγγλέση (1990) οι σύγχρονες φεμινίστριες στην Ευρώπη και την Αμερική θεώρησαν την πατριαρχική δομή της κοινωνίας ως την κύρια αιτία για την ανισότητα, στηριζόμενες στις αναλύσεις της κοινωνικοοικονομικής και πολιτικής εμπειρίας των γυναικών.

Σύμφωνα με τη Στρατηγάκη (2007) στην οικογένεια αποκτώνται οι ταυτότητες και οι διαφορετικοί κοινωνικοί ρόλοι και αναπαράγονται τα στερεότυπα. Οι φεμινιστικές έρευνες των δεκαετιών 1970 και 1980 μεταξύ άλλων ανέδειξαν ότι η οικογένεια ως προς την αναπαραγωγή και την οικιακή εργασία είναι πρωταρχικός χώρος καταπίεσης των γυναικών μαζί δε με το χώρο παραγωγής /μισθωτής εργασίας που ασκούνται και σχέσεις εξουσίας ανάμεσα στα φύλα αλληλεπιδρούν στη διαμόρφωση του κοινωνικού φύλου αλλά είναι και πεδίο αγώνων για την αλλαγή του (Βαΐου- Στρατηγάκη 1989).

Η Joan Acker (1995) πιστεύει ότι τα στάδια της κοινωνικοποίησης σε σχέση με το

κοινωνικό φύλο καθορίζονται μέσα από τις εξής πέντε αλληλοσχετιζόμενες διαδικασίες:

1. Την κατασκευή των διακρίσεων που γίνεται στην εργασία, στην οικογένεια, στο κράτος στην πολιτική.
2. Την κατασκευή των συμβόλων και των εικόνων μέσω της γλώσσας, της ιδεολογίας, των ΜΜΕ που εκφράζουν και ενισχύουν τις διακρίσεις.
3. Οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών όταν επικοινωνούν μεταξύ τους ενέχουν στοιχεία εξουσίας και υποταγής.
4. Οι παραπάνω διακρίσεις συμβάλλουν στη διαμόρφωση των στοιχείων της ατομικής ταυτότητας ως προς το φύλο.
5. Το κοινωνικό φύλο εμπλέκεται στις καθοριστικές συνεχείς διαδικασίες που δημιουργούν και επιβάλλουν οι κοινωνικές δομές.

Οι διαδικασίες αυτές αναπαράγουν τα πρότυπα και ανανεώνουν τις διακρίσεις, τα σύμβολα, την ιδεολογία, τις σχέσεις εξουσίας και υποταγής, οι οποίες συμβάλλουν με τη σειρά τους, στο να δημιουργήσουν δυο διαφορετικές φυλετικές ταυτότητες. Σύμφωνα με την Αρσέλ (2008) ο όρος «κατασκευή φύλου» σημαίνει κατασκευή διαφορών μεταξύ αγοριών και κοριτσιών, ανδρών και γυναικών, οι οποίες δεν είναι βιολογικά καθορισμένες (West & Zimmerman, 2004, Crawford & Unger 2000, Unger 1998). Οι κατασκευασμένες διαφορές χρησιμοποιούνται για να ενισχύσουν τη θεωρία ότι τα φύλα είναι βασικά διαφορετικά από τη φύση τους.

Οι νοοτροπίες που υποθάλπουν την ανισότητα εξελίσσονται με τους δικούς τους αργόσυρτους ρυθμούς μέσα από ιδεολογικές προσεγγίσεις και εκφράζονται πολύ συγκεκριμένα στο επίπεδο των κοινωνικών πρακτικών. Οι κοινωνικές πρακτικές διατηρούν τις διαφορές και δικαιολογούν δυσμενείς διακρίσεις εις βάρος των γυναικών. Οι διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών καθορίζονται και θεωρούνται «φυσιολογικές» από την κυρίαρχη ιδεολογία και τις κοινωνικές δομές.

Συμπερασματικά σύμφωνα με την Ann Oakley που εισήγαγε τον όρο στην κοινωνιολογία, το «φύλο» αναφέρεται στην βιολογική διάκριση σε ανδρικό και γυναικείο και το «κοινωνικό φύλο» στην παράλληλη και κοινωνικά άνιση διάκριση σε αρσενικό και θηλυκό (Oakley, 1972). Επομένως, το κοινωνικό φύλο εστιάζεται στις κοινωνικά κατασκευασμένες διαστάσεις των διαφορών μεταξύ ανδρών και γυναικών. Επιπλέον, όμως ο όρος «κοινωνικό φύλο» έχει στη συνέχεια διευρυνθεί: δεν αφορά μόνο την ατομική ταυτότητα και προσωπικότητα ενός ατόμου αλλά αναφέρεται, σε συμβολικό επίπεδο, στα πολιτισμικά ιδεώδη και στερεότυπα που αφορούν την αρρενωπότητα και την θηλυκότητα, και σε δομικό επίπεδο, στην διάκριση των δύο φύλων κατά την εργασία στο πλαίσιο των κοινωνικών θεσμών και οργανώσεων. Κατά την δεκαετία του 1970, οι κοινωνιολογικές και ψυχολογικές έρευνες επικεντρώθηκαν στην επιστημονική οριοθέτηση του κοινωνικού φύλου. Αυτό σημαίνει ότι επεδίωξαν να αποδείξουν ότι οι διαφορές και οι διακρίσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών δεν μπορούν να ερμηνευτούν με βάση την βιολογική διαφορά και ότι οι πολιτισμικά κυρίαρχες ιδέες για την αρρενωπότητα και την θηλυκότητα αποτελούν στερεότυπα που αντιστοιχούν μόνον επιφανειακά στην

πραγματικότητα. Οι κοινωνικο-πολιτισμικοί κώδικες και συμβάσεις, δηλαδή οι κανόνες με τους οποίους λειτουργεί η κοινωνία και οι οποίοι είναι ταυτόχρονα δημιουργήματα της κοινωνίας αλλά και θεμελιώδη στοιχεία της, καθορίζουν την απόδοση των συγκεκριμένων κοινωνικών χαρακτηριστικών στα φύλα. Αυτά τα χαρακτηριστικά θεμελιώνουν την εγκαθίδρυση των στερεοτυπικών διαφορών μεταξύ των φύλων. Άρα οι αντιλήψεις για το κοινωνικό φύλο μπορούν να ερμηνευθούν ως αποδοχή και ενσωμάτωση των κοινωνικών κανόνων. Τα άτομα επομένως κοινωνικοποιούνται υπακούοντας τις προσδοκίες της κοινωνίας για τις «αποδεκτές» συμπεριφορές κάθε φύλου οι οποίες υλοποιούνται μέσα από τους θεσμούς της οικογένειας, του κράτους και των Μ.Μ.Ε. Μια τέτοια κατανόηση του 'κοινωνικού φύλου' φυσικοποιείται και γίνεται αντιληπτή ως στοιχείο της προσωπικής ταυτότητας ενός ατόμου: στην ουσία επιβάλλει μία κοινωνική κατηγορία (αυτή του κοινωνικού φύλου) πάνω στο ανθρώπινο σώμα (αυτό του βιολογικού φύλου). Επομένως αν το κοινωνικό φύλο εκφράζεται με έναν επαναλαμβανόμενο τρόπο στην πραγματικότητα επαναδημιουργείται και ενσωματώνεται έτσι στην κοινωνική συνείδηση, (Βέικου, 2009).

Σύμφωνα με τη (Βέικου, 2009), τα στερεότυπα φαίνεται ότι διατηρούνται και αναπαράγονται συνεχώς, καθώς δικαιολογούν τις προκαταλήψεις ενάντια στις γυναίκες και γενικότερα την κοινωνική ανισότητα ανάμεσα στα δύο φύλα. Η ιδεολογία της διαφοράς δικαιώνει στερεότερες αντιλήψεις για τα φύλα και επομένως αναπαράγει την ανισότητα. Για το λόγο αυτό βρίσκει ανταπόκριση στην κοινή γνώμη, ωστόσο έχει αρνητικές συνέπειες στον αγώνα για την απελευθέρωση της γυναίκας. Οι ιδέες του φεμινισμού και οι έρευνες για το φύλο εγκαινιάζονται από την φιλόσοφο και φεμινίστρια Simone de Beauvoir που συνέδεσε την υπαρξιστική φιλοσοφία [existentialism] με τις εμπειρίες από την ζωή των γυναικών. «Ένα άτομο δεν γεννιέται γυναίκα αλλά γίνεται γυναίκα». Καθώς το παιδί μεγαλώνει «η κοινωνία προσφέρει μια σειρά από εντολές, κοινωνικούς κανόνες και τρόπους συμπεριφορών. Η ταυτότητα του κοινωνικού φύλου, αναφέρεται στα χαρακτηριστικά και την συμπεριφορά που προσδιορίζουν τις στερεοτυπικές αντιλήψεις για την ταυτότητα ενός ατόμου, (Βέικου, 2009), χρησιμοποιείται για να σημασιοδοτήσει όλα αυτά που ένα πρόσωπο λέει ή κάνει για να δηλώσει ότι είναι αγόρι ή κορίτσι, π.χ. οι γυναίκες μαγειρεύουν και καθαρίζουν το σπίτι ενώ οι άνδρες επισκευάζουν τα αυτοκίνητα. Σημαντικό κίνητρο κοινωνικοποίησης του παιδιού, σύμφωνα με τους συγκεκριμένους ρόλους, είναι ότι το κοινωνικό φύλο αντικατοπτρίζεται σε τομείς της καθημερινής ζωής, όπως η εκπαίδευση, η εργασία, η οικογένεια, η σεξουαλικότητα, η επικοινωνία με τους άλλους (Connell, 1987, Βέικου, 2009). Στον Οδηγό Συνθετικού μοντέλου Συμβουλευτικής με την οπτική του Φύλου (Μάρη, 2008) αναφέρεται ότι οι ρόλοι και τα στερεότυπα φύλου, η κοινωνική αναπαράσταση των προτύπων και της άνισης μεταχείρισης αντρών και γυναικών υπάρχουν σε πολλούς τομείς της κοινωνικής ζωής και εγκαθιστούν σχέσεις εξουσίας. Θεωρούμε ότι τα ψυχολογικά-κοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες είναι αποτελέσματα και των διακρίσεων που βιώνουν σε σχέση με το φύλο. Οι διαφορές των φύλων είναι πολιτισμικά και κοινωνικά επεξεργασμένες με τέτοιον τρόπο, ώστε να αποδίδουν στις γυναίκες ιδιαίτερες «θηλυκές» ιδιότητες και μια συγκεκριμένη ταυτότητα φύλου που καθιερώνεται μέσω της κοινωνικοποίησης. Η έννοια του κοινωνικού φύλου χρησιμοποιείται για να σημασιοδοτήσει όλα αυτά που ένα πρόσωπο λέει ή κάνει για να δηλώσει ότι είναι αγόρι ή κορίτσι, άνδρας ή γυναίκα (Βέικου, 2009). Περιλαμβάνει την σεξουαλικότητα αλλά δεν περιορίζεται μόνο σε αυτή (Butler, 1999). Άλλα στοιχεία που χαρακτηρίζουν το κοινωνικό φύλο είναι το ντύσιμο, ο τρόπος ομιλίας, η κίνηση του σώματος, το επάγγελμα, και άλλοι παράγοντες που δεν περιορίζονται από το βιολογικό φύλο.

Το κοινωνικό φύλο τέμνει όλες τις κοινωνικές ομάδες, προσθέτοντας ή αφαιρώντας στην εκμετάλλευση ή στα προνόμια, στην ισχύ ή στην αδυναμία των μελών τους. Έτσι, η αγρότισσα, η εργάτρια, η γυναίκα πανεπιστημιακός, η επιχειρηματίας, αλλά και η αστή, στους διαφορετικούς τους κόσμους ή κάθε μια και κατά περίπτωση θα συναντήσουν πρόσθετες, σε σχέση με τους συντρόφους τους, δυσκολίες ή λιγότερες «ευκαιρίες» προσωπικής έκφρασης και κοινωνικής αποδοχής τους, χωρίς αυτό να οφείλεται, βέβαια, στις βιολογικές τους διαφορές. Οι κοινωνικές διαφορές των φύλων διαπιστώνονται σε πολλά επίπεδα:

- στην οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα ανδρών και γυναικών, που είναι η διαφορετική αντιμετώπιση, μισθολογικά και εργασιακά
- στον επαγγελματικό διαχωρισμό σε «ανδρικά» και σε «γυναικεία» επαγγέλματα
- στο ιδεολογικό επίπεδο των νοοτροπιών και αντιλήψεων για τη «φύση» των δυο φύλων
- στο χώρο της οικογένειας και της καθημερινής ζωής (συσσώρευση των υποχρεώσεων της οικογενειακής φροντίδας στους ώμους των γυναικών). Σε πολλές οικογένειες επιβιώνουν συλλογικές νοοτροπίες αρχαϊκών προτύπων για τη διαφοροποίηση των ρόλων ανάλογα με το φύλο.
- είναι γνωστό ότι τόσο στην εκπαίδευση όσο και στην απασχόληση τα αγόρια και οι άνδρες έχουν εξασφαλίσει την προτεραιότητα και την προνομή.

Το ζήτημα της διεκδίκησης της ισότητας παραπέμπει στη ανίχνευση της υπαρκτής ανισότητας, που διαπιστώνεται σε διάφορους χώρους: στο χώρο της οικογένειας και της καθημερινής ζωής. Είναι γνωστό ότι τόσο στην εκπαίδευση όσο και στην απασχόληση τα αγόρια και οι άντρες έχουν εξασφαλίσει την προτεραιότητα και την προνομή. Οι κοινωνικοί θεσμοί, όπως το σχολείο, η εκκλησία, οι νόμοι, κατασκευάζουν και διατηρούν τις έμφυλες διαφορές (Ηλιού, 1995).

Μερικοί παράγοντες που δημιουργούν και αναπαράγουν την κοινωνική κατασκευή του φύλου είναι οι εξής: η γλώσσα που στιγματίζει, χρησιμοποιείται για να περιθωριοποιεί το κορίτσι και τη γυναίκα, η συμπεριφορά κάθε φύλου απέναντι στο άλλο, η οικογένεια, δηλαδή η εξουσιαστική σχέση που αναπαράγουν οι δύο σύζυγοι μεταξύ τους και ο τρόπος ανατροφής των παιδιών, ο διαχωρισμός μεταξύ μισθωτής εργασίας και μη αμειβόμενης μέσα στη οικογένεια, η ανδροκεντρική θεώρηση της επιστήμης, ο τύπος, ο γραπτός λόγος, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, το υλικό περιβάλλον που ενισχύει και παγιώνει τις διαφορές, το οικονομικό σύστημα παραγωγής εργασίας και ιδιοκτησίας. (Ηλιού, 1995).

Ανισότητες και δυσμενείς διακρίσεις εις βάρος των γυναικών που παραμένουν είναι:

- Η συσσώρευση των υποχρεώσεων της οικογενειακής φροντίδας στους ώμους των γυναικών
- Η διαφορετική αντιμετώπιση τους μισθολογικά και εργασιακά.

- Ο τρόπος οργάνωσης της οικογένειας σε συνάρτηση με τη αλληλεπίδραση ενός τουλάχιστον βιολογικού χαρακτηριστικού που είναι η γέννηση και ο θηλασμός, που επιδρούν συστηματικά στη διάκριση των φύλων καθορίζοντας τους ρόλους και τα είδη της απασχόλησης για κάθε φύλο (Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, 2007).

Η Joan Ackner πιστεύει ότι τα στάδια κοινωνικοποίησης σε σχέση με το κοινωνικό φύλο καθορίζονται από διαδικασίες που αλληλοεπηρεάζονται.

- Η κατασκευή των διακρίσεων γίνεται στην εργασία, την οικογένεια, το κράτος, την πολιτική.
- Η κατασκευή των συμβόλων και των εικόνων μέσω της γλώσσα, της ιδεολογίας των Μ.Μ. Ε. και ενισχύουν τις διακρίσεις.

Είναι φανερό ότι οι έμφυλες ταυτότητες αφού ανάγονται στο κοινωνικό πλαίσιο δεν είναι ποτέ σταθερές και μονολιθικές αλλά υπόκεινται σε μεταβολές, όταν το κοινωνικό πλαίσιο μεταβάλλεται. Άλλοι κοινωνικοί παράγοντες που επηρεάζουν τη φυλετική ταυτότητα είναι η εθνικότητα, η τάξη, η εθνότητα και οι κοινωνικοί κανόνες για την σεξουαλικότητα. Η Passerini (1998) σύμφωνα με την Χατζαρούλα, (2003). υποστηρίζει ότι η έννοια της ταυτότητας δεν υπακούει σε προκαθορισμένους κανόνες. Η ισότητα πρέπει να επιτευχθεί με την αποδοχή των διαφορών σε ορισμένους τομείς και όχι με την εξομοίωση των δύο φύλων (Passerini, 1998). Τα υποκείμενα βρίσκονται πάντοτε σε διαδικασία συγκρότησης μέσα από μια διαλεκτική σχέση μεταξύ ομοιότητας και διαφορετικότητας και επομένως, μια γυναικεία ταυτότητα είναι δυνατή τόσο στη βάση της διαφορετικότητας όσο και στη βάση της ομοιότητας. Το φύλο εμπλέκεται συνέχεια με τις διαδικασίες που δημιουργούν και επιβάλλουν οι κοινωνικές δομές. Οι νοοτροπίες που υποθάλλουν την ανισότητα εξελίσσονται και τροποποιούνται προς την ίδια κατεύθυνση μέσα από τις *κοινωνικές διαφορές*. Οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ των φύλων έχουν στοιχεία εξουσίας και υποταγής. Οι διαφορές μεταξύ αντρών και γυναικών καθορίζονται και «φυσικοποιούνται» από την κυρίαρχη ιδεολογία και τις κοινωνικές δομές.

Η άσκηση βίας κατά των γυναικών στα πλαίσια της οικογένειας σχετίζεται με την αντίληψη ότι υπάρχει «το δικαίωμα» βίας ξεκινώντας από την εξουσία που δίνουν οι κοινωνικά κατασκευασμένοι ρόλοι των φύλων.

Αυτή η πραγματικότητα σε συνδυασμό με τις διακρίσεις σε πεδία όπως η εκπαίδευση, η επαγγελματική απασχόληση, η πολιτική, η κοινωνική προστασία, η σεξουαλικότητα συνέβαλλαν στην μη αντιμετώπιση της βίας και στη διατήρηση της, ως τρόπου ελέγχου των γυναικών.

Η βία κατά των γυναικών σε κάθε εκδήλωσή της έχει ως στόχο την υποταγή της γυναίκας και την εκμηδένιση της ατομικής της υπόστασης.

Η φεμινιστική αντίληψη υποστηρίζει ότι οι διαφορές των φύλων είναι κατασκευασμένες κοινωνικά και όχι βιολογικά και ότι οι σχέσεις ανάμεσα στους άντρες και τις γυναίκες έχουν διαμορφωθεί κοινωνικά και ιστορικά ως σχέσεις εξουσίας και δύναμης, με τις γυναίκες να ανήκουν στην υποβαθμισμένη και υποταγμένη ομάδα, η δε παραδοσιακή σύνδεση της οικογένειας συντελεί στη διαιώνιση της υποβάθμισης τους (Δεληγιάννη, Αθανασιάδου, 2009).

1.2 Μορφές βίας

Το άρθρο 1 της Διακήρυξης των Ενωμένων Εθνών για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών (UN Declaration on Elimination on Violence against Women) ορίζει τη βία ως εξής: «Κάθε βίαιη πράξη που βασίζεται στο φύλο και έχει σαν αποτέλεσμα τη σωματική, σεξουαλική και ψυχολογική βλάβη ή δυστυχία για τις γυναίκες, συμπεριλαμβανομένων και των απειλών για βίαιες πράξεις, εξαναγκασμό, ή αυθαίρετη στέρηση ελευθερίας ανεξάρτητα αν η βία συμβαίνει στη δημόσια ή την ιδιωτική ζωή».

Η βία κατά των γυναικών έχει πολλά πρόσωπα. Το **φαινόμενο** της βίας όπως αυτό εκφράζεται στη **συμπεριφορά** του θύτη στην Ελληνική κοινωνία περιέχει τέσσερις μορφές με μερικές επικαλύψεις. Οι κύριες βίαιες συμπεριφορές είναι: 1) η σεξουαλική, 2) η σωματική, 3) η ψυχολογική και 4) η οικονομική βία.

1. Στη σεξουαλική βία περιλαμβάνονται: εξαναγκασμός για σεξουαλικές πράξεις στις οποίες δεν συναινεί το θύμα, όπως βιασμός μέσα και έξω από μια σχέση, σεξουαλική κακοποίηση παιδιών και εφήβων, σεξουαλική παρενόχληση και απειλές στο χώρο εργασίας ή στο δημόσιο χώρο, καταναγκαστική πορνεία (trafficking).

2. Στη σωματική βία περιλαμβάνονται: γελοιοποίηση του σώματος του άλλου, σπρωξιές, πετάγματα στο πάτωμα, γροθιές, κλωτσιές, χαστούκια, χτυπήματα σε άλλα σημεία του σώματος με τα χέρια ή άλλα αντικείμενα, τσιμπήματα, δαγκωματιές, σπασίματα μελών ή πλευρών, καταναγκαστική ακινησία, απόπειρα πνιξιματος, επιθέσεις με όπλο και μαχαίρι, καψίματα, συστηματικά βασανιστήρια, φόνος.

3. Η ψυχολογική βία έχει πολύπλοκες μορφές. Αποτελείται από τον εξαναγκασμό για υποταγή με απειλές, καταστροφή προσωπικών ειδών του θύματος ή αντικειμένων του σπιτιού, ή απειλές γι' αυτό, συνεχές βρίσιμο, υποτιμητικούς χαρακτηρισμούς, δημιουργία κλίματος εκφοβισμού και τρόμου, γελοιοποίηση του θύματος ιδιωτικά ή σε κοινό χώρο, συνεχή κριτική και υποτίμηση των αποφάσεών του, κτητικότητα και κοινωνική απομόνωση, συνεχή έλεγχο των κινήσεων, διαρκής κριτική και υποτιμητικά σχόλια για την εμφάνιση, το σώμα, τις ενδυματολογικές επιλογές τοποθέτηση της ευθύνης στο θύμα για οποιαδήποτε αποτυχία ή κακοδαιμονία του θύτη, κλείδωμα στο σπίτι ή εγκατάλειψη σε έναν άλλο χώρο με σκοπό την τιμωρία. Τέλος, συκοφάντηση της μητέρας στα παιδιά της κι απόπειρες διάρρηξης του δεσμού τους, από τον πατέρα-δράστη της βίας,

Η Οικονομική βία όταν λαμβάνει χώρα στην οικογένεια, αφορά στέρηση οικονομικών πόρων πάνω στους οποίους η σύντροφος –σύζυγος έχει δικαίωμα, απόκρυψη ή υπεξαίρεση εισοδημάτων και ιδιοκτησιών, εκμετάλλευση οικονομικών πόρων του θύματος για προσωπικούς σκοπούς του συζύγου-δράστη, στέρηση για εκείνη κ συχνά για τα παιδιά, βασικών φυσικών αγαθών όπως τροφή, ρούχα, φάρμακα, στέγη παρά τις υπάρχουσες οικονομικές δυνατότητες, εμπόδιο της συζύγου ή συντρόφου να εργαστεί ή να διαλέξει

ελευθέρα μια απασχόληση, πίεση για σύναψη δανείων στο όνομά της. Συχνά οδηγεί σε οικονομική καταστροφή. Όταν συμβαίνει στο χώρο εργασίας, αφορά ενίοτε σεξουαλική παρενόχληση και απειλές για απόλυση .

Η έκταση όλων των μορφών βίας κυμαίνεται από κοινωνία σε κοινωνία ανάλογα με τη νομική και οικονομική θέση των γυναικών. Οι μορφές βίας κατά των γυναικών που καλύπτονται από την Ελληνική Νομοθεσία είναι:

α) Η Ενδοοικογενειακή σωματική βία

β) Ο Βιασμός, μέσα και έξω από μια σχέση.

γ) Η Σεξουαλική κακοποίηση παιδιών και εφήβων, η σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας.

δ) Η σωματεμπορία (trafficking).

Στα επόμενα κεφάλαια αναλύουμε όλες τις μορφές βίας που καλύπτονται από την Νομοθεσία, εκτός της σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών και εφήβων. Οι κοινωνικοί μηχανισμοί που διατηρούν τη βία και την μετατρέπουν από κοινωνική οδύνη σε προσωπική ντροπή της μεμονωμένης γυναίκας (Αρσέλ, 2008) αναπτύσσονται στο Κεφάλαιο 2.

2 ΚΕΦΑΛΑΙΟ - Η ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ

2.1 Αντιλήψεις για τη βία και σεξισμός

Στην έρευνα που εκπονήθηκε το 2000 στο ΚΕΘΙ Βόλου με τίτλο «Απόψεις των κατοίκων νομού Μαγνησίας πάνω στις γυναίκες αρχηγούς μονογονεϊκών οικογενειών», αναφέρεται μεταξύ άλλων πως η βία είναι μια μορφή συμπεριφοράς που χαρακτηρίζει περισσότερο τους άνδρες, είναι δηλαδή στοιχείο της ανδρικής ταυτότητας και μαρτυρά πως τα θέματα που διαπραγματεύονται σε μια σχέση είναι τόσο τεταμένα που δεν αντέχει άλλο ο άνδρας και ξεσπά μετά από ένα όριο. Η έρευνα εμπεριέχει αναφορές, που έχουν να κάνουν τόσο με τον ορισμό της βίας όσο και με τις αντιλήψεις γύρω από αυτή. Θεωρείται στην παρούσα έρευνα, τόσο από τους άνδρες όσο και από τις γυναίκες, ότι η βία -και κυρίως η σωματική- είναι μια ακραία μεν, αναμενόμενη δε και ανεκτή τις περισσότερες φορές συμπεριφορά, που εμπίπτει στο ρεπερτόριο της ανδρικής συμπεριφοράς με κύρια την ευθύνη της συζύγου-συντρόφου, που παρότι γνωρίζει αυτού του είδους τη συμπεριφορά στο ταίρι της, αντί να την κατευνάσει, την πυροδοτεί με συμπεριφορές που δεν αρμόζουν στο ρόλο της, όπως με τη διεκδίκηση της οικονομικής ανεξαρτησίας, την «εμμονή»της, όπως υποστηρίζουν να κυνηγά τα θέλω της, τα πιστεύω της και την προσωπική της ελευθερία μέσα στη σχέση της (Τόπα, Αναστασίου, Καλκαβούρα, Μάνθου, 2000).

Η βία είναι πολύ σχετική έννοια που αλλάζει στο χρόνο και στο χώρο. Σήμερα μιλώντας για τη βία κατά των γυναικών, απομονώνουμε κάποιες πράξεις, οι οποίες μέχρι πρότινος θεωρούνταν κοινωνικά αποδεκτές, τώρα όμως τις καταδικάζουμε. Η συμπεριφορά αυτή αν και κοινωνικά αποδεκτή πολλές φορές (π.χ. τα εγκλήματα πάθους σε προηγούμενες δεκαετίες) εντούτοις είναι νομικά τιμωρητέα σύμφωνα με αντίστοιχους νόμους καθώς και σύμφωνα με διεθνείς συνθήκες, διότι αποτελούν καταπάτηση των δικαιωμάτων της γυναίκας στη συνολική σφαίρα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η κουλτούρα μιας κοινωνίας για τη βία και οι αντιλήψεις που έχουν οι άνθρωποι γι' αυτή, αντικατοπτρίζεται πολύ καλά και στη διάκριση που κάνουν οι κοινωνικές ομάδες στα δύο φύλα. Αυτή η διάκριση ονομάζεται σεξισμός.

Ανάλογα με την οικογενειακή, κοινωνική και πολιτισμική σφαίρα στην οποία ζουν οι γυναίκες μπορούμε κατά την Αρσέλ (2008) να διακρίνουμε τρεις μορφές σεξισμού:

Απροκάλυπτος σεξισμός: λειτουργεί όταν μια κοινωνία μεταχειρίζεται τις γυναίκες με έναν καθαρά επιβλαβή και άνισο τρόπο. Διαδεδομένη φυσική βία, τιμωρία στη γυναίκα την ίδια όταν βιάζεται, παράνομη καταδίκη σε θάνατο για τη σεξουαλικότητά της (εγκλήματα τιμής), διακρίσεις ως προς τις παροχές υγείας που θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή της, εξευτελιστική γλώσσα για το γυναικείο φύλο, άνιση μεταχείριση από το νόμο, άνιση μεταχείριση στο χώρο εργασίας, διακρίσεις στην εκπαίδευση, προδιαγραφές που εμποδίζουν την αυτόνομη και φυσική εξέλιξη της γυναίκας, γενικά διακρίσεις που την καθιστούν πολίτη δεύτερης κατηγορίας και την περιορίζουν στο ρόλο της μητέρας και της νοικοκυράς.

Κεκαλυμμένος σεξισμός: ο μοντέρνος κεκαλυμμένος σεξισμός στις δυτικές κοινωνίες εμφανίζεται κυρίως στο χώρο εργασίας. Είναι σκόπιμος, κρυφός και συχνά εχθρικός. Αυτή η συμπεριφορά έχει ως στόχο να φέρνει τις γυναίκες αντιμέτωπες με παγίδες, ώστε να αποτυγχάνουν. Αιτήσεις για εργασία χάνονται, προαγωγές δεν πραγματοποιούνται, η φωνή των γυναικών δεν ακούγεται στις συσκέψεις και στα ΜΜΕ. Υποκρύπτονται αρνητικοί χαρακτηρισμοί του σώματός τους και επιθετικότητα. Μέτρα για την προώθηση των γυναικών δε λαμβάνονται με τη δικαιολογία ότι δεν χρειάζονται τέτοιες διευθετήσεις και με τον ισχυρισμό πως τα φύλα σήμερα απολαμβάνουν ίσα δικαιώματα.

Υποσυνείδητος σεξισμός: παρόλες τις προσπάθειες να πιστέψουν και να εφαρμόσουν την κοινωνική ισότητα των γυναικών, οι περισσότεροι άνδρες και οι περισσότερες γυναίκες έχουν διαποτιστεί με αρνητικά μηνύματα για την ισότητα και εκλαμβάνουν τις απόψεις που υποστηρίζουν την κατωτερότητα των γυναικών ως απόλυτα φυσιολογικές (Αρσέλ, 2008). Τα αρνητικά μηνύματα διαπερνούν τη σκέψη, τα συναισθήματα, τη γλώσσα και τη συμπεριφορά των ανδρών σε ανύποπτο χρόνο με αποτέλεσμα να τα εκφράζουν αιφνιδιαστικά. Η αναγνώριση αυτής της κατωτερότητας της γυναίκας σε σχέση με τον άνδρα, θέτει εμπόδια στο να ζήσει ως ελεύθερος άνθρωπος με αυτοπεποίθηση. Βιώνει συναισθήματα ταπείνωσης και αδικίας τα οποία βλάπτουν την ταυτότητά της και κλονίζουν την εμπιστοσύνη στον εαυτό της. Δημιουργούνται συγκρούσεις και αντιθέσεις στον ψυχικό της κόσμο, στη σχέση της με τον άνδρα και στις σχέσεις της με τις άλλες γυναίκες.

2.2 Κοινωνικές διαστάσεις της ενδοοικογενειακής βίας

Σημαντικές είναι οι επιδράσεις της ενδοοικογενειακής βία τόσο στην ζωή των γυναικών όσο και στην εξέλιξη και τα χαρακτηριστικά της ευρύτερης κοινωνικής ομάδας που είναι μέλη τους αλλά και στη διαμόρφωση των κοινωνικών σχέσεων.

Παρ' ότι στις διακηρύξεις διεθνών οργανισμών και στις εθνικές νομοθεσίες λαμβάνονται μέτρα κατά της βίας δεν έχει γίνει κατανοητό ότι οι κοινωνίες που αποσιωπούν την βία κατά των γυναικών έμμεσα την αποδέχονται. Μια γυναίκα θύμα βίας ή μια οικογένεια που βιώνει τέτοιες συνθήκες αντιμετωπίζει ελλειμματικές κοινωνικές σχέσεις. Στην κοινότητα ανακυκλώνονται μέσα από τις συνθήκες αυτές τόσο τα κοινωνικά στερεότυπα αλλά και η ύπαρξη της βίας σαν στοιχείου κοινωνικής συμβίωσης.

Η βία είναι μια σοβαρή απειλή για την υγεία των γυναικών και των παιδιών καθώς και για την κοινωνική και ατομική τους ανάπτυξη. Προσβάλλει τη φυσική και συναισθηματική τους ακεραιότητα τόσο μεσοπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα (στο επόμενο υποκεφάλαιο θα εστιάσουμε στις επιπτώσεις της βίας). Οι γυναίκες με ιστορικό παιδικής κακοποίησης εμφανίζεται να έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες κακοποίησης κατά την ενήλικη ζωή τους από τον υπόλοιπο πληθυσμό, σύμφωνα με την πρώτη πανελλαδική επιδημιολογική έρευνα (ΚΕΘΙ, 2003) για τη βία κατά των γυναικών. Όλα τα είδη βίας αλλά και οι μορφές βίας εκτός από το ότι μπορεί να θέσουν σε κίνδυνο τη ζωή, τη σωματική ακεραιότητα και τη υγεία της γυναίκας

αποτελούν, ταυτόχρονα εκτός των βλαβών που προκαλούν, καταπάτηση του βασικού δικαιώματος του ατόμου για ζωή, ελεύθερη από το φόβο της βίας.

Οι γυναίκες θύματα προέρχονται από όλες τις κοινωνικές και οικονομικές τάξεις. Η βία μπορεί να εμφανιστεί σε όλα τα κοινωνικά επίπεδα. Ασκείται σε κάθε κοινωνική ομάδα ανεξάρτητα από την τάξη και τη μόρφωση, από γιατρούς μέχρι οδηγούς φορτηγών, από ιερείς μέχρι δασκάλους (Osatin and Short 1998, McGrath et al.1998).

Η Στρατηγάκη (2007), επισημαίνει ότι «Η άσκηση βίας κατά των γυναικών είναι μια σεξιστική πρακτική που καθορίζει τη μορφή της ανδρικής εξουσίας και συμβάλλει στη διατήρηση της έμφυλης κοινωνικής ιεραρχίας.

Δηλαδή η άσκηση της βίας κατά των γυναικών και ιδιαίτερα της σεξουαλικής βίας, δεν αποτελεί ιδιομορφία της ατομικής συμπεριφοράς κάποιων μεμονωμένων βίαιων ανδρών, αλλά μηχανισμό νομιμοποίησης της ανδρικής υπεροχής ».

Οι απόψεις που θεωρούσαν την εκδήλωση της βίαιης συμπεριφοράς προσωπικό χαρακτηριστικό του δράστη ή συμπεριφορά μέσα στα όρια του αντρικού ρόλου είναι υπό κριτική. Το θέμα σύμφωνα με τη Στρατηγάκη (2007) «της σύνδεσης της βίας κατά των γυναικών με την έμφυλη συγκρότηση της κοινωνίας αμφισβήτησε τόσο τις ψυχολογικές ερμηνείες που βασίζονταν σε ατομικά ψυχολογικά χαρακτηριστικά των βίαιων ανδρών, όσο και τις μαρξιστικές αναλύσεις που απέδιδαν την ανδρική βία στην οικονομική εκμετάλλευση καθαγιάζοντας την εργατική τάξη». Η βία κατά των γυναικών είναι μια εκδήλωση της ιστορικής ανισότητας, στις σχέσεις μεταξύ των δύο φύλων σε κοινωνικό, οικονομικό, θρησκευτικό και πολιτικό επίπεδο που δημιουργεί ένα από τους πιο ισχυρούς μηχανισμούς κοινωνικής υποταγής των γυναικών και καταργεί την απόλαυση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των βασικών ελευθεριών.

Οι ρόλοι και τα στερεότυπα φύλου, η κοινωνική αναπαράσταση των προτύπων και της άνισης μεταχείρισης αντρών και γυναικών που υπάρχουν σε πολλούς τομείς της κοινωνικής ζωής, εγκαθιστούν σχέσεις εξουσίας. Θεωρούμε ότι τα ψυχολογικά κοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες είναι αποτελέσματα και των διακρίσεων που βιώνουν σε σχέση με το φύλο (Οδηγός συνθετικού μοντέλου συμβουλευτικής, 2008).

Σε επιδημιολογική έρευνα που ολοκληρώθηκε στη χώρα μας το 2007, από το ΚΕΘΙ διαπιστώθηκε ότι μεγάλο ποσοστό γυναικών είτε δεν αναγνωρίζει ότι η συμπεριφορά που υφίσταται στο οικογενειακό τους περιβάλλον συνιστά καταχρηστική συμπεριφορά που εντάσσεται στην έννοια της βίας, είτε θεωρεί τον εαυτό του υπεύθυνο (σε ποσοστό 33%) αναπαράγοντας τα κοινωνικά στερεότυπα για το ρόλο των δύο φύλων.

Παρόλο ότι η βία έχει δομικό χαρακτήρα (βλ. 1^ο κεφάλαιο) σε έρευνά τους οι Gunay-Balci Ayganci (2005) κατέληξαν πως εκτός από την κοινωνική σχέση ανισότητας ένας από τους πιο σημαντικούς παράγοντες που επηρεάζουν την έκλυση της βίας, είναι τα χαρακτηριστικά των συντρόφων. Τέτοια χαρακτηριστικά είναι η αδύναμη προσωπικότητά τους, η έλλειψη αυτοπεποίθησης και η αρνητική επιρροή από την πατρική τους οικογένεια (Goode, 1971).

Η βία κατά των γυναικών ερμηνεύεται στο πλαίσιο της ανισότητας των φύλων. Είναι μια εκδήλωση της ιστορικής ανισότητας, στο κοινωνικό, οικονομικό, θρησκευτικό και πολιτικό

επίπεδο και δημιουργεί ένα από τους πιο ισχυρούς μηχανισμούς κοινωνικής υποταγής των γυναικών. Όλες οι μορφές βίας κατά των γυναικών καταλήγουν στον έλεγχο της συμπεριφοράς και της σκέψης τους (Στρατηγάκη, 2007). Όπως αναλύσαμε παραπάνω οι σχέσεις ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες έχουν διαμορφωθεί κοινωνικά και ιστορικά ως σχέσεις εξουσίας και δύναμης με τις γυναίκες να ανήκουν στην υποταγμένη ομάδα. Η βία μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον όχι μόνο καταπατεί το δικαίωμα αυτό της γυναίκας αλλά ταυτόχρονα δημιουργεί παθολογίες στη ζωή της. Μερικές γυναίκες μάλιστα, ανάλογα με το βαθμό, τη διάρκεια και τη μορφή βίας που υπόκεινται δεν καταφέρνουν ποτέ να ξεπεράσουν τις επιπτώσεις αυτές.

Η διαχείριση του προβλήματος λόγω αρνητικών στερεοτύπων αλλά και της αδυναμίας των θεσμών να αντιμετωπίσουν τη βία προληπτικά αλλά και υποστηρικτικά με αντίστοιχες δομές καταλήγει στο να αντιμετωπίζεται από το θύμα η κατάσταση που ζει ως προσωπικό-ιδιωτικό γεγονός. Υπάρχει η αντίληψη, για τη γυναίκα που κακοποιείται ότι είναι θύμα και παράλληλα ενοχοποιείται για τη θέση που βρίσκεται. Η αποστασιοποίηση του στενού και ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος από την άλλη πλευρά αναπαράγει το φαινόμενο αν και ταυτόχρονα η γυναίκα θύμα βίας στιγματίζεται (αυτή της «τρώει» κ.λπ.) και θεωρείται ότι αποδέχεται αυτό το ρόλο. **Το θύμα μετά την επανάληψη βίαιων επεισοδίων νιώθει δυσάρεστα και ταυτόχρονα δεν αποκαλύπτει ούτε στο στενό συγγενικό και φιλικό περιβάλλον την κατάσταση που ζει. Δυσκολεύεται στις σχέσεις και αρχίζει να αποσύρεται. Παράλληλα, αν γίνει γνωστό το γεγονός, ότι η γυναίκα είναι θύμα ενδοοικογενειακής βίας εισπράττει τη σιωπή και την έμμεση αποδοκιμασία.** Η οικογένεια δεν προσφέρει το πλαίσιο της ασφάλειας και της ποιότητας της ιδιωτικής ζωής σε συνθήκες ενδοοικογενειακής βίας, τα θύματα μέσα στο πρόσημα του προσωπικού συμβάντος υφίστανται τη διατήρηση της κατάστασης θυματοποίησης με την παράταση της σιωπής. Η αντιμετώπιση του οικογενειακού πλαισίου σαν ιδιωτικού χώρου που σε συνθήκες βίας μετατρέπεται σε χώρο αποκλεισμού και παράλληλα απόρριψης του ελέγχου και της άσκησης θεμελιωδών δικαιωμάτων από τις γυναίκες, επέτρεψαν στο να παραμένουν οι καταχρηστικές και βίαιες συμπεριφορές εκ μέρους των αντρών στο σκοτάδι. Αυτές οι κοινωνικές στάσεις απέναντι στην κακοποίηση των γυναικών ενισχύουν τη δυσκολία να βγει το θύμα από τον κύκλο της βίας. **Η αντιφατικότητα των συναισθημάτων, η κακή ψυχολογική κατάσταση και κάποιες φορές ο σοβαρός τραυματισμός και οι δυσκολίες οδηγούν** στην απόσυρση και στην κοινωνική απομόνωση. Άλλες φορές η ίδια η γυναίκα επιβάλλει την απομόνωση στον εαυτό της, εξαιτίας της ντροπής που αισθάνεται και της απροθυμίας να μοιραστεί αυτό που της συμβαίνει. Μέσα στη φάση της κακοποίησης είναι πιθανόν από την πλευρά του δράστη να επιβάλλονται όροι κοινωνικού ελέγχου και περιορισμού. Η απομόνωση που βιώνουν τα θύματα οδηγεί κατά Buvinic et al (1999) στην πίεση του κλειστού περιβάλλοντος και των επίσημων και νομικών εμποδίων, υπονομεύοντας το μέλλον των παιδιών τους και την ελπίδα μελλοντικής βελτίωσης.

Η γυναίκα αυτοεγκλωβίζεται μέσα στην κατάσταση που βιώνει και που την αντιλαμβάνεται ως αρνητική, αλλά δεν είναι σε θέση να την αντιμετωπίσει αποφασιστικά. Πολλές φορές η σεξιστική βία είναι ανεκτή ως στοιχείο της πρακτικής των κοινωνικών θεσμών ή στο εργασιακό περιβάλλον που κινείται με αποτέλεσμα η γυναίκα να αντιμετωπίζει βίαιη συμπεριφορά ή υποτίμηση σε διαφορετικές εκδοχές της κοινωνικής και δημόσιας ζωής ή όταν γίνεται αντιληπτή η καταχρηστική συμπεριφορά ή η επικινδυνότητα της βίαιης συμπεριφοράς για το θύμα, να αντιμετωπίζεται με ουδετερότητα ή αδιαφορία. Οι επιπτώσεις της βίας δεν αφορούν στη γυναίκα θύμα της βίας και στα παιδιά της μόνο, η βία οδηγεί το άτομο να είναι

κοινωνικά και σαν μονάδα παθητικό και θύμα οποιασδήποτε καταχρηστικής συμπεριφοράς. Ταυτόχρονα αναπαράγονται οι εξουσιαστικοί ρόλοι μεταξύ των φύλων στην ευρύτερη κοινωνική ζωή.

Η βία δημιουργεί επιπτώσεις τόσο για το θύμα αλλά και στην ευρύτερη κοινωνία. Η βία έχει κόστος προσωπικό, κοινωνικό, πολιτισμικό και οικονομικό. Μερικές από τις επιπτώσεις της βίας έχουν επίδραση στη φυσική ψυχολογική και κοινωνική της κατάσταση όπως επίσης στο περιβάλλον που βιώνει αυτή την κατάσταση. Η ενδοοικογενειακή βία ανάλογα με τη μορφή που εκδηλώνεται έχει διαφορετικές επιπτώσεις.

Οι επιπτώσεις της φυσικής βίας στη γυναίκα και ιδιαίτερα σε περιπτώσεις που η βία επαναλαμβάνεται δημιουργεί προβλήματα στην ψυχική υγεία και την ευημερία του θύματος. 60% των γυναικών που έχουν ξυλοκοπηθεί από τους συντρόφους τους δηλώνουν όπως αναφέρει ο Barnett (2000) ότι υποφέρουν από κατάθλιψη.

Μια έρευνα που διεξάχθηκε από τους Buvinic et al, (1999:1222). για την κοινωνική και οικογενειακή βία στις χώρες της Λατινικής Αμερικής και την Καραϊβική, ταξινομεί τις κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις της βίας σε τέσσερα διαφορετικά επίπεδα:

1. στο επίπεδο του άμεσου κόστους,
2. στο μη χρηματικό επίπεδο που είναι ο πόνος και η δυστυχία,
3. στο οικονομικό κόστος πολλαπλών επιδράσεων,
4. στο κοινωνικό κόστος πολλαπλών επιδράσεων.

Μεταξύ των επιπτώσεων στο επίπεδο του άμεσου κόστους συμπεριλαμβάνονται τα έξοδα που αφορούν: α) στα συστήματα της Αστυνομίας και της δικαιοσύνης (π.χ. φυλακές και έξοδα αγωγών και δικαστηρίων) β) της θεραπείας σε συστήματα υγείας, (π.χ. νοσοκομειακή περίθαλψη, οδοντιατρική φροντίδα και έξοδα περίθαλψης από σεξουαλικά μεταδιδόμενες ασθένειες), γ) της ψυχολογικής υποστήριξης στα θύματα και τους θύτες, δ) της στέγασης και ε) της προσφοράς κοινωνικών υπηρεσιών (π.χ. εκπαίδευση ειδικών, εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την πρόληψη, προγράμματα συνηγόρων, εκπαίδευση αστυνομικών και γιατρών) (Buvinic & al, 1999).

Στο μη χρηματικό επίπεδο που αφορά τον πόνο και τη δυστυχία τα μεγέθη δεν είναι μετρήσιμα. Ως προ το κοινωνικό κόστος η επίδραση της βίας μπορεί να εκτιμηθεί άμεσα αλλά και μακροπρόθεσμα στις επόμενες γενιές. Στο επίπεδο του κοινωνικού κόστους πολλαπλών επιδράσεων, οι Buvinic & al συμπεριλαμβάνουν ακόμα τη διάβρωση του κοινωνικού κεφαλαίου από την ύπαρξη των οικογενειών που ζουν σε συνθήκες βίας, τη μειωμένη ποιότητα ζωής για τα συγκεκριμένα άτομα και τις οικογένειές τους και τη μειωμένη συμμετοχή που έχουν ενδεχομένως αυτές οι οικογένειες στις δημοκρατικές διαδικασίες.

Σημαντικές θα μπορούσε να ειπωθεί ότι είναι οι επιδράσεις της οικογενειακής βίας στο εργασιακό περιβάλλον, την επίδοση της γυναίκας στην εργασία της και κατά συνέπεια στην ποιότητα της κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας της. Ακόμη είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με άλλες επιδράσεις στο επίπεδο της κοινοτικής και εθνικής οικονομίας εφόσον κάτω από τέτοιες

καταστάσεις το θύμα δεν είναι σε θέση να επενδύσει σε άλλους οικονομικούς τομείς όπως π.χ. είναι η αγορά και ιδιοκτησία κατοικίας και η ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

Παραμένει προς διερεύνηση ο βαθμός της επίδρασης της ενδοοικογενειακής βίας σε διάφορες ομάδες πληθυσμού, ενώ συμπερασματικά η ύπαρξη της βίας ως φαινόμενου μπορεί να εξηγηθεί με τις κοινωνικές σχέσεις ανισότητας, οι λόγοι που εκλύουν τη συγκεκριμένη βία σε μια συγκεκριμένη οικογένεια πρέπει να αναζητηθούν τόσο στα χαρακτηριστικά των βίαιων ανδρών και στη στάση της συγκεκριμένης γυναίκας αλλά και στις θεσμικές και κοινωνικές και θεσμικές ρυθμίσεις για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της.

Η ενδοοικογενειακή βία συνήθως είναι προσωπική και οικογενειακή υπόθεση. Βγαίνοντας προς τα έξω δημοσιοποιείται πάλι σε περιορισμένο πλαίσιο με το που απευθύνεται το θύμα, στην κοινωνική, ιατρική ή αστυνομική υπηρεσία. Παρ' ότι η ενδοοικογενειακή βία κοινωνικά είναι προσωπική και αφανής για την ευρύτερη κοινωνική ομάδα έχει τις εξής βασικές συνέπειες. Θίγει το δικαίωμα να απολαμβάνουν ζωή τους με ελευθερία οι γυναίκες και τα παιδιά που ζουν σε οικογένειες με συνθήκες βίας. Διατηρείται η μορφή της οικογένειας τυπικά ως πυρήνας κοινωνικής οργάνωσης αλλά στην πραγματικότητα είναι μια διαλυμένη κατάσταση όπου το ένα μέλος καταργεί τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα του άλλου και θέτει ίσως σε κίνδυνο την υγεία και τη ζωή του. Ο τρόπος που λειτουργεί η ενδοοικογενειακή κυρίως βία, επηρεάζει όχι μόνο το ζευγάρι και την οικογένεια αλλά διαχέεται σε όλη την ευρύτερη κοινότητα μέσα από την παθητικότητα του θύματος και την αυθαιρεσία του δράστη. Αναπαράγονται οι σχέσεις ανισότητας και ανακυκλώνονται ως αποδεκτές έμμεσα. Με δεδομένο την ανεπάρκεια των δομών πρόληψης και αντιμετώπισης της βίας και τα νομοθετικά κενά υπάρχει κίνδυνος η βία να γίνεται στοιχείο της κοινωνικής συμπεριφοράς και διατήρησης της έμφυλης κοινωνικής ανισότητας.

2.3 Σωματικές και ψυχολογικές συνέπειες της βίας

Οι συνέπειες της βίας αφορούν τόσο στις γυναίκες όσο και στα παιδιά. Στις 30-60% των περιπτώσεων όπου ο σύζυγος κακοποιεί την γυναίκα, τα παιδιά κακοποιούνται επίσης (White, Smith, Koss & Figueredo, 2000). Σε πρόσφατη έκθεση της ΠΟΥ για τη βία και την υγεία αναφέρεται ότι η βία κατά των γυναικών αποτελεί την κύρια αιτία θανάτου για το 7% όλων των θανάτων ανάμεσα στις γυναίκες ηλικίας 15-44 χρονών σε όλο τον κόσμο (Krug & al. 2002). Έχει εκτιμηθεί ότι σε βιομηχανοποιημένες χώρες ο βιασμός και η ενδοοικογενειακή βία κοστίζουν στις γυναίκες πέντε υγιή χρόνια από τη ζωή τους στις ηλικίες 15-44 ετών (Abbot & Williamson, 1999).

Η ενδοοικογενειακή βία είναι η πιο συχνή αιτία τραυματισμού των γυναικών απ' ότι τα αυτοκινητιστικά δυστυχήματα, οι επιθέσεις ληστείας και τα επεισόδια βιασμού μαζί στην κοινωνία (Stark & Flitkraft 1988). Η βία φτάνει σε ακραίες περιπτώσεις ακόμα και στο φόνο (Bachman&Saltzman 1995). Στην Αμερική έχει ακόμα εκτιμηθεί πως τουλάχιστον το 1/3 των ανθρωποκτονιών που αφορούν γυναίκες ο θύτης είναι ο σύντροφός τους.

Στην Ευρώπη μία στις δύο γυναίκες που δολοφονούνται είναι θύματα του τωρινού ή του πρώην συντρόφου τους (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Browne, 1993). Την επόμενη φορά που θα ακούσετε στα ΜΜΕ ότι μια γυναίκα δολοφονήθηκε από τον άνδρα της ή το φίλο της ή ότι ένας άνδρας δολοφονήθηκε από τη γυναίκα του, σκεφτείτε μήπως το έγκλημα είναι μια αποτρόπαια πράξη που διαδραματίζεται στα πλαίσια της ενδοοικογενειακής βίας και δεν είναι μόνο οικογενειακό ζήτημα, αλλά είναι και κοινωνικό.

Οι συνέπειες της βίας είναι σωματικές, ψυχολογικές, κοινωνικές και οικονομικές και αφορούν φυσικά και στην υγεία των γυναικών. Οι σωματικές συνέπειες περιλαμβάνουν βλάβες σε πολλά σημεία του σώματος και πολλές φορές είναι αρκετά επικίνδυνα. Ο θύτης δε διστάζει να χτυπήσει τη σύντροφό του ακόμη και αν αυτή είναι έγκυος στο παιδί τους. Δεν είναι λίγες οι φορές που γυναίκες καταμαρτυρούν με απελπισία τον αριθμό των παιδιών που έχουν χάσει από ξυλοδαρμό όταν ήταν έγκυες. Πολλές μάλιστα αναφέρουν ότι ο θύτης έγινε πιο βίαιος κατά την περίοδο της εγκυμοσύνης. Δεν είναι τυχαίο που έρευνες αναφέρουν τη βία στην οικογένεια ως μια απειλή σε όλα τα μέλη της οικογένειας, ακόμα και στο αγέννητο παιδί. Γυναίκες έχουν χάσει μέρος της όρασής τους και την ακοή τους από βίαια σπρωξίματα και χτυπήματα. Οι ψυχολογικές συνέπειες, αναφέρονται από τις γυναίκες ως πιο σοβαρές από τις σωματικές. Το να είναι οι γυναίκες σε μια βίαιη σχέση είναι ο πιο σοβαρός παράγοντας που προμηνύει ίσως την εμπλοκή των γυναικών με τον αλκοολισμό και την αυτοκτονία. Οι Stork & Flitkraft (1996) μίλησαν για το σύνδρομο της κακοποιημένης γυναίκας που χαρακτηρίζεται από επαναλαμβανόμενους τραυματισμούς, κοινωνική απομόνωση, χρήση ουσιών και ψυχολογικές διαταραχές (Abbott & Williamson 1999). Προβλήματα στον ύπνο, ψυχοσωματικά συμπτώματα (ταχυκαρδία, αστάθεια, δύσπνοια), μετατραυματικό στρες είναι μερικά μόνο από τα συμπτώματα της κακοποίησης. Έρευνες έχουν δείξει πως όσο πιο σοβαρή είναι η κακοποίηση τόσο πιο έντονα είναι τα συμπτώματα σε συχνότητα και ένταση. Σε σχέση με την ψυχολογική υγεία, οι γυναίκες έχουν συνήθως μια έντονη αίσθηση ότι κινδυνεύουν, έχουν έντονες και επίμονες μνήμες ή εικόνες, μπορούν να κάνουν σκέψεις αυτοκτονίας και μπορεί να έχουν μια μόνιμη στάση ψυχικής ετοιμότητας, φοβούμενες τι θα συμβεί την επόμενη στιγμή. (μετατραυματική διαταραχή) (Browne, 1993). Έχει βρεθεί ότι οι κακοποιημένες γυναίκες εμφανίζουν κατάθλιψη και άγχος. Στατιστικές εκτιμήσεις υπολογίζουν ότι σχεδόν το 37% των κακοποιημένων γυναικών έχουν διάγνωση κατάθλιψης και ότι 1 στις 10 γυναίκες υποφέρει από ψυχολογική κατάπτωση. Σε μια επιδημιολογική επισκόπηση για την ενδοοικογενειακή βία, βρέθηκε ότι το 20% των κακοποιημένων γυναικών υποφέρει από ψυχολογικά προβλήματα παράλληλα με τα σωματικά. Οι εκτιμήσεις βέβαια αυξάνονται σε άλλες έρευνες και φτάνουν μέχρι 70-80% για ελαφριά κατάθλιψη και 30-55% για σοβαρή κατάθλιψη.

Γνωρίζουμε επίσης ότι η βία στην οικογένεια επηρεάζει τα έσοδα των γυναικών και την ικανότητα να παραμείνουν στην εργασία, μειώνει τη συμμετοχή των γυναικών στη δημόσια ζωή, και μειώνει τη συνεισφορά τους στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη (White, Smith, Koss & Figueredo, 2000, Παπαθανασίου, 2005).

2.4 Βία: Μύθοι και αλήθειες

Γιατί όμως οι άνδρες χρησιμοποιούν βία; Πάνω σε αυτό το ερώτημα κυκλοφορούν πολλοί μύθοι. Ο άνδρας – δράστης που κακοποιεί δεν είναι άτομο με ψυχολογική πάθηση ούτε άλλοι παράγοντες όπως το αλκοόλ, η χαμηλή κοινωνική – οικονομική τάξη ή η ανεργία τον ωθούν σε βίαιη συμπεριφορά. Ναι μεν αυτοί οι παράγοντες συναντώνται σε μεγαλύτερο βαθμό στους βίαιους άνδρες αλλά δεν αποτελούν αποφασιστικούς παράγοντες. Ο δράστης είναι ένας άνθρωπος που λειτουργεί «φυσιολογικά» στην κοινωνία. Συμπεριφέρεται όμως βίαια μέσα στο σπίτι του, απέναντι στη γυναίκα και τα παιδιά (δηλ. στην ιδιωτική σφαίρα). Τα δεδομένα δείχνουν ότι ο άνδρας που κακοποιεί είναι συνήθως ανταγωνιστικός και επιθετικός, έχει χαμηλή αυτοεκτίμηση, μπορεί να υπήρξε θύμα σωματικής κακοποίησης ως παιδί, μπορεί να ενστερνίζεται τις παραδοσιακές αξίες για την οικογένεια και τη γυναίκα, να δείχνει ιδιαίτερα προσκολλημένος σε κανόνες η παραβίαση των οποίων θεωρεί ότι απαιτεί την τιμωρία. Ο δράστης μπορεί να παρουσιάζει δυο διαφορετικές εικόνες. Στη δημοσία σφαίρα είναι συμπαθητικός και φιλικός, μπορεί να αναφέρεται ως «η ψυχή της παρέας», ανοιχτοχέρης, ενώ στην οικογένεια συμπεριφέρεται βίαια, βρίζει, προσβάλλει, ταπεινώνει τη γυναίκα, την αποκλείει οικονομικά και κοινωνικά, συμπεριφέρεται εγωιστικά, αλλάζει εύκολα διάθεση, είναι αγχώδης, εχθρικός και με χαμηλή αυτοπεποίθηση.

Η ανδρική βία κατά μία εξήγηση είναι ένας τρόπος για τον άνδρα να ασκεί κοινωνικό έλεγχο. Ένας άνδρας μπορεί να επιβάλλει τη θέλησή του και να επεκτείνει τα όρια της κυριαρχίας του χτυπώντας ή απειλώντας ότι θα χτυπήσει τη γυναίκα του. Τελικά μπορεί να πετύχει το στόχο του, αλλάζοντας μόνο τον τόνο της φωνής του ή την έκφραση του προσώπου του. Με αυτή την έννοια η βία που ασκεί ένας άνδρας είναι στρατηγική εκφοβισμού στο πλαίσιο της ανδρικής κυριαρχίας και είναι μια ενέργεια που συνειδητά κάποιος κάνει. Σε ένα άλλο επίπεδο η ίδια ενέργεια μεταφράζεται ως ενστικτώδης, που περιγράφει το συναίσθημα της απώλειας του ελέγχου. Και οι δύο εξηγήσεις αληθεύουν. Η βία μπορεί να εκφράζεται και συνειδητά, αλλά και αυθόρμητα και αντιπροσωπεύει μια σειρά ενεργειών που αποσκοπούν στον έλεγχο του άλλου αλλά είναι και μια εκφοβιστική και αποπροσανατολιστική εμπειρία.

Όλα τα παραπάνω μαρτυρούν μια αρκετά δύσκολη έως αφόρητη κατάσταση που υφίστανται οι γυναίκες που ζουν σε μια βίαιη σχέση. Είναι πολύ λογικό λοιπόν να ασχοληθεί η επιστημονική κοινότητα με το ερώτημα του γιατί μια γυναίκα ανέχεται να ζει σε μια τέτοια σχέση. Το ερώτημα είναι πιο δύσκολο να απαντηθεί στις περιπτώσεις γυναικών, όπου τόσο οι εξωτερικοί παράγοντες (στηρικτικό οικογενειακό περιβάλλον, πολιτισμικό περιβάλλον, οικονομική κατάσταση) όσο και εσωτερικοί παράγοντες (δυναμικότητα, αυτοπεποίθηση, προσωπικά πιστεύω) είναι βοηθητικοί στην απόφασή της να βγει από την βίαιη σχέση παίρνοντας μαζί και τα παιδιά της. Έτσι λοιπόν οι ερευνητές/-τριες αδυνατούσαν να εξηγήσουν την παραμονή αυτών των γυναικών σε ένα επικίνδυνο περιβάλλον γι' αυτές και τα παιδιά τους. Αυτό δεν είναι μόνο απορία των ερευνητών/-τριών αλλά και των ίδιων των γυναικών. Τελευταία όμως έγινε κατανοητή η παραμονή της σε αυτού του είδους τη σχέση. Η γυναίκα σχηματίζει την ταυτότητά της με την ικανότητα να φτιάχνει σχέσεις με τους άλλους και να την συντηρεί και αυτό βάζοντας τον εαυτό της σε δεύτερη μοίρα. Το να βάλει τον εαυτό της σε προτεραιότητα, το να φύγει από τη σχέση έστω και για να σωθεί, το εκλαμβάνει ως εγκατάλειψη του γυναικείου

καθήκοντός της, ως προδοσία, αν λοιπόν έκανε κάτι τέτοιο θα γέμιζε ενοχές και για το λόγο αυτό παραιτείται από την ιδέα της απόδρασης.

Δεν μπορούμε να είμαστε ικανοποιημένοι/-ες με μια εξήγηση που θέλει τη γυναίκα ένα ανήμπορο θύμα γιατί έτσι δεν μπορούμε να περιμένουμε πως θα αντιδράσει αποτελεσματικά ενάντια στη βία όταν τελικά χρειαστεί. Τα τελευταία χρόνια αρχίσαμε να κατανοούμε τη σφοδρή δέσμευση που έχει με τον άνδρα και με τη σχέση που είναι αρκετά καταστροφική. Πολλές φορές επίσης οι γυναίκες κατηγορούν τον εαυτό τους για την κακοποίηση, υποστηρίζοντας πως «κάτι πάει στραβά» με τις ίδιες, μια ιδέα που τους εμφυτεύει ο άνδρας και έτσι παραιτούνται από μια δραστική επίλυση.

Η παραίτηση της γυναίκας από την αυτονομία της εξελίσσεται βαθμιαία. Η έρευνα των Αρτινοπούλου και Φαρσεδάκη (2003) δείχνει ότι οι γυναίκες αντιδρούν κατά την πρώτη περίοδο με διάφορους συνήθως αναποτελεσματικούς τρόπους. Συνήθως μια γυναίκα περιγράφει την πρώτη έκρηξη βίας σαν κάτι ξαφνικό ή αναπάντεχο. Μια αναδρομή στο παρελθόν όμως δείχνει ότι η σωματική βία ακολουθεί πάντα άλλες μεθόδους ταπεινωτικής μεταχείρισης, εξαναγκασμού και ελέγχου. Μετά το πρώτο επεισόδιο βίας γίνεται μια σιωπηλή συμφωνία ανάμεσα στο ζευγάρι να αποσιωπήσουν το γεγονός. Ο άνδρας δυσκολεύεται να παραδεχθεί ότι ήταν βίαιος και η γυναίκα έχει δυσκολία να παραδεχθεί ότι είναι κακοποιημένη.

Ενώ στην αρχή θα προσπαθήσει να υπερασπιστεί την ανεξαρτησία της και την δική της αντίληψη της πραγματικότητας, οι συνεχείς λεκτικές ή σωματικές τιμωρίες από τον άνδρα την κάνουν να σπάσει μπροστά στον εξαναγκασμό. Δημιουργείται ένα χάσμα ανάμεσα στο πως βλέπει εκείνη τον εαυτό της και πως τη βλέπει αυτός. Η γυναίκα πνίγει τη δική της φωνή και παραδέχεται την εκτίμηση της δικής του πραγματικότητας, έστω και αν αυτό σημαίνει πως θα την κακοποιεί. Σιγά-σιγά η γυναίκα απορροφάται μέσα στη φαντασιακή του πραγματικότητα και συχνά δεν μπορεί να ξεχωρίσει τι είναι σωστό και τι λάθος. Αρχίζει και εκείνη να ζει μέσα στο φαντασιακό του επίπεδο, αποδέχεται δηλαδή εκείνη ότι είναι ένας κακός άνθρωπος που της αξίζει να τη χτυπούν. Έτσι η γυναίκα υιοθετεί αυτή την εξήγηση και μοιράζεται την ευθύνη της βίας με τις ενοχές που δεν την αφήνουν να εγκαταλείψει τη σχέση αφού πια είναι συνυπεύθυνη.

Κοινωνικοί μηχανισμοί: Ο σημαντικότερος κοινωνικός μηχανισμός που εμποδίζει την βία να επιλυθεί στο κοινωνικό επίπεδο είναι η **αποσιώπηση**. Η βία κατά των γυναικών έχει μια ιδιαιτερότητα σε σχέση με οποιαδήποτε άλλη κοινωνική βία κατά την Αρσέλ (2008).

- Σε αντίθεση με τη βία που υφίσταται ο άνδρας έξω από το σπίτι, η γυναίκα την υφίσταται μέσα στο οικείο περιβάλλον της. Ασκείται από τον πατέρα, τον αδερφό, τον ερωτικό φίλο, τον σύζυγο, τον πρώην φίλο-σύζυγο, τον συνάδερφο, τον εργοδότη. Επομένως χρειάζεται το θύμα να βγει από το οικείο χώρο και να δημοσιοποιήσει τη βία, πράγμα όχι εύκολο.
- Παρόλο που σχεδόν όλες οι μορφές σωματικής και σεξουαλικής βίας και μερικές οικονομικές μορφές βίας αποτελούν νομικό έγκλημα στην Ελλάδα, ισχυρές δυνάμεις μέσα στην οικογένεια, στο χώρο εργασίας και γενικότερα στην κοινωνία επιβάλλουν τη μυστικότητα και την αποσιώπηση και καταπολεμούν τη δημόσια αποκάλυψη.
- Η νομική ατιμωρησία του δράστη, όπως καταδεικνύεται στα νομικά κεφάλαια αυτού του

Οδηγού, καθιστά τη βία, αν όχι επιτρεπτή, τουλάχιστον ανεκτή.

- Στη βία υπάρχουν παθητικοί μάρτυρες, οι οποίοι αν και βλέπουν τι συμβαίνει, δεν αντιδρούν, είτε γιατί δε συνειδητοποιούν, είτε γιατί μωδιάζουν, είτε γιατί δεν θέλουν να ανακατευτούν. Παθητικοί μάρτυρες μπορεί να είναι η οικογένεια, οι φίλοι/-ες ή οι συνάδελφοι/-σες. Η παθητικότητα των μαρτύρων είναι μια από τις προϋποθέσεις διατήρησης της βίας γιατί στέλνει στη γυναίκα και στο κορίτσι το μήνυμα ότι δεν μπορούν να βασίζονται στη βοήθεια του άμεσου κοινωνικού περιβάλλοντος, ούτε στην καθημερινή ζωή, ούτε στο ενδεχόμενο ότι θα τις προσφέρει μαρτυρία κατηγορίας στο δικαστήριο.
- Επομένως η νομική προστασία των γυναικών είναι περιορισμένη, ακόμη και σε κοινωνίες που έχουν σχετική νομοθεσία και έχουν ευαισθητοποιηθεί στο θέμα της βίας.
- Η πιθανή δημοσιοποίηση ακολουθείται από το στιγματισμό της γυναίκας όταν σπάει τη σιωπή και αποκαλύψει τη βία. Συχνά οι αρχές και η κοινή γνώμη ρίχνουν την ευθύνη επάνω της και η ακεραιότητά της αμφισβητείται. Όσο πιο ανδροκρατούμενη είναι η κοινωνία, τόσο πιο πολύ στιγματίζεται και απομονώνεται η γυναίκα όταν σπάσει τη σιωπή.

Έτσι η κοινωνική οδύνη της βίας μεταφράζεται σε προσωπική ντροπή που πρέπει να κρυφτεί και ο πόνος γίνεται προσωπικός (Αρσέλ, 2008).

Άλλοι ισχυροί κοινωνικοί μηχανισμοί είναι οι στερεότυπες αντιλήψεις για τα φύλα που τα θέλει να κινούνται μέσα στα στενά όρια των κοινωνικών προτύπων. Αυτό φαίνεται και στα αποτελέσματα της έρευνας που είχε εκπονηθεί στο ΚΕΘΙ στο Βόλο το 2000, με ομάδες έρευνας για την οικογένεια. Σύμφωνα με τους/τις μεσήλικους/-ες συμμετέχοντες/-ουσες στις ομάδες έρευνας: από τη φύση της η γυναίκα είναι **πιο έξυπνη** από τον άνδρα, **πιο δυνατή** και **ανθεκτική** στις δυσκολίες, αλλά και **με πολλούς σημαντικούς ρόλους**. Το δέσιμο της οικογένειας, το κλίμα μέσα στη σχέση είναι καθαρά δική της υπόθεση. Πρέπει να υποχωρεί, να δείχνει διπλωματία, να «ταρακουνά» το σύντροφό της και να καταπιέζει που και που τις ανάγκες της και τα θέλω της για χάρη της ενότητας της οικογένειας. Άλλωστε **μέσα στην οικογένεια** έχει την ευθύνη της διαπαιδαγώγησης των παιδιών και την ευθύνη για τη σταθερότητα του γάμου της. Η επαγγελματική της αποκατάσταση και το κίνημα της ισότητας μπορεί να την ευνόησαν, αλλά έκαναν –κατά τη γνώμη των συμμετεχόντων/-ουσών– και πολύ κακό στην ίδια και στο θεσμό της οικογένειας. Όπως χαρακτηριστικά υποστήριξε μια γυναίκα στην 1^η ομάδα της έρευνας της Τόπα και άλλων (2000) «...η γυναίκα μπήκε άγαρμπα στον αγώνα και μπερδεύτηκε. Αρνείται πολλά από τη γυναικεία φύση της και της βγαίνει σε κακό». Επειδή τώρα έχει **το δικό της πορτοφόλι**, δεν υπολογίζει τόσο το θεσμό του γάμου και το σύζυγό της. Έχει γίνει ανυπόμονη και πιο ανεξάρτητη συναισθηματικά. Προτεραιότητα γι' αυτήν τώρα δεν έχει η οικογένεια (όπως θα έπρεπε κατά τη γνώμη αυτών που συμμετείχαν στην έρευνα) αλλά η καριέρα. Όλος αυτός ο αγώνας που κάνει για ισότητα να μην έχει καλύτερες τα πράγματα για εκείνη, αλλά πάντα θα βρίσκει δυσκολίες καθώς «...τα δύο φύλα έχουν μπει στα καλούπια τους και δεν αλλάζουν». Δημιουργεί προβλήματα με τον αγώνα της και στα παιδιά της «...όσο αυτές αγωνίζονται θα τυραννούν άλλους και κυρίως τα παιδιά τους».

Βλέπουμε εδώ στους/στις μεσήλικους/-ες μια παγιωμένη και στερεοτυπική αντίληψη για τα φύλα. Αντίθετα **τα νέα κορίτσια των ομάδων** και οι **γυναίκες ανώτερου μορφωτικού επιπέδου** εξέφρασαν στις ομάδες έρευνας τελείως αντίθετη άποψη. Πιστεύουν ότι ο αγώνας

για την ισότητα έχει ωφελήσει τη γυναίκα πραγματικά, αλλά ακόμη βρίσκεται στην αρχή. Πολλά πράγματα μέλλουν να γίνουν, για να αλλάξουν όσα ειπώθηκαν πριν. Όντως όλα αυτά έφεραν τα πάνω κάτω στις σχέσεις των δύο φύλων, αλλά έτσι θα έπρεπε λένε οι νέοι. Κατά την άποψή τους βρισκόμαστε σε μεταβατικό στάδιο και είναι θέμα χρόνου να γίνουν τα πράγματα καλύτερα, άλλωστε από τους/τις ίδιους/-ες τους/τις νέους/-ες εξαρτάται. Πιστεύουν πως η γυναίκα είναι ακόμη συνυφασμένη με το γάμο και τα παιδιά και όσο αυτή η εικόνα θεωρείται δεδομένη, θα υπάρχουν προβλήματα. Ακόμη, η άνιση μεταχείριση είναι έντονη στην οικογένεια και στην κοινωνία ευρύτερα και αυτό φαίνεται από το διαφορετικό τρόπο διαπαιδαγώγησης των παιδιών στην οικογένεια. **Οι γονείς** προετοιμάζουν τα κορίτσια για οικογένεια και τα αγόρια για καριέρα (Τόπα, Αναστασίου, Καλκαβούρα, Μάνθου, 2000).

Είναι όμως εξίσου ενδιαφέρον να δούμε πως εξηγούν οι ίδιες οι γυναίκες τη βίαιη συμπεριφορά των συντρόφων τους απέναντί τους. Οι γυναίκες συχνά εξηγούν τη βία απέναντί τους προβάλλοντας τις εξής **αιτίες** γι' αυτή τη συμπεριφορά σύμφωνα με την έρευνα της Αρσέλ (2008).

❖ **Η «διχοτομημένη» προσωπικότητα του άνδρα σε «καλό» και σε «κακό» άνδρα**

Όταν οι γυναίκες αποκτήσουν μια αρχική θετική εικόνα του συντρόφου τους, έχουν δυσκολίες να την αλλάξουν και να ενσωματώσουν το βίαιο άνδρα μέσα στη θετική εικόνα που έχουν. Αποβάλλουν έτσι τις βίαιες πλευρές του σε μια ξεχωριστή, αποκομμένη εικόνα, μη θέλοντας να δουν ότι πρόκειται για τον ίδιο άνδρα.

Για να φτάσουν στη συνειδητοποίηση του γεγονότος ότι πρόκειται για τον ίδιο άνδρα που χρησιμοποιεί βία για να εξασφαλίσει υποταγή, πρέπει συνάμα να συνειδητοποιήσουν τον εαυτό τους ως κακοποιημένο, μια συνειδητοποίηση που μπορεί να διαρκέσει από μήνες έως και χρόνια για να συντελεστεί.

❖ **Η ερωτική ζήλια**

Η υπερβολική ζήλια του άνδρα για το παρελθόν και το παρόν κάνει μερικές γυναίκες να αισθάνονται αρχικά κολακευμένες και ξεχωριστές. Ωστόσο, η ζήλια κινείται από την επιθυμία του άνδρα να χειραγωγεί και να ελέγχει και την παραμικρή κίνηση της γυναίκας. Αργότερα η ίδια ζήλια παίρνει τυραννικές μορφές, συνοδεύεται με σωματική βία και οι άνδρες την εξηγούν με την υπερβολική αγάπη που τρέφουν για τη γυναίκα. Οι διαβεβαιώσεις αγάπης δίνουν στις γυναίκες την αίσθηση ότι είναι επιλεγμένες και αντικείμενα αγάπης. Αυτό συντείνει στην υποταγή των γυναικών, θέλοντας με αυτό τον τρόπο να διαβεβαιώσουν τον άνδρα ότι δεν υπάρχει λόγος να ζηλεύει. Η παρανοϊκή ζήλια βασίζεται στο αίσθημα κατωτερότητας που έχει ένας άνδρας απέναντι στη γυναίκα, το οποίο τον κάνει να πιστεύει ότι θα τον αφήσει για κάποιον καλύτερο. Συχνά εντείνεται εξαιτίας ψυχολογικού προβλήματος

Η παθολογική ζήλια και η απόφαση της γυναίκας να διαλύσει τη σχέση είναι πάντα οι λόγοι πίσω από τις δολοφονίες γυναικών.

❖ **Η θέλησή του να κυριαρχήσει πάνω στη γυναίκα λόγω επιθετικού χαρακτήρα**

Οι γυναίκες που ζουν με άνδρες που αντιδρούν με βία χωρίς φανερά σοβαρό λόγο και

μηδαμινή αφορμή εξηγούν τη βία με το πρόσχημα ότι ο άνδρας θέλει να βγάλει τον απωθημένο θυμό του επάνω τους. Οι γυναίκες καταλαβαίνουν το θυμό σαν αδυναμία και σαν προσπάθεια του άνδρα να ισοσταθμίσει τη δική τους δύναμη. Παρά τη συνειδητοποίηση μέσα της ότι η βία είναι εργαλείο για να κυριαρχήσει επάνω της, δεν αποφασίζει πάντα η γυναίκα να φύγει από τη σχέση. Ο άνδρας αναιρεί την αδυναμία που αισθάνεται λόγω της τυραννικής εξάρτησής του από τη σύντροφό του χρησιμοποιώντας βία και η γυναίκα αναιρεί τη δύναμή της απέναντι στον άνδρα με το να υποτάσσεται τελικά παρά την όποια αντίσταση.

Η υποταγή έχει πολλές λειτουργίες. Αποτελεί: α) μια προσπάθεια της γυναίκας να προασπίσει τον εαυτό της ενάντια στη βία, β) να κρύψει από τους άλλους ότι ο άνδρας της είναι ένας αδύναμος και ψυχολογικά εξαρτημένος άνδρας, συχνά αποτυχημένος κοινωνικά, που έχει απόλυτη ανάγκη από τη βοήθειά της, γ) να εκπληρώσει το ιδανικό της πραγματικής θηλυκότητας, τη γυναίκα που πρέπει να φροντίζει τον άνδρα και να τον κρατά ευχαριστημένο.

❖ ***Το ότι δεν κατάφερε να την υποτάξει απόλυτα, όπως θα ήθελε εκείνος***

Οι περισσότερες γυναίκες έχουν συνειδητοποιήσει ότι ο άνδρας θέλει να τις καθυποτάξει ολοκληρωτικά με σκοπό να μην προβάλλουν καμιά αντίσταση. Ο σκοπός αυτός είναι ανέφικτος γιατί, όπως αναλύσαμε παραπάνω, ο βίαιος άνδρας αναζητάει ακριβώς ικανές γυναίκες για να οργανώσουν τη ζωή του. Αφού είναι αδύνατο για τον καταπιεσμένο άνθρωπο να μην προβάλλει κάποια αντίσταση, τα λόγια των γυναικών είναι συχνά η αφορμή των ανδρών για να αντιδράσουν βίαια. Δυστυχώς, η λεκτική αντίσταση αποτελεί ακριβώς το λόγο για τον οποίο κατηγορούνται οι κακοποιημένες γυναίκες, ότι είναι τάχα συνυπεύθυνες για τη βία. «*Τον προκαλεί με τα λόγια της λένε*». Ας δούμε όμως τι είναι αυτή η «πρόκληση».

Η λεκτική αντίσταση μπορεί να είναι η *διαφωνία της* για οικογενειακά θέματα, η *διαμαρτυρία της* για κάτι που κάνει ο άνδρας εναντίον της, η *προσπάθεια εξήγησης* για τις δικές της πράξεις, η *αυτοϋπεράσπιση* και οι *δικαιολογίες* όταν ο άνδρας της καταλογίζει κάτι, ή ακόμη και η δική της *αρνητική περιγραφή* του άνδρα της όταν φτάσει στα όριά της. Όλες αυτές οι μορφές επικοινωνίας, όσο λογικές και να είναι, ενδέχεται να προκαλέσουν βία από τον άνδρα. Ωστόσο, αυτού του είδους η επικοινωνία είναι ένα αναπόσπαστο μέρος οποιασδήποτε στενής σχέσης, που στις περισσότερες συντροφικές σχέσεις δεν οδηγεί στη βία απλώς γιατί ο άνδρας: α) δεν έχει σκοπό να καθυποτάξει και ελέγξει ολοκληρωτικά τη σύντροφό του, β) ξέρει τα όριά του, ελέγχει το θυμό του και σταματάει ακριβώς πριν τη χρήση βίας λόγω του σεβασμού του για τη γυναίκα του και τον εαυτό του, γ) δέχεται τη λεκτική αντίσταση της γυναίκας σαν κάτι φυσιολογικό, αν και δυσάρεστο. Ο βίαιος άνδρας χρησιμοποιεί βία για την ίδια λεκτική αντίσταση η οποία σε μια άλλη σχέση δεν θα οδηγούσε ποτέ στη βία.

2.5 Επιπτώσεις της βίας στα παιδιά

Σύμφωνα με τη συνθήκη των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού, κάθε παιδί στον κόσμο έχει δικαίωμα «σε ένα βιοτικό επίπεδο που να είναι επαρκές για τη σωματική,

νοητική, πνευματική, ηθική και κοινωνική του ανάπτυξη». Αυτές οι βασικές ανάγκες για την ευημερία του ονομάζονται *μέσο αναμενόμενο περιβάλλον*. Η σοβαρότερη αποτυχία του διαπροσωπικού περιβάλλοντος να παράσχει αυτές τις δυνατότητες που ενισχύουν την ανάπτυξη εμφανίζεται όταν το σπίτι του παιδιού αποτελεί πηγή φόβου παρά ασφάλειας. Ενώ και άλλοι άνθρωποι μπορεί να κακομεταχειρίζονται ένα παιδί, η κατάχρηση που γίνεται από τους γονείς τείνει να έχει τις σοβαρότερες και περισσότερο μακροχρόνιες επιπτώσεις στην ανάπτυξη. Τα παιδιά στις βίαιες ή ανεπαρκείς οικογένειες υφίστανται διάφορα είδη κακοποίησης που έχουν διαφορετικές επιπτώσεις στην ανάπτυξή τους. **Σωματική κακοποίηση** (χτυπήματα, καψίματα, κλοτσιές), **σεξουαλική κακοποίηση** (έκθεση ή βίαιη συμμετοχή σε σεξουαλική πράξη), **παραμέληση** (αποτυχία ικανοποίησης βασικών αναγκών ή έλλειψη επίβλεψης) και **ψυχολογική ή συναισθηματική κακοποίηση** (αποτυχία ικανοποίησης των αναγκών ενός παιδιού για ασφάλεια, αποδοχή, αυτονομία μέσω της γελοιοποίησης ή της τρομοκρατίας (Wenar C. Kerig P., 2000).

Η παραμέληση είναι η πιο συχνή μορφή κακομεταχείρισης. Η γνωστική και γλωσσική ανάπτυξη επηρεάζεται σοβαρότερα από την παραμέληση από ότι από άλλες μορφές κακοποίησης. Τα παραμελημένα παιδιά καταδεικνύουν τις πιο επιβλαβείς επιδράσεις, και έχουν τις λιγότερες βασικές δεξιότητες κατά την είσοδό τους στο σχολείο και η επίδοσή τους είναι τουλάχιστον κατά δύο έτη κάτω από το αναμενόμενο επίπεδο στις δοκιμασίες της γλώσσας, της ανάγνωσης και των μαθηματικών καθ' όλη τη διάρκεια της σχολικής περιόδου. Παρομοίως οι παραμελημένοι/ες έφηβοι/ες λαμβάνουν τους χαμηλότερους σχολικούς βαθμούς και είναι πολύ πιθανό να επαναλάβουν την τάξη. Τα παραμελημένα παιδιά σε σύγκριση με άλλα παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας, είναι περισσότερο διασπασμένα, έχουν χαμηλό αυτοσεβασμό και είναι τα λιγότερο επιδέξια στην αντιμετώπιση της πίεσης. Στην εφηβεία εμφανίζουν τόσο προβλήματα εσωτερίκευσης όσο και εξωτερίκευσης καθώς επίσης και δυσμενείς επιπτώσεις στη σφαίρα της πρωτοβουλίας. Τα παραμελημένα παιδιά 14-18 ετών εμφανίζουν πιο συγκεκριμένα μειωμένο ενδιαφέρον για τη δουλειά, το σχολείο και αυξανόμενη παραβατικότητα και κατάχρηση ουσιών (Steinberg, 1974). Τα παιδιά αυτά είναι μη διεκδικητικά, έχουν ελλείψεις στις κοινωνικές δεξιότητες και είναι ανίκανα να αντιμετωπίσουν δύσκολες διαπροσωπικές καταστάσεις. Στερούνται ενθουσιασμού, θέσπισης στόχων και αποσύρονται εύκολα από τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις (Wear C., Keri P., 2000).

Στην ενδοοικογενειακή βία συχνά οι θύτες κακοποιούν τα παιδιά τους εξίσου με τις συζύγους. Έρευνες έχουν δείξει πως 45-70% των γυναικών θυμάτων βίας αναφέρουν ότι και τα παιδιά τους έχουν υποστεί ένα είδος βίας και κακομεταχείρισης (White, Smith, Koss & Figueredo, 2000). Η βία ενάντια στα παιδιά είναι πιο πιθανό να συμβεί σε σπίτια όπου υπάρχει βία μεταξύ των συζύγων παρά σε σπίτια που δεν υπάρχει η συζυγική βία. Εκτιμάται πως σε ποσοστό 70% των περιπτώσεων όπου υπάρχει θάνατος παιδιού λόγω κακοποίησης υπάρχει ιστορικό κακοποίησης ενάντια στη μητέρα (Messinger & Eldridge, 1993). Τα παιδιά μπορούν να υποστούν βία «τυχαία», όταν λειτουργούν ως «πυροσβέστες» σε ένα καυγά ή μπορούν να μπουν ενδιάμεσα για να προστατέψουν τη μητέρα τους.

Έστω και αν δεν κακοποιούνται τα ίδια τα παιδιά σωματικά, κακοποιούνται βέβαια ψυχολογικά και η κακοποίηση των μητέρων τους έχει αρνητική επίδραση πάνω τους. Έρευνες έχουν δείξει ότι τα περισσότερα παιδιά θύματα βίας και άλλων αρνητικών γεγονότων στη ζωή τους έχουν την τάση να θεωρούν υπεύθυνο τον εαυτό τους (Wilson & Wolfe, 1986, αναφέρεται

στο: Jaffe P., 1986).

Μερικά παιδιά είναι παρόντα στην άσκηση βίας, ενώ άλλα επηρεάζονται από την ένταση της διαμάχης ή την κατάσταση της γυναίκας μετά. Τα παιδιά βιώνουν μια ψυχολογική επιβάρυνση και μπορεί να είναι συναισθηματικά διχασμένα από τη διαιρεμένη πίστη απέναντι στους γονείς και να καταλαμβάνονται από άγχος λόγω του ότι αποφεύγουν να πάρουν το μέρος κάποιου. Μπορεί να φοβούνται για τη δική τους ασφάλεια και να φαντάζονται φοβερές συνέπειες, π.χ. ότι θα σκοτωθεί η μητέρα τους, ή ότι θα απομακρυνθεί ο πατέρας τους. Πολλά παιδιά κατηγορούν τον εαυτό τους για τη βία, ενώ άλλα αισθάνονται ένοχα που δεν μπορούν να προστατέψουν τη μητέρα τους.

Επιπρόσθετα οι μητέρες που κακοποιούνται μπορεί να κακοποιούν οι ίδιες τα παιδιά τους. Οι μητέρες που κακοποιούνται είναι 8% πιο πιθανό να κακοποιήσουν τα παιδιά τους από ότι αν δεν κακοποιούνται (Walker, 1985). Αυτό γίνεται είτε επειδή οι κακοποιημένες μητέρες προσπαθούν να αποτρέψουν το παιδί από το να δικαιολογήσει το θύτη, είτε γιατί το θύμα προσπαθεί να πειθαρχήσει τα παιδιά σε αυτή την άσχημη κατάσταση, είτε γιατί η ίδια η γυναίκα είναι τόσο θυμωμένη και σε σύγχυση που ξεσπά επάνω τους (Mills, 1998b). Τα αγόρια που έχουν υποστεί βία έχουν πολλά προβλήματα συμπεριφοράς, όπως επιθετικότητα και ανυπακοή ή αντίθετα κατάθλιψη, προσκόλληση ή εξάρτηση (Jaffe et al 1986). Μακροπρόθεσμα το πιο σταθερό εύρημα είναι ότι στη ομάδα των ανδρών που κακοποιούν υπάρχει υπεραντιπροσώπηση ανδρών που σαν αγόρια ήταν μάρτυρες ενδοοικογενειακής βίας. Η βία λοιπόν στη μια γενεά είναι πιθανόν να αναπαραχθεί και στην επόμενη γενεά (Παπαθανασίου 2005). Πρέπει όμως να τονίσουμε ότι τα περισσότερα παιδιά που έχουν υποστεί ή εκτεθεί στη βία δεν αναπαράγουν την ενδοοικογενειακή βία αργότερα. Η βία δηλαδή δεν γίνεται ένα πεπρωμένο για όλα τα παιδιά.

Για τους παραπάνω λόγους το θέμα των παιδιών ανακύπτει πολύ συχνά στη συμβουλευτική διαδικασία με τις γυναίκες. Οι σύμβουλοι πρέπει να είναι ενήμερες/-οι για τα παραπάνω και να είναι σε θέση να στηρίξουν ή να ενημερώσουν τα παιδιά των εξυπηρετούμενων γυναικών. Σε περίπτωση όμως που η ψυχολογική τους κατάσταση εμπνέει ανησυχία και χρειάζεται περαιτέρω αντιμετώπιση καλό θα ήταν παιδοψυχολόγοι να αναλάβουν αυτό το έργο, είτε μέσα στα συμβουλευτικά κέντρα, είτε με παραπομπή έξω από αυτά.

Όταν η βία φτάνει σε επικίνδυνα επίπεδα για την ασφάλεια της γυναίκας (και των παιδιών) είναι απαραίτητο ο/η Σύμβουλος να προγραμματίσει ένα «σχέδιο ασφαλείας» που θα την προφυλάξει από τον κίνδυνο και θα της δώσει ετοιμότητα να πράξει. Θα αναφερθούμε στην προετοιμασία για φυγή στο κεφάλαιο για τη Συμβουλευτική.

3 ΚΕΦΑΛΑΙΟ - ΒΙΑ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ

Εισαγωγή

Η σεξουαλική παρενόχληση (ΣΠ) στην εργασία και οι συνέπειές της: οι **διακρίσεις** που βλέπουν την εργαζόμενη γυναίκα, δεν είναι καινούριο φαινόμενο. Αντίθετα αποτελούσε και αποτελεί διεθνή εργασιακή συνθήκη για πολλές γυναίκες: από την προκαπιταλιστική εποχή όπου ο αφέντης στα φέουδα είχε το δικαίωμα της διακόρευσης των αγροτισσών πριν την νύχτα του γάμου τους, στον «κύριο» που εκμεταλλευόταν την υπηρέτρια, στον καταστηματούχο που εκβίαζε την πωλήτρια, μέχρι το σημερινό προϊστάμενο που απαιτεί σεξουαλική εύνοια με υποσχέσεις ή απειλές, και το εργασιακό περιβάλλον που λόγω έλλειψης ισότητας παραβλέπει τα προσόντα της εργαζομένης και την μειώνει με ταπεινωτικές συμπεριφορές.

Από τη δεκαετία του 1970, όταν πολλές μορφές βίας και κοινωνικού αποκλεισμού των γυναικών έγιναν ορατές, η μορφή βίας που εμφανίζεται στον χώρο εργασίας ονομάστηκε «σεξουαλική παρενόχληση». Η βία καθώς ξέρουμε δεν παρενοχλεί μόνον αλλά και βλάπτει. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έπαιξε και παίζει σημαντικό ρόλο στην εξάπλωση του όρου στις χώρες μέλη καθώς και στην εφαρμογή κοινής νομοθεσίας και στη σύνταξη Οδηγιών για την πάταξη της σεξουαλικής παρενόχλησης (Σημείωση 1).

Θα εμβαθύνουμε στις λεπτομέρειες του όρου παρακάτω. Εδώ προς το παρόν αναφέρουμε τον ορισμό που δίνει η Ευρωπαϊκή Ένωση στην Οδηγία της 2006/54/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 5/7/2006 προς τις χώρες μέλη.

Ο ορισμός αυτός αποτελεί το εννοιολογικό πλαίσιο αυτού του κεφαλαίου:

«Παρενόχληση»: όταν εκδηλώνεται ανεπιθύμητη συμπεριφορά συνδεδεμένη με το φύλο ενός προσώπου με σκοπό ή αποτέλεσμα την παραβίαση της αξιοπρέπειας του προσώπου αυτού και τη δημιουργία εκφοβιστικού, εχθρικού, εξευτελιστικού, ταπεινωτικού ή επιθετικού περιβάλλοντος.

«Σεξουαλική παρενόχληση»: όταν εκδηλώνεται οιαδήποτε μορφή ανεπιθύμητης λεκτικής/μη λεκτικής ή σωματικής συμπεριφοράς σεξουαλικού χαρακτήρα, με σκοπό ή αποτέλεσμα την προσβολή της αξιοπρέπειας ενός ατόμου, ιδίως με τη δημιουργία εκφοβιστικού, εχθρικού, εξευτελιστικού, ταπεινωτικού ή επιθετικού περιβάλλοντος.

Η παρενόχληση και η σεξουαλική παρενόχληση κατά την έννοια της παρούσας Οδηγίας θεωρούνται ως διάκριση λόγω φύλου και συνεπώς απαγορεύονται (Σημείωση 2).

Βλέπουμε ότι το «εκφοβιστικό, εχθρικό, ταπεινωτικό εργασιακό περιβάλλον» βρίσκεται στο επίκεντρο και των δύο ορισμών. Η καθαρή σεξουαλική παρενόχληση αποτελεί λοιπόν μόνον ένα μέρος του εχθρικού εργασιακού περιβάλλοντος, ενώ η διάκριση λόγω φύλου που δημιουργεί το εχθρικό περιβάλλον είναι η σταθερή έννοια.

Αν και τεχνητός ο όρος στα Ελληνικά έχει όμως πια καθιερωθεί και οριστεί σε πολλά κείμενα καθώς και στην Ελληνική νομοθεσία (Παπαθεοδώρου 2006, Συμεωνίδου-Καστανίδου

2007).

Όταν ένα πολύπλοκο φαινόμενο αποκτά περιγραφική απόδοση του περιεχομένου του όρου του αυτό κάνει την αναγνώριση της συμπεριφοράς ευκολότερη, δρα ανακουφιστικά για τις γυναίκες που την υφίστανται και βοηθάει στην εκπόνηση στρατηγικών για την καταπολέμησή της.

Στη χώρα μας η Ελληνική Νομοθεσία εναρμονίστηκε με την Ευρωπαϊκή Οδηγία μέσω του νόμου 3500/2006 και πρόσφατα μέσω του νόμου 3896 που ψηφίστηκε μόλις τον Δεκέμβριο του 2010. Σύμφωνα με τους δύο νόμους ο Συνήγορος του Πολίτη (ΣΤΠ) αναλαμβάνει ειδικές αρμοδιότητες στη διαμεσολάβηση των υποθέσεων που καταγγέλλονται. Ο ΣΤΠ έχει ήδη διαμεσολαβήσει σε υποθέσεις σεξουαλικής παρενόχλησης τα τελευταία τρία χρόνια.

Θα παρουσιάσουμε τις υποθέσεις για διαμεσολάβηση που ευγενικά επεξεργάστηκε και (μας) παραχώρησε το γραφείο του Συνήγορου (το Δεκέμβριο 2010) σε ένα ξεχωριστό εγχειρίδιο που εκδίδει η ΓΓΙΦ με τίτλο «ΔΕΝ ΑΝΕΧΟΜΑΣΤΕ ΤΗ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ» 2011 (Σημείωση 3). Το Εγχειρίδιο αφορά στις οδηγίες για τους εργοδότες, για τις Επιθεωρήσεις Εργασίας και άλλους οργανισμούς, καθώς και στην υποστήριξη των εργαζόμενων γυναικών ως προς το να κάνουν καταγγελία, αν το επιθυμούν. Αντίθετα, το παρόν κεφάλαιο εστιάζει στη θεωρία αυτής της μορφής βίας στην εργασία και στην πρώτη φάση Συμβουλευτικής της εργαζομένης που υφίσταται τη βία.

3.1 Επιστημονικές έρευνες για την εξάπλωση της σεξουαλικής παρενόχλησης

Εμπεριστατωμένες διαπολιτισμικές έρευνες δείχνουν ότι σε όλες τις κοινωνίες του γεωγραφικού Δυτικού και Ανατολικού κόσμου οι γυναίκες υφίστανται σεξουαλική παρενόχληση στην εργασία. Στους χώρους εργασίας συμπεριλαμβάνονται και όλα τα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Νέες, ιδίως ευπαρούσιες γυναίκες με επισφαλείς συνθήκες εργασίας, με σύμβαση, υπό δοκιμή, υπό εξάσκηση, υπό φοίτηση, οικονομικά πιεσμένες εργαζόμενες, χήρες, διαζευγμένες, γυναίκες μειονοτήτων, βρίσκονται στη χειρότερη θέση.

Οι πρώτοι ορισμοί και οι πρώτες επιστημονικές έρευνες έγιναν στις Ηνωμένες Πολιτείες στη δεκαετία του 1970. Έρευνες στις χώρες της Ευρώπης τη δεκαετία του 1980 έδειξαν ότι εκατομμύρια γυναικών σε όλη την Ευρώπη είχαν υποστεί αυτό το πρόβλημα, στις περισσότερες περιπτώσεις από τους προϊσταμένους τους αλλά και από τους συναδέλφους τους. Παρόλα αυτά, ακόμα και τώρα, ο αριθμός δραστών που τιμωρούνται στις Νοτιοευρωπαϊκές χώρες για παρενόχληση είναι μηδαμινός, όπως δείχνουν και παλαιότερες και πρόσφατες έρευνες (Gruber 1997, Anderson 2006, Varhanna et al 2010).

Η παρενόχληση λόγω φύλου αυξήθηκε, όταν οι γυναίκες άρχισαν να μπαίνουν σε προηγούμενως αποκλειστικά «αντρικά επαγγέλματα» και όταν άρχισαν να καταλαμβάνουν θέσεις ισχύος (MacKinnon, 1979, Rubenstein 1988, United States Merit Systems Protection

Board 1981, Arcel 1992, Gruber 1997).

Η σεξουαλικά επιθετική συμπεριφορά ορισμένων ανδρών, προσλαμβάνεται σε πολλές κοινωνίες σαν κάτι το αναπόφευκτο ή ακόμα και κάτι το φυσικό, σαν αναπόσπαστο κομμάτι της ανδρικής φύσης. Αυτό δε σημαίνει βέβαια ότι όλοι οι άνδρες παρενοχλούν σεξουαλικά. Αλλά αυτοί που παρενοχλούν θέτουν κατ' εξακολούθηση πολλές εργαζόμενες σε δοκιμασία. Καθημερινές ελληνικές ονομασίες όπως «ο Δον Ζουάν του γραφείου», «ο μουντάρης», «ο γυναικάς» και «ο πρόστυχος» είναι ακριβώς ονομασίες που χαρακτηρίζουν τον άνδρα που δεν αφήνει τις συναδέλφους του σε ησυχία, θέλοντας να επιβάλλει σε αυτές τη σεξουαλικότητά του με το ζόρι.

Η επιστημονική έρευνα δείχνει ότι τρεις παράμετροι είναι σημαντικοί για την εξάπλωση της ΣΠ σε μια δεδομένη κοινωνία: η **Ιεραρχία στον εργασιακό χώρο, η Κοινωνική Δύναμη** των δυο φύλων και η ύπαρξη ή μη αποτελεσματικής **Νομοθεσίας και γραπτών Πρακτικών** που να τιμωρούν τους παραβάτες. Η ΣΠ κυμαίνεται σε ποσοστά από 85% στις πιο ιεραρχικές (πατριαρχικές) κοινωνίες, όπου η θέση των γυναικών είναι υποδεέστερη και η Νομοθεσία χαλαρή, σε χώρες π.χ. όπως η Ινδία, το Μεξικό, Βραζιλία, Ιαπωνία, ως 40-20% στις βορειοευρωπαϊκές χώρες όπου υπάρχει μικρότερη κοινωνική απόσταση ανάμεσα στα φύλα και εξελιγμένες γραπτές οδηγίες που απαγορεύουν την παρενόχληση στους χώρους εργασίας (Luthar & Luthar 2007).

Μια πολύ μεγάλη έρευνα που συμπεριλάμβανε 41 έρευνες σε διαφορετικά μέρη του κόσμου με 70.000 συμμετέχοντα πρόσωπα, ανέδειξε σαν την σημαντικότερη παράμετρο για την εμφάνιση της παρενόχλησης την **ανοχή του εργασιακού περιβάλλοντος** (organizational climate) (Rotendo & Ngyen, 2001, Ejnersen 2010). Όσο πιο ανεκτικό είναι το συγκεκριμένο περιβάλλον στην παρενόχληση τόσο μεγαλύτερη η εξάπλωσή της. Επομένως η νομοθετικά υποστηριγμένη απαγόρευση και οι αντίστοιχες κυρώσεις είναι η πρώτη απαραίτητη προϋπόθεση για την καταπολέμησή της. Η επιστημονική έρευνα για το θέμα στη χώρα μας είναι σχεδόν μηδαμινή. Υπάρχει μόνο μια ελληνική επιδημιολογική έρευνα του ΚΕΘΙ του 2003 που εξέτασε ένα τυχαίο δείγμα 1.200 εργαζομένων γυναικών στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη, ηλικίας 18 ως και άνω των 55 ετών (Αρτινοπούλου & Παπαθεοδώρου, 2003). Είναι η πρώτη ελληνική έρευνα με επιστημονική μεθοδολογία. Για να εκτιμήσαμε σωστά τα αποτελέσματα της θα πρέπει να αναφέρουμε ότι αφορά αποκλειστικά στην σοβαρότερη ΣΠ, δηλαδή την προσωποποιημένη ΣΠ, όπου ένας συγκεκριμένος άνδρας παρενοχλεί σεξουαλικά μια συγκεκριμένη γυναίκα. Η έρευνα δεν εξέτασε το σεξουαλικά εχθρικό περιβάλλον για όλη την ομάδα εργαζομένων γυναικών (organizational climate), ούτε την παρενόχληση λόγο φύλου (gender harassment). Το ποσοστό που βίωσε προσωπική σεξουαλική παρενόχληση από έναν ή περισσότερους συγκεκριμένους άνδρες ήταν 10%. Δηλαδή 120 γυναίκες από το τυχαίο δείγμα δήλωσαν ότι υπέστησαν τη σοβαρότερη μορφή της ΣΠ. Το 63% των παρενοχλήσεων προερχόταν από ανώτερους και το 30% από συναδέλφους ή πελάτες. Στις ηλικίες των 18-30 ετών βρέθηκαν τα μεγαλύτερα ποσοστά. Το 5,8% απ' αυτές είχαν υποστεί απόπειρα βιασμού. Ένα 15% από το γενικό δείγμα απάντησε ότι ξέρει τουλάχιστον μια περίπτωση προσωπικής σεξουαλικής παρενόχλησης. Το ποσοστό αυτό είναι πολύ χαμηλό σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές έρευνες αλλά δεν εκπλήσσει, αφού το 70% των γυναικών που παρενοχλείται στην ίδια έρευνα μιλά για τη ΣΠ με την οικογένεια και φίλους του, και μόνο ένα 20% με συναδέλφους. Σημειώνεται ότι, όταν το ερωτηματολόγιο της έρευνας περιγράφει τις συμπεριφορές (τελείως) συγκεκριμένα,

τότε τα ποσοστά που έχουν υποστεί ΣΠ μεγαλώνουν, παρά αν αναφέρουν οι ίδιες αυθόρμητα, πράγμα που δείχνει ότι πολλές γυναίκες δεν ξέρουν να κατονομάσουν ότι υφίστανται σεξουαλική παρενόχληση, αλλά απλά αισθάνονται φόβο, άβολα ή αηδιαστικά με ανεπιθύμητες προσεγγίσεις. Τα 32,5% των γυναικών θυμάτων ξέρουν και άλλες γυναίκες στον ίδιο χώρο που έχουν παρενοχληθεί από τον ίδιο εργαζόμενο. Τα 42,5% ζήτησε από το δράστη να σταματήσει. Τα 50 % των ανδρών σταματούν τη ΣΠ αμέσως μετά από την αίτηση, 26% σταματούν σταδιακά και 15% συνεχίζουν ακάθεκτα. Ένα 37,5% των γυναικών θυμάτων υπέμειναν τη ΣΠ σιωπηλά. Ένα πολύ μεγάλο ποσοστό, 86% παραιτείται από τη δουλειά, είτε εκούσια είτε ακούσια. Η ελληνική επιδημιολογική έρευνα απέδειξε έτσι περίτρανα την καταστροφική επίπτωση της ΣΠς στην επαγγελματική σταδιοδρομία της εργαζόμενης. Μια άλλη ελληνική έρευνα, πτυχιακή εργασία από το Πανεπιστήμιο Πατρών (Σταφίδα και Σταφίδα, 2002) εξέτασε ένα μικρότερο δείγμα και έδειξε ότι το 82% των ερωτηθέντων ανδρών (76 πρόσωπα) και το 85% των γυναικών (126 πρόσωπα) ήξεραν τουλάχιστον μία περίπτωση σεξουαλικής παρενόχλησης στον εργασιακό χώρο. Το 66,7% των 126 ερωτηθεισών γυναικών είχε υποστεί τουλάχιστον μια φορά κάποια μορφή σεξουαλικής παρενόχλησης στον εργασιακό χώρο (π.χ. 24% φορτική πίεση για ραντεβού, 23% αστεία και συζητήσεις σεξουαλικού περιεχομένου, 22% προκλητικές χειρονομίες, 17% πίεση για σύναψη σχέσης, 11% ανεπιθύμητο άγγιγμα, 3% πίεση για σεξουαλική συνεύρεση). Μόνον το 3% είχε προσφύγει στη Δικαιοσύνη. Οι ερευνητές/-τριες αποδίδουν το χαμηλό ποσοστό στην έλλειψη εμπιστοσύνης που έχουν οι γυναίκες στο σύστημα Δικαιοσύνης και στην αθώωση ανδρών σε ανάλογες περιπτώσεις. Μόνον 8% των παρενοχλημένων γυναικών απευθύνθηκε στον εργοδότη για να αναφέρει την παρενόχληση, αφού ο συχνότερος δράστης ήταν ο ίδιος ο προϊστάμενος (72,3%) και μετά ο ισόβαθμός τους (49%). Ένα τρομακτικά μεγάλο ποσοστό των παρενοχλημένων, και σε αυτή την έρευνα, 78,3% παύει να εργάζεται σε αυτή τη δουλειά είτε λόγο «οικιοθελούς» αποχώρησης είτε λόγω απόλυσης. Μισές από τις γυναίκες δεν μιλάνε σε κανέναν για τη δυσάρεστη εμπειρία τους και οι μισές μιλάνε μόνο με την οικογένειά τους. Το 82% των παρενοχλήσεων συνέβησαν όταν δεν υπήρχαν άλλα πρόσωπα παρόντα. Το 44,2% των συναδέλφων είχαν αντιληφθεί τη παρενόχληση αλλά κράτησαν αποστάσεις και δεν έδειξαν καμιά αντίδραση. Τέλος το 32,5% των γυναικών, όπως και στην επιδημιολογική έρευνα του ΚΕΘΙ, γνωρίζουν ότι ο δράστης έχει παρενοχλήσει και άλλες γυναίκες. Η πλειοψηφία των γυναικών αντιμετώπιζε την παρενόχληση με προσπάθεια να την αγνοήσει. Αν έκανε κάτι, αυτό ήταν να μιλήσει προσωπικά με το δράστη, χωρίς μάρτυρες. Τα αποτελέσματα των δύο ελληνικών ερευνών είναι ενδεικτικά και συμφωνούν με ξένες έρευνες για τις συνέπειες.

Η παρενόχληση βλάπτει την αυτοδιάθεση και την υπόσταση της μεμονωμένης εργαζομένης και υποσκάπτει γενικά τη θέση των εργαζομένων γυναικών σαν *κοινωνική ομάδα*. Δημιουργείται για τις εργαζόμενες γυναίκες μια κατάσταση όπου στον επαγγελματικό ανταγωνιστικό χώρο δεν αρκούν μόνο τα προσόντα τους και η εργασιακή απόδοσή τους, αλλά απαιτείται από ορισμένους προϊσταμένους ή συναδέλφους να ανέχονται ένα περιβάλλον που ταπεινώνει το φύλο τους και στη χειρότερη περίπτωση να ανέχονται προσωπική σεξουαλική παρενόχληση, αν και δεν ορίζεται έτσι από αυτόν που παρενοχλεί, αλλά συχνά παρουσιάζεται σαν «έρωτας». Για τους λόγους αυτούς η **σεξουαλική παρενόχληση (ΣΠ)** και η **παρενόχληση λόγω φύλου (ΠΛΦ)** συνεπάγεται σοβαρό εργασιακό στρες και σε απαράδεκτες εργασιακές διακρίσεις κατά των εργαζομένων γυναικών (Collinsworth et al, 2009). Είναι έτσι εμπόδιο για την άμεση και μακρόχρονη ισότητα των γυναικών και ανδρών στον εργασιακό χώρο, και όχι μόνον. Η παρενόχληση λόγω φύλου (gender harassment) που συνίσταται στην εκφρασμένη

ταπεινωτική αντίληψη για τις γυναίκες και στην ανάλογη συμπεριφορά, παίζει ένα σημαντικό ρόλο στον αποκλεισμό των γυναικών από τα κέντρα λήψης των αποφάσεων. Η περιθωριοποίηση των γυναικών σε ιεραρχικά συστήματα, η μικρότερη συμμετοχή τους στην πολιτική, στις διευθύνσεις των επιχειρήσεων, στις ηγετικές θέσεις των Πανεπιστημίων, στις Συνδικαλιστικές οργανώσεις, στην Αστυνομία, στο Στρατό, γενικά σε όλα τα περιβάλλοντα όπου παραδοσιακά υπερτερούν οι άνδρες, η **παρενόχληση λόγω φύλου** είναι διαδεδομένη (Chamberlain et al 2008, Konik & Cortina 2008). Η έλλειψη ισότητας είναι πηγή της ΠΛΦ και ΣΠ και η ΠΛΦ και η ΣΠ διατηρούν την ανισότητα. Τα άτομα, άνδρες ή γυναίκες σε θέσεις ισχύος στην εργασία, ελέγχουν βασικούς πόρους που έχει ανάγκη η εργαζόμενη, πρώτα απ όλα την ίδια την εργασία ή την απόλυση, το ύψος μισθού, την προαγωγή ή την υποβάθμιση, την επαγγελματική εξέλιξη ή τη στασιμότητα. Οι θέσεις ισχύος ελέγχουν επίσης την ατμόσφαιρα στο εργασιακό περιβάλλον και μπορούν με την επιθετική τους συμπεριφορά να επιβάλλουν ένα ανασφαλές, έως και εχθρικό, περιβάλλον όπου οι γυναίκες να μη ξέρουν από πού θα έρθει η επόμενη παρενόχληση: Όταν θα γράφουν στον υπολογιστή; Όταν θα πάνε να φωτοτυπήσουν ένα έγγραφο; Όταν βρεθούν σε μια γωνία χωρίς δυνατότητα διαφυγής; Στο στιγματισμό όταν ξεφεύγουν από τον ρόλο τους (στα αγγλικά «αστυνόμηση του φύλου» gender policing Konik & Cortina, 2008); Ή με κακοήθη κουτσομπολιά πίσω από τις πλάτες τους, γελοιοποίηση του σώματός τους, τις φράσεις «μην είσαι υστερική» ή «έχεις περίοδο»; Όταν διαμαρτύρονται για μια αδικία; Καταγγελίες για σεξουαλική παρενόχληση ή για παρενόχληση λόγω φύλου μπορούν στην Ελλάδα να γίνουν στον Συνήγορο του Πολίτη που έχει την υποχρέωση να παρακολουθεί τις υποθέσεις σύμφωνα με τους νόμους σε συνεργασία με το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας (ΣΕΠΕ).

3.2 Ελεγκτικοί μηχανισμοί στην Ελλάδα για υποθέσεις σεξουαλικής παρενόχλησης. Εμπειρίες και αδυναμίες

❖ Ο Συνήγορος του Πολίτη/Οι Επιθεωρήσεις Εργασίας

Ο Κύκλος Ισότητας των Φύλων συστάθηκε στο γραφείο του ΣτΠ το Μάιο 2008 και επεκτάθηκε στις διακρίσεις λόγω φύλου μόλις το 2009.

Υπάρχουν στοιχεία για 17 καταγγελίες, όλες από γυναίκες κατά τα έτη 2008 ως 2010.

Οι 35% των καταγγελιών αφορούν στον ιδιωτικό τομέα και 65% στο δημόσιο. Πρέπει να δούμε τα ποσοστά με κάποια επιφύλαξη όσον αφορά τη γενίκευσή τους από ένα τόσο μικρό αριθμό καταγγελιών. Με αυτά τα δεδομένα όμως φαίνεται ότι εργαζόμενες σε δημόσιες Υπηρεσίες αισθάνονται μεγαλύτερη ασφάλεια στο να κάνουν καταγγελία, παρά οι εργαζόμενες σε ιδιωτικές επιχειρήσεις όπου η θέση τους είναι επισφαλής.

Υπάρχει καθαρή τάση αύξησης στις αιτήσεις διαμεσολάβησης από χρόνο σε χρόνο, καθώς γίνεται όλο και πιο γνωστό ότι ο ΣτΠ είναι ο αρμόδιος φορέας για τις καταγγελίες αυτές. Γενικά όμως ο συνολικός αριθμός των καταγγελιών παραμένει μικρός και σίγουρα δεν

αντικατοπτρίζει τον πραγματικό αριθμό των υποθέσεων ούτε κατά προσέγγιση.

Ο ΣτΠ συνεργάζεται στενά με το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας (ΣΕΠΕ). Οι κατά τόπο Επιθεωρήσεις Εργασίας υποχρεούνται να ενημερώσουν τον ΣτΠ για τις καταγγελίες που δέχονται και να υποβάλλουν σε αυτόν τα αποτελέσματα του ελέγχου τους. Ο Συνήγορος καλείται τότε να παρευρεθεί στη συζήτηση της εργατικής διαφοράς. Εν συνεχεία, του παρέχεται δυνατότητα να διεξάγει δική του έρευνα και να κάνει ένα τελικό πόρισμα. Όταν ο καταγγελλόμενος είναι εργοδότης, ο ΣτΠ διατυπώνει έγγραφη σύσταση για τη μελλοντική του συμπεριφορά.

Ο Συνήγορος αντιμετωπίζει δυσκολίες στην εξώδικη αντιμετώπιση καταγγελιών, λόγω έλλειψης αποδεικτικών στοιχείων. Αν το εμφανιζόμενο θύμα δεν προσκομίζει οτιδήποτε μπορεί να στηρίξει την καταγγελία του, τότε διακόπτεται η έρευνα του ΣτΠ και η υπόθεση μπαίνει στο Αρχείο. Αυτό έγινε σε 7 (41%) από τις καταγγελίες μετά από πολυποίκιλες προσπάθειες του ΣτΠ να συλλέξει στοιχεία. Στο δημόσιο τομέα αν η σεξουαλική παρενόχληση συμβαίνει μεταξύ συναδέλφων ο ΣτΠ συστήνει στον προϊστάμενο να λάβει τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία του/της μισθωτού. Μπορεί να του υποδείξει διενέργεια Ένορκης Διοικητικής Εξέτασης ή και μετάταξη των υπαλλήλων. Όταν η αναφορά χρειάζεται εμπλουτισμό τότε ο ΣτΠ μπορεί να απευθυνθεί στην κατά τόπο αρμόδια διεύθυνση (π.χ. τον Δημοτικό Οργανισμό Υγείας και Πρόνοιας), ζητώντας επιτόπια διερεύνηση και αξιολόγηση του περιστατικού. Αυτή είναι η προβλεπόμενη διαδικασία.

Η πραγματικότητα όμως είναι ότι οι Επιθεωρήσεις Εργασίας σπάνια προωθούν καταγγελίες στον Συνήγορο (προφορική πληροφορία από Επιθεώρηση μεγάλης Περιφέρειας). Το πιο σύνθημα είναι ότι αν λάβει η Επιθεώρηση μια προφορική καταγγελία (που προϋποθέτει ότι το θύμα τολμά να εξωτερικευτεί και γνωρίζει ότι ο ΣΕΠΕ είναι ο κατάλληλος φορέας) και αν ο/η υπάλληλος είναι ευαίσθητοποιημένος/-η (που συχνά δεν είναι και γι' αυτό δεν ξέρει τι να κάνει) και αν έχει χρόνο (που συχνά δεν έχει γιατί προέχουν άλλες προτεραιότητες στον έλεγχο Εργασίας), τότε προσπαθεί το ίδιο το Γραφείο να λύσει τη διαφορά με το να συμβουλευτεί τη γυναίκα και σπανιότερα να κάνει σύσταση στον εργοδότη να σταματήσει την παρενόχληση, εάν οι περιστάσεις είναι ευνοϊκές (αν π.χ. ο/η υπάλληλος γνωρίζει τον εργοδότη). Στις περισσότερες περιπτώσεις δεν σημειώνεται ούτε μια γραμμή για την υπόθεση.

Αυτό δεν οφείλεται στο ότι οι υπάλληλοι δε είναι πρόθυμοι να κάνουν καλά τη δουλειά τους ή ότι δεν μπορούν να ταυτιστούν με το πρόβλημα της εργαζομένης, άλλα διότι:

- Δεν έχουν επιμορφωθεί για το φαινόμενο της σεξουαλικής παρενόχλησης και τις μακρόχρονες επιβλαβείς συνέπειές του για την υγεία της εργαζομένης καθώς και για την καταστρεπτική επίδραση της ΣΠ στο εργασιακό περιβάλλον.
- Δεν υπάρχουν ξεκάθαρες οδηγίες και υποστήριξη από την Διεύθυνση για το πως θα χειριστούν τέτοιες λεπτές και πολυσύνθετες υποθέσεις.
- Φοβούνται να εμπλακούν σε τυχόν άδικες κατηγορίες που δεν μπορούν να εξακριβώσουν για ένα εργοδότη.
- Πολύ συχνά κατέχονται από προκαταλήψεις οι ίδιοι/ίδιες για το γυναικείο φύλο και

θεωρούν ότι η γυναίκα προκάλεσε με διάφορους τρόπους.

- Τα θύματα καταγγέλλουν προφορικά χωρίς να προσκομίζουν αποδεικτικά στοιχεία.
- Υπάρχουν αντικειμενικές δυσκολίες στην ανάλυση των καταστάσεων και ανεύρεση λύσεων ιδίως αν το θύμα δε θέλει δημοσιοποίηση της παρενόχλησης.
- Στα γραφεία όπου κάθονται δυο και τρεις υπάλληλοι δεν υπάρχει χώρος για εμπιστευτικές συνομιλίες πράγμα που είναι απαγορευτικό για εκμυστήρευση λεπτού θέματος.

Ο κοινός ανησυχητικός παράγοντας στις 17 υποθέσεις που διαμεσολάβησε ο ΣτΠ είναι ο εξαιρετικά μακρύς χρόνος διάρκειας της παρενόχλησης πριν την δημοσιοποίησή της. Όσο πιο μεγάλη η διάρκεια της παρενόχλησης τόσο μεγαλύτερες οι επιπτώσεις για τη σωματική και ψυχική υγεία του θύματος. Διαβάζοντας τις υποθέσεις, η εντύπωση είναι ότι οι εργαζόμενες, σε όλες τις περιπτώσεις εκτός μίας, χρησιμοποίησαν την έμμεση αμυντική τακτική της ανοχής και όταν αποφάσισαν να αντιδράσουν δυναμικά η κατάσταση είχε πια ξεφύγει από τα χέρια τους. Η καθυστέρηση μπορεί να οφείλεται στο ότι δεν ήξεραν που να απευθυνθούν για να ζητήσουν βοήθεια.

Οι Επιθεωρήσεις Εργασίας σε συνεργασία με την Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων και το Υπουργείο Εργασίας, ΓΣΕΕ, Εργατικά Κέντρα και Σωματεία μπορούν να αναλάβουν ενεργό ρόλο στην τοπική ενημέρωση των μισθωτών και εργοδοτών για τη σεξουαλική παρενόχληση και τις συνέπειές της. Τουλάχιστον ένα πρόσωπο σε κάθε ΣΕΠΕ χρειάζεται να επιμορφωθεί για το πώς θα αντιμετωπίσει μια εργαζόμενη που έρχεται να καταγγείλει και πώς να συνδιαλέγεται με ένα πρόσωπο που βρίσκεται σε κρίση. Στο εγχειρίδιο «ΔΕΝ ΑΝΕΧΟΜΑΣΤΕ ΤΗ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ» έχουμε εκπονήσει έντυπο υποβολής καταγγελίας.

Το ευρύ κοινό πρέπει να ενημερωθεί με συγκεκριμένες καμπάνιες για τον κεντρικό ρόλο του Συνηγόρου του Πολίτη στις υποθέσεις σεξουαλικής παρενόχλησης και παρενόχλησης λόγω φύλου (Σημείωση 3). Καταληκτικά: μια δεδομένη νομοθεσία ενάντια στη ΣΠ όσο και καλή να είναι, δεν αρκεί, αν δεν ακολουθείται από επιμόρφωση των στελεχών των υπευθύνων φορέων, από συγκεκριμένες εγκυκλίους και οδηγίες για την εφαρμογή του, αν δεν παρακολουθείται/αξιολογείται η εφαρμογή σε τακτά διαστήματα.

3.3 Εμβάθυνση του ορισμού

Η σεξουαλική παρενόχληση ορίζεται σε επιστημονικά κείμενα ως η ανεπιθύμητη λεκτική, μη λεκτική και σωματική σεξουαλική πιεστική συμπεριφορά από έναν ή περισσότερους άνδρες προς μια ή περισσότερες γυναίκες (MacKinnon, 1979, Gruber 1997, Collinsworth 2009). Η σεξουαλική συμπεριφορά ασκείται μονομερώς χωρίς συναίνεση από την πλευρά της γυναίκας. Σύμφωνα με όλους τους ορισμούς, επιστημονικούς και νομικούς, *είναι η εργαζόμενη (η μαθήτρια ή φοιτήτρια) που ορίζει τί είναι για εκείνην ανεπιθύμητη και πιεστική*

συμπεριφορά σύμφωνα με τις δικές της αξίες και όρια και όχι ο άνδρας συνάδελφος, προϊστάμενος ή υφιστάμενος σύμφωνα με τα δικά του όρια. Αυτή η παρατήρηση του ορισμού έχει τη μέγιστη ψυχολογική και νομική σημασία αν η υπόθεση καταλήξει στα Δικαστήρια. Ο παρενοχλών, από τη στιγμή που η εργαζομένη αρνήθηκε ή έδειξε με εξωλεκτικό τρόπο τη δυσαρέσκεια της, δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι «δεν ήταν τίποτε το σοβαρό», «εκείνη παρεξηγείται εύκολα», «θα έπρεπε να κολακευτεί αν ήταν πραγματική γυναίκα», «αστεία της έκανα», κ.λπ. Η σεξουαλική παρενόχληση περιλαμβάνει απαραίτητα (Αρσέλ 1992):

- Ένα σεξουαλικό επεισόδιο, μια προσέγγιση, που κυμαίνεται από σεξουαλικά σχόλια έως την συνουσία.
- Μια μορφή πίεσης ή βίας από το δράστη, που κυμαίνεται από σεξουαλικά επιθετικές φράσεις έως το βιασμό.
- Μια μορφή άρνησης/αντίστασης από το θύμα, που κυμαίνεται από κράτηση απόστασης, λεκτική αντίσταση, φυσική απομάκρυνση έως την καθαρή αντεπίθεση.
- Μια μορφή επίπτωσης στην εργασιακή σχέση, που κυμαίνεται από ψυχρότητα μεταξύ των μερών έως την τιμωρία της εργαζόμενης, π.χ. έλλειψη προαγωγής, περιθωριοποίηση, απόλυση ή «εκούσια» παραίτηση της εργαζόμενης ή της μαθήτριας/σπουδάστριας που λέει όχι.

Η σεξουαλική παρενόχληση διαχωρίζεται σε:

- ↳ **Λεκτική**, δηλαδή προτάσεις, άμεσες ή έμμεσες, απαιτήσεις για σεξουαλικές υπηρεσίες ή πίεση για σεξουαλικές πράξεις. Επιθετικό φλερτ, φράσεις με σεξουαλικό περιεχόμενο, προσεγγίσεις ή πρόστυχες φράσεις με μειωτική ή προσβλητική γλώσσα για τη συγκεκριμένη γυναίκα ή τις γυναίκες ως φύλο. Επιθετικές φράσεις για το ντύσιμο ή το παρουσιαστικό της. Επίθετα ή σεξουαλικές βρισιές, σεξουαλικά αστεία ή γελοιοποίηση του σώματος των γυναικών.
- ↳ **Μη λεκτική**, δηλαδή απρεπή βλέμματα, ασελγείς χειρονομίες, χρήση φωτογραφιών με προσβλητικό τρόπο.
- ↳ **Σωματική**, δηλαδή μη απαραίτητο άγγιγμα, άγγιγμα στα ερωτικά σημεία του σώματος, χάρδια, τσιμπήματα, πίεση του σώματος της γυναίκας, στρίμωγμα στις γωνίες, απόπειρα βιασμού ή βιασμό.

Διαφέρει ως προς τα ακόλουθα:

- **Διάρκεια:** Ασκείται από 1 έως 2 φορές, οπότε και σταματάει αν η γυναίκα αρνηθεί αποτελεσματικά και εκείνος συμμορφωθεί, έως σε μεγάλο χρονικό διάστημα και κατ'εξακολούθηση, καθώς ο δράστης δεν παίρνει στα σοβαρά την άρνηση της εργαζόμενης.
- **Σοβαρότητα:** Ξεκινάει από ανεπιθύμητα σεξουαλικά αστεία, σεξουαλικά υπονοούμενα έως σεξουαλικές χειρονομίες που πλήττουν το σώμα, ως σωματικές επιθέσεις, σε σπάνιες περιπτώσεις απόπειρες βιασμού και βιασμό. Οι προσωπικές λεκτικές και οι προσωπικές σωματικές παρενοχλήσεις θεωρούνται οι σοβαρότερες για την υγεία και εργασία.
- **Προσωποποίηση:** Η σεξουαλική συμπεριφορά μπορεί να είναι διάχυτη και απρόσωπη σε όλο το εργασιακό περιβάλλον (ημερολόγια με γυμνές γυναίκες, σεξουαλικά ή σεξιστικά

αστεία που γελοιοποιούν τις γυναίκες, μια διάχυτη υποτιμητική ή σεξουαλικοποιημένη στάση για το γυναικείο φύλο) ή προσωποποιημένη και να αφορά μόνο μια ή περισσότερες γυναίκες από έναν ή περισσότερους άνδρες.

3.4 Διαφορές αντιλήψεων ανάμεσα στα φύλα για το τι ενοχλεί

Αμερικανικές και ευρωπαϊκές έρευνες με πολλές χιλιάδες (33.000) ερωτηθέντα άτομα (Rotendo & Nguyen, 2001, Timmermann & Bajema, 1999) δείχνουν ότι ενώ υπάρχει συμφωνία ανάμεσα στα δύο φύλα για το τι είναι σεξουαλική πίεση και βία, εντούτοις υπάρχει μεγάλη διαφωνία όσον αφορά στο πώς αντιλαμβάνονται τα δύο φύλα τις σεξουαλικές εξακολουθητικές προτάσεις για ραντεβού μετά από άρνηση, τα σεξουαλικά αστεία, τα σεξουαλικά ανεπιθύμητα πειράγματα, τα αγγίγματα σε μη σεξουαλικά μέρη του σώματος, τα σεξιστικά αστεία για τις γυναίκες, τα πειράγματα για όλες τις γυναίκες ως φύλο, καθώς και τις έμμεσες προτάσεις. Οι μεν γυναίκες αισθάνονται αυτές τις συμπεριφορές ως **απειλή** που μπορεί να προχωρήσει σε πίεση και σε κάτι δυσάρεστο για τη θέση τους, οι δε άνδρες τις αναγνωρίζουν σαν «αθώες κοινωνικές συναλλαγές», σαν «κοπλιμέντα» ή σαν αθώα πειράγματα ή τουλάχιστον σαν μια δοκιμή για να δουν αν η εργαζόμενη είναι διατεθειμένη να προχωρήσει σε σεξ. Η αίσθηση απειλής μεγαλώνει όταν ο άνδρας έχει ανώτερη θέση, έστω και αν οι προτάσεις είναι έμμεσες. Π.χ. μια έμμεση φράση που βιώθηκε σε μεγαλύτερο ποσοστό σαν απειλή από γυναίκες εργαζόμενες, παρά από εργαζόμενους άνδρες, σε μια έρευνα ήταν η ακόλουθη «*Μπορώ να σε βοηθήσω, ξέρεις, για να μην βρεις δυσκολίες*» ειπωμένη από τον προϊστάμενο στην κατώτερη υπάλληλο με υπονοούμενο στο βλέμμα. Όταν εκείνη απάντησε «*Μην στεναχωριέστε, θα τα καταφέρω*» κι εκείνος ανταπάντησε «*Μην είσαι τόσο σίγουρη ότι δεν θα συναντήσεις δυσκολίες*» τότε το αίσθημα της απειλής μεγάλωσε ακόμα πιο πολύ στις γυναίκες εργαζόμενες.

Αν πράγματι η γυναίκα συναντήσει αργότερα ανεξήγητες δυσκολίες τότε υποθέτει ότι η αιτία βρίσκεται στο ότι απέκρουσε την έμμεση πρόταση. Πολλές άλλες έρευνες δείχνουν ότι οι εργαζόμενες έχουν δίκιο να αισθάνονται απειλή ακόμα και από τις ελαφρότερες μορφές σεξουαλικής παρενόχλησης, γιατί τα εργασιακά περιβάλλοντα που χαρακτηρίζονται από **παρενόχληση λόγω φύλου**, δηλαδή από μια εξαπλωμένη και γενικευμένη ταπεινωτική αντίληψη για τις γυναίκες ως ομάδα και τις ελαφρές σεξουαλικές παρενοχλήσεις, είναι ακριβώς αυτά τα περιβάλλοντα που παρουσιάζουν και τις σοβαρότερες μορφές παρενόχλησης (Varhanna et al, 2010, Pryor & Whalen, 1997, Anderson 2006). Με λίγα λόγια όσο πιο υποτιμητικό είναι το περιβάλλον για το γυναικείο φύλο τόσο μεγαλύτερη είναι η δυνατότητα να υποστούν εκεί οι εργαζόμενες και μια σοβαρότερη σεξουαλική παρενόχληση. Σημειώνεται ότι οι παρενοχλούντες άνδρες παρενοχλούν κατ' εξακολούθηση πολλές γυναίκες. Έρευνες για το ψυχολογικό προφίλ του άνδρα δείχνουν ότι είναι άτομα που έχουν επιθυμία να κυριαρχούν επάνω στις γυναίκες, πιστεύουν στους παραδοσιακούς ρόλους των φύλων, είναι συχνά αυθόρμητοι και δεν ξέρουν να μπουν στην θέση των άλλων, τους λείπει δηλαδή η κοινωνική ευαισθησία. Έρευνες με κοινωνιολογική προοπτική έχουν δείξει, από την άλλη πλευρά, ότι τελικά αυτό που καθορίζει τη συμπεριφορά τους είναι περισσότερο **η ανοχή του εργασιακού περιβάλλοντος** και **η έλλειψη συνεπειών για τον δράστη**, παρά η προσωπικότητά τους

(Rotundo & Nguyen, 2001, Ejnarsen, 2010).

Έρευνες για το ψυχολογικό προφίλ των γυναικών δείχνουν ότι μεγαλύτερη σημασία έχει το αν βρίσκονται σε ευάλωτη εργασιακή και κοινωνική θέση, παρά η προσωπικότητά τους.

3.5 Κριτικός προσωπικός χώρος: Η σεξουαλικότητα της γυναίκας σε μια άνιση κοινωνία είναι πάντα υπό υποψία

Γεννιέται ίσως το ερώτημα γιατί να αισθάνονται οι γυναίκες απειλημένες σε αντίθεση με τους άνδρες που θεωρούν τις συμπεριφορές σαν άκακες; Σαν πρώτη εξήγηση μπορούμε να πούμε ότι ο άνδρας στην περίπτωση αυτή είναι το «υποκείμενο». Δεν υφίσταται εκείνος την ανεπιθύμητη συμπεριφορά αλλά σαν δράστης δικαιολογεί τη συμπεριφορά του σαν «άκακη». Στην περίπτωση που θα δεχθεί εκείνος ανεπιθύμητες προσεγγίσεις δεν τις αισθάνεται σαν ΣΠ, επειδή πιστεύει ότι μπορεί να τις αποκρούσει άμεσα και αποτελεσματικά και χωρίς συνέπειες για εκείνον. Η γυναίκα σαν το «αντικείμενο» που δέχεται την ανεπιθύμητη συμπεριφορά και όντας κοινωνικά σε υποδεέστερη θέση ξεκινάει από άλλη σκοπιά. Από ψυχολογική προοπτική εισάγω τον όρο **«κριτικός προσωπικός χώρος»** (Αρσέλ, 1992) για να μπορέσουμε να κατανοήσουμε γιατί βιώνεται τόσο απειλητική η ανεπιθύμητη σεξουαλική προσέγγιση ή ταπεινωτική συμπεριφορά λόγω φύλου. Η λέξη «κριτικός» σηματοδοτεί ότι ο προσωπικός χώρος έχει όρια και όταν παραβιαστούν τα όρια επέρχεται μια κρίση ή ακόμα και ρήξη στην κοινωνική σχέση.

Ο κριτικός προσωπικός χώρος οριοθετείται με γενικούς άγραφους κανόνες σε μια δεδομένη κοινωνία με βάση την κοινωνική θέση του ατόμου, την επαγγελματική σχέση, τη συναισθηματική σχέση ανάμεσα στα άτομα, την ηλικία, τα πρότυπα φύλου, τις αξίες μιας κοινωνίας, τους καλούς τρόπους κ.λπ., όπως επίσης και πιο προσωπικούς κανόνες που εξαρτώνται από την προσωπικότητα του ατόμου. Σύμφωνα με ένα γενικό άγραφο κανόνα, αν κάποιος π.χ. μας σπρώξει στο δρόμο περιμένουμε -ακόμα και στην μεγαλούπολη- να μας πει συγγνώμη γιατί παραβίασε τον κριτικό προσωπικό χώρο μας και αν δεν το κάνει τον θεωρούμε αγενή και άξεστο. Ένας άλλος άγραφος κανόνας είναι ότι δεν αγγίζουμε τα σεξουαλικά μέρη του σώματος ενός ατόμου, παρά μόνον αν έχουμε μια αμοιβαία καθορισμένη σεξουαλική σχέση μαζί του. Όλοι έχουμε συνείδηση τότε παραβιάζονται τα όρια του *κριτικού προσωπικού μας χώρου* όπως επίσης και τα όρια των άλλων στην κουλτούρα που ζούμε και αν τα παραβιάσουμε μια φορά φερόμαστε μετέπειτα προσεκτικά για να μην τα παραβιάσουμε πάλι. Στην ΣΠ συμβαίνουν **σοβαρές παραβιάσεις κοινωνικών κανόνων** όπου το ένα μέρος παραβιάζει τον **κριτικό προσωπικό χώρο** του άλλου σωματικά, συναισθηματικά, κοινωνικά και στον επαγγελματικό χώρο χωρίς συναίνεση. Ιδίως στον τομέα της σεξουαλικότητας των γυναικών υπάρχουν σε κάθε κοινωνία καλά οριοθετημένες «σωστές» και ανάλογα «απρεπείς» συμπεριφορές που επιτρέπει ο κοινωνικό-σεξουαλικός κώδικας να ασκήσουν όχι μόνο εκείνες οι ίδιες αλλά και που θα επιτρέψουν να δεχτούν από άλλους. Όταν η παραβίαση συμβαίνει στο χώρο εργασίας και από κάποιον ιεραρχικά ανώτερο, αποκτάει μεγαλύτερο βάρος από ό,τι αν συμβαίνει π.χ. στο δρόμο, γιατί η άρνησή της και η μη ανοχή της για ταπεινωτικές φράσεις

μπορεί να απειλήσει το ψωμί της. Οι άνδρες που παρενοχλούν σεξουαλικά δεν σέβονται πάντα μια άρνηση, αντίθετα μια άρνηση μπορεί να εντείνει την επιθυμία τους για κυριαρχία και μια τελειωτική άρνηση μπορεί να ξυπνήσει το θυμό και την τιμωρητική συμπεριφορά. Οι γυναίκες έχουν μάθει, σχεδόν σε όλες τις κοινωνίες, ότι ακόμα και η ανεπιθύμητη παραβίαση του κριτικού προσωπικού τους χώρου από έναν άνδρα, όσον αφορά τη σεξουαλικότητα, βαραίνει περισσότερο αυτές παρά το δράστη. Ξέρουν ότι δεν μπορούν να βρουν το δίκιο τους και ότι ακόμα και σε περιπτώσεις καθαρού βιασμού θα πρέπει να αποδείξουν ότι δεν συναίνεσαν.

Αν ο δράστης παραβιάσει τον κριτικό ψυχολογικό και σωματικό χώρο της εργαζομένης με τη ΣΠ, η παραβίαση έχει επιπτώσεις και στον κοινωνικό και επαγγελματικό της τομέα, όπως θα δούμε στην παρακάτω περίπτωση.

Αυτός που παρενοχλεί ζει και αυτός κάτω από τους ίδιους κοινωνικούς κανόνες όπως και οι γυναίκες. Θεωρεί όμως ότι έχει **το δικαίωμα να παραβιάσει** τον σωματικό, ψυχολογικό, κοινωνικό και επαγγελματικό προσωπικό χώρο της γυναίκας, χωρίς να νοιάζεται για τις επιπτώσεις για εκείνη, απλούστατα γιατί δεν την βλέπει σαν ολοκληρωμένο άτομο αλλά σαν σεξουαλικό αντικείμενο, και γιατί υπολογίζει στη ανοχή γι' αυτήν την παραβίαση που θα έχει στον εργασιακό χώρο. Ακριβώς γι' αυτό τα λόγος έχει σημασία να θεωρηθεί η ΣΠ σαν απαράδεκτη και τιμωρητέα συμπεριφορά.

Όσο πιο ανεκτικό είναι το περιβάλλον για την παραβίαση τόσο πιο πολύ πιστεύει την συμπεριφορά του σαν παραδεκτή, όσον αφορά βέβαια τις ξένες γυναίκες και όχι τις γυναίκες της οικογένειάς του.

Σε οποιαδήποτε περίπτωση αν παρουσιαστεί κάποια δυσκολία ο δράστης μπορεί να ισχυριστεί ότι «κι εκείνη τ'α' θέλε» και να γίνει πιστευτός. Η σεξουαλικότητα μιας γυναίκας είναι πάντα υπό υποψία σε μια άνιση κοινωνία.

Έχει αποδειχτεί ότι, αν και ένας μικρότερος αριθμός ανδρών παρενοχλούν σοβαρά τις γυναίκες, ένας μεγάλος αριθμός και ανδρών και γυναικών είναι μάρτυρες της παρενόχλησης ακόμα και της βίας χωρίς να επεμβαίνουν.

Μια μακρά σειρά ερευνών δείχνει ότι η προσωπική σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας βάζει τη σωματική, ψυχολογική, οικονομική και κοινωνική επιβίωση της γυναίκας σε κίνδυνο. Όσο πιο σωματική και προσωποποιημένη είναι η παρενόχληση τόσο πιο πολύ βλάπτεται η υγεία και η καριέρα της εργαζομένης (Collinsworth et al, 2009, Palmiari & Fitzgerald, 2005).

Για να διευκρινίσουμε τις ψυχολογικές συνέπειες, παραθέτουμε μια περίπτωση από μια ποιοτική έρευνα (Arcel, 1992) με εργαζόμενες από 22 έως 55 χρόνων που διηγήθηκαν τις εμπειρίες τους σε πολύωρες συνεντεύξεις στη συγγραφέα. Οι γυναίκες χρειάστηκαν ψυχολογική βοήθεια μετά την παρενόχληση για να διεργαστούν αυτό που τους είχε συμβεί. Καμιά από αυτές δεν είχε ψυχολογικά προβλήματα πριν να υποστεί την παρενόχληση.

Από τη φύση του προβλήματος έχουν γίνει περισσότερες έρευνες για περιπτώσεις που εξετάζουν τις ψυχολογικές επιπτώσεις της σεξουαλικής παρενόχλησης, αφού η γυναίκα απευθύνεται σε μια ειδήμονα, παρά για τις περιπτώσεις που η γυναίκα αντιδρά δυναμικά,

άμεσα και αποτελεσματικά και αφήνει αμέσως το σεξουαλικά πιεστικό εργασιακό περιβάλλον ή δρα έτσι, ώστε ο δράστης να σταματήσει αμέσως την παρενόχληση ή ακόμα και να τιμωρηθεί.

Αυτή είναι ακριβώς και η παγίδα της σεξουαλικής παρενόχλησης στην εργασία. Η εργαζόμενη δεν είναι πάντα σε θέση να αντιδράσει αποτελεσματικά, τουλάχιστον αν εργάζεται στον ιδιωτικό τομέα, αν αισθάνεται ότι απειλείται η εργασία της και άρα η κοινωνική και οικονομική της επιβίωση. Στη δυναμική αντίδραση, η παρενοχλούμενη προστατεύει μεν τον εαυτό της, το κύρος της και την αυτοπεποίθησή της, αλλά συχνά χάνει τη δουλειά της, οπότε πάλι κινδυνεύει η αυτοπεποίθησή της, καθώς και το αίσθημα δικαιοσύνης της, αφού ο δράστης συνεχίζει τη δουλειά του ανενόχλητος, ενώ εκείνη υφίσταται τις επιπτώσεις της εκμεταλλευτικής συμπεριφοράς του.

3.6 Μια «συνηθισμένη» υπόθεση: Η γραμματέας, ο πρόεδρος και το υποτιμητικό εργασιακό περιβάλλον

Η Α. είναι 30 χρονών, παντρεμένη με μικρό παιδί. Έχει δίπλωμα γραμματέως και δούλευε στο γραφείο μιας Συνδικαλιστικής Οργάνωσης. Υφίστατο σεξουαλική παρενόχληση επί ενάμιση χρόνο. Ήταν απομονωμένη από τις υπόλοιπες συναδέλφους της και δούλευε κάτω από τον πιο σεξουαλικά αδίστακτο πρόεδρο του Συνδικάτου. Αρχικά δούλευε σε άλλο Τμήμα αλλά ο πρόεδρος (47 χρονών) της ζήτησε να έρθει και να γίνει η προσωπική του γραμματέας. Είπε ναι, χάρηκε γιατί επιλέχτηκε και είδε δυνατότητες επαγγελματικής εξέλιξης στην καινούρια θέση. Κανένας δεν την προειδοποίησε για το σεξουαλικά και ψυχολογικά βίαιο αφεντικό. Στην αρχή της φερόταν εκείνος φιλικά, την προωθούσε σε δουλειές απαιτήσεων και την έστειλε σε επιμορφωτικά σεμινάρια. Σιγά-σιγά άρχισε η παρενόχληση. Όταν γύρισε από ένα επιμορφωτικό σεμινάριο, της είπε «τώρα είναι καιρός να με ευχαριστήσεις» και της ζήτησε να πάνε έξω να φάνε μαζί οι δυο τους, της έκανε σε τακτά διαστήματα ανάρμοστες χειρονομίες και ασκούσε σωματική και λεκτική σεξουαλική παρενόχληση, π.χ. έβαζε το χέρι του κάτω από το φουστάνι της, της τραβούσε την μπλούζα για να δει το στήθος της, της έλεγε «τι ωραία που είσαι σήμερα!», «έκανες καλό έρωτα το Σαββατοκύριακο;», «έλα εδώ να σε αγκαλιάσω», τη χάιδευε στον αυχένα όταν έγραφε στο κομπιούτερ, και άλλα παρόμοια. Εκείνη τον έσπρωχνε και αντιστεκόταν με τρόπο. Σταμάταγε να την ενοχλεί για μερικές μέρες και μετά άρχιζε πάλι. Η Α. άρχιζε να του μιλάει για τον άνδρα της και το παιδί της, του έπαιρνε γλυκά για να τον καθησυχάσει, ελπίζοντας ότι θα καταλάβει ότι του ήταν ευγνώμων για την προαγωγή αλλά δεν ήθελε σχέση μαζί του. Όταν τον έσπρωχνε την ρώταγε «δεν είσαι ευχαριστημένη με τη δουλειά που σου έχω δώσει;» κάτι που εκείνη εκλάμβανε εκείνη σαν απειλή. Η Α. αισθανόταν πολύ άσχημα αλλά αισθανόταν συνάμα παγιδευμένη, επειδή είχε αγοράσει καινούριο σπίτι με γραμμάτια και δεν τολμούσε να αφήσει τη δουλειά της σε περίοδο οικονομικής κρίσης πριν να βρει μια άλλη. Πίστευε ότι θα τον έπειθε σιγά-σιγά να καταλάβει ότι δεν ενδιαφερόταν. Δεν τολμούσε να μιλήσει στον άνδρα της γιατί φοβόταν ότι θα της έλεγε ότι εκείνη τον προκάλεσε. Ούτε ήθελε να φανερώσει το πρόβλημά της στις συναδέλφους της που αρχικά ζήτησαν ότι τύγγανε ευνοϊκής μεταχείρισης από τον Πρόεδρο. Παραπονέθηκε μετά από κάποιο διάστημα

στον Γενικό Γραμματέα της συνδικαλιστικής οργάνωσης, ο οποίος γέλασε και της είπε «ξέρεις πως είναι ο Κ. Είναι αυτός που είναι και δεν αλλάζει. Μην το παίρνεις τόσο βαριά», χωρίς να της προτείνει λύση, κάτι που μεγάλωσε το αίσθημα της αβοηθησίας της. Η Α. ανέπτυξε άγχος, αϋπνία, φοβία για τη δουλειά και άρχισε να βάζει φαρδιά και άκομψα ρούχα, πιστεύοντας ότι έτσι δεν θα τραβήξει τη προσοχή του. Ο πρόεδρος την έβρισε για τα άκομψα ρούχα. Όταν κατάλαβε τελικά ότι δεν θα την κατάφερνε να κοιμηθεί μαζί του, άρχισε να κριτικάρει τη δουλειά της, να τη μαλώνει για μικροπράγματα και τελικά όταν έμαθε ότι μίλησε με τον Γενικό Γραμματέα, την απέλυσε λόγω «προβλημάτων συνεργασίας». Μετά την απόλυση η Α. εκδήλωσε μετατραυματικό στρες και ταχυπαλμία. Ήταν άνεργη επί ένα χρόνο. Μια μέρα που είχε πάει στον οικογενειακό της γιατρό για την ταχυπαλμία της είδε ένα φυλλάδιο στην αίθουσα αναμονής για τη σεξουαλική παρενόχληση και διευθύνσεις που μπορούσε κανείς να απευθυνθεί για να λάβει βοήθεια. Ήταν σαν να έπεσε ένα πέπλο από τα μάτια της. Ανακάλυψε ότι αυτό που είχε υποστεί είχε ένα όνομα. Απευθύνθηκε στη δική της οργάνωση των Γραμματέων και Εμποροϋπαλλήλων που είχε αναπτύξει στρατηγικές για την καταπολέμηση της ΣΠ. Η οργάνωση την πίστεψε, την υποστήριξε και έκανε αγωγή εναντίον της συνδικαλιστικής οργάνωσης του προέδρου.

Ο πρόεδρος ισχυρίστηκε ότι εκείνη συναινούσε και ότι τον προκαλούσε. Υπήρχαν όμως δυο άλλες εργαζόμενες που είχαν υποστεί τα ίδια και που κατέθεσαν σε βάρος του.

Η Α. κέρδισε την υπόθεση με την βοήθεια του νόμου για την Ισότητα φύλων στον εργασιακό χώρο και την απαγόρευση διακρίσεων και πήρε μια σεβαστή αποζημίωση για παράνομη απόλυση. Ιατρικές και ψυχολογικές γνωματεύσεις υποστήριξαν τη νομική αγωγή.

Τώρα, δουλεύει σε σουπερμάρκετ με χαμηλότερο μισθό, φοβάται να ξαναδουλέψει σε γραφείο και έχει αναπτύξει απέχθεια για τη δουλειά της γραμματέως. Εξακολουθεί να ντύνεται με φαρδιά, άκομψα ρούχα στην καινούρια της δουλειά.

Η περίπτωση είναι πραγματική, συνέβη στην Κοπεγχάγη και η κατάληξή της χαρακτηρίζει την κοινωνία που τιμωρεί τους παραβάτες. Κατά τα άλλα είναι σαν να έχει βγει από βιβλίο. Επιβεβαιώνει τις πλείστες σημαντικές παραμέτρους που έχουν αποδείξει οι επιστημονικές έρευνες με χιλιάδες εργαζόμενους/-ες:

Μια γυναίκα σε κατώτερη και ευάλωτη εργασιακή και κοινωνική θέση, σε περίοδο οικονομικής κρίσης, σε μια δουλειά με μεγάλο αριθμό ανδρών, με γυναίκες συναδέλφους σε βοηθητικές θέσεις γραμματέων, χωρίς συναδελφική αλληλεγγύη, χωρίς υποστήριξη από τον Ανώτατο Διευθυντή, χωρίς καθορισμένη οδηγία ενάντια στην ΣΠ στον εργασιακό χώρο, με έναν επιθετικό και εκμεταλλευτικό ανώτερο οδηγείται σε ανεργία και φτώχεια. Ευτυχώς γι' αυτήν ανακαλύπτει τυχαία ότι δεν είναι αβοήθητη και βρίσκει τελικά το δίκιο της, αλλά με τίμημα την ψυχική της υγεία.

Η τύχη της Α. επιβεβαιώνει το συμπέρασμα του προγράμματος «Δάφνη» για τη βία κατά των γυναικών στην εργασία που λέει «Σε κάθε περίπτωση η βία κατά των γυναικών στο χώρο εργασίας είναι πιθανό να έχει μακροπρόθεσμες αρνητικές επιπτώσεις στην ψυχική τους υγεία, οδηγώντας σε πιθανή μακρόχρονη ανεργία και εν τέλει στη φτώχεια και τον αποκλεισμό» (Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ψυχική Υγεία 2009, σ. 20).

3.7 «Quid pro Quo: Κάτι για κάτι»

Η μορφή παρενόχλησης στην τυπική παραπάνω περίπτωση ονομάζεται διεθνώς «Quid pro Quo» «Κάτι για Κάτι» που μεταφράζεται ελεύθερα σε «Επαγγελματικά προνόμια με απαίτηση για σεξουαλική ανταμοιβή».

Το «κάτι για κάτι» είναι ένας κύκλος με τρεις φάσεις (Arcel, 1992):

1. Ο παρενοχλών αρχίζει με μια δελεαστική συμπεριφορά στον επαγγελματικό χώρο.
2. Περνά μετά από κάποιο διάστημα στην ιδιωτική αποπλανητική συμπεριφορά (κοινώς, προσπάθεια ερωτικού ξελογιάσματος).
3. Καταλήγει στην επικριτική, απορριπτική και τιμωρητική συμπεριφορά πάλι στον επαγγελματικό χώρο, όταν η εργαζόμενη αρνείται να μετατρέψει την επαγγελματική σχέση σε ιδιωτική σεξουαλική σχέση.

Τα δέλεαρ που χρησιμοποιεί είναι μια φιλική συμπεριφορά, εργασιακά προνόμια, υποσχέσεις για προαγωγή, καλά λόγια για τα προσόντα της εργαζόμενης (και ποιος δεν θέλει να ακούει καλά λόγια από τον εργοδότη του;) για να συνεχίσει με απαίτηση την ανταλλαγή των εργασιακών προνομίων με σεξουαλική εύνοια και τελικά να καταλήξει, στην καλύτερη περίπτωση, σε αδιαφορία και στη χειρότερη σε συνεχή παρενόχληση και εκβιαστικό, εχθρικό περιβάλλον ή και απόλυση, αν εξαρτάται από αυτόν. Ο παρενοχλών προσπαθεί μέσα από θέση ισχύος -επαγγελματικής, φυλετικής, ηλικιακής- να μετατρέψει ένα άτομο από συνάδελφο, υφισταμένη, προϊσταμένη σε ένα ιδιωτικό σεξουαλικό αντικείμενο που δεν έχει αυτοβουλία αλλά μπορεί να μειωθεί, εκφοβιστεί και εκβιαστεί για να υποταχτεί στην ιδιωτική θέλησή του. Πιστεύει ότι έχει το δικαίωμα να παραβιάσει τον προσωπικό χώρο της υφιστάμενης εργαζόμενης και δεν φοβάται ότι θα τιμωρηθεί γι' αυτήν την παραβίαση.

Καταληκτικά: Όταν παραβιάζεται ο κριτικός προσωπικός χώρος των εργαζομένων γυναικών οι εργαζόμενες βιώνουν:

- ✓ απειλή ενάντια στη σωματική, κοινωνική και ψυχολογική ακεραιότητά τους,
- ✓ μεγάλο καθημερινό στρες με ψυχολογικές επιπτώσεις, αν η παρενόχληση συνεχίσει,
- ✓ περιορισμό της αυτοδιάθεσής τους, περιορισμό της ελευθερίας κινήσεων και εκφράσεων αφού προσπαθούν να αποφύγουν το δράστη και αποφεύγουν ρούχα που μπορεί να θεωρηθούν προκλητικά, περιορισμό των κοινωνικών επαφών στο χώρο εργασίας λόγω ντροπής,
- ✓ γελοιοποίηση και μείωση, αφού οι άλλοι/-ες συνάδελφοι καταλαβαίνουν τι διαδραματίζεται πολύ συχνά χωρίς να επεμβαίνουν,
- ✓ στιγματισμό απέναντι στους/στις συναδέλφους τους,

- ✓ μείωση των αντικειμενικών τους επιδόσεων λόγω της συνεχούς κριτικής του εργοδότη,
- ✓ υποβάθμιση της επαγγελματικής τους υπόστασης,
- ✓ πιθανή παραίτηση και ανεργία.

Ο καλύτερος τρόπος αντιμετώπισης της ΣΠ είναι η πρόληψη στο χώρο εργασίας. Η ευαισθητοποίηση των εργαζομένων και η άμεση αντιμετώπιση του φαινομένου από εργαζομένους/-ες, εκπαιδευόμενους/-ες και εργοδότες/-τριες είναι τελείως απαραίτητη (βλ. Οδηγό αναφοράς για εργοδότες στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό για την Ψυχική Υγεία 2009 σελ. 29).

3.8 Πώς αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενες τη σεξουαλική παρενόχληση και πώς πρέπει να την αντιμετωπίσουν;

Η περίπτωση της Α. δείχνει την πιο συνηθισμένη στρατηγική των γυναικών εργαζομένων ενάντια στην παρενόχληση.

Την αμυντική, ανοχή της παρενόχλησης. Οι εργαζόμενες δεν συναινούν, δεν συμμετέχουν αλλά βασικά δείχνουν ανοχή με το να μένουν στο πόστο τους, προσπαθώντας να αγνοήσουν τη σεξουαλική παρενόχληση με τίμημα την ψυχική τους υγεία. Τα κορίτσια έχουν μάθει από μικρά να κάνουν πως δεν καταλαβαίνουν όταν παρενοχλούνται. Φοβούνται τη δυναμική αντεπίθεση γιατί ξέρουν ότι μπορεί να βλαφτούν αυτές οι ίδιες με στιγματιστική, απορριπτική και βίαια συμπεριφορά από την πλευρά του δράστη, αφού θεωρεί την παραβίαση σαν δικαίωμά του κι έτσι το εγώ του πληγώνεται από μια άρνηση.

Αισθάνονται παγιδευμένες και δείχνουν ακόμα και στοργική συμπεριφορά σύμφωνα με τον κοινωνικό τους ρόλο ως ευγενικά, καλότροπα άτομα (π.χ. η Α.) με την ελπίδα ότι θα καλοπιάσουν το θύτη και θα ξυπνήσουν τη συνείδησή του. Η στοργική στάση είναι η χειρότερη στρατηγική που μπορεί να δείξει μια γυναίκα αφού ο θύτης αντιλαμβάνεται τη στοργή σαν σεξουαλικό ενδιαφέρον. Η άρνησή τους σε αυτή την περίπτωση δεν φέρνει αλλαγή στη συμπεριφορά του δράστη αλλά αντίθετα την ενισχύει. Η εξακολουθητική έλλειψη σεβασμού από την πλευρά του εργοδότη, τους κλονίζει την αυτοπεποίθηση. Κλονίζονται οι βασικές οριοθετήσεις τους για τη ζωή και μεταβάλλουν, για ένα τουλάχιστο διάστημα, την εικόνα του εαυτού τους από θετική σε αρνητική.

Η σεξουαλική τους σχέση με το ταίρι τους επηρεάζεται και τελικά, αν δεν απολυθούν, αναγκάζονται να παραιτηθούν.

Βλέπουμε ότι οι εργαζόμενες τραυματίζονται από την εμπειρία, αρχίζουν να αμφιβάλλουν για την κρίση τους και η εμπιστοσύνη τους για την «καλοσύνη» των άλλων κλονίζεται. Μια από τις μεγαλύτερες έρευνες στην οποία συμμετείχαν 1.218 γυναίκες που

αποδεδειγμένα είχαν υποστεί παρενόχληση την οποία είχαν καταγγείλει, έδειξε ότι είχαν τη σοβαρή ψυχική πάθηση «Μετατραυματικό στρες (PTSD Post traumatic stress Disorder) σε ένα ποσοστό που κυμαινόταν από 17,2% έως 33,2%, ανάλογα με τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παρενόχλησης (Palmiari & Fitzgerald, 2005). Τα συμπτώματα ήταν άγχος, αϋπνία, θλίψη, έλλειψη συγκέντρωσης, φοβία για τη δουλειά και απώλεια εμπιστοσύνης σε κάθε εργασιακή σχέση.

Η γενική συμβουλευτική της τραυματισμένης γυναίκας ακολουθεί τους κανόνες της Συμβουλευτικής, που αναφέρονται στα επόμενα κεφάλαια. Εδώ θα ασχοληθούμε μόνο με τις συμβουλές που αφορούν στην πρώτη φάση επαφής με την εργαζόμενη και έχουν σαν σκοπό την **πρόληψη** του ψυχικού τραυματισμού.

3.9 Συμβουλευτική για την παρενόχληση

Οι πρώτες συμβουλές που θα δώσουμε στην εργαζόμενη αν ακόμα βρίσκεται στο ενοχλητικό περιβάλλον είναι:

α) Μην αγνοείς τη σεξουαλική παρενόχληση, αντέδρασε ήρεμα (για να μην σε κατηγορήσουν για υστερική) αλλά δυναμικά

β) Κράτα αποδεικτικά στοιχεία

γ) Μην απομονώνεσαι. Μίλησε αμέσως με πρόσωπο που εμπιστεύεσαι.

Οι παρακάτω συμβουλές είναι διεθνώς παραδεκτές σαν αποτελεσματικές και αποτελούν πρόληψη ενάντια σε πιθανές κατηγορίες από το δράστη ότι η γυναίκα συναίνεσε ή ότι δεν συνέβη τίποτα.

Οι μεγαλύτερες δυσκολίες που συναντούν οι γυναίκες που καταφεύγουν στη Δικαιοσύνη είναι δύο: α) ότι ο δράστης ισχυρίζεται ότι η γυναίκα δεν αντέδρασε ποτέ καθαρά στην παρενόχληση, και β) ότι το θύμα δεν έχει κρατήσει αποδεικτικά στοιχεία.

1. Δήλωσε αμέσως στο δράστη την ενόχλησή σου και απαίτησε να σταματήσει η παρενόχληση λέγοντας με σοβαρότητα π.χ.: «Μου προτείνετε να πάμε έξω να φάμε μαζί μόνοι μας. Αυτή η πρόταση παραβιάζει την αξιοπρέπειά μου σαν άτομο και σαν εργαζόμενη. Με κάνει να νοιώθω άβολα απέναντί σας και ξεπερνά τα όρια της επαγγελματικής μας σχέσης. Σας παρακαλώ να μην επαναλάβετε την πρότασή σας και θέλω να συμφωνήσετε ότι δεν θα ξανασυμβεί αυτό» ή «Μόλις τώρα με άγγιξες στο στήθος χωρίς να σου δώσω άδεια. Αισθάνομαι πολύ άσχημα γι' αυτό. Σε παρακαλώ να μην επαναλάβεις τέτοιες χειρονομίες ποτέ πια. Θίγεις την αξιοπρέπειά μου και την επαγγελματική μου υπόσταση και θα χαλάσει η ατμόσφαιρα μεταξύ μας αν συνεχιστεί. Θέλω να συμφωνήσεις ότι πέρασες το όριό μου και ότι δεν θα

ξανασυμβεί αυτό».

Η δήλωση μπορεί να γίνει και γραπτή, αμέσως μετά ή μετά ένα διάστημα, αν δεν μπόρεσες να αντιδράσεις επί τόπου, οπότε το γραπτό αποτελεί και αποδεικτικό στοιχείο για μια επόμενη πιθανή καταγγελία. Η γραπτή δήλωση πρέπει να περιέχει ημερομηνία, ώρα και τόπο της παραβίασης. *«Πριν δυο μέρες, 23 Μαΐου, 2.00 η ώρα το μεσημέρι, ενόσω στεκόμουν μπροστά στο γραφείο μου και οι άλλοι/-ες συνάδελφοι είχαν βγει έξω, ήρθες και άγγιξες το στήθος μου. Αισθάνθηκα πολύ άσχημα και απαιτώ να μην επαναλάβεις ποτέ τέτοιου είδους χειρονομίες».* Στις περισσότερες περιπτώσεις η γραπτή δήλωση θα είναι αρκετή για να φοβίσει το δράστη για το τι θα επακολουθήσει.

Η δήλωση γραπτή ή λεκτική **δεν πρέπει** να περιέχει ικεσία, ούτε να προσπαθεί να προκαλέσει τον οίκτο του δράστη, ούτε να περιέχει ιδιωτικές πληροφορίες π.χ. «βρίσκομαι σε άσχημη κατάσταση και γι' αυτό σου γράφω» ή «μη με στενοχωρείτε, έχω ανάγκη τη δουλειά». Θυμήσου ότι πολλές φορές πρόκειται για αδίστακτο άτομο. Οποιαδήποτε ιδιωτική πληροφορία θα χρησιμοποιηθεί από το δράστη για να σε βγάλει ανισόρροπη, φαντασιόπληκτη ή να σε εκβιάσει πιο πολύ.

2. Ανάφερε ενώ είναι και άλλοι/-ες μάρτυρες παρόντες/-ούσες ότι διάβασες ότι στην Ελλάδα υπάρχει νόμος για τη σεξουαλική παρενόχληση στην εργασία. Πληροφόρησε αμέσως τουλάχιστον ένα πρόσωπο που εμπιστεύεσαι στη δουλειά για το τι συνέβη και πώς αντέδρασες. Μπορεί αργότερα αυτό το άτομο να χρησιμοποιηθεί ως μάρτυρας. Μίλησε με κάποιον δικό σου. Μην διαλέξεις την απομόνωση. Η απομόνωση δρα ολέθρια και σε αποδυναμώνει. Μίλα ανοιχτά για το τι συνέβη.

3. Μη βρίσκεις δικαιολογίες για την ενοχλητική συμπεριφορά και μην κατηγορείς τον εαυτό σου. Ο υπεύθυνος είναι ο δράστης και η συμπεριφορά του είναι επικίνδυνη για σένα αν συνεχίσει. Αν αυτός αρχίσει τις δικαιολογίες, π.χ. «μόλις χώρισα, η γυναίκα μου δεν με καταλαβαίνει, η μάνα μου πέθανε, το παιδί μου είναι στα ναρκωτικά και είμαι λυπημένος και σκέφτηκα μια τέτοια τρυφερή και καλή κοπέλα σαν κι εσένα θα με καταλάβει» και άλλα διάφορα, εσύ ακούς χωρίς να εκφράσεις καμιά κατανόηση για τη δυστυχία του και επαναλαμβάνεις «θέλω να σταματήσει αυτή σου η συμπεριφορά».

4. Δείξε δυναμική σωματική γλώσσα. Να στέκεσαι ευθυτενής, να τον κοιτάζεις μέσα στα μάτια, όταν βάζεις τα όριά σου, να μιλάς καθαρά και σίγουρα. Να απομακρυνθείς αμέσως αν σε πλησιάζει και να μην επιτρέψεις συμβιβαστικές χειρονομίες π.χ. πιάσιμο του ώμου σου, ή χάιδεμα του προσώπου σου.

Μίλα άμεσα και απερίφραστα. Μια τέτοια ομιλία ξυπνά το σεβασμό και το φόβο του δράστη. Αν είναι εργοδότης στον ιδιωτικό τομέα μπορεί βέβαια να θυμώσει και να σε απολύσει, αλλά θυμήσου ότι δεν αξίζει να κρατήσεις τη δουλειά σου με τίμημα την ψυχική σου υγεία.

5. Κράτα ημερολόγιο για την παρενοχλητική συμπεριφορά, αν συνεχίσει και δείξε το ημερολόγιο σ' ένα πρόσωπο που εμπιστεύεσαι στη δουλειά. Κράτα το ημερολόγιο σαν αποδεικτικό στοιχείο για επόμενη καταγγελία, αν σου κάνει μια δυσμενή έκθεση μετά την άρνησή σου. Γενικά να κρατάς γραπτά αποδεικτικά στοιχεία. Δεν ξέρεις πότε μπορούν να χρησιμοποιηθούν. Σύμφωνα με το Συνήγορο του Πολίτη πολλές περιπτώσεις δεν εκδικάζονται

ποτέ λόγω έλλειψης αποδεικτικών στοιχείων.

6. Αν συνεχίσει η συμπεριφορά του, απευθύνσου αμέσως στη συνδικαλιστική σου οργάνωση ή στην τοπική Επιθεώρηση Εργασίας και ζήτα να σε συμβουλέψουν. Να δρας προσεκτικά σ' αυτή την περίπτωση γιατί δεν έχουν όλες οι οργανώσεις ευαισθησία και μπορεί να σηκώσουν τα χέρια ψηλά ή να σε συμβουλέψουν να κάνεις ότι δεν καταλαβαίνεις. Κάνε γραπτή καταγγελία με όσο μπορείς περισσότερες λεπτομέρειες για να ανοιχτεί ένας φάκελος για την υπόθεσή σου Τα αποδεικτικά στοιχεία, όπως ηλεκτρονικά γράμματα, άλλα γράμματα, SMS, είναι πολύ σημαντικά στοιχεία και μάρτυρες της παρενόχλησης.

7. Απευθύνσου σε δικηγόρο που έχει ειδικευτεί στο θέμα ή σε Συμβουλευτικό Κέντρο για Γυναίκες. Υπάρχουν και άνδρες δικηγόροι στην Ελλάδα που έχουν ειδικευτεί στο θέμα. Τα Συμβουλευτικά Κέντρα για Γυναίκες θα δουν το θέμα από την πλευρά σου.

8. Απευθύνσου σε ανώτερο προϊστάμενο. Όμως να προετοιμάσεις μια στρατηγική πρώτα γιατί πολλοί άνδρες καταλαβαίνουν πιο εύκολα την ανδρική συμπεριφορά παρά την δική σου αντίδραση. Πάρε μαζί σου έναν ή μια συνάδελφο για να υπάρχουν μάρτυρες στο τι ειπώθηκε με το διευθυντή. Μην δεχθείς άδικες κατηγορίες, π.χ. ότι κι εσύ προκάλεσες τον παρενοχλούντα με το ντύσιμό σου.

9. Κράτα τη σχέση σου με τον παρενοχλούντα σε καθαρά επαγγελματικό επίπεδο. Απόφυγε να κάνεις παρέα μαζί του, να τρως μαζί του ή να του ανοίγεις για προσωπικά σου ζητήματα. Οι παρενοχλούντες άνδρες παρεξηγούν τα συναισθηματικά ανοίγματα σαν επιθυμία για παρηγοριά. Αν κάνετε υπερωρίες, ποτέ να μην κάνεις υπερωρίες μαζί του αν θα είστε μόνοι. Μην του ζητάς χάρες και μην του κάνεις χάρες. Και στις δυο περιπτώσεις μπορεί να παρεξηγήσει την συμπεριφορά σου.

10. Να είσαι προετοιμασμένη ότι θα συναντήσεις αντίσταση από το ιεραρχικό κατεστημένο που δεν θέλει να χάσει τη συνήθειά του να παρενοχλεί. Άνδρες που δεν παρενοχλούν, κάνουν συχνά τα στραβά μάτια σε αυτούς που παρενοχλούν. Μην αφήσεις να σε καταβάλει η αντίσταση που θα συναντήσεις από το σύστημα και μπορεί να κατηγορηθείς για υστερία, ψυχρότητα, γεροντοκορισμό, ανηθικότητα, αναξιοπιστία και εκδικητικότητα. Έχει γι' αυτό σημασία να κρατήσεις την ψυχραιμία σου και να φέρεσαι ήρεμα αλλά δυναμικά. Μίλα με ανθρώπους που σε καταλαβαίνουν.

Θυμήσου:

1. Έχεις νομικά κατοχυρωμένο δικαίωμα να μην ανεχτείς τη σεξουαλική παρενόχληση στη δουλειά σου. Συγκαταλέγεται στα ανθρώπινά σου δικαιώματα να μην δέχεσαι ΣΠ. Αποτελεί ποινικό αδίκημα για το οποίο υπάρχουν κυρώσεις. Δεν είσαι αβοήθητη. Καμία δημόσια ή ιδιωτική επιχείρηση δεν θέλει να δημοσιοποιηθεί ότι ανέχεται τη σεξουαλική παρενόχληση. Η Οδηγία που ισχύει για όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες απαιτεί από κάθε οργανισμό και εργοδότη να αντιμετωπίσει άμεσα το πρόβλημα της σεξουαλικής παρενόχλησης και να λάβει κάθε πρόσφορο μέσο για να την σταματήσει Σύμφωνα με τον καινούριο νόμο (Δεκέμβριος 2010) ο εργοδότης πρέπει να αποδείξει ότι δεν υπήρξε ΣΠ. Σε αντίθετη περίπτωση ο εργοδότης θα θεωρηθεί σε μια καταγγελία συνυπεύθυνος για τη ΣΠ υπαλλήλου του και θα υποστεί τις συνέπειες π.χ. αποζημίωση στο θύμα, είτε ενέκρινε την συμπεριφορά, είτε όχι, είτε

πραγματοποιήθηκε από τον ίδιο είτε από κάποιον εργαζόμενο του. Η παθητικότητά του και η έλλειψη οδηγιών στο προσωπικό του αρκούν για να τιμωρηθεί, όπως έχουν δείξει άπειρες δικαστικές υποθέσεις στην υπόλοιπη Ευρώπη.

2. Απευθύνσου στο Γραφείο του Συνήγορου του Πολίτη προσωπικά, τηλεφωνικά ή γραπτά. Έχει αρμοδιότητα διαμεσολάβησης. Κάνε γραπτή καταγγελία και κράτησε αποδεικτικά στοιχεία για να τον βοηθήσεις στη δουλειά του.

3. Πριν δεχτείς μια παραίτηση εξέτασε πρώτα τα δικαιώματά σου σύμφωνα με την εργατική νομοθεσία. Έχει ο εργοδότης δικαίωμα να σε απολύσει από μέρα σε μέρα; Αν αισθάνεσαι χαμηλή αυτοπεποίθηση και δεν μπορείς να αντιδράσεις δυναμικά, ζήτησε ψυχολογική συμβουλευτική για να ενισχύσεις την αυτοπεποίθησή σου. Ζήτησε να σε υποστηρίξει ο/η σύμβουλος, προκειμένου να μάθεις να βάζεις τα όριά σου.

4. Για εργοδοτικές πολιτικές ενάντια στη ΣΠ, βλ. Οδηγό αναφοράς για τους εργοδότες (Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ψυχική Υγεία 2009, σ. 29) καθώς και το εγχειρίδιο της ΓΓΙΦ «ΔΕΝ ΑΝΕΧΟΜΑΣΤΕ ΤΗ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ» (2011).

ΚΑΛΗ ΤΥΧΗ!

Σημείωση 1. Υπάρχει και ένα μικρό ποσοστό ανδρών που παρενοχλούνται. Γενικά οι άνδρες δεν αντιλαμβάνονται τις σεξουαλικές προτάσεις από γυναίκες ως απειλή ή ως ανεπιθύμητες, παρά μόνον εάν οι γυναίκες κατέχουν ανώτερη θέση απ' αυτούς ή τους απειλούν εκβιαστικά μετά τη λήξη μιας ερωτικής σχέσης. Γενικά οι άνδρες πιστεύουν ότι μπορούν να αποκρούσουν αποτελεσματικά μια ανεπιθύμητη γυναίκα.

Σημείωση 2. Οδηγία 2002/73/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Η παρενόχληση και η σεξουαλική παρενόχληση κατά την έννοια της παρούσας Οδηγίας θεωρούνται ως διάκριση λόγω φύλου και συνεπώς απαγορεύονται. Η όλη προσπάθεια της νομοθεσίας και των οργανισμών ισότητας στην Ευρώπη και τον υπόλοιπο κόσμο έχει ως σκοπό να αμφισβητήσει τη «φυσικότητα» και το «δικαίωμα» της σεξουαλικής παρενόχλησης, να φροντίσει να εμποδίσει τις επιπτώσεις για το θύμα.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω της Οδηγίας του 2002/73/ΕΚ καθοδηγεί τα κράτη μέλη να: «ενθαρρύνουν, βάσει της νομοθεσίας τους, των συλλογικών συμβάσεων ή της πρακτικής, τους εργοδότες και τους αρμοδίους για την πρόσβαση στην επαγγελματική κατάρτιση, να εισάγουν μέτρα για την πρόληψη κάθε μορφής παρενόχλησης βάσει του φύλου, και ειδικότερα της σεξουαλικής παρενόχλησης στο χώρο εργασίας». Η Οδηγία προβλέπει ακόμα αποζημίωση για το θύμα όταν αποδειχθεί η παρενόχληση και ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να «εισάγουν στην εθνική έννομη τάξη τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίζεται πραγματική και αποτελεσματική αποζημίωση ή αντιστάθμιση, όπως καθορίζεται από τα κράτη μέλη, για την απώλεια και τη ζημία που υφίσταται κάποιο άτομο ως αποτέλεσμα διάκρισης».

Σημείωση 3. Ευχαριστούμε θερμά την κ. Σταματίνα Γιαννακούρου και την κ. Μαρία Καραγεώργου, από τον Κύκλο Ισότητας Φύλων του γραφείου του Συνήγορου του Πολίτη για την πολύτιμη συνεργασία τους.

Σημείωση 4. Η περίπτωση αυτή είναι πραγματική αλλά ανωνυμοποιημένη. Έχει παρουσιαστεί με λεπτομέρειες μεταξύ άλλων περιπτώσεων στο βιβλίο της συγγραφέως που είναι γραμμένο στα Δανέζικα «Σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας», Κοπεγχάγη, 1992.

4 ΚΕΦΑΛΑΙΟ - ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

4.1 Οι διεθνείς Συμβάσεις και Διακηρύξεις. Εργαλεία του ΟΗΕ για την ισότητα και τη βία.

«Η βία κατά των γυναικών είναι ένας από τους πιο σημαντικούς μηχανισμούς μέσω των οποίων οι γυναίκες εξαναγκάζονται (να ζουν) σε μια κατώτερη θέση συγκριτικά με αυτή των ανδρών» (UN Declaration on the Elimination of Violence against Women DEVW. Διακήρυξη για την εξάλειψη της βίας κατά των Γυναικών, ΟΗΕ).

Εισαγωγή

Ο/Η Σύμβουλος μιας κακοποιημένης γυναίκας σε Συμβουλευτικό Κέντρο του δικτύου της ΓΠΦ ή της τηλεφωνικής γραμμής SOS πιθανόν να μην έχει γνώση για τη Διεθνή Συνθήκη του ΟΗΕ για την εξάλειψη της βίας ή ακόμα και αν έχει γνώση, να νομίζει ότι δεν παίζει κανένα ρόλο για τη δουλειά της Συμβουλευτικής.

Η αλήθεια όμως είναι ότι ακριβώς αυτή η Συνθήκη και οι Ευρωπαϊκοί και Ελληνικοί νόμοι που την υλοποιούν, είναι η προϋπόθεση για να κάνει ακριβώς αυτό που κάνει με ένα οργανωμένο τρόπο.

Η Ελληνική Δημόσια Πολιτική για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών δεν λειτουργεί απομονωμένα, αλλά αποτελεί μέρος και συνέχεια του διεθνή αγώνα για την καταπολέμηση της βίας, χωρίς τον οποίο πολλές δράσεις δεν θα ήταν εφικτές στην Ελλάδα. Όλοι οι διεθνείς και Ευρωπαϊκοί Οργανισμοί όπως ο ΟΗΕ, η Ευρωπαϊκή Ένωση και το Συμβούλιο της Ευρώπης δραστηριοποιούνται μέσω των μελών κρατών. Συνθήκες διατυπώνονται και υπογράφονται και οι αποφάσεις και Συνθήκες δραστηριοποιούν με τη σειρά τους τις χώρες που τις υπέγραψαν.

Οι Συνθήκες όμως δεν παίρνουν σάρκα και οστά αυτόματα. Τα κυριότερα συστατικά για την πραγματική εφαρμογή των διεθνών νόμων και Συμβάσεων σε μια χώρα είναι η **Κινητοποίηση των Πολιτών** και η **Πολιτική Βούληση των Κυβερνήσεων** της ίδιας της χώρας.

Στο πρώτο κομμάτι του Κεφαλαίου θα επικεντρώσουμε με μεγάλες πινελιές στα πιο σημαντικά βήματα του ΟΗΕ που είναι προϋπόθεση για τη δουλειά μας για την εξάλειψη της βίας και στο δεύτερο κομμάτι θα δώσουμε έμφαση στις Ευρωπαϊκές Πολιτικές και κατ' επέκταση στις Ελληνικές Πολιτικές.

Σκοπός μας είναι να δείξουμε ότι, παρότι οι διεθνείς νόμοι ίσως δεν παίζουν κανένα ρόλο στη συνείδηση της μέσης Ελληνίδας, μπορούν όμως να χρησιμοποιηθούν από επιστήμονες,

κινήματα, ΜΚΟ, οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, κρατικά όργανα, προκειμένου να επιφέρουν ποθητές αλλαγές.

❖ *Εργαλεία του ΟΗΕ για την ισότητα και τη βία*

Το πιο σημαντικό διεθνές εργαλείο για την αλλαγή της κοινωνικής θέσης των γυναικών των κρατών μελών του ΟΗΕ αποτελεί η «Σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών» (CEDAW Convention on the Elimination of all forms of Discrimination Against Women) που υιοθετήθηκε μετά από μακρά προετοιμασία το 1979 από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ (UN 1980, UN 1998). 130 κράτη δεσμεύτηκαν να την υιοθετήσουν βαθμιαία, μεταξύ άλλων κρατών και η Ελλάδα. Η Ελλάδα υπέγραψε τελικά τη Σύμβαση το 1983. Έκτοτε η Ελληνική Κυβέρνηση (συνήθως η εκάστοτε ΓΓΙΦ) υποχρεούται να παραδώσει Ετήσια Έκθεση στον ΟΗΕ και να αναφέρει τις προόδους στο τομέα της εξάλειψης των διακρίσεων. Στη συνέχεια ο ΟΗΕ –ως μέρος των δράσεων για την εξάλειψη των διακρίσεων– άρχισε να επικεντρώνει στο θέμα της **έμφυλης βίας**, ως μιας ειδικής μορφής καταστρεπτική διάκριση που χρειαζόταν ειδική εστίαση. «The World Conference in Vienna in 1993 focused on Gender – Violence, **recognising the alarming global dimensions of female-targeted abuse**» (Benninger-Budel and Lacroix 1999) (μετάφραση: Η Διεθνής Διάσκεψη στη Βιέννη για τα Ανθρώπινα δικαιώματα εστίασε στην Έμφυλη Βία αναγνωρίζοντας τις παγκόσμιες τρομακτικές διαστάσεις της κακοποίησης του γυναικείου φύλου). Μια σημαντική αιτία αυτής της επικέντρωσης ήταν η συνειδητοποίηση ότι η γενική κοινωνική βία εναντίον των γυναικών σε μια χώρα εμποδίζει όχι μόνο την ανάπτυξη της προσωπικής και κοινωνικής ζωής των μεμονωμένων γυναικών και των οικογενειών των, αλλά επηρεάζει και αρνητικά την γενική οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας. Από τότε και ως τώρα καθιερώθηκε ότι, όταν ο ΟΗΕ μιλάει για ανάπτυξη μιας χώρας, εννοεί αυτόματα και την εξάλειψη των διακρίσεων μεταξύ των φύλων. Με πολύ διαφορετικά αποτελέσματα βέβαια από περιοχή σε περιοχή. Ένας νέος τομέας νομοθεσίας για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα με εστίαση στο φύλο αναπτύσσεται (New branch of Human Rights Law), με σημαντική συμβολή από γυναίκες νομικούς, σε όλα τα επίπεδα αποφάσεων και προσπαθειών να ενσωματώσει την έννοια του φύλου σε όλες τις έρευνες, τις εκθέσεις μελών χωρών, τα προγράμματα δράσης, τη νομοθεσία, τις πολιτικές σε όλους τους τομείς και σε όλα τα επίπεδα (gender mainstreaming). Τα αποτελέσματα αυτής της προσέγγισης έδειξαν καθαρά πόσο άνισες ήταν οι πολιτικοκοινωνικές και πολιτιστικές συνθήκες για τα δύο φύλα στα μέλη κράτη και κατ' αυτό τον τρόπο ο ΟΗΕ μπορούσε να διαμορφώσει εντελώς συγκεκριμένες πολιτικές. Η κοινωνική και οικονομική επιτροπή του ΟΗΕ (ECOSOC) εξέτασε σε βάθος το θέμα της βίας σε όλες τις μορφές και πρότεινε να δημιουργηθεί ένα ειδικό διεθνές εργαλείο κατά της βίας σε συνεργασία με την Επιτροπή για την εξάλειψη όλων των διακρίσεων κατά των γυναικών.

Μετά από αυτήν την προεργασία η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ υιοθέτησε το 1993 τη «Διακήρυξη για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών» (UN General Assembly 1993) ως το εργαλείο που θα ακολουθούσε τις προτάσεις του ECOSOC.

Η βία στην απόφαση 48/ 104 της 20 Δεκεμβρίου 1993 άρθρο 1 ορίζεται ως εξής: «Κάθε πράξη βίας που στηρίζεται στο φύλο και έχει ως αποτέλεσμα ή είναι δυνατόν να έχει ως αποτέλεσμα τη σωματική, σεξουαλική ή ψυχολογική βλάβη ή πόνο για τις γυναίκες, συμπεριλαμβανομένων και των απειλών για τέτοιες πράξεις, τον εξαναγκασμό ή την αυθαίρετη στέρηση της ελευθερίας, είτε αυτό προκύπτει στη δημόσια είτε στην ιδιωτική ζωή (Symonides and Volodin 1999, p. 93).

Τη Διακήρυξη ακολούθησε ένα πολύ σημαντικό βήμα, καθώς διορίστηκε μια ειδική Γραμματέας για τη Βία κατά των γυναικών το 1994 για να παρακολουθεί τη διεθνή βία, να κάνει ετήσιες εκθέσεις και να προτείνει μέτρα για την εξάλειψή της σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο (Speciale Rapporteur on Violence against Women). Ποτέ πριν στην ιστορία του ΟΗΕ δεν είχε συλλεχτεί τόσο λεπτομερειακή τεκμηρίωση για τη βία και τα βασανιστήρια κατά των γυναικών, όπως συλλέγονται τώρα από την ειδική Γραμματέα για τη βία στις ετήσιες εκθέσεις της. Κράτη, Οργανώσεις καθώς και μεμονωμένα πρόσωπα μπορούν να κάνουν καταγγελία στην Special Rapporteur (Ms. Rashida Manjoo, επικοινωνία: vaw@ohchr.org).

Εν συνεχεία, στο Πρόγραμμα Δράσης της Παγκόσμιας Διάσκεψης του ΟΗΕ για τις Γυναίκες, που έγινε στο Πεκίνο το 1995, αναγνωρίστηκε ο **δομικός** χαρακτήρας (δηλ. το αντίθετο του τυχαίου) του φαινομένου της βίας και σε περιόδους ειρήνης και σε περιόδους πολέμου (μετά τον πόλεμο στη Βοσνία με μαζικούς βιασμούς).

Το 2006, ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ θεωρώντας ότι η εξάλειψη της βίας προχωρούσε πολύ αργά σε πολλά κράτη παρουσίασε την έρευνά του σε βάθος για όλες τις μορφές βίας κατά των γυναικών. Με βάση την έρευνα αυτή πάρθηκε η απόφαση 61/143/του Δεκεμβρίου 2006 που προέτρεπε όλα τα μέλη κράτη να **εντατικοποιήσουν** τις προσπάθειές τους για την εξάλειψη όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών.

Το αποτέλεσμα της διαχρονικής εστίασης και επιμονής του ΟΗΕ στις διαφορετικές μορφές βίας, όπως η ενδοοικογενειακή βία, η σεξουαλική βία, ο ακρωτηριασμός γεννητικών οργάνων, ο βιασμός ως όπλο πολέμου που, έως τότε, θεωρούνταν σαν «ιδιωτικές ή πολιτιστικές πρακτικές» και γι' αυτό παρέμεναν εκτός της σφαίρας της δημόσιας διεθνούς πολιτικής, ήταν ότι άρχισαν να ενσωματώνονται στις Συμβάσεις ως δημόσια πολιτικά προβλήματα και να αποδίδεται ευθύνη στις κρατικές πολιτικές, τόσο εν καιρώ ειρήνης όσο και εν καιρώ πολέμου. Ευθύνες που πρέπει να καταλογιστούν. Ένα τρανταχτό παράδειγμα των αποτελεσμάτων της Διακήρυξης ήταν ότι το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης για τα εγκλήματα πολέμου στην πρώην Γιουγκοσλαβία (ICTY) εκδίκασε -για πρώτη φορά στη νομική ιστορία- Σέρβους, Κροάτες και Βοσνίους αξιωματικούς ως υπεύθυνους μαζικών βιασμών εν καιρώ πολέμου, σαν ένα έγκλημα όχι μόνο του Πολέμου αλλά και ενάντια στην Ανθρωπότητα και συνάμα σαν βασανιστήριο που υπάγεται κάτω από τη Σύμβαση ενάντια στα Βασανιστήρια του ΟΗΕ.

Τα Διεθνή θεσμικά πλαίσια Συμφωνιών λοιπόν στις οποίες έχει προσχωρήσει και η Ελλάδα προτρέπουν και ταυτόχρονα υποστηρίζουν τις εκάστοτε Κυβερνήσεις ώστε να υλοποιούν τις Συμβάσεις και να ακολουθούν τις διεθνείς Οδηγίες. Ένα από τα τελευταία παραδείγματα αποτελεί η Έκθεση της Επιτροπής CEDAW του ΟΗΕ που αξιολογώντας το 2002 την πρόοδο της χώρας μας στην εξάλειψη των διακρίσεων κατά των γυναικών, με βάση την

ελληνική Έκθεση της ΓΓΙΦ για την περίοδο 1996-2000, συνέστησε την ταχεία **υιοθέτηση νομοθεσίας για την ενδοοικογενειακή βία** και τη λήψη μέτρων ευαισθητοποίησης-συνειδητοποίησης της κοινωνίας μέσω των ΜΜΕ και των σχολικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Επίσης, η ίδια Έκθεση επεσήμανε την υστέρηση της χώρας μας ως προς την κοινωνική αρωγή και προστασία των γυναικών θυμάτων βίας, ως προς την επανένταξη των θυμάτων της **παράνομης διακίνησης και εμπορίας (trafficking)**, σοβαρού εγκλήματος της εποχής μας, στο πλαίσιο της καταπολέμησης της βίας των γυναικών και των παιδιών

Συμπερασματικά: Όπως έδειξε η παραπάνω ανάλυση, η καταπολέμηση της βίας και των διακρίσεων κατά των γυναικών δεν είναι μόνο θέμα ηθικής και αξιοπρέπειας του ατόμου, αλλά αποτελεί έγκλημα σύμφωνα με τις ελληνικές και διεθνείς νομοθεσίες για τα ανθρώπινα δικαιώματα. **Το ανθρώπινο δικαίωμα μιας γυναίκας να ζει χωρίς βία και διακρίσεις είναι διεθνώς και εθνικά κατοχυρωμένο και αναφαίρετο. Ο/Η σύμβουλος πατά σε στερεό νομικό έδαφος ασκώντας τη Συμβουλευτική του/της.** Ξεχωριστή θέση, σαν μοχλός αλλαγής στην χώρα μας, έχει η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ισότητα των φύλων (στην οποία θα αναφερθούμε στα σχετικά κεφάλαια) σύμφωνα με την οποία η Ελλάδα υποχρεούται να συντονιστεί. Στο επόμενο κομμάτι θα αναφερθούμε στις Ευρωπαϊκές και Ελληνικές Πολιτικές που αποτελούν το πλαίσιο για τη δουλειά του/ της Συμβούλου.

4.2 Πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Συμβουλίου της Ευρώπης

Σε παγκόσμιο επίπεδο η λήψη αποφάσεων για την αναγκαιότητα της ισότητας των γυναικών σε επίπεδο πολιτικών και θεσμών αποφασίστηκε το 1985 στην Τρίτη Παγκόσμια Συνδιάσκεψη Γυναικών στο Ναϊρόμπι και υιοθετήθηκε επίσημα το 1995 από την Τέταρτη Παγκόσμια Συνδιάσκεψη Γυναικών στο Πεκίνο (UN Office of the special adviser on gender issues and the advancement of women 2002) όπου μεταξύ άλλων τέθηκε και ορίστηκε το θέμα της αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών.

Το πλαίσιο των Ευρωπαϊκών πολιτικών ενάντια στη βία κατά των γυναικών καθορίζεται κυρίως από τις δράσεις και τις αρχές διεθνών οργανισμών, όπως ο Ο.Η.Ε. και το Συμβούλιο της Ευρώπης, αλλά επηρεάζεται και από την δράση φεμινιστικών οργανώσεων και ΜΚΟ σε όλη την Ευρώπη (Hagemann-White 2002).

Από το 1957 η ιδρυτική Συνθήκη της Ρώμης θέσπισε με το άρθρο 119 την αρχή της ισότητας των αμοιβών μεταξύ εργαζομένων γυναικών και ανδρών, εγκαινιάζοντας τις Ευρωπαϊκές πολιτικές των φύλων.(Στρατηγάκη 2003). Τα θεσμικά όργανα που εμπλέκονται με θέματα ισότητας των φύλων στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Συμβούλιο της Ευρώπης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Συμβουλευτική Επιτροπή για την Ισότητα Εκκαιριών, η Επιτροπή για τα δικαιώματα των γυναικών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Το 1996 (EEC176/1996). η Επιτροπή για τα Δικαιώματα της Γυναίκας έθεσε θέμα για τη βία κατά των γυναικών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το οποίο ψήφισε ομόφωνα αναγνωρίζοντας την ύπαρξη του φαινομένου ως ενδογενή παράγοντα της κοινωνικής κατάστασης των γυναικών.

Μετά τη διάσκεψη του Πεκίνου η αντίστοιχη Επιτροπή έθεσε σε συζήτηση την έκθεση της σουηδής Ευρωβουλευτού Marianne Eriksson με τα νέα στοιχεία για τη βία κατά των γυναικών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ενέκρινε το 1997 το σχετικό ψήφισμα για τη βία κατά των Γυναικών (Παπαρρήγα-Κωσταβάρα 2008) δίνοντας έμφαση στα παρακάτω σημεία:

- Τα περισσότερα περιστατικά βίας κατά των γυναικών τα συναντάμε μέσα στην οικογένεια.
- Η ενδοοικογενειακή βία υπάρχει σε όλα τα κοινωνικά στρώματα και συνδέεται με τον καταμερισμό της εξουσίας και την ανισότητα στις σχέσεις μεταξύ αντρών και γυναικών.
- Οι περισσότερες περιπτώσεις κακοποίησης δεν καταγγέλλονται στην αστυνομία λόγω ανεπαρκών νομικών, κοινωνικών και οικονομικών μέσων για την προστασία των θυμάτων. Έτσι τα συμβάντα βίας κατά των γυναικών αποσιωπούνται.
- Η βία των αντρών κατά των γυναικών εξακολουθεί να περιβάλλεται από μύθους και να αποτελεί ιδιωτική υπόθεση.
- Επηρεάζει άμεσα και έμμεσα τα παιδιά δημιουργώντας ένα κύκλο βίας που συνεχίζεται στις επόμενες γενιές
- Η βία κατά των γυναικών έχει μακροχρόνιες αρνητικές συνέπειες για τη διανοητική και συναισθηματική υγεία των παιδιών
- Κάθε μορφή βίας λόγω φύλου με βάση και τον ορισμό της σύμβασης του Ο.Η.Ε. για την κατάργηση των διακρίσεων εις βάρος των γυναικών θα πρέπει να θεωρείται αξιόποινη πράξη
- Η μορφή αυτή της βίας είναι εξ ίσου καταστρεπτική τόσο για το δράστη όσο και για το θύμα.
- Αλλαγή θα προκύψει μόνο με τη δημοσιοποίηση της βίας.

Οι προτεραιότητες των πολιτικών στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλάζουν με βάση τους συσχετισμούς που διαμορφώνονται και την πίεση των κινημάτων. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 υπήρξε μια δυναμική εξέλιξη της κοινωνικής πολιτικής όπως εκφράστηκε στη συνθήκη η του Άμστερνταμ (1997) Παράλληλα η συνθήκη της Λισσαβόνας έθετε σε προτεραιότητα στόχους απασχόλησης και ανάπτυξης της οικονομίας.

Η ισότητα των φύλων είναι ενταγμένη στην ενίσχυση της κοινωνικής πολιτικής ως παραγωγικού συντελεστή στην ευρωπαϊκής πολιτικής (Ατζέντα Κοινωνικής Πολιτικής 2000). (Braithwaite, 2008)

Τα τελευταία χρόνια η ένταξη της διάστασης του φύλου στις δημόσιες πολιτικές έχει προσαρμοστεί στις προτεραιότητες της κοινωνικής πολιτικής της Ε.Ε, επικεντρώνοντας σε προγράμματα, σε μεθόδους και σε εργαλεία τα οποία αντανάκλουν στους στόχους της Λισσαβόνας. αλλά όχι σε μετασχηματισμό πολιτικών. (Braithwaite, 2008).

Το 2006 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε το Χάρτη Πορείας για την Ισότητα των φύλων, μεταξύ των έξι πεδίων που περιελάμβανε ήταν και η καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της σωματεμπορίας, αποτελούσε δε κείμενο πολιτικών κατευθύνσεων και όχι δράσεων αφού δε υποστηριζόταν από προϋπολογισμό (Στρατηγάκη 2008). Το Ευρωπαϊκό Λόμπυ γυναικών που παίρνει μέρος στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, είναι μια μεγάλη ευρωπαϊκή οργάνωση γυναικών που έχει βασικό σκοπό να ενημερώνει, να ευαισθητοποιεί και να κινητοποιεί γυναικείες οργανώσεις για τις ευρωπαϊκές πολιτικές προσπαθώντας να ενθαρρύνει τις κυβερνήσεις να εντάξουν στις πολιτικές τους, πολιτικές ισότητας. Εκ μέρους της Ελλάδας συμμετέχει η ΓΓΙΦ και το ΚΕΘΙ. Το 1995 η επιτροπή διευρύνθηκε με εκπροσώπους κοινωνικών εταίρων σύμφωνα με τη Στρατηγάκη (2008) και τα τελευταία χρόνια έχει ενεργοποιηθεί στον τομέα της βίας κατά των γυναικών, και της καταπολέμησης της σωματεμπορίας.

❖ *Ευρωκοινοβούλιο*

Η Επιτροπή του Ευρωκοινοβουλίου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας πραγματοποίησε συνέδρια παρακολουθώντας την πορεία της αντιμετώπισης του θέματος της βίας στο πλαίσιο της οικογένειας αλλά και άλλες μορφές βίας κατά των γυναικών. Τα συνέδριο που έγινε στην Ελλάδα το 2003 ασχολήθηκε με το θέμα της διεθνικής σωματεμπορίας. (Παπαρρήγα-Κωσταβάρα 2008). Κατά τη διάρκεια του εξαγγέλθηκε η ίδρυση του Εθνικού Παρατηρητηρίου για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών. Το Εθνικό Παρατηρητήριο αποτελείται από δύο σκέλη. Από τον κυβερνητικό φορέα και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις που ασχολούνται με τη βία κατά των γυναικών. Στην Ελλάδα συμμετέχουν η ΓΓΙΦ, το ΚΕΘΙ, και οι ΜΚΟ που στεγάζονται κάτω από την ομπρέλα του Δικτύου για την Καταπολέμηση Όλων των Μορφών της Αντρικής Βίας.

Μια σημαντική πρωτοβουλία σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν το πρόγραμμα DAPHNE, με σκοπό τη σύσταση και την ενίσχυση δικτύων μεταξύ κοινοτικών ΜΚΟ, στο πλαίσιο του οποίου δημιουργήθηκε και στην Ελλάδα ένα δίκτυο ανταλλαγής πληροφοριών, συλλογής στοιχείων και καλών πρακτικών, διεξαγωγής ερευνών, προώθησης ενημερωτικών καμπανιών, δημιουργίας δομών και καινοτόμων δράσεων για την στήριξη των γυναικών θυμάτων της βίας. Μεταξύ των άλλων το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει αποφασίσει μια σειρά από ψηφίσματα όπως το ψήφισμα του Συμβουλίου κατά της βίας (EEC 176/1986) το ψήφισμα για την πορνογραφία (EE C 20/1994) και με πιο πρόσφατο κείμενο, την Έκθεση και το Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τις στρατηγικές πρόληψης της εμπορίας γυναικών και παιδιών ευάλωτων στη σεξουαλική εκμετάλλευση [P6-TA(2006)005] (Στρατηγάκη, 2007).

❖ Ευρωπαϊκή Ένωση

Η Ευρωπαϊκή Ένωση υιοθετεί κατευθυντήριες γραμμές, που στηρίζονται σε ένα στερεό πολυμερές κεκτημένο, δείγματα του οποίου είναι η διεξοδική μελέτη του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με όλες τις μορφές βίας κατά των γυναικών. Μεταξύ άλλων αναφέρουμε τις εργασίες σχετικά με τους δείκτες βίας που εκπονήθηκαν από την Yakın Erturk, (2008) ειδική εισηγήτρια των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με την εντατικοποίηση της δράσης για την εξάλειψη κάθε μορφής βίας κατά των γυναικών, το ψήφισμα 2005/2215 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την κατάσταση των γυναικών στις ένοπλες συρράξεις (προερχόμενο από τους μαζικούς βιασμούς πολέμου στην Βοσνία). Η Ε.Ε. υπενθυμίζει ότι τρεις αλληλοσυνδεόμενοι στόχοι στο θέμα καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών είναι η αντιμετώπιση των προβλημάτων των θυμάτων, η πρόληψη της βίας κατά των γυναικών και η δίωξη των δραστών αυτών των παραβάσεων.

Σύμφωνα με Στρατηγάκη (2007) στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεν αναπτύχθηκε νομοθετικό πλαίσιο στον τομέα της βίας κατά των γυναικών λόγω της απουσίας σχετικής αρμοδιότητας από τη Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μετά από σταδιακές αναθεωρήσεις αναγνωρίστηκε το 1997, με το άρθρο 2 της Συνθήκης του Άμστερνταμ, η ενσωμάτωση της ισότητας των φύλων σαν κεντρική αποστολή της Ε.Ε. Στη Συνθήκη δόθηκε έμφαση στην ανάγκη να εξλειφθούν οι ανισότητες μεταξύ των φύλων και να προωθηθεί η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών, μέσω της ενσωμάτωσης της ισότητας των φύλων σε όλες τις πολιτικές της ΕΕ.

Παράλληλα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τα Δικαιώματα της Γυναίκας αποφάσισε την πραγματοποίηση δράσεων κατά της βίας. Το 1998, 1999 στα πλαίσια ευρωπαϊκής καμπάνιας πραγματοποιήθηκαν συνέδρια σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης με θέμα την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών. Αποκορύφωμα αυτών των πρωτοβουλιών ήταν η οργάνωση και πραγματοποίηση της καμπάνιας με σύνθημα «Ανοχή μηδέν» στις χώρες –μέλη της Ε.Ε. κατά τα έτη 2001-2003, που προετοιμάστηκε στο συνέδριο που πραγματοποιήθηκε στη Λισσαβόνα το 2000.

Η Ευρωπαϊκή εκστρατεία «Ανοχή μηδέν» (EEC 304/ 1997) είχε ενημερωτικό χαρακτήρα και δεν συνοδεύτηκε από μεταρρυθμίσεις των Ευρωπαϊκών πολιτικών στον τομέα της πρόληψης, της αντιμετώπισης αλλά και της προστασίας των θυμάτων –τομείς που παραμένουν στη δικαιοδοσία των κρατών μελών (Παπαρρήγα-Κωσταβάρα 2007). Μια σημαντική πρωτοβουλία σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν το πρόγραμμα DAPHNE, με σκοπό τη σύσταση και την ενίσχυση δικτύων μεταξύ κοινοτικών ΜΚΟ, στο πλαίσιο του οποίου δημιουργήθηκε και στην Ελλάδα ένα δίκτυο ανταλλαγής πληροφοριών, συλλογής στοιχείων και καλών πρακτικών, διεξαγωγής ερευνών, προώθησης ενημερωτικών καμπανιών, δημιουργίας δομών και καινοτόμων δράσεων για την στήριξη των γυναικών θυμάτων της βίας. Η Επιτροπή του Ευρωκοινοβουλίου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας πραγματοποίησε συνέδρια παρακολουθώντας την πορεία της αντιμετώπισης του θέματος της βίας στο πλαίσιο της οικογένειας αλλά και άλλες μορφές βίας κατά των γυναικών. Τα συνέδρια που έγινε στην Ελλάδα το 2003 ασχολήθηκε με το θέμα της διεθνικής σωματεμπορίας (Παπαρρήγα–

Κωσταβάρα 2008). Κατά τη διάρκεια του εξαγγέλθηκε η ίδρυση του Εθνικού Παρατηρητηρίου για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών. Το Εθνικό Παρατηρητήριο αποτελείται από δύο σκέλη. Από τον κυβερνητικό φορέα και μη κυβερνητικές οργανώσεις που ασχολούνται με τη βία κατά των γυναικών. Στην Ελλάδα συμμετέχουν η ΓΓΙΦ, το ΚΕΘΙ, και οι ΜΚΟ που στεγάζονται κάτω από την ομπρέλα του Δικτύου για την Καταπολέμηση Όλων των Μορφών της Αντρικής Βίας.

❖ Συμβούλιο της Ευρώπης

Το 1981 το Συμβούλιο της Ευρώπης αναγνώρισε με ψήφισμα του το δομικό χαρακτήρα του προβλήματος της βίας συνδέοντας το με τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία. Το 1985 και το 1990 εξέδωσε δύο Συστάσεις για την ενδοοικογενειακή βία. Το 1996 υιοθέτησε το Πλάνο Δράσης για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών. (Παπαρρήγα-Κωσταβάρα 2008).

Το 2002 το Συμβούλιο της Ευρώπης ψήφισε *Σύσταση* για την προστασία των γυναικών από τη βία που ασκείται σε βάρος τους, στην οποία προτείνει μέτρα που μπορούν να συμβάλουν αποτελεσματικά στην προστασία των θυμάτων, στη διασφάλιση των δικαιωμάτων τους και στην πρόληψη κάθε μορφής βίας, σε βάρος των γυναικών. Η σύσταση P/2000/11 αφορούσε και τον αγώνα κατά της εμπορίας ανθρωπίνων όντων με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση. Παράλληλα το 2007 οργάνωσε κοινοβουλευτική καμπάνια για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών. (Στρατηγάκη, 2008, Παπαρρήγα-Κωσταβάρα, 2008).

Το Συμβούλιο της Ευρώπης το 2009 στη Σύμβαση «Στρατηγική για την ισότητα μεταξύ γυναικών και αντρών» ανακοίνωσε μια συνολική στρατηγική της Ε.Ε. για τη βία λόγω φύλου. Οι διαπιστώσεις του Συμβουλίου αναφέρουν ότι υπάρχουν πολλές μορφές βίας που οι γυναίκες έχουν εμπειρία, επειδή είναι γυναίκες. Αυτές περιλαμβάνουν την ενδοοικογενειακή βία, τη σεξουαλική παρενόχληση, το βιασμό, τη σεξουαλική βία κατά τη διάρκεια συγκρούσεων, επιβλαβείς εθιμικές ή παραδοσιακές πρακτικές όπως ο ακρωτηριασμός γεννητικών οργάνων, οι καταναγκαστικοί γάμοι και τα εγκλήματα τιμής.

Εφαρμόζοντας το πρόγραμμα της Στοκχόλμης COM(2010)171. που δίνει έμφαση στην προστασία γυναικών θυμάτων βίας και ακρωτηριασμού γεννητικών οργάνων, η Επιτροπή υιοθετεί μια πανευρωπαϊκή στρατηγική για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών που θα έχει σαν παράδειγμα την εξάλειψη του ακρωτηριασμού γεννητικών οργάνων των γυναικών μια για πάντα σε όλη την Ευρώπη. Ακόμη θέτει τα θέματα αυτά με τη αξιοποίηση όλων των κατάλληλων μέσων, συμπεριλαμβανομένων μέτρων ποινικού δικαίου, εντός των ορίων της ΕΕ.

Προτείνει την ύπαρξη υγειονομικής περίθαλψης γυναικών και αντρών, τη διασφάλιση ότι η νομοθεσία της ΕΕ για το άσυλο λαμβάνει υπ όψη τα ζητήματα της ισότητας των φύλων και βέλτιστες πρακτικές για το θέμα. Υποστηρίζει την οργάνωση μιας πανευρωπαϊκής εκστρατείας ευαισθητοποίησης για τη βία κατά των γυναικών.

Οι πολιτικές των φύλων στην Ευρωπαϊκή Ένωση και παράλληλα σε κάθε κράτος μέλος διαφοροποιούνται γιατί και η έννοια της ισότητας διαφοροποιείται σημαντικά με βάση τις

παραδόσεις, τους θεσμούς και την ιστορία του κάθε κράτους (Verloo, 2007). Το πλαίσιο των Ευρωπαϊκών πολιτικών για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών καθορίζεται κυρίως από τις δράσεις και τις αρχές διεθνών οργανισμών, όπως ο ΟΗΕ και το Συμβούλιο της Ευρώπης, αλλά επηρεάζεται και από την δράση φεμινιστικών οργανώσεων και των ΜΚΟ σε όλη την Ευρώπη (Hagemann-White, 2002). Η αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα αυτό, αφορούν δράσεις, ψηφίσματα, αποφάσεις των οργάνων της Ε.Ε και την έγκριση προγραμμάτων ενημέρωσης ευαισθητοποίησης και αντιμετώπισης σε κράτη μέλη.

Ενδεικτικά δίνεται παραπάνω μια σκιαγράφηση σημαντικών σημείων των Ευρωπαϊκών Πολιτικών για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών.

4.3 Εθνικές πολιτικές για την καταπολέμηση της βίας. Γυναικείο κίνημα και βία κατά των γυναικών

Η **ενδοοικογενειακή βία**, θύματα της οποίας είναι κυρίως οι γυναίκες, αποτελεί φαινόμενο διαδεδομένο σε όλες τις χώρες και τις κοινωνικές τάξεις. Η πρώτη σχετική έρευνα που ολοκληρώθηκε στη χώρα μας το 2003 κατέδειξε ότι, παρότι το φαινόμενο έχει λάβει μεγάλη έκταση, ένα ποσοστό των γυναικών, είτε δεν αναγνωρίζει ότι η συμπεριφορά που υφίσταται στο οικογενειακό του περιβάλλον συνιστά καταχρηστική συμπεριφορά που εντάσσεται στην έννοια της βίας, είτε αυτοενοχοποιείται έχοντας εσωτερικεύσει τα στερεότυπα που συνδέονται με τους ρόλους των δύο φύλων. Στην Ελλάδα η άσκηση βίας μέσα στην οικογένεια θεωρούνταν αυστηρά οικογενειακή υπόθεση και υπήρχε έντονη κοινωνική προκατάληψη ως προς το θύμα της βίας και ως προς την ανάγκη αντιμετώπισης της.

Το 2000 η ΓΓΙΦ και το ΚΕΘΙ πραγματοποίησαν καμπάνια με θέμα την ενδοοικογενειακή βία. Διήρκεσε 8 μήνες σε πολύ μεγάλες πόλεις και έφερε το θέμα στο προσκήνιο.

Η καμπάνια «**Σπάστε τη σιωπή βία στην οικογένεια**» αποτέλεσε μέρος των δράσεων που υλοποίησε το ΚΕΘΙ στο πλαίσιο της πανευρωπαϊκής καμπάνιας, που οργάνωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη βία μέσα στην οικογένεια. Το ΚΕΘΙ με αυτήν την δράση στόχευε να καταφέρει να πληροφορήσει και να παράσχει βοήθεια στις γυναίκες που υφίστανται κακοποίηση, καθώς και να ευαισθητοποιήσει τόσο τους αρμόδιους φορείς, όσο και το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο για να σταματήσει πια αυτό το «έγκλημα πίσω από τα κλειστά παράθυρα».

Το 2002 η Διυπουργική επιτροπή κατέθεσε στον Υπουργό Εσωτερικών σχετικά με το θέμα της βίας κατά των γυναικών, νομοσχέδιο το οποίο δεν ψηφίστηκε.

Κατά περιόδους παίρνονται πρωτοβουλίες τόσο από τη ΓΓΙΦ, όσο και από άλλους φορείς με την υποστήριξη των οργάνων της Ε.Ε. και γυναικείων οργανώσεων, όπως η συνάντηση Εμπειρογνομόνων 25 χωρών της ΕΕ με θέμα την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και

της παράνομης διακίνησης γυναικών που οργανώθηκε από το ΥΠΕΣ στα πλαίσια της Ελληνικής Προεδρίας στις 30-31 Μάιου του 2003.

Η πρόληψη και καταπολέμηση της βίας αποτέλεσε άξονα δράσης των Εθνικών Προτεραιοτήτων Πολιτικής για την Ισότητα των Φύλων από το 2004-2008 κάτω από την πίεση των ομάδων και ΜΚΟ που δραστηριοποιούνταν στο θέμα αυτό.

Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, η Γενική Γραμματεία Ισότητας συγκρότησε Ομάδα Εργασίας, η οποία εκπόνησε Πόρισμα για την αντιμετώπιση της Ενδοοικογενειακής Βίας (Ιούλιος 2005). Το Πόρισμα περιλαμβάνει προτάσεις για την αντιμετώπιση του φαινομένου, από πλευράς ποινικού δικαίου, ποινικής και πολιτικής δικονομίας, αλλά και από πλευράς δομών υποστήριξης των θυμάτων και των δραστών. Η φιλοσοφία του Πορίσματος είναι η στήριξη των γυναικών και της οικογένειας και η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των μελών της τόσο με τη θέσπιση διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης όσο και με τη δημιουργία και ενίσχυση δομών αρωγής. Το Πόρισμα αυτό σε συνεργασία με το Υπουργείο Δικαιοσύνης αποτέλεσε βασικό συντελεστή του ν.σ. για την ενδοοικογενειακή βία (3500/2006).

Η Γενική Γραμματεία Ισότητας, σε συνεργασία με συναρμόδιους φορείς και με μη κυβερνητικές οργανώσεις, υλοποιεί δράσεις ευαισθητοποίησης των πολιτών, με την διοργάνωση ενημερωτικών εκστρατειών, την παραγωγή τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών μηνυμάτων, την εκτύπωση φυλλαδίων, στην ελληνική και αγγλική γλώσσα, και την έκδοση αφισών. Κάθε χρόνο με αφορμή την 25^η Νοεμβρίου η ΓΓΙΦ ανακοινώνει στοιχεία από τη μελέτη, που διεξάγει, με θέμα «Ενδοοικογενειακή Βία - Δειγματοληπτική στατιστική αξιοποίηση στοιχείων που αφορούν στην κακοποίηση γυναικών». Η έρευνα αναφέρεται στις γυναίκες που απευθύνθηκαν στα Συμβουλευτικά Κέντρα της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και διεξάγεται με βάση τους 7 ευρωπαϊκούς δείκτες που έθεσε η Δανική Προεδρία το 2002.

Η ελληνική νομοθεσία ρυθμίζει θέματα της τη βίας κατά των γυναικών νομοθετικά, αν και μέχρι το 2002 οπότε ρυθμίστηκε νομοθετικά η εμπορία των ανθρώπων το ελληνικό δίκαιο δεν περιέχει ειδικές αναφορές σε μορφές βίας κατά των γυναικών με εξαίρεση τον εξώγαμο βιασμό (Στρατηγάκη, 2007). Σημαντικοί μεταξύ άλλων είναι ο Νόμος 3500/2006 για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας. Με το νόμο αυτό ποινικοποιήθηκε η κακοποίηση των γυναικών κι ο συζυγικός βιασμός. Το 2002 ψηφίστηκε ο νόμος 3064, «Για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, των εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας, της πορνογραφίας ανηλίκων και γενικότερα της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής και αρωγή στα θύματα των πράξεων αυτών». Το άρθρο 8 του νόμου αυτού, ποινικοποιεί τη σωματεμπορία. Με το Ν. 3386/2005 «Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια» (άρθρα 46 επ.), προβλέπεται η χορήγηση άδειας διαμονής σε θύματα εμπορίας ανθρώπων.

Η ΓΓΙΦ από το 2005 υλοποιεί προγράμματα που αφορούν την αντιμετώπιση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης και της (καταναγκαστικής) πορνείας που συνδέεται με τη μετανάστευση και την υποστήριξη των δράσεων τοπικών φορέων κατά της παράνομης διακίνησης και εμπορίας γυναικών. Η Γενική Γραμματεία Ισότητας συμμετείχε με εκπρόσωπό της στην Επιτροπή Εμπειρογνομόνων του Συμβουλίου της Ευρώπης που κατάρτισε την Ευρωπαϊκή Σύμβαση κατά της Εμπορίας Ανθρώπων. Η Σύμβαση υπεγράφη και από τη χώρα

μας, τον Νοέμβριο του 2005. Μέχρι σήμερα, κυρίως με πρωτοβουλία της ΓΓΙΦ, στην Ελλάδα έχουν υλοποιηθεί προγράμματα αντιμετώπισης του φαινομένου πιλοτικά και μικρής εμβέλειας όπως τα 2 Κέντρα Κακοποιημένων Γυναικών στην Αθήνα και στον Πειραιά και ένας ξενώνας - καταφύγιο κακοποιημένων γυναικών στην Αθήνα, σε συνεργασία με τον Δήμο Αθηναίων. Τα παραρτήματα του Κέντρου Ερευνών για Θέματα Ισότητας σε 5 μεγάλες πόλεις της χώρας στελεχώθηκαν με ειδικό προσωπικό που ασχολήθηκε με τη στήριξη γυναικών θυμάτων βίας. Δραστηριοποιούνται ενεργά μη κυβερνητικές οργανώσεις παρέχοντας συμβουλευτική και νομική υποστήριξη τόσο στη Αθήνα αλλά και σε άλλες πόλεις. Στο νέο Δημοτικό και Κοινοτικό Κώδικα (Ν. 3463/2006) προβλέφθηκε ως νέα αρμοδιότητα των ΟΤΑ πρώτου βαθμού, η συμβουλευτική στήριξη των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας και βίας μεταξύ συνοικούντων προσώπων.

❖ *Γυναικείο κίνημα και βία κατά των γυναικών*

Κατά την προηγούμενη τριακονταετία υπήρξαν πρωτοβουλίες από γυναικείες οργανώσεις, φεμινιστικές ομάδες και άλλους φορείς για την ανάδειξη του φαινομένου της βίας και την αντιμετώπισή του.

Το γυναικείο κίνημα στην Ελλάδα έθεσε, κυρίως τη δεκαετία του '80 με διαδηλώσεις, κινητοποιήσεις και δημοσιεύσεις, το θέμα της βίας κατά των γυναικών. Με τις πρωτοβουλίες των γυναικείων ομάδων το κίνημα κατέδειξε και κατήγγειλε συγκεκριμένα περιστατικά βίας, προωθώντας την άποψη ότι «το προσωπικό είναι και πολιτικό». Παράλληλα πίεσε, ώστε να τεθεί στο κέντρο προσοχής των πολιτικών και των θεσμικών διαδικασιών το γεγονός ότι η βία κατά των γυναικών δεν είναι προσωπική ή ενδοοικογενειακή υπόθεση αλλά προϊόν της ανισότητας των φύλων και των κοινωνικών στερεοτύπων.

Το οικογενειακό δίκαιο αποτέλεσε πεδίο έντονης φεμινιστικής δράσης, καθώς έως την αναθεώρηση του 1975 η εξουσία του συζύγου/πατέρα στην οικογένεια ήταν θεσμοθετημένη. Το 1976 δημιουργείται η Συντονιστική Επιτροπή των γυναικείων οργανώσεων για την αναμόρφωση του αναχρονιστικού Οικογενειακού Δικαίου και την εναντίωση στην επιχειρούμενη θεσμοθέτηση της στράτευσης των γυναικών. Τον αγώνα για την αναμόρφωση του Οικογενειακού Δικαίου ακολούθησε ο αγώνας για την αποποινικοποίηση των αμβλώσεων, που είχε ως αποτέλεσμα την ψήφιση του Ν 1609/3.7.86 για την «τεχνητή διακοπή της εγκυμοσύνης και την προστασία της υγείας της γυναίκας»

Υπήρξαν αξιόλογες δράσεις και πρωτοβουλίες που αναπτύχθηκαν όπως το «Σπίτι των Γυναικών», το «Βιβλιοπωλείο των Γυναικών» καθώς και αυτόνομες φεμινιστικές ομάδες και κινήσεις ανέπτυξαν πλούσιο προβληματισμό και δράσεις ενάντια στη σεξιστική βία τις δεκαετίες του '70 και του '80. Διοργανώθηκαν πλήθος κινητοποιήσεων ενάντια στο βιασμό και διαδηλώσεις για την ελεύθερη κυκλοφορία των γυναικών τη νύχτα. <http://enow.gr/article> (Ρουμπάνη 2008).

Το 1984 με τον εκσυγχρονισμό του ποινικού δικαίου νόμος 419/84 άρθρο 336 παρ. 1 του ποινικού κώδικα ο βιασμός εντάχθηκε στα εγκλήματα κατά της σεξουαλικής ελευθερίας και τα εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας. Η αλλαγή αυτή ήταν αποτέλεσμα της δράσης του φεμινιστικού κινήματος μετά την μεταπολίτευση (Στρατηγάκη 2006). Η αφορμή δόθηκε από την

καταδίκη ενός και με τον εντοπισμό ενός άλλου βιαστή πολλών γυναικών το 1983. Περιστατικά που αναφέρονταν έδιναν την αφορμή για κινητοποιήσεις των γυναικών, διαδήλωση του Φιλοπάππου, στην Κόρινθο, στην Αθήνα. Τα συνθήματα που ακούγονταν «Κάθε γυναίκα μπορεί να βιαστεί, γυναίκες καταγγείλετε το βιαστή» «ο τύπος μας βιάζει καθημερινά, ο τύπος μας βιάζει άλλη μια φορά», «να κάνουμε το φόβο μας εξέγερση». Από την πλευρά του τύπου υπήρξαν σεξιστικά σχόλια που είχαν σαν απάντηση την οργάνωση μεγαλύτερων κινητοποιήσεων από τις γυναικείες ομάδες και οργανώσεις (Στρατηγάκη 2006). Ο βιασμός εντός γάμου δεν συμπεριλήφθηκε ως αδίκημα.

Δεκάδες ομάδες, πρωτοβουλίας κατά της βίας των γυναικών, αυτόνομες κινήσεις έχουν συμβάλει όλα τα χρόνια στο κίνημα κατά της βίας των γυναικών. Οι γυναικείες οργανώσεις όπως ο «Σύνδεσμος για τα δικαιώματα της Γυναίκας», η «Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών», η «Ένωση Γυναικών Ελλάδας», κ.λπ. συνέβαλλαν στη διαμόρφωση του υπάρχοντος θεσμικού πλαισίου για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών και γενικότερα την θεσμική κατοχύρωση της ισότητας των φύλων, συμμετέχοντας και παρεμβαίνοντας στις ανάλογες νομοπαρασκευαστικές επιτροπές. Η «Φεμινιστική Ομάδα Καισαριανής» λειτουργούσε επί σειρά ετών τηλεφωνική γραμμή SOS σε καθαρά εθελοντική βάση. Ακόμα, είχαμε τη λειτουργία κοινωνικού γραφείου καταγγελιών με τηλεφωνική γραμμή SOS από το «Παρατηρητήριο για τα Δικαιώματα της Γυναίκας». Τηλεφωνική γραμμή SOS λειτούργησε επί σειρά ετών και στη Θεσσαλονίκη (Ρουμπάνη, 2008).

Παράλληλα λειτουργούσαν κάποιες φεμινιστικές ομάδες, που καλλιεργούσαν την ανάπτυξη της αλληλεγγύης ανάμεσα στις γυναίκες σαν αποτέλεσμα της συνειδητοποίησης της ειδικής και συλλογικής καταπίεσης και της ανισότητας των φύλων.

Μεταξύ των γυναικείων οργανώσεων είναι η Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών (ΚΔΓ) που αναπτύσσει προβληματισμούς και δράση σχετικά με τα θέματα της αλλαγής του οικογενειακού δικαίου και της αντιμετώπισης της βίας αμέσως μετά την αντιπολίτευση δημιουργώντας την πρώτη ομάδα εργασίας και μελέτης για το θέμα. Το 1983 δημιουργείται η πρώτη Ομάδα Γυναικείων Σπουδών από γυναίκες επιστήμονες που διδάσκουν στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ) και παράλληλα κυκλοφόρησαν γυναικεία έντυπα που σαν σημείο αιχμής ανέφεραν την αντιμετώπιση της βίας.

Κορυφαίο ζήτημα που απασχολεί τις γυναικείες συλλογικότητες αυτής της περιόδου, είναι το θέμα της βίας κατά των γυναικών, και κατά τη δεκαετία του '90 βρίσκεται στις προτεραιότητες της πολιτικής τους. Η συνεχής υπενθύμιση της κοινής γνώμης για την ύπαρξη της βίας ήταν αναγκαία για να ενεργοποιηθεί η ευαισθησία του κοινωνικού συνόλου. Στην πορεία των τελευταίων χρόνων ένα ευρύ φάσμα δράσεων έχει υλοποιηθεί και ήδη βρισκόμαστε στο σημείο που το σύνθημα «Ανοχή Μηδέν» για τη βία έχει πάψει να ηχεί ακατανόητο στο ευρύ κοινό. Όλο και περισσότερες γυναίκες και άντρες κατανοούν ότι, για να γίνει πιο ανθρώπινη η κοινωνία, δεν αρκεί να μην ασκούμε εμείς οι ίδιοι τη βία σε βάρος των γυναικών, αλλά πρέπει επίσης να μην ανεχόμαστε να την ασκεί οποιοσδήποτε άλλος. Το γυναικείο κίνημα συνέβαλε στο να «σπάσει η σιωπή» και έθεσε θέματα που αφορούσαν στην ταυτότητα αλλά και στις κοινωνικές διακρίσεις κατά των γυναικών.

Το Δίκτυο για την καταπολέμηση της ανδρικής βίας κατά των γυναικών ιδρύθηκε το 1999 και περιελάμβανε 50 οργανώσεις και ομάδες που ασχολούνταν με όλες τις μορφές της ανδρικής βίας κατά των γυναικών σε όλη την επικράτεια, με έδρα την Αθήνα. Το «Δίκτυο για την καταπολέμηση της ανδρικής βίας κατά των Γυναικών» δραστηριοποιήθηκε στην κατεύθυνση της δημοσιοποίησης του προβλήματος, της συμπαράστασης προς τις γυναίκες θύματα βίας και της διευκόλυνσης στην παροχή βοήθειας. Ακόμα, συμμετείχε σε διεθνείς εκστρατείες συμπαράστασης και αλληλεγγύης, όπως η καταδίκη βιασμών σε εμπόλεμες συρράξεις (Πρώτη εθνική έκθεση της Ελλάδας, του Εθνικού Παρατηρητηρίου για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, Νοέμβριος 2004. Το δίκτυο δημιουργήθηκε με αφορμή το Ευρωπαϊκό Συνέδριο που οργανώθηκε στην Αθήνα με τίτλο « Βία κατά των γυναικών: Ανοχή Μηδέν» από την Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών. Στα πλαίσια της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας «ΔΑΦΝΗ», γυναικείες οργανώσεις και συγκεκριμένα η «Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών» σε συνεργασία με την «Επιτροπή για την καταπολέμηση της ανδρικής βίας κατά των Γυναικών» και η «Αδέσμευτη Κίνηση Γυναικών» προχώρησε μέσα από το διάλογο των οργανώσεων και των γυναικείων φορέων στην υλοποίηση προγραμμάτων που περιλάμβαναν: α) Δημοσιοποίηση του προβλήματος και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, β) Εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση αστυνομικών και δικαστών, γ) Έρευνα σχετικά με τη στάση του πληθυσμού για τις γυναίκες πρόσφυγες και τη σεξουαλική τους εκμετάλλευση, δ) Ενημέρωση και πληροφόρηση των προσφύγων γυναικών, ε) Δημιουργία δικτύου γυναικείων οργανώσεων με σκοπό την ανάπτυξη πολιτικών για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών.

❖ *Ίδρυση του Εθνικού Παρατηρητηρίου*

Το Μάιο του 2003 με πρωτοβουλία του Δικτύου συστάθηκε το Εθνικό Παρατηρητήριο για την Αντιμετώπιση της Βίας, με βασικούς φορείς το Ευρωπαϊκό Λόμπι Γυναικών, το Δίκτυο για την καταπολέμηση της αντρικής βίας κατά των γυναικών, τη Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων και το ΚΕΘΙ. Το Εθνικό Παρατηρητήριο, είναι ανεξάρτητο όργανο που παρακολουθεί την πρόοδο των πολιτικών του κράτους, την τήρηση των διεθνών δεσμεύσεων και συντάσσει εκθέσεις για την πορεία της προόδου στον αγώνα εναντίον της βίας κατά των γυναικών. Σήμερα το Ελληνικό Εθνικό Παρατηρητήριο αποτελείται αφενός από το «Δίκτυο για την καταπολέμηση της ανδρικής βίας κατά των γυναικών» (τομέας ΜΚΟ) και αφετέρου από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων και το ΚΕΘΙ, δηλ. το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (τομέας κυβερνητικός). Παρακολουθεί τις δραστηριότητες της κυβέρνησης σε σχέση με τις δεσμεύσεις της και την κάθε μορφή βίας κατά των γυναικών. Υπογραμμίζει τα λάθη στις πολιτικές και τις βασικές δεσμεύσεις, κυρίως δείχνοντας πού βρίσκονται τα εμπόδια. Ετοιμάζει, στο πλαίσιο του ρόλου του ως ανεξάρτητου συνασπισμού των γυναικείων ΜΚΟ, την εθνική έκθεση για τη βία κατά των γυναικών.

Σήμερα το γυναικείο κίνημα δραστηριοποιείται με παρεμβάσεις που αφορούν την ενημέρωση και δημοσιοποίηση θεμάτων όπως περιστατικών κακοποίησης γυναικών, του προβλήματος του Ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων αλλά και άλλων προβλημάτων όπως η πορνεία, η σεξουαλική εκμετάλλευση γυναικών, η θέση και τα προβλήματα των μεταναστριών, τα προβλήματα υγείας των γυναικών, και η άσκηση βίας ή η απειλή βίας λόγω εθιμικού δικαίου.

4.4 Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των φύλων 2016-2020

Η Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων με στόχο την εξάλειψη των ανισοτήτων μεταξύ γυναικών και ανδρών, ενσωματώνει στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2016-2020 (ΕΣΔΙΦ) τις βασικές αρχές και τους στρατηγικούς στόχους που τέθηκαν από το Εθνικό Πρόγραμμα για την Ισότητα των Φύλων 2010-2013 και τους επικαιροποιεί, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες και συνθήκες που προέκυψαν και διαμορφώνουν το πεδίο της ισότητας των φύλων την περίοδο της οικονομικής κρίσης.

Το επικαιροποιημένο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων διαμορφώθηκε μέσα από μια διαδικασία διερεύνησης αναγκών και διαβούλευσης με γυναίκες και άνδρες εμπειρογνώμονες σε θέματα ισότητας, εκπροσώπους της κοινωνίας πολιτών, της ακαδημαϊκής κοινότητας, της πολιτικής και της Δημόσιας Διοίκησης.

Το ΕΣΔΙΦ είναι εθνικής εμβέλειας και οι στρατηγικοί στόχοι που τέθηκαν για τη νέα περίοδο είναι οι εξής:

- Η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών, με έμφαση στις ευπαθείς ομάδες πληθυσμού και τις γυναίκες μετανάστριες και γυναίκες πρόσφυγες
- Η πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών στην οικογένεια, την εργασία και την κοινωνία
- Η στήριξη της απασχόλησης των γυναικών και η άρση των συνεπειών της μείωσης της ανδρικής απασχόλησης όσον αφορά στις έμφυλες ταυτότητες και τις σχέσεις των δύο φύλων
- Η προώθηση της ισότητας στην εκπαίδευση, τον πολιτισμό, τα μέσα ενημέρωσης και τον αθλητισμό
- Η άρση των έμφυλων ανισοτήτων στην υγεία
- Η ισόρροπη συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων

Ο σχεδιασμός του ΕΣΔΙΦ περιλαμβάνει μια σειρά οριζόντιων παρεμβάσεων σε όλο το εύρος της δημόσιας πολιτικής και κάθετων εξειδικευμένων πολιτικών που απευθύνονται σε γυναίκες και άνδρες στους τομείς όπου εντοπίζονται ανισότητες

Ο συνδυασμός των δύο κατευθύνσεων στις παρεμβάσεις ακολουθεί τη στρατηγική για την προώθηση της ισότητας των δύο φύλων, όπως αυτή καθιερώθηκε το 1995 στην Πλατφόρμα του Πεκίνου του ΟΗΕ και την Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το gender mainstreaming.

Οι άξονες προτεραιότητας του ΕΣΔΙΦ ακολουθούν τις κατευθυντήριες οδηγίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς τα Κράτη μέλη, με προσαρμογή στις ιδιαίτερες συνθήκες της Ελλάδας και αφορούν τα εξής πεδία πολιτικής:

- Κοινωνική Ένταξη και ισότιμη μεταχείριση γυναικών που υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις

- Έμφυλη βία

- Αγορά εργασίας και εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής

- Εκπαίδευση, κατάρτιση, πολιτισμός, αθλητισμός και μέσα μαζικής ενημέρωσης

- Υγεία

- Κέντρα λήψης αποφάσεων.

Κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013, η Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων (ΓΓΙΦ), με στόχο την πρόληψη και την καταπολέμηση όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών (ενδοοικογενειακή βία, βιασμός, σεξουαλική παρενόχληση, trafficking κ.λπ.) εκπόνησε το «Εθνικό Πρόγραμμα για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών 2009-2013», το οποίο αποτέλεσε το πρώτο Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης προς όφελος των γυναικών σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό, η ΓΓΙΦ προχώρησε στη δημιουργία:

- Ενός Δικτύου εξήντα μίας (61) Δομών πανελλαδικής κάλυψης, με στόχο την παροχή υποστηρικτικών και συμβουλευτικών υπηρεσιών σε γυναίκες θύματα βίας και τα παιδιά τους για την πρόληψη και καταπολέμηση των σημαντικότερων μορφών έμφυλης βίας (ενδοοικογενειακή βία, σεξουαλική παρενόχληση, βιασμός, trafficking) ή και πολλαπλών διακρίσεων.
- Συμβουλευτικών Κέντρων και Ξενώνων Φιλοξενίας στις έδρες ή/και στις μεγαλύτερες πληθυσμιακά πόλεις των Περιφερειών με αντικειμενικά πληθυσμιακά και γεωγραφικά κριτήρια, προκειμένου να επιτευχθεί ευρύτατη γεωγραφική κάλυψη της χώρας με στόχο την υποστήριξη των γυναικών - θυμάτων βίας ή και πολλαπλών διακρίσεων και την ευαισθητοποίηση, την πρόληψη και την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας ή και πολλαπλών διακρίσεων σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

Στο πλαίσιο του έργου, η Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (ΕΕΤΑΑ), υποστήριξε τη δημιουργία και λειτουργία των παραπάνω δομών της αυτοδιοίκησης, μέσω των εξής ενεργειών:

- 1) Δημιουργία των κατάλληλων προτύπων και μεθοδολογικών εργαλείων για την άμεση, ορθολογική και αποτελεσματική ανταπόκριση των Δήμων στο διαχειριστικό πλαίσιο

χρηματοδότησης του έργου, τόσο κατά το στάδιο της Ένταξης των Έργων όσο και καθ' όλη τη διάρκεια υλοποίησης του Έργου.

- 2) Συμβουλευτική υποστήριξη για το σχεδιασμό, την παρακολούθηση και εφαρμογή του Έργου και έχει αναπτύξει, για το λόγο αυτό, ηλεκτρονική δέσμη συνεργασίας και συμβουλευτικό γραφείο υποστήριξης των δομών (help desk).
- 3) Πραγματοποίηση τεχνικών συσκέψεων σε τακτά χρονικά διαστήματα.
- 4) Δημιουργία Βάσης Δεδομένων για τη συλλογή στοιχείων από όλες τις δομές, αναφορικά με τις εξυπηρετούμενες γυναίκες θύματα βίας και τα στελέχη των δομών.
- 5) Σύνταξη Οδηγού Δικτύωσης των Δομών.
- 6) Εκπόνηση Πρότυπου Σχεδίου Βιωσιμότητας των Δομών και υποστήριξη των Δικαιούχων Δήμων ως προς την εκπόνηση των δικών τους Σχεδίων Βιωσιμότητας.

Συμπληρωματικά με το πανελλαδικό δίκτυο των 61 Δομών λειτούργησαν οι Οριζόντιες παρεμβάσεις εθνικής εμβέλειας, έχοντας ως σκοπό:

- το συντονισμό και την παρακολούθηση της πολιτικής για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών,
- την ανάπτυξη ή/και την αναβάθμιση υπηρεσιών πολύπλευρης στήριξης των γυναικών (24ωρη λειτουργία τηλεφωνικής γραμμής SOS),
- τη συνεργασία με αρμόδιους φορείς άσκησης πολιτικής,
- την ευαισθητοποίηση και ενημέρωση αρμόδιων κρατικών και άλλων φορέων, αλλά και της κοινωνίας γενικότερα,
- την επιμόρφωση κρατικών λειτουργών καθώς και την παροχή νομικής βοήθειας με έμφαση στην πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας, σε εθνικό επίπεδο.

Κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο (2016-2020), η ΓΓΙΦ έχει εντάξει ως βασικές της προτεραιότητες συγκεκριμένες δράσεις και πρωτοβουλίες που αφορούν στην πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών (ΕΣΔΙΦ, 2016-2020). Οι προτεραιότητες αυτές έχουν διαμορφωθεί και επεκταθεί στη βάση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την καταπολέμηση της έμφυλης βίας 2010-13. Οι βασικοί άξονες που έτυχαν περαιτέρω επεξεργασίας μέσω του ΕΣΔΙΦ 2016-2020 αφορούν στη βελτίωση του νομοθετικού πλαισίου, προκειμένου να είναι πιο αποτελεσματικό για την καταπολέμηση της βίας και του trafficking, την εγκατάσταση μόνιμου δικτύου δομών σε όλη την επικράτεια για την προστασία των γυναικών με συμβουλευτικά κέντρα, ξενώνες γυναικών κλπ., καθώς και τη λειτουργία μηχανισμού εποπτείας και συντονισμού των κρατικών δράσεων και της αποτελεσματικότητας της πολιτικής, που ακολουθείται στον τομέα της προστασίας των γυναικών. Επιπλέον, περιλαμβάνονται δράσεις και στόχοι πολιτικής για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού των γυναικών που υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις με έμφαση στις γυναίκες πρόσφυγες και τα παιδιά τους. Προς τον σκοπό αυτό, η ΓΓΙΦ θέτοντας ως προτεραιότητα για τα έτη 2016-2018 τη χάραξη πολιτικών για την υποστήριξη και φιλοξενία γυναικών προσφύγων και των παιδιών τους, προέβη σε υπογραφή Πρωτοκόλλου Συνεργασίας για την υιοθέτηση ενός

κοινού πλαισίου διαδικασιών εντοπισμού, παραπομπής και φιλοξενίας, αλλά και παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών των 61 δομών του στο δικτύου της ΓΓΙΦ για την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά της ομάδας-στόχος και των παιδιών τους.

Στο πλαίσιο των ενεργειών για συνέχιση της λειτουργίας του Δικτύου υποστήριξης των γυναικών και κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο 2014-2020, εντάχθηκε το έργο «Οριζόντιες παρεμβάσεις εθνικής εμβέλειας για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών» με κωδικό ΟΠΣ 5000490 στο Ε.Π. «Μεταρρύθμιση Δημοσίου Τομέα 2014-2020», το οποίο υλοποιείται από την Επιτελική Δομή ΕΣΠΑ του Υπουργείου Εσωτερικών. Οι Οριζόντιες Παρεμβάσεις εθνικής εμβέλειας έχουν σχεδιαστεί έτσι ώστε να συμβάλουν:

- στον συντονισμό και την παρακολούθηση της πολιτικής για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών,
- στη διαβούλευση με αρμόδιους φορείς άσκησης πολιτικής,
- στην ευαισθητοποίηση - ενημέρωση αρμόδιων κρατικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων και της κοινωνίας γενικότερα
- στον διοικητικό συντονισμό και στην επιστημονική εποπτεία της λειτουργίας των δομών υποστήριξης των γυναικών – θυμάτων βίας σε εθνικό επίπεδο.

Συγκεκριμένα, το αντικείμενο του έργου «Οριζόντιες παρεμβάσεις εθνικής εμβέλειας για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών» αφορά:

➤ Στη δημιουργία ή/και επικαιροποίηση εργαλείων και διοικητικών /προτυποποιημένων εγγράφων λειτουργίας των δομών (Οδηγός Παροχής Συμβουλευτικών Υπηρεσιών και Λειτουργίας των Υποστηρικτικών Δομών, Εγχειρίδιο σεξουαλικής παρενόχλησης, Κανονισμοί λειτουργίας των δομών, Κώδικες δεοντολογίας κ.ά), σύμφωνα με τις νέες ανάγκες του Έργου, προκειμένου να εξασφαλιστεί ένα Ενιαίο Σύστημα Ποιότητας παροχής υπηρεσιών από τις δομές του Δικτύου της ΓΓΙΦ.

➤ Στην ανάπτυξη μεθοδολογίας αποτίμησης του δικτύου των δομών με στόχο την ανάδειξη των ποσοτικών και ποιοτικών αποτελεσμάτων, τον εντοπισμό ισχυρών σημείων και τη διάχυση βέλτιστων πρακτικών, αλλά και τη διάγνωση αδύναμων σημείων που καθιστούν αναγκαία την έγκαιρη ανάληψη διορθωτικών ή βελτιωτικών κινήσεων.

➤ Στην κατάρτιση δύο ετήσιων εκθέσεων αποτίμησης του Δικτύου Δομών ανά Περιφέρεια για τα έτη 2017 και 2018 με βάση την ως άνω μεθοδολογία αποτίμησης της λειτουργίας του δικτύου αλλά και στοιχεία που θα τεθούν σε γνώση του αναδόχου με ευθύνη της ΓΓΙΦ, του ΚΕΘΙ και της ΕΕΤΑΑ, όπως: εκθέσεις πεπραγμένων, εκθέσεις αναφορών επιτόπιων συναντήσεων στις περιφέρειες ευθύνης και στις δομές ευθύνης, ετήσιες απολογιστικές εκθέσεις για τις ενέργειες δικτύωσης των δομών με φορείς και οργανισμούς για την ανάδειξη καλών πρακτικών ανά Περιφέρεια, εκθέσεις αναφοράς για κάθε επιτόπια επίσκεψη / συνάντηση εργασίας, εξαμηνιαίες αναφορές εργασιών, απολογιστικά στοιχεία της βάσης δεδομένων ή κ.α.. Στις εκθέσεις αποτίμησης θα περιλαμβάνονται συμπεράσματα – προτάσεις, τα οποία θα συμβάλλουν στη διαμόρφωση πολιτικών ή/και στη λήψη διορθωτικών μέτρων των καθ' ύλη αρμοδίων φορέων για τη λειτουργία των Δομών και τη βελτίωση των μέτρων που λαμβάνονται για την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου της βίας και του αποκλεισμού κατά των γυναικών που υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις.

► Στην εκπόνηση πλάνου βιωσιμότητας του δικτύου των δομών (Συμβουλευτικά κέντρα & Ξενώνες Φιλοξενίας) ανά δικαιούχο, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες κάθε δομής ξεχωριστά και κάθε δικαιούχου, ενώ θα περιλαμβάνονται και προτάσεις για τη μετεξέλιξη της δομής σε οργανική μονάδα του δήμου ή της ΓΓΙΦ με βάση και τα οικονομικά στοιχεία, το πλαίσιο αρμοδιοτήτων, τις υπηρεσιακές ανάγκες, κλπ.

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΠΟΥ ΥΦΙΣΤΑΝΤΑΙ ΒΙΑ Η'/ΚΑΙ ΠΟΛΛΑΠΛΕΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ

5 ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

5.1 Διαχωρισμός συμβουλευτικής και ψυχοθεραπείας

Ο διαχωρισμός μεταξύ συμβουλευτικής και ψυχοθεραπείας είναι ένα θέμα που έχει απασχολήσει τους επιστημονικούς κύκλους. Έχουν τεθεί πολλές φορές ερωτήματα για το αν η γυναικεία συμβουλευτική διαφέρει από την ψυχοθεραπεία, αν έχουν κοινά στοιχεία ή και διαφορές.

Η γυναικεία συμβουλευτική δεν είναι ψυχοθεραπεία. Δεδομένου ότι ο πληθυσμός με τον οποίο ασχολούνται οι σύμβουλοι θεωρείται μη κλινικός, εξορισμού δεν γίνεται ψυχοθεραπεία. Είναι βέβαια απόλυτα κατανοητό πως κατά τη διάρκεια της συμβουλευτικής διαδικασίας προκύπτουν θέματα που χρειάζονται μια πιο εξειδικευμένη αντιμετώπιση και ο /η σύμβουλος θα πρέπει να είναι πάντα σε ετοιμότητα επιστημονικά. Με άλλα λόγια μπορεί η γυναικεία συμβουλευτική να ασχολείται με την επίλυση προβλημάτων που προκύπτουν από τις κοινωνικές ανισότητες και τις αντιξοότητες της ζωής, αλλά στην πορεία μπορεί ο/η σύμβουλος να έρθει αντιμέτωπος/η με κάποιου είδους ψυχική διαταραχή την οποία θα πρέπει να αναγνωρίσει και να διαχειριστεί ανάλογα. Άρα λοιπόν μια βασική διαφορά είναι ότι η γυναικεία συμβουλευτική δεν ασχολείται με αυτό που ονομάζουμε ψυχική διαταραχή, νευρώσεις, ψυχώσεις, μανιοκατάθλιψη, κ.λπ., αλλά με καθημερινά προβλήματα των γυναικών. Όταν διαγνωστεί κάτι τέτοιο ο/η σύμβουλος οφείλει να παραπέμψει την περίπτωση αφού όμως σιγουρευτεί για αυτό. Όμως ένα θέμα που χρειάζεται προσοχή και που συναντάται σε συμβουλευτικά κέντρα γυναικών σε όλο τον κόσμο είναι ότι ορισμένες γυναίκες που δεν ακολουθούν τον προκαθορισμένο τους ρόλο ή που επαναστατούν στις παράλογες απαιτήσεις της οικογένειας και κοινωνίας, συχνά στιγματίζονται ως ψυχικά άρρωστες, με ψυχιατρικές διαγνώσεις, όπως «διαταραγμένη προσωπικότητα», «βαριά μελαγχολία», κ.λπ. Ειδικά οι γυναίκες παίρνουν πολύ εύκολα τη διάγνωση «μελαγχολία», χωρίς λόγο, όπως δείχνει η παγκόσμια βιβλιογραφία. Αν αυτές οι γυναίκες έρχονται σε μας για να βρουν μεγαλύτερη κατανόηση και επαναπροσδιορισμό των προβλημάτων τους κι εμείς τις στείλουμε πάλι πίσω στο σύστημα που δεν τις καταλαβαίνει αυτό θα τους δημιουργήσει απογοήτευση και σοβαρό τραύμα. Η αξιολόγηση αυτών των περιπτώσεων πρέπει πάντα να γίνεται από έναν/μια πεπειραμένο/-η σύμβουλο με διαγνωστικές δεξιότητες.

Επίσης, ο αριθμός των συνεδριών είναι μικρότερος δεδομένου πως η συμβουλευτική είναι βραχυπρόθεσμη διαδικασία, ενώ στην ψυχοθεραπεία γνωρίζουμε ο αριθμός των συναντήσεων είναι πολύ μεγαλύτερος. Εδώ βέβαια καλό θα ήταν να διευκρινιστεί πως μπορεί οι συνεδρίες να είναι χρονικά περιορισμένες αυτό όμως δεν δεσμεύει σύμβουλο και

εξυπηρετούμενη να αυξήσουν τις συναντήσεις τους αν διαπιστώσουν από κοινού ότι χρειάζεται. Αυτό το γνωρίζει η εξυπηρετούμενη, όπως είναι επίσης ενήμερη ότι αν και τελειώσουν οι προκαθορισμένες συνεδρίες η πόρτα του συμβουλευτικού κέντρου θα είναι πάντα ανοιχτή για εκείνη. Τέλος στην ψυχοθεραπεία υπάρχει συγκεκριμένη αντιμετώπιση των προβλημάτων, που προκύπτουν ανάλογα με την κατεύθυνση του ψυχοθεραπευτή. Στη συμβουλευτική η μέθοδος προσέγγισης είναι εκλεκτική. Με άλλα λόγια ο/η σύμβουλος προσαρμόζει την προσέγγισή του/της ανάλογα με τις ανάγκες της γυναίκας.

Παρόλες όμως τις διαφορές υπάρχουν και κοινά σημεία, όπως το ότι και στις δύο κατευθύνσεις οι σύμβουλοι έχουν ως στόχο πέρα από άλλα την ελάττωση του ψυχικού στρες, την καλύτερη σχέση της εξυπηρετούμενης με τον εαυτό της και τους άλλους, την αντιμετώπιση των προβλημάτων που την απασχολούν και τη λήψη θετικών για την αλλαγή της αποφάσεων. Επίσης βασικό ρόλο και στις δύο προσεγγίσεις είναι ο ρόλος του θεραπευτή και συμβούλου που δέχεται τη γυναίκα άνευ όρων, δεν την κρίνει για τις επιλογές της και μπορεί να την ακούσει χωρίς να την κατευθύνει.

5.2 Συμβουλευτική με την οπτική του φύλου - Συμβουλευτική ψυχοκοινωνικής στήριξης

Η συμβουλευτική με την οπτική του φύλου είναι ένα μοντέλο συμβουλευτικής, που περιλαμβάνει την έννοια του φύλου ως σημαντικό παράγοντα για την κατανόηση των δυσκολιών και των προβλημάτων της γυναίκας. Η γυναικεία συμβουλευτική, είναι τομέας της συμβουλευτικής με τη διάσταση του φύλου που συμβάλλει, κατά τον πληρέστερο δυνατό τρόπο, στην ενδυνάμωση και τη στήριξη των γυναικών.

Υπάρχουν πολλές διαφορετικές θεωρίες και πρακτικές για την κατανόηση των δυσκολιών και προβλημάτων της γυναίκας, οι οποίες δεν περιλαμβάνουν το φύλο ως σημαντική έννοια. Τα περισσότερα ψυχοθεραπευτικά μοντέλα, επηρεασμένα από το ιατρικό πρότυπο, βλέπουν τα συμπτώματα ως ανωμαλία, ή ακόμη και ως ασθένεια που πρέπει να αντιμετωπισθεί ως τέτοια, και μάλιστα φαρμακευτικά, χωρίς να χρειαστεί να αλλάξει τίποτα στη ζωή της γυναίκας και της οικογένειάς της.

Βασικές αρχές της συμβουλευτικής με την οπτική του φύλου είναι πως το «προσωπικό είναι πολιτικό» και η ισοτιμία της εξυπηρετούμενης με τον/τη σύμβουλο. Όσον αφορά στην πρώτη αρχή η γυναικεία συμβουλευτική υποστηρίζει πως τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες φαντάζουν προσωπικά αλλά στην ουσία είναι αποτέλεσμα οικογενειακών και κοινωνικών συγκρούσεων σε ότι αφορά το φύλο της και τα περιθώρια που μπορεί να έχει η συμπεριφορά της. Με άλλα λόγια, η κατάθλιψη, η χαμηλή αυτοεκτίμηση και η έλλειψη δεξιοτήτων είναι συμπτώματα μιας άνισης μάχης που δίνει καθημερινά η γυναίκα με το κατεστημένο και με αυτόν τον τρόπο τα αντιμετωπίζει η γυναικεία συμβουλευτική. Λαμβάνοντας λοιπόν η συμβουλευτική με την οπτική του φύλου αυτόν τον παράγοντα υπόψη, απορρίπτει όλα τα καταπιεστικά στοιχεία από τη ζωή της γυναίκας και την ορίζει ειδική για τη

ζωή της, την αντιμετωπίζει ισότιμα δίνοντας της την ευκαιρία να εκφραστεί ελεύθερα και να πάρει η ίδια αποφάσεις για τη ζωή της. Η γυναικεία συμβουλευτική δεν περιορίζεται μόνο στο να βοηθήσει μια γυναίκα να ενδυναμωθεί και να πάρει τις σωστές για εκείνη αποφάσεις, αλλά στοχεύει στο να είναι οι γυναίκες πρέσβειρες μια ευρύτερης αλλαγής στην κοινωνία που θα ανατρέψει τις ήδη υπάρχουσες κοινωνικές κατασκευές.

Από τις φεμινίστριες, αν και όχι όλες, δεν προτείνονται (ως θεραπευτικά μοντέλα) οι ψυχοδυναμικές θεραπείες, και η θεραπεία ζευγαριών. Η κριτική που αφορά στις ψυχοδυναμικές θεραπείες επικεντρώνονται στις θέσεις τους για τη βία, την οποία θεωρούν ως μέρος της φύσης του ανθρώπου και τείνουν να ενθαρρύνουν τα θύματα και τους δράστες να βγάξουν την επιθετικότητά τους σε μικρές δόσεις και με πιο ασφαλείς τρόπους και αγνοούν τα θέματα της εξουσίας και ελέγχου που υπάρχουν στη σχέσεις ανδρών-γυναικών. Η κριτική για τη δεύτερη προσέγγιση στηρίζεται στη διαπίστωση ότι οι κακοποιημένες γυναίκες δεν μπορούν ποτέ να απαλλαγούν από την παρενόχληση και γι' αυτό και δεν μπορούν να συμμετέχουν σε συμβουλευτική διαδικασία ελεύθερα και ισότιμα δίχως το φόβο των αντιποίνων, εγκαθίδρυση του αισθήματος ασφάλειας, ενδυνάμωση και αποκατάσταση (Παπαθανασίου, 2004-5).

Η από κοινού θεραπεία υπονοεί πως υπάρχει ένα κοινό πρόβλημα και αυτό από μόνο του υπονοεί πως υπάρχει συνυπευθυνότητα στη βία που ασκείται. Αυτή η παραδοχή με τη σειρά της αντικρούει την κοινωνική πραγματικότητα που θέλει τον άνδρα πιο δυνατό από τη γυναίκα και διαστρεβλώνει τη θεραπεία. Αν μια γυναίκα έθετε τον εαυτό της στη θεραπεία ως ισότιμη με τον άνδρα, πολύ πιθανά, θα έθετε τον εαυτό της σε κίνδυνο μετά τη συνεδρία. Αν προσπαθήσει να προστατέψει τον εαυτό της και την εύθραυστη σχέση που έχει με το σύντροφό της, για οποιοδήποτε λόγο επιθυμεί εκείνη, η συνεδρία δεν θα είναι αυθεντική.

Για να μπορούμε να υποστηρίξουμε τη χρησιμότητα αλλά και την επιτυχία της συμβουλευτικής διαδικασίας θα πρέπει να επικεντρώσουμε σε δύο τομείς: τους/τις συμβούλους και την εξυπηρετούμενη. Όσον αφορά στους/στις συμβούλους, είναι πρώτιστης σημασίας να είναι οι ίδιοι/ες πλήρως ενημερωμένοι/ες για την κοινωνική ανισότητα που επικρατεί και να μπορούν να αναγνωρίσουν τη βία και την κακοποίηση που υφίστανται οι γυναίκες σε όλες τις μορφές. Επίσης είναι σημαντικό να αντιμετωπίζουν ισότιμα τη γυναίκα. Εδώ δεν έχουμε τη σχέση πελάτη- ειδικού αλλά η διαδικασία παίρνει τη μορφή συνεργασίας, όπου σύμβουλος και εξυπηρετούμενη συνεργάζονται για την εξεύρεση της καλύτερης λύσης στα προβλήματα της εκάστοτε εξυπηρετούμενης. Ο/Η σύμβουλος μπορεί να βασίζεται σε ένα θεωρητικό πλαίσιο αλλά θα πρέπει να έχει πάντα υπόψη του πως η παρέμβασή του είναι εξατομικευμένη. Η εμπειρία της κάθε γυναίκας είναι μοναδική και ως τέτοια θα πρέπει να λαμβάνεται. Τέλος οι σύμβουλοι χρειάζεται να είναι πλήρως ενημερωμένοι για τις εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα στον κόσμο για τη θέση και τα προβλήματα των γυναικών, αλλά και για τις εξελίξεις στο χώρο της επιστήμης. Όσον αφορά στις εξυπηρετούμενες, οι αποφάσεις που θα πάρουν για τη ζωή τους πρέπει να βασίζονται στο τι είναι καλό για τις ίδιες, σύμφωνα με τα θέλω τους και τις επιθυμίες τους και όχι σύμφωνα με το τι είναι σωστό για το φύλο τους. Σημαντικό είναι να έχουμε υπόψη πως μπορεί η απενοχοποίηση να είναι ένα από τα κύρια εργαλεία της δουλειάς των συμβούλων, αυτό όμως δεν απαλλάσσει τη γυναίκα από την ευθύνη να χρησιμοποιήσει όλα τα μέσα που τις δίνονται για να αλλάξει τη ζωή της προς το καλύτερο.

Πρωτίστως πρέπει να κατανοήσουμε ότι πολλές γυναίκες νιώθουν ανίκανες ή απρόθυμες

να δώσουν τέλος σε μια βίαιη σχέση. Βεβαίως, έρευνες δείχνουν ότι οι ίδιες κάνουν φοβερές προσπάθειες για να την τερματίσουν. Εξαιτίας του ότι πολλές γυναίκες θύματα βίας ξαναγυρνούν στη σχέση ακόμη και μετά από την απομάκρυνσή τους σε ξενώνες, πρέπει να επικεντρωθούμε να διδάξουμε στις ίδιες τις γυναίκες στρατηγικές για να τερματιστεί η βίαιη συμπεριφορά κατά πρώτο λόγο χωρίς να τεθεί από εμάς το ζήτημα περί τερματισμού της σχέσης (Horton & Johnson,1993).

❖ **Μεθοδολογικό πλαίσιο**

Η μεθοδολογία, όπως αναφέρθηκε επιγραμματικά σε προηγούμενο υποκεφάλαιο, δεν βασίζεται μόνο σε ένα θεωρητικό μοντέλο. Έχει φυσικά πάντα ως άξονα τη φεμινιστική θεωρία και τις αρχές που τη διέπουν, αλλά είναι εκλεκτική, αφήνοντας στον/στη σύμβουλο την ευελιξία να προσαρμόσει τη μέθοδο ανάλογα με την κάθε περίπτωση. Θα λέγαμε ότι με αυτό τον τρόπο ο/η σύμβουλος μαθαίνει από την εμπειρία της γυναίκας και ακούγοντας την προσεκτικά μπορεί να μάθει από την ίδια, εμπλουτίζοντας συνεχώς τη μέθοδό του/της.

Παρακάτω αναλύονται τα στάδια της συμβουλευτικής διαδικασίας και τίθενται σημαντικά θέματα που βοηθούν τους/τις συμβούλους στο σχεδιασμό της δουλειά τους και τη δημιουργία ενός κλίματος που εμπνέει οικειότητα, ελευθερία έκφρασης, εμπιστοσύνη και ισοτιμία. Ανάμεσα σε άλλα προσθέτουμε ότι τηρείται ατομικός φάκελος για κάθε γυναίκα, στον οποίο εμπεριέχονται σημαντικές πληροφορίες όπως: το ιστορικό της, η παρούσα κατάσταση, οι στόχοι που θέτουν από κοινού σύμβουλος και εξυπηρετούμενη, η πορεία της συμβουλευτικής διαδικασίας και η λήξη της μαζί με τον απολογισμό σε σχέση με τους πρωταρχικούς στόχους. Η εξυπηρετούμενη είναι πλήρως ενήμερη για όλα αυτά καθώς συμμετέχει ενεργητικά στην όλη διαδικασία.

❖ **Στάδια συμβουλευτικής διαδικασίας (Οδηγός Συμβουλευτικής Γυναικών 2003)**

Πρώτο στάδιο: Συμβουλευτική σχέση. Διερεύνηση του αιτήματος.

Γνωριμία του/της συμβούλου με την εξυπηρετούμενη. Είναι σημαντικό ο/η σύμβουλος να εξασφαλίσει όλες τις προϋποθέσεις που θα επιτρέψουν στην εξυπηρετούμενη να αισθανθεί άνετα, χαλαρά, ώστε να μπορέσει να μιλήσει για τα θέματα που την απασχολούν. Δημιουργούμε σχέση εμπιστοσύνης και ασφάλειας. Διευκρινίζουμε κατ' αρχήν ότι δεν δίνουμε λύσεις, αλλά εντοπίζουμε μαζί εναλλακτικές λύσεις και αποφασίζουμε για τις καταλληλότερες ανάλογα με την περίπτωση και την κρίση της κάθε γυναίκας.

Δεν αλλάζουμε το αρχικό αίτημα της γυναίκας παρόλο που μπορεί να εντοπισθεί από την αρχή το διαφορετικό του αιτήματος. Ο/Η σύμβουλος οφείλει να το σεβαστεί και να προχωρήσει στη διερεύνηση του κυρίως προβλήματος πάντα προσεκτικά και με τη συγκατάθεση της εξυπηρετούμενης. Η περιγραφή του προβλήματος γίνεται με ερωτήσεις εμβάθυνσης, ενθάρρυνσης για συζήτηση, αντανakλαστικές απαντήσεις, διευκρινιστικές ερωτήσεις. Το στάδιο αυτό είναι στάδιο πληροφόρησης και για τα δύο μέλη της συμβουλευτικής σχέσης. Ο/Η

σύμβουλος πρέπει να πάρει πληροφορίες που θα τον/τη βοηθήσουν στην αξιολόγηση του κυρίως προβλήματος το οποίο περιλαμβάνει: Περιγραφή του προβλήματος, ιστορικό του προβλήματος, σύντομο ιστορικό της γυναίκας. Η εξυπηρετούμενη χρειάζεται να πάρει πληροφορίες ουσίας (χρονοδιάγραμμα, με τι τρόπο θα πάρει βοήθεια, διαδικασίες, παραπομπή κλπ). Σ' αυτό το κομμάτι αναπτύσσεται η συμβουλευτική σχέση (συμβόλαιο) που οι βάσεις της είναι απαραίτητες και καθοριστικές για τη συνέχεια της διαδικασίας. Η συνέπειά μας σ' αυτό το στάδιο μας προφυλάσσει γιατί έχουμε θέσει τα όριά μας, ξέρουμε μέχρι που φτάνει η δικαιοδοσία μας και είμαστε ξεκάθαροι/ες απέναντι στη γυναίκα. Από την άλλη, η εξυπηρετούμενη αποκτά μια καθαρή εικόνα για το φορέα στον οποίο απευθύνθηκε και είναι πλήρως ενήμερη για τον τρόπο που θα συνεργαστεί μαζί μας. Η στάση μας πρέπει οπωσδήποτε να εμπνέει σιγουριά, ασφάλεια και εμπιστοσύνη.

Δεύτερο στάδιο: Αναγνώριση και καθορισμός στόχων

Η εξυπηρετούμενη έχει ήδη μπει στην κατάλληλη για εκείνη συμβουλευτική διαδικασία. Αυτό είναι το στάδιο της ουσιαστικής κατανόησης του προβλήματος. Διευκρινίζονται οι ευθύνες, οι αδυναμίες, οι επιθυμίες της γυναίκας. Επιχειρείται η σύγκριση προβλημάτων επιφανειακά διαφορετικών μεταξύ τους, έτσι ώστε να προσδιοριστούν τα κοινά μεταξύ τους. Ανάλογα με τις θεωρητικές πεποιθήσεις του/της συμβούλου χρησιμοποιούνται διάφορες τεχνικές, όπως η εμπραθητική κατανόηση και η αντανάκλαση, αλλά και διδακτικές, καθώς και ερμηνευτικοί σχολιασμοί. Είναι μια πρώτη επαφή της γυναίκας με τον εαυτό της (φόβοι, συναισθήματα, προσδοκίες, αναγνώριση των δυνατοτήτων και ικανοτήτων της κ.λπ.) και γενικότερα μια πρώτη διατύπωση και διάγνωση προβλημάτων για τον/τη σύμβουλο.

Αφού έχει οικοδομηθεί μία θετική σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ του/της συμβούλου και της εξυπηρετούμενης έρχεται η στιγμή να καθορισθεί η κατεύθυνση προς την οποία θα κινηθεί η όλη συμβουλευτική διαδικασία. Αναγνωρίζονται, προσδιορίζονται και οριοθετούνται οι στόχοι τους οποίους θα ήθελε να πετύχει η ενδιαφερόμενη γυναίκα σε συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο.

Βοηθάμε τη γυναίκα να αφηγηθεί και να οργανώσει τις εμπειρίες του εαυτού της στο «εδώ και τώρα», να βοηθηθεί, να αντιμετωπίσει το συγκεκριμένο πρόβλημα αλλά και να αναπτυχθεί, ώστε να αντιμετωπίσει τα διάφορα προβλήματα με έναν περισσότερο συγκροτημένο και υπεύθυνο τρόπο.

Ακόμη, την προτρέπουμε να προσδιορίσει ή να επαναπροσδιορίσει τους στόχους της, να ανακατασκευάσει το χάρτη της ζωής της, να αυτοοργανωθεί, να αποκτήσει μία θετική εικόνα εαυτού. Της παρέχουμε στήριξη, ώστε να διευκολυνθεί να αναλάβει την ευθύνη του εαυτού της και να παίρνει αποφάσεις σύμφωνα με τις δικές της προσωπικές αξιολογήσεις, διερευνώντας μόνη της τις δικές της λύσεις στα προβλήματά της. Την διδάσκουμε να μάθει να διεκδικεί για τα θέλω της, να είναι σε θέση να συγκρουστεί και να διαπραγματευθεί για τη θέση της, να αποκαταστήσει και να διευρύνει το κοινωνικό, υποστηρικτικό της πλαίσιο.

Οι στόχοι πρέπει να είναι αποδεκτοί και από τις δύο (σύμβουλο – γυναίκα) και πρέπει να επιτευχθούν ως αποτέλεσμα της όλης συμβουλευτικής διαδικασίας.

Τρίτο στάδιο: Δράση

Τα προηγούμενα στάδια έχουν ήδη προετοιμάσει την εξυπηρετούμενη για το στάδιο αυτό: Έχει τα μέσα αξιολόγησης της πορείας και των αλλαγών. Τα νέα απαραίτητα στοιχεία είναι:

- Η βοήθεια για την παγίωση των αλλαγών
- Η βοήθεια για τη γενίκευση των νέων δεξιοτήτων
- Η γνώση για την αντιμετώπιση μελλοντικών παρόμοιων συνθηκών.

Διευκρινίζουμε καταρχήν ότι **δε δίνουμε λύσεις**. Εντοπίζουμε μαζί εναλλακτικές λύσεις και αποφασίζουμε για τις καταλληλότερες ανάλογα με την περίπτωση και την κρίση της κάθε γυναίκας.

Ενισχύουμε τους θετικούς και λειτουργικούς τρόπους που έχουν αναπτύξει οι γυναίκες για να επιβιώσουν και ενδυναμώνουμε τις δεξιότητες της γυναίκας, εφαρμόζοντας διάφορες τεχνικές συμβουλευτικής που θα βοηθήσουν τη γυναίκα (βιωματικές ασκήσεις, παιχνίδι ρόλων, αναπλαισίωση, θετική σημασιοδότηση).

Θεωρούμε την εξυπηρετούμενη άτομο ενεργητικό στην όλη διαδικασία και όχι παθητικό. Σκοπός της συμβουλευτικής είναι να βοηθήσει την εξυπηρετούμενη να βελτιώσει την προσωπική της ζωή, να ανακουφιστεί από τη λύπη και το άγχος, να επιλύσει τις κρίσιμες καταστάσεις που αντιμετωπίζει και να μπορεί να παίρνει μόνη της αποφάσεις για τη ζωή της. **Πρέπει** όμως να λαμβάνουμε υπόψη τη διάσταση του φύλου στα προβλήματα που αντιμετωπίζει η γυναίκα, καθώς πολλά από αυτά έχουν χαρακτηριστικά που είναι κοινωνικά καθορισμένα, βασίζονται σε παγιωμένα πρότυπα για τους ρόλους των δυο φύλων και, για το λόγο αυτό, διαφέρουν από τα «κλινικά» προβλήματα που μπορεί να αντιμετωπίζει κάποια γυναίκα.

Τέταρτο στάδιο: Κλείσιμο-Τερματισμός συμβουλευτικής διαδικασίας

Η συμβουλευτική διαδικασία λήγει ομαλά όταν έχουν επιτευχθεί οι στόχοι που έχουν τεθεί από την αρχή. Το τελευταίο στάδιο ίσως, είναι το να πάρει η γυναίκα αποφάσεις, να αναλάβει ευθύνες, διότι έχει πλέον μάθει να στέκεται στα πόδια της και να μην τις φοβάται. Βλέπει έτσι τον κόσμο με άλλα μάτια και η συμπεριφορά της στην καθημερινή ζωή έχει αλλάξει με την υιοθέτηση μιας θετικής στάσης και μιας περισσότερο υπεύθυνης δράσης.

Η συμβουλευτική παρέμβαση στοχεύει να βοηθήσει τις γυναίκες να αντιμετωπίσουν στρεσογόνα προβλήματα και γεγονότα ζωής, δίνοντας έμφαση σε θετικά στοιχεία, δεξιότητες, υποστηρικτικά πλαίσια και δυνατές επιλογές των ίδιων των γυναικών, ενδυναμώνοντάς τες δηλαδή στην προσπάθεια να αποκτήσουν κάποιο έλεγχο της ίδιας της ζωής τους. Ωστόσο, η ενδυνάμωση έχει νόημα και αποτέλεσμα μόνο όταν αντιμετωπίζεται ταυτόχρονα η συνεχής και συστηματική διαδικασία *αποδυνάμωσης* που βιώνουν πολλές γυναίκες σε διάφορους τομείς της κοινωνικής και προσωπικής τους ζωής. Έτσι, στη συμβουλευτική γίνεται προσπάθεια να εντοπιστούν, να συζητηθούν και να αντιμετωπιστούν οι καταστάσεις που συστηματικά κάνουν μια γυναίκα να σωπάσει, ή να στραφεί προς περισσότερο υπόγειους και σιωπηλούς τρόπους έκφρασης και εκδήλωσης της δυσφορίας της. Αυτό κάνει απαραίτητη μια κατανόηση των

δομικών και κοινωνικών σχέσεων εξουσίας που κρατούν πολλές γυναίκες σε υποδεέστερη θέση, όπως η οικονομική εξάρτηση, η σεξουαλική και σωματική βία, η ψυχολογική υποτίμηση, ή η απαξίωση του λόγου των γυναικών στο δημόσιο χώρο. Επίσης κάνει απαραίτητη και την ανίχνευση λιγότερο φανερών σχέσεων εξουσίας, όπως αυτές εκφράζονται στο σεξιστικό, στερεοτυπικό λόγο περί φύλου, στις κοινωνικές αναπαραστάσεις των φύλων, στην κατασκευή του κοινωνικού φύλου μέσα από σεξιστικές, σοβινιστικές και ρατσιστικές ενότητες λόγου, καθώς και του τρόπου που τέτοια σχήματα και κατασκευές χρησιμοποιούνται συχνά και από τις ίδιες τις γυναίκες για να κατανοήσουν και να αφηγηθούν την εμπειρία τους και να συγκροτήσουν την προσωπική τους ταυτότητα

Σκοπός της διαδικασίας ενδυνάμωσης είναι η προσπάθεια αντιμετώπισης των συνθηκών κοινωνικού αποκλεισμού. Ο σκοπός αυτός στη συμβουλευτική διαδικασία μεταφράζεται συχνά σε επιμέρους στόχους όπως:

- Η αποσαφήνιση προσωπικών - κοινωνικών καταστάσεων και των διλημάτων και δυνατοτήτων που εμπλέκονται σε αυτές.
- Η διερεύνηση του τρόπου σύνδεσης προσωπικών προβλημάτων και κοινωνικών σχέσεων ανισότητας, καθώς και του τρόπου με τον οποίο διαδικασίες και πρακτικές κοινωνικοποίησης με βάση τους ρόλους των φύλων μπορεί να αναπαράγουν και να διαιωνίζουν μια κατάσταση κοινωνικού αποκλεισμού.
- Η βοήθεια στην αναγνώριση δυνατών επιλογών και στη λήψη αποφάσεων, με εντοπισμό βέβαια και συζήτηση των πιθανών κινδύνων και επιπτώσεων στη ζωή των γυναικών από τις αποφάσεις και τις αλλαγές αυτές. Επίσης, η υποστήριξη νέων πρακτικών και συμπεριφορών που ενδεχόμενα αίρουν τον κοινωνικό αποκλεισμό.
- Η υποστήριξη στην έκφραση «αρνητικών» συναισθημάτων (π.χ. θυμού, οργής, ματαίωσης, κ.λπ.) προς άτομα, θεσμούς, κοινωνικές σχέσεις που θυματοποιούν την εξυπηρετούμενη.
- Η ενδυνάμωση της αυτοπεποίθησης, της προσωπικής αξίας και του αυτοσεβασμού της εξυπηρετούμενης και –συνεπακόλουθα- της αξίωσης για μια ισότιμη σχέση στην προσωπική και κοινωνική της ζωή.
- Η υποστήριξη της κοινωνικής δικτύωσης και πληροφόρησης της ίδιας της γυναίκας, ιδανικά με στόχο την ανάληψη δράσης από την ίδια για την αλλαγή των πρακτικών διάκρισης, ανισότητας και αποκλεισμού στους χώρους που ζει και/ή εργάζεται (ζευγάρι, οικογένεια, εργασία, ψυχαγωγία, κ.λπ.).

Η λύση της συμβουλευτικής σχέσης θα πρέπει να σχεδιαστεί με την ίδια προσοχή με την οποία σχεδιάστηκε η εγκαθίδρυση αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Κάποιο από τα παραπάνω στάδια μπορεί να πάρει πάνω από μια συνάντηση αν κριθεί αναγκαίο. Επίσης, σημαντικό είναι να τονίσουμε στη γυναίκα ότι παρά τον καθορισμένο αριθμό των ραντεβού, όποια στιγμή μας χρειαστεί, μπορεί να επικοινωνήσει μαζί μας, είτε με ραντεβού, είτε από το τηλέφωνο και, αν η ίδια νιώθει πως θα ήθελε να συνεχίσει για κάποια ραντεβού ακόμη, δεν της το αρνούμαστε.

❖ Παραπομπή

Στο πλαίσιο λειτουργίας του Συμβουλευτικού Κέντρου είναι πιθανό να υπάρχουν αιτήματα από τις εξυπηρετούμενες που ξεπερνούν τα όρια και τις δυνατότητες που αυτό διαθέτει. Στις περιπτώσεις αυτές είναι απαραίτητη η παραπομπή της εξυπηρετούμενης σε πιο εξειδικευμένους φορείς, ανάλογα με το αίτημά της. Όπως έχει διαπιστωθεί στην πράξη, η παραπομπή είναι μια λειτουργία απαραίτητη σε κάθε φορέα συμβουλευτικής και αυτό συμβαίνει λόγω του ότι ένας φορέας παροχής συνοδευτικών υποστηρικτικών υπηρεσιών δεν μπορεί να είναι τόσο πλήρης από πλευράς υπηρεσιών, οργάνωσης και εξειδίκευσης, ώστε από μόνος του να καλύπτει όλες τις ανάγκες όλων των περιπτώσεων. Έτσι, η παραπομπή, ως πρακτική στο χώρο της συμβουλευτικής, έχει την έννοια της μεταφοράς ή μεταβίβασης ολόκληρης ή μέρους της φροντίδας μιας εξυπηρετούμενης σε πιο ειδικό φορέα ή υπηρεσία (Δημητρόπουλος, 1993). Ο/Η σύμβουλος είναι πιθανό να κρίνει ότι κάποια εξυπηρετούμενη, μετά τη βραχύχρονη παρέμβασή του/της, χρήζει ψυχοθεραπευτικής στήριξης. Σε αυτήν την περίπτωση έχει τη δυνατότητα να παραπέμψει την εξυπηρετούμενη σε κατάλληλες υπηρεσίες με τις οποίες θα συνεργαστεί, παρακολουθώντας την πορεία της υποστηρικτικής διαδικασίας και εξασφαλίζοντας αμοιβαία συνεργασία. Παρόλο όμως που η γυναίκα θα συνεργαστεί εκ νέου με άλλον ειδικό, ο/η σύμβουλος του Κέντρου παραμένει το πρόσωπο αναφοράς της και διατηρεί την επικοινωνία μαζί της.

5.3 Σχέση συμβούλου- εξυπηρετούμενης

Η σχέση συμβούλου και εξυπηρετούμενης είναι καθοριστικής σημασίας για την επιτυχή έκβαση της συμβουλευτικής διαδικασίας.

Η εξυπηρετούμενη πρέπει να νιώσει ασφάλεια και εμπιστοσύνη για να μπορέσει να εκφραστεί ελεύθερα. Αν δεν επιτευχθεί αυτό δεν μπορούμε να υποστηρίξουμε τη γυναίκα. Η σχέση είναι ισότιμη και οι δύο πλευρές συνεργάζονται για την εξεύρεση της καλύτερης δυνατής λύσης στα προβλήματα που απασχολούν τη γυναίκα. Αυτό που κάνει τη γυναικεία συμβουλευτική να ξεχωρίζει από άλλα είδη συμβουλευτικής είναι πως η εξυπηρετούμενη είναι πλήρως ενήμερη για τη διαδικασία και συνεργάζεται καθ' όλη τη διάρκεια με τον/τη σύμβουλο ακόμη και για την πορεία της διαδικασίας. Από τη διατύπωση του αιτήματος μέχρι τη λήξη των συναντήσεων ο/η σύμβουλος φροντίζει να σέβεται απόλυτα και να ακούει την εμπειρία της γυναίκας όσο και τα συναισθήματα που απορρέουν από τις συζητήσεις τους. Αυτή η σχέση με κανένα τρόπο δεν θα πρέπει να θυμίζει τις καταπιεστικές σχέσεις που διατηρούν οι γυναίκες έξω στην κοινωνία. Οι στόχοι πρέπει να είναι αποδεκτοί και από τα δύο πρόσωπα, σύμβουλο και εξυπηρετούμενη και πρέπει να κατακτηθούν ως αποτέλεσμα της συμβουλευτικής διαδικασίας.

Η συμβουλευτική διαδικασία διαμορφώνεται με την ίδια προσοχή με την οποία σχεδιάστηκε η εγκαθίδρυση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και λήγει, όταν τελικά έχουν επιτευχθεί οι στόχοι που έχουν τεθεί από την αρχή. Τα ζητήματα που τελικά πρέπει να

διερευνηθούν είναι τα ακόλουθα:

1. Υιοθέτηση πρακτικών και συμπεριφορών που στηρίζουν την κοινωνική ένταξη.
2. Υποστήριξη της έκφρασης «αρνητικών» συναισθημάτων (π.χ. θυμού, οργής, ματαίωσης, κ.λπ.) των εξυπηρετούμενων γυναικών.
3. Ενδυνάμωση της αυτοπεποίθησης, της προσωπικής αξίας και του αυτοσεβασμού των εξυπηρετούμενων και συνεπακόλουθα, της αξίωσης για μια ισότιμη σχέση στην προσωπική και κοινωνική τους ζωή.
4. Υποστήριξη της κοινωνικής δικτύωσης και πληροφόρησης των εξυπηρετούμενων γυναικών, με τελικό στόχο την ανάληψη δράσης από τις ίδιες για την αλλαγή των πρακτικών διάκρισης, ανισότητας και αποκλεισμού.

5.4 Γυναίκες που ζουν σε μια βίαιη σχέση. Ψυχολογική κατάσταση

Στο Κεφάλαιο 2 για τις ψυχολογικές συνέπειες της βίας αναφέραμε επανειλημμένα το πόσο φθοροποιά είναι η βία σαν καθημερινή κατάσταση, ανεξάρτητα μορφής. Τα αποτελέσματα παλαιότερων και πρόσφατων ερευνών έχουν αποδείξει συστηματικά πως για τη γυναίκα είναι μια πολύ σοβαρή τραυματική εμπειρία, που οδηγεί στις περισσότερες περιπτώσεις σε κατάθλιψη και άλλες ψυχικές διαταραχές (Andrews and Brown, 1988, Walker 1983). Η γυναίκα που ζει σε μια βίαιη σχέση βιώνει κατάθλιψη και είναι σωματικά λιγότερο υγιής από άλλες γυναίκες που δεν βιώνουν αυτή τη σκληρή πραγματικότητα (Abbott & Williamson 1999).

Πιστεύεται πως οι ενοχές που αποδίδει μια γυναίκα στον εαυτό της έχουν να κάνουν με την χαμηλή αυτοεκτίμηση, την κατάθλιψη και το αίσθημα της αβοηθησίας που ουσιαστικά είναι και λόγοι που τις κρατούν στη βίαιη σχέση (Walker 1979, Abramson, Seligman and Teasdale, 1978, Brewin, 1986, Ickes & Layden, 1978, Janoff-Bulman, 1979, Medea and Thomson, 1974).

Το τι οδηγεί μια γυναίκα να κατηγορήσει τον εαυτό της έχει να κάνει με τρεις παράγοντες: τα προσωπικά πιστεύω, τα κίνητρά της και τις πληροφορίες που έχει για την κατάσταση που ζει (Kelley and Michaela, 1980). Στην ενδοοικογενειακή βία, οι κοινωνικές επιρροές παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην απόδοση αιτιών, εξαιτίας της τάσης που έχει το οικογενειακό αλλά και το ευρύτερο περιβάλλον να κατηγορεί το θύμα (Davis and Jones, 1960, Glass, 1964; Lerner and Miller, 1978). Σε αυτές τις περιπτώσεις, η ενοχοποίηση ενισχύεται από τις αντιδράσεις των άλλων (Silver and Wortman, 1980). Σε σχετική βιβλιογραφία αναφέρεται πως οι θύτες χρησιμοποιούν τη δύναμή τους για να διαστρεβλώσουν την οπτική με την οποία βλέπει την πραγματικότητα το θύμα (Finkelhor, 1983). Οι κακοποιημένες γυναίκες πείθονται από το σύντροφό τους ότι είναι ανάξιες, υστερικές και ψυχρές (Walker, 1979). Είναι όμως πιθανό μια τέτοια αντίληψη να αλλάξει εάν η γυναίκα δεχθεί εξειδικευμένη συμβουλευτική. Στον Πρακτικό

Οδηγό για τους ψυχολόγους περιγράφεται ο χειρισμός συγκεκριμένων περιπτώσεων (Τόπα, 2011).

Η κατάθλιψη είναι μια διαταραχή που απαντάται πολύ συχνά σε γυναίκες θύματα βίας και μάλιστα το ρίσκο να εμφανίσει μια κακοποιημένη γυναίκα κατάθλιψη είναι μεγαλύτερο για αυτές που βρίσκονται πια έξω από τη βίαιη σχέση παρά μέσα σε αυτή (Andrews and Brown, 1988, Walker, 1983). Αυτό συμβαίνει διότι ο κοινωνικός περίγυρος είναι ιδιαίτερα επικριτικός απέναντί τους αλλά και η θεωρία της «Μαθημένης Αβοηθησίας» υποστηρίζει ότι έχει να κάνει με τις εσωτερικές αποδόσεις αιτίας και την ενοχοποίηση που ακόμη η ίδια «κουβαλά» (Janoff-Bulman, 1979).

Το θύμα νιώθει επίσης τρομοκρατημένο και απομονωμένο διότι όλη η συμπεριφορά του θύτη, έχει να κάνει με την απομόνωση, τον έλεγχο και τον εκφοβισμό του θύματος (Schornstein, 1997).

Η τρομοκρατία κι ο φόβος του θύματος δεν σταματά με τη λήξη μιας βίαιης σχέσης. Και με τη λήξη της σχέσης ο θύτης τρομοκρατεί το θύμα ακόμη και με τη σωματική ακεραιότητα του ίδιου του θύματος ή των παιδιών τους. Αυτός ο φόβος είναι καταλυτικός παράγοντας τόσο για να «σπάσει μια γυναίκα τη σιωπή», αλλά και για να φύγει από μια τέτοια σχέση.

Θα πρέπει να αντιληφθούμε ότι οι κακοποιημένες γυναίκες βρίσκονται σε ένα πεδίο κοινωνικών και ψυχολογικών δυναμικών στο πλαίσιο του οποίου οι περισσότερες δυνάμεις τις σπρώχνουν να μείνουν και να ενσαρκώσουν το θηλυκό πρότυπο της καρτερικότητας, της υπευθυνότητας και της αντοχής.

Κάθε παρέμβαση που δεν κατανοεί όχι μόνο την κοινωνική διαφορά εξουσίας στο ζευγάρι, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο αυτή εγκαθίσταται στην ψυχολογική δυναμική των γυναικών, δεν θα καταφέρει να δημιουργήσει διάλογο με τη γυναίκα. Γι' αυτό αντιμετωπίζουμε τη γυναίκα μέσα από μια διπλή προοπτική. Την αντιμετωπίζουμε ως άτομο που δρα μέσα σε ένα αντιθετικό πεδίο δυνάμεων. Είναι:

- υπεύθυνο, αυτόβουλο άτομο που έχει την ευθύνη να προστατέψει τον εαυτό της και τα παιδιά της και διαθέτει μεγαλύτερη η μικρότερη δυνατότητα επιλογής να μείνει ή να φύγει από τη σχέση
- θύμα βίας παγιδευμένο με τραυματική εξάρτηση βασισμένη στο φόβο (Αρσέλ 2008).

Η συμβουλευτική κακοποιημένων γυναικών, πέρα από τα παραπάνω, θα πρέπει να εστιάζει κατά πρώτο λόγο στην ασφάλειά τους. Οι γυναίκες θύματα βίας τις περισσότερες φορές καλούν την Αστυνομία για να διατηρήσουν τη σωματική τους ακεραιότητα. Δυστυχώς η Αστυνομία και άλλες μορφές νομικής προστασίας δεν έχουν αποδειχθεί, τις περισσότερες φορές, αποτελεσματικοί τρόποι αντιμετώπισης και μάλιστα πολλές φορές έχουν χειροτερέψει την κατάσταση, διότι όταν η Αστυνομία ή ο δικηγόρος φύγει από το σπίτι, η γυναίκα πρέπει να αντιμετωπίσει τον εξαγριωμένο θύτη της (Ford, 1983, Hindman, 1979, Strauss 1977, US Commission on civil rights, 1978). Το να εξασφαλιστεί η σωματική ακεραιότητα της γυναίκας και των παιδιών της είναι το πρώτο βήμα για τη διακοπή του λεγόμενου «κύκλου της βίας» (National Institute of Mental Health, 1984).

5.5 Γυναίκες που έχουν υποστεί βιασμό

Ο βιασμός είναι μια συνειδητή, εχθρική, στοχευμένη και εξευτελιστική για το θύμα πράξη παραβίασης της συναισθηματικής, σωματικής και γνωστικής του ακεραιότητας.

Το τραύμα που βιώνει μια γυναίκα μετά από βιασμό έχει να κάνει με τις συνέπειες που έχει το βίαιο επεισόδιο στον τρόπο που αντιλαμβάνεται το θύμα τον εαυτό του. Μια γυναίκα που έχει βιαστεί χάνει την εικόνα που είχε σχηματίσει για τον εαυτό της και τους άλλους ως ικανά και ευπρόβλεπτα άτομα (Rose, 1986).

Η απώλεια της αυτονομίας, η αίσθηση της αβοηθησίας και της αδυναμίας είναι από τα πιο δυνατά συναισθήματα. Όπως έχει υποστηρίξει θύμα «...είναι σαν μια βόμβα που εκρήγνυται στα βάθη της ψυχής σου». Αυτή η έκρηξη στην οποία αναφέρεται μπορεί και καταστρέφει την αυτο-εικόνα του θύματος, την ικανότητά του να εμπιστεύεται τους άλλους και να νιώθει ότι είναι ανάξιο αγάπης και φροντίδας.

Οι περισσότερες γυναίκες γνωρίζουν πως ο βιασμός συμβαίνει, αλλά πιστεύουν επίσης ότι δεν θα συμβεί στις ίδιες. Αυτό σημαίνει ότι ζουν μια ψευδαίσθηση ότι είναι άτρωτες (Norman & Nadelson 1976). Το ναρκισσιστικό πλήγμα συμβαίνει όταν καταστραφεί αυτή η ψευδαίσθηση (Schuker, 1979). Μια γυναίκα που έχει υποστεί βιασμό νιώθει ότι είναι απροστάτευτη στο επίπεδο της προσωπικής της ασφάλειας (Rose, 1986). Χάνει την αρχική αίσθηση παντοδυναμίας που αισθανόταν και αρχίζει να συνειδητοποιεί το όριο της ικανότητας να προστατέψει τον εαυτό της μέσα στο περιβάλλον που ζει (Rose, 1986). Όταν αυτές οι στρατηγικές αυτοπροστασίας αποτύχουν χάνει και τη αυτοεκτίμησή της (Evans, 1978).

Η έννοια της αυτο-διάθεσης εμπεριέχει την πεποίθηση ότι κάποιος μπορεί να ενεργήσει ελεύθερα χωρίς τον έλεγχο από άλλους (Gordon, 1968). Για κάποια λεπτά ή και για ώρες αυτός που επιτίθεται στη γυναίκα έχει και τον έλεγχό της. Η πρώτη αντίδραση των περισσότερων γυναικών είναι ότι εκείνη την ώρα φοβούνται για τη ζωή τους. Μια γυναίκα υποκύπτει στο βιασμό γιατί πιστεύει ότι η ζωή της βρίσκεται σε κίνδυνο (Norman & Nadelson, 1976). Όσο υπάρχει ελπίδα για επιβίωση ο θυμός δίνει τη θέση του στο φόβο και εμφανίζεται μια πιο συγκαταβατική συμπεριφορά από τη μεριά του θύματος. Με τη συγκατάβαση αυτή η γυναίκα ελπίζει να καταστείλει την επιθετικότητα του θύτη. Χάνει τον έλεγχο του τι γίνεται εκείνη τη στιγμή αφού διαπραγματεύεται για τη ζωή της, μέσω της συγκαταβατικής της συμπεριφοράς στις απαιτήσεις του θύτη. Αυτή η συγκαταβατική συμπεριφορά είναι και η βάση των ενοχών και της ντροπής που θα νιώσει αργότερα (Forman, 1980).

Η απειλή της εξόντωσης της δημιουργεί την αίσθηση της απώλειας εμπιστοσύνης (Rose, 1986). Η εμπιστοσύνη είναι έννοια βασική στην ανάπτυξη υγιών σχέσεων και της αμεσότητας που νιώθουμε για τους άλλους. Στα θύματα επιθέσεων καταστρέφεται η εικόνα που έχουν για τον εαυτό τους και τους άλλους (Wright, 1981). Μια γυναίκα θύμα βιασμού δεν μπορεί να νοηματοδοτήσει το γεγονός που της συνέβη. Ο κόσμος της πια είναι γεμάτος αβεβαιότητα και

τρόμο (Forman, 1980).

Οι γυναίκες θύματα βίας συχνά αναφέρουν συναισθήματα ντροπής και εξευτελισμού (Burgess & Holmstrom, 1974). Το σώμα του θύματος γίνεται αντικείμενο επιθετικότητας. Ο βιαστής αυτό που κάνει στην πραγματικότητα είναι ότι παραβιάζει τα ηθικά και κοινωνικά αποδεκτά σύνορα του σώματός της. Το θύμα χάνει τον έλεγχο του σώματός του. Συνήθως νιώθει αηδία, ντροπή και συχνά κατηγορεί τον εαυτό του για ό,τι συνέβη (Rose, 1986). Μια τέτοια εμπειρία αφήνει το θύμα να νιώθει υποτίμηση και εκμεταλλευμένο (Norman & Nadelson, 1976).

Φυσικά και η πιθανότητα να υπάρξουν σωματικοί τραυματισμοί είναι αρκετά έντονη.

Μια πετυχημένη αντιμετώπιση μιας γυναίκας που έχει υποστεί βιασμό πρέπει να προσανατολίζεται στο να αναλύσει το γεγονός σε σχέση της ίδιας με τον εαυτό της αλλά και της ίδιας με τους άλλους. Μια πετυχημένη αντιμετώπιση θα έχει ως αποτέλεσμα την επανάκτηση της αυτο-εκτίμησής της, την απώλεια των ενοχών και της ντροπής, της επανέναρξη σχέσεων που βασίζονται στην εμπιστοσύνη και την επιστροφή θετικών σκέψεων για τον εαυτό της. Τα αίσθημα λοιπόν της εμπιστοσύνης, της ασφάλειας και της κατανόησης του ψυχισμού μιας τέτοιας περίπτωσης είναι πρώτιστης σημασίας στη συμβουλευτική.

Ο βιασμός είναι μια τραυματική εμπειρία τόσο σωματική όσο και συναισθηματική. Όταν μια γυναίκα θυματοποιείται μέσω βιασμού, νιώθει αδύναμη και ανίκανη να ελέγξει οποιαδήποτε κατάσταση γύρω της. Θεωρεί ότι είναι ανάξια αγάπης και στοργής. Τα συμβουλευτικά κέντρα μπορεί να είναι αρκετά βοηθητικά στο να αντιμετωπίσουν βραχύχρονα τα θύματα, αλλά έρευνες δείχνουν πως αυτό πολλές φορές δεν είναι αρκετό. Τα θύματα συνεχίζουν να έχουν αρκετές δυσκολίες πολύ καιρό μετά το συμβάν και τη λήξη της κρίσης που βιώνουν. Η συμβουλευτική θα πρέπει, όπως και γενικότερα στην συμβουλευτική κακοποιημένων γυναικών, να αποφύγει το ιατρικό μοντέλο και να δώσει έμφαση στις συμπεριφορές του θύματος. Ποιες δηλαδή συμπεριφορές είναι λειτουργικές στο να ικανοποιεί τις ανάγκες του και ποιες όχι. Όταν το θύμα αρχίσει να ικανοποιεί; να λαμβάνει υπόψιν τις ανάγκες του, να παίρνει δηλαδή τον έλεγχο του εαυτού του, τότε αναβιώνει τα συναισθήματα της εμπιστοσύνης στον εαυτό και της αξιοπρέπειας. Όταν θα μπορέσει να ξανά αγαπήσει και να αγαπηθεί και να συνάψει ξανά σχέσεις με άλλους βασιζόμενη στην εμπιστοσύνη μπορούμε να υποστηρίξουμε πως είναι στη φάση της ανάρρωσης και της επιτυχημένης επιβίωσης.

5.6 Προετοιμασία για φυγή

Όπως αναφέραμε σε προηγούμενα κεφάλαια η βία μπορεί να φτάσει μέχρι το φόνο και την κακοποίηση κατά την εγκυμοσύνη. Για την ασφάλεια της γυναίκας και των παιδιών της πρέπει να υπάρχουν εξατομικευμένα «σχέδια ασφαλείας» που βοηθούν τη γυναίκα να είναι έτοιμη πρακτικά και ψυχολογικά για το πώς πρέπει να κινηθεί όταν βρεθεί αντιμέτωπη με ένα βίαιο επεισόδιο. Προτείνουμε λοιπόν στη γυναίκα που ήδη έχει υποστεί επικίνδυνα επεισόδια

να είναι έτοιμη πριν να συμβεί το επόμενο επεισόδιο. Δηλαδή:

- να εξετάσει αν στο σπίτι υπάρχουν όπλα
- να έχει εύκαιρα χρήσιμα τηλέφωνα για την ίδια ή τα παιδιά της (π.χ. Αστυνομία, τηλεφωνική γραμμή SOS, ξενώνες, φίλους, συγγενείς)
- να ενημερώσει κάποιους/-ες φίλους/-ες ή γείτονες/ισες για τα επεισόδια, έτσι ώστε να είναι οι ίδιοι/-ες σε ετοιμότητα αν ακούσουν κάτι όπως φωνές, κλάματα κ.λπ. (πιθανόν να μπορούν να χρησιμοποιηθούν και σαν μάρτυρες)
- να σχεδιάσει μερικά πιθανά μέρη στα οποία μπορεί να φιλοξενηθεί αν φύγει με τα παιδιά της και πώς θα πάει σε αυτά
- να έχει κάπου φυλαγμένα δικά της κλειδιά σπιτιού, αυτοκινήτου, ταυτότητα, διαβατήριο, βιβλιάρια τράπεζας, βιβλιάρια υγείας και όλα τα χρήσιμα έγγραφα σε περίπτωση που χρειαστεί να φύγει γρήγορα από το σπίτι
- σε περίπτωση που φύγει να ενημερώσει την Αστυνομία και να ζητήσει απαραίτητα νομική βοήθεια
- να πάρει τα παιδιά μαζί της.

Σε αυτές τις περιπτώσεις συνεργαζόμαστε και με άλλους φορείς για να δημιουργηθεί ένα συντονισμένο προστατευτικό δίκτυο γύρω από τη γυναίκα.

5.7 Διλήμματα του/της Συμβούλου και η αντιμετώπισή τους

Από έρευνες έχει φανεί πως πολλοί/-ές επαγγελματίες σύμβουλοι, που δουλεύουν με κακοποιημένες γυναίκες, βιώνουν αυτό που ονομάζουμε **επαγγελματική εξουθένωση**. Η εποπτεία τους από επαγγελματία ψυχικής υγείας κρίνεται απαραίτητη για να αντιμετωπίσουν τα διλήμματα που προκύπτουν όπως προαναφέρθηκε. Για να αποφευχθούν αυτά τα προβλήματα οι σύμβουλοι θα πρέπει να έχουν υπόψη τα παρακάτω:

- Το να τερματίζει μια γυναίκα τη βία δε σημαίνει ότι αναγκαστικά φεύγει από τη βίαιη σχέση. Όπως γράψαμε και παραπάνω η αποδέσμευσή τους συμβαίνει με πισωγυρίσματα, λόγω της ισχυρής ψυχολογικής δέσμευσης με τον δράστη. Αυτό δεν κάνει τους συμβούλους να παραιτούνται από τις προσπάθειές για αλλαγή.
- Για να τερματιστεί η βία, τόσο το θύμα όσο και ο θύτης πρέπει να κάνουν δραστικές αλλαγές συμπεριφοράς και να ζητήσουν και οι δύο βοήθεια. Χωρίς τη θέληση του θύτη για αλλαγή και την ανάληψη της ευθύνης της βίας δεν μπορούμε να περιμένουμε ότι θα γίνουν αλλαγές προς το καλύτερο.

- Εάν τα θύματα κακοποίησης κατανοήσουν πως η σχέση τους βασίζεται στη διάθεση του συντρόφου τους για αλλαγή, τότε θα προσπαθήσουν να τον εμπλέξουν περισσότερο στη διαδικασία της αλλαγής.
- Πρέπει να κατανοήσουν πως οι υπηρεσίες που παρέχονται από το κράτος στις κακοποιημένες γυναίκες ασχολούνται με συγκεκριμένες όψεις του φαινομένου. Για παράδειγμα η Αστυνομία κρατά τη γειτονιά και το σπίτι σε μια σχετική ηρεμία, ο γιατρός φροντίζει τα σωματικά τραύματα και ο δικηγόρος την ενημερώνει για τα δικαιώματά της. Πολύ λίγες γυναίκες βρήκαν χρήσιμες τις παραπάνω υπηρεσίες και αυτό μας δείχνει την ανάγκη για βελτίωσή τους έτσι ώστε να συμβάλουν δραστικά στη στήριξη των γυναικών.
- Η αποδοχή άνευ όρων, η επικοινωνία και η διεπιστημονικότητα αυξάνουν τις πιθανότητες για τη σωστή στήριξη των γυναικών.
- Η εκπαίδευση και η κατάρτιση των συμβούλων παίζει σημαντικό ρόλο στο να σταματήσει ο κύκλος της βίας.
- Ο μεγάλος αριθμός των γυναικών που στρέφεται για βοήθεια σε φίλους και συγγενείς αναδεικνύει την ανάγκη για την ενημέρωση της κοινωνίας πάνω σε θέματα βίας και κακοποίησης, όπως στις αιτίες, στα συμπτώματα και στην αντιμετώπιση της βίαιης σχέσης. Το γεγονός ότι οι γυναίκες σπάνια απευθύνονται σε νοσοκομεία, ειδικούς/-ές ψυχικής υγείας κ.λπ., μαρτυρά πως και με αυτούς τους φορείς πρέπει να γίνει πολύ δουλειά.
- Οι σύμβουλοι πρέπει να έχουν υπόψη πως όλες οι περιπτώσεις κακοποίησης δεν είναι ίδιες. Η προσέγγιση πρέπει να είναι εξατομικευμένη και το ιστορικό να παίρνεται με αρκετή σοβαρότητα.
- Οι σύμβουλοι θα πρέπει να είναι ενημερωμένοι για την πιθανότητα απόπειρας αυτοτραυματισμού ή αυτοκτονίας της γυναίκας μετά από βίαια επεισόδια, και να γνωρίζουν πώς να το αντιμετωπίζουν. Το να θελήσει μια γυναίκα να αφήσει τη σχέση, είναι μια μορφή παρέμβασης που μπορεί να οδηγήσει στην αλλαγή της σχέσης και όχι απαραίτητα στο διαζύγιο (Horton and Johnson, 1993). (Δεν καταλαβαίνω τι εννοεί μήπως η απειλή της γυναίκας για χωρισμό μπορεί να στοχεύει στην πραγματικότητα στην αλλαγή της σχέσης και όχι απαραίτητα στο διαζύγιο;)

5.8 Συμβουλευτική πράξη

Όλες οι παραπάνω αρχές Συμβουλευτικής με την οπτική φύλου ισχύουν για όλα τα θύματα ανεξάρτητα με τη μορφή βίας που έχουν υποστεί όπως π.χ. τη σεξουαλική παρενόχληση και για όλες τις μορφές συμβουλευτικής, όπως της νομικής και της κοινωνικής συμβουλευτικής. Η θεωρία βέβαια δεν θα μπορούσε μα μην προηγείται της πράξης. Η συμβουλευτική πράξη είναι αυτή που κάνει πραγματικότητα τη θεωρία και για αυτό το λόγο

παρατίθεται παρακάτω, ώστε να βοηθηθούν οι σύμβουλοι παρακολουθώντας βήμα-βήμα περιπτώσεις (case studies) γυναικών θυμάτων βίας και κακοποίησης, που απευθύνθηκαν για βοήθεια σε Συμβουλευτικό Κέντρο γυναικών.

Στην εξιστόρηση των περιπτώσεων υπάρχουν αναφορές – οδηγίες προς τους/τις συμβούλους που θα χρησιμοποιήσουν τη γυναικεία συμβουλευτική, για να βοηθήσουν τις γυναίκες θύματα βίας. Οι σύμβουλοι δεν είναι απαραίτητα ψυχολόγοι, αλλά όποιος/α κάνει συμβουλευτική γυναικών πρέπει να έχει κάνει ειδική εκπαίδευση πάνω στο συγκεκριμένο θέμα. Η φιλοσοφία και το μεθοδολογικό πλαίσιο της γυναικείας συμβουλευτικής είναι άμεσα συνυφασμένα με τη φιλοσοφία της φεμινιστικής συμβουλευτικής, αλλά ο/η σύμβουλος παρότι καλείται να συνεργαστεί με τη γυναίκα βασισμένος/η σε αυτό το μοντέλο συμβουλευτικής καλό είναι να διαμορφώσει ένα δικό του/της στυλ που θα τη βοηθήσει να αναπτύξει στο έπακρο τις ικανότητες και τις δεξιότητες τόσο του/της ίδιου/ιας αλλά και της γυναίκας που συνεργάζεται μαζί του/της προς την κατεύθυνση μιας λύσης.

Λαμβάνοντας υπόψη τη βιβλιογραφία και την εμπειρία των συμβούλων, που έχουν καταγραφεί όλα τα χρόνια που εφαρμόζεται η γυναικεία συμβουλευτική στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό, μπορούμε να υποστηρίξουμε πως οι σύμβουλοι που θα ασχοληθούν με το κομμάτι αυτό, αν δεν το έχουν δουλέψει ξανά στο παρελθόν, θα χρειαστούν την πολύτιμη βοήθεια ενός-μιας επόπτη/ριας για να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τυχόν δυσκολίες και διλήμματα, έντονα συναισθήματα που κατά κανόνα δυσχεραίνουν την επιτυχημένη έκβαση της διαδικασίας.

Η συμβουλευτική γυναικών, όπως θα διαπιστώσετε και μέσα στο κείμενο, είναι μια εκπαιδευτική διαδικασία, όπου σύμβουλος και εξυπηρετούμενη βγαίνουν πάντα κερδισμένοι!

Πρώτη φορά σε παρουσίαση περιπτώσεων καταγράφεται η αλληλεπίδραση των σκέψεων συμβούλου και εξυπηρετούμενης κατά την καταγραφή της συμβουλευτικής διαδικασίας. Για παράδειγμα στην περίπτωση 1, η σύμβουλος παρατηρεί τη γυναίκα που βρίσκεται στην αίθουσα αναμονής, στην οδηγία περί προσεκτικής παρακολούθησης, ακόμη και της μη λεκτικής συμπεριφοράς της γυναίκας, ως σημαντική πληροφορία για την ψυχολογική κατάσταση στην οποία βρίσκεται : «...Η Κ. φαινόταν πολύ νευρική. Στο χώρο αναμονής, πριν το ραντεβού μας, διάβαζε εφημερίδα και άλλαζε τις σελίδες με πολύ νευρικό τρόπο. Κάθισε και σηκώθηκε από τον καναπέ αρκετές φορές ψιθυρίζοντας διάφορα λόγια.

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Η παρατήρηση πέρα από το ατομικό ραντεβού είναι πολύ σημαντική. Δίνεται προσοχή στην εξωτερική εμφάνιση, στις εκφράσεις προσώπου, στην αναπνοή, στον τόνο και στην ένταση της φωνής, στην εκφραστικότητα, ακόμη και στην άρθρωση. Με αυτόν τον τρόπο συλλέγουμε πληροφορίες για να αρχίσουμε να καταλαβαίνουμε τη γυναίκα».

Επίσης στην περίπτωση 2: Ο/Η σύμβουλος της επεσήμανε το θέμα της εχεμύθειας, που λειτούργησε πολύ κατευναστικά για την ίδια.

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Γίνεται καθαρό στη γυναίκα από την αρχή πως ισχύει το απόρρητο και η εχεμύθεια. Είναι πολύ σημαντικό για την ίδια να νιώθει πως ό,τι πει θα μείνει στα στενά όρια του γραφείου από την πλευρά του κέντρου. Η ίδια πρέπει να νιώθει ελεύθερη να συζητά για τα προβλήματά της με όποιον η ίδια επιθυμεί.

Ο συγκεκριμένος τρόπος παρουσίασης είναι απαραίτητος για την εκπαίδευση των συμβούλων για να μπορέσουν οι σύμβουλοι να κατανοήσουν σε βάθος το θεωρητικό κομμάτι της γυναικείας συμβουλευτικής παρατηρώντας τη συμβουλευτική πράξη.

Οι περιπτώσεις που καταγράφονται παρακάτω επιλέχθηκαν διότι ανήκουν α) στις πιο συχνά παρουσιαζόμενες περιπτώσεις γυναικών των οποίων τα προβλήματα αντιμετωπίστηκαν από τις συμβούλους με τη γυναικεία συμβουλευτική ή β) σε εξαιρετικά σπάνιες περιπτώσεις, όπως η περίπτωση 1.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ 1

- ✓ **Θεραπευτική σχέση-από-ιατρικοποίηση περίπτωσης**
- ✓ **Παραπομπή σε ΚΨΥ-από απασχόληση**
- ✓ **Ετών 25**
- ✓ **Εκπαίδευση: Απόφοιτη λυκείου**

❖ ΥΠΟΔΟΧΗ

Η υποδοχή έγινε από τη σύμβουλο απασχόλησης. Στο τηλέφωνο η Κ. είχε ζητήσει να δει τη σύμβουλο απασχόλησης, για ενημέρωση πάνω σε θέσεις εργασίας. Η Κ. ζει με τους γονείς της (60 κα 65 χρ.). Είναι μοναχοκόρη και έχει αλλάξει πάρα πολλές δουλειές. Εκφράζει παράπονα για όλους τους εργοδότες και υπαλλήλους με τους οποίους έχει συνεργαστεί μέχρι τώρα. Υποστηρίζει πως οι γονείς της δεν της συμπαραστέκονται καθόλου και της ρίχνουν φταίξιμο ' που δε στεριώνει σε καμία δουλειά'. Αναφέρεται σε πολλούς ενδοοικογενειακούς καβγάδες που αφορούν στην έλλειψη κατανόησης των γονέων απέναντί της. Η ίδια όταν ρωτάται από την σύμβουλο υποδοχής για αυτά τα θέματα δείχνει αρκετά στρεσαρισμένη καθώς περιγράφει τη σχέση της με τους γονείς της και τους φίλους της. Η σύμβουλος υποδοχής την ενημερώνει για τον τομέα της ψυχοκοινωνικής στήριξης και η γυναίκα συμφωνεί πως μια συνεργασία σε αυτόν τον τομέα θα της έκανε καλό. Έκλεισε ραντεβού για την επόμενη εβδομάδα.

❖ ΥΠΟΔΟΧΗ-ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ ΥΠΟΔΟΧΗΣ

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Όπως φαίνεται και από την παραπάνω παράγραφο η υποδοχή είναι η πρώτη επαφή της γυναίκας με το συμβουλευτικό κέντρο και τις υπηρεσίες που αυτό παρέχει. Για αυτό το λόγο ο/η σύμβουλος υποδοχής χρειάζεται να είναι αρκετά ευαίσθητοποιημένος/η και εφοδιασμένος/η με αρκετές δεξιότητες προσέγγισης. Μερικές από αυτές είναι η δεξιότητα προσεκτικής ακρόασης, η δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης και ασφάλειας, και ο καθορισμός του αιτήματος. Επίσης στο πλαίσιο της υποδοχής θα ζητηθούν οι πρώτες σημαντικές πληροφορίες από τη γυναίκα, όπως ηλικία, επάγγελμα και ένα βασικό οικογενειακό ιστορικό.

Ένα μεγάλο ποσοστό γυναικών είναι ξένης υπηκοότητας και η πλειονότητα τους μιλούν την ελληνική γλώσσα. Σε περιπτώσεις όμως που δεν συμβαίνει αυτό, η συμβουλευτική διαδικασία μπορεί να γίνει στην αγγλική γλώσσα ή αν και αυτό δεν είναι εφικτό η παρουσία ενός/μιας διερμηνέα κρίνεται απαραίτητη.

⇒ 1ο Ραντεβού

Η Κ. φαινόταν πολύ νευρική. Στο χώρο αναμονής, πριν το ραντεβού μας, διάβαζε εφημερίδα και άλλαζε τις σελίδες με πολύ νευρικό τρόπο. Κάθισε και σηκώθηκε από τον καναπέ αρκετές φορές ψιθυρίζοντας διάφορα λόγια.

❖ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ-ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Η παρατήρηση πέρα από το ατομικό ραντεβού είναι πολύ σημαντική. Ένας/ μια σύμβουλος καλό θα ήταν να παρατηρεί την εξωτερική εμφάνιση, τις εκφράσεις προσώπου, την αναπνοή, τον τόνο και την ένταση της φωνής, την εκφραστικότητα, ακόμη και την άρθρωση. Με αυτόν τον τρόπο συλλέγει πληροφορίες, για να αρχίσει να καταλαβαίνει τη γυναίκα.

Η σύμβουλος μπήκε στο γραφείο με τη γυναίκα. Η πρώτη δεν αναφέρθηκε καθόλου στο Συμβουλευτικό Κέντρο και στις υπηρεσίες που αυτό προσφέρει, γιατί ήδη είχε ενημερωθεί από την σύμβουλο υποδοχής.

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Πολλές φορές η σωστή ενημέρωση από τον/ τη σύμβουλο υποδοχής ξεκουράζει τη γυναίκα από το να επαναλαμβάνει τα ίδια και τα ίδια, και διαφαίνεται η καλή συνεργασία μεταξύ των συμβούλων, πράγμα που δίνει στη γυναίκα μια αίσθηση εμπιστοσύνης και ότι πραγματικά εισακούγεται.

Η ίδια παραδέχτηκε ότι έχει να πει πολλά πράγματα που αφορούν στην προσωπική της ζωή. Τόνισε το πόσο σημαντικό είναι για την ίδια η ανεύρεση εργασίας, γιατί δεν 'αντέχει' να ζει άλλο με τους γονείς της. Προσπαθεί να βρει την κατάλληλη δουλειά αλλά αυτό έχει σταθεί μέχρι στιγμής αδύνατο, διότι τίποτα δεν την εκφράζει. Σε ερώτηση της συμβούλου για το τι είναι αυτό που την εκφράζει, απαντά «δεσμοφύλακας, σωφρονιστής ανηλίκων, δικαστής,

αστυνόμος, εισαγγελέας». Προσθέτει πως αυτό που την γοητεύει σε αυτά είναι η αίσθηση της εξουσίας, και η πειθαρχία με την οποία συνοδεύονται. Δείχνει έντονη συμπάθεια σε όλα τα σώματα ασφαλείας και θα ήθελε κάποια στιγμή να παντρευτεί κάποιον που να είναι σχετικός με αυτά τα επαγγέλματα. Ξαφνικά την πιάνουν τα κλάματα και αρχίζει να διηγείται τη σχέση που είχε με τον πρώην αρραβωνιαστικό της. Η σύμβουλος ρώτησε τι είναι αυτό που την πληγώνει. Εξηγεί πως ποτέ δεν είχε την αποδοχή του ίδιου και της οικογένειάς του. Καταθέτει πως το ίδιο συνέβαινε και με άλλες σχέσεις της, κανείς ποτέ δεν την κατάλαβε και όλοι κατάστρωναν σχέδια για την εξόντωσή της «...όλοι είναι εναντίον μου, ακόμα και οι γονείς μου, με στέλνουν από γιατρό σε γιατρό». Η σύμβουλος της ζήτησε να της μιλήσει για την συνεργασία της με αυτούς τους «γιατρούς». Αυτό την αναστάτωσε αρκετά.

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Η παρατήρηση δεν έχει να κάνει μόνο με αυτά που καταθέτει λεκτικά η εξυπηρετούμενη, αλλά καλό είναι οι σύμβουλοι να παρατηρούν και τη μη λεκτική συμπεριφορά, όπως την στάση του σώματος, την αναπνοή, αν είναι γρήγορη και πότε, τις παύσεις κλπ. Η παρατήρηση αυτού του τύπου, δίνει επιπρόσθετες και σημαντικές πληροφορίες για το πως βιώνει η γυναίκα την πραγματικότητά της.

Ανέφερε δυσάρεστες εμπειρίες τόσο από δημόσια κέντρα υγείας όσο και από ιδιωτικά. Δεν θέλησε να αναφέρει το περιεχόμενο της συνεργασίας της με τους παραπάνω. Ζήτησε βοήθεια από τη σύμβουλο, γιατί αυτόν τον καιρό αισθάνεται πολύ άσχημα. Δεν μπορεί να κοιμηθεί τα βράδια, και νιώθει ψυχικά πολύ κουρασμένη. Νιώθει μόνη και φοβισμένη.

❖ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Κάποιες φορές η συλλογή πληροφοριών δεν ολοκληρώνεται από την πρώτη συνάντηση, ιδιαίτερα, όταν η εξυπηρετούμενη φαίνεται να είναι κάτω από μεγάλη συναισθηματική πίεση. Είναι σωστό ο/η σύμβουλος να σέβεται την ανάγκη της να “τα πεί” και μετά, έστω και κατά τη διάρκεια της συνομιλίας τους, να συλλέγει πληροφορίες χρήσιμες για τη διαδικασία της συμβουλευτικής. Γενικότερα το ιστορικό που παίρνει ένας/μία ψυχολόγος σε μια τέτοια διαδικασία είναι μεγάλης σημασίας και χρειάζεται αρκετές δεξιότητες (βλ. παράρτημα). Επειδή ένα ιστορικό έχει πολλές ερωτήσεις που αφορούν σε πολλά προσωπικά θέματα της γυναίκας, η ίδια πρέπει να είναι ενήμερη για το λόγο που γίνονται οι ερωτήσεις. (...χρειάζομαι να σας κάνω κάποιες ερωτήσεις για να δω με ποιόν τρόπο θα μπορούσα να σας βοηθήσω καλύτερα, είναι εντάξει αυτό με εσάς; Αν ναι να γνωρίζετε πως θα κρατώ κάποιες σημειώσεις, αν δεν σας πειράζει. Ο λόγος είναι ότι χρειάζομαι να κρατώ γραπτά τις απαντήσεις σας, για να μπορώ να τις μελετήσω...)

Η εξυπηρετούμενη καθ’ όλη τη διάρκεια της συνάντησης είχε νευρικότητα και ο λόγος της υπολείπονταν σε ειρμό. Έτσι η σύμβουλος έκανε μια ανακεφαλαίωση.

❖ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Η ανακεφαλαίωση των όσων έχουν ειπωθεί έχει μεγάλη

σημασία στη συμβουλευτική διαδικασία. Βοηθά τόσο τον/τη σύμβουλο όσο και την εξυπηρετούμενη. Είναι θα λέγαμε ένας καλός έλεγχος των όσων έχουν ειπωθεί και δείχνει στη γυναίκα ότι η σύμβουλος ήταν “μαζί” της καθόλη τη διάρκεια της διαδικασίας και κατάλαβε τα όσα λέχθηκαν. Επίσης, είναι ένα καλό εργαλείο για να ξεκαθαρίσει τις κυριότερες ιδέες και τα κυριότερα συναισθήματα, και λειτουργεί και ως μια καλή γέφυρα για την εξυπηρετούμενη να προχωρήσει παρακάτω. Η ανακεφαλαίωση ή η περίληψη είναι χρήσιμη να γίνεται πριν τη λήξη της κάθε συνάντησης.

Εκτίμησε το ότι η σύμβουλος την κατάλαβε και ρώτησε αν θα συνεργαστούν. Συγκεκριμένα η σύμβουλος της είπε ότι χρειάζεται βοήθεια και είναι πολύ σημαντικό βήμα για την ίδια το ότι άνοιξε την ψυχή της. Συμφώνησε να συνεργαστούν και ξεκαθαρίστηκε πως αν κρίνουν στην πορεία ότι χρειάζεται κάτι παραπάνω από αυτό που μπορεί η σύμβουλος να της προσφέρει σαν φορέας θα συνεργαστούν για το που μπορεί να απευθυνθεί. Η Κ. έκανε ξεκάθαρο πως δεν πρόκειται να πάει στο ΚΨΥ ούτε πρόκειται να συνεργαστεί με άλλον/η ειδικό «...με έχουν απογοητεύσει όλοι...αύριο θα σου πω γιατί». Της προτάθηκε να ηρεμήσει και υπήρξε η διαβεβαίωση πως δεν πρόκειται να γίνει τίποτα χωρίς τη συγκατάθεσή της. Μαζί θα αποφάσιζαν για οτιδήποτε. Προγραμματίσαν το επόμενο ραντεβού.

❖ **Η ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΗ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΔΑ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ**

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Όπως φαίνεται από την περιγραφή της διαδικασίας, η σύμβουλος και η εξυπηρετούμενη συνεργάζονται για την πορεία της συμβουλευτικής και η γυναίκα ως εκ τούτου νιώθει ότι συμμετέχει πλήρως σε αυτή. Όπως αναφέρεται και στον Οδηγό Συμβουλευτικής Γυναικών Θυμάτων Βίας της ΓΓΙΦ, 2011, η γυναίκα πρέπει να νιώσει ισότιμη στη διαδικασία και ότι αναλαμβάνει ενεργό ρόλο για τη ζωή της.

Φεύγοντας η γυναίκα υποστήριξε πως είναι σίγουρη ότι θα τα πάνε καλά. Σε αυτό το ραντεβού δημιουργήθηκε ένα κλίμα ασφάλειας και εμπιστοσύνης. Η σύμβουλος όταν διαπίστωσε ότι η συγκεκριμένη περίπτωση ίσως ξεπερνά τα όρια του φορέα, προσπάθησε να δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες για να επισκεφθεί η εξυπηρετούμενη το ΚΨΥ για ψυχοθεραπεία.

❖ **ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ**

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Γνωριμία του/της συμβούλου με την εξυπηρετούμενη. Είναι σημαντικό ο/η σύμβουλος να εξασφαλίσει όλες τις προϋποθέσεις που θα επιτρέψουν στην εξυπηρετούμενη να αισθανθεί άνετα, χαλαρά, ώστε να μπορέσει να μιλήσει για τα θέματα που την απασχολούν. Δημιουργείται σχέση εμπιστοσύνης και ασφάλειας. Διευκρινίζεται κατ' αρχήν ότι οι σύμβουλοι δεν δίνουν λύσεις, αλλά εντοπίζουν μαζί με τη γυναίκα εναλλακτικές λύσεις και αποφασίζουν για τις καταλληλότερες ανάλογα με την περίπτωση και την κρίση της κάθε γυναίκας. Η περιγραφή του προβλήματος γίνεται με ερωτήσεις εμβάθυνσης, ενθάρρυνσης για συζήτηση, αντανakλαστικές απαντήσεις, διευκρινιστικές ερωτήσεις. Το στάδιο αυτό είναι στάδιο πληροφόρησης και για τα δύο μέλη της συμβουλευτικής σχέσης. Ο/Η σύμβουλος πρέπει

να πάρει πληροφορίες που θα τον/τη βοηθήσουν στην αξιολόγηση του κυρίως προβλήματος το οποίο περιλαμβάνει, περιγραφή του προβλήματος, ιστορικό του προβλήματος, σύντομο ιστορικό της γυναίκας. Η εξυπηρετούμενη χρειάζεται να πάρει πληροφορίες ουσίας (χρονοδιάγραμμα, με τι τρόπο θα πάρει βοήθεια, διαδικασίες, παραπομπή κλπ). Σ' αυτό το στάδιο αναπτύσσεται η συμβουλευτική σχέση (συμβόλαιο) που οι βάσεις της είναι απαραίτητες και καθοριστικές για τη συνέχεια της διαδικασίας. Η συνέπειά σ' αυτό το στάδιο προφυλάσσει τους/τις συμβούλους γιατί έχουν θέσει τα όριά, γνωρίζουν μέχρι που φτάνει η δικαιοδοσία τους και είναι ξεκάθαροι-ες απέναντι στη γυναίκα. Από την άλλη, η εξυπηρετούμενη αποκτά μια καθαρή εικόνα για το φορέα στον οποίο απευθύνθηκε και είναι πλήρως ενήμερη για τον τρόπο με τον οποίο θα συνεργαστεί με τον/τη σύμβουλο. Η στάση των συμβούλων πρέπει οπωσδήποτε να εμπνέει σιγουριά, ασφάλεια και εμπιστοσύνη(Οδηγός Συμβουλευτικής Γυναικών, ΚΕΘΙ 2003).

⇒ 2ο Ραντεβού

Ήρθε φέρνοντας μερικές χειρόγραφες σελίδες «...επειδή δεν ξέρω αν θα τα θυμηθώ όλα, τα έγραψα. Διάβασε τα σε παρακαλώ».

❖ ΠΛΑΝΟ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Είναι σύνηθες για τον/τη σύμβουλο να έχει κάνει ένα σχεδιάγραμμα με βάση το οποίο σκέφτεται να κινηθεί με την εξυπηρετούμενη. Αυτό όμως δεν σημαίνει πως δεν είναι ευέλικτη με τη διαδικασία. Η γυναίκα πρέπει να νιώθει ότι έχει επιλογή στη διαδικασία.(..έχω σκεφτεί για σήμερα να δουλέψουμε εκείνο το κομμάτι που λες ότι σε πληγώνει αρκετά, αλλά δεν ξέρω μήπως θα ήθελες να πούμε κάτι άλλο πιο πριν ή αν ήθελες να με ρωτήσεις κάτι...) Όπως και στο συγκεκριμένο παράδειγμα, η γυναίκα ήρθε δηλώνοντας την επιθυμία της να διαβάσει το χειρόγραφό της.

Η σύμβουλος άρχισε να διαβάζει. Ανάφερε τις φορές που μάλωσε με τους γονείς της, τους φίλους της και τους συντρόφους της. Εντύπωση έκανε που συνέχεια έγραφε «...έκανα όπως μου είπε. μίλησα όπως μου είπε». Αυθόρμητα η σύμβουλος ρώτησε σε ποιόν αναφερόταν.

Κ. Θα σου πω κάτι, αλλά δεν θα με πεις τρελή..

Σύμβουλος. Σε έχει χαρακτηρίσει κάποιος έτσι;

Κ. Στο ΚΨΥ

Σύμβουλος. Μάλιστα...όχι..μπορείς να μιλήσεις ελεύθερα, θα καταλάβω..

Κ Ξέρεις μερικές φορές είναι κάποιος μαζί μου...που εσείς οι άλλοι δεν βλέπετε

Σύμβουλος. Μιχχ.(συγκαταβατικά).

Κ'Όταν δυσκολεύομαι μου δίνει λύσεις, με βοηθά.. αυτόν αναφέρω και στα χαρτιά

Σύμβουλος. Ναι, λες αυτός, άρα μιλάμε για έναν άνδρα

Κ. Ναι, άνδρας είναι (γελά πονηρά)

Σύμβουλος. Θα ήθελες να μιλήσουμε λίγο για αυτόν;

❖ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Η δεξιότητά του να επικοινωνεί καλά ο/η σύμβουλος είναι εξαιρετικής σημασίας. Η εξυπηρετούμενη έχει ανάγκη να καταλάβει πως ο/η σύμβουλος την ακούει και καταλαβαίνει την ιστορία από τη δική του/της σκοπιά, να την αποδέχεται χωρίς να την κρίνει, πως είναι στο πλευρό της και στο ρόλο για τον οποίο η γυναίκα την επέλεξε. Στο συγκεκριμένο παράδειγμα αυτό ήταν και το ατόπημα με τις προηγούμενες συνεργασίες της γυναίκας, όπως παραστατικά υποστήριξε και η ίδια. Κανείς δεν είδε την ιστορία της με τα δικά της μάτια, όσο τρομαχτική και αν φάνηκε...

Κ. Ναι αμέ!!

Σύμβουλος. Λες πως όταν δυσκολεύεσαι σε βοηθά. εμφανίζεται τότε ή είναι δίπλα σου γενικότερα; Σε συνοδεύει και σε άλλες καταστάσεις;

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Με διάφορες ερωτήσεις και ιδιαίτερα με τις ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, βοηθάμε την εξυπηρετούμενη να προχωρήσει τη σκέψη της. Πολλές φορές θα σκεφτεί πράγματα και θα συνδυάσει γεγονότα που δεν είχε συνειδητοποιήσει πιο πριν.

Κ. Είναι δίπλα μου γενικότερα, για να με προστατεύει. Δεν υπάρχουν ιδιαίτερα συγκεκριμένες καταστάσεις που έρχεται αλλά όταν τον χρειαστώ είναι πάντα εκεί...μάλλον πιο συχνά όταν έχω άγχος, τα βράδια όταν δεν μπορώ να κοιμηθώ με μεταφέρει αλλού νοητικά βέβαια. Να και εχθές το βράδυ..

Σύμβουλος. Θέλεις να μου περιγράψεις λίγο ένα από αυτά τα βράδια;

Κ. Ναι. Εχθές δεν μπορούσα να κοιμηθώ και όπως κάθε βράδυ ήρθε..μου είπε να κλείσω τα μάτια και να φανταστώ ένα λιβάδι με πολλά χρώματα. Είναι τόσο έντονο που νομίζω πως μυρίζω τα λουλούδια, βιολέτες, τριαντάφυλλα και άλλα, πολλά χρώματα. Έχει μια ηρεμία εκεί...χάνομαι και ηρεμώ..μετά ανοίγω τα μάτια και είμαι χαλαρή. Ο άνδρας αυτός με φιλά στο μάγουλο και φεύγει

Σύμβουλος. Μάλιστα...ωραία εικόνα, είσαι αρκετά περιγραφική, Θα ήθελες να μου τον περιγράψεις λίγο;

Κ. Δεν με πειράζει, ο ίδιος τώρα μου λέει πως είσαι εντάξει άτομο.. να σε εμπιστεύομαι.

Σύμβουλος. Είναι μαζί σου τώρα; Δίπλα σου;

Κ. Ναι, με παροτρύνει να σου τα πω όλα (γελάει)

Σύμβουλος. Καλό αυτό (χαμογελώντας). Μπορείς να μου τον περιγράψεις;

Κ. Από πού να αρχίσω;

Σύμβουλος. Από την εξωτερική εμφάνιση αν θες

Κ. Είναι 25 περίπου χρονών με αρκετά αρρενωπά χαρακτηριστικά, ψηλός, αθλητικός και με μπλε μάτια (Καλός ε;)

Σύμβουλος. Δείχνεις να τον θαυμάζεις

Κ. Α.!! Είναι ωραίος, αυτό που δεν μου αρέσει επάνω του.. είναι τα ρούχα του

Σύμβουλος. Τι έχουν τα ρούχα του;

Κ. (κοιτά δίπλα της στην καρέκλα). Είναι σα ζητιάνος, κουρελιασμένα, είναι καταρρακωμένος, ίσως έχασε την οικογένειά του, ίσως είναι άρρωστη η γυναίκα του βαριά, ίσως πάλι τον παράτησε η αρραβωνιαστικιά του.. δεν ξέρω, πάντως είναι στενοχωρημένος, καμιά φορά βλέπω και δάκρυα..

Σύμβουλος. Πόσο καιρό είναι κοντά σου;

Κ. ένα χρόνο περίπου

Σύμβουλος. Συνέβη κάτι συγκεκριμένο στη ζωή σου εκείνο το διάστημα;

Κ. Χώρισα με τον αρραβωνιαστικό μου, ήμασταν αρραβωνιασμένοι 7 μήνες. Ήμουν πολύ στενοχωρημένη και εμφανίστηκε

Σύμβουλος. Τρόμαξες μόλις τον είδες πρώτη φορά;

Κ. Περίεργο, όχι. Μου δημιούργησε ένα πολύ γνώριμο συναίσθημα. Ξέρεις τι πιστεύω;

Σύμβουλος. Πες μου

Κ. Πρέπει να είναι συνάδελφός σου, ψυχολόγος, κοινωνικός λειτουργός...κάτι τέτοιο. Η γυναίκα του..τώρα θυμήθηκα, είναι κοινωνιολόγος και τον άφησε γιατί έκανε άλλο δεσμό, τον πρόδωσε και τώρα με προφυλάσσει να μην μου συμβούν τα ίδια. Να μην με κοροϊδέψουν

Σύμβουλος. Ακούγεται πολύ προστατευτικός...

Κ. Α, είναι.. ναι,

Σύμβουλος. Σου αρέσει αυτό;

Κ. Φυσικά, ποιος ξέρει πόσες φορές θα την πατούσα, αν δεν ήταν αυτός...

Σύμβουλος. Γιατί το λες αυτό;

Κ. Γιατί εξετάζει τον κόσμο καλύτερα από μένα, μου λέει «πρόσεχε αυτός δεν εννοεί αυτά που λέει, δεν είναι καλός άνθρωπος» και έτσι, δεν την πατάω..κατάλαβες; Συνέχεια μου τριβολίζει το μυαλό.

Σύμβουλος. Ναι, κατάλαβα..ακούγεται όμως και λίγο κουραστικό.. δεν είναι;

Κ. Κάτσε έφυγε τώρα... είναι ώρες - ώρες πολύ κουραστικό, αλλά δεν μπορώ να του πω να σταματήσει, αυτός θέλει το καλό μου, δε μπορώ να φανώ αγάριστη..

Σύμβουλος. Τι εννοείς κουραστικό;

Κ. Να.., γνωρίζω κάποιον μου λέει να προσέχω, πάω να δουλέψω μου λέει να προσέχω, εεε!!!

Σύμβουλος. Αν κατάλαβα καλά, διόρθωσέ με αν κάνω λάθος, στην προσπάθειά του να σε προστατέψει γίνεται κουραστικός κάποιες φορές;

Κ. Πολύ

Σύμβουλος. Κ πες μου λίγο.. σου θυμίζει κάποιον άνθρωπο συγκεκριμένα; Ίσως γνωστό σου;

Κ. Δεν το έχω σκεφτεί

Σύμβουλος. Θέλεις να το δούμε λίγο αυτό;

Κ. Ναι αμέ! Κάτσε να σκεφτώ (2'-3' σιγή με έντονη προσπάθεια να τον φέρει στο μυαλό της). Λοιπόν... έχει τα μάτια του πρώην αρραβωνιαστικού μου, το σώμα ενός αγοριού που είχα μια σύντομη περιπέτεια ένα καλοκαίρι, τα χρώματα του πατέρα μου και στα εσωτερικά χαρίσματα (χαμογελά τρυφερά) του έρωτα της ζωής μου. (Ξαφνιάστηκε). Καλό αυτό...κοίτα να δεις πως τα συνδύασα. Ξέρεις όμως με φοβίζει..

Σύμβουλος. Ποιο πράγμα;

Κ. Αν φύγει;

Σύμβουλος. Γιατί σε φοβίζει αυτό;

Κ. Με φοβίζει, δεν ξέρω, είναι και κουραστικός. <Με κατευθύνει συνέχεια..

Σύμβουλος. Ακούγεται κουραστικό όντως. καμιά φορά θέλεις να κάνεις το αντίθετο από αυτό πού σου υπαγορεύει ως σωστό;

Κ. Θα ήθελα να δοκιμάσω πολλές φορές..αλλά εκεί, το δικό του (στενοχωρημένη)

Σύμβουλος. Αυτό μοιάζει λίγο με καταπίεση,

Κ. Ε, δεν είναι;; Ξέρεις τι είναι να έχεις συνέχεια κάποιον πάνω από το κεφάλι σου; Όσο

και να θέλει το καλό σου...είναι σαν τους γονείς, το καλό σου θέλουν, αλλά καταντάει και κουραστικό.

Σύμβουλος. Καταλαβαίνω..., από τη μια νιώθεις την ανασφάλεια πως αν φύγει θα πρέπει να αποφασίζεις μόνη σου, παίρνοντας το ρίσκο για το αν κάνεις το σωστό και από την άλλη θέλεις και να φύγει γιατί γίνεται κουραστικός.

Κ. Ακριβώς!! Αλλά και από την άλλη πώς θα δοκιμάσω στη ζωή μου;

Σύμβουλος. Καλή ερώτηση

Κ. Ουσιαστικά με κατευθύνει προς τα εκεί που θέλει

Σύμβουλος. Πώς νιώθεις για αυτό;

Κ. Τσατίζομαι ώρες – ώρες..

Σύμβουλος. Σε κάνει να νιώθεις ασφαλής, αλλά σε κουράζει, σε καταπιέζει και σε θυμώνει κάποιες φορές..

Κ. Όχι όλες..

Σύμβουλος. Ναι, κάποιες είπα.. Μάλιστα

Εξέφρασε μεγάλη ικανοποίηση που τα είπε επιτέλους κάπου. Νιώθει πιο ανάλαφρη τώρα. Η ώρα είχε περάσει και σεβόμενη τους φόβους που είχε εκφράσει, να μην την χαρακτηρίσει τρελή η σύμβουλος, την επιβράβευσε γι' αυτή την πολύ καλή περιγραφή της και της μίλησε ειλικρινά πως τη βρήκε πολύ ενδιαφέρουσα. Της υπενθύμισε πως θα τα πούνε την άλλη βδομάδα.

⇒ **3ο Ραντεβού**

Ήρθε ενθουσιασμένη.δεν τον ξαναείδα...καταλαβαίνεις; Η σύμβουλος της ζήτησε να της πει ακριβώς. Η Κ. λοιπόν αφού έφυγε από το τελευταίο τους ραντεβού αποφάσισε πως δεν τον θέλει αυτόν τον άνδρα δίπλα της. Κατάλαβε, λέει, το πόσο δεσμευτικός ήταν. Τον έδιωξε, και «βρήκε την υγεία της». Κινητοποιήθηκε για δουλειά και έχει επανασυνδεθεί με τις παλιές της παρέες. Χαίρεται τη ζωή της και έχει το αίσθημα ότι ξεκινά από την αρχή

Συνέκριναν τη ζωή της με την παρουσία του άνδρα και τη ζωή της χωρίς αυτόν. Ανακοίνωσε ότι βρήκε και δουλειά σε ένα ζαχαροπλαστείο και επειδή θα δουλεύει πρωί-απόγευμα δε θα μπορεί να ξαναέρθει. Θέλει όμως να παίρνει τηλέφωνο να λέει τα νέα της. Η σύμβουλος τη διαβεβαίωσε ότι μπορεί να υπολογίζει σ' αυτό και της ευχήθηκε να πάνε όλα καλά.

Παίρνει τηλέφωνο. Δουλεύει στο ζαχαροπλαστείο εδώ και 4 μήνες και είναι ευχαριστημένη. Βγαίνει με παρέες και δεν ανάφερε ξανά πως τον ξαναείδε.

Η παραπάνω περίπτωση αναφέρεται στο βιβλίο «Καταργώντας τα Εμπόδια» (2008) σελ 70 από την κα Μίκα Χαρίτου-Φατούρου, αναλύοντας τη διάσταση του φύλου στη συμβουλευτική διαδικασία. Είναι από τις σπάνιες περιπτώσεις που συναντάται σε συμβουλευτικά Κέντρα γυναικών και δείχνει ακριβώς το πώς η γυναικεία συμβουλευτική εφαρμόζεται ακόμη και σε τόσο δύσκολες περιπτώσεις με επιτυχία, από-ιατρικοποιώντας τα συμπτώματα της γυναίκας. Η δεξιότητα της συμβούλου να χειριστεί τη διαδικασία υπήρξε εξαιρετικής σημασίας.

Πρέπει να αναφερθεί ότι η συγκεκριμένη περίπτωση πήρε αυτή τη θετική τροπή, επειδή η σύμβουλος είχε την πολύτιμη βοήθεια και υποστήριξη της επιστημονικής επόπτριας του Κέντρου, κας Μίκας Χαρίτου-Φατούρου.

❖ ΕΠΟΠΤΕΙΑ

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Η εποπτεία των συμβούλων είναι εξαιρετικής σημασίας και γίνεται με αρκετά έμπειρους θεραπευτές/τριες στη συμβουλευτική – ψυχοθεραπεία και στην εποπτεία. Όπως αναφέρει ο Val Wosket στο «The SAGE Handbook of Counselling and Psychotherapy», στο κεφ. 4.3 Clinical Supervision, η αποτελεσματική εποπτεία:

- προωθεί τη θεραπευτική ικανότητα, τη γνώση και την ανάπτυξη των ικανοτήτων των συμβούλων
- επαυξάνει την ικανότητα της θεραπευτικής δουλειάς
- εξασφαλίζει την ευημερία των εξυπηρετούμενων διασφαλίζοντας ότι η συμβουλευτική διαδικασία είναι στα πλαίσια της επαγγελματικής και ηθικής δεοντολογίας, απαλλαγμένη από κοινωνικές και πολιτισμικές διακρίσεις.
- ενθαρρύνει την προσωπική ανάπτυξη
- προστατεύει τον/τη σύμβουλο βοηθώντας τον/τη να αναπτύξει προστατευτικούς μηχανισμούς απέναντι στο stress και την επαγγελματική εξουθένωση (burn out)

Η εποπτεία υποστηρίζει, βοηθά και παρακολουθεί τον/τη σύμβουλο στη συνεργασία της με τις εξυπηρετούμενες. Ο επόπτης ενθαρρύνει την αυτονομία του/της συμβούλου μέσα σε ασφαλή πλαίσια και όρια και προωθεί μια σχέση και διαδικασία που θα δώσει την ευκαιρία στο/στη σύμβουλο να αναπτύξει αποτελεσματικά τον δικό της τρόπο δουλειάς με την εξυπηρετούμενη. Η επιτυχημένη συνεργασία στην εποπτεία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη σχέση ανάμεσα στον/στην επόπτη/τρια και το/τη σύμβουλο. (Feltham & Horton, 2006).

(Είμαστε σίγουρες ότι θέλουμε οι σύμβουλοι των δικτύων να αναλαμβάνουν γυναίκες που πιθανώς να βρίσκονται σε ψυχωσικά επεισόδια; Το συγκεκριμένο περιστατικό έληξε απρόσμενως ανώδυνα, αν όμως η γυναίκα ερχόταν ξανά και ξανά και το φανταστικό πρόσωπο συνέχιζε να την καταδιώκει; Αν προέβαλε τώρα την καταδίωξή της και στον σύμβουλο;)

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ 2

- ✓ Κακοποίηση (σωματική, ψυχολογική, σεξουαλική)
- ✓ Ετών 50
- ✓ Εκπαίδευση: Νοσηλεύτρια
- ✓ Εργασία: Αποκλειστική
- ✓ Πληροφορήθηκε για το Κέντρο από εκστρατεία ενημέρωσης για τη «Βία»

❖ ΥΠΟΔΟΧΗ

Η Χ. ήρθε στο Συμβουλευτικό Κέντρο κατόπιν τηλεφωνικού ραντεβού. Ήδη από το τηλέφωνο φαινόταν αρκετά φορτισμένη, δεν μπορούσε να συγκρατήσει τα δάκρυά της. Άρχισε να μιλά χωρίς ειρμό για τα παιδιά της που της φέρονται άσχημα και το σύζυγό της που την κακοποιεί χρόνια. «Έχετε ψυχολόγο να μιλήσω;» επαναλάμβανε συνεχώς, «το έχω τόσο ανάγκη!».

Ήρθε στο Συμβουλευτικό Κέντρο την επόμενη κιάλας ημέρα. Μια κυρία αρκετά περιποιημένη, φαινότανε κλαμένη. Προσπαθούσε μετά βίας να χαμογελάσει. Η σύμβουλος την οδήγησε στο γραφείο. Αφού την καθησύχασε πως έχουν στη διάθεσή τους όλη την ώρα για να συζητήσουν ό,τι θέλει, την ενημέρωσε για τις υπηρεσίες που παρέχει το Κέντρο και κατέγραψε το ιστορικό της

❖ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ-ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Η ενημέρωση για τις υπηρεσίες που παρέχει το Κέντρο δεν είναι μια απλή τυπική διαδικασία. Πρέπει να γίνεται με ακρίβεια και σαφήνεια για να είναι πλήρως ενημερωμένη η γυναίκα για το που έχει απευθυνθεί και πώς μπορεί να βοηθηθεί. Η σωστή ενημέρωση βοηθά στη δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης, ιδιαίτερα στο θέμα της κακοποίησης, διότι η γυναίκα έχει σίγουρα καταβάλει μεγάλες προσπάθειες να “σπάσει τη σιωπή” και να έρθει να μιλήσει για αυτό. Το ότι έχει έρθει στο σωστό μέρος τη βοηθά αρκετά. Άλλωστε η ενημέρωσή της πως πολλές γυναίκες με παρόμοια προβλήματα έχουν εξυπηρετηθεί στο Κέντρο, τη βοηθά στο να αντιληφθεί πως δεν είναι η μόνη.

Η Χ. παντρεύτηκε στην ηλικία των 17 ετών. Κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης της, ο σύζυγός της σκοτώθηκε σε τροχαίο. Γέννησε την κόρη τους 7 μήνες μετά το θάνατό του. Οι γονείς της δεν τη στήριξαν ιδιαίτερα ούτε οικονομικά ούτε ηθικά «από τη στιγμή που παντρεύτηκα ...σαν να με ξέγραψαν». Έχοντας, λοιπόν πλέον, μια κόρη 2 χρονών, γνώρισε τον τωρινό σύζυγό της. Στρατιωτικός στο επάγγελμα, διορισμένος σε ένα νησί. Συμπαραστάθηκε και στήριξε αρκετά, τόσο την ίδια όσο και την κόρη της. Ειδικά η συμπεριφορά του απέναντι στο παιδί ήταν όπως λέει και η ίδια «καλύτερα και από πατέρα». Η μικρή έδειχνε να τον συμπαθεί

ιδιαίτερα και αυτό έπεισε την ίδια να τον ακολουθήσει στο νησί. Εκεί παντρεύτηκαν και κατά τη διάρκεια της έγγαμης ζωής τους απέκτησαν άλλα τρία παιδιά, αγόρια (τώρα είναι 20, 15,13). Στο διάστημα αυτό, η συμπεριφορά του συζύγου άλλαξε προς το χειρότερο. Άρχισαν τα σπρωξίματα, μετά ακολούθησαν οι σφαλιάρες, οι κλωτσιές και τέλος η κ Χ. μεταφέρθηκε και στο νοσοκομείο γιατί ζήλευε όπως λέει. Ήδη ζουν στο Ν. Μαγνησίας 10 χρόνια και η κατάσταση γίνεται ολοένα και χειρότερη.

❖ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΛΗΨΗ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Το ιστορικό και η συλλογή πληροφοριών δίνουν σημαντικές πληροφορίες για τη ζωή της γυναίκας. Πρέπει να γίνεται με προσοχή γιατί οι απαντήσεις της μπορούν να συμβάλουν στην ερμηνεία ζητημάτων όπως για παράδειγμα γιατί ανέχεται την κακοποίηση, κλπ

Πριν ένα χρόνο η Χ. διατηρούσε δεσμό με έναν νεαρό αλβανικής καταγωγής που δούλευε στο σπίτι που έχτιζαν. Τα επεισόδια του ξυλοδαρμού έγιναν πιο συχνά, τα παιδιά της και η μεγάλη κόρη της, 26 ετών που είναι παντρεμένη πλέον και έχει και μια κόρη, της μιλούσαν πολύ άσχημα, γιατί όχι μόνο είχε εξωσυζυγική σχέση, αλλά και γιατί προς μεγάλη τους ντροπή ο εραστής της ήταν νεότερός της και Αλβανός.

❖ ΑΠΟΔΟΧΗ

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Η αποδοχή της γυναίκας και της ιστορίας της είναι ένα από τα σημαντικότερα θέματα στη συμβουλευτική γυναικών. Το Συμβουλευτικό Κέντρο δεν μπορεί να αναπαράγει τα στερεότυπα και τις κοινωνικές αντιλήψεις, αν και πρέπει να έχει πλήρη επίγνωση αυτών. Οι σύμβουλοι δείχνουν το σεβασμό και την αποδοχή στη γυναίκα τόσο με τη λεκτική όσο και τη μη λεκτική συμπεριφορά τους. Το συγκεκριμένο θέμα αντιμετωπιζόταν διαφορετικά, αν η σύμβουλος έδειχνε με τη στάση της ότι δεν εγκρίνει την επιλογή της συγκεκριμένης γυναίκας, δεν θα διέφερε σε τίποτα από τον υπόλοιπο κοινωνικό περίγυρο και φυσικά θα την ενοχοποιούσε ακόμη περισσότερο.

Η σύμβουλος της πρότεινε να συνεργαστούν, η γυναίκα συμμετείχε ενεργά στη διαδικασία και συνεργάστηκαν πάνω στο θέμα της βίας, τόσο από το σύζυγο, όσο και από τα παιδιά της, ώστε να συνειδητοποιήσει τη θέση της τώρα και να δούν από κοινού τι μπορεί να κάνει για αυτό. Η σύμβουλος της ξεκαθάρισε πως θα συναντιούνται μια φορά την εβδομάδα για μια ώρα για περίπου 5-6 φορές. Χωρίς αυτό βέβαια να σήμαινε πως αν χρειαζόντουσαν παραπάνω συναντήσεις θα της το αρνούσαν. ΜΑΖΙ θα καθορίζανε το πλάνο συνεργασίας.

❖ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Το συμβόλαιο που κάνει ο/ η σύμβουλος με τη γυναίκα γίνεται στην πρώτη κιόλας συνάντηση. Προϋποθέτει καλή ακρόαση των όσων λέει η γυναίκα,

για να κατανοήσει ακριβώς τα αιτήματά της. Πριν καταλήξουν στο αίτημα, γίνονται αρκετές ερωτήσεις, παραφράσεις, αντανάκλασεις συναισθημάτων και περιλήψεις των όσων λέγονται για να είναι η συνεργασία όσο πιο κοντά σ' αυτά που χρειάζεται η γυναίκα. Η γυναίκα στη γυναικεία συμβουλευτική δεν είναι ασθενής αλλά συνεργάτιδα και ως τέτοια πρέπει να είναι πλήρως ενήμερη για το ρόλο της στη διαδικασία (ότι δηλαδή είναι ενεργητικός, ότι πρέπει να είναι συνεπής κλπ), αλλά και για να οριοθετήσει τις προσδοκίες της και τις απαιτήσεις της από το κέντρο και τον/τη σύμβουλο με την οποία θα συνεργαστεί. Πολλές από τις περιπτώσεις που δεν είχαν καλή έκβαση οφείλονται σε μη επαρκώς κατανοητά συμβόλαια.

Η σύμβουλος της επεσήμανε το θέμα της εχεμύθειας, και αυτή η επισήμανση λειτούργησε πολύ κατευναστικά για την ίδια.

❖ ΑΠΟΡΡΗΤΟ-ΕΧΕΜΥΘΕΙΑ

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Γίνεται καθαρό στη γυναίκα από την αρχή πως ισχύει το απόρρητο και η εχεμύθεια. Είναι πολύ σημαντικό για την ίδια να νιώθει πως ό,τι πει θα μείνει στα στενά όρια του γραφείου από την πλευρά του Συμβουλευτικού Κέντρου. Η ίδια πρέπει να νιώθει ελεύθερη να το συζητά με όποιο άτομο η ίδια επιθυμεί.

Η σύμβουλος την ενημέρωσε για τη διαδικασία των ραντεβού και συμφώνησε. Προγραμματίσαν το πρώτο τους ραντεβού για την άλλη εβδομάδα.

⇒ 1ο Ραντεβού

Η εξυπηρετούμενη ήταν συνεπής στο ραντεβού.

❖ ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Στο αρχείο που κρατά ο/η σύμβουλος πέρα από το περιεχόμενο των συναντήσεων καλό είναι να περιέχονται πληροφορίες όπως αν η γυναίκα είναι συνεπής στα ραντεβού, αν αργεί ή αν έρχεται πολύ νωρίτερα. Αυτά δίνουν χρήσιμες πληροφορίες για την ίδια αλλά και για το πως βλέπει τη συνεργασία με τον/τη σύμβουλο.

Ήρθε με πολύ καλή διάθεση «...σκέφτηκα πολύ από την προηγούμενη εβδομάδα και νομίζω πως καλά έκανα και ήρθα.. θα τα λέμε όλα, έτσι;».

Η συμβουλευτική διαδικασία άρχισε με τη συμπεριφορά του συζύγου απέναντί της και απέναντι στα παιδιά τους. Δεν μπορούσε να εξηγήσει τη σκληρή του στάση όλα αυτά τα χρόνια. Πάντα ζητούσε ό,τι ήθελε με τρόπο επιτακτικό, ακόμη και η σεξουαλική τους ζωή γινόταν με τη βία. Αν αρνιόταν, επακολουθούσε ξυλοδαρμός, ολοένα και πιο έντονος. Τα επεισόδια της

μεταμέλειας γινόταν όλο και πιο σπάνια και με λιγότερη ένταση. Οι ενοχές της, ότι προκαλεί τη συμπεριφορά του συζύγου και η γενικότερη σύγχυση σχετικά με αυτό το θέμα οδήγησαν στο να συζητήσουμε το θέμα «βία» διεξοδικά. Τις μορφές της βίας, τις ενοχές που τρέφει κάθε γυναίκα που βρίσκεται στη θέση της και τον κύκλο της βίας.

❖ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ-ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Η συμβουλευτική είναι μια εκπαιδευτική διαδικασία. Η γυναίκα ανακαλύπτει σε αυτό το σημείο το θέμα βία μαθαίνει για αυτό και παίρνει απαντήσεις σε όλα της τα αναπάντητα ως τώρα ερωτήματα. Αυτό τη βοηθά να διαλευκάνει την ιστορία της και να επαναπροσδιορίσει τη θέση της και το ρόλο του συζύγου στη ζωή της.

Η ίδια προσάρμοσε τη ζωή της πάνω σε αυτά τα δεδομένα και έκπληκτη είπε «τελικά ...εγώ...κακοποιούμαι σε όλη μου τη ζωή...και πόσες άλλες που ξέρω». Η συγκεκριμένη συζήτηση έδωσε μια ετικέτα στο σύζυγο που όπως πολλές λένε «είναι σα να είναι δυο άνθρωποι σε έναν».

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Αυτό είναι μια συνηθισμένη εντύπωση των γυναικών. Η σύμβουλος εξηγεί στη γυναίκα γιατί γίνεται όλο αυτό και γιατί ο σύζυγος αντιδρά κατ' αυτόν τον τρόπο.

Ο σύζυγος πλέον είναι για την Χ. ένας βίαιος άνθρωπος και πρέπει να τον αντιμετωπίσει. Γιατί όμως τον παντρεύτηκε; Είναι πολύ σημαντικό να παίρνει η γυναίκα απαντήσεις στα ερωτήματά της, γι' αυτό και ο/η σύμβουλος πρέπει να είναι πλήρως ενήμερη θεωρητικά γι' αυτά. Όπως φαίνεται και παρακάτω μπορεί μ' αυτόν τον τρόπο η εξυπηρετούμενη να αναθεωρήσει την εντύπωση που είχε για τον εαυτό της ως τώρα. Με τη βοήθεια ερωτήσεων και τεχνικών, όπως με την αντανάκλαση συναισθημάτων, την εμπάθεια και τους ερμηνευτικούς σχολιασμούς, η εξυπηρετούμενη κατάλαβε πως μια ζωή αισθανόταν υποχρεωμένη απέναντι στο σύζυγό της που την παντρεύτηκε όταν περνούσε δύσκολα, που δέχθηκε την κόρη της σαν δικό του παιδί. Έτσι, όλα αυτά τα χρόνια, δεν τολμούσε να αντισταθεί ...μήπως φανεί αχάριστη! Επίσης, πως θα ξαναπαντρευότανε αν χώριζε; αυτό ήδη είναι ένα πολύ σημαντικό στοιχείο, διότι έχει μπει σε μια διαδικασία λύσης του προβλήματος.

Η σύμβουλος της ζήτησε να περιγράψει τη σχέση της με το σύντροφό της από την Αλβανία. Παραδέχθηκε πως ήταν από τις ωραιότερες περιόδους της ζωής της, έζησε καταστάσεις που δεν είχε ξαναζήσει. «..Δεν έπρεπε όμως...» και την πιάνουν τα κλάματα. Ντρέπεται πολύ γι' αυτή τη σχέση. «Με αυτή τη σχέση χάλασα την εικόνα που έχουν τα παιδιά για μένα, από τότε έχουν δεθεί με τον πατέρα τους και με βρίζουν όλη τη μέρα». Ποια ήταν η εικόνα που είχαν για την ίδια; η μητέρα που καθήκον έχει να υπομένει για χάρη της ενότητας της οικογένειας τα ΠΑΝΤΑ, ακόμη και τον ξυλοδαρμό, που άσχετα με το τι συμβαίνει θα ήταν πάντα εκεί, όταν τη θέλανε διαθέσιμη για το σιδερωμένο πουκάμισο, το διάβασμα, το χαρτζιλίκι κλπ. Έπρεπε να κάνει τα πάντα στα στενά όρια του σπιτιού και μόνο αν ωφελούσαν την οικογένεια.

❖ ΑΠΕΝΟΧΟΠΟΙΗΣΗ

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Σε τέτοιες περιπτώσεις βοηθά πολύ να γνωρίζει ο/η σύμβουλος το παραπάνω κομμάτι. Η επίγνωση των κοινωνικών αντιλήψεων και των στερεοτύπων βοηθούν τον/τη σύμβουλο να κατανοήσει καλύτερα τη γυναίκα, να κατανοήσει το πως αισθάνεται και να τη βοηθήσει περισσότερο στην απενοχοποίησή της. Η απενοχοποίηση είναι από τα σημαντικότερα θέματα της γυναικείας συμβουλευτικής. Πολλές φορές μπορεί ο/η σύμβουλος να συζητά με τη γυναίκα για αυτά και να βρίσκουν την εφαρμογή τους στη ζωή της γυναίκας.

Ακόμη και η μεγάλη της η κόρη, στράφηκε εναντίον της. Όσο συγκέντρωνε αυτά τα στοιχεία στο μυαλό της, θύμωνε «...είναι δυνατόν να αντέξει ένας άνθρωπος μια ζωή τέτοια;..δεν είναι τελικά..». Αυτό ήταν πολύ σημαντικό στη όλη διαδικασία. Πέρασε από τη θέση του ανθρώπου που πρέπει να λογοδοτεί για τα πάντα που ήταν σε απόκλιση από τον στερεότυπο ρόλο, στον άνθρωπο που αμφισβητεί τον ίδιο το ρόλο. Θύμωσε στιγμιαία με αυτό και αυτό ήταν αρκετά βοηθητικό για τη διαδικασία.

Η Χ. ντρέπεται για τη σχέση αυτή πάρα πολύ, ειδικά για την εικόνα που έδωσε στα παιδιά της, θεωρεί ότι κάθε είδους τιμωρία της αξίζει. Έχει ενοχές και από τα λόγια της φαίνεται πως μισεί τον εαυτό της. Την έχουν κάνει να αισθάνεται «...τόσο βρώμικη και αμαρτωλή...αν δεν κοιτούσα μόνο τον εαυτό μου και νοιαζόμουν για τα παιδιά μου δεν θα τα έκανα αυτά». Το ότι έκανε αυτή τη σχέση σημαίνει πως είναι μια ανάξια μάνα. Έχει άλλα παραδείγματα που να αποδεικνύουν αυτή την απαράδεκτη κατά την άποψη της συμπεριφορά; Αντίθετα η συμπεριφορά της όλα τα χρόνια μόνο εγωιστική δεν ήτανε όπως κατέληξε και η ίδια. Αυτό το κομμάτι επεξεργάστηκε αρκετά και η γυναίκα και η σύμβουλος συμφώνησαν πως αν δεν συνειδητοποιήσει η ίδια τους λόγους που την οδήγησαν σε μια τέτοια επιλογή, δεν θα μπορέσει να τους αντιμετωπίσει. Πρέπει να βγει από το ρόλο του θύματος. Η έλλειψη τρυφερότητας, η βάρβαρη συμπεριφορά του συζύγου και η από νεαρή ηλικία ενασχόλησή της μ' αυτό που λέμε «οικογενειακές υποχρεώσεις», την οδήγησαν σε μια τέτοια σχέση, η οποία τώρα δεν υφίσταται, διότι ο σύζυγός της έδειρε τον νεαρό και διέκοψαν. Στο τέλος έγινε μια περίληψη των όσων ειπώθηκαν.

⇒ 2ο Ραντεβού

Σ' αυτή τη συνάντηση ήρθε αποφασισμένη να βρει μια λύση «τα σκέφτηκα όλα...δεν πάει άλλο, το έχουν παρακάνει, σήμερα η κόρη μου δε με άφησε να δω το εγγόνι μου» έλεγε κλαίγοντας, «το ξέρω δεν έπρεπε να το κάνω, αλλά ποτέ άλλοτε δεν πήραν θέση. Τόσο ξύλο έχω φάει, και τώρα ξαφνικά... πέσαν να με φάνε». Η κατάσταση στο σπίτι γινόταν χειρότερη. Τους ανακοίνωσε ότι σκέφτεται να φύγει. Ο σύζυγος αφού την παρακάλεσε να μείνει και υποσχέθηκε να τη συγχωρέσει, είδε ότι δεν υπέκυπτε και την έδειρε. Έφυγε τρέχοντας και ήρθε στο Συμβουλευτικό Κέντρο (το ανακοίνωσε λίγες ώρες πριν βρεθούμε. Η σύμβουλος την ενημέρωσε ακόμη μια φορά για τις κινήσεις που πρέπει να κάνει σε αυτές τις περιπτώσεις (αστυνομία, κ.λπ.)

❖ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΙΚΟΤΗΤΑ

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Στις περιπτώσεις που η γυναίκα κινδυνεύει, ο/η σύμβουλος πρέπει να είναι αρκετά κατευθυντικός/η ως προς το τι πρέπει να κάνει η γυναίκα σε αυτές τις περιπτώσεις, άρα και ενήμερος/η για τους φορείς που μπορεί να απευθυνθεί. Καλό είναι από την αρχή, όταν η γυναίκα αναφέρει ότι υπάρχουν επεισόδια που θέτουν τη ζωή της σε κίνδυνο να δημιουργηθεί με τη βοήθεια του/της συμβούλου ένα σχέδιο ασφαλείας προσαρμοσμένο στις ανάγκες και συνθήκες στις οποίες ζει και εκτίθεται η ίδια η εξυπηρετούμενη (safety plan). [Βλ Οδηγό Συμβουλευτικής Γυναικών Θυμάτων Βίας της ΓΓΙΦ, 2011]

Συζητήθηκε διεξοδικά η λύση που θα την ικανοποιούσε. Τι είναι αυτό που πραγματικά θέλει να κάνει με την οικογένεια και τη ζωή της γενικότερα; Της είναι ξεκάθαρο πως πρέπει να φύγει γιατί πρώτα από όλα κινδυνεύει και δεύτερον γιατί πρέπει να μείνει μόνη της, να ηρεμήσει. Έκανε ένα σχέδιο και είναι πολύ αισιόδοξη για την υλοποίησή του. Είναι σε θέση να διεκδικήσει, να μιλήσει ανοιχτά, να προσπαθήσει. Το μόνο που φαίνεται να την ενοχλεί ιδιαίτερα είναι η σχέση της με τα παιδιά της. Δεν εγκρίνουν την απόφασή της. Πως θα τους φανεί αν φύγει; Ξέρει πλέον καλά ότι θα αντιμετωπίσει αντίσταση. Η παραδοχή μετά από συζήτηση ότι το κλίμα και οι συνθήκες στην οικογένεια είναι τα πλέον ακατάλληλα για τα παιδιά (ήδη ο μικρός της γιος έχει κατακόρυφη πτώση στο σχολείο, είναι μελαγχολικός) και η υπόσχεσή της συμβούλου ότι θα συνεργαστούν για αυτό το θέμα, της δίνει δύναμη να προχωρήσει.

Σκέφτεται να προσφέρει τις υπηρεσίες της σε μια ηλικιωμένη κυρία που της δίνει δωρεάν στέγη. Είναι μια καλή ιδέα και όσο αφορά στην οικογένειά της σκέφτεται να πηγαίνει για να πλένει και να σιδερώνει και γενικότερα να κάνει τις δουλειές του σπιτιού. Η σύμβουλος της εξηγεί πως αυτό θα είναι μάλλον δύσκολο για τις ισορροπίες ανάμεσα στην ίδια και στα μέλη της οικογένειας. Της αρέσει αυτός ο ρόλος, πώς το φαντάζεται; Δεν θέλει να τη βλέπουν μόνο για τις δουλειές του σπιτιού, αλλά θέλει να το δοκιμάσει, σαν να μην τους εγκαταλείπει τελείως. Ήδη αύριο θα μετακομίσει...! Νιώθει πολύ καλά με αυτή την απόφαση και πιστεύει πως αν δεν έμπαινε στη συμβουλευτική διαδικασία, δεν θα το αποφάσιζε ποτέ. Υποστηρίζει πως νιώθει πιο δυνατή και χαίρεται σαν να ξεκινά μια καινούργια ζωή με όλες τις ανησυχίες που μπορεί να συνδέονται με μια τέτοια απόφαση.

❖ Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΕΙΝΑΙ Η ΕΙΔΙΚΗ ΣΤΗ ΖΩΗ ΤΗΣ

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Εδώ φαίνεται καθαρά πως η γυναίκα έχει βοηθηθεί στο να πάρει αποφάσεις για τη ζωή της που αυτό είναι και το ζητούμενο. Τις αποφάσεις τις πήρε η ίδια για τη ζωή της και όχι η σύμβουλος. Η ίδια συνειδητοποίησε τί θα της έκανε καλό. Ο/Η σύμβουλος στηρίζει την κάθε της απόφαση και την ενθαρρύνει γι' αυτό.

Είναι σα να κάνει για πρώτη φορά κάτι αποκλειστικά για τον εαυτό της και το θεωρεί αρκετά εγωιστικό ήδη. Μάλιστα ζήτησε συνεργασία και με τη νομικό του Συμβουλευτικού Κέντρου για να ενημερωθεί που θα απευθυνθεί για να ξεκινήσει τη διαδικασία του διαζυγίου. Με τις ευχές της συμβούλου να πάνε όλα καλά και με τη διαβεβαίωση πως αυτό που κάνει είναι καλό τόσο για την ίδια όσο και για τα παιδιά της, ολοκληρώθηκε το δεύτερο ραντεβού.

⇒ **3ο Ραντεβού**

Η Χ. μετακόμισε. Μπήκε στο κέντρο κλαίγοντας.

❖ **ΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΘ' ΟΛΗ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ**

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Σχεδόν όλες τις φορές που μια γυναίκα παίρνει την απόφαση να φύγει από το βίαιο περιβάλλον και να ξαναφτιάξει τη ζωή της αντιμετωπίζει αυτά που αντιμετώπισε η συγκεκριμένη γυναίκα. Το περιβάλλον αντιστέκεται σθεναρά ακόμη και βίαια και ακριβώς εκεί μπορεί να έχει στήριγμα μόνο το/τη σύμβουλο, ο οποίος/η οποία πρέπει να την βοηθά να ανταπεξέρχεται στις δυσκολίες και να της θυμίζει το λόγο που γίνονται όλα αυτά. Μπορεί ακόμη να προτείνει διαθέσιμες λύσεις που θα συζητά με τη γυναίκα και θα τη βοηθούν να απεμπλακεί από το παροδικό αδιέξοδο και να προχωρήσει παραπέρα.

Την προηγούμενη μπήκε στο σπίτι να πλύνει όπως έλεγε και της επιτέθηκε ο σύζυγος. Ήθελε να τη βιάσει. Την έσυρε από τα μαλλιά και την έδερνε, η ίδια κατάφερε να ξεφύγει χτυπώντας τον και ανέβηκε στο σπίτι της κόρης της να γλιτώσει. Προς μεγάλη της απογοήτευση, η κόρη της τη χτύπησε λέγοντας της «...αμάν πια, εσένα όλοι να σε ρίξουν στο κρεβάτι θέλουν.. δεν ντρέπεσαι στην ηλικία σου». Έκλαιγε ασταμάτητα. Αφού ηρέμησε, είπε: «θέλω τόσα πράγματα να πω στα παιδιά μου, να καταλάβουν». Κάναμε ένα παιχνίδι ρόλων. Τι θα τους έλεγε αν ήταν στο γραφείο μαζί μας; Θα τους έλεγε ότι συζητήσαμε μαζί όπως είπε. Για τη βία, τη σχέση της, το πόσο τα αγαπάει. Η σύμβουλος την προέτρεψε να το κάνει κανονίζοντας μια συνάντηση έξω από το σπίτι. Μια πρόσκληση για έναν καφέ, όπου όλοι θα εκφράζαν τις απόψεις τους ήρεμα, χωρίς την απειλή του πατέρα. Της άρεσε και θα το κανονίσει.

Στο μεταξύ ο σύζυγός της πήγε έξω από το χώρο της δουλειάς της και την έβριζε. Τον αγνόησε αυτή τη φορά τελείως και του επισήμανε να δει έναν γιατρό γιατί αυτός είναι ο άρρωστος της υπόθεσης και όχι εκείνη. Μάλιστα ο ίδιος γνωρίζει από την ίδια πως βλέπει ψυχολόγο στο Συμβουλευτικό Κέντρο και την απείλησε πως θα πάει και εκείνος και ...θα της δείξει!! Χάρηκε που ύψωσε ανάστημα «...δεν την ξαναπατάω !!».

Έγινε η σύγκριση ανάμεσα στο πως ένιωθε στο προηγούμενο σπίτι και πως στο τωρινό της. Στο καινούριο της σπίτι νιώθει πολύ καλύτερα, ΕΛΕΥΘΕΡΗ. Χαίρεται που έχει το ψυγείο της, τα τρόφιμα της, που όταν βαριέται κοιτά τηλεόραση αμέριμνη κλπ. Ακόμη και οι ενοχλήσεις του συζύγου δεν την βαραίνουν τόσο «...τώρα θα κοιτάω μπροστά».

Η σύμβουλος εξέφρασε το πόσο χάρηκε που νιώθει έτσι, και της ζήτησε να περιγράψει αν και τι τη βοήθησε στο να κάνει αυτή τη στροφή, από την αρχή της συνεργασίας τους ως τώρα.

❖ **ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ**

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Η συγκεκριμένη συζήτηση είναι αρκετά χρήσιμη, γιατί ο/η σύμβουλος συλλέγει χρήσιμες πληροφορίες για τη δουλειά που έγινε και η γυναίκα

παρατηρεί τα στάδια που πέρασε και μπορεί και συγκρίνει την προηγούμενη με την παρούσα κατάσταση. Αυτό της δίνει θάρρος να συνεχίσει και να αξιολογήσει και την προσπάθειά της. Τα συμπεράσματα που θα εξαχθούν βοηθούν και το/τη σύμβουλο να αξιολογήσει τη δουλειά του/της μέχρι εκείνη τη στιγμή.

Υποστήριξε πως μέσα από τη διαδικασία πάτησε στα πόδια της, απέκτησε ολοκληρωμένη γνώση σε ποιά κατάσταση βρισκότανε και τι της έλειπε. Το σημαντικότερο όμως στοιχείο ήταν η αποδοχή που ένωσε τόσο με το θέμα της εξωσυζυγικής σχέσης όσο και με την εθνικότητα και την ηλικία του νεαρού. *“Τον αντιμετωπίσατε σαν ένα οποιοδήποτε άνθρωπο και εμένα σαν γυναίκα που έκανα αυτή τη σχέση γιατί είχα τους λόγους μου, που μάλιστα τους συνειδητοποίησα εδώ. Πριν αισθανόμουν ότι είχα προδώσει τον ίδιο μου τον εαυτό, αλλά τελικά δεν τον άκουγα, εδώ με γνωρίζω”.*

Η συνεδρία έκλεισε συμφωνώντας πως την άλλη φορά θα συζητούσαν την προσπάθειά της να προσεγγίσει τα παιδιά της.

❖ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΕΠΟΜΕΝΩΝ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΩΝ

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Ο προγραμματισμός για την επόμενη συνάντηση πολλές φορές βοηθά τη γυναίκα. Τη βάζει ακόμη μια φορά ενεργητικά μέσα στη διαδικασία της συμβουλευτικής και ίσως επεξεργάζεται αυτά που θα ήθελε να επισημάνει.

⇒ 4ο Ραντεβού

Βγήκε με τα παιδιά της εκτός από την κόρη της που δεν εμφανίστηκε. Η κουβέντα κύλησε ομαλά. Τα παιδιά εξέφρασαν απορίες και η κ. Χ. απαντούσε. Πολλές φορές συγκινήθηκε και αυτό που θεώρησε η ίδια σημαντικό είναι πως τους τόνισε ότι μια μάνα είναι μάνα και έξω από το σπίτι χωρίς τον μπαμπά, πράγμα που της είχε τονίσει η σύμβουλος από την πρώτη ημέρα. Δεν της αντιστάθηκαν όπως περίμενε, προσπάθησαν όμως να την πείσουν να γυρίσει σπίτι. Η ίδια τους εξήγησε πως είναι αποφασισμένη και έκλεισαν τη συνάντησή τους κανονίζοντας ένα καφέ στο σπίτι της. Την κόρη της την πήρε αρκετές φορές τηλέφωνο αλλά εκείνη δεν της απαντά. Μια μέρα η ίδια η κόρη την πήρε τηλέφωνο να βρεθούν. Της εξήγησα, ότι όπως και εκείνη, έτσι και οι άλλοι θέλουν το χρόνο τους για να συνειδητοποιήσουν, να καταλάβουν, αλλά σε κανέναν δεν πρέπει να επιτρέπει να της φέρεται βίαια.

Θυμόταν ότι ήταν το τελευταίο μας ραντεβού. Η σύμβουλος τη ρώτησε πώς νιώθει «...καλά, δε λυπάμαι.. άλλωστε μου είπατε πως μπορώ να σας ξαναδώ, αν και πρέπει τώρα όλα αυτά να τα έχω υπόψη μου... και τα έχω..αρκετές φορές την κουβέντα μας στο μυαλό μου». Της ζητήθηκε να περιγράψει τι τη βοήθησε στο να κάνει αυτή τη στροφή στη ζωή της, από τη συνεργασία μας ως τώρα. Υποστήριξε πως μέσα από τη διαδικασία πάτησε στα πόδια της, απέκτησε ολοκληρωμένη γνώση σε ποιά κατάσταση βρισκότανε και τι της έλειπε, έλυσε απορίες της και «ξεθόλωσε» το μυαλό της. Το μεγαλύτερο όπως στοιχείο ήταν η αποδοχή που ένωσε τόσο με το θέμα της εξωσυζυγικής σχέσης όσο και με την εθνικότητα και την ηλικία του

νεαρού. «Τον αντιμετώπισατε σαν ένα οποιοδήποτε άνθρωπο και εμένα σαν γυναίκα που έκανα αυτή τη σχέση γιατί είχα τους λόγους μου, που μάλιστα τους συνειδητοποίησα εδώ. Πριν αισθανόμουν ότι είχα προδώσει τον ίδιο μου τον εαυτό, αλλά τελικά δεν τον άκουγα, εδώ με γνώρισα.

❖ ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Το κλείσιμο της συμβουλευτικής διαδικασίας είναι τόσο σημαντικό όσο και το συμβόλαιο στην αρχή. Όπως φαίνεται και στο συγκεκριμένο σημείο, η γυναίκα γνωρίζει ότι το ραντεβού με τη σύμβουλο ήταν το τελευταίο. Φαίνεται να την αγχώνει λίγο αλλά μετά από συζήτηση συνειδητοποίησε και η ίδια πως τα αιτήματά της είχαν καλυφθεί και δεν αισθάνεται άσχημα γιατί της δόθηκε η απαραίτητη διαβεβαίωση πως θα ξαναβρεθεί με τη σύμβουλο τον επόμενο μήνα και αν κάτι χρειαστεί δε θα διστάσει να επικοινωνήσει μαζί της.

Οι στόχοι αυτού του σταδίου περιλαμβάνουν την παγίωση και διατήρηση των επιτευγμάτων, την γενίκευση των όσων μαθεύτηκαν σε καινούριες καταστάσεις και την αξιοποίηση της εμπειρίας της απώλειας και / ή της απογοήτευσης που διεγείρει το τέλος, προκειμένου η εξυπηρετούμενη να αποκτήσει καινούρια ενόραση σε σχέση με τον τρόπο που αντιμετώπισε παρόμοια συναισθήματα σε άλλες καταστάσεις (McLeod, 2005).

Με αυτά τα λόγια και κανονίζοντας συνεδρίες παρακολούθησης (follow up) για τους επόμενους δύο μήνες, σύμβουλος και εξυπηρετούμενη προγραμματίσαν το τελευταίο τους ραντεβού. Της δόθηκε η διαβεβαίωση πως μπορεί να τηλεφωνήσει όποτε αισθανθεί την ανάγκη να επικοινωνήσει με τη σύμβουλο.

❖ ΣΥΝΕΔΡΙΕΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ (FOLLOW UP)

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Με την ολοκλήρωση της συμβουλευτικής παρέμβασης, πρέπει να ακολουθήσει “**παρακολούθηση της περίπτωσης**” (follow-up). Αυτό γίνεται βέβαια με την συγκατάθεση της γυναίκας και προγραμματίζεται με την συνεργασίας της. Μπορεί να γίνει μετά από τρεις(3) μήνες και ένα (1) χρόνο, ή ανάλογα με τις ανάγκες της εξυπηρετούμενης. Οι συναντήσεις αυτές σημειώνονται στον ατομικό φάκελο και περιέχουν:

- Κατάσταση της εξυπηρετούμενης στο διάστημα που μεσολάβησε
- Την παρούσα κατάσταση της εξυπηρετούμενης
- Την αξιολόγηση της ίδιας της εξυπηρετούμενης σε ότι αφορά την κατάστασή της.
- Μελλοντικούς στόχους

Τον επόμενο μήνα πραγματοποιήθηκε συνάντηση. Η Χ. νοικιάζει σπίτι, βρίσκεται με τα παιδιά της, ο μικρός της περνά αρκετό χρόνο στο σπίτι της και η διαδικασία του διαζυγίου προχωρά. Ο σύζυγος έχει αραιώσει τις ενοχλητικές επισκέψεις του, αλλά και όταν την παρενοχλεί η ίδια είναι σε θέση να τον αντιμετωπίσει.

Μετά από δύο εβδομάδες στη είσοδο της πόρτας του Συμβουλευτικού Κέντρου περίμενε

τις συμβούλους από μια γλάστρα με ένα καρτελάκι «Σας ευχαριστώ για όσα κάνατε για μένα Χ.».

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ 3 - ΤΟ ΕΝΑ ΡΑΝΤΕΒΟΥ

Όπως αναφέρεται και στον Οδηγό Συμβουλευτικής Γυναικών Θυμάτων Βίας της ΓΓΙΦ, 2011, η συμβουλευτική γυναικών είναι τις περισσότερες φορές μια βραχεία μέθοδος που κατά μέσο όρο ολοκληρώνεται στις έξι (6) συναντήσεις. Πολλές φορές όμως οι καταστάσεις και οι συνθήκες κάτω από τις οποίες μια γυναίκα επικοινωνεί με το Συμβουλευτικό Κέντρο μπορεί να καθιστούν αδύνατη την παρουσία της αυτοπροσώπως ή την επάνοδό της εκεί για τη συνέχεια των ραντεβού. Πολλές γυναίκες έχουν αναφέρει πως η κατάσταση στο σπίτι είναι έκρυθμη, ο σύντροφός τους είναι εκτός εαυτού και απειλεί πως θα κάνει κακό στην ίδια και τα παιδιά τους ή η ίδια σκέφτεται να εγκαταλείψει άμεσα το σπίτι τους παίρνοντας μαζί της τα παιδιά της και δεν ξέρει που να απευθυνθεί. Τέτοιες καταστάσεις απαιτούν από το Συμβουλευτικό Κέντρο και ιδιαίτερα από τους/τις συμβούλους ιδιαίτερες δεξιότητες επικοινωνίας αλλά και ετοιμότητα, εγρήγορση και σαφώς επαρκή γνώση και πληροφόρηση για τις άμεσες ανάγκες μιας γυναίκας που βρίσκεται σε κρίσιμη κατάσταση. **Μπορεί να μην έχει άλλη ευκαιρία να επικοινωνήσει ξανά.** Γι' αυτούς τους λόγους καλό είναι ένας/μια σύμβουλος να έχει υπόψη πως με κάποια γυναίκα μπορεί να συνεργαστεί μια φορά είτε αυτοπροσώπως είτε τηλεφωνικά. Σ' αυτή την περίπτωση ο/η σύμβουλος πρέπει με λίγα λόγια να προσαρμόσει τη συμβουλευτική στη γυναίκα στα στενά χρονικά όρια του ενός (1) ραντεβού, που φυσικά θα ξεφύγει από τα στενά χρονικά όρια της μιας (1) συνεδρίας και όχι το αντίθετο. Δηλαδή τη γυναίκα και τις ανάγκες της στους κανόνες της συμβουλευτικής. Είναι θα λέγαμε μια συνάντηση περισσότερο επικεντρωμένη στην εξεύρεση λύσης.

Η Μ. προσήλθε στο Συμβουλευτικό Κέντρο χωρίς ραντεβού με τα δύο της παιδιά (ένα βρέφος και ένα παιδάκι τριών ετών) ετών: 30, εκπαίδευση: απόφοιτος δημοτικού.

❖ ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΕ ΚΡΙΣΗ

Η Μ. χτύπησε το κουδούνι του Συμβουλευτικού Κέντρου και μπήκε μέσα βιαστικά λέγοντας στις συμβούλους που την υποδέχθηκαν "...δεν ήξερα που να πάω...βοηθήστε μας...θα μας σκοτώσει"! Πραγματικά η γυναίκα βρισκόταν σε πανικό και τα παιδιά της έκλαιγαν δυνατά. Ιδιαίτερα το βρέφος, το οποίο όπως παρατήρησε μία σύμβουλος, έφερε τραύματα – εγκαύματα (όπως αποδείχθηκε αργότερα ήταν από τσιγάρο που ακουμπούσε επάνω του ο πατέρας του).

Η σύμβουλος υποδοχής την προέτρεψε να εισέλθει του χώρου και να προσπαθήσει να ηρεμήσει. Όσοι σύμβουλοι ήταν διαθέσιμοι, κάθισαν δίπλα της και προσπάθησαν να την καθησυχάσουν. Το απόρρητο, η εχεμύθεια και η ασφάλεια του χώρου ήταν αυτά που έκαναν τη γυναίκα να σταματήσει να βρίσκεται σε κρίση πανικού. Έπειτα μια σύμβουλος του Συμβουλευτικού Κέντρου τη ρώτησε:

- αν την έχει ακολουθήσει ο σύζυγός της

- αν τα παιδιά ή η ίδια φέρουν κάποιο τραύμα που χρειάζεται ιατρική φροντίδα (τότε αναφέρθηκαν και τα επεισόδια με το τσιγάρο μήνες πριν)
- αν γνωρίζει κανείς ότι βρίσκεται στο Κέντρο

Εφόσον στα παραπάνω η απάντηση ήταν αρνητική, η σύμβουλος ψυχοκοινωνικής στήριξης την προέτρεψε να αφήσει τα παιδιά στην κοινωνική λειτουργό του Συμβουλευτικού Κέντρου να τα φροντίσει (τα παιδιά είχαν να φάνε δύο ημέρες) και να πάνε στο γραφείο της να μιλήσουν.

Η γυναίκα αφού αισθάνθηκε ασφαλής περιέγραψε στη σύμβουλο την κατάσταση που επικρατούσε στο σπίτι. Ο σύζυγος έγινε έξαλλος που η ίδια του ζήτησε χρήματα για τα παιδιά και πήρε το μαχαίρι της κουζίνας και άρχισε να την κυνηγά απειλώντας την ότι θα σκοτώσει την ίδια και τα παιδιά. Είχε πει, όπως λέει και η ίδια, και τη χτύπησε με γροθιές. Όταν άρχισαν τα παιδιά να κλαίνε, χτύπησε και το μεγαλύτερο παιδί. Όταν η γυναίκα το είδε άρχισε να του πετά βαριά πράγματα (βάζο, καρέκλα), άρπαξε τα παιδιά και έφυγε από το σπίτι. Μην έχοντας που αλλού να απευθυνθεί, θυμήθηκε την καμπάνια για τη βία που είχε διεξάγει το Συμβουλευτικό Κέντρο και ήρθε με τα πόδια. Θέλει να φύγει από κοντά του και να πάει στην Αθήνα, προσωρινά στον ξενώνα γιατί εκεί μένει η καλύτερή της φίλη που πιστεύει ότι θα τη βοηθήσει.

Η σύμβουλος την ενημέρωσε για τις υπηρεσίες του Συμβουλευτικού Κέντρου που μπορούν να απαντήσουν στο αίτημά της, άλλα την προέτρεψε να φροντίσουν μαζί και άλλα θέματα που άπτονται προσοχής σε τέτοιες καταστάσεις. Η γυναίκα συμφώνησε. Έτσι η σύμβουλος φώναξε μέσα, με τη συναίνεση της γυναίκας, τη νομικό για να διευθετήσουν μαζί τα παρακάτω θέματα:

- Ενημέρωση πως η συμπεριφορά του συζύγου της συνιστά ποινικό αδίκημα και μπορεί να κάνει μήνυση ή αν δεν το επιθυμεί, μπορεί να το καταγράψει στο βιβλίο συμβάντων. Χρήσιμο αποδεικτικό στοιχείο του τραυματικού αυτού γεγονότος.
- Αν εγκαταλείψει το σπίτι πρέπει να ενημερώσει την αστυνομία, για να μην την κατηγορήσει αργότερα για εγκατάλειψη συζυγικής στέγης και αρπαγή ανηλίκων
- Αν δεν καταφέρει να γίνει δεκτό το αίτημά της από τη Στέγη Φιλοξενίας στην Αθήνα, που θα μείνει; Κανονίστηκε να επικοινωνήσει με τη φίλη της στην Αθήνα. Η σύμβουλος ψυχοκοινωνικής στήριξης ήρθε σε επαφή με τον Ξενώνα Κακοποιημένων Γυναικών στην Αθήνα και έστειλε το αίτημα και γραπτώς. Ευτυχώς το αίτημα έγινε αμέσως δεκτό λόγω της κρισιμότητας της κατάστασης.

❖ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Μπορεί η συμβουλευτική κατά κύριο λόγο να γίνεται ατομικά, αλλά αν κριθεί σκόπιμο μπορεί να γίνει και με περισσότερα από ένα μέλη παρόντα, είτε με περισσότερες από έναν/μία συμβούλους στην ίδια συνεδρία (Χαρίτου-Φατούρου,

2008). Αυτό γίνεται στα πλαίσια της διεπιστημονικής αντιμετώπισης μιας περίπτωσης και εφόσον γίνει δεκτό από τη γυναίκα. Μπορεί η ίδια να αισθάνεται άβολα γι' αυτό και να μην το επιθυμεί. Αν συμβεί αυτό τότε ο/η σύμβουλος οφείλει να το ακούσει και να προχωρήσει όπως συνήθως. Ένας /μία σύμβουλος μπορεί να το προτείνει σε μια έκτακτη κατάσταση σαν και αυτή, που δεν υπάρχει αρκετός χρόνος διαθέσιμος για άλλο ραντεβού με τον/την άλλο/η σύμβουλο, ούτε φαίνεται η γυναίκα διαθέσιμη να ξανάρθει. Επίσης όταν νιώθει πως υπάρχουν θέματα εξειδικευμένα (όπως τα νομικά) που η γυναίκα πρέπει να γνωρίζει επακριβώς και καλό θα ήταν να τα πληροφορηθεί από την ειδικό κατευθείαν. Πολλές γυναίκες έχουν εκτιμήσει θετικά συνεργασίες τέτοιου είδους.

❖ ΔΙΚΤΥΩΣΗ

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Η δικτύωση με φορείς και εκτός της πόλης που βρίσκεται το Συμβουλευτικό Κέντρο είναι μεγάλης σημασίας. Η σύμβουλος γνώριζε από πριν τι παρέχει ο Ξενώνας Κακοποιημένων Γυναικών, τις προϋποθέσεις εισαγωγής, ποια είναι η υπεύθυνη για τέτοιες υποθέσεις και δε χάθηκε πολύτιμος χρόνος. Το μόνο που δεν γνώριζε ήταν η διαθεσιμότητα δωματίου και αυτό λύθηκε με την τηλεφωνική επικοινωνία. Μεταξύ τέτοιων φορέων η αλληλοενημέρωση και η συνεργασία πρέπει να είναι άρρηκτη.

- Η σύμβουλος ψυχοκοινωνικής στήριξης την ενημέρωσε για τη συμπεριφορά του συζύγου, ότι θα προσπαθήσει να την εντοπίσει, ότι θα εμφανιστεί μετανιωμένος για αυτή του τη συμπεριφορά, αλλά οι περισσότερες πιθανότητες αν επιστρέψει κοντά του θα είναι να επαναλάβει τα ίδια αν όχι και χειρότερα στην ίδια και τα παιδιά τους. Της προτάθηκε να δεχθεί βοήθεια για στήριξη και συμβουλευτική από συναδέλφους στην Αθήνα. Δέχθηκε ευχαρίστως. Πρωτίστως όμως την ενδιέφερε να φύγει από την πόλη που βρισκόταν γιατί φοβόταν τον σύζυγό της. Είχε ξανακάνει απόπειρα να φύγει και την εντόπισε, με αποτέλεσμα τα πράγματα να χειροτερέψουν αρκετά.
- Η σύμβουλος της ζήτησε την άδεια να ενημερώσει τον Ξενώνα Κακοποιημένων Γυναικών για τις λεπτομέρειες που προέκυψαν από αυτό το μικρό σε έκταση ιστορικό για να εξασφαλιστεί η ασφάλειά της στο μέγιστο δυνατό. Η ίδια συμφώνησε.

❖ ΙΣΤΟΡΙΚΟ-ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: το ιστορικό αν και είναι κομμάτι μεγάλης σημασίας για την πορεία της συμβουλευτικής διαδικασίας, παίρνει τη μορφή που εξυπηρετεί καλύτερα στην κάθε περίπτωση. Έγκειται στην ευελιξία του/της εκάστοτε συμβούλου να το προσαρμόσει ανάλογα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η σύμβουλος επικεντρώθηκε στα επεισόδια κακοποίησης και στη σωματική και ψυχολογική κατάσταση των παιδιών για να εκτιμήσει την πολυπλοκότητα αλλά και τη σοβαρότητα της κατάστασης. Ούτως ή άλλως η γυναίκα δεν θα επισκέπτονταν ξανά το παράρτημα, αλλά θα δούλευε την περίπτωσή της στη Αθήνα με συναδέλφους οι οποίοι/οι οποίες θα ήταν πλήρως ενήμεροι/ες. Δεν υπήρχε λόγος να κουραστεί η γυναίκα παραπάνω. Άλλωστε το αίτημα της ήταν αυτό. ΝΑ ΤΗ ΒΟΗΘΗΣΟΥΝ ΝΑ ΦΥΓΕΙ ΣΩΑ ΚΑΙ

ΑΣΦΑΛΗΣ.

Η συνάντηση με τη συγκεκριμένη γυναίκα διήρκεσε δύο ώρες. Μέσα σε αυτές τις δύο ώρες:

- μειώθηκε αρκετά το έντονο άγχος της,
- ένωσε ασφάλεια και εμπιστοσύνη
- βγήκε από την κρίση πανικού,
- είδε καθαρά την κατάσταση που βίωνε και πιο συγκεκριμένα το βίαιο περιστατικό που ήταν και η αφορμή να έρθει στο Κέντρο
- βρήκε λύση στο πρόβλημά της
- διευκολύνθηκε στην επικοινωνία με άλλο φορέα
- παραπέμφθηκε για στήριξη και συμβουλευτική
- έγιναν οι απαραίτητες διαδικασίες από τις συμβούλους για τα παραπάνω
- φροντίστηκαν τα παιδιά της
- έκανε πλάνο για τις μετέπειτα κινήσεις της
- διαβεβαιώθηκε για τη στήριξη του φορέα και για τη συνεργασία μας με τον ανάλογο φορέα στην Αθήνα για ό,τι χρειαστεί.

❖ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: επειδή τέτοιες περιπτώσεις δεν είναι σπάνιες, είναι μεγάλης σημασίας οι σύμβουλοι να είναι πλήρως ενημερωμένοι/ες για τις κινήσεις που ακολουθούν αλλά και πολύ καλά συντονισμένοι/ες για να μην χάνεται πολύτιμος χρόνος. Επιπρόσθετα ο καλός συντονισμός βοηθά τη γυναίκα που έρχεται να αισθάνεται ασφάλεια, ότι απευθύνεται στο σωστό μέρος για βοήθεια, εφόσον αυτό πρεσβεύουν παρόμοια Κέντρα.

Μόλις η γυναίκα έφθασε στον Ξενώνα Κακοποιημένων Γυναικών με τα παιδιά της οι συνάδελφοι στην Αθήνα ενημέρωσαν πίσω το Συμβουλευτικό Κέντρο ότι όλα πήγαν όπως είχαν προγραμματιστεί. Η επικοινωνία συνεχίστηκε για κάποιο διάστημα.

❖ ΠΡΟΣΩΠΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: το Συμβουλευτικό Κέντρο ή ο/η σύμβουλος που ασχολείται με την περίπτωση μιας εξυπηρετούμενης παραμένει το πρόσωπο αναφοράς της, όταν κάνει εξωτερική παραπομπή. Αυτό λειτουργεί πολύ θετικά για την ίδια τη γυναίκα, εισπράττει ενδιαφέρον αλλά έχει και την άνεση αν κάτι δεν πάει όπως το περιμένει να επικοινωνήσει με το/τη σύμβουλο και να συνεργαστούν πάνω σε αυτό για την εξεύρεση μιας άλλης καλύτερης λύσης στο πρόβλημα που την απασχολεί. Αυτό γίνεται καθαρό στη γυναίκα από την αρχή της συνεργασίας είτε γίνει εσωτερική ή εξωτερική παραπομπή.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ 4

❖ ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Η τηλεφωνική συμβουλευτική είναι μια εξαιρετική περίπτωση συμβουλευτικής η οποία, σύμφωνα με επιστήμονες όπως ο Maxine Rosenfield (The Sage Handbook of Counseling Psychotherapy, 2006), χρειάζεται εξειδικευμένους/ες συμβούλους για να κάνουν μια ολοκληρωμένη θεραπευτική συνεδρία με τη γυναίκα που θα επικοινωνήσει. Η σύμβουλος υποδοχής του Συμβουλευτικού Κέντρου δέχθηκε ένα τηλέφωνο που σκοπός δεν ήταν ο καθορισμός ενός ραντεβού με σύμβουλο, αλλά η αντιμετώπιση μιας κρίσης.

❖ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Η τηλεφωνική συμβουλευτική τις περισσότερες φορές εξυπηρετεί γυναίκες που βρίσκονται σε κρίση. Το τηλέφωνο τις βοηθά να κρατούν την ανωνυμία τους και να βρίσκουν άμεση λύση στο πρόβλημα εκείνης της στιγμής. Με αυτό το σχόλιο γίνεται αντιληπτό για ακόμη μια φορά πως όλοι/ες οι σύμβουλοι πρέπει να είναι πλήρως ενήμεροι/ες και για τον εσωτερικό σχεδιασμό (την μεταξύ τους συνεργασία), αλλά και για τα βήματα (νομικά ή μη) τα οποία πρέπει να ακολουθήσει μια γυναίκα για να γλυτώσει από ένα βίαιο επεισόδιο.

⇒ 1η τηλεφωνική επικοινωνία

Η συγκεκριμένη γυναίκα επικοινωνήσε με το Συμβουλευτικό Κέντρο μετά από ένα έντονο ξέσπασμα βίας του συζύγου της. Η σύμβουλος υποδοχής της ζήτησε να ηρεμήσει και να της πει με λίγα λόγια την κατάσταση που βρίσκεται η ίδια αλλά και τα παιδιά της. Η ίδια ήταν άσχημα χτυπημένη, ανέφερε χτυπήματα στο πρόσωπο και στο σώμα, τα χείλη της αιμορραγούσαν και στο σπίτι τριγύρω υπήρχαν σπασμένα αντικείμενα. Τα παιδιά ευτυχώς σωματικά δεν τα πείραξε, αλλά είχαν σοκαριστεί από τη βίαιη σκηνή, η οποία, όπως υποστήριξε η ίδια, δεν συνέβαινε για πρώτη φορά. Τη ρώτησε επίσης αν ο σύζυγός της ήταν εκεί ή αν τον περίμενε να γυρίσει γρήγορα. Η ίδια ανέφερε πως όταν συμπεριφέρεται με αυτόν τον τρόπο φεύγει από το σπίτι και γυρνά την άλλη μέρα. Διατηρεί εξωσυζυγική σχέση και πάει εκεί. Αφού η σύμβουλος εξασφάλισε πως η γυναίκα δεν κινδυνεύει περαιτέρω, την παρέπεμψε αμέσως στη σύμβουλο ψυχοκοινωνικής στήριξης, αφού πρώτα ενημέρωσε τη γυναίκα για τη διαδικασία.

Η σύμβουλος ψυχοκοινωνικής στήριξης σε συνεργασία με τη νομικό του Συμβουλευτικού Κέντρου την προέτρεψαν να πάρει τα παιδιά της και με τη βοήθεια κάποιας γειτόνισσας ή δικού της ανθρώπου να πάει στο νοσοκομείο για ιατρική εξέταση της ίδιας και να αναφέρει ότι τα τραύματα προκλήθηκαν από τον ξυλοδαρμό που υπέστη από το σύζυγο. Τα παιδιά θα έπρεπε να δουν και αυτά ένα ειδικό ψυχικής υγείας, διότι από τις περιγραφές της φαινόταν καθαρά πως βρισκόταν σε κατάσταση σοκ. Είχαν μείνει στο δωμάτιό τους “παγωμένα” όπως ανέφερε η

ίδια και δεν μιλούσαν. Έπειτα έπρεπε να πάει στο αστυνομικό τμήμα και να κάνει μήνυση ή να καταγράψει το συμβάν στο βιβλίο συμβάντων της αστυνομίας. Η γυναίκα όμως, αρνήθηκε να κινηθεί όπως της περιέγραψαν, διότι η κοινωνική της θέση δεν της επέτρεπε, όπως υποστήριξε, να κοινοποιήσει το πρόβλημά της. Ο σύζυγός της είχε σημαντική θέση στην κοινωνία μέσα στην οποία ζούσαν και θα μάθαινε το κάθε της βήμα.

❖ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: η τηλεφωνική συμβουλευτική είναι αρκετά δύσκολη δεδομένου του ότι δεν υπάρχει οπτική επαφή και άμεση επικοινωνία. Οι σύμβουλοι πολλές φορές μπορούν να κινητοποιήσουν μια γυναίκα ακόμη και με το ύφος τους, τη στάση του σώματός τους κλπ. Σε αυτές τις περιπτώσεις είναι ζωτικής σημασίας οι λέξεις που χρησιμοποιούνται και οι οδηγίες που δίνονται να είναι ξεκάθαρες και απόλυτα σαφείς για το λόγο που δίνονται.

Επιπλέον επειδή υπάρχει κίνδυνος στην τηλεφωνική επικοινωνία να διαπιστώσει κάποιος τρίτος πού έχει απευθυνθεί η γυναίκα ή ακόμη και το περιεχόμενο της συνομιλίας της, προτρέπουμε τη γυναίκα να καλεί από ασφαλές τηλέφωνο. (Χαρίτου-Φατούρου, 2008).

Η σύμβουλος της εξήγησε για ποίο λόγο γίνονται αυτά τα βήματα και ανέφερε εν συντομία τι γίνεται όταν μια γυναίκα αποφεύγει να κινητοποιηθεί ανάλογα. Αφού πείστηκε για τα παραπάνω, της προτάθηκε να μείνει με τους δικούς της, οι οποίοι δεν γνωρίζανε για την κατάσταση που επικρατούσε στο σπίτι της κόρης τους. Αφού τους ενημερώσει λοιπόν θα έμενε μαζί τους με τα παιδιά της, για να αποφύγει παρόμοια συμπεριφορά του συζύγου, ενόψει εκδίκησης για την κοινοποίηση του προβλήματος.

❖ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ-ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: έχει υποστηριχθεί ότι η τηλεφωνική συμβουλευτική είναι μια κατάσταση που επαυξάνει τη θετική μεταβίβαση που νιώθει το πρόσωπο που καλεί. Το άτομο που δίνει τη βοήθεια παραμένει απρόσωπο, γίνεται σταθερά αντιληπτό ως ιδανικό και μπορεί να παρασταθεί στη φαντασία εκείνου που καλεί ως οποιοσδήποτε ή οτιδήποτε εκείνη χρειάζεται ή επιθυμεί. Τα στοιχεία που συμβάλλουν στην αύξηση της οικειότητας είναι: η ιδιωτικότητα λόγω απουσίας της οπτικής επαφής και το γεγονός ότι κατά μια έννοια τα χείλη του ομιλητή απέχουν ελάχιστα χιλιοστά από το αυτί του ακροατή, καθώς επίσης και ένα υψηλό επίπεδο ελέγχου της κατάστασης (Grumet, 1979).

Με τη διαβεβαίωση πως το Συμβουλευτικό Κέντρο θα τη στήριζε στην όλη διαδικασία, της προτάθηκε να συνεργαστεί με τις συμβούλους για να μπει στη διαδικασία στήριξης και συμβουλευτικής. Πάλι όμως, χάρη ανωνυμίας, αρνήθηκε και επέμενε να επικοινωνεί τηλεφωνικά. Η σύμβουλος το δέχτηκε και συμφωνήσανε να επικοινωνήσουν μόλις πραγματοποιήσει τα παραπάνω βήματα.

⇒ **2η τηλεφωνική επικοινωνία**

Η γυναίκα έκανε ότι της προτάθηκε από τις συμβούλους. Έμεινε στο σπίτι των γονιών της και μίλησε με τη σύμβουλο για:

- τον κύκλο της βίας
- τη δική της συμπεριφορά (απενοχοποίηση)
- τις επιπτώσεις στην ίδια και τα παιδιά
- γιατί πρέπει να “σπάσει τη σιωπή”. Το πρόβλημα που αντιμετώπιζε δεν ήταν προσωπικό αλλά κοινωνικό
- τη στήριξη και τη συμπεριφορά των δικών της ανθρώπων
- η σύμβουλος της ζήτησε, σύμφωνα με αυτά που γνώρισε στη γυναίκα, να προγραμματίσει τη ζωή της στο εξής:
- κλείσανε ραντεβού για την άλλη εβδομάδα

⇒ **3η τηλ. επικοινωνία**

- η γυναίκα έκλεισε ραντεβού με δικηγόρο
- ζήτησε να την παραπέμψουν σε παιδοψυχολόγο για τα παιδιά της
- της προτάθηκε να ξανασκεφτεί την έλευσή της στο Συμβουλευτικό Κέντρο, αφού αποφάσισε να “βγάλει” προς τα έξω το πρόβλημα που τη βασάνιζε
- κανόνισαν με τη σύμβουλο τρόπους με τους οποίους θα ήταν ικανοποιημένη ως προς την ανωνυμία. Να προσέλθει δηλαδή ώρες που δεν θεωρούνται ώρες αιχμής, και να διασφαλιστεί η απουσία άλλης εξυπηρετούμενης την ώρα που θα έρθει ή θα φεύγει

Η τέταρτη συνάντηση έγινε στο Συμβουλευτικό Κέντρο με τις προϋποθέσεις που είχε θέσει η ίδια.

❖ ***Η ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΩΣ ΚΥΡΙΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ***

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: η τηλεφωνική συμβουλευτική μπορεί να διαρκέσει για αρκετές συναντήσεις. Δεν είναι μόνο η ανωνυμία που καλύπτεται, αλλά πολλές φορές η απόσταση από το Συμβουλευτικό Κέντρο, ο φόβος μήπως ο θύτης ακολουθήσει το θύμα ακόμη και η άσχημη οικονομική κατάσταση της γυναίκας που δεν της επιτρέπει ακόμη και τη μικρότερη μετακίνηση με ένα μέσο μεταφοράς κάνουν την πρόσωπο με πρόσωπο επικοινωνία ανέφικτη.

Επειδή η τηλεφωνική συμβουλευτική όπως είδαμε μπορεί να είναι και το μοναδικό μέσω πολλές φορές για να επικοινωνήσουν οι σύμβουλοι με τη γυναίκα που βρίσκεται σε κατάσταση κρίσης χρειάζεται να αφιερωθεί μέρος του πρακτικού οδηγού πάνω σε θέματα που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής από τους / τις συμβούλους. Οι παρακάτω οδηγίες δόθηκαν σε συμβούλους, οι οποίοι/οι οποίες θα δουλεύανε με κακοποιημένες γυναίκες σε Συμβουλευτικά Κέντρα, κατά τη διάρκεια του σεμιναρίου “Η Βία στην Οικογένεια-Υποδοχή Κακοποιημένων

γυναικών-Τηλεφωνική Γραμμή SOS”, 29/2/2000 –04/03/2000 του ΚΕΘΙ στην Αθήνα.

Η γυναίκα που απευθύνεται τηλεφωνικά στο κέντρο σε κατάσταση κρίσης πρέπει να έχει όσο χρόνο χρειάζεται να πει την ιστορία της. Η σύμβουλος πρέπει να τη διαβεβαιώσει ότι είναι εκεί για εκείνη και ακούει προσεκτικά τα όσα εξιστορεί

Το θύμα πρέπει να έχει την ευκαιρία να εκφράσει τα συναισθήματά του. Ίσως αυτή να είναι η πρώτη φορά που μιλά για το πρόβλημά της. Θυμός, απόγνωση και φόβος είναι μερικά από αυτά.

Οι σύμβουλοι πρέπει να ενημερώσουν άμεσα τη γυναίκα για την ασφάλειά της και την ασφάλεια των παιδιών της..

Οι σύμβουλοι πρέπει να διαβεβαιώσουν τη γυναίκα πως είναι δίπλα της και θα τη βοηθήσουν. Είναι πολύ βοηθητικό να αναφερθούν στα δικαιώματά της και να ενισχύουν την ιδέα ότι κανείς δεν έχει το δικαίωμα να της φέρεται έτσι. Δεν φταίει η ίδια για την κακοποίηση και δεν υπάρχουν δικαιολογίες, μόνο αφορμές για κάποιον που χτυπά.

Πρέπει να δημιουργηθεί κλίμα εμπιστοσύνης, για αυτό και μεγάλης σημασίας να τονιστεί η εχεμύθεια του Κέντρου που απευθύνεται.

Οι σύμβουλοι πρέπει να αναγνωρίσουν στη γυναίκα το θάρρος που την εξώθησε στο να πάρει τηλέφωνο και να της ενισχύσουν την αυτοπεποίθηση ότι έχει επιλογές και μπορεί να πάρει μόνη της αποφάσεις με τη δική τους βοήθεια, όπου η ίδια νιώθει ότι χρειάζεται. Μπορούν να δώσουν και τις επιλογές εξηγώντας τα θετικά και τα αρνητικά της κάθε περίπτωσης.

Οι σύμβουλοι πρέπει να δίνουν σημασία στο ΤΩΡΑ. Ίσως να έχει ξαναπροσπαθήσει να φύγει και επέστρεψε με τη θέλησή της. Μπορεί να φοβάται ότι τώρα δεν θα την πιστέψουν. Αυτό που έχει σημασία είναι ότι ΤΩΡΑ θέλει να αλλάξει την κατάσταση.

Οι σύμβουλοι πρέπει να έχουν υπόψη πως και το θύμα μπορεί να πιστεύει στους μύθους γύρω από την κακοποίηση. Οφείλουν να δώσουν την αλήθεια.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ 5 - ΔΙΑΚΟΠΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΜΕ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΤΗΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΗΣ

Κάποιες περιπτώσεις δεν έχουν την επιθυμητή έκβαση και μια γυναίκα μπορεί να διακόψει τη συμβουλευτική σχέση. Καλό όμως είναι μια σύμβουλος με τη βοήθεια του/της επόπτη/-τριας, να εξετάζει εξονυχιστικά την πορεία της περίπτωσης ώστε να κατανοήσει τί δεν πήγε καλά και να μην επαναληφθεί.

- ✓ Διαζευγμένη-παραπομπή από την νομική συμβουλευτική
- ✓ Ετών 50
- ✓ Εκπαίδευση Απόφοιτη λυκείου
- ✓ Επάγγελμα ιδιωτική υπάλληλος

❖ ΥΠΟΔΟΧΗ

Η υποδοχή έγινε από τη νομική σύμβουλο.

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: όλοι/ες οι σύμβουλοι πρέπει να είναι σε θέση να κάνουν τις υποδοχές.

Η Κ. έχει πάρει διαζύγιο εδώ και ένα χρόνο. Ζήτησε νομική συμβουλευτική για μια υπόθεσή της που ήδη έχει αναλάβει άλλος δικηγόρος. Η ίδια είχε ως αίτημα να μεσολαβήσει το Κέντρο στον ΟΕΚ (Οργανισμός Εργατικής Κατοικίας) ώστε να πάρει το σπίτι του πρώην συζύγου της, το οποίο είναι γραμμένο στο όνομά του. Ο δικηγόρος της, της τονίζει ότι δεν υπάρχει περίπτωση να κερδίσει την υπόθεση αλλά η ίδια επιμένει. Ζητά από τη νομικό του Συμβουλευτικού Κέντρου να μεσολαβήσει στο δικαστήριο με τη δικαιολογία ότι ως γυναίκα έχει πολλά οικονομικά προβλήματα. Προσθέτει πως τα τεράστια ψυχολογικά προβλήματα που της έχει δημιουργήσει ο πρώην σύζυγος της, θα συμβάλλουν υπέρ της στο δικαστήριο. Η νομικός της εξηγεί, ότι συμφωνεί με τον δικηγόρο της και της ξεκαθαρίζει πως το Συμβουλευτικό Κέντρο, ως φορέας, δεν μπορεί να κάνει τέτοια παρέμβαση. Η κυρία Κ. θύμωσε και είπε χαρακτηριστικά « αν δε στηρίξετε τις χωρισμένες ποιόν θα στηρίξετε;». Άρχισε να περιγράφει κλαίγοντας, την άσχημη συμπεριφορά του πρώην συζύγου απέναντί της. Η νομικός την καθησύχασε και της πρότεινε να συνεργαστεί με τη σύμβουλο ψυχοκοινωνικής στήριξης.

⇒ **1ο Ραντεβού**

Η Κ. έχει δύο ενήλικα παιδιά τα οποία δεν μένουν μαζί της αλλά με τον πατέρα τους. Περιγράφει με πολύ έντονο τρόπο τον πρώην σύζυγο της. Τον χαρακτηρίζει βάρβαρο, ανόητο, άξεστο και τον βρίζει με τους χειρότερους χαρακτηρισμούς. Οι καταστάσεις που βίωσε η εξυπηρετούμενη είναι σύμφωνα με τις περιγραφές της ακραίες. Μιλάει για πολλά επεισόδια βίας, κυρίως σωματικής. Ήδη από αυτό το ραντεβού διαπιστώνεται από τη σύμβουλο μία δυσκολία: ένιωσε πως δεν μπορεί να συνεννοηθεί μαζί της. Η ίδια φωνάζει, βρίζει και δεν ακούει καθόλου. Σε ότι και να της προτείνει, απαντά «...δεν ξέρεις εσύ ». Προσπαθεί να την ηρεμήσει και να βάλει τη σκέψη της σε μία σειρά, αλλά είναι αδύνατο. Αναφέρει ξανά το ζήτημα που έθιξε στη νομικό. Η σύμβουλος της εξηγεί, μα δεν ακούει, χρειάστηκε να υψώσει τη φωνή της. Έβαλε τα κλάματα και παραπονέθηκε πως δεν τη βοηθάει κανένας. Για ακόμη μία φορά γίνεται προσπάθεια να υπάρξει ηρεμία και φαίνεται να συνειδητοποιεί το άτοπο του αιτήματος της. Της έγινε υπενθύμιση του ρόλου της ψυχοκοινωνικής στήριξης και τη ρωτήθηκε αν θέλει να συνεργαστεί με τη σύμβουλο σε κάποιο ζήτημα.

⇒ **2ο Ραντεβού**

Η σύμβουλος της υπενθύμισε το λόγο που πραγματοποιούν τη δεύτερη συνάντηση. Περιγράφει τα βίαια επεισόδια που είδαν τα παιδιά κατά τη διάρκεια του έγγαμου βίου της. Γίνεται προσπάθεια να επικεντρώσει στο εδώ και τώρα. Σε τι συναισθηματική κατάσταση βρίσκονται τα παιδιά της τώρα; Ποια είναι η σχέση της μαζί τους; Η ίδια υποθέτει πως τα παιδιά της έχουν κακή συμπεριφορά απέναντί της επειδή τα υποχρέωσε να ζουν αυτό τον εφιάλτη. Τι στοιχεία έχει για να υποθέσει κάτι τέτοιο; Όλος της ο λόγος δε βοηθά. Η σύμβουλος της αποκαλύπτει πως δυσκολεύεται να την ακολουθήσει. *“Πρέπει να τα αποκαταστήσω...”* απαντά *“...και γρήγορα για να μην νομίζουν ότι τα εγκατέλειψα, το σπίτι θέλω να το δώσω στην κόρη μου. Γι’ αυτό θέλω να μεσολαθήσετε στο δικαστήριο”*. Όλη της η κουβέντα περιστρεφόταν γύρω από αυτό το θέμα. Έδινε συνεχώς την εντύπωση πως χρησιμοποιούσε τις συνεδρίες για να γίνει νομική μεσολάβηση. Τον άλλο μήνα παντρεύεται και θέλει να έχει ξεμπερδέψει με αυτές τις υποχρεώσεις. Έτσι η σύμβουλος συμπέρανε πως ο τομέας που έπρεπε να δουλευτεί ήταν η καταπολέμηση του άγχους αυτού για να ευχαριστήσει τους πάντες και σύντομα, έτσι ώστε να παντρευτεί γρήγορα, αναζητώντας την ασφάλεια ενός σταθερού περιβάλλοντος και για να μην ενοχλεί τον νέο σύζυγο της με υποθέσεις που αφορούν τον πρώτο της γάμο. Προσπάθησε να την κάνει να καταλάβει πως δεν μπορεί να τα φροντίσει όλα αυτά μαζί. Από τη στιγμή που η δικαστική υπόθεση ήταν αδύνατο να πάρει θετική για αυτήν τροπή, ήταν καιρός να βάλει άλλους στόχους και να βρει πιο ουσιαστικούς τρόπους να καλυτερέψει τη ζωή των παιδιών της αλλά και τη δική της. Η καλή σχέση με τα παιδιά της δεν εξαρτάται από το σπίτι και θα πρέπει η ίδια να εξηγήσει στον νέο της σύζυγο πως τα παιδιά της θα αποτελούν πάντα μέρος της ζωής της. Φάνηκε να την ανακουφίζει το ότι κάποιος νοιάστηκε για την συναισθηματική της κατάσταση αλλά το μυαλό της ήτανε εστιασμένο αλλού. Συνέχισε να επαναλαμβάνει τα ίδια πράγματα. Ζήτησε να διακοπεί η συνάντηση γιατί έπρεπε να φύγει. Η σύμβουλος της πρότεινε να βρεθούν την επόμενη εβδομάδα γιατί θεώρησε σημαντικό να ξεκαθαρίσει τη σκέψη της και να δει πιο ξεκάθαρα τη ζωή της.

⇒ **3ο Ραντεβού**

Ήρθε με καθυστέρηση. Κατευθείαν άρχισε να περιγράφει τις κινήσεις που έκανε για την υπόθεση του σπιτιού. Πήγε στον ΟΕΚ και χρησιμοποίησε την επίσκεψή της στο Κέντρο για να δείξει το μέγεθος των προβλημάτων που αντιμετωπίζει ως διαζευγμένη. Από αυτό έγινε καθαρό πως η σύμβουλος δεν είχε καμιά επαφή μαζί της, και η ίδια παρά τα δύο ραντεβού είχε μείνει στο στάδιο της υποδοχής. Έκανε ακόμη μία προσπάθεια να της θυμίσει τα παραπάνω αλλά και αυτή η προσπάθεια οδηγήθηκε στο κενό. Το ραντεβού αυτό καταναλώθηκε στο να της εξηγεί ότι δεν μπορούσαμε να την βοηθήσουμε σε αυτό που ζητούσε. Η ίδια φάνηκε να απογοητεύεται. Αφού η γυναίκα το συνειδητοποίησε αυτό αποφάσισε πως θα απευθυνθεί αλλού.

❖ **ΕΠΟΠΤΕΙΑ**

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Στη συγκεκριμένη περίπτωση με τη βοήθεια της εποπτείας η σύμβουλος συνειδητοποίησε πως η περίπτωση δεν είχε καλή έκβαση διότι:

- η σύμβουλος υποδοχής άλλαξε το αίτημα της γυναίκας
- το ίδιο συνέχισε και η σύμβουλος ψυχοκοινωνικής στήριξης. Και οι δύο σύμβουλοι αγνόησαν το έντονο αίτημα της γυναίκας για τη νομική διαμεσολάβηση του ζητήματος. Αν και υπήρχε θέμα προς συζήτηση σχετικά με τη συναισθηματική φόρτιση της εξυπηρετούμενης, η ίδια δεν επιθυμούσε να δουλέψει πάνω σε αυτό.
- Η σύμβουλος ψυχοκοινωνικής στήριξης ήταν αφοσιωμένη στο κομμάτι που την αφορούσε και δεν έδωσε την πρέπουσα σημασία στο κομμάτι που ζητούσε βοήθεια η γυναίκα.
- Επιπλέον εγκατέλειψε από νωρίς την προσπάθεια να συνδιαλεχθεί γόνιμα με τη γυναίκα. Αντίθετα ύψωσε τον τόνο της φωνής της και στάθηκε αδύναμη να διεισδύσει στο πρόβλημα.

Οδηγία προς τον/τη σύμβουλο: Οι σύμβουλοι δεν αλλάζουν το αρχικό αίτημα της γυναίκας, παρόλο που μπορεί να εντοπιστεί από την αρχή ότι αυτό βρίσκεται σε διάσταση με το κυρίως πρόβλημα. Οφείλουμε όμως να το σεβαστούμε και να προχωρήσουμε στη διερεύνηση του κυρίως προβλήματος πάντα προσεκτικά και με τη συγκατάθεση της εξυπηρετούμενης (Χαρίτου – Φατούρου, 2008).

❖ **ΕΠΙΛΟΓΟΣ**

Μπορεί οι παραπάνω περιπτώσεις να φαίνονται ακραίες σε μερικούς/ες. Είναι όμως περιπτώσεις τα θέματα των οποίων βασανίζουν πολλές γυναίκες. Αν κοιτάξουμε γύρω μας, θα συνειδητοποιήσουμε πως αυτές οι ιστορίες και πολλές άλλες παρόμοιες είναι γνωστές

ιστορίες,καλά φυλαγμένες στους τείχους των σπιτιών που ζουν οι γυναίκες. Όπως έγινε κατανοητό, με τη γυναικεία συμβουλευτική αντιμετωπίζονται πολλά από τα προβλήματα των γυναικών, που φαντάζουν προσωπικά, αλλά είναι κοινωνικά: Ενοχές από την πρωτοβουλία που πήραν για το διαζύγιο τους, αισθήματα μοναξιάς, απελπισίας και αδιεξόδου λόγω της κακοποίησης, σωματικής και ψυχολογικής, κίνδυνος για τη ζωή τους και των παιδιών τους, ψυχολογικά προβλήματα που σε άλλες περιπτώσεις θα διαγιγνώσκονταν ως κατάθλιψη ή ψύχωση και θα αντιμετωπίζονταν με χρόνια φαρμακευτική αγωγή, χωρίς να αντιμετωπιστεί το κυρίως θέμα που τους δημιουργούσε τα ιατρικά συμπτώματα, δηλαδή η βία, η κακοποίηση.

Είναι πραγματικά αισιόδοξο το μήνυμα που δίνει η διαφορετική προσέγγιση, γιατί είναι βασισμένη πάνω στα γυναικεία προβλήματα, στην σύγχρονη κατάσταση των γυναικών και παράλληλα εξατομικευμένη ανάλογα με την προσωπική ιστορία της κάθε γυναίκας. Στον παρόντα οδηγό η συμβουλευτική που εφαρμόζεται ονομάζεται Συμβουλευτική Ψυχοκοινωνικής Στήριξης. Στα Συμβουλευτικά Κέντρα γυναικών στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό, εφαρμόζονται επίσης η Νομική Συμβουλευτική, η Κοινωνική Συμβουλευτική, η Συμβουλευτική για την απασχόληση και την επιχειρηματική δράση των γυναικών. Η κάθε μια από τα είδη της συμβουλευτικής ασχολείται με μια πλευρά της γυναικείας καθημερινότητας, αλλά όλες διέπονται από την ίδια φιλοσοφία: ότι η γυναίκα νιώθει άσχημα και θεωρείται «μη υγιείς» όταν αποκλίνει από τα παραδοσιακά πρότυπα για το φύλο της.

Με τη γυναικεία συμβουλευτική η γυναίκα ενημερώνεται, απενοχοποιείται, στηρίζεται και ενθαρρύνεται να λάβει αποφάσεις για τη ζωή της η οποία πολλές φορές βρίσκεται σε κίνδυνο. Ο/Η σύμβουλος γίνεται για τη γυναίκα το πρόσωπο αναφοράς της, το άτομο στο οποίο θα εκμυστηρευτεί πράγματα που ίσως δεν έχει αποκαλύψει σε κανέναν άλλο. Για αυτό το λόγο ο/η σύμβουλος πρέπει να είναι ικανός/ή στο να ακούει και να παρατηρεί προσεκτικά για να βοηθήσει αποτελεσματικά τη γυναίκα. Η εκπαίδευση του/της πάνω στα γυναικεία ζητήματα είναι μέγιστης σημασίας. Ένας/μία σύμβουλος που δεν πρεσβεύει για παράδειγμα ότι η βία είναι ποινικό αδίκημα, δεν μπορεί να βοηθήσει αποτελεσματικά. Αν δεν πιστεύει στην ισότητα των φύλων, δεν θα μπορέσει να υποστηρίξει πως αυτό που φαίνεται ότι είναι προσωπικό πρόβλημα, είναι κοινωνικό.

Η εκπαίδευση των συμβούλων, η εποπτεία, το πλαίσιο λειτουργίας και η καλή διασύνδεση ενός Κέντρου με την τοπική κοινωνία είναι παράγοντες που διασφαλίζουν την επιτυχία της συμβουλευτικής διαδικασίας.

6 ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

Η συμβουλευτική κοινωνικής στήριξης είναι μέρος της συμβουλευτικής που παρέχεται από τις δομές του δικτύου της ΓΓΙΦ στις γυναίκες θύματα έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων. Στο συγκεκριμένο «Οδηγό Συμβουλευτικής» περιγράφεται η αντίληψη και η πρακτική που προτείνεται να έχουν οι κοινωνικοί/ές λειτουργοί κατά τη συμβουλευτική υποστήριξη των γυναικών θυμάτων έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων που απευθύνονται στις δομές του δικτύου της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων (ΓΓΙΦ) για την πρόληψη και αντιμετώπιση της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων κατά των γυναικών. Οι κοινωνικοί/ές λειτουργοί θα προσαρμόζουν τη μεθοδολογία τους στις ιδιαίτερες ανάγκες που θα προκύπτουν από τον σκοπό της δομής.

Η εξυπηρετούμενη απευθύνεται στο Συμβουλευτικό Κέντρο, στον Ξενώνα Κακοποιημένων Γυναικών, στην Τηλεφωνική Γραμμή (SOS) για πληροφόρηση και υποστήριξη. Σε μια τέτοια φάση αν και σημείο αιχμής είναι η κατάσταση που προκαλεί η κακοποίηση, παράλληλα υπάρχουν προσωπικά, κοινωνικά θέματα στα οποία χρειάζεται στήριξη, όπως προβλήματα με τα παιδιά ή προβλήματα υγείας, ανεργίας, φτώχειας, κοινωνικής απομόνωσης ή εθνικών και πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων της εξυπηρετούμενης

6.1 Κοινωνική Εργασία με την οπτική του φύλου

Η συμβουλευτική κοινωνικής στήριξης χρησιμοποιεί τις αρχές και τις μεθόδους της κοινωνικής εργασίας. Η κοινωνική εργασία προωθεί την επίλυση των προβλημάτων στις ανθρώπινες σχέσεις, την ενδυνάμωση και την κοινωνική αλλαγή προοπτικά, χρησιμοποιώντας θεωρίες της ανθρώπινης συμπεριφοράς και των κοινωνικών συστημάτων.

Έχει ως πλαίσιο και υπερασπίζεται τις αρχές για τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις διακηρύξεις των διεθνών οργανισμών, που εν γένει υποστηρίζουν την ισότητα των φύλων. Σήμερα η κοινωνική εργασία, παρότι συστατικό της στοιχείο είναι η υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Διάσκεψη του Πεκίνου, 1995) διευρύνει το πεδίο με έμφαση σε νέες κοινωνικές ομάδες και διεκδικήσεις όπως η αντιρατσιστική και η φεμινιστική προσέγγιση (Κανδυλάκη, 2008). Κοινωνική εργασία με φεμινιστική διάσταση σημαίνει στην πράξη να ληφθεί υπόψη το κοινωνικό περιβάλλον και οι ανισότητες των φύλων, ώστε να αντιμετωπιστούν οι προκαταλήψεις και οι διακρίσεις που συντηρούνται από την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, που δεν έχουν στην οπτική τους την ανισότητα των φύλων. **Η φεμινιστική κοινωνική εργασία θεωρεί ότι υπάρχουν δύο φύλα με ιδιαίτερες ανάγκες.** Παράλληλα η κοινωνική εργασία με φεμινιστική προσέγγιση επικεντρώνεται καθ' όλες τις φάσεις της συμβουλευτικής διαδικασίας στη γυναίκα και την ενδυνάμωσή της, ως κύριο παράγοντα της συμβουλευτικής και όχι στη συστημική αντιμετώπιση που προτείνει την αλλαγή των ισορροπιών στο οικογενειακό περιβάλλον.

Η **κοινωνική εργασία** εστιάζεται στη σχέση ατόμου και περιβάλλοντος. Ως περιβάλλον εννοούμε την πυρηνική και την ευρύτερη οικογένεια, τα τυπικά και άτυπα δίκτυα φροντίδας, την κοινότητα, την τοπική κοινωνία, το πολιτισμικό περιβάλλον, το κράτος πρόνοιας, τις κοινωνικές υπηρεσίες στην τοπική αυτοδιοίκηση και τις δομές στήριξης (Κανδυλάκη, 2008).

Τα τελευταία χρόνια υπάρχει η τάση οι κοινωνικές/-οί λειτουργοί να τοποθετούνται επαγγελματικά με ενσυνείδηση ως προς τις διακρίσεις των φύλων και ως προς τις επιπτώσεις που έχουν για τις γυναίκες οι οποίες απευθύνονται.

Η κοινωνική εργασία που δέχεται τη φεμινιστική ερμηνεία των κοινωνικά κατασκευασμένων εξουσιαστικών σχέσεων των φύλων, ανατρέπει τα παραδοσιακά μοντέλα κοινωνικού λειτουργού-πελάτη και αποδέχεται ότι τα άτομα είναι υποκείμενα και διαχειριστές της ζωής τους. Δεν υπάρχουν δυνατότητες βελτίωσης της θέσης των γυναικών, όταν ερμηνεύεται η πραγματικότητα που ζουν σε σχέση μόνο με τα δεδομένα του ατομικού τους μικρόκοσμου, απομονώνοντας έτσι το άτομο από το ευρύτερο κοινωνικό και φυλετικό περιβάλλον (Burman, Chantler, 2005).

Η κοινωνική εργασία που υιοθετεί τη φεμινιστική οπτική, εξετάζει τα προβλήματα της βίας μέσα στο κοινωνικό πλαίσιο και θέτει ως μακροπρόθεσμο στόχο την επιδίωξη της κοινωνικής δικαιοσύνης (Λαγωνίκα-Δημοπούλου, 2006).

Στις συμβατικές μεθόδους κοινωνικής εργασίας, οι εργαζόμενοι λαμβάνουν υπ όψη τις ανάγκες του πελάτη, προσπαθώντας να είναι «αντικειμενικοί», «ουδέτεροι», ασκώντας έτσι στην πραγματικότητα κοινωνικό έλεγχο και όχι ενδυνάμωση. Ο/Η εργαζόμενος/η καλλιεργεί τη διαφορά ισχύος μέσα από ένα ελιτίστικο μοντέλο που λαμβάνει ίσως μονομερείς αποφάσεις για τις ενέργειες που απαιτούνται για τη βελτίωση της θέσης του πελάτη. Με αυτόν τον τρόπο συσκοτίζονται οι αιτιολογικές σε κοινωνικό και ατομικό επίπεδο πηγές του προβλήματος και δημιουργείται μια πρακτική που οδηγεί στην συνεργασία και στην προσαρμογή των πελατών σε καταπιεστικές δομές και σχέσεις.

Οι πελατοκεντρικές μέθοδοι κοινωνικής εργασίας, λειτουργούν με την θετική αντιμετώπιση και τη στάση υπέρ του πελάτη για την αξιοποίηση δικαιωμάτων και πόρων. Σε αυτή την μέθοδο οι κοινωνικές/-οί λειτουργοί μοιράζοντας τη λήψη της εξουσίας και των αποφάσεων με τους πελάτες, απομυθοποιούν τις επαγγελματικές τεχνικές και επίσης, αποκαλύπτουν τις δυνατότητες και τις ανεπάρκειες των δομών. Το να κατανοήσει ο/η πελάτης ποιες είναι οι πρωτογενείς δομές καταπίεσης, πατριαρχίας, ρατσισμού, κ.λπ. και πως σχετίζονται με τα δικά του προβλήματα, την/τον βοηθάει να λειτουργήσει σαν ενεργό άτομο μέσα σε όλη αυτή τη διαδικασία «υποστήριξης» του (White, 1995).

Το 2002 πραγματοποιήθηκε στο Manchester μια έρευνα σχετικά με την αντιμετώπιση των γυναικών που είναι θύματα βίας και προέρχονται από μειονοτικές ομάδες και διαφορετικές εθνικότητες, με το ερώτημα που τίθεται συχνά «γιατί η γυναίκα δεν φεύγει από τη βίαιη σχέση»; Σε απάντηση αυτού του ερωτήματος τονίστηκαν οι πολύπλοκες και διασταυρούμενες συνδέσεις μεταξύ της ενδοοικογενειακής βίας, της νομοθεσίας για τη βία, των υπηρεσιών ψυχικής υγείας, της εφαρμογής των δικαιωμάτων τους από τις υπηρεσίες πρόνοιας. Όλες οι συνιστώσες αυτές λειτουργούν παράλληλα με τις στερεοτυπικές αντιλήψεις που έχουμε για τις πολιτισμικές διαφορές για μη Ευρωπαίους, τις δομές του ρατσισμού, της τάξης, της έμφυλης

καταπίεσης και συμβάλλουν στην παραμονή των γυναικών σε βίαιες σχέσεις. (Burman, Chantler, 2005).

Λαμβάνοντας υπόψη το κοινωνικό περιβάλλον και τις ανισότητες των φύλων, η κοινωνική εργασία έρχεται να αντιμετωπίσει τις προκαταλήψεις και τις διακρίσεις που συντηρούνται από την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, που δεν έχουν στην οπτική τους, την ανισότητα και την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, ως αποτέλεσμα των εξουσιαστικών σχέσεων μεταξύ των φύλων (Danis, 2003).

Οι νέες τοποθετήσεις στην κοινωνική εργασία θέτουν την οπτική των ανισοτήτων του φύλου και την ανατροπή της ηγεμονίας μεταξύ ειδικού και εξυπηρετούμενης, υποστηρίζοντας την ενεργοποίησή της ουσιαστικότερα. Η κοινωνική εργασία με φεμινιστική προσέγγιση επικεντρώνεται καθ' όλες τις φάσεις της συμβουλευτικής διαδικασίας στην εξυπηρετούμενη και την ενδυνάμωσή της, ως κύριο παράγοντα της συμβουλευτικής. Δεν δέχεται τη συστημική αντιμετώπιση που προτείνει την αλλαγή των ισορροπιών στο οικογενειακό περιβάλλον. Η μη αποδοχή της βίας, και η ενδυνάμωση, είναι κύριοι παράγοντες της συμβουλευτικής. Οι νέες αντιλήψεις της οπτικής του φύλου στην κοινωνική εργασία αμφισβήτησαν τη συντηρητική άποψη που θέλει την/τον Κοινωνικό Λειτουργό εντολέα και εφαρμοστή των δεδομένων του συστήματος κοινωνικής πολιτικής και των υπηρεσιών του.

6.2 Ο ρόλος του/της Κοινωνικού Λειτουργού στις υποστηρικτικές δομές

Οι ανισότητες των φύλων επηρεάζουν την άσκηση κοινωνικής πολιτικής και επηρεάζονται από αυτήν. Η εφαρμοζόμενη κοινωνική πολιτική και οι επιλεγόμενες παροχές αναπαράγουν τις ανισότητες των φύλων, οι δε υπηρεσίες που εφαρμόζουν προγράμματα κοινωνικής υποστήριξης δεν λαμβάνουν υπ όψη τις δυσκολίες που συναντούν οι γυναίκες. Τα μέτρα κοινωνικής προστασίας που εφαρμόζονται σε μια δεδομένη κοινωνία επηρεάζουν την ζωή της γυναίκας σε όλους τους τομείς. Στην οικογένεια, στην οργάνωση της φροντίδας π.χ. ποιος φροντίζει τα παιδιά, ποιος φροντίζει τους ηλικιωμένους, στην αμειβόμενη εργασία, στην ανοχή η όχι της βίας, στον τρόπο ένταξης στην γυναικεία μετανάστευση (Στρατηγάκη, 2007). Οι δημόσιες παρεμβάσεις μέσω νομοθεσίας, δράσεων, κοινωνικών υποδομών και πολιτικών, συντηρούν αντιλήψεις διακρίσεων των φύλων.

Οι δομές κοινωνικής στήριξης με την οπτική του φύλου γυναικών θυμάτων βίας επιδιώκουν τη βελτίωση στη ζωή των εξυπηρετούμενων και την έξοδο από τις συνθήκες βίας. Η παροχή υπηρεσιών από τους/τις κοινωνικούς/ές λειτουργούς στο πεδίο της αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών αφορά:

- την ατομική κοινωνική υποστήριξη (πληροφόρηση και συμβουλευτική).
- την παραπομπή των εξυπηρετούμενων, εφόσον απαιτείται, σε άλλες δομές υποστήριξης και κοινωνικής ένταξης

- τη συμμετοχή στη διεπιστημονική ομάδα της δομής.
- τις εφαρμογή μεθοδολογίας δικτύωσης μέσα από τη συνεργασία με κοινωνικές υπηρεσίες, φορείς υγείας και δομές που εμπλέκονται με τις ανάγκες των εξυπηρετούμενων που αντιμετωπίζουν θέματα βίας.
- την προώθηση προγραμμάτων πρόληψης και ευαισθητοποίησης στην τοπική κοινωνία.

Ο ρόλος των Κοινωνικών Λειτουργιών στις υποστηρικτικές δομές του δικτύου της ΓΓΦF κατά της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων, προτείνεται να είναι πολλαπλός και να ενεργούν σε διαφορετικές φάσεις της συμβουλευτικής διαδικασίας.

Συγκεκριμένα στο Συμβουλευτικό Κέντρο και στον Ξενώνα Κακοποιημένων Γυναικών οι Κοινωνικοί/ές Λειτουργοί εμπλέκονται με τέσσερις μορφές παρέμβασης.

- Ως κοινωνικοί σύμβουλοι, πραγματοποιούν κοινωνική έρευνα και εργάζονται για την υλοποίηση του σχεδίου παρέμβασης.
- Ως μέλη της διεπιστημονικής ομάδας, εμπλουτίζουν τη διεπιστημονική ομάδα με τις πληροφορίες και τις τεχνικές κοινωνικής παρέμβασης.
- Ως στελέχη της δικτύωσης στην κοινότητα, εργάζονται για την οργάνωση της πληροφόρησης, ευαισθητοποίησης, πρόληψης, δικτύωσης με φορείς και ειδικούς/ές για την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων.
- Παρέχουν στις εξυπηρετούμενες υπηρεσίες εργασιακής συμβουλευτικής

Χρησιμοποιούν τις μεθόδους της κοινωνικής εργασίας, ατομικής, ομαδικής, κοινοτικής με φεμινιστική προσέγγιση.

Οι κοινωνικοί/ές λειτουργοί στις δομές του δικτύου της ΓΓΦF για την πρόληψη και αντιμετώπιση της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων, πρέπει να υπερβούν αντιλήψεις ατομικού και θεσμικού ρατσισμού. Ο ατομικός ρατσισμός αφορά προσωπικές στάσεις και συμπεριφορές οι οποίες μπορεί να είναι άμεσα ή έμμεσα ρατσιστικές και σεξιστικές. Οι κοινωνικοί/ές λειτουργοί είναι δυνατόν να έχουν στερεοτυπικές αντιλήψεις για το ρόλο της γυναίκας που τους/τις οδηγούν σε κοινωνικές διακρίσεις και ακόμα και σε απόψεις που νομιμοποιούν τη χρήση βίας ή το δικαίωμα του συζύγου και του γονέα να χρησιμοποιούν σωματική βία (Κανδυλάκη, 2008). Μέσα από διαδικασίες ευαισθητοποίησης, ατομικού επαναπροσδιορισμού των θεωρητικών και μεθοδολογικών προσεγγίσεων, εκπαίδευσης και εποπτείας είναι δυνατή η καλλιέργεια νέων στάσεων στην κοινωνικό/ή λειτουργό. Η θεραπευτική αντιμετώπιση και η συμβουλευτική κακοποιημένων γυναικών απαιτεί ειδικές τεχνικές προσέγγισης. Η άγνοια αυτών των τεχνικών όπως και οι προκαταλήψεις μπορούν να αποτελέσουν ανασταλτικούς παράγοντες για τη δημιουργία σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ του/της κοινωνικού/ ής λειτουργού και της κακοποιημένης γυναίκας. Η ενσυναίσθηση κρίνεται ως η σημαντικότερη από τις δεξιότητες. Αν παραδείγματος χάριν, θεωρούν την πραγματικότητα που παρουσιάζει το θύμα ως αναληθή ή διαστρεβλωμένη, αυτό θα εμποδίσει την προσπάθειά τους να πλησιάσουν τον ψυχισμό της γυναίκας και δεν θα βγουν στην επιφάνεια οι απαραίτητες

πληροφορίες που είναι απαραίτητες για να βοηθηθεί. Ένα άλλο φαινόμενο που παρατηρείται είναι η υπερπροσφορά βοήθειας. Μέσα στο πλαίσιο αυτό ο/η σύμβουλος πρέπει να είναι ανοιχτή/ός να ακούσει τις αμφιβολίες, τις αντιφάσεις, την συναισθηματική αποφόρτιση, την αμφιθυμική διάθεση της εξυπηρετούμενης, χωρίς κριτική διάθεση.

Η υπερπροσφορά βοήθειας δεν ευνοεί την αλλαγή της θέσης της εξυπηρετούμενης και δεν συμβαδίζει με το στόχο της ενδυνάμωσης. Ακόμα, αν υποβόσκει έστω και η παραμικρή αποδοχή βίας στον/στην κοινωνικό/ή λειτουργό, αυτό είναι αρκετό για να καταστρέψει τη σχέση μεταξύ συμβούλου και εξυπηρετούμενης.

Η πιθανή άποψη του/της κοινωνικού/ής λειτουργού ότι η πυρηνική οικογένεια πρέπει να διατηρηθεί με οποιοδήποτε κόστος βάζει τη θέση της γυναίκας σε δεύτερη μοίρα και την ωθεί να παραμείνει στη σχέση κακοποίησης. Όταν υπάρχουν παιδιά που απειλούνται, τότε ο/η κοινωνικός/ή λειτουργός υποστηρίζει τη γυναίκα να εγκαταλείψει τη σχέση. Εάν δεν της παρέχονται τα μέσα για να αντιμετωπίσει τις υλικές ανάγκες αλλά και τις ψυχολογικές δυσκολίες από την κακοποίηση, κινδυνεύει να μη μπορεί να υποστηρίξει ούτε τον εαυτό της ούτε τα παιδιά της. Βρισκόμενη σε αδιέξοδο επιλέγει συχνά την επιστροφή πίσω στο σύζυγο. Είναι φανερό λοιπόν ότι η δημιουργία προϋποθέσεων για την υποστήριξη της γυναίκας σε όλες τις φάσεις της συμβουλευτικής είναι πρωταρχικό θέμα στη δουλειά των κοινωνικών λειτουργών.

Οι κοινωνικοί/ές λειτουργοί μεταξύ των άλλων, στελεχώνοντας υπηρεσίες κατά της βίας οφείλουν να πληρούν μια σειρά προϋποθέσεων. Συγκεκριμένα οφείλουν να:

- γνωρίζουν τις αιτίες του φαινομένου της βίας κατά των γυναικών και τα συμπεράσματα των σχετικών ερευνών που αφορούν την πραγματικότητα της έκτασης του φαινομένου
- γνωρίζουν τις διεθνείς συμβάσεις και κυρίως την ελληνική νομοθεσία που άπτεται του θέματος, προκειμένου να χρησιμοποιήσουν τις διατάξεις προς όφελος των γυναικών
- είναι σε θέση, σε επίπεδο γνώσεων, να ορίζουν και να περιγράφουν τις συναισθηματικές και κοινωνικές επιπτώσεις της βίας σε ατομικό, οικογενειακό και κοινωνικό επίπεδο
- σχεδιάζουν μέσα από διεπιστημονική προσέγγιση, την κοινωνική υποστήριξη με την οπτική του φύλου, σε σχέση με τις πηγές, τους πόρους, τις ανάγκες της γυναίκας και των παιδιών
- προτείνουν κατά το δυνατόν, ρεαλιστική και αποτελεσματική διαχείριση της κρίσης εκτιμώντας τις ιδιαιτερότητες της προσέγγισης του θύματος που απευθύνεται για βοήθεια ή πληροφόρηση
- αξιοποιούν τη μεθοδολογία και τις πρακτικές δικτύωσης μέσα από τη συνεργασία με διαφορετικές κοινωνικές υπηρεσίες, υπηρεσίες υγείας και δομές που εμπλέκονται με τις εξυπηρετούμενες που αντιμετωπίζουν θέματα βίας
- συνεργάζονται με τις άλλες ειδικότητες, έχοντας αποκτήσει κοινή προσέγγιση για την ερμηνεία της βίας κατά των γυναικών με την οπτική της ανισότητας των φύλων

- υιοθετούν την άποψη και τη μεθοδολογία που θεωρεί ότι η ίδια η γυναίκα είναι σε ισότιμη θέση με τη/το σύμβουλο και μέσα στο κοινωνικό πλαίσιο, που την επηρεάζει, θα ενεργοποιηθεί.
- αναγνωρίζουν ότι τα στερεότυπα και ειδικά τα στερεότυπα φύλου είναι κοινωνικές κατασκευές, οι οποίες χρειάζεται να ληφθούν υπ όψη και να ξεπεραστούν προκειμένου να υπάρξει θετική επικοινωνία με τη γυναίκα.

Η μέθοδος προσέγγισης κάθε περίπτωσης θα εξαρτηθεί από την φάση που βρίσκεται η βίαιη σχέση του ζευγαριού. Στην πρώτη φάση, μετά το πρώτο βίαιο επεισόδιο η εξυπηρετούμενη είναι σοκαρισμένη, δεν πιστεύει ότι κάτι τέτοιο συμβαίνει σε κείνη, πιστεύει ότι πρόκειται για μια μεμονωμένη φορά, ελπίζει ότι θα σταματήσει και πιστεύει στα δάκρυά του και στις διαβεβαιώσεις του ότι δεν θα ξανασυμβεί. Σε αυτή τη φάση κρύβει το γεγονός από όλους, ντρέπεται και σπάνια είναι διατεθειμένη να αφήσει την σχέση. Απευθύνεται ίσως για Κοινωνική Συμβουλευτική για να ξέρει τις εναλλακτικές δυνατότητες που έχει αλλά οποιαδήποτε πρόταση να αφήσει τον άνδρα της θα συναντήσει αντίσταση. Στη φάση αυτή, τόσο η άγνοια αλλά και η στάση του κοινωνικού περιβάλλοντος στο να κάνει υπομονή αφού συνέβη μια φορά, όσο και η αδυναμία της γυναίκας να αντιληφθεί την πραγματικότητα που βιώνει, δημιουργούν προστατευτικό κλοιό γύρω από τον δράστη. Στην δεύτερη φάση αρχίζει να προσαρμόζεται στην επανάληψη των βίαιων επεισοδίων και αν ο άνδρας την χειραγωγεί ψυχολογικά αρχίζει να πιστεύει ότι το λάθος είναι και δικό της και προσπαθεί τότε να αλλάξει τον εαυτό της, να είναι πιο υποχωρητική, πιο υποτακτική, να τον συγχωρεί από φορά σε φορά. Σε αυτή τη φάση ανοίγεται σε άλλους αμέσως μετά από το βίαιο επεισόδιο, αλλά όταν περάσει η άμεση κρίση.

Διστάζει πάλι να φερθεί δυναμικά σε συνδυασμό με τον φόβο που της προξενούν οι απειλές από τον άνδρα ότι θα μείνει στο δρόμο, ότι θα της πάρει τα παιδιά, ότι θα την βγάλει τρελή, κ.λπ. Σε αυτή τη φάση είναι πολύ σημαντικό η Κοινωνική Λειτουργός να την ενημερώσει σωστά για όλες τις δυνατότητες που έχει, να απομυθοποιήσει τις απειλές του άνδρα και να της συστήσει να απευθυνθεί σε δικηγόρο και σε γιατρό για γνωμάτευση αν έχει σημάδια, πληγές, κ.λπ. Η γυναίκα θέλει υποστήριξη για να προετοιμάσει προσεκτικά τις κινήσεις της και να κινητοποιήσει τις διασυνδέσεις της πριν διαλύσει τη σχέση. Στη τελευταία φάση όταν η κακοποιημένη δεν αντέχει άλλο επειδή η βία εξαπλώνεται και στα παιδιά και μπορεί να βρίσκεται σε κίνδυνο η ζωή της η Κοινωνική Συμβουλευτική της προετοιμάζει το δρόμο ή για την φυγή ή για την εκδίωξη του άνδρα από το σπίτι αν είναι δυνατόν. Η Συμβουλευτική θα διαμορφωθεί βέβαια ανάλογα με τη μόρφωση, τις κοινωνικές δυνατότητες της γυναίκας και τη διάρκεια της χρονικής περιόδου που υπέστη τη βία. Είναι επίσης σημαντικό σε οποιαδήποτε φάση και να έρθει η κακοποιημένη γυναίκα, να της εξηγηθεί ότι κάθε βίαιο επεισόδιο έχει ένα καθορισμένο κύκλο που επαναλαμβάνεται καταναγκαστικά και ότι μπορεί αν αποφασίσει εκείνη να τον διακόψει και να αποφύγει τον καταναγκασμό. (Walker, 1989)

Στην **πρώτη φάση** βρίσκουμε τη δημιουργία της έντασης από το δράστη. Θυμώνει και φωνάζει για μηδαμινά πράγματα, βρίσκει ασήμαντες αφορμές για να δείξει την δυσαρέσκεια του και το θυμό του με τους πάντες και για τα πάντα. Η γυναίκα φοβάται ότι θα συμβεί κάτι και

ο ίδιος ο φόβος της τον προκαλεί ακόμα πιο πολύ. Στην **δεύτερη φάση** αν η γυναίκα πει ή κάνει κάτι που δεν του αρέσει έρχεται η έκρηξη βίας όπου χάνει κάθε έλεγχο ο άνδρας και συχνά κατά την έκρηξη κινδυνεύει η σωματική ακεραιότητα και η ζωή της γυναίκας και ίσως και των παιδιών. Κατά την αναμονή της δεύτερης φάσης υπάρχει διάχυτο στρες σε όλη την οικογένεια και μετά την έκρηξη ακολουθεί η ψυχολογική και σωματική κατάρρευση της γυναίκας. Εκτιμάται σύμφωνα με έρευνες ότι οι γυναίκες δεν ζητούν βοήθεια μετά από τις επιθέσεις γιατί θεωρούν ότι συνέβη σε «άλλη», φοβούνται και δεν ρισκάρουν να «προκαλέσουν» την επανάληψη του γεγονότος. Συχνά ακόμα και ιατρική βοήθεια ζητούν μετά από ημέρες.

Μετά την έκρηξη στη συνέχεια, ακολουθεί η **τρίτη φάση** της μεταμέλειας του δράστη που υπόσχεται ότι δεν θα ξαναγίνει αυτό που συνέβη, για να αθετήσει την υπόσχεση του με την πρώτη ευκαιρία και να ξαναρχίσει.

Βλέποντας τις επιπτώσεις της βίας του στη γυναίκα, αρχίζει τις συγνώμες, τα παρακάλια, υποσχέσεις ότι δεν θα ξανασυμβεί, αν και εκείνη προσπαθήσει καλύτερα την άλλη φορά. κ.λπ. Εκείνη βλέποντας τον αδύναμο, τον συγχωρεί για να ξαναρχίσει ο κύκλος της βίας από την αρχή στο επόμενο επεισόδιο.

Η Τρίτη φάση είναι η παγίδα για την γυναίκα, η συγνώμη που του δίνει την κρατά κι εκείνη στον κύκλο της βίας και την κάνει συνυπεύθυνη για τη επανάληψη της βίας.

Λαμβάνοντας υπόψη τον κύκλο της βίας και τις ψυχολογικές διακυμάνσεις που προκαλεί, την κατάσταση υγείας της γυναίκας, την οικονομική πραγματικότητα που βιώνει, και τη θέση του οικογενειακού περιβάλλοντος, έχουμε κάθε φορά μια εντελώς διαφορετική κατάσταση από περίπτωση σε περίπτωση.

Ο/Η κοινωνικός/ή σύμβουλος εκτιμά τη φάση που βρίσκεται η γυναίκα, μετά από μια **συνέντευξη καταγραφής** της ψυχολογικής και κοινωνικής κατάστασής της. Το **δελτίο καταγραφής** του περιστατικού το οποίο τηρείται από τις/τους συμβούλους, δίνει πληροφορίες για τα βιογραφικά χαρακτηριστικά της γυναίκας (ηλικία, μόρφωση, οικονομική κατάσταση, εργασία, υγεία, οικογενειακή κατάσταση, ύπαρξη οικογενειακού περιβάλλοντος κ.λπ.). Ακόμη περιγράφει τη θέση του δράστη στη ζωή της γυναίκας και κάποια χαρακτηριστικά του, καθώς και το πότε άρχισε η κακοποίηση, τι μορφές έχει, πόσο διαρκεί, τι προσπάθειες έχει κάνει η ίδια, ποια είναι η στάση του οικογενειακού και ευρύτερου φιλικού περιβάλλοντος.

Ο/Η κοινωνικός/ή σύμβουλος έχει να αντιμετωπίσει μια πολυεπίπεδη κατάσταση, με διαφορετικές δυσκολίες και νέα δεδομένα. Οι κοινωνικές ανάγκες σε ατομικό επίπεδο καθορίζονται από την εξυπηρετούμενη και από τις συνθήκες της ζωής της και τις υποχρεώσεις της. Κατανοούμε τη θέση της όποια και αν είναι και σχεδιάζουμε μαζί της ένα σχέδιο δράσης προσαρμοσμένο στις ανάγκες της.

6.3 Σχεδιασμός κοινωνικής υποστήριξης

Σημαντικό ρόλο όμως για την υλοποίηση της συμβουλευτικής και της κοινωνικής υποστήριξης παίζει η αξιοποίηση του υπάρχοντος θεσμικού και υπηρεσιακού περιβάλλοντος, καθώς και των παροχών που διατίθενται. Μεταξύ αυτών των παροχών έχει να επιλέξει ο/η επαγγελματίας, προκειμένου έχοντας υιοθετήσει την οπτική του φύλου, να προτείνει μέσα από τη συνεργασία με τη γυναίκα ωφέλιμες για αυτή, λύσεις στις δυσκολίες που αντιμετωπίζει. Η κοινωνική υποστήριξη και η συμβουλευτική αρχίζουν από την **καταγραφή** του προβλήματος, εξαιτίας του οποίου η γυναίκα καταφεύγει σε μία από τις δομές αντιμετώπισης της βίας. Ο σχεδιασμός του **ατομικού σχεδίου παρέμβασης**, (Χαρίτου-Φατούρου, Αρσέλ, Καββαδία, Χλιόβα, *Οδηγός Συμβουλευτικής* Αθήνα: ΚΕΘΙ, 2003) αξιοποιώντας τις μεθόδους της κοινωνικής εργασίας, δίνει έμφαση στην ενεργητική αλληλεπίδραση με την εξυπηρετούμενη για τη δημιουργία εναλλακτικών λύσεων, την ενδυνάμωση και τη στήριξή της.

Η κοινωνική συμβουλευτική στα πλαίσια των δομών υποστήριξης γυναικών θυμάτων βίας επιδιώκεται να έχει σαν αποτέλεσμα την:

- α) ενίσχυση του αισθήματος αυτοπεποίθησης των γυναικών,
- β) άρση της αντίληψης ότι τίποτα δεν αλλάζει, τίποτα δεν γίνεται,

γ) ικανότητα να διαχειρίζονται οι εξυπηρετούμενες τη δυνατότητα εύρεσης και χρήσης παροχών υποστήριξης.

Η έλλειψη ενημέρωσης για την ύπαρξη αρμόδιων υπηρεσιών, ο φόβος του στιγματισμού αλλά και οι αποτυχημένες επαφές με κοινωνικές υπηρεσίες μπορεί να καθορίσουν την επιλογή της γυναίκας σχετικά με το αν θα συνεργαστεί ή όχι με τις υποστηρικτικές δομές κατά της βίας. Τα στοιχεία από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε για τις εξυπηρετούμενες στα Κέντρα Συμβουλευτικής του δικτύου της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων την περίοδο 1/1/02 έως 31/10/05, παρουσίασαν ότι:

- Ποσοστό 68% των γυναικών που προσήλθαν στα Κέντρα είναι έγγαμες.
- Μια γυναίκα μπορεί να υπάρξει θύμα βίας ανεξάρτητα από την οικονομική της κατάσταση (μέτρια ή καλή) κατά πλειοψηφία.
- Ο μη κοινωνικός στιγματισμός της βίας οδηγεί στην αποδοχή της, ως χαρακτηριστικό του «ανδρικού ρόλου».
- Οι γυναίκες που προσήλθαν στα Κέντρα είχαν παραμείνει στη σχέση βίας περισσότερο από δέκα έτη, έτσι απέφευγαν να στιγματιστούν, ενοχοποιούσαν όμως τον εαυτό τους για την αποδοχή της κατάστασης.

Η κοινωνική υποστήριξη στο πλαίσιο της λειτουργίας των υποστηρικτικών δομών και της βίας υιοθετεί την αντίληψη της φεμινιστικής προσέγγισης. (Μάρη, 2008).

Στο **πρώτο στάδιο** που είναι η διερεύνηση του αιτήματος, γίνεται η περιγραφή του προβλήματος με ερωτήσεις εμβάθυνσης, ενθάρρυνσης για συζήτηση, αντανakλαστικές απαντήσεις, διευκρινιστικές ερωτήσεις. Ο/Η σύμβουλος αποκτά την πρώτη πληροφόρηση του ιστορικού του προβλήματος και η εξυηηρετούμενη ενημερώνεται για τον τρόπο βοήθειας, τη διαδικασία κ.λπ. Στο στάδιο αυτό της γνωριμίας, πληροφόρησης και της επικοινωνίας μεταξύ της εξυηηρετούμενης και της συμβούλου, τίθενται οι βάσεις της συμβουλευτικής σχέσης (Χαρίτου-Φατούρου, Αρσέλ, Καββαδία, Χλιόβα, 2003).

Το **δεύτερο στάδιο** είναι η αναγνώριση του προβλήματος και ο καθορισμός των στόχων. Παρέχεται η αναγκαία υποστήριξη στη γυναίκα ώστε να οργανώσει τις εμπειρίες της, να αντιμετωπίσει το συγκεκριμένο πρόβλημα, να επαναπροσδιορίσει τους στόχους της, να δει από άλλη οπτική τον εαυτό της μέσα στην πραγματικότητα.

Στο **τρίτο στάδιο** μέσα από διάφορες τεχνικές συμβουλευτικής δίνεται η δυνατότητα για την παγίωση των αλλαγών και τη γενίκευση νέων δεξιοτήτων.

Στο **τέταρτο στάδιο** λήγει η συμβουλευτική διαδικασία εφόσον έχουν πραγματοποιηθεί οι στόχοι.

Σε όλη τη διαδικασία συμβουλευτικής η εξυηηρετούμενη θεωρείται και αντιμετωπίζεται ως ενεργητικό άτομο.

Κατά την πρώτη επαφή τόσο στο Συμβουλευτικό Κέντρο όσο και στον Ξενώνα Φιλοξενίας Κακοποιημένων Γυναικών ο/η κοινωνικός/ή λειτουργός και η εξυηηρετούμενη υπόκεινται σε ένα σύστημα αλληλεπίδρασης που καθορίζεται από το πλαίσιο και την ποιότητα της επικοινωνίας.

Κατά την υποδοχή γίνεται μεταξύ άλλων η ενημέρωσή για τις δυνατότητες και τις αρμοδιότητες της δομής, καθώς και η παρουσίαση των συμβούλων κατά τομέα δραστηριότητας. Υπάρχει η πιθανότητα, η γυναίκα να έχει έρθει μόνο για να ενημερωθεί για τις δυνατότητες που υπάρχουν και να μην επιθυμεί περαιτέρω συνεργασία για την αντιμετώπιση τυχόν βίας.

Αν και η υποδοχή δεν ταυτίζεται με τη συμβουλευτική, αποτελεί ωστόσο το πρώτο εισαγωγικό βήμα της συμβουλευτικής, γι' αυτό πρέπει να γίνει χωρίς προκαταλήψεις ώστε:

α) Η εξυηηρετούμενη να νιώσει πιο άνετα για να συζητήσει και να αναζητήσει υποστήριξη, γιατί δεν θα συναντήσει την προκατάληψη όπως σε άλλες υπηρεσίες σε ότι αφορά στη βία κατά των γυναικών.

β) Η επίλυση των άμεσων της προβλημάτων, κοινωνικών και πρακτικών που δεν έχουν άμεση σχέση με την κακοποίηση μπορεί να αποτελέσει προϋπόθεση για να αντιμετωπισθεί σε άλλες συνεδρίες και από άλλους συμβούλους, ψυχολογικά και νομικά η κακοποίηση. Επειδή η στάση και η θέση της εξυηηρετούμενης, ανάλογα με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει, τροποποιείται, ο/η σύμβουλος κρατάει θετική στάση απέναντι σε έναν άνθρωπο που ταυτόχρονα είναι προβληματισμένος, βρίσκεται μπροστά σε μια επώδυνη και περίπλοκη κατάσταση, που ντρέπεται, φοβάται αλλά και που θέλει να μιλήσει σε ένα σύμβουλο. Η

κακοποιημένη γυναίκα δεν έχει ανάγκη από γενικές τοποθετήσεις, θέλει αποδοχή και συγκεκριμενοποίηση για τα κοινωνικά της θέματα που ζητούν διευθέτηση. Αν αφορά την έκδοση π.χ. βιβλιαρίου υγείας, γίνονται οι απαραίτητες συνεργασίες με τη Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας, αφού ενημερωθεί η εξυπηρετούμενη για τις οικονομικές προϋποθέσεις έκδοσής του.

Παρακολουθούμε την περιγραφή της κατάστασης και αξιολογούμε τις ανάγκες. Τις περισσότερες φορές τα αιτήματα συνδέονται με το καθεστώς της κακοποίησης ή επηρεάζονται από αυτή. Τελειώνοντας, αν τη συνέντευξη της πρώτης επαφής την κάνει σύμβουλος άλλης ειδικότητας και άλλου φορέα, τότε παραπέμπει το θέμα στην/στον κοινωνικό/ή σύμβουλο. Είναι σημαντικό ο/η κοινωνικός/ή σύμβουλος να είναι σε ανοιχτή επικοινωνία και άμεση συνεννόηση με αντίστοιχες υπηρεσίες.

Η ενημέρωση για τις πιθανές πηγές βοήθειας που μπορεί να αξιοποιήσει η εξυπηρετούμενη και ο σχεδιασμός παρέμβασης σε οποιοδήποτε κοινωνικό θέμα έχουν συμβουλευτική αξία. Σε αυτό το στάδιο μπορεί να αξιοποιείται η παραπομπή σε αντίστοιχες κοινωνικές υπηρεσίες. Ο/Η κοινωνικός/ή λειτουργός ενημερώνει, πληροφορεί για τη δυνατότητα της συνεργασίας με τις υπάρχουσες κοινωνικές υπηρεσίες στην περιοχή που λειτουργεί η δομή κατά της βίας, καθώς και την αξιοποίησή τους σε σχέση με τις ανάγκες της γυναίκας, και συνεργάζεται με τις υπάρχουσες κοινωνικές δομές. Ενημερώνει για το ποιες ενέργειες μπορούν να γίνουν, τι δικαιώματα έχει σε σχέση με την ισχύουσα νομοθεσία για να προφυλαχθεί η ίδια και τα παιδιά της.

Ο/Η κοινωνικός/ή λειτουργός συνεργάζεται με την Αστυνομία ως προς την ασφάλεια της γυναίκας για τη διαδικασία που προβλέπεται, υποστηρίζοντάς την καθ' όλη τη διαδρομή, ενδυναμώνοντάς την, για να υπερβεί γραφειοκρατικά προβλήματα ή αρνητικές στάσεις που θα συναντήσει.

Παρακολουθεί την εξέλιξη της υπόθεσης αν η περίπτωση φτάσει στα Δικαστήρια και σε αναγκαίες φάσεις κάνει ενέργειες, για να ξεμπλοκάρει την όλη διαδικασία, είτε για να βρει πόρους, είτε για να την υποστηρίξει κοινωνικά, για να μετέχει στη δικαστική διαδικασία.

Ενεργοποιεί φορείς της κοινότητας για την εύρεση στέγης και έχει ανοιχτή επικοινωνία για την παραπομπή σε ξενώνα φιλοξενίας. Επειδή η αλλαγή στέγης σχετίζεται με σοβαρές αλλαγές, τόσο σε κοινωνικό επίπεδο όσο και σε συναισθηματικό επίπεδο και στη συγκεκριμένη φάση είναι αναγκαστική και άπτεται θεμάτων αποχωρισμού, η εξυπηρετούμενη υποστηρίζεται σε αυτό το πεδίο.

Ο/Η κοινωνικός/ή λειτουργός συνεργάζεται με αρμόδιους φορείς αλλά και πηγές στην αγορά εργασίας για την κάλυψη άμεσα της ανάγκης απασχόλησης. Φροντίζει για την ένταξη της γυναίκας σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και νέων δεξιοτήτων, ώστε προοπτικά να ενταχθεί στην αγορά εργασίας. Γενικά επικεντρώνει στην ενδυνάμωση μέσα από την ατομική κι ομαδική υποστήριξη, ώστε να ενταχθεί η γυναίκα στη διαδικασία εργασιακής απασχόλησης.

Τα θέματα αυτά είναι σημαντικά για την εξυπηρετούμενη και χρειάζεται τόσο η διεπιστημονική συνεργασία με την ομάδα αλλά και η συνεργασία με φορείς της κοινότητας και

εθελοντές/ντριες. Το ατομικό σχέδιο δράσης μετά την εκτίμηση του προβλήματος από τη διεπιστημονική ομάδα ακολουθείται από το σχεδιασμό στόχων, που γίνονται αποδεκτοί από την εξυπηρετούμενη. Ως προς την εφαρμογή της συμβουλευτικής κατά της βίας από τη διεπιστημονική ομάδα, στόχος είναι η αντιμετώπιση της υπάρχουσας κατάστασης μέσα από τις διαδικασίες της συμβουλευτικής υποστήριξης και η επανένταξη της γυναίκας κοινωνικά χωρίς η ζωή της να συνοδεύεται από τη βία.

Εξίσου σημαντική είναι η πρόληψη της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων αλλά και η δικτύωση των υπηρεσιών και των φορέων σε επίπεδο τοπικής κοινωνίας. Καμιά κοινωνική υπηρεσία αλλά και δομή υποστήριξης γυναικών θυμάτων έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων δεν μπορεί αυτοδύναμα να ανταποκριθεί στην πολυεπίπεδη αντιμετώπιση που απαιτείται για την υποστήριξη των γυναικών θυμάτων. Χρειάζεται ο συντονισμός πολλών και διαφορετικών υπηρεσιών που θα εμπλακούν για να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα του θύματος.

❖ *Εργαλεία που χρησιμοποιούνται κατά την κοινωνική υποστήριξη/Κοινωνικό ιστορικό*

Το κοινωνικό ιστορικό είναι προσαρμοσμένο στην αντίληψη και τον επιδιωκόμενο σκοπό της υποστηρικτικής δομής και καταγράφει τις πληροφορίες που θα αποτυπώνουν την κοινωνική και ψυχολογική κατάσταση της εξυπηρετούμενης σαν ενιαίο εργαλείο ανίχνευσης των δημογραφικών, κοινωνικών, οικονομικών, εργασιακών στοιχείων της γυναίκας, μέσα από σταθερές ερωτήσεις αλλά και με δυνατότητα πλοήγησης από την ίδια τη γυναίκα, με τη μορφή της ημιδομημένης συνέντευξης.

Το κοινωνικό ιστορικό είναι μέρος του ατομικού ιστορικού καταγραφής και εξέλιξης που λαμβάνουν όλοι/ες οι σύμβουλοι.

Στο κοινωνικό ιστορικό εκτός από τα δημογραφικά στοιχεία περιλαμβάνεται η αποτύπωση των διαπροσωπικών σχέσεων στην οικογένεια, παράμετροι του κοινωνικού και συναισθηματικού προφίλ της γυναίκας, του δράστη, των μελών της ευρύτερης οικογένειας, του φιλικού περιβάλλοντος. Επίσης χρειάζεται να εμπεριέχει στοιχεία για τις ψυχολογικές, κοινωνικές, οικονομικές δυσλειτουργίες ή άλλα στοιχεία που πιθανόν να επηρεάζουν την εξυπηρετούμενη και να πρέπει να ληφθούν υπόψη.

Στην πρώτη επαφή ενδιαφέρουν οι βασικές κοινωνικές πληροφορίες και κυρίως τα στοιχεία που θέλει να δώσει η γυναίκα για τον εαυτό της, τη θέση της, το λόγο που την έκανε να έρθει στη δομή αντιμετώπισης της βίας. Είναι ενδιαφέρον αρχικά να προκύψει μια εικόνα, η οποία θα βοηθήσει το/τη σύμβουλο να τοποθετήσει τη γυναίκα μέσα στο ευρύτερο αλλά και άμεσο κοινωνικό, εργασιακό, μορφωτικό περιβάλλον της, να προκύψουν, εάν το επιθυμεί, οι λόγοι και τα σοβαρά θέματα που η ίδια εκτιμά ότι είναι άμεσης προτεραιότητας και χρήζουν αντιμετώπισης. Ένα πεδίο διερεύνησης, έστω αρχικά, είναι οι σχέσεις και οι δυσκολίες υποστήριξης που αντιμετωπίζει από το κοντινό της περιβάλλον.

Το κοινωνικό ιστορικό στην εξέλιξη της συμβουλευτικής συμπληρώνεται από κάθε

ειδικότητα και φτιάχνεται ένα ολοκληρωμένο προφίλ της εξυπηρετούμενης.

Εάν το αίτημα σχετίζεται με νομικά θέματα, μπορεί διευθετηθεί από τη/το νομική/-ό σύμβουλο του Κέντρου.

❖ **Άμεση παρέμβαση**

Η συμβουλευτική διαδικασία απαιτεί χρόνο (συγκεκριμένο αριθμό συνεδριών). Ταυτόχρονα η γυναίκα αντιμετωπίζει εν εξελίξει θέματα, που χρειάζονται άμεσα διευθέτηση όπως :

- α) στέγη,
- β) πόρους, εργασία,
- γ) ιατρική περίθαλψη,
- δ) προστασία παιδιών,
- ε) ασφάλεια.

Η στέγη και η ασφάλεια των παιδιών της γυναίκας είναι βασικοί παράγοντες για την έξοδο της από τον κύκλο της βίας, παράλληλα με την παροχή ψυχολογικής και νομικής υποστήριξης. Τα ζητήματα αυτά ιδιαίτερα στη συγκεκριμένη φάση μπορεί να είναι κομβικά για τη γυναίκα, σε σχέση με το πόσο ασφαλής νιώθει για να ενταχθεί στη συμβουλευτική διαδικασία για τούτο και χρειάζεται άμεση παρέμβαση. Ενημερώνεται η διεπιστημονική ομάδα και μεθοδικά δρομολογούνται οι διαδικασίες για τη διευθέτηση των άμεσων θεμάτων πάντα με τη συμμετοχή της ίδιας της γυναίκας.

Ο/Η κοινωνικός/ή σύμβουλος απευθύνεται στις αρμόδιες υπηρεσίες της περιοχής, εθελοντικές οργανώσεις, και σε όποιο φορέα μπορεί να υποστηρίξει το συγκεκριμένο αίτημα της γυναίκας. Μεταξύ των καταστάσεων που χρειάζονται άμεση αντιμετώπιση είναι ιδιαίτερα σημαντική η ασφάλεια για τυχόν κινδύνους της ίδιας και άλλων προσώπων, οι άμεσες σωματικές και συναισθηματικές ανάγκες, πιθανές ανελαστικές προθεσμίες όπως η έκδοση επιδόματος κοινωνικής προστασίας, η αναστολή έξωσης, η εγγραφή σε νηπιακό σταθμό κ.λπ.

Αρχικά, ο/η σύμβουλος ενεργεί άμεσα, αν υπάρχει θέμα επείγουσας παρέμβασης. Στη συνέχεια, η περίπτωση παρουσιάζεται στη διεπιστημονική ομάδα και αποφασίζεται ποιος/ά σύμβουλος θα την αναλάβει.

❖ **Ατομικό σχέδιο στήριξης**

Το ατομικό σχέδιο δράσης μετά την εκτίμηση του προβλήματος από τη διεπιστημονική ομάδα ακολουθείται από τον σχεδιασμό στόχων, σε συνεργασία με την εξυπηρετούμενη.

Λαμβάνεται υπόψη, τα προσωπικά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, οι πληροφορίες σχετικά με την πραγματική κατάσταση που βιώνει και τους πόρους που έχει.

Στόχος της συμβουλευτικής μεθόδου που προσφέρει ο/η κοινωνικός/ή λειτουργός είναι η ιεράρχηση των κυριότερων προβλημάτων που αντιμετωπίζει η γυναίκα, όπως τα κατανοεί η ίδια, χωρίς παράλληλα να εμβαθύνουμε σε άλλα ενδοψυχικά προβλήματα και συμπτώματα, τα οποία δεν έχουν σχέση με την πηγή του προβλήματος.

Η συμβουλευτική έχει κάποιες αρχές των οποίων η γνώση και η τήρηση παίζει καθοριστικό ρόλο για μια επιτυχημένη παρέμβαση (Οδηγός ΚΕΘΙ, 2003).

- Η συμβουλευτική σχέση πρέπει να διέπεται από ισότητα μεταξύ συμβούλου - εξυπηρετούμενης, καθότι στόχος είναι ν' αλλάξει η γυναίκα τα στοιχεία εκείνα που καταπιέζουν τη ζωή της. Έτσι, μέσω της συμβουλευτικής θα κατανοήσει ότι εκείνη είναι η καλύτερη ειδικός για να χειριστεί τη ζωή της.
- Η εξυπηρετούμενη θα πρέπει να καταλάβει ότι πέρα από τους κοινωνικούς παράγοντες που βρίσκονται πίσω από τη βία, έχει και προσωπική ευθύνη για να φύγει από αυτήν.
- Η γυναίκα πρέπει να υποστηριχθεί, ώστε να αναγνωρίσει αφενός τις συμπεριφορές αυτοκαταπίεσής της -και να αποενοχοποιηθεί- και αφετέρου τον τρόπο που οι συμπεριφορές αυτές αποτελούν εμπόδιο στην εξέλιξή της.
- Οι σύμβουλοι δεν θα πρέπει να ωθούν τις γυναίκες σε παραδοσιακή κατεύθυνση και αποδοχή της καταπίεσης, χρησιμοποιώντας το κύρος της θέσης τους.
- Επίσης χρειάζεται να έχουν ψυχοδυναμικές γνώσεις, ώστε να μπορούν να εκτιμήσουν σωστά την ποιότητα της σχέσης του ζευγαριού και να μην προβάλλουν τις δικές τους αντιμεταβιβαστικές τάσεις.
- Η κοινωνική υποστήριξη έχει σαν προαπαιτούμενο την καταγραφή των δομών, κοινωνικών υπηρεσιών, φορέων κατά της βίας, εκπαιδευτικών, πολιτιστικών, κοινωνικών φορέων, των προγραμμάτων που εφαρμόζουν, των κανονισμών λειτουργίας για τη χρήση τους από τις εξυπηρετούμενες.
- Ο/Η σύμβουλος κινητοποιεί την εξυπηρετούμενη και αξιοποιεί τις δυνατότητες που παρέχονται από την πολιτεία για την κάλυψη αναγκών με την ενεργοποίηση της ίδιας (οικονομικά, επαγγελματική εργασία, υγεία κ.λπ.).
- Όλες οι ενέργειες συμβουλευτικής αλληλοσυμπληρώνονται. Ένα βήμα στη νομική στήριξη ενισχύει την κοινωνική υποστήριξη. Μια επιτυχημένη συνεδρία ψυχολογικής στήριξης έχει θετικά αποτελέσματα, στην κινητοποίηση της γυναίκας για τη διεκδίκηση π.χ. μιας θέσης εργασίας.
- Πραγματοποιείται ενημέρωση αντίστοιχα των υπηρεσιών, μη κυβερνητικών οργανώσεων, εθελοντών/τριών για τους σκοπούς των δομών αντιμετώπισης της

βίας. Η ενημέρωση είναι διπλής κατεύθυνσης, πληροφοριακή αλλά και εκπαιδευτική ως προς την αλλαγή στάσης των φορέων που δεν είναι δεδομένη ούτε υιοθετεί την οπτική του φύλου. Θέλει επαναλαμβανόμενη επικοινωνία μέσα από στοχευμένες πρωτοβουλίες και δράσεις, ώστε να εξασφαλιστεί μίνιμουμ συνεργασία.

- Το πνεύμα της συνεργασίας προς τις άλλες υπηρεσίες είναι συνεργατικό αλλά και με στόχο την τροποποίηση της στάσης τους αν είναι αρνητική. Υπογραμμίζουμε ότι η γυναίκα έχει δικαίωμα στήριξης. Κατά τη συνεργασία σημαντική είναι η εκπόνηση εναλλακτικών σχεδίων.
- Επίσης, η διερεύνηση και η δρομολόγηση επιλογών για τη δημιουργία κοινωνικού κεκτημένου, π.χ. μια θέση εργασίας, μια εκπαιδευτική επιτυχία, μια πετυχημένη προσπάθεια επαγγελματικής κατάρτισης αναδομούν την αυτοπεποίθηση και την αυτοεικόνα της γυναίκας. Έστω και μικρές κατακτήσεις είναι σημαντικές. Ο/Η σύμβουλος υπογραμμίζει στην εξυπηρετούμενη τι θετικό έχει, τι δυναμικό έχει μέσα στο συγκεκριμένο πλαίσιο εμπειρίας, την στηρίζει να χειρίζεται το χώρο και το χρόνο δημιουργικά.

Ο αρχικός σχεδιασμός, πρέπει να είναι ευέλικτος, γιατί ειδικά στην κοινωνική στήριξη, λόγω και της ανεπάρκειας του συστήματος, είναι δύσκολο να καλυφθούν πρωταρχικές ανάγκες. Προτείνουμε συχνά μικρές αλλαγές και επιδιώκεται μέσα από τεχνικές κοινωνικής εργασίας η ενεργοποίηση της εξυπηρετούμενης.

❖ **Αξιολόγηση της παρέμβασης**

Η αξιολόγηση αφορά στο κατά πόσον υλοποιήθηκαν οι στόχοι της κοινωνικής παρέμβασης, ως προς τα απτά και συγκεκριμένα αποτελέσματα για τη ζωή της γυναίκας. Συνολικά αξιολογείται και η παρέμβαση της συμβουλευτικής ομάδας.

Στόχος της κοινωνικής συμβουλευτικής είναι να εφαρμοστεί μια ουσιαστικά ωφέλιμη παρέμβαση και να βοηθήσει τη γυναίκα να ανεξαρτητοποιηθεί και να ενεργοποιηθεί για την επίτευξη των στόχων της.

6.4 Ενδοοικογενειακή βία: Μύθοι και πραγματικότητες

Σύμφωνα με τον *Sandel Mark* (2003) υπάρχουν 10 πράγματα που κάθε κοινωνικός/ή λειτουργός πρέπει να γνωρίζει για την ενδοοικογενειακή βία, την πραγματικότητα και τις κατασκευασμένες απόψεις γι' αυτή, τα οποία παραθέτουμε. Βασική επιδίωξη είναι η εξάλειψη της βίας.

1. Η ενδοοικογενειακή βία είναι ένα διαταξικό έγκλημα. Η βία εμφανίζεται σε οικογένειες ανεξάρτητα από το κοινωνικοοικονομικό στρώμα ένταξής τους, εθνικότητα ή θρήσκευμα.
2. Κατά κανόνα τα θύματα είναι οι γυναίκες.
3. Η βία ασκείται για την εξουσία και τον έλεγχο, δεν είναι απλά σύγκρουση ή θυμός. Μία από τις πρώτες εννοιολογικές ερμηνείες της ενδοοικογενειακής βίας βασίστηκε σε ένα κυκλικό μοντέλο γνωστό ως «Κύκλος της Βίας». Το 1986, οι Ellen Pence και Michael Pagan δημοσίευσαν τη θεωρία της δύναμης και του ελέγχου, που συμπλήρωσε την προηγούμενη άποψη. Από τον έλεγχο των συμπεριφορών, η βία προχωράει στη χειραγώγηση και τον εκφοβισμό. Η ίδια η βία μπορεί τότε να θεωρηθεί ως μια προσπάθεια ελέγχου του θύματος. Το ζητούμενο, που περνά μέσα από τις ζωές όλων των κακοποιημένων γυναικών είναι ο έλεγχος.
4. Η ενδοοικογενειακή βία βλάπτει τα παιδιά. Τα παιδιά που εκτίθενται στην ενδοοικογενειακή βία, μπορεί να επηρεαστούν με διάφορους τρόπους που θα εκφραστούν αρνητικά στην ενήλικη ζωή τους.
5. Δεν είναι όλες οι κακοποιημένες γυναίκες ανήμπορες και αδύναμες και δεν είναι τρελές. Η κοινωνία μας έχει αναπτύξει τα στερεότυπα των κακοποιημένων γυναικών που εμφανίζονται είτε ως αδύναμες και παθητικές, ή υστερικές και τρελές. Οι γυναίκες που κακοποιούνται από ένα αγαπημένο πρόσωπο δεν είναι τόσο διαφορετικές από τις γυναίκες που δεν είναι κακοποιημένες. Βεβαίως, μπορούν να επηρεαστούν από την κακοποίηση που υφίστανται, αλλά και οι κοινωνικοί/ές λειτουργοί πρέπει να βλέπουν αυτά τα συμπτώματα.
6. Οι κακοποιημένες γυναίκες δεν είναι υπαίτιες για τη βία. Κυρίαρχος είναι ο μύθος σύμφωνα με τον οποίο οι κακοποιημένες γυναίκες είναι κυρίως υπαίτιες για τις συνθήκες ζωής τους. Συχνά οι επαγγελματίες υιοθετούν αυτή την άποψη με αποτέλεσμα να μην μπορούν να ερμηνεύσουν με όρους κοινωνικής ανισότητας το φαινόμενο της βίας.
7. Τα άτομα με αναπηρία μπορεί να διατρέχουν πολύ υψηλό κίνδυνο να υποστούν ενδοοικογενειακή βία. Τα άτομα με ειδικές ανάγκες συγκαταλέγονται μεταξύ των πλέον μειονεκτουσών ομάδων της κοινωνίας μας και οι κοινωνικοί/ές λειτουργοί πρέπει προσεκτικά να διαγνώσουν την ενδοοικογενειακή βία σε κοινωνικές ομάδες με ευάλωτα μέλη.
8. Η οικονομική και εργασιακή έμφυλη ανισότητα δυσκολεύει τις γυναίκες να εγκαταλείψουν ένα βίαιο οικογενειακό περιβάλλον.
9. Οι άντρες που κακοποιούν, μπορούν να ελέγχουν συνήθως το θυμό τους σε άλλα πρόσωπα. Οι άνδρες που κακοποιούν συνήθως δεν έχουν γενικευμένη οργή ή προβλήματα επιθετικότητας. Δεν χτύπησαν τους ξένους, τους συναδέλφους ή τους πελάτες τους. Αυτό δείχνει ότι οι άνδρες που κακοποιούν έχουν τουλάχιστον μέσου επιπέδου δεξιότητες, έλεγχου του θυμού.

10. Οι αλλαγές στην ευρύτερη κοινωνία είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την εξάλειψη της ενδοοικογενειακής βίας. Οι κοινωνικοί/ές λειτουργοί θα πρέπει να λειτουργούν και στο επίπεδο της κοινότητας προκειμένου να δημιουργήσουν μια κοινότητα που δεν θα είναι ανεκτική στη βία.

6.5 Ενδεικτικά παραδείγματα κοινωνικής στήριξης (8 περιπτώσεις)

Τα παραδείγματα που παρατίθενται παρακάτω αφορούν στοιχεία που έχουν αντληθεί από την εμπειρία της λειτουργίας των Συμβουλευτικών Κέντρων, του Ξενώνα Φιλοξενίας Κακοποιημένων Γυναικών, της Τηλεφωνικής Γραμμής SOS της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων, από τις επαγγελματικές εμπειρίες Κοινωνικών Λειτουργών- συμβούλων στα Συμβουλευτικά Κέντρα του δικτύου της ΓΓΙΦ στην Αθήνα και τον Πειραιά (Κτώνα, Μπακαλάκου), από την έρευνα της κ. Λεζγή (2007), «Γυναικεία κακοποίηση -Ενδοοικογενειακή βία», και από τις δικές μου εμπειρίες στη αντιμετώπιση θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας. Επίσης τα παραδείγματα προέρχονται από τη συνεργασία με άλλες Κοινωνικές Υπηρεσίες όπως του ΕΟΠ, της Κοινωνικής Υπηρεσίας του Κρατικού Νοσοκομείου Νικαίας. Κάθε παράδειγμα έχει διαφορετικά χαρακτηριστικά και δυσκολίες. Κοινή συνισταμένη όλων των παραδειγμάτων είναι ο σκοπός του/της Κοινωνικής Λειτουργού να ενδυναμώσει τη γυναίκα προκειμένου να ζήσει εκτός της βίας.

Παρατίθενται παραδείγματα που αφορούν την αντιμετώπιση των διαφορετικών αναγκών των γυναικών θυμάτων βίας που απευθύνονται στις δομές υποστήριξης ανάλογα με το σκοπό λειτουργίας της δομής.

❖ Παράδειγμα 1^ο

Η Μαρία από τη Ρουμανία 23 χρονών μητέρα ενός μωρού μηνών, επισκέφθηκε το Συμβουλευτικό Κέντρο.

Κατά την πρώτη επαφή με τη σύμβουλο, περιέγραψε τα κύρια στοιχεία που αφορούσαν την οικογενειακή της κατάσταση. Ζούσε με το σύντροφο της και το παιδί που είχαν αποκτήσει. Ο σύντροφος της δεν εργαζόταν και η ίδια είχε ευκαιριακή απασχόληση πριν από καιρό. Ανέφερε ότι την έκαιγε με τσιγάρο, κάθε φορά που υπήρχε θέμα διαφωνίας ή σύγκρουσης μεταξύ τους. Περιέγραψε την «κακομεταχείριση που τραβούσε» λέγοντας ότι τα επεισόδια άρχισαν πρόσφατα καθώς και τις δύσκολες συνθήκες της ζωής της. Την προβλημάτιζε πολύ, το πώς θα ανταποκριθεί στις ανάγκες του παιδιού, καθώς δεν υπήρχαν χρήματα. Περιγράφοντας τη φτώχεια που ζούσαν, ζήτησε rammers και γάλα για το μωρό.

Αναφερόμενη στο θέμα της βίας είπε ότι έπρεπε να φύγει από το σπίτι γιατί «δεν μπορούσε άλλο, γιατί δεν ήταν ζωή αυτή». Περιέγραψε περιστατικά βίας, όπως ότι ο σύντροφός της τη βρίζει και επειδή δεν δουλεύει ξεσπάει πάνω της.

Η γυναίκα ενημερώθηκε από τη σύμβουλο για τις δυνατότητες που υπήρχαν και της προτάθηκε να γίνει άλλη μια συνάντηση, για να συζητηθούν θέματα για το πως νιώθει και τι θα ήθελε να γίνει, για την ίδια και το παιδί.

Κανονίστηκε δεύτερο ραντεβού με τρία θέματα σύμφωνα με τις ανάγκες που διατύπωσε:

α) τον έλεγχο της ίδιας και του παιδιού από ιατρική υπηρεσία, αφού το μωρό δεν είχε ιατρική κάλυψη αλλά και η ίδια χρειαζόταν φροντίδα, για τα καψίματα και τους μώλωπες. Αυτό ήταν και μία αφορμή για να έρθει η ίδια σε επαφή με μια ιατρική υπηρεσία αλλά και για να δοθούν οδηγίες για την ανάπτυξη του παιδιού (εμβόλια, βάρος, γάλα, κ.λπ.).

β) την προσφορά των συγκεκριμένων πραγμάτων που ζητούσε για το παιδί.

γ) τη διερεύνηση της δυνατότητας φυγής από το σπίτι και τη φιλοξενία της ίδιας και του παιδιού σε ξενώνα.

Η Μαρία ήρθε στο δεύτερο ραντεβού, όπου συζητήθηκαν θέματα που αφορούσαν την ίδια, τη σχέση της, το οικογενειακό της περιβάλλον, και κάποιες πιθανές εργασιακές δυνατότητες.

Καθώς η γυναίκα αρνήθηκε να πάει στο Νοσοκομείο τόσο για τη φροντίδα της ίδιας όσο και του παιδιού, αν και είχε ρυθμιστεί η διαδικασία, η κοινωνική σύμβουλος ανέφερε ως εναλλακτική πρόταση την παραπομπή του παιδιού στο Πι.Κ.Π.Α. του Πειραιά, προκειμένου να έχει ιατρική παρακολούθηση. Η σύμβουλος με το χειρισμό αυτό έδωσε λύση σε ένα από τα προβλήματα που αντιμετώπιζε η εξυπηρετούμενη.

Επίσης της δόθηκε ένα μικρό χρηματικό ποσό, εκ μέρους ενός φιλανθρωπικού σωματείου για rumpers και άλλα είδη.

Η φιλοξενία στον ξενώνα συζητήθηκε ως προσωρινή λύση ασφάλειας και προστασίας, όμως στο αίτημα αυτό (να απομακρυνθεί από το σπίτι της και να πάει σε ξενώνα) δεν μπορούσε να ανταποκριθεί το Κέντρο, καθώς δεν υπήρχε θέση φιλοξενίας εκείνη τη στιγμή.

Της δόθηκαν οδηγίες και κρατήθηκαν τα στοιχεία (κινητό, τηλέφωνα, διεύθυνση) ώστε με τρίτο ραντεβού να υποστηριχθεί συμβουλευτικά αλλά και να αξιοποιηθεί ο χρόνος, προκειμένου να βρεθεί θέση στον Ξενώνα, κάτι που και η ίδια επιθυμούσε.

Στο τρίτο ραντεβού δεν ήρθε και διαπιστώθηκε ότι το τηλέφωνο που είχε δώσει δεν λειτουργούσε.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση κατά τη συνέντευξη εκτός από τη μαρτυρία της γυναίκας, υπήρχε η εικόνα της σωματικής κακοποίησης και αποκλείστηκε η πιθανότητα να επισκέφτηκε η γυναίκα το Κέντρο μόνο για τους λόγους της κάλυψης πρακτικών αναγκών.

Η όλη εικόνα ήταν μιας κουρασμένης, ταλαιπωρημένης γυναίκας που θα ήθελε να ζήσει καλύτερα, κάποια στιγμή.

Το ότι δεν πήγε στο τρίτο ραντεβού στο Συμβουλευτικό Κέντρο μπορεί να ερμηνευτεί με

πολλούς τρόπους. Πιθανόν να το έμαθε ο σύντροφός της και να την απείλησε ή να ήθελε να κάνει ένα βήμα αλλά να το σκεπτόταν, πιθανόν να ικανοποιήθηκε από την κάλυψη των πρακτικών αναγκών της, τη συγκεκριμένη στιγμή που το είχε ανάγκη και να παρέπεμψε το ζήτημα της βίας για αργότερα.

Εκτίμηση

Η κοινωνική σύμβουλος σε σχέση με το συγκεκριμένο αίτημα ενήργησε σωστά κινητοποιώντας πηγές βοήθειας και παράλληλα δημιουργώντας σχέση συνεργασίας με τη γυναίκα. Η υποστήριξη σε σχέση με τη βία δρομολογήθηκε παράλληλα με την κάλυψη των υλικών αναγκών που θεωρούσε σημαντικές η ίδια, αλλά και γιατί εκτιμήθηκε ότι μέσω των συγκεκριμένων ενεργειών θα υπήρχε καλύτερη επικοινωνία. Το ότι δεν υπήρχε θέση στον Ξενώνα, αξιολογείται ότι ίσως και να μην ήταν καθοριστικό γιατί χρειαζόταν χρόνος για τη συμβουλευτική προσέγγιση. Από την άλλη όμως, πολλές φορές μετά από ένα βίαιο επεισόδιο, οι άμεσες ενέργειες φυγής και αναζήτησης προστασίας είναι καθοριστικές. Στη φάση που ήρθε η γυναίκα, μετά από συμβάν ήθελε να μιλήσει κάπου και να μοιραστεί την πραγματικότητα που ζούσε, ζητώντας υποστήριξη.

❖ **Παράδειγμα 2^ο**

Η Ελένη ήταν παντρεμένη περίπου μια δεκαετία. Το ζευγάρι είχε αποκτήσει ένα αγόρι 8 χρονών και ένα κορίτσι που 2 χρονών.

Μετά την απόκτηση του πρώτου παιδιού ο γάμος είχε προβλήματα που αφορούσαν αρχικά στη συνεννόηση των συζύγων για οικονομικά και εργασιακά θέματα.

Ο σύζυγος ήταν άνεργος ή δεν επεδίωκε να εργαστεί κατά τη γνώμη της Ελένης. Το επάγγελμα του συζύγου είναι ναυτικός και ευκαιριακά εργαζόταν σε επισκευές πλοίων. Η Ελένη είναι φυσιοθεραπεύτρια. Μετά από πολλές συγκρούσεις ο σύζυγος εργαζόταν ένα μικρό χρονικό διάστημα και στη συνέχεια χρησιμοποιούσε τα χρήματα που έπαιρνε για τις δικές του ανάγκες. Μετά από καυγάδες που έφτασαν σε σωματική κακοποίηση, η Ελένη ζήτησε από το Γιώργο να φύγει από το σπίτι που ζούσαν, σημειώνοντας ότι το ενοίκιο του σπιτιού το πλήρωνε η ίδια. Η απάντηση του Γιώργου ήταν ότι δεν φεύγει. Τότε του αντιπρότεινε να φύγει η ίδια με τα παιδιά και προσωρινά να μείνουν σε κάποια από τις αδελφές της. Αυτή ήταν χειρότερη πρόταση, σύμφωνα με την Ελένη. Ο σύζυγος έγινε έξαλλος. Επικοινωνήσε με τις αδελφές και τους συζύγους τους και απείλησε ότι θα τους «καθαρίσει» όλους με την καραμπίνα του. Από εκείνη τη στιγμή άρχισε να περιφέρεται με την καραμπίνα και να απειλεί.

Οι οικογένειες των αδελφών της, ενώ είχαν δεχτεί να την φιλοξενήσουν άλλαξαν στάση και της είπαν ότι δεν το διακινδύνευαν. Αν είχε ανάγκη πρότειναν να την βοηθήσουν οικονομικά. Όταν ξεκαθάριζε το τοπίο ευχαρίστως συμφωνούσαν να μείνει μαζί τους.

Η Ελένη, όπως είπε στη σύμβουλο, πανικοβλήθηκε και απευθύνθηκε στην κοινωνική υπηρεσία του Εθνικού Οργανισμού Πρόνοιας (ΕΟΠ) που λειτουργούσε τότε στην περιοχή, γιατί εκτός των άλλων, ο σύζυγος απειλούσε ότι θα πάρει το παιδί τους, ένα αγόρι ηλικίας 8 χρονών.

να ζήσει μαζί του.

Η κοινωνική λειτουργός την παρέπεμψε σε δικηγόρο με την οποία συνεργαζόταν το Κέντρο Κοινωνικής Υποστήριξης του ΕΟΠ για να πάρει τις διαδικαστικές και νομικές πληροφορίες σχετικά με την επιμέλεια των παιδιών και να κάνει την πρώτη νομική κίνηση. Ακόμα την παρέπεμψε στο Συμβουλευτικό Κέντρο Κακοποιημένων Γυναικών. Η Ελένη δεν ήθελε να αποκτήσει ιδιαίτερη σχέση με το Συμβουλευτικό Κέντρο γιατί δεν πίστευε ότι εκεί μπορεί να της προσφέρουν κάτι σημαντικό. Πήγε όμως για να «πάρει δύναμη» όπως λέει η ίδια. Στο Κέντρο περιέγραψε την κατάσταση και παρότι της προτάθηκε να φιλοξενηθεί στον ξενώνα το αρνήθηκε. Παρόλα αυτά συζητώντας με τη σύμβουλο και προσεγγίζοντας τη φάση που ζούσε, από τη πλευρά της αντιμετώπισης της βίας, πείσθηκε ακόμα περισσότερο ότι πρέπει να κάνει ενέργειες.

Ξεκίνησε τη δικαστική διαδικασία καταθέτοντας μήνυση για απειλή, ασφαλιστικά μέτρα και την ίδια μέρα, πήρε τα παιδιά και έφυγε από το σπίτι. Πήγε να φιλοξενηθεί σε μία φίλη της, πρώην συνάδελφο, που ζούσε σχετικά μακριά από την περιοχή της. Όλα εξελίσσονταν καλά μέχρι που ο σύζυγος βρήκε πού έμενε και επειδή οι απειλές του δεν είχαν αποτέλεσμα στη γυναίκα που τη φιλοξενούσε, άρχισε να απειλεί τα μέλη της συγγενικής της οικογένειας, που φοβήθηκαν. Παρότι δεν υπήρχε ορατή διέξοδος, την τελευταία στιγμή ο αδελφός της προσφέρθηκε να την φιλοξενήσει, γιατί όπως είπε ο ίδιος «δεν είχε οικογενειακές υποχρεώσεις», διέθετε καραμπίνα και δεν φοβόταν. Αφού έχασε ο σύζυγος τα ίχνη της για λίγο, στη συνέχεια μετά και τις δικαστικές διαδικασίες αποσύρθηκε και δεν επικοινωνούσε ούτε με τα παιδιά, για μεγάλο χρονικό διάστημα. Η Ελένη ζει μαζί με τα παιδιά της, βελτιώνοντας τη ζωή της καθημερινά.

Εκτίμηση

Η Ελένη απευθύνθηκε σε μια κοινωνική υπηρεσία της περιοχής που ζούσε. Η κοινωνική λειτουργός της πρότεινε με βήματα, ενέργειες που θα μετρίαζαν το φόβο της και θα απομυθοποιούσαν διαδικασίες που φάνταζαν απαγορευτικές και τρομακτικές για την ίδια. Η επαφή με τη δικηγόρο έλυσε απορίες σε σχέση με τα θέματα επιμέλειας των παιδιών που της δημιουργούσαν ιδιαίτερο άγχος γιατί δεν ήθελε να τα αποχωριστεί αλλά δεν γνώριζε και τι πραγματικά ισχύει.

Η παραπομπή στο Συμβουλευτικό Κέντρο κατά της βίας, της πρόσφερε -αν το επιθυμούσε- μια εναλλακτική λύση (φιλοξενία στον Ξενώνα) και παράλληλα δέχτηκε υποστήριξη από τη σύμβουλο, ως προς τις ενέργειες που θα έκανε και τις αποφάσεις που προσπαθούσε να πάρει. Στην περίπτωση αυτή τόσο οι κοινωνικές – συμβουλευτικές υπηρεσίες όσο και το οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον τοποθετήθηκαν υπέρ της γυναίκας.

Η Ελένη δεν πρόκρινε τη λύση του ξενώνα για δύο λόγους: α) θωρούσε ότι δεν ανήκει στην ομάδα που φιλοξενείται εκεί και β) πίστευε ότι, αν και απευθύνθηκε στην πρόνοια για υποστήριξη που αφορούσε τα παιδιά και την ίδια, η διένεξη με το σύζυγο παραμένει ιδιωτική υπόθεση.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση τόσο η ίδια όσο και τα μέλη της οικογένειάς της, δεν ήθελαν να δεχτούν ότι υπάρχει θέμα βίας στην οικογένεια. Ακόμη δεν άντεχαν την πίεση που ασκούσε

η σύγκρουση και η βία στην ευρύτερη οικογένεια. Η Ελένη όμως ήταν αποφασισμένη να ενεργήσει και να ζήσει μόνη της μαζί με τα παιδιά της. Θετικό ρόλο στην απόφασή της έπαιξε το ότι ήδη στηριζόταν οικονομικά στον εαυτό της και το ότι «είχε εξαντλήσει πολλές υπομονές». Τέλος, ήταν θετικό το ότι υπήρχε άμεσα ή έμμεσα υποστηρικτικό πλαίσιο από την οικογένειά της.

❖ *Παράδειγμα 3^ο*

Η κ. Φ... κατάγεται από την Κ. Έχει απολυτήριο γυμνασίου. Μετά το γάμο πάντα ήταν στο σπίτι και ασχολιόταν με το νοικοκυριό και τα παιδιά που τώρα είναι 18 και 20 ετών. Παντρεύτηκε μέσω γνωριμίας από το συγγενικό περιβάλλον με τον σύζυγο της. Μετά τη γέννηση του γιού τους και τέσσερα χρόνια μετά το γάμο άρχισαν τα περιστατικά κακοποίησης. Η αφορμή ήταν οικονομικά προβλήματα και η χρήση αλκοόλ από το σύζυγο. Η συμπεριφορά ήταν ιδιαίτερα βίαιη αλλά επέλεξε την οδό της υπομονής εξ αιτίας του ότι δεν εργαζόταν. Τα επεισόδια οξύνθηκαν και κατέφυγε στον Ξενώνα του ΕΚΚΑ. Μέσα στο πλαίσιο της υποστήριξης εκτός από τη διαχείριση της βίαιης συμπεριφοράς από το σύζυγο και την κακοποίηση αντιμετωπίζει σοβαρό πρόβλημα σε σχέση με τις περιορισμένες εργασιακές επιλογές και τη δύσκολη οικονομική της κατάσταση. Σκέφτεται να επιστρέψει στο χωριό από όπου κατάγεται αλλά το συγγενικό της περιβάλλον δεν συμφωνεί και την αποτρέπει από μια τέτοια προοπτική. Στην πραγματικότητα βιώνει συνθήκες αδιεξόδου.

Εκτίμηση

Κατά τη φάση της συνεργασίας της με τη Συμβουλευτική υπηρεσία του ΕΚΚΑ η γυναίκα θα αξιοποιήσει την ψυχολογική υποστήριξη και την κοινωνική συμβουλευτική. Έχει κάνει ένα βήμα, αλλά η διαδρομή είναι μεγάλη. Σημαντική είναι η ανάγκη της για εργασία. Για να την διεκδικήσει χρειάζεται να αποκτήσει νέες δεξιότητες και κατάρτιση ώστε να γίνει η προσπάθεια για την ένταξη της, στη αγορά εργασίας από την οποία απείχε τα προηγούμενα χρόνια. Με το σύζυγο ζούσε πολλά χρόνια χωρίς να εργάζεται και τώρα έχει μια νέα κατάσταση μπροστά της.

Απορρίπτει αρχικά την εκδοχή της επιστροφής στο χωριό παρότι θα της έλυνε κάποια προβλήματα αφού το συγγενικό περιβάλλον την αποτρέπει. Στη συνέντευξη αναφέρθηκε στα επεισόδια βίας, ως παρατηρήτρια. Επιστρέφει στην εικόνα ή τη διάθεση των άλλων γι' αυτή. Ο έλεγχος που της ασκεί το οικογενειακό περιβάλλον και μέσω του γάμου παραμένει καθοριστικός. Το οικογενειακό περιβάλλον που φαίνεται ότι γνώριζε τα προβλήματα δεν θέλει την επιστροφή της και ίσως την δημοσιοποίηση στον κοινωνικό κύκλο του χωριού της ζωής της, και του στιγματισμού από τη βία μαζί με την παραδοχή της λήξης του συγκεκριμένου γάμου. Το οικογενειακό περιβάλλον την έχει τοποθετήσει δίπλα στο σύζυγο με οποιεσδήποτε συνθήκες.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση προϋπόθεση για να βρει εργασία είναι η υποστήριξή της μέσα από τη συμβουλευτική παρέμβαση σε σχέση με τη χαμηλή αυτοεκτίμηση και τα αισθήματα παραίτησης που νιώθει.

Η εξυπηρετούμενη έχει ανάγκη για να ενδυναμωθεί, να αντιμετωπίσει τα θέματα της ταυτότητάς της, να κατανοήσει ότι η παθητικότητα δεν αποτρέπει τη βία και αποκλειστικά την

ευθύνη για την κατάσταση που έχει ζήσει την έχει ο δράστης και όχι η ίδια, να υποστηριχθεί και να ενεργοποιηθεί εργασιακά.

❖ *Παράδειγμα 4^ο*

Η Γεωργία απευθύνθηκε στην τηλεφωνική γραμμή (SOS) ζητώντας πληροφόρηση για ένα οικογενειακό της θέμα.

Ήταν σε σύγχυση και τρομαγμένη. Είπε ότι είναι 40 ετών, παντρεμένη, με μία κόρη. Εργάζεται, είναι δημόσια υπάλληλος.

Πριν πάρει τηλέφωνο είχε καυγαδίσει για άλλη μία φορά με το σύζυγο της.

Μετά από συγκρούσεις για τη διαχείριση των οικονομικών τους, πηγαίνοντας στην τράπεζα ανακάλυψε από την κίνηση του λογαριασμού της ότι κάθε μήνα που έμπαινε ο μισθός της, την επομένη ο σύζυγος έκανε ανάληψη στο όνομά του, όλου του ποσού, μια και ο λογαριασμός του έδινε αυτό το δικαίωμα. Το γεγονός αυτό το είχε μάθει το πρωί αλλά περίμενε να επιστρέψει από τη δουλειά του για να το συζητήσουν. Στη διένεξη που ακολούθησε της είπε ότι τα έξοδα της οικογένειας ήταν πάρα πολλά και ότι ο δικός του μισθός δεν έφθανε. Απ' ότι είπε η ίδια η εξυπηρετούμενη γυναίκα πάντα υπήρχαν μικροποσά μέσα στο λογαριασμό και δεν το είχε καταλάβει. Παρότι ο ίδιος είχε περισσότερα εισοδήματα, έθετε θέματα όπως, ότι δεν υπάρχουν χρήματα για διακοπές, θεραπεία λόγου του παιδιού, μαθήματα και άλλα.

Στη σύμβουλο της τηλεφωνικής γραμμής εξέφρασε: έκπληξη, φόβο, αβεβαιότητα, σύγχυση.

Η πρώτη σκέψη που είχε κάνει ήταν να πάρει το παιδί και να πάει στη μητέρα της. Μέσα από τη συζήτηση διαπιστώθηκε ότι η οικογένεια ζούσε σε ιδιόκτητη κατοικία, επομένως αυτή η κίνηση ήθελε δεύτερη σκέψη. Εκτός αυτού η όλη κατάσταση χρειαζόταν παραπάνω διερεύνηση.

Στη συνέχεια της κουβέντας, η γυναίκα διατύπωσε την διάθεση να πάει στην αστυνομία για να διεκδικήσει τα χρήματα, να καταγγείλει... Στη συζήτηση με τη σύμβουλο διαπιστώθηκε ότι η χρησιμότητα μιας τέτοιας κίνησης ήθελε επίσης παραπάνω έρευνα. Προτάθηκε να μιλήσει με τη σύμβουλο νομικής στήριξης, ώστε να την καθοδηγήσει και να επανέλθει όταν το κρίνει η ίδια για να υποστηριχθεί ψυχολογικά ή να έχει τη δυνατότητα να απευθυνθεί στο Συμβουλευτικό Κέντρο.

Εκτίμηση

Η σύμβουλος την καθησύχασε ότι τα δικαιώματά της και τα συμφέροντά της δεν θα κινδυνεύσουν. Το κυρίαρχο ήταν το αίσθημα της προδοσίας και της ματαίωσης που ένιωθε, βλέποντας ότι ο σύζυγός της είχε κάνει εν αγνοία της ατομικές οικονομικές κινήσεις στα δικά της χρήματα. Δύο σκέψεις κυριαρχούσαν αρχικά α) να τον τιμωρήσει β) να πάρει πίσω ό,τι της ανήκει. Το αίσθημα της εξαπάτησης και η αποκάλυψη της πραγματικότητας ενός γάμου με διαφορετικά δεδομένα ήταν η πρώτη καταγραφή της κατάστασης από τη γυναίκα. Η πρόταση

από τη σύμβουλο για νέο τηλεφωνικό ραντεβού, για συμβουλευτική υποστήριξη, αφού θα είχε προηγηθεί η επικοινωνία για τη νομική σύμβουλο έδινε μια δυνατότητα εάν ήθελε να επικοινωνήσει ξανά ή να ζητήσει άλλης μορφής συμβουλευτική υποστήριξη.

❖ *Παράδειγμα 5^ο*

Καταγόμενη από χώρα της Ασίας η Γιοχάν ήρθε να ζήσει στην Ελλάδα όπου ήδη ζούσε ο σύντροφός της. Παντρεύτηκαν και απέκτησαν ένα παιδί ηλικίας σήμερα 4 ετών. Είναι και οι δύο μουσουλμάνοι.

Ο σύζυγος εργαζόταν σε μια εταιρεία και η οικογένεια είχε καλή οικονομική κατάσταση.

Η γυναίκα ηλικίας 23 ετών, ζούσε κλεισμένη μέσα στο σπίτι κατ' επιλογή του συζύγου. Της απαγορευόταν όχι μόνο να εργασθεί αλλά και να βγαίνει από το σπίτι μόνη της, για τα καθημερινά πράγματα χωρίς τη συνοδεία του συζύγου.

Εκτός αυτού την κακοποιούσε σωματικά κατά διαστήματα. Ο ίδιος ζούσε πολλά χρόνια στην Ελλάδα. Η γυναίκα ζει στην Ελλάδα μετά το γάμο. Κάποια στιγμή βρίσκοντας το τηλέφωνο του Συμβουλευτικού Κέντρου επικοινωνήσε. Ρώτησε τι ακριβώς κάνει αυτό το γραφείο. Περιέγραψε τη ζωή που ζούσε. Η κοινωνική λειτουργός, αφού την άκουσε, την παρότρυνε να επισκεφθεί, όταν μπορέσει, το Κέντρο για να κουβεντιάσουν πιο συγκεκριμένα. Η Γιοχάν πήρε τέσσερις φορές τηλέφωνο και σε κάθε συνομιλία περιέγραφε σκηνές από τη ζωή της και εξηγούσε ότι δεν ήταν εύκολο να βγει από το σπίτι και να πάει στο Κέντρο. Στην πραγματικότητα ο άντρας της, την κλείδωνε απαγορεύοντας την έξοδο καθώς έφευγε για τη δουλειά του.

Κάποια μέρα βρήκε την ευκαιρία και μαζί με το παιδί πήγε στο Συμβουλευτικό Κέντρο χωρίς προγραμματισμένο ραντεβού, με πολύ άγχος για να επιστρέψει έγκαιρα. Η κοινωνική λειτουργός κατά την πρώτη συνέντευξη εξήγησε στην Γιοχάν ότι δεν έχει να φοβάται στο χώρο που βρίσκεται για τίποτα και πως ότι ειπωθεί θα είναι εμπιστευτικό. Στη συνέχεια, συζητήθηκε η κατάσταση και τα προβλήματα που αντιμετώπιζε, τα οποία -εν μέρει- είχε αναφέρει τηλεφωνικά.

Η γυναίκα κατήγγειλε ότι αντιμετώπιζε συστηματική βία σε καθημερινή βάση. Εκτός του ότι ο σύζυγος την κλείδωνε, απειλούσε λέγοντας ότι αν δεν τον υπακούει, θα την στείλει στην πατρίδα της και θα κρατήσει ο ίδιος το παιδί που ήταν 4 ετών. Της απέκλειε το δικαίωμα ή την πιθανότητα να εργασθεί. Μετά από κοινές εξόδους, όταν γύριζαν στο σπίτι, δημιουργούσε επεισόδια και συμπεριφερόταν βίαια με πρόσχημα το που κοίταζε. Η Γιοχάν ρώτησε για τα δικαιώματά της και το τι μπορούσε να γίνει.

Το μεγαλύτερο και σοβαρό πρόβλημα ήταν ότι δεν είχε άδεια παραμονής. Παρότι ήταν παντρεμένη μια πενταετία ο σύζυγος συστηματικά δεν έκανε καμία διαδικασία νομιμοποίησης της παραμονής της, στη χώρα.

Η κοινωνική λειτουργός είχε απέναντί της μια γυναίκα που φοβόταν αλλά ήταν και αποφασισμένη να αντιμετωπίσει την κατάσταση αν είχε υποστήριξη. Στο σχεδιασμό των ενεργειών εκτιμήθηκε ότι σημαντικότερη ενέργεια ήταν η κατοχύρωση της σύμφωνα με την

ελληνική νομοθεσία. Προτεραιότητα είχε η έκδοση της άδειας παραμονής για εξαιρετικούς λόγους.

Η υπηρεσία συνέταξε την έκθεση που ανέφερε το ιστορικό κακοποίησης, ανέφερε την καταγγελία της γυναίκας και διαβίβασε το αίτημα στο Υπουργείο Εσωτερικών.

Κατά το χρονικό διάστημα, περίπου ένα μήνα που χρειάζεται για να εκδοθεί η άδεια παραμονής για εξαιρετικούς λόγους, είχε γίνει η συνεννόηση να μη επισκέπτεται το Συμβουλευτικό Κέντρο ούτε να συζητήσει πουθενά για το θέμα. Να περιμένει χωρίς να αλλάξει την καθημερινότητά της.

Όταν εκδόθηκε η άδεια παραμονής πήγε στο γραφείο να την παραλάβει, ανακουφισμένη θεωρώντας ότι κάτι θετικό συνέβη.

Όλη αυτή την περίοδο δεν είχε αναφέρει τίποτα στο σύζυγο ούτε σε άλλο πρόσωπο. Όταν την παρέλαβε έβγαλε τη μαντίλα και το σακάκι και είπε «ούτε στον πατέρα μου δεν τα φόραγα». Η Γιοχάν ένωσε περισσότερο ασφαλής έχοντας «χαρτιά» και αποκτώντας ταυτότητα για το κράτος.

Τη ίδια μέρα μετά από συνεργασία που είχε προηγηθεί πήγε για φιλοξενία στον Ξενώνα της «Κλίμακας» μαζί με το παιδί.

Κατά τη διάρκεια της φιλοξενίας εκεί, έγιναν ενέργειες να βρει δουλειά. Μετά από προσπάθειες βρήκε, αφού υπήρξε συνεργασία με σύμβουλο στον Ο.Α.Ε.Δ. και μεσολάβησε ένα σεμινάριο επαγγελματικής κατάρτισης. Παράλληλα κατέθεσε αίτηση για διαζύγιο.

Με το σύζυγο επικοινωνούσε τηλεφωνικά όταν το επέλεγε. Τον συνάντησε σε δημόσιο χώρο μετά από πολύ καιρό. Ιδιαίτερη εντύπωση του έκανε ότι είχε άδεια παραμονής και ότι κινήθηκε κατ' αυτόν τον τρόπο.

Εκτίμηση

Σημαντική ήταν η επιλογή της κοινωνικής λειτουργού να διατηρήσει και να ενισχύσει την τηλεφωνική υποστήριξη, πρακτική που δημιούργησε συμβουλευτική σχέση και έδωσε τη δυνατότητα για τα επόμενα βήματα. Ακόμα η αξιολόγηση της διαδικασίας νομιμοποίησης ως προτεραιότητας σωστά κρίθηκε ως σημαντική αξιοποιώντας το νόμο. Συχνά οι διαδικασίες, αποτελούν ένα μέρος στην όλη συμβουλευτική κοινωνική υποστήριξη. Αν ολοκληρωθούν με επιτυχία δίνουν νέες δυνατότητες στην εξυπηρετούμενη αλλά και στην εξέλιξη της συμβουλευτικής υποστήριξης. Μεταξύ του Συμβουλευτικού Κέντρου και της Γιοχάν δημιουργήθηκε σχέση εμπιστοσύνης και ξεπεράστηκαν οι αναστολές και ο φόβος που ένιωθε.

❖ **Παράδειγμα 6^ο**

Μια καλοντυμένη κυρία μπαίνει διστακτικά στο χώρο του Συμβουλευτικού Κέντρου

λέγοντας: «Ήρθα για πληροφορίες. Μη φανταστείτε ότι είμαι σαν τις άλλες γυναίκες, που έρχονται εδώ».

«Παρακαλώ καθίστε. Είμαστε εδώ για να εξυπηρετούμε όλες τις γυναίκες που μας απευθύνονται».

Αρχικά η συζήτηση μεταξύ της κοινωνικής λειτουργού και της εξυπηρετούμενης είναι διευκρινιστική και αναγνωριστική. Η γυναίκα βρίσκεται στη φάση διερεύνησης του χώρου και των δυνατοτήτων του. Μέσα στα πλαίσια της συνέντευξης συγκεκριμενοποιείται η εικόνα που διαμορφώνει αλλά και το προφίλ της εξυπηρετούμενης και ο λόγος για τον οποίο πήγε στο Συμβουλευτικό Κέντρο. Η γυναίκα αναφέρει ότι είναι παντρεμένη με το σύζυγο της πέντε χρόνια και δεν έχουν αποκτήσει παιδιά.

Εργάζεστε;

Απάντηση: Όχι, παρότι έχω σπουδάσει.

Τι έχετε σπουδάσει;

Απάντηση: Π..... Σχολή.....

Το επιλέξατε, να μην εργάζεστε;

Απάντηση: Όχι. Είναι επιλογή του συζύγου

Έχετε καλή οικονομική κατάσταση ;

Απάντηση: Έχουμε καλή οικονομική κατάσταση και δεν χρειάζεται να εργάζομαι αλλά ο σύζυγος είναι λίγο παράξενος, οικονόμος.

Τι εννοείται;

Απάντηση: Από τότε που παντρεύτηκα οι γονείς μου, μου δίνουν χρήματα, αυτός όλο οικονομικές δυσκολίες έχει.

Βγαίνετε ;

Απάντηση: Μαζί με το σύζυγο ναι, μόνη μου όχι.

Φίλες, παρέες δικές σας έχετε;

Απάντηση: Όχι ιδιαίτερα γιατί δεν έχω διάθεση

Η γυναίκα, αφού περιέγραψε μια κατάσταση απομόνωσης, άρχισε μέσα από τις συνεδρίες που ακολούθησαν να αναγνωρίζει ότι η βία υπήρχε και στη δική της ζωή με τη μορφή της ψυχολογικής βίας και του ελέγχου.

Πήγε συνολικά σε τρία ραντεβού και μετά σταμάτησε την επαφή της με το Συμβουλευτικό Κέντρο. Μέσα από τη συμβουλευτική προβληματίστηκε, έκανε τη διαπίστωση, την αναγνώριση,

ότι ο σύζυγος ήταν «ζηλότυπος» και την έλεγχε.

Περιέγραψε τα συναισθήματα της λέγοντας ότι ντρεπόταν παρά πολύ που απευθύνθηκε σε κάποια «τέτοια» υπηρεσία. «Δεν μπορούσα να φανταστώ ότι αυτό που μου συμβαίνει είναι βία...». Στην ερώτηση «Πως φαντάζεστε τις γυναίκες που υφίστανται βία;» απάντησε «μελανιασμένες, χτυπημένες με σημάδια και άλλα τέτοια».

Εκτίμηση

Η Π. βοηθήθηκε να αναγνωρίσει σε ένα βαθμό την πραγματικότητα που ζούσε. Πηγαίνοντας στο Κέντρο ένα μέρος του εαυτού της δεχόταν ότι ζει βία. Ένα άλλο όχι. Με την συνεργασία αυτή αναγνώρισε εν μέρει, την πραγματικότητα και υποστηρίχθηκε ψυχολογικά να κατανοήσει τη φάση της ζωής της. Η διαβάθμιση της βίας, που εκείνη τη στιγμή την αφορούσε, για τα δεδομένα της ίσως ήταν ήπια. Έχοντας δεχτεί τη συμβουλευτική στήριξη κατά τις επισκέψεις της στο Κέντρο πιθανόν να έκρινε ότι μπορεί να επηρεάσει το σύζυγο να τροποποιήσει τη συμπεριφορά του. Το αίτημά της αφορούσε τη δική της ενδυνάμωση, για να τροποποιήσει τις συνθήκες ζωής της. Η Κοινωνική Λειτουργός την υποστήριξε ώστε να κατανοήσει τις συνθήκες του περιβάλλοντος που ζούσε και να επιλέξει η ίδια τις επόμενες ενέργειες.

❖ **Παράδειγμα 7^ο**

Η κ. Π. κατάγεται από την επαρχία και μένει στη Αθήνα 25 χρόνια.

Έχει τελειώσει το γυμνάσιο και γνωρίζει κομμωτική. Ευκαιριακά έχει εργαστεί αλλά δεν εργάζεται αυτή την περίοδο.

Με το σύζυγο της που είναι επαγγελματίας είναι παντρεμένοι δέκα χρόνια και ζούσαν μαζί με τη μητέρα του, που απεβίωσε πρόσφατα. Από την αρχή του γάμου είχαν πολλά οικονομικά προβλήματα.

Μετά τον πρώτο χρόνο γάμου άρχισε να φέρεται βιαία και να την κακοποιεί σωματικά. Σκεφτόταν να πάει στην αστυνομία αλλά δεν το έκανε για να μη δημιουργήσει προβλήματα στους γονείς της.

Έκανε προσπάθειες να βελτιώσει την κατάσταση με διάλογο με τον σύζυγο χωρίς να συζητάει πουθενά τα συμβάντα. Δεν κατάφερε τίποτα και αποφάσισε να έρθει στη Συμβουλευτική υπηρεσία για βοήθεια.

Η ίδια εκτιμούσε ότι οι συνθήκες ζωής του συζύγου δικαιολογούσαν εν μέρει τη βία τη συμπεριφορά του. Έκανε προσπάθειες για να αλλάξει η συμπεριφορά του, να ζήσουν μια κανονική ζωή και τώρα είναι απογοητευμένη γιατί πίστευε ότι μπορεί να αλλάξει. Δεν είχε αναλογιστεί ότι κινδύνευε η ζωή της από την άσκηση βίας επάνω της.

Σε μία όξυνση της βίαιης συμπεριφοράς απευθύνθηκε στην υπηρεσία. Είχε σκεφτεί να φύγει αλλά δεν έχει τη δύναμη να το κάνει. Προβληματίζεται αφού μένει λίγο καιρό μαζί με

συγγενείς της, να βρει τον τρόπο και τη δύναμη να φύγει οριστικά.

Εκτίμηση

Η Π. με την επίσκεψή της στη Συμβουλευτική Υπηρεσία έκανε μια ενέργεια θεωρώντας ότι κινδυνεύει πλέον, προσπαθώντας να ξεκινήσει μια διαδρομή, για να αλλάξει την κατάσταση. Αφού έχει κάνει προσπάθειες και δεν είδε καμία τροποποίηση στη συμπεριφορά του συζύγου σκέφτεται την περίπτωση της οριστικής φυγής, μελλοντικά.

Αναφέρει ότι προβληματίζεται για να φύγει από το σπίτι. Έχει κάνει ένα βήμα ακόμη, αποφασίζοντας το «μυστικό» της κακοποίησης να μην είναι μυστικό. Έχει ενημερώσει τους δικούς της, ζητώντας ουσιαστικά βοήθεια. Βρίσκεται στη φάση της αναγνώρισης των δικών της αναγκών, την υποστήριξη και ενίσχυση της ταυτότητας της. Μέχρι τώρα έτεινε να παίζει το ρόλο της αναπλήρωσης της μητέρας του συζύγου, ελπίζοντας ότι θα βελτιωθεί η ζωή της. Όμως δεν φαίνεται να τη διέσωσε από τη βίαιη συμπεριφορά. Επικεντρώνοντας στις ανάγκες του εαυτού της και του παιδιού, η κοινωνική και η συμβουλευτική υποστήριξη, θα ορίσει μαζί της ένα άλλο πλαίσιο ανάγνωσης της πραγματικότητας θέτοντας την προοπτική της εξόδου από τις συνθήκες βίας. Η διαδρομή εξόδου από τη βία είναι μακριά και συχνά με παλινωδίες. Η εξυπηρετούμενη είχε συναινετική στάση για μεγάλο χρονικό διάστημα, προσπαθώντας να εξηγήσει τη συμπεριφορά του συζύγου, θεωρώντας τον ίδιο, σαν θύμα. Έφθασε όμως στην χρονική στιγμή, που κινητοποιήθηκε καταφεύγοντας στην υπηρεσία. Με το να απευθυνθεί στις υπηρεσίες που θεωρεί ειδικές αναγνωρίζει το ότι έχει ανάγκη να πάρει βοήθεια, έχει δε την πρόθεση να κάνει μια νέα αρχή. Αντιμετωπίζει πρόβλημα επιβίωσης το οποίο είναι πολύ σημαντικό. Μέσα από τη διαδικασία συμβουλευτικής έχει ανάγκη να επανεκτιμήσει τις φάσεις ζωής της και ότι θετικό έχει ζήσει. Έχει ανάγκη να προχωρήσει σταδιακά μέσα από συγκεκριμένες ενέργειες κοινωνικής και ψυχολογικής υποστήριξης. Αναφέρεται στη ζωή της προσπαθώντας να καταλάβει τι έζησε και πως βρέθηκε σε αυτή τη θέση. Ο σχεδιασμός της κοινωνικής υποστήριξης σε συνάρτηση με την ψυχολογική πρέπει να λάβουν υπόψη τη δύσκολη κοινωνική και οικονομική κατάσταση που βρίσκεται και να γίνουν ενέργειες για την εύρεση λύσεων. Η γυναίκα καλείται να αντλήσει δυνάμεις από τον εαυτό της, άρα να αναδομήσει την αυτοεκτίμηση της και να οργανώσει την επιβίωση της.

❖ **Παράδειγμα 8^ο**

Οι ενέργειες δικτύωσης δημιουργούν πρωτογενή και δευτερογενή οφέλη τόσο για τους φορείς αλλά κυρίως για τις τοπικές κοινωνίες.

Μέσα στις αρμοδιότητες των Κοινωνικών Λειτουργών αλλά και των άλλων ειδικοτήτων που στελεχώνουν τις δομές κατά της βίας είναι η οργάνωση και ο προγραμματισμός δράσεων και ενεργειών που αφορούν στη συνεργασία με άλλους φορείς για την υποστήριξη των γυναικών αλλά και η προώθηση της πρόληψης μέσα στην κοινότητα. Κάθε δομή παίρνοντας υπόψη, τους στόχους και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του έργου της, αναπτύσσει δράσεις δικτύωσης στους τομείς που θα ωφελήσουν το έργο της αλλά και την πρόληψη σε επίπεδο τοπικής κοινωνίας.

Ο κ. Α. Διευθυντής Δημοτικού σχολείου απευθύνθηκε στο Συμβουλευτικό Κέντρο ως αρμόδιο φορέα που ασχολείται με τη βία για να οργανώσει ενημερωτική συζήτηση για τη βία στο σχολείο της περιοχής. Το θέμα που ζητούσε να αναπτυχθεί ήταν η βία γενικά, μέσα στο σχολικό χώρο και οι μορφές της βίας. Η συζήτηση θα απευθυνόταν σε γονείς και σε εκπαιδευτικούς. Εκ μέρους της υπευθύνου για τις ενέργειες δικτύωσης του Συμβουλευτικού Κέντρου προτάθηκε να συμμετάσχει στην οργάνωση της ενημέρωσης και ο σύλλογος γονέων, αν υπήρχε και ήταν διαθέσιμος. Τα μέλη του Συμβουλίου του συλλόγου ενημερώθηκαν και ήρθαν στο Συμβουλευτικό Κέντρο προκειμένου να συνεργαστούν. Κατά απόλυτη πλειοψηφία δε, ήταν γυναίκες. Στη συνάντηση συζητήθηκε ευρύτερα το θέμα της βίας και προτάθηκε να ενταχθεί στη θεματολογία της ενημερωτικής συνάντησης η ενδοοικογενειακή βία. Στη εκδήλωση αυτή προτάθηκε να μετέχουν τα Συμβούλια των Συλλόγων Γονέων τα οποία όλα μαζί αποτελούσαν την Ομοσπονδία Συλλόγων Γονέων της περιοχής.

Υπήρξε η οργανωτική πρόταση να γίνει πρώτα συζήτηση με τις/τους Διευθυντές/ντριες των σχολείων και στη συνέχεια σε κάθε σχολείο οι δάσκαλοι/ες να οργανώσουν κοινή εκδήλωση με τους γονείς του σχολείου.

Οργανώθηκε η εκδήλωση με θέμα «Μαθαίνουμε για τη βία που υπάρχει δίπλα μας» απευθυνόμενη στις/στους Διευθυντές/ντριες όλων των Σχολείων και στα Συμβούλια των Συλλόγων Γονέων.

Στην εκδήλωση ενημέρωσαν και συζήτησαν: η Ε. Α. Παιδιάτρος και η Ε.Κ. Κοινωνική Λειτουργός από το Συμβουλευτικό Κέντρο. Οι Διευθύντριες/ές πληροφορήθηκαν για το τι είναι η βία κατά των γυναικών, πως εκδηλώνεται σαν ενδοοικογενειακή και τι επιπτώσεις έχει για τα παιδιά και πως συμπεριφέρονται και εκφράζονται στο σχολείο όταν ζουν καταστάσεις βίας στο σπίτι τους. Πως μπορούν να ενεργήσουν οι εκπαιδευτικοί, που να απευθυνθούν, πως θα αλλάξει η κατάσταση. Οι γυναίκες εκπρόσωποι των συλλόγων και οι εκπαιδευτικοί, φέρνοντας παραδείγματα από τους προβληματισμούς των παιδιών στο σχολείο αλλά και ιστορίες γνωστών τους, κατάλαβαν ότι η βία δεν είναι πολύ μακριά τους.

Μέσα από τις τοποθετήσεις αλλά και την κατάθεση των εμπειριών των συμμετεχουσών/όντων διαπιστώθηκε αυτά που γνώριζαν σχετικά με τον ορισμό της βίας ήταν ασαφή όσον αφορά τις γυναίκες αλλά και τα παιδιά. Στη συγκεκριμένη συνάντηση δόθηκε η δυνατότητα να ενημερωθούν, να αποσαφηνίσουν τις έννοιες αλλά και να πληροφορηθούν τις επιπτώσεις της βίας κατά των γυναικών.

Δόθηκε η υπόσχεση για τον πολλαπλασιασμό αυτής της πληροφόρησης, όπως είχε προαποφασιστεί.

Εκτίμηση

Από τις ενέργειες αυτές υπήρξαν δυο οφέλη.

Το Κέντρο ενημέρωσε για την δράση του και απευθύνθηκε σε μια κοινωνική ομάδα που μπορούσε να παίξει ρόλο πολλαπλασιαστικό στην ενημέρωση. Άνοιξε ένα κανάλι επικοινωνίας με τις/τους εκπαιδευτικούς έναν κλάδο που γίνεται παραλήπτης μηνυμάτων αλλά και των αποτελεσμάτων της βίας. Μια ομάδα γυναικών που συμμετέχει στους

συλλόγους γονέων ήρθε σε επαφή με την αντίληψη κατά της βίας και στα δύο επίπεδα, της ενημέρωσης και της μετάδοσης της πληροφόρησης.

Η συγκεκριμένη ενέργεια ήταν θετική και υποστήριξε την πρόληψη και την αντιμετώπιση της βίας με στόχο την μακροπρόθεσμη αλλαγή στάσεων και αντιλήψεων για το θέμα αυτό στην εκπαιδευτική κοινότητα.

6.6 Δύσκολα ζητήματα – Ενδεικτικές βινιέτες

1. ΕΞΗΓΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΟΧΗ ΤΗΣ ΑΜΦΙΘΥΜΙΑΣ

Η Μαρία έρχεται χαρούμενη στην συνεδρία. Μιλάει για τις καλές σχέσεις που έχουν πλέον με τον Γιώργο. Συναντήθηκαν στην παιδική χαρά με τα παιδιά. Νιώθει σαν ο Γιώργος να έχει αλλάξει. Της είπε πόσο πολύ της λείπει η ίδια και τα παιδιά τους και ότι χωρίς την ίδια νιώθει να χάνεται. Τον αισθάνεται σαν ένα μικρό παιδί που έχει ανάγκη την βοήθεια της. Της είπε ότι αντιμετωπίζει κάποια προβλήματα υγείας με το στομάχι του και ότι φοβάται μήπως είναι καρκίνος. Η Μαρία του πρότεινε να πάνε μαζί στον γιατρό την επόμενη φορά. Όταν ο Γιώργος τους πρότεινε να τους γυρίσει στο σπίτι, η ίδια σκέφτηκε προς στιγμήν τα ασφαλιστικά μέτρα, αλλά τον κοίταξε στα μάτια και ένιωσε ότι δεν κινδύνευε. Πήγαν σπίτι, της ζήτησε να μπει μέσα. Βάλανε τα παιδιά να κοιμηθούν, κάνανε έρωτα. Το πρόβλημά της τώρα είναι ο πατέρας της και ο αδελφός της, που την έχουν προειδοποιήσει ότι την επόμενη φορά που θα ξαναβρεθεί με τον Γιώργο θα της κόψουν και «την καλημέρα» και θα σταματήσουν να την βοηθάνε οικονομικά. Θυμώνει και με τις φίλες της, που κατηγορούν τον Γιώργο και δεν κατανοούν πόσο ευαίσθητος είναι. Αισθάνεται ότι κανείς δεν σέβεται την γνώμη της και την αυτοδιάθεσή της. Δεν είναι εξάλλου ενήλικη γυναίκα; Δεν έχει δικαίωμα να ξανασυνδεθεί με τον Γιώργο;

Η σύμβουλος θυμάται ότι πριν από δύο συνεδρίες η Μαρία είχε έρθει τρομαγμένη, μετά από τα αλλεπάλληλα απειλητικά τηλεφωνήματα που της έκανε ο Γιώργος, γιατί υποψιαζόταν ότι βλέπει άλλον άντρα. Τότε της είχε αναφέρει ότι σταμάτησε τον χορό που ήταν η μόνη της διέξοδος, γιατί ο Γιώργος, πριν από ένα μήνα, έπιασε τον γυμναστή της ομάδας και τον απείλησε ότι θα τον σπάσει στο ξύλο αν ξανακουμπήσει την γυναίκα του. Ο Γιώργος συνέχισε αφενός να την βιάζει και αφετέρου να την εκβιάζει ότι δεν θα της δώσει τα χρήματα της αγωγής παρά μόνο αν συναντηθούν σε ξενοδοχείο. Ακόμη και με τέτοιους ταπεινωτικούς όρους, της έδωσε τα μισά χρήματα και πολύ αργότερα από την συμφωνημένη ημερομηνία. Έκλαιγε γιατί είχε φορτωθεί όλα τα οικογενειακά βάρη, δεν μπορούσε να ανταπεξέλθει στα οικονομικά έξοδα, δεν ήξερε που να αφήσει το μικρό της γιο που αρρώσταινε συνέχεια στον παιδικό σταθμό, καθώς ο προϊστάμενος την είχε ενημερώσει ότι δεν μπορούσε να της δώσει άλλη γονεϊκή άδεια για εκείνον τον μήνα. Ταυτόχρονα, σε κάθε συνάντησή τους ο Γιώργος φαινόταν ξεκούραστος και φορούσε καινούργια ακριβά ρούχα. Τότε της είχε αφήσει να εννοηθεί ότι υπάρχει άλλη γυναίκα στη ζωή του και της είχε ζητήσει συναινετικό διαζύγιο. Η ίδια του είχε αρνηθεί κατηγορηματικά.

Η αμφιθυμία εκφράζεται στη συμβουλευτική μέσω μιας φαινομενικά ασυνεπούς συμπεριφοράς. Το θύμα καλεί, ζητάει επειγόντως ραντεβού και μετά δεν έρχεται. Είναι αναγκαίο να κατανοηθεί η δυναμική μιας τέτοιας συμπεριφοράς. Οι ασυνέπειες αυτές πρέπει να μην αποδοθούν στην προσωπικότητα του θύματος, αλλά στη δυναμική που αναπτύσσεται σε σχέσεις κακοποίησης.

Μία από τις σημαντικότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι ειδικοί ψυχικής υγείας στην προσπάθεια να κατανοήσουν το δυναμικό της οικογενειακής βίας, αφορά την απόφαση του θύματος να παραμείνει ή να επιστρέψει σε μια κακοποιητική σχέση. Γιατί τα θύματα που κακοποιούνται και που θέτουν σε κίνδυνο την ζωή τους, τελικά παραμένουν ή επιστρέφουν στους συντρόφους τους;

Αυτό ήταν και το ερώτημα πολλών συγχρονικών ερευνών, που αντιμετωπίζουν το χωρισμό ως μια μεμονωμένη πράξη, που στηρίζεται σε μια απόφαση που λαμβάνει μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Έβλεπαν σχεδόν π.χ. το 50% των θυμάτων που έκαναν χρήση των υπηρεσιών των συμβουλευτικών κέντρων και ξενώνων της ενδοοικογενειακής βίας να επιστρέψουν να ζήσουν με το σύντροφό τους (Gordon, Burton, and Porter, 2004).. Όταν όμως άρχισαν να υπάρχουν διαχρονικές μελέτες και εξετάζονταν τα θύματα σε βάθος χρόνου, οι ερευνητές άρχισαν να αντιλαμβάνονται τον χωρισμό ως μια σύνθετη ΠΟΡΕΙΑ, που κρατάει πολλούς μήνες έως και χρόνια, κατά τα οποία το θύμα θα φύγει και θα επιστρέψει αρκετές φορές στην κακοποιητική σχέση, πριν λήξει ολοκληρωτικά τη σχέση. Συγκεκριμένα, τα θύματα θα φύγουν και θα επιστρέψουν κατά μέσο όρο 5 φορές στην κακοποιητική σχέση πριν την εγκαταλείψουν οριστικά (Barnett, 2000).

Αν και το ενδιαφέρον ερώτημα είναι πως καταφέρουν να φύγουν τα θύματα παρά τις δυσκολίες, έχει νόημα να διερευνηθεί γιατί χρειάζεται πολλές φορές ένα παρατεταμένο χρονικό διάστημα μέχρι να το καταφέρουν.

Υπάρχουν βασικοί οικονομικοκοινωνικοί παράγοντες, εκτός των ψυχολογικών, που εξηγούν γιατί τα θύματα παραμένουν σε σχέσεις που δεν τους παρέχουν καμία ικανοποίηση. Ενδεικτικά θα αναφερθούν δύο πολύ σημαντικούς εξωγενείς παράγοντες. Ο πιο σημαντικός προβλεπτικός παράγοντας της απόφασης του θύματος να παραμείνει ή όχι σε μια σχέση βίας είναι ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ. Η οικονομική εξάρτηση και η έλλειψη στέγης είναι η πρωταρχική αιτία που τα θύματα δεν φεύγουν από την σχέση και ο πρωταρχικός λόγος που επιστρέφουν. Ωστόσο, εξίσου σημαντικά είναι και τα ενδοψυχικά εμπόδια, στα οποία συνήθως δεν δίνεται η δέουσα προσοχή.

Οι παραπάνω θεωρήσεις δεν λαμβάνουν υπόψη έναν πολύ σπουδαίο παράγοντα: **τα συναισθήματα αγάπης**. Η αγάπη είναι ένας λόγος που επιλέγουν οι γυναίκες να παραμείνουν στις σχέσεις αυτές. Τα θύματα που αναφέρουν ότι «αγαπούν τον σύντροφό τους» είναι πιο πιθανόν να παραμείνουν στη σχέση. Η ισχυρή συναισθηματική πρόσδεση (emotional attachment) είναι μαζί με τον οικονομικό οι πιο ισχυροί προβλεπτικοί παράγοντες για την παραμονή των θυμάτων που κάνουν χρήση των υπηρεσιών συμβουλευτικών κέντρων, στην κακοποιητική σχέση. Τα περισσότερα θύματα που προστρέχουν στα κέντρα συμβουλευτικής έρχονται αντιμέτωπα με ένα παράδοξο αλλά βασανιστικό δίλημμα: ενώ λογικά κατανοούν ότι ο σύντροφός τους είναι καταστροφικός για αυτά, πάρα ταύτα τον αγαπούν και τον θέλουν. Αυτό

δεν θα πρέπει να μας ξενίζει. Όλοι έχουν αντιμετωπίσει μια εμπειρία του «τυφλού» έρωτα. Ένας άνθρωπος μπορεί να ερωτευθεί κάποιον που γνωρίζει πως η σχέση μαζί του θα είναι τοξική, ενώ να μην νιώθει καμία έλξη για υποψήφιους συντρόφους που φαίνονται κατάλληλοι. Κανένα λογικό επιχείρημα δεν μπορεί να τον μεταπείσει για αυτά τα συναισθήματα. Το παράδοξο αυτό προσπαθεί να ερμηνεύσει η **θεωρία του συναισθηματικού δεσμού**. Στη θεωρία του δεσμού, υπάρχει ένα βιολογικό σύστημα συμπεριφορών το οποίο ρυθμίζει τον τρόπο που οι άνθρωποι συνδέονται με τους άλλους. Το σύστημα αυτό δημιουργείται αρχικά για να ρυθμίζει την εγγύτητα ανάμεσα στο βρέφος και στη μητέρα (ή κηδεμόνα) του με σκοπό τη διασφάλιση της επιβίωσής του βρέφους εν όψει εξωτερικών απειλών. Με αυτόν τον τρόπο, ο συναισθηματικός δεσμός κάνει τα βρέφη να νιώθουν ψυχολογική ασφάλεια όταν βρίσκονται κοντά στην μητέρα και να αντιδρούν με ένταση όταν βρίσκονται μακριά της. Αυτό το σύστημα του θεμελιώδους συναισθηματικού δεσμού, τείνει στην ενήλικη ζωή, να δημιουργείται ξανά στις ερωτικές σχέσεις προκειμένου να διατηρηθεί η σχέση και εξελικτικά να προαχθεί η αναπαραγωγή. Χαρακτηριστικά του δεσμού αυτού πέρα από την έντονη διαμαρτυρία στον αποχωρισμό και την αίσθηση ότι ο γονέας είναι η βάση ασφάλειας, είναι ο μονοπωλιακός χαρακτήρας του (Monotropy). Ο γονέας εκλαμβάνεται ως μοναδικός και αναντικατάστατος και οι προσπάθειες να υποκαταστήσουμε τον σύντροφο με ένα άλλο άτομο αποτυγχάνει, ακόμα και αν το άλλο άτομο είναι πολύ πιο αφοσιωμένο και περιποιητικό. Ένα άλλο χαρακτηριστικό είναι η ανθεκτικότητα και η μακροχρόνια διάρκεια του: όταν ο δεσμός εγκαθιδρυθεί τείνει να μην διαρρηγνύεται εύκολα, και μην επηρεάζεται από τη συμπεριφορά του άλλου μέλους. ΑΚΟΜΗ ΚΑΙ ΟΤΑΝ Η ΣΧΕΣΗ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ ΚΑΚΟΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΣΚΛΗΡΗ ΤΙΜΩΡΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗ, Ο ΔΕΣΜΟΣ ΟΧΙ ΜΟΝΟ ΔΙΑΤΗΡΕΙΤΑΙ ΑΛΛΑ ΕΝΙΣΧΥΕΤΑΙ. Διερευνώντας την σχετική βιβλιογραφία για την επίδραση της παιδικής κακοποίησης (κακομεταχείρισης) σε ζώα και ανθρώπους, βρέθηκε ότι ήταν αδύνατον να εμποδίσουμε τον συναισθηματικό δεσμό εκτός εάν ο γονέας ήταν εξακολουθητικά τιμωρητικός.

Ενδιαφέρον έχει αν αναφερθεί το πείραμα των Harlow και Harlow με πιθηκάκια που είχαν «πάνινες μητέρες». Αυτές οι μητέρες ήταν τιμωρητικές, καθώς εξέπεμπαν ξαφνικές ριπές πεπιεσμένου αέρα και εκσφενδόνιζαν το βρέφος στο πάτωμα ή κραδαίνονταν σε τέτοιο βαθμό που τα δόντια του βρέφους έτριζαν. Οι συγγραφείς κατέληξαν ότι αντί όλα αυτά να προκαλέσουν μια πειραματική νεύρωση, έκαναν τα πιθηκάκια να κολλάνε ακόμη πιο σφιχτά στις πάνινες «μητέρες» τους. Τα ευρήματα στις μελέτες των ζώων δείχνουν ότι η τιμωρία ενισχύει τις αποκρίσεις συναισθηματικού δεσμού και συντονίζεται με τις κλινικές παρατηρήσεις ότι τα παιδιά που έχουν κακοποιηθεί ή παραμεληθεί συνεχίζουν την έντονη συναισθηματική προσκόλληση, ακόμη και την εξιδανίκευση, του γονέα που τα κακοποιεί ή τα παραμελεί. Όπως παρατήρησε ο Fairbairn, τα κακοποιημένα παιδιά συχνά παραμένουν προσκολλημένα στους γονείς με την ελπίδα ότι αν γίνουν αρκετά άξια, θα αγαπηθούν. Ωστόσο, υπενθυμίζεται ότι ακόμη και ένας κακοποιημένος γονέας παρέχει κάποιο είδος ρύθμισης και αίσθημα ευεξίας.

Υπάρχει όμως μια ενδιαφέρουσα παρατήρηση των μελετητών. Οι μελετητές κατέληξαν στο συμπέρασμα πως «μια ασυνεπής μεταχείριση (πχ κακομεταχείριση και στοργή από την ίδια πηγή) επιφέρει αύξηση των προσπαθειών του θύματος να αποκτήσει μεγαλύτερη εγγύτητα στο αντικείμενο πρόσδεσης». Δυστυχώς τα δεδομένα φαίνεται να στηρίζουν ότι ο ίδιος μηχανισμός της ισχυρής συναισθηματικής σύνδεσης μετά από διακοπτόμενη κακοποίηση κυριαρχεί και στην σχέση μεταξύ των θυμάτων και των κακοποιητών τους. Και σε αυτήν την περίπτωση, το κρίσιμο σημείο είναι η ΑΣΤΑΘΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ. Όντως ένα πολύ σημαντικό χαρακτηριστικό των

κακοποιητικών συζυγικών σχέσεων είναι η **ΑΠΡΟΒΛΕΠΤΗ και ΔΙΑΚΟΠΤΩΜΕΝΗ κακοποίηση**. Η κακοποίηση δεν είναι παρούσα εξ αρχής, χτίζεται σταδιακά και εναλλάσσεται με περιόδους τρυφερότητας και ηρεμίας. Όπως έχει δείξει η Walker στο κλασικό βιβλίο «Η κακοποιημένη γυναίκα» του 1979, το οποίο ήταν το πρώτο του είδους του, και στηριζόταν σε 120 συνεντεύξεις γυναικών που υφίσταντο βία στο Κολοράντο, η πορεία που παίρνει η κακοποίηση είναι κυκλική, από την κλιμάκωσή της στην εκτόνωση και μετά στην ηρεμία, και την κατονόμασε ως «κύκλο της βίας».

Τα θύματα που βλέπουμε μας περιγράφουν αυτόν τον κύκλο. Όλα περιγράφουν ότι οι σύντροφοι τους γίνονται ευερέθιστοι για ασήμαντους λόγους. Αρχίζουν να θυμώνουν για πράγματα και να χτίζεται μια ένταση που δεν έχει σχέση με το τι γίνεται γύρω τους. Αντιδρούν κλιμακώνοντας την λεκτική και σωματική επίθεση. Δεν αντιδρούν απλώς σε γεγονότα, αλλά δημιουργούν διαφορετικές απόψεις του κόσμου όπου συναισθηματικές εντάσεις γίνονται σεισμοί. Και μετά από την κατακλυσμική έκρηξη είναι γλυκύτεροι, ευγενικοί και τρυφεροί.

Παρακάτω παρατίθενται οι φάσεις του κύκλου της βίας όπως τις επεξηγεί ο D.Dutton στο βιβλίο του “The **Batterer**: A Psychological Profile” (1997)

Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΦΑΣΗΣ ΠΟΥ ΧΤΙΖΕΤΑΙ Η ΕΝΤΑΣΗ

Στη συνέχεια περιγράφεται η φάση που χτίζεται η ένταση. Ο δράστης είναι αποστασιοποιημένος, γκρινιάζει και παραπονιέται περισσότερο από το κανονικό. Μικρά θέματα παίρνουν μεγάλες διαστάσεις, σαν να έχει βυθιστεί κανείς μέσα τους και δεν μπορεί να δει τα όρια τους. Βρίσκεται σε μια κατάσταση ευερεθιστότητας. Οι άντρες παθιάζονται με τις σκέψεις της μομφής της γυναίκας, των αρνητικών συναισθημάτων, και φαντασιώνονται αλληλοκατηγορίες. Συχνά οι σκέψεις αυτές συνοδεύονται με ζηλοτυπία περί σεξουαλικής απιστίας. Ο ιδεομηρυκασμός κλιμακώνει την εσωτερική ένταση και ο άντρας αρχίζει να εντείνει όποια μορφή κακοποίησης είναι οικεία στον ίδιο

Σε ό,τι αφορά στο βίωμα της γυναίκας, συνήθως αυτή αντιδρά με ψυχολογία επιβίωσης. Καταπίνει τον θυμό της και προσπαθεί να εξευμενίζει τον οργισμένο σύζυγο, μειώνοντας το τόνο της φωνής της, κατεβάζοντας το βλέμμα της και κάνοντας του χάρες. Βέβαια το παραμικρό μπορεί να τον πυροδοτήσει. Μπορεί επίσης, όταν νιώθει ότι είναι αναπόφευκτο και να τον προκαλέσει για να τελειώσει το επεισόδιο νωρίτερα.

ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΚΩΣΗΣ

Τα μάτια του κακοποιητή περιγράφονται ως «μαύρα χωρίς συναίσθημα» και «χωρίς να κοιτάζουν κάπου» ενώ η μορφή του περιγράφεται είναι αλλοιωμένη. Ο κακοποιητής εισέρχεται σε μια αποσυνδεδεμένη κατάσταση όπου ο νους διαχωρίζεται από το σώμα. Δεν είναι ασυνήθιστο, να ξυπνάει τη γυναίκα από βαθύ ύπνο για να αρχίσει την επίθεσή του. Ίσως η νύχτα να ευνοεί έναν ιδεομηρυκασμό χωρίς διασπάσεις.

Σε ό,τι αφορά στο βίωμα της γυναίκας, την ώρα της κακοποίησης, οι γυναίκες συνήθως

αποσυνδέονται, βρίσκονται στην ψυχολογία ενός δαρμένου σκυλιού. Νιώθουν το μίσος μέσα τους και βιώνουν το αίσθημα ότι δεν συμβαίνει στις ίδιες. Μετά το επεισόδιο, οι αντιδράσεις του θύματος είναι παρόμοιες με αυτόν που βίωσε μια φυσική καταστροφή. Συναισθηματική κατάρρευση τα επόμενα δύο 24ωρα, συμπτώματα μετατραυματικού σοκ, όπως κατάθλιψη, αλαλία, αίσθημα ανημπόριας. Τείνουν να απομονώνονται για να θεραπευτούν και να κρύψουν τις πληγές και την συνακόλουθη ντροπή που τις συνοδεύει. Άλλες καταφεύγουν σε συγγενείς και φίλες, αποφασίζουν ότι κάτι χρειάζεται να αλλάξει και τότε τηλεφωνούν για να κλείσουν ραντεβού στις δομές της ΓΓΦ.

ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ

Το στάδιο αυτό μπορεί να περιλαμβάνει την άρνηση του κακοποιητή για το τι έγινε, τις προσπάθειες να εξιλεωθεί και τις υποσχέσεις να αλλάξει.

Κάποιοι αρνούνται την ευθύνη τους και αποδίδουν την υπαιτιότητα στο σύντροφο. Άλλοι, αναζητούν εξιλέωση. Συνήθως περιγράφονται ως μικρά παιδιά, που τα πιάνεις στα πράσα με το απαγορευμένο γλυκό στο χέρι. Είναι η περίοδος των υποσχέσεων. Ο δράστης υπόσχεται να κόψει το αλκοόλ, την επαφή με τις άλλες γυναίκες, τη βία, ότι θα κάνει οτιδήποτε για να διορθωθεί το πρόβλημα. Στέλνει δώρα, κάρτες και υπόσχεται ότι θα αρχίσουν μαζί θεραπεία. Ο δράστης παρακαλεί τη σύντροφο να σκεφτεί την οικογένεια τους, τα παιδιά τους, την καριέρα του. Θέλει να κάνει ότι είναι δυνατό για να αποσυρθεί η μήνυση και να πει στους φίλους της ότι το μαύρο μάτι ήταν ατύχημα.

Εδώ ο δράστης παρουσιάζει την γυναίκα του ως την μόνη του ελπίδα. Χωρίς αυτήν θα καταστραφεί. Οι απειλές αυτοκτονίας εντάσσονται επίσης σε αυτό το στάδιο, και ενίοτε είναι αυθεντικές.

Η γλυκύτητα και η δύναμη της φάσης της μετάνοιας, το στάδιο του μήνα του μέλιτος όπως μερικές φορές λέγεται, είναι ιδιαίτερα ακαταμάχητη. Οι γυναίκες ασυνείδητα συμπράττουν με την άρνηση του κακοποιητή. Οι γυναίκες πιστεύουν ότι η συμπεριφορά που βλέπουν στην φάση αυτή είναι και το πραγματικό πρόσωπο του συζύγου τους. Κάποιες έρχονται με το εξής αίτημα ότι δεν θέλουν να σταματήσει η σχέση τους, θεωρώντας ότι ο σύντροφος τους είναι καλός άνθρωπος, όταν δεν είναι βίαιος, με μόνη επιθυμία να σταματήσουν τα περιστατικά βίας. Ο άνδρας πέφτει στα χέρια της γυναίκας. Προσωρινά, αυτή έχει όλη την δύναμη. Της δημιουργεί το αίσθημα μιας παντοδύναμης, τρυφερής μητέρας. Αυτή αποκτά επίγνωση της ευαλότητας του, της απελπισίας, της μοναξιάς του, της αποξένωσης από τους άλλους και της απουσίας αυθεντικής ανθρώπινης επαφής. Η ψυχολογία της συνεξάρτησης αρχίζει να αναπτύσσεται.

Η φάση της μετάνοιας δεν δρα για πάντα. Εξασθενίζει όταν ο άνδρας αρχίζει να νιώθει πάλι άγχος και ευάλωτος, και το επόμενο επεισόδιο λαμβάνει χώρα.

Με όλες αυτές τις διακυμάνσεις, η γυναίκα βιώνει εναλλασσόμενες περιόδους έντονης αγωνίας στην προσδοκία ξεσπάσματος βίας και ανακούφισης όταν η ένταση καταλαγιάζει. Με

αυτόν τον τρόπο παγιδεύεται με παρόμοιο τρόπο που ένας ο τζογαδόρος πιστεύει ότι στην επόμενη ζαριά μπορεί να κερδίσει. Το θύμα ελπίζει ότι μπορεί αυτήν την φορά η σχέση τους να πάει καλύτερα, μπορεί αυτήν την φορά η βία να σταματήσει.

Δημιουργείται μέσω αυτής της διακοπτόμενης τιμωρίας/ενίσχυσης μια ισχυρή σχέση θύτη-γυναίκας που έχει περιγραφεί σαν μια **λαστιχένια ταινία** που όσο η γυναίκα απομακρύνεται από την θύτη, τόσο η ταινία τεντώνεται και την ωθεί να επιστρέψει. Όσο η επίδραση του πρόσφατου επεισοδίου βίας υποχωρεί, όσο η γυναίκα απομακρύνεται από τη σχέση, τόσο η ταινία τεντώνεται σε σημείο να σπάσει. Όσο η γυναίκα απομακρύνεται από το σύζυγο, τόσο μεγαλύτερη η ορμή για να επιστρέψει. Η ανάγκη για ομοιοστάση διατηρεί την κατάσταση του συστήματος. Όσο οι μέρες περνάνε, οι κακές αναμνήσεις σβήνουν, οι καλές παραμένουν, τροφοδοτούμενες από την επιθυμία της γυναίκας να τροφοδοτήσει τις ανάγκες του συζύγου, μια ανάγκη που χτίζεται μέχρι το επόμενο επεισόδιο.

Ο χωρισμός ως διαδικασία και πορεία.

Είναι λανθασμένη στάση για τον σύμβουλο να θεωρήσει ότι η απόφαση της γυναίκας να φύγει και να σώσει τον εαυτό της, τα παιδιά της και την αξιοπρέπεια της, είναι μια απόφαση που λαμβάνεται και εκτελείται σε συγκεκριμένο χρόνο. Οι νέες έρευνες βλέπουν πλέον τον χωρισμό όχι ως ένα σημείο χρονικό αλλά ως ένα συνεχές και μια διαδικασία. Οι έρευνες πλέον αντιλαμβάνονται τον χωρισμό ως μια σύνθετη διαδικασία που πραγματοποιείται σε μια περίοδο ετών ή μηνών. Η αλλαγή της γυναίκας αρχίζει με συναισθηματικές και νοητικές αποστασιοποιήσεις πολύ πριν επιτευχθεί η φυσική εγκατάλειψη.

2. ΑΙΣΘΗΜΑ ΑΝΗΜΠΟΡΙΑΣ

Η Ελένη ένωθε ενοχές γιατί δεν μπορεί να τελειώσει αυτήν την σχέση με τον Κώστα, ενώ βλέπει τόσο την ίδια και τα παιδιά τους. Στο τελευταίο επεισόδιο μετά από καβγά την πήρε στο αμάξι και έτρεχε με ταχύτητα πάνω από 150, μπήκαν μάλιστα στο αντίθετο ρεύμα. Την απειλούσε ότι θα πεθάνουν μαζί. Τους σταμάτησε η αστυνομία και τους πήγε στο τμήμα. Η ίδια ένωσε κοκαλωμένη, ενώ θα μπορούσε να δώσει κατάθεση δεν μπορούσε ούτε να μιλήσει. Μετά από κάθε επίθεση από τον Κώστα, σωματική ή ψυχολογική, το σώμα της είναι μουδιασμένο, και είναι σαν να μην νιώθει τίποτα. Το μόνο που θέλει μετά είναι να κοιμηθεί. Ο ύπνος της είναι σαν μια πολύωρη νάρκη.

Όλο και περισσότερο η Ελένη νιώθει να καταρρέει. Άλλες φορές αναφέρει ότι νιώθει σαν νεκρή, σαν να μην έχει καθόλου ενέργεια μέσα της. Δεν μπορεί καν να ανταποκριθεί επαρκώς στο μαγαζί που εργάζεται. Σαν να χρειάζεται πολύ περισσότερο χρόνο για να καταλάβει αυτά που οι άνθρωποι της λένε. Η ίδια είναι απορροφημένη από εικόνες επίθεσης που έρχονται στο νου της καθώς και από μια ανάμνηση σεξουαλικής παρενόχλησης που βίωσε όταν ήταν 10 ετών από συγγενικό της πρόσωπο. Δεν έχει μιλήσει ποτέ σε κανέναν γι αυτό. Αισθάνεται μεγάλη απελπισία και ότι δεν υπάρχει διέξοδος γι' αυτήν.

Η σύμβουλος προσπαθεί να την ενθαρρύνει και να της προτείνει πρακτικές λύσεις, αλλά είναι σαν όλες οι προσπάθειες της να πέφτουν στο κενό. Της κάνει συχνές ερωτήσεις για την ζωή της, αλλά παίρνει πολύ φειδωλές, μονολεκτικές απαντήσεις. Για την Ελένη ο Κώστας έχει μεγάλη δύναμη και όσο και αν εκείνη προσπαθούσε στο τέλος ο άντρας της θα κέρδιζε. Αισθάνεται ότι τίποτα δεν μπορεί να την βοηθήσει και ότι νιώθει πως θα παραμείνει για πάντα σε αυτό το ασφυκτικό κενό. Η σύμβουλος μετά από κάθε ραντεβού νιώθει μεγάλη κόπωση και απογοήτευση.

Στην ανάλυση που ακολουθεί θα επιχειρηθεί να εξηγηθεί η αδράνεια και η αναποφασιστικότητα της Ελένης. Επιπλέον, θα γίνει προσπάθεια να εξηγηθεί η «κατάρρευση» που αναφέρει η Ελένη, καθώς επίσης η ανάλυση του συναισθήματος της ανημπόριας.

Η αβοηθησία είναι δυνατό να μας λέει κάτι για την ψυχική κατάσταση της γυναίκας. Ο Φρόντ επεσήμανε ότι η παρατεταμένη αβοηθησία είναι η πεμπτουσία του τραύματος. Ο κοινός παρανομαστής κάθε ψυχικού τραύματος είναι ένα αίσθημα έντονου φόβου, αδυναμίας, απώλειας ελέγχου και απειλής για εξόντωση.

Την στιγμή του τραύματος το θύμα είναι εντελώς αδύναμο. Ανίκανο να υπερασπίσει τον εαυτό του, κραυγάζει για βοήθεια, κανένας όμως δεν έρχεται να το βοηθήσει. Νιώθει τελείως εγκαταλελειμμένο. Η ανάμνηση της εμπειρίας επηρεάζει τελείως τις μετέπειτα σχέσεις του. Όσο εντονότερη είναι η πεποίθηση του γυναίκας ότι είναι αδύναμη και εγκαταλελειμμένη, τόσο πιο απελπισμένα αναζητά έναν παντοδύναμο σωτήρα. Εξιδανικεύοντας τον/τη σύμβουλο προστατεύεται, ώστε να μην ξαναζήσει στη φαντασία του τον τρόπο του τραύματος. Τρόμος που προκαλεί η ανάγκη για σωτηρία.

Η φρίκη της αβοηθησίας μεταφέρεται από την γυναίκα στο/η σύμβουλο κι αυτός/ή θα πρέπει να την αναγνωρίσει να την περιέχει και ίσως να την ερμηνεύσει παρά να την εκδραματίσει όντας πολύ «βοηθητικός/ή».

Ο/η σύμβουλος συμμετέχει και συγκινησιακά στην εμπειρία αδυναμίας που έχει η γυναίκα. Έτσι μπορεί να υποτιμήσει την αξία των δικών του/της γνώσεων και της δικής του/της εμπειρίας ή να μην εκτιμήσει αρκετά τις δυνατότητες του γυναίκας. Παρασυρμένος/η από την αδυναμία που προκαλεί η αντιμεταβίβαση μπορεί να χάσει την εμπιστοσύνη στη δύναμη της συμβουλευτικής σχέσης. Αρχίζει να δίνει πρακτικές συμβουλές, τις οποίες η γυναίκα τις απορρίπτει, όπως πιθανώς έχει απορρίψει τις προτάσεις των φίλων, της οικογένειας και της αστυνομίας. Είναι συχνό φαινόμενο έμπειροι σύμβουλοι να νιώθουν ανεπαρκείς μπροστά σε μια γυναίκα με ψυχικό τραύμα.

Καθώς αντιδρά σε αυτό το αφόρητο αίσθημα αδυναμίας, ο/η σύμβουλος ίσως πάρει το ρόλο του σωτήρα ή του συνηγόρου της γυναίκας. Έτσι δίνει το μήνυμα ότι η γυναίκα είναι ανίκανη να ενεργήσει μόνη της. Όσο περισσότερο ο/η σύμβουλος δέχεται ότι η γυναίκα είναι αδύναμη, τόσο διαιωνίζει την τραυματική μεταβίβαση και το αποδυναμώνει. Ακόμη και έμπειροι σύμβουλοι, που συνήθως τηρούν σχολαστικά τα όρια της θεραπευτικής σχέσης, τα παραβιάζουν και παίρνουν το ρόλο του σωτήρα, κάτω από την έντονη πίεση της τραυματικής μεταβίβασης και αντιμεταβίβασης (J. Herman, 1997).

Μια βασική αρχή της συμβουλευτικής, είναι ότι δεν πρέπει οι σύμβουλοι να συμφωνούν με τίποτα για το οποίο είναι πιθανό να μετανιώσουν και επομένως να αγανακτήσουν αργότερα.

Ο Henry Kristal που δουλεύει με επιζώντες από το ναζιστικό Ολοκαύτωμα παρατηρεί ότι «η ενστικτώδης πρόθεση του συμβούλου να παίξει το ρόλο του Θεού, είναι πανταχού παρούσα και παθογόνος». «Οι τρεις πιο κοινές ναρκισσιστικές παγίδες είναι η τάση να θεραπεύσεις τα πάντα, να γνωρίσεις τα πάντα, να αγαπάς τους πάντες...»

ΕΓΚΕΦΑΛΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΕΝΟΣ FLASHBACK

Στο βιβλίο του Van der Kolk «The Body Keeps the Score» (2015) περιγράφεται η απεικόνιση του εγκεφάλου ανθρώπων που άκουγαν μαγνητοφωνημένο καταλεπτώς την παρελθούσα τραυματική τους εμπειρία, η οποία μπορούσε να είχε διαδραματιστεί μέχρι και 13 χρόνια πριν.

Το μεταιχμιακό σύστημα κοκκινίζει δείχνοντας ότι ο εγκέφαλος ενεργοποιείται περισσότερο. Ιδίως η αμυγδαλή, που είναι το τμήμα του εγκεφάλου που λειτουργεί ως ανιχνευτής καπνού, που προειδοποιεί για τον επικείμενο κίνδυνο και ενεργοποιεί το σώμα για να αντιδράσει. Συνεπώς, όταν οι τραυματισμένοι άνθρωποι θυμούνται εικόνες, ήχους ή σκέψεις που σχετίζονται με την τραυματική εμπειρία, η αμυγδαλή αντιδρά με συναγερμό, ακόμη και αν έχουν περάσει χρόνια μετά το επεισόδιο

Η περιοχή του Broca στο αριστερό ημισφαίριο δείχνει σημαντική μείωση της δραστηριότητας του εγκεφάλου στις περιοχές της ομιλίας. Είναι η περιοχή που πλήττεται σε κάποιους ανθρώπους που παθαίνουν εγκεφαλικό. Μας βοηθάει να βάλουμε τα συναισθήματα και τις σκέψεις μας σε λέξεις. Το βλέπουμε ότι υπάρχει κάτι στο τραύμα που δεν μπορεί να επικοινωνηθεί με λέξεις. Μένει κάποιος εντός, άφατος.

Το τραύμα είναι προλεκτικό. Στις στιγμές της κακοποίησης οι άνθρωποι ουρλιάζουν, ψελλίζουν παράλογα πράγματα, φωνάζουν την μητέρα τους, ή απλώς βουβαίνονται, παγώνουν. Στους τραυματισμένους ανθρώπους σφραγίζεται η γλώσσα και δεν μπορούν να μιλήσουν. Ακόμη και χρόνια μετά οι τραυματισμένοι άνθρωποι έχουν μεγάλη δυσκολία να περιγράψουν στους άλλους τι συνέβη. Το σώμα τους βιώνει ξανά τη φρίκη, την οργή, την αβοηθησία, καθώς και την ορμή να φύγουν ή να επιτεθούν. Ωστόσο, αυτά τα συναισθήματα είναι δύσκολο να εκφραστούν. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν θα βρουν αργότερα λέξεις και δεν θα αφηγηθούν μια ιστορία για το τι έγινε. Πολλές φορές όμως αυτή η ιστορία δεν περιλαμβάνει την εσωτερική αλήθεια της εμπειρίας τους. Είναι πολύ δύσκολο για τις γυναίκες που υφίστανται βία να οργανώσουν την τραυματική εμπειρία σε μια συνεκτική αφήγηση, με αρχή, μέση και τέλος. Μπορεί να μας πουν τι τους έκανε ο σύζυγος, μια ιστορία θυματοποίησης και εκδίκησης, αλλά είναι πολύ δύσκολο να παρατηρήσουν τι νιώθουν και να βάλουν την εσωτερική τους εμπειρία σε λέξεις. Είναι δύσκολο για τον ορθολογικό εγκέφαλο να μεταφέρει την εμπειρία του συναισθηματικού εγκεφάλου.

Η περιοχή Broadmann's area 19 είναι μια περιοχή που επεξεργάζεται τις εικόνες που

έρχονται στον εγκέφαλο. Κανονικά εδώ καταχωρούνται οι εικόνες που πρωτοβλέπουμε και γρήγορα μεταφέρονται σε άλλα μέλη του εγκεφάλου. Στην τραυματική αφήγηση, ανεπεξέργαστες εικόνες ενεργοποιούνται ξανά.

Παρατηρείται η ενεργοποίηση κυρίως της δεξιάς πλευράς του εγκεφάλου και η απενεργοποίηση της αριστερής. Το δεξί ημισφαίριο αφορά στην μουσική της εμπειρίας και είναι η συναισθηματική, χωρική, οπτική επεξεργασία των ερεθισμάτων, ενώ το αριστερό ημισφαίριο βάζει τα πράγματα σε σειρά, δίνει τον λόγο, και είναι αναλυτικό. Όταν κάτι μας υπενθυμίζει το τραύμα, το δεξί ημισφαίριο αντιδρά σαν το τραυματικό γεγονός να συμβαίνει ξανά στο παρόν. Αλλά επειδή το αριστερό δεν λειτουργεί καλά, μπορεί να μην έχουμε συνείδηση ότι βιώνουμε εκ νέου το παρελθόν, απλώς είμαστε ταραγμένοι, θυμωμένοι, ντροπιασμένοι, παγωμένοι. Όταν η συναισθηματική θύελλα καταλαγιάσει, μπορεί να αναζητήσουμε κάποιον από έξω για να τον κατηγορήσουμε. Το τραύμα παρεμβαίνει στη αντίληψη της πραγματικότητας και την παραμορφώνει.

Όταν ενεργοποιείται το δεξί ημισφαίριο του εγκεφάλου αποτυπώνονται οι αναμνήσεις ήχων, αφής, οσμών και συναισθημάτων. Παράλληλα, απενεργοποιείται το αριστερό ημισφαίριο του εγκεφάλου με συνέπεια γεγονότα, στατιστικές, λεξιλόγιο προσωρινά να χάνονται. Παρατηρείται ανικανότητα να οργανωθεί η εμπειρία σε μια λογική σειρά και να μεταφραστούν τα συναισθήματα και οι αντιλήψεις σε λέξεις. Κατά συνέπεια δεν μπορεί κανείς να προσδιορίσει την αιτία και το αποτέλεσμα, να κατανοήσει τις μακροπρόθεσμες επιδράσεις της δράσης του ή να δημιουργήσει συνεκτικά σχέδια για το μέλλον.

Κατά την άρνηση/συναισθηματική αποσύνδεση, το σώμα καταγράφει την απειλή, όμως ο συνειδητός νους δεν έχει ιδέα ότι το σώμα στέλνει μηνύματα άγχους. Δεν είναι δυνατό να κατανοήσουμε ότι βιώνουμε εκ νέου το παρελθόν, απλώς θυμώνουμε, παγώνουμε, τρομοκρατούμαστε ή αισθανόμαστε ντροπιασμένοι. Πολλοί άνθρωποι δεν μπορούν να κάνουν συνδέσεις μεταξύ των έντονων συναισθημάτων και αντιδράσεων με τα τραυματικά γεγονότα. Δεν έχουν ιδέα γιατί αντιδρούν σε κάτι ήπιο με τέτοια δραματικότητα και αναζητούν να αποδώσουν σε κάποιον την συναισθηματική τους καταιγίδα.

Η αποπροσωποποίηση αφορά στην αποσύνδεση κατά την οποία σταματούν σχεδόν όλες οι δραστηριότητες του εγκεφάλου. Ο καρδιακός ρυθμός και η πίεση του αίματος δεν ανεβαίνει. Σε αυτήν περίπτωση, κάποιος νιώθει κανείς όλη την ενέργεια να στραγγίζει από το δωμάτιο και χρειάζεται προσπάθεια για να καταλάβει ή να προσέξει. Όσον αφορά στην εξωτερική αντίδραση της αντίδρασης του παγώματος, αναφέρεται ότι η επαναβίωση του τραύματος είναι δραματική, τρομακτική και αυτοκαταστροφική, ενώ μακροπρόθεσμα η απουσία της παρουσίας μπορεί να είναι πιο καταστροφική. Παρόμοιο φαινόμενο παρατηρείται και στα τραυματισμένα παιδιά. Τα παιδιά που εκδραματίζουν τείνουν να τραβάνε την προσοχή, ενώ τα κενά παιδιά δεν ενοχλούν κανένα και αφήνονται να χάσουν το μέλλον τους σιγά σιγά.

Πολλοί επιβίωσαν αναζητούν δραστηριότητες που αυξάνουν την αδρεναλίνη, όπως συσχέτιση με ανθρώπους επικίνδυνους, παρουσία σε μέρη που φέρνουν τρόμο και μιζέρια γιατί τουλάχιστον τότε νιώθουν κάτι, το οποίο είναι καλύτερο από το κενό του τίποτα.

Ωστόσο, η πρόκληση της θεραπείας του τραύματος δεν είναι η αντιμετώπιση του παρελθόντος, αλλά και η αύξηση της ποιότητας της καθημερινότητας. Ένας λόγος που οι

τραυματικές μνήμες γίνονται τόσο κυρίαρχες στην μετατραυματική διαταραχή είναι ότι είναι δύσκολο να νιώσει κανείς ζωντανός στο τώρα.

ΑΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΗ

Η φύση έχει αναπτύξει την αντίδραση της ακινησίας για δυο λόγους (Levine, P., 1997): Ο πρώτος είναι ότι χρησιμεύει ως έσχατη στρατηγική επιβίωσης. Υπάρχει πιθανότητα ο κυνάλουρος να σύρει τη νεαρή αντιλόπη στη φωλιά του, την οποία θεωρεί ασφαλές μέρος από τα άλλα σαρκοφάγα. Σε αυτό το διάστημα, η αντιλόπη θα μπορούσε να ξυπνήσει από την παγωμένη της κατάσταση και σε μια στιγμή που ο κυνηγός της δεν προσέχει, να επιχειρήσει μια ταχύτατη απόδραση. Έπειτα η αντιλόπη, ξεπερνά την αντίδραση της ακινησίας και επανέρχεται στην φυσιολογική ζωή. Ο δεύτερος λόγος είναι ότι κατά τη διάρκεια του παγώματος, η αντιλόπη εισέρχεται σε μια κατάσταση όπου δεν βιώνει καθόλου πόνο. Δεν θα υποφέρει, καθώς θα την κατασπαράζουν τα κοφτερά δόντια και νύχια του κυνάλουρου. Οι περισσότεροι σύγχρονοι πολιτισμοί έχουν την τάση να κρίνουν ως αδυναμία ισοδύναμη με δειλία αυτή την ενστικτώδη παράδοση μπροστά σε μια συντριπτική απειλή. Ωστόσο, πίσω από αυτή την κριτική, κρύβεται ένας βαθύς ανθρώπινος φόβος για την ακινησία. Την αποφεύγουμε γιατί μοιάζει με τον θάνατο. Όμως, αποτελεί ένα δώρο της άγριας φύσης σε εμάς. Όταν εισερχόμαστε αντιμέτωποι με αυτό που αντιλαμβανόμαστε ως αναπόφευκτη ή συντριπτική απειλή, τόσο οι άνθρωποι όσο και τα ζώα χρησιμοποιούν την αντίδραση της ακινησίας. Αποτελεί μία ακούσια λειτουργία. Αυτό σημαίνει ότι ο φυσιολογικός μηχανισμός που ελέγχει αυτήν την αντίδραση εντοπίζεται στα πρωτόγονα ενστικτώδη τμήματα του εγκεφάλου και του νευρικού μας συστήματος και δεν ελέγχεται συνειδητά. Τα περισσότερα ζώα που αποτελούν λεία, θέτουν σε εφαρμογή την ακινησία όταν δέχονται επίθεση από ένα μεγαλύτερο αρπακτικό από το οποίο αδυνατούν να ξεφύγουν.

Ωστόσο, πρέπει να αναλυθεί ο τρόπος μετάβασης από την παθητική, παγωμένη αντίδραση σε μια ενεργητική επιτυχημένη απόδραση. Η απάντηση είναι μέσω της επικέντρωσης σε έναν στόχο - ενέργεια.

Σε αντίθεση με τα άγρια ζώα, οι άνθρωποι όταν απειλούνται, δεν βρίσκουν ποτέ εύκολη λύση στο ερώτημα «να φύγουν ή να πολεμήσουν». Αυτό το δίλημμα πηγάζει, εν μέρει, από το γεγονός ότι το είδος κατείχε τόσο το ρόλο του αρπακτικού όσο και εκείνο της βοράς. Η γενετική μνήμη ότι ο άνθρωπος αποτελεί εύκολη λεία, έχει εντυπωθεί στον εγκέφαλό του και στο νευρικό του σύστημα. Ο άνθρωπος στερείται τη σβελτάδα της αντιλόπης, αλλά και τα φονικά δόντια και νύχια του κυνάλουρου. Γι αυτό και ο ανθρώπινος εγκέφαλος συχνά διστάζει όταν πρόκειται για την ικανότητα του να αναλάβει δράση που θα οδηγήσει στη σωτηρία της ζωής του. Η τακτική επιβίωσης δεν είναι ξεκάθαρη στον άνθρωπο. Όταν βρεθεί αντιμέτωπος με μια απειλητική κατάσταση για τη ζωή του, ο εγκέφαλος του μπορεί να βρεθεί σε σύγχυση και να αγνοήσει τις ενστικτώδεις παρορμήσεις του.

ΤΡΙΑ ΕΠΙΠΕΔΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ: ΦΥΓΗ/ΠΑΛΗ, ΠΑΓΩΜΑ,

Η νευροαντίληψη αποτελεί την ικανότητα να εκτιμά κανείς τον κίνδυνο και την ασφάλεια στο περιβάλλον του. Μετά το τραύμα, ο κόσμος βιώνεται με ένα διαφορετικό νευρικό σύστημα που τροποποιεί την αντίληψη του κινδύνου και της ασφάλειας. Όταν εργαζόμαστε με ανθρώπους που έχουν υποστεί τραύμα που έχουν με λανθασμένη νευροαντίληψη, η μεγαλύτερη πρόκληση είναι να βρεθούν τρόπο να αποκατασταθεί η φυσιολογία τους, ώστε οι μηχανισμοί επιβίωσης να σταματήσουν να δρουν εναντίον τους. Αυτό σημαίνει να τους βοηθήσουμε να μπορούν να ανταποκρίνονται στο κίνδυνο, αλλά και να αποκαταστήσουν την ικανότητα να βιώνουν την ασφάλεια, την χαλάρωση και την αληθινή αμοιβαιότητα. Για παράδειγμα σε μία καταστροφή όπως π.χ. ένας σεισμός, κάποιιοι θα βοηθήσουν και τα άλλα μέλη της πολυκατοικίας να φύγουν από το οίκημα, κάποιιοι άλλοι θα παγώσουν, ενώ κάποιιοι θα πηδήξουν από το μπαλκόνι.

Η πολυπνευμονογαστρική θεωρία του S. Porge (Polyvagal theory) προσπαθεί να εξηγήσει το φαινόμενο. Το αυτόνομο νευρικό σύστημα ρυθμίζει τρεις θεμελιώδεις σωματικές καταστάσεις. Τα επίπεδα της ασφάλειας προσδιορίζουν ποιες από αυτές θα κινητοποιηθούν σε μια δεδομένη χρονική στιγμή.

Όταν ο άνθρωπος νιώσει απειλή, ενστικτωδώς στρέφεται στο πρώτο επίπεδο, της κοινωνικής συμμετοχής. Ζητάει βοήθεια και υποστήριξη από τους ανθρώπους γύρω του. Αν κανείς δεν τον βοηθήσει στον επικείμενο κίνδυνο, ο οργανισμός στρέφεται στον πιο πρωτόγονο μηχανισμό της φυγής ή της πάλης. Αν και αυτός αποτύχει, γιατί είναι παγιδευμένος, ο οργανισμός προσπαθεί να διατηρηθεί κατεβάζοντας τα «ρολά» και καταναλώνοντας όσο δυνατόν λιγότερη ενέργεια. Πλέον ο άνθρωπος είναι σε μια κατάσταση παγώματος ή κατάρρευσης.

Τότε παρεμβαίνει το πνευμονογαστρικό νεύρο. Το πνευμονογαστρικό νεύρο ξεκινά από την κορυφή του νωτιαίου μυελού και συνεχίζει τη διαδρομή του σε πολλά μέρη του σώματος. Είναι συνδεδεμένο με τους μυϊκούς ιστούς του προσώπου, τους μύες που σχετίζονται με την φωνητική άρθρωση, την καρδιά, τους πνεύμονες, τα νεφρά και το συκώτι, και το πεπτικό σύστημα.

Το σύστημα της κοινωνικής συμμετοχής στηρίζεται στο τμήμα αυτό του πνευμονογαστρικού νεύρου που προέρχεται από το εγκεφαλικό στέλεχος (το 10^ο κраниακό νεύρο), και κινητοποιεί τους μύες του προσώπου, του λαιμού, του έσω ωτός και του λάρυγγα. Όταν το πνευμονογαστρικό νεύρο κινητοποιείται, χαμογελάμε όταν κάποιος μας χαμογελάει, κουνάμε το κεφάλι όταν συμφωνούμε, συνοφρυώνουμε όταν ένας φίλος μας διηγείται τις δυσκολίες του. Όταν κινητοποιείται το πνευμονογαστρικό νεύρο στέλνει μηνύματα στην καρδιά και στους πνεύμονες και μειώνει τους χτύπους της καρδιάς και κάνει την αναπνοή πιο βαθιά. Έτσι ο άνθρωπος νιώθει πιο ήρεμος και χαλαρός, επικεντρωμένος ή ευχάριστα διεγερμένος.

Εάν όμως κανείς δεν έρθει να βοηθήσει, έχουμε την πιο άμεση κινητοποίηση του συμπαθητικού συστήματος και της πιο παλιάς περιοχής του λιμβδικού συστήματος. Το συμπαθητικό νευρικό σύστημα κινητοποιεί τους μύες, την καρδιά και τους πνεύμονες για φυγή ή πάλη. Η φωνή γίνεται πιο γρήγορη και η συχνότητα της πιο υψηλή και ο καρδιακός ρυθμός

αυξάνεται. Εάν πάλι ο άνθρωπος είναι παγιδευμένος και δεν μπορεί να κάνει τίποτα για το αναπόφευκτο, κινητοποιεί το έσχατο σύστημα συναγερμού, το ραχιαίο πνευμονογαστρικό σύμπλεγμα (dorsal vagal complex). Αυτό το σύστημα φτάνει κάτω από το διάφραγμα στο στομάχι, τα σπλάχνα, τα νεφρά και δραστικά μειώνει τον μεταβολισμό του σώματος. Οι καρδιακοί παλμοί μειώνονται, δεν μπορεί να αναπνεύσει και το σπλαχνικό σύστημα αδειάζει. Αυτό είναι το σημείο που η γυναίκα απεμπλέκεται, αποσύρεται, καταρρέει, παγώνει.

ΧΑΝΟΝΤΑΣ ΤΟ ΣΩΜΑ, ΧΑΝΟΥΜΕ ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ

Στη συνέχεια αναλύεται το φαινόμενο της υπερβολικής αποσύνδεσης από το σώμα. Υπάρχουν γυναίκες που δεν νιώθουν ολόκληρες περιοχές του σώματός τους. Μερικές φορές τους ζητείται να κλείσουν τα μάτια τους και αφού τοποθετηθεί ένα αντικείμενο αδυνατούν να το προσδιορίσουν.

Το να αναγνωριστεί ένα αντικείμενο στην παλάμη απαιτεί αντίληψη του σχήματος, της θερμοκρασίας, της υφής και της θέσης. Κάθε μία από τις διακριτές αυτές αισθήσεις ενσωματώνονται σε μία και μόνο αντίληψη. Ερευνητές έχουν δείξει ότι άνθρωποι με μετατραυματική διαταραχή δεν μπορούν να απαρτιώσουν τις επιμέρους αντιλήψεις και να κάνουν μια εικόνα. Όταν οι αισθήσεις κατασιγάζονται, ο άνθρωπος παύει να νιώθει πλέον ζωντανός.

Στη συνέχεια διερευνάται τι συμβαίνει στους εγκεφάλους των τραυματισμένων επιβιωσάντων όταν δεν σκέφτονται για το παρελθόν. Συνήθως αν ζητηθεί σε ένα μη τραυματισμένο άτομο να εστιαστεί στην αναπνοή του, κινητοποιούνται οι εγκεφαλικές αυτές περιοχές που εργάζονται μαζί για να δημιουργήσουν την αίσθηση του εαυτού.

Ο Van Der Kolk (2015) μελετά τους τρόπους που το τραύμα αποσυνδέει την σύνδεση μεταξύ του σώματος, του νου και των συναισθημάτων. Ερευνά πως οι τραυματισμένοι άνθρωποι δυσκολεύονται να νιώσουν μέλη του σώματός τους, την ανικανότητα να πουν ποια αντικείμενα αγγίζουν, καθώς και να αναγνωρίσουν τα συναισθήματα των άλλων. Όταν οι μη τραυματισμένοι άνθρωποι ξεκουράζονται υπάρχει μια φυσική διαδικασία αυτοστοχασμού: ο άνθρωπος ελέγχει το σώμα του και νιώθει μια αίσθηση εαυτού. Σε έναν τραυματισμένο άνθρωπο αυτό δεν συμβαίνει. Οι περιοχές του εγκεφάλου που συμβάλλουν στην απαρτίωση δεν συνδέονται ενεργά με αυτά τα ποικίλα input. Στους μη τραυματισμένους εγκεφάλους κινητοποιείται ενεργά ένα τόξο αυτοσυνείδησης ((orbital prefrontal cortex, medial prefrontal cortex, anterior cingulate, posterior cingulate and insula).

Η αυτογνωσία περιλαμβάνει τις μέσες δομές του εγκεφάλου που αφορούν τη φυσική αίσθηση του ποιοι είμαστε, την καταγραφή των αισθήσεων από το σώμα και τον συντονισμό των συναισθημάτων και της σκέψης. Όταν μουδιάζουν οι περιοχές της αίσθησης του εαυτού, χάνεται η αίσθηση σώματος και εαυτού.

Ο λόγος που κλείνει αυτή η σύνδεση με το σώμα όπως και η αίσθηση του εαυτού είναι απλή. Οι γυναίκες αυτές έχουν μάθει να σφαλίζουν τις περιοχές αυτές του εγκεφάλου που

μεταφέρουν τα σπλαχνικά αισθήματα και συναισθήματα που συνοδεύουν και ορίζουν τον τρόπο. Όμως στην καθημερινότητα, αυτές οι περιοχές είναι επίσης υπεύθυνες για το σύνολο των συναισθημάτων και των αισθήσεων που διαμορφώνουν την αυτοεπίγνωση και την αίσθηση του ποιοι είμαστε. Αυτό που βλέπουμε είναι μια τραγική προσαρμογή: στην προσπάθεια να αποκλείσουμε τις τρομακτικές αισθήσεις, επίσης απονεκρώνουμε την ικανότητα να νιώθουμε ζωντανοί.

Η εξαφάνιση του έσω προμετωπιαίου φλοιού εξηγεί γιατί τόσο πολλοί τραυματισμένοι άνθρωποι χάνουν την αίσθηση του προορισμού και της κατεύθυνσης. Μπορεί να νιώθουμε έκπληξη για το πόσο συχνά οι γυναίκες ζητούν την συμβουλή μας για πράγματα τόσο καθημερινά και κοινά. Η σχέση τους με την δική τους εσωτερική πραγματικότητα έχει διαρραγεί. Πως μπορούν να πάρουν αποφάσεις εάν δεν μπορούν να προσδιορίσουν τι θέλουν, ή αν οι αισθήσεις στο σώμα τους, η βάση όλων των συναισθημάτων, δεν ξέρουν τι τους λένε;

Μάλιστα σε θύματα χρόνιων παιδικών τραυμάτων η απουσία αυτεπίγνωσης μπορεί να είναι τέτοια που να μην αναγνωρίζουν τον εαυτό τους στο καθρέφτη. Οι εγκεφαλικές απεικονίσεις έδειξαν ότι αυτό δεν είναι απλώς έλλειψη προσοχής. Οι δομές που είναι υπεύθυνες για την αναγνώριση του εαυτού μπορεί να έχουν κλειδωθεί μαζί με τις δομές που σχετίζονται με την εμπειρία του εαυτού.

Όταν βρίσκεται κάποιος σε μια παρατεταμένη κατάσταση τρόμου και φόβου ανυπαρξίας, ο εγκέφαλος τον αποσυνδέει από τα έντονα συναισθήματα κλείνοντας και κατεβάζοντας τους διακόπτες με τα συναισθήματα εν γένει. Επίσης όταν ο εγκέφαλος βιώνει το σώμα ως υπερδιεγερμένο, αποσυνδέεται από το σώμα. Αυτές οι αντιδράσεις δίνουν την αίσθηση ψυχικής νέκρωσης και την ανικανότητα να νιώσουμε ως εαυτός, μια δυσκολία να διαβάσουμε τα συναισθήματα των άλλων (που μπορεί να οδηγήσει σε και σε επανατραυματισμό).

Οι τραυματισμένοι άνθρωποι μονίμως νιώθουν επισφαλώς μέσα στο σώμα τους. Το παρελθόν είναι ζωντανό με μια μορφή εσωτερικής δυσφορίας που τους κατατρώγει. Τα σώματά τους βομβαρδίζονται από σπλαχνικά προειδοποιητικά σημάδια, και στην προσπάθεια τους να ελέγξουν αυτή τη διαδικασία, συχνά γίνονται πρωταθλητές στο να αγνοούν το τι συμβαίνει στο σώμα τους, στο να ναρκώνουν την επίγνωση του τι συμβαίνει εντός τους. Μαθαίνουν να κρύβονται από τους εαυτούς τους.

3.ΘΥΜΟΣ

«Η Ήρα ήρθε μια εβδομάδα πριν το ραντεβού. Την είδαμε δύο ώρες μετά. Σε έντονο, αδιάλειπτο θυμό, χωρίς να μετακινείται σε άλλο συναίσθημα, μας μιλάει για την ψυχολογική βία που έχει υποστεί από τον σύζυγο, για τις τυπικές σχέσεις που κατέληξαν να έχουν ενώ η ίδια είχε κάνει τόσες θυσίες στην σχέση. Στο λόγο της διαρκώς αναφέρεται η ένταση της αδικίας που έχει υποστεί. Τέταρτο ραντεβού. Έρχεται με 25 λεπτά καθυστέρηση για τρίτη φορά. Όταν η σύμβουλος της το επισήμανε ευγενικά και την ρώτησε αν την δυσκολεύει κάτι στην ώρα, απάντησε πως αυτή η ώρα είναι εντάξει για την ίδια αλλά πολλές φορές έχει να κάνει και άλλες δουλειές και γι αυτό αργεί. Όταν η σύμβουλος της επισήμανε ότι αν η ώρα της συμβουλευτικής διαδικασίας μειώνεται στη μισή ώρα τότε πολλά από αυτά που συζητούν μένουν στην μέση, η

Μαρία απάντησε με αυστηρότητα «αν είναι τόσο αναγκαίο τότε ίσως μπορείτε να μου διαθέσετε λίγο χρόνο παραπάνω». Στην ερώτηση της συμβούλου πως νομίζει ότι η ίδια νιώθει όταν η Μαρία καθυστερεί, η Μαρία θυμωμένη, χτυπώντας το χέρι της στο τραπέζι, απαντά: «Είστε εδώ για να κάνετε την δουλειά σας, που είναι να με καταλαβαίνετε. Τι σημασία έχει αν αργώ; Δεν το κάνω από ασυνέπεια ή αδιαφορία. Πρέπει να το δεχτείτε χωρίς να πείτε τίποτα».

Ο θυμός συνήθως αγνοείται τόσο από τους ερευνητές όσο και από τους εκπαιδευτές της ενδοοικογενειακής βίας. Ωστόσο, έχει αναφερθεί ότι το 42% των γυναικών που ζητούν βοήθεια σε κέντρα για την ενδοοικογενειακή βία και το 32% των κακοποιημένων γυναικών που ζητούν βοήθεια από άλλες υπηρεσίες αναφέρουν ευερεθιστότητα και ξεσπάσματα θυμού. Ο θυμός και η οργή φαίνεται να είναι μείζονα προβλήματα στους πληθυσμούς με τραύμα και ιδίως αυτών που το τραύμα περιέχει σωματική κακοποίηση. Αυτό που αναφέρεται είναι ότι η συνήθης αντιμεταβίβαση απέναντι στην εχθρικότητα και τον θυμό του συμβουλευόμενου, είναι η εχθρικότητα του συμβούλου. Είναι γνωστό ότι η εχθρική αντίδραση του συμβούλου στην λεκτική επιθετικότητα και εχθρότητα του συμβουλευόμενου είναι προβλεπτικός παράγοντας ανεπαρκούς αποτελεσματικότητας.

Ο θυμός που κατευθύνεται ενάντια του εαυτού όσο και των άλλων είναι κεντρικό πρόβλημα στην ζωή των ανθρώπων που κακοποιήθηκαν. Όπως επισημαίνει ο Reiker αυτή η «εκδραμάτιση σπάνια κατανοείται από τους κλινικούς ή τους ασθενείς ότι είναι μια επαναμβανόμενη επαναβίωση πραγματικών γεγονότων του παρελθόντος».

Πολλοί άνθρωποι που έχουν δεχθεί επίθεση αισθάνονται θυμό όχι μόνο απέναντι στον δράστη αλλά και με άλλους ανθρώπους και ιδίως με τους πιο οικείους τους. Εάν το θύμα δεν είχε συνηθίσει να αισθάνεται θυμό, αυτό μπορεί να το μπερδεύει ή να το τρομάζει. Όταν νιώσει εμπιστοσύνη στη συμβουλευτική διαδικασία, μπορεί τότε να εκδηλωθεί ο θυμός είτε άμεσα είτε έμμεσα, με τη μορφή επιθετικότητας, σαρκασμού, παθητικο-επιθετικότητας. Όπως προαναφέρθηκε, ένας λόγος της συχνής ευερεθιστότητας είναι τα υψηλά επίπεδα διέγερσης. Επίσης, το θύμα μπορεί να νιώθει θυμό, επειδή αισθάνεται πλέον ότι ο κόσμος είναι άδικος.

Ο θυμός δεν είναι κατ' ανάγκην αρνητικός, καθώς μπορεί σε κάποιες περιπτώσεις να καταστείλει τα συμπτώματα άγχους.

Η «κόπωση της συμπόνιας» που είναι αποτέλεσμα της προσπάθειας του συμβούλου να διαχειριστεί και να αναχαιτίσει έντονα συναισθήματα. Η κόπωση αυτή συχνά εκδηλώνεται ως ευερεθιστότητα ή επιθετική ερμηνεία.

Ένας μηχανισμός αυτού του αντιμεταβιβαστικού θυμού είναι η κακή κρίση του συμβούλου για την δική του ανοχή απέναντι στην εξάρτηση του γυναίκας ή την αποκάλυψη του γυναίκας. Πολλοί λίγοι σύμβουλοι μπορούν να ζήσουν στον ρόλο του μάρτυρα. **Έτσι η συμβουλή είναι να μην παρέχεται εκτεταμένη φροντίδα που δεν μπορεί να διατηρηθεί στο χρόνο.** Υπενθυμίζεται η ιστορία του Άτλαντα, που εξαπατήθηκε να φέρνει τον κόσμο στην πλάτη του για πάντα, γιατί ο πονηρός Ηρακλής του ζήτησε να το κρατήσει για λίγο.

Την στιγμή που κάποιος είναι θυμωμένος δεν είναι ώρα για βαθιές ερμηνείες ή για μεταφορές ή για αυτοαποκαλύψεις.

Υπάρχουν πολλοί λόγοι για τον αναμενόμενο θυμό στη θεραπεία του τραύματος, στους οποίους περιλαμβάνεται η κακή κρίση του συμβούλου για το βαθμό πίεσης που η θεραπεία προκαλεί, η αποτυχία του συμβούλου να σεβαστεί τις δυσκολίες και την σύγχυση του ρόλου του συμβουλευόμενου και η ματαίωση του συμβούλου από τα αργά βήματα της θεραπείας. Ακόμη και αν ο σύμβουλος προσπαθεί να ελέγξει και να μετριάσει την επιθετικότητα, μπορεί να επικοινωνεί τον θυμό του μέσω άκαιρων ερμηνειών, αποκαλύψεων και λεπτοφυών αποσύρσεων. Μια έκρηξη είναι ένας κίνδυνος για να λήξει η συμβουλευτική διαδικασία.

Η αλήθεια είναι ότι ο θυμός αποτελεί το συναίσθημα που απορρέει όταν κάποιος νιώθει αδικημένος ή ότι έχει κακομεταχειριστεί. Αντί να φοβάται ή να είναι κριτικός στην έκφραση του θυμού, χρειάζεται να το θεωρήσει κανείς ως φυσικό και να προσδιορίσει μια άλλη έκφραση αυτού του συναίσθηματος. Μπορεί κανείς να νιώθει και να σκέφτεται ταυτόχρονα. Ο θυμός είναι ένα συναίσθημα που αποξενώνει και συγκλονίζει τους άλλους και κάνει ακόμη πιο απίθανη την κάλυψη των συναισθηματικών αναγκών.

Ωστόσο, είναι σημαντικό να καθοριστούν όρια στη θυμωμένη συμπεριφορά, ενώ ταυτόχρονα θα επικυρώνονται οι ανάγκες του θύματος και θα υποδεικνύονται πιο αποτελεσματικοί τρόποι έκφρασης του θυμού του και κάλυψης των αναγκών του.

Υπάρχει η ευκαιρία να βιώσει το θύμα το θυμό μέσα στη σύνδεση, κατά την οποία θα έχει το βίωμα ενός άλλου ανθρώπινου όντος που θέλει να το φροντίσει παρόλο τον θυμό του και θέλει να διαπραγματευτεί μια καλύτερη σχέση. Υπάρχουν σχέσεις που περιέχουν τον θυμό και δεν κυβερνούνται από αυτόν. Απώτερος στόχος είναι να υπάρξει έλεγχος του θυμού χωρίς να μετατραπεί σε επιθετική/εχθρική συμπεριφορά.

4. ΤΟ ΔΙΛΗΜΜΑ – ΘΥΜΑ Ή ΕΠΙΖΩΣΑ

Η Κατερίνα ζητώντας την παροχή ψυχολογικής συμβουλευτικής ανέφερε ως σημαντικότερο πρόβλημα την έντονη σωματική και ψυχολογική βία που επί σειρά ετών υφίσταται από τον σύζυγό της.

Σ: Σύμβουλος, Κ: Κατερίνα

- Σ: Αν κατάλαβα καλά
Κ: Ναι, ναι
Σ: ε::, συνοψίζεται σε δύο τρία πράγματα η προηγούμενη κουβέντα, αν, αν προσπαθήσουμε να θυμηθούμε (ασαφές)
Κ: Α ναι, ναι, ναι, ε ναι βέβαια
Σ: ότι:: μου είχες πει ότι ε:: γι' αυτόν δεν νιώθεις τίποτα πια
Κ: Τίποτα!
Σ: Ούτε ερωτικά ούτε σεξουαλικά και λοιπά, ε::
Κ: Και με κανέναν άλλο τρόπο!
Σ: Και με κανέναν άλλο τρόπο!

- Κ: Χα χα!
- Σ: Και παρόλα αυτά είχες πει ότι σε ένα βαθμό.
- Κ: Μμ..
- Σ: Το ότι υπάρχει αυτός ο άνθρωπος στο σπίτι, σε ένα βαθμό σε βολεύει λες (ασαφές).
- Κ: Με βολεύει.
- Σ: Λες πρέπει να πω ότι έχει και κάτι καλό, είναι κουβαλητής.
- Κ: Είναι κουβαλητής (ασαφές) από κει και πέρα τίποτα άλλο.
- Σ: Από κει πέρα τίποτ' άλλο, ε::
- Κ: Το μόνο που κάνει είναι να κουβαλάει.
- Σ: Ωραία. Και αυτό το πράγμα σε έκανε: σε έβαζε σε ένα δίλημμα, ας πούμε, λες τώρα εγώ τι να κάνω.
- Κ: Λέω πού να πάω.
- Σ: Πού να πάω .
- Κ: Θα με φάνε οι λύκοι έξω, χα χα!
- Σ: Μμ μμ..
- Κ: Ε πού να τρέχω εγώ τώρα, νοίκια και (.)
- Σ: Αυτό είναι πάνω κάτω αυτό που κουβεντιάζαμε την προηγούμενη φορά, ότι:
- Κ: Ναι αυτό ακριβώς.
- Σ: Από τη μια μεριά είσαι ξεκάθαρη ότι αυτόν τον άνθρωπο δεν θέλω πια.
- Κ: Δεν τον θέλω ούτε με σφαίρες.
- Σ: Ούτε να τον βλέπω.
- Κ: Με τίποτα καθόλου.
- Σ: ε:: αλλά από την άλλη νιώθεις ανασφάλεια, λες που θα πάω.
- Κ: Που θα πάω, φοβάμαι, τη ζωή φοβάμαι.
- Σ: Μμ μμ..
- Κ: Δεν μπορώ μόνη μου να ζήσω, φοβάμαι (.) Έτσι νιώθω.

Η στιχομυθία αυτή αρχίζει με τον σύμβουλο να επιχειρεί μια σύνοψη της προηγούμενης συμβουλευτικής συνεδρίας, τοποθετώντας έτσι τη συνομιλία στο πλαίσιο της συμβουλευτικής, καλώντας ταυτόχρονα την Κατερίνα να πάρει ενεργό μέρος σε αυτή.

Ο σύμβουλος και η Κατερίνα προχωρούν στη συνοπτική απόδοση της προηγούμενης συνεδρίας με τη μορφή μιας διλημματικής κατάστασης. Το δίλημμα τίθεται ως τέτοιο καταρχήν από τον σύμβουλο, ενώ και οι δύο μαζί προχωρούν στην αποσαφήνιση του περιεχομένου του.

Βάση του διλήμματος αποτελεί η αποστροφή που νιώθει η Κατερίνα για τον σύζυγό της από τη μία και η "διαπίστωση" από την άλλη ότι είναι κουβαλητής και άρα βοηθά οικονομικά την Κατερίνα.

Είναι σημαντικό ότι η αποστροφή της Κατερίνας προς τον σύζυγό της θεμελιώνεται ρητορικά με μια σειρά από ακραίες διατυπώσεις (Pomerantz, 1987) ("τίποτα", "με κανέναν άλλο τρόπο", "ούτε") που δεν αφήνουν περιθώρια αμφισβήτησης της στάσης της προς αυτόν. Επίσης, σημειώστε τη χρήση αντωνυμιών για την αναφορά στον σύζυγο ("αυτόν", "αυτός ο άνθρωπος"), αντί του "σύζυγος" ή "άντρας" για παράδειγμα, οι οποίες εμπεδώνουν έτσι μια αίσθηση πλήρους διάστασης μεταξύ αυτού και της Κατερίνας.

Αφού έχει ήδη θεμελιωθεί επαρκώς η αποστροφή αυτή, ο σύμβουλος περνά στη διατύπωση του δεύτερου στοιχείου που εμπεριέχει αυτή η κατάσταση. Το ότι πρόκειται για μια διλημματική κατάσταση σηματοδοτείται αρχικά από τη φράση "και παρόλα αυτά", η οποία λειτουργεί ως δείκτης λόγου (Shiffrin, 1987) που δηλώνει ακριβώς ασυνέπεια ή ασυμφωνία.

Η ασυμφωνία αυτή υποδηλώνεται επίσης με τη σκιαγράφηση του συζύγου από τον σύμβουλο ως κουβαλητή που σε ένα βαθμό ίσως "βολεύει" με την παρουσία του την Κατερίνα. Ωστόσο, η πρόταση αυτή διατυπώνεται με μία προσπάθεια μετριασμού από τον σύμβουλο ("σε ένα βαθμό", "και κάτι καλό"), σε αντίθεση με τις προηγούμενες αλλά και μια σειρά από νέες ακραίες διατυπώσεις που προσφέρονται από την Κατερίνα ("από κει και πέρα τίποτε άλλο", "το μόνο που κάνει"), η οποία έτσι σπεύδει, αν και συμφωνεί με την διαπίστωση του συμβούλου, να επαναβεβαιώσει τη διάστασή της με το σύζυγο.

Με τη φράση «δεν τον θέλω αλλά δεν έχω που να πάω. Θα με φάνε οι λύκοι έξω», σκιαγραφεί με έναν εξαιρετικά ακραίο και πολύ πειστικό τρόπο την κατάσταση που επικρατεί έξω από το σπίτι ως περικλείουσα πάρα πολλούς κινδύνους για την επιβίωση της και τελικά υποδηλώνει με σχετική σαφήνεια την προτίμηση που έχει το θύμα προς τη μια επιλογή, δηλαδή στο να μείνει. Η ιδιωματική αυτή φράση συντελεί πρωτίστως στο να σηματοδοτήσει το κλείσιμο της συζήτησης στο σημείο αυτό (Drew & Holt, 1989) και να δηλώσει με σχετική σαφήνεια την προτίμηση της Κατερίνας προς τη μία επιλογή (να μείνει) και όχι την άλλη (Edwards, 1998).

Στη συνέχεια, ο σύμβουλος παίρνει τη πρωτοβουλία να διατυπώσει εκ νέου και με τη συναίνεση του θύματος το δίλημμα στη τελική του μορφή. Τονίζει πως είναι ξεκάθαρο και εμφανές ότι το θύμα δεν θέλει πλέον το σύζυγο της, κάτι που και η ίδια ενισχύει χρησιμοποιώντας μια ακόμα ιδιωματική φράση που δεν επιδέχεται καμία περαιτέρω συζήτηση (ούτε με σφαίρες).

Από την άλλη πλευρά όμως τονίζει το αίσθημα ανασφάλειας που της δημιουργεί το ενδεχόμενο φυγής της. Το θύμα κλείνει αυτή τη στιχομυθία προεκτείνοντας τη διατύπωση του συμβούλου περί της ανασφάλειας, ώστε να περιλάβει σε αυτήν μια γενική αίσθηση του φόβου απέναντι στη ζωή καθώς και απέναντι στην πιθανή προοπτική να μείνει μόνη της.

Συμπερασματικά, παρατηρούμε ότι το θύμα παρουσιάζει με δική της πρωτοβουλία τη φυγή της από το σπίτι και την οικογένεια ως μια πολύ πιθανή απάντηση στο μεγάλο πρόβλημα της διάστασης με το σύζυγο της. Ωστόσο, σπεύδει η ίδια να αποδυναμώσει πλήρως το ενδεχόμενο αυτό και να καταστήσει απολύτως σαφές πως υφίστανται λόγοι έξω από τον έλεγχο της, όπως για παράδειγμα η οικονομική και συναισθηματική ανασφάλεια που της επιβάλλουν την παραμονή της στο σπίτι. Με αυτήν την έννοια δηλώνει στο απόσπασμα αυτό και ένα σαφή προσανατολισμό προς τη θέση του θύματος, τόσο λόγω των οικονομικών προβλημάτων (ενοίκια), όσο και λόγω των ψυχοσυναισθηματικών δυσχερειών (φοβος και μοναξιά).

Σ: Σύμβουλος, Κ: Κατερίνα

- Κ: Κάπως έτσι είναι -όχι κάπως έτσι, έτσι είναι (.) Άστα να πάνε (.) Να σε μαγνητοφωνήσω μια φορά καμιά φασαρία μες το σπίτι; (.) Να δεις τι γίνεται, χαμός (.) Αφού λέει φύγε θα γίνει έγκλημα (.) Θα σε σκοτώσω (.) Κι εγώ εκεί (φυσάει καπνό).
- Σ: Εκεί, τι εκεί;
- Κ: Εκεί! Δε φεύγω.
- Σ: Αχά!
- Κ: Λέω δεν φεύγω! Από δω μέσα δεν θα με πετάξεις έξω του λέω εσύ! Εδώ μέσα, χα χα χα, δεν πρόκειται να φύγω. Και τον εκβιάζω κι εγώ έτσι που μιλάω, ναι (φυσάει καπνό)
- Σ: Το κρατάω λίγο αυτό το τελευταίο. Οπότε (.) αυτό τι μου δείχνει, ότι ε:: υπάρχουν δύο πράγματα, από τη μια λες ε:: (.)
- Κ: Από τη μια λέω.
- Σ: Τι θα γίνει θα φύγω.
- Κ: Ναι κι από την άλλη του λέω δεν φεύγω.
- Σ: Από την άλλη λες ότι δεν φεύγεις.
- Κ: Πώς; Εγώ ξέρεις γιατί του λέω δεν φεύγω, δεν φεύγω από δω μέσα γιατί εγώ εδώ μέσα του λέω δούλεψα! Εσύ δεν είσαι ο μάγκας να με πετάξεις εμένα έξω!
- Σ: Μμ..
- Κ: Εγώ από εδώ μέσα, θα στάξεις για να φύγω.

Η Κατερίνα αρχίζει αυτό το απόσπασμα παρουσιάζοντας την κατάσταση μέσα στο σπίτι ως ιδιαίτερα δυσάρεστη ("φασαρία", "χαμός"), απελπιστική ("Άστα να πάνε") αλλά και επικίνδυνη για την ίδια ("Θα γίνει έγκλημα", "θα σε σκοτώσω"). Όπως μπορεί να φανεί μέσα στο κείμενο, φροντίζει η περιγραφή της να αποκτήσει αληθοφάνεια, ώστε να μην προσφέρεται προς αμφισβήτηση η αίσθηση μιας πραγματικά αφόρητης κατάστασης, η οποία λογικά θα μπορούσε να οδηγήσει είτε σε περαιτέρω θυματοποίηση, είτε σε φυγή.

Απρόσμενα όμως η Κατερίνα καπνίζοντας, δηλώνει «και εγώ εκεί, εγώ δεν φεύγω», με τρόπο που να προσανατολίζεται προς τη παραμονή της στο σπίτι, όχι όμως υπομένοντας τη βία αλλά αντιστεκόμενη έντονα σε αυτήν. Το ότι η φράση διαφέρει σε ένα βαθμό και δημιουργεί μια τομή στην αφήγηση της υποδηλώνεται και από την αντίδραση του συμβούλου, οποίος ξεχωρίζει αυτή τη φράση και ζητάει από το θύμα να του εξηγήσει ποια είναι η σημασία της. Το θύμα στις επόμενες σειρές παρουσιάζει για πρώτη φορά στη συνεδρία, μια άλλη, νέα, διαφορετική εκδοχή, που μεταβάλλει και τη μορφή του διλήμματος.

Ενώ λοιπόν έως τώρα, όπως είδαμε και από το προηγούμενο απόσπασμα, είναι προσανατολισμένη μάλλον προς το να παραμείνει στο σπίτι επικαλούμενη τόσο οικονομικές όσο και συναισθηματικές ανασφάλειες, στη συγκεκριμένη περίπτωση προσανατολίζεται προς την παραμονή της, όχι ως μια επιβεβλημένη από τα πράγματα επιλογή, ελλείψει άλλων εναλλακτικών λύσεων, αλλά ως μια πράξη αντίστασης αλλά και επαναπροσδιορισμού των σχέσεων της δύναμης και της εξουσίας που υπάρχουν μέσα στο ζευγάρι. Επιπλέον, το θύμα υιοθετεί ένα διαφορετικό ύφος και τρόπο ομιλίας, χρησιμοποιώντας ενεργητική εκφώνηση.

Τέλος, το μέρος αυτό αυτού του αποσπάσματος οριοθετείται σαφέστατα στην αρχή και στο τέλος του από ένα μη λεκτικό στοιχείο, το έντονο φύσημα του καπνού από το τσιγάρο που το θύμα καπνίζει, μια ενέργεια που προσδίδει ένα στοιχείο μεγάλης αποφασιστικότητας που υπάρχει στα λόγια της.

Ο σύμβουλος αντιλαμβάνεται εγκαίρως το γύρισμα στην αφήγηση και σπεύδει να το εισάγει αυτό σε ένα νέο δίλημμα. Είναι πολύ ενδιαφέρον ότι σε αυτή την προσπάθεια ακολουθεί αμέσως το θύμα οποία μάλιστα παίρνει και την πρωτοβουλία, όχι μόνο να συμπληρώσει, αλλά και να ολοκληρώσει τη διατύπωση του διλήμματος αυτού.

Το δίλημμα τώρα επαναδιατυπώνεται με τον εξής τρόπο «Από τη μια μεριά λέω να φύγω, από την άλλη μεριά λέω ότι δεν φεύγω» με σαφέστατο όμως προσανατολισμό στο να παραμείνει. Ωστόσο, εφόσον η κατάσταση αυτή περικλείει ένα δίλημμα, η παραμονή του θύματος χρειάζεται ακόμη να εξηγηθεί. Το θύμα προβαίνει σε μια εξήγηση η οποία συνδέει την απόφαση της να παραμείνει με την οικονομική ή την οποία άλλη συνεισφορά στο σπίτι, πράγμα που έρχεται και σε ευθεία αντιδιαστολή με την περιγραφή του συζύγου της στο πρώτο απόσπασμα ως «κουβαλητή». Η εξήγηση αυτή, αν και προσφέρεται στον σύμβουλο, διατυπώνεται ωστόσο σαν να απευθύνεται στον σύζυγο της, σε ζωντανή συνομιλία μαζί του. Η αμεσότητα και η φυσικότητα της αφήγησης που επιτυγχάνεται με αυτό τον τρόπο και η έμφαση που δίνεται στον επιτονισμό της, σε συνδυασμό με το έντονα συγκρουσιακό περιεχόμενο του διαλόγου αυτού, όπως αυτός εκφράζεται με τις πολλαπλές άμεσες αναφορές στη διεκδίκηση της παρουσίας της στο σπίτι της, κυρίως με τη συχνή και αλλεπάλληλη χρήση της ρηματικής φράσης «δεν φεύγω» που έχει σαν υποκείμενο την ίδια, σε αντιπαράθεση με τη ρηματική φράση «να με πετάξεις έξω» όπου το θύμα τοποθετείται σε μια θέση αντικειμένου, κατά τους Edwards & Potter 1992, καθώς και των τοπικών επιρρημάτων «εδώ μέσα» σε αντιδιαστολή με το επίρρημα «έξω», συγκροτούν σαφώς το λόγο της και την εν γένει παρουσία της σαν ένα λόγο αντίστασης και φέρνουν στο προσκήνιο τις σχέσεις εξουσίας που υπάρχουν μέσα στο ζευγάρι στην κοινή ζωή του.

Το στοιχείο της διαπραγμάτευσης μέσα στο πλαίσιο ενός παιχνιδιού δύναμης που υπάρχει μεταξύ των δυο συζύγων, καταδεικνύεται εμφανώς επίσης, πρώτον, από τη φράση «θα στάξεις για να φύγω», με σαφή και προφανή αναφορά σε μια οικονομική συνδιαλλαγή, όπου ο σύζυγος θα κληθεί να πληρώσει ένα πολύ ακριβό αντίτιμο για να καταφέρει να εκδιώξει το θύμα.

Δεύτερον, με την ιδιαίτερη χρήση της λέξης «μάγκας». Το θύμα αρνείται στον σύζυγο της τη «μαγκιά» που θα πρέπει αυτός να έχει για να μπορέσει να τη διώξει, μια δήλωση που ακούγεται μέσα σε ένα πλαίσιο που βρίθεται από συνδηλώσεις «μαγκιάς», οι οποίες διατρέχουν όλο γενικά το απόσπασμα και πάνω στις οποίες άλλωστε κατασκευάζεται η εικόνα του θύματος ως της αποφασισμένης να διεκδικήσει την αξιοπρεπή παρουσία της μέσα στο ίδιο της το σπίτι.

Υπό αυτή την έννοια το θύμα γίνεται ενδεχομένως αυτό που αρνείται στον σύζυγο της, δηλαδή «μάγκας». Είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον ότι το θύμα διαμορφώνει τα «χαρακτηριστικά» επιζώσας, η οποία όχι μόνο ασκεί τις δεξιότητες της επιβίωσης, αλλά και αντιστέκεται και αντιδρά σθεναρά στη βίαιη και ωμή επιβολή της συζυγικής εξουσίας, αφού προηγουμένως έχει επαρκώς παρουσιάσει τη δεινή της θέση ως ενός θύματος, μέσα στη σχέση αυτή και στο σπίτι της. Επίσης, είναι εξίσου σημαντικό και σπουδαίο ότι η θέση της αυτή δεν την οδηγεί στη φυγή αλλά στην

παραμονή της μέσα στο σπίτι της. Με μια Φουκωκή χροιά, κατά την οποία όπου υπάρχει η εξουσία υπάρχει και η αντίσταση, το θύμα αρνείται επίμονα στον σύζυγο της το δικαίωμα να την εκδιώξει μέσα από το σπίτι της και παραμένει μέσα σε αυτό αντιστεκόμενη.

Συζήτηση

Ενώ η κατάσταση της Κατερίνας περιγράφεται με αυτά τα ζοφερά χρώματα παραπέμποντας σε έντονη θυματοποίηση, παρατηρούμε ωστόσο μια σαφή και ξεκάθαρη επαναδιατύπωση του διλήμματος με τέτοιο τρόπο ώστε να παρέχει στο θύμα την υποκειμενική θέση ενός ατόμου που είναι ενεργός δράστης και δεν είναι θύμα των οποίων περιστάσεων. Η μετάβαση σε αυτή τη θέση επιτυγχάνεται καθώς, σε πρώτη φάση έχει εμποδωθεί επαρκώς στο κείμενο αυτό, η δυσμενής και δύσκολα αναστρέψιμη θέση στην οποία μοιραία οδηγείται το θύμα λόγω του διωγμού από το σπίτι της. Όπως και στο προηγούμενο απόσπασμα έχουμε λοιπόν μια μετάβαση σε αντιτιθέμενες λέξεις, μόνο που στη συγκεκριμένη περίπτωση η μετάβαση αυτή γίνεται από τη θέση του θύματος στη θέση της επιζώσας.

Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το ότι το θύμα, αν και είναι σαφώς προσανατολισμένη προς μια θέση αντίστασης που της προσδίδει τα χαρακτηριστικά της επιζώσας, φτάνει σε αυτή τη θέση έχοντας περάσει προηγουμένως και από την δεινή θέση του θύματος. Το θύμα επιχειρώντας να εξηγήσει λογικά το σαφή προσανατολισμό της προς το να παραμείνει στο σπίτι της πάρα τη βία που υφίσταται σε καθημερινή βάση, επικαλείται μια αίσθηση ενός γενικευμένου φόβου που νιώθει.

Ο Hyden (1999) αναφέρεται στην αίσθηση του αδιαφοροποίητου φόβου ως μια θεματική που διαφαίνεται στις περισσότερες αναφορές των γυναικών που έχουν υποστεί κακοποίηση και βρίσκονται σε μια διεργασία για χωρισμό. Ωστόσο, τονίζει ότι ο φόβος, πέρα από στοιχείο της θυματοποίησης, αποτελεί και έναν παράγοντα που ωθεί τη γυναίκα σε μια θέση αντίστασης και άμυνας, καθώς η ίδια μέσω του φόβου που νιώθει συνειδητοποιεί τι δεν θέλει από την παρούσα εμπειρία που βιώνει. Με παρόμοιο τρόπο, το θύμα φτάνει στη θέση της επιζώσας, της αντίστασης και της άμυνας χρησιμοποιώντας το φόβο που επικαλείται αυτή, ώστε να παραμείνει στη σχέση και να διεκδικήσει δυναμικά τη θέση της στο σπίτι.

Εν κατακλείδι, το θύμα δεν «είναι» τίποτα από τις δυο κατηγορίες, δηλαδή του θύματος ή της επιζώσας, αν αυτές εννοούνται ως κλειστές και αμοιβαία αποκλειόμενες κατηγορίες. Μπορεί ωστόσο να κινείται και μεταξύ των δύο, αναζητώντας συμβουλευτική υποστήριξη ως μια κακοποιημένη γυναίκα που έχει τα χαρακτηριστικά του θύματος ή διεκδικώντας μια πρωταγωνιστική θέση στη διαπραγμάτευση της συζυγικής εξουσίας.

Η θέση του θύματος μπορεί να λειτουργεί, όπως λένε οι Eisikovits & Buchbinder (2000), ως ένας χώρος που η κακοποιημένη γυναίκα συχνά καταφεύγει προκειμένου να ξεποστάσει και να ηρεμήσει, ώσπου να αναλάβει ξανά τη θέση της επιζώσας. Αυτή η διαπίστωση δεν μας εμποδίζει, όπως λένε οι ίδιοι οι συγγραφείς, να υιοθετούμε στην πολιτική ή στη συμβουλευτική προσέγγιση των κακοποιημένων γυναικών ως κυριά μεταφορά αυτή της επιζώσας, καθώς συνάδει σαφώς πολύ περισσότερο με τη διεργασία που συντελείται για ενδυνάμωση των γυναικών αυτών. Από την άλλη, επιτρέπει στις γυναίκες αυτές τη χρήση τουλάχιστον ενός προσωρινού αυτοπροσδιορισμού ανάλογα με τις δυνατότητες που έχουν κάθε στιγμή να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τα πολλαπλά, ποίκιλα και σύνθετα διακυβεύματα που συνοδεύουν την αντίδραση απέναντι στην ενδοοικογενειακή βία, (Eisikovits & Buchbinder, 2000).

7 ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΝΟΜΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ

7.1 Το νομικό πλαίσιο για όλες τις μορφές βίας κατά των γυναικών

❖ *Ενδοοικογενειακή Βία*

Το φαινόμενο της **ενδοοικογενειακής βίας**, της βίας που στρέφεται κυρίως κατά των γυναικών αλλά και σε βάρος των παιδιών, υπερήλικων και ανήμπορων προσώπων, παρέμενε για χρόνια εκτός του ποινικού ελέγχου της Πολιτείας.

Το νομοσχέδιο για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας ψηφίστηκε στις 24 Οκτωβρίου του 2006, έγινε νόμος του κράτους με τον αριθμό 3500/2006 και τέθηκε σε ισχύ στις 25 Ιανουαρίου 2007.

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου «Για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας» σκοπός είναι να αντιμετωπισθεί το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας στη βάση των αρχών της ελευθερίας, της αυτοδιάθεσης και της αξιοπρέπειας του ατόμου, ώστε να ενισχυθεί η αρμονική συμβίωση των προσώπων στο πλαίσιο της οικογένειας.

Οι σημαντικότερες ρυθμίσεις του Ν.3500/2006 είναι οι εξής:

- Ενδοοικογενειακή βία θεωρείται η τέλεση αξιόποινης πράξης σε βάρος μέλους της οικογένειας, σύμφωνα με τα άρθρα 6,7,8 και 9 του παρόντος και τα άρθρα 299 και 311 του Ποινικού Κώδικα. Ως οικογένεια θεωρούνται σύζυγοι ή γονείς και συγγενείς πρώτου και δεύτερου βαθμού εξ αίματος ή εξ αγχιστείας και τα εξ υιοθεσίας τέκνα τους. Επίσης στην οικογένεια περιλαμβάνονται, εφόσον συνοικούν, συγγενείς εξ αίματος ή εξ αγχιστείας μέχρι τετάρτου βαθμού και πρόσωπα των οποίων επίτροπος, δικαστικός παραστάτης ή ανάδοχος γονέας έχει ορισθεί μέλος της οικογένειας, καθώς και κάθε ανήλικο πρόσωπο που συνοικεί στην οικογένεια. Οι προστατευτικές διατάξεις του νόμου εφαρμόζονται και στην μόνιμη σύντροφο του άνδρα ή στον μόνιμο σύντροφο της γυναίκας και στα τέκνα, κοινά ή ενός εξ αυτών, εφόσον τα πρόσωπα αυτά συνοικούν, ως και στους τέως συζύγους (άρθρο 1).
- Απαγορεύεται η άσκηση βίας κάθε μορφής μεταξύ των μελών της οικογένειας (άρθρο 2).
- Η άσκηση ενδοοικογενειακής βίας αποτελεί τεκμήριο κλονισμού του γάμου (άρθρο 3).
- Η σωματική βία εις βάρος ανηλικών συνιστά περίπτωση κακής άσκησης της επιμέλειας και για το λόγο αυτό επιφέρει την εφαρμογή του άρθρου 1532 του Αστικού Κώδικα (άρθρο 4).
- Ενδοοικογενειακή σωματική βλάβη πραγματώνεται, όταν ένα μέλος της οικογένειας προξενεί σε άλλο μέλος της τις παρακάτω αξιόποινες πράξεις: α) σωματική κάκωση ή βλάβη της υγείας του (υπό την έννοια του εδαφίου α' της παρ. 1 του άρθρου 308 του

Ποινικού Κώδικα) ή εντελώς ελαφρά σωματική κάκωση ή βλάβη της υγείας του (υπό την έννοια του εδαφίου β' της παραπάνω διάταξης) με συνεχή συμπεριφορά, οπότε επιβάλλεται ποινή φυλάκισης για το δράστη τουλάχιστον ενός έτους, β) επικίνδυνη σωματική βλάβη, οπότε επιβάλλεται ποινή φυλάκισης για το δράστη τουλάχιστον δύο ετών, γ) βαριά σωματική ή διανοητική πάθηση του θύματος, οπότε επιβάλλεται κάθειρξη μέχρι δέκα έτη και εάν ο υπαίτιος επιδίωκε ή γνώριζε και αποδέχθηκε το αποτέλεσμα της πράξης του, τιμωρείται με κάθειρξη. Εάν η πράξη τελέσθηκε σε βάρος εγκύου ή σε βάρους μέλους της οικογένειας το οποίο, από οποιαδήποτε αιτία, είναι ανίκανο να αντισταθεί, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών και εάν η πράξη τελέσθηκε ενώπιον ανήλικου μέλους της οικογένειας, τιμωρείται με φυλάκιση, τουλάχιστον ενός έτους. Επίσης, εάν η αξιόποινη πράξη συνιστά μεθοδευμένη πρόκληση έντονου σωματικού πόνου ή σωματικής εξάντλησης, επικίνδυνης για την υγεία ή ψυχικού πόνου ικανού να επιφέρει σοβαρή ψυχική βλάβη, ιδίως με την παρατεταμένη απομόνωση του θύματος, επιβάλλεται κάθειρξη. Αν το θύμα είναι ανήλικος επιβάλλεται κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών (άρθρο 6).

- Η ενδοοικογενειακή παράνομη βία τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών, ενώ η ενδοοικογενειακή απειλή τιμωρείται με φυλάκιση (άρθρο 7).
- Τιμωρείται ο βιασμός μέσα στο γάμο (άρθρο 8).

Η νομοθετική ρύθμιση για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας ήταν επιβεβλημένη και αξιολογήθηκε καταρχάς θετικά. Σήμερα όμως ο νόμος, έντεκα σχεδόν χρόνια μετά την ψήφισή του, παρουσιάζει προβλήματα στην εφαρμογή του και συγκεκριμένα στη διαδικασία της ποινικής διαμεσολάβησης και στην έλλειψη αρωγής στα θύματα.

❖ *Βιασμός και σεξουαλική βία*

Το άρθρο 8 του ν.3500/2006 τροποποίησε τις διατάξεις των άρθρων 336 παρ. 1 και 338 παρ. 1 ΠΚ, απαλείφοντας τον όρο «εξώγαμη» ώστε ο βιασμός και η κατάχρηση σε ασέλγεια να καθίστανται αξιόποινα και όταν τελούνται εντός γάμου. Ειδικότερα ο **βιασμός** είναι ο εξαναγκασμός ατόμου, με σωματική βία ή με απειλή σπουδαίου και άμεσου κινδύνου, σε συνουσία ή σε άλλη ασελή πράξη ή σε ανοχή της και τιμωρείται με κάθειρξη. Σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 336 ΠΚ ως ορίζει ...αν η πράξη της προηγούμενης παραγράφου έγινε από δύο ή περισσότερους δράστες που ενεργούσαν από κοινού, επιβάλλεται κάθειρξη δέκα ετών.

Σύμφωνα με το άρθρο 338 (**Κατάχρηση σε ασέλγεια**) παράγραφος 1 ... όποιος με κατάχρηση της παραφροσύνης άλλου ή της από οποιαδήποτε αιτία προερχόμενης ανικανότητάς του να αντισταθεί, ενεργεί επ' αυτού συνουσία ή άλλη ασελή πράξη τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών.

Περαιτέρω τιμωρείται και η **ενδοοικογενειακή προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας** για την οποία το άρθρο 9 του νόμου 3500/2006 παρ.1 ορίζει: « Το μέλος της οικογένειας το οποίο προσβάλλει την αξιοπρέπεια άλλου μέλους, με ιδιαίτερο ταπεινωτικό λόγο ή έργο που

ανάγεται στη γενετήσια ζωή του, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών».

❖ *Σεξουαλική Παρενόχληση*

Στις 8/12/2010 ψηφίστηκε ο Ν.3896/2010 (ΦΕΚ 207/Α) «Εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης. Εναρμόνιση της κείμενης νομοθεσίας με την Οδηγία 2006/54/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5^{ης} Ιουλίου 2006 και άλλες συναφείς διατάξεις».

Σύμφωνα με το άρθρο 2 εδ.δ, ως σεξουαλική παρενόχληση ορίζεται η εκδήλωση οποιασδήποτε μορφής ανεπιθύμητης λεκτικής, μη λεκτικής ή σωματικής συμπεριφοράς σεξουαλικού χαρακτήρα, με σκοπό ή αποτέλεσμα την προσβολή της αξιοπρέπειας ενός προσώπου ιδίως με τη δημιουργία εκφοβιστικού, εχθρικού, εξευτελιστικού, ταπεινωτικού ή επιθετικού περιβάλλοντος.

Σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ.2 εδ.α, η παρενόχληση, η σεξουαλική παρενόχληση καθώς και οποιαδήποτε λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση που οφείλεται στην ανοχή ή στην απόρριψη αυτής της συμπεριφοράς συνιστούν διάκριση λόγω φύλου και απαγορεύονται.

Το αδίκημα της σεξουαλικής παρενόχλησης διώκεται κατ' έγκληση και τιμωρείται με φυλάκιση από έξι (6) μήνες έως τρία (3) χρόνια. Σύμφωνα με το άρθρο 23 παρ.4, στο άρθρο 337 του Ποινικού Κώδικα (Προσβολή της Γενετήσιας Αξιοπρέπειας) προστέθηκε παράγραφος 5, η οποία ορίζει: «Όποιος τελεί την πράξη της παραγράφου 1 του άρθρου αυτού, εκμεταλλεύόμενος την εργασιακή θέση του παθόντος ή τη θέση προσώπου που έχει ενταχθεί σε διαδικασία αναζήτησης θέσης εργασίας, διώκεται κατ' έγκληση και τιμωρείται με φυλάκιση από έξι (6) μήνες μέχρι τρία (3) έτη και με χρηματική ποινή τουλάχιστον χιλίων (1.000) Ευρώ». Περαιτέρω το βάρος της απόδειξης (εκτός από την Ποινική Διαδικασία) το φέρει ο καθού (άρθρο 24 παρ. 1).

❖ *Trafficking*

Η Ελλάδα είναι χώρα προορισμού και διέλευσης για τα θύματα παράνομης εμπορίας ανθρώπων με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση και την καταναγκαστική εργασία. Σύμφωνα με την περ. ι του άρθρου 1 του ν. 3386/2005 (Α' 212/23.8.2005 «Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια»), θύμα εμπορίας ανθρώπων, είναι το φυσικό πρόσωπο που κατέστη θύμα των εγκλημάτων, τα οποία προβλέπονται στα άρθρα 323, 323Α, 349, 351 και 351 Α του Ποινικού Κώδικα ανεξάρτητα από το εάν έχει εισέλθει στη Χώρα νόμιμα ή παράνομα.

Με τον νόμο 3064/2002 (ΦΕΚ 248/Α/15-10-2002) «Καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, των εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας, της πορνογραφίας ανηλίκων και γενικότερα της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής και αρωγή στα θύματα των πράξεων αυτών» αντιμετωπίζονται πλέον, εκτός από το δουλεμπόριο, οι σύγχρονες μορφές

εμπορίας ανθρώπων και συγκεκριμένα η διακίνηση με σκοπό την εργασιακή και τη σεξουαλική εκμετάλλευση του ανθρώπου. Καθιερώνονται αυστηρές ποινές και όταν η εμπορία ή σωματεμπορία ανθρώπων έχει ως αποτέλεσμα το θάνατο του θύματος, τότε η πράξη τιμωρείται με ισόβια κάθειρξη. Εξασφαλίζεται η ίση προστασία μεταξύ των ανδρών και γυναικών στα θέματα αυτά. Ασκείται πλέον αυτεπαγγέλτως η ποινική δίωξη σοβαρών αξιόποινων πράξεων.

Θεσπίζεται για πρώτη φορά το έγκλημα της πορνογραφίας ανηλίκων. Θεσπίζεται ως διακεκριμένη περίπτωση σε σχέση με την απλή αποπλάνηση, η ασέλγεια που διαπράττει ενήλικος σε βάρος ανηλίκου με αμοιβή ή άλλα υλικά ανταλλάγματα.

Σύμφωνα με την περ. η του άρθρου 8 του Ποινικού Κώδικα (αρχή της παγκόσμιας δικαιοσύνης) όπως αντικαταστάθηκε με το νόμο 3625/2007 ΦΕΚ Α 290/24.12.2007 «Κύρωση, εφαρμογή του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και παιδική πορνογραφία και άλλες διατάξεις») συμπεριλαμβάνεται στον κατάλογο των σχετικών αδικημάτων, για τα οποία εφαρμόζονται οι ελληνικοί ποινικοί νόμοι αδιακρίτως του τόπου τέλεσως και ανεξάρτητα από το εάν ο δράστης είναι ημεδαπός ή αλλοδαπός, η πράξη δουλεμπορίου, εμπορίας ανθρώπων, σωματεμπορίας ή ασέλγειας με ανήλικο έναντι αμοιβής, διενέργειας ταξιδιών με σκοπό την τέλεση συνουσίας ή άλλων ασελγών πράξεων σε βάρος ανηλίκου ή πορνογραφίας ανηλίκου.

Ποινικοποιείται η συνειδητή αποδοχή των υπηρεσιών που προέρχονται από θύματα της διακίνησης ανθρώπων (323 Α και 351 παρ. 3 ΠΚ) καθώς επίσης και η διενέργεια ταξιδιών με σκοπό από τους μετέχοντες σε αυτά την τέλεση συνουσίας ή άλλων ασελγών πράξεων σε βάρος ανηλίκου (άρθρο 323Β ΠΚ, όπως προστέθηκε με το νόμο 3625/2007 ΦΕΚ Α 290/24.12.2007).

Επίσης, προβλέπονται διατάξεις προστασίας των θυμάτων των εγκλημάτων αυτών σύμφωνα με το άρθρο 12 του ν. 3064/2002 σε συνδυασμό και με το π.δ. 233/2003(ΦΕΚ 204/Α/2-9-2003) το οποίο ορίζει τα θέματα προστασίας και αρωγής προς τα θύματα εμπορίας ανθρώπων, καθώς και τις υπηρεσίες ή μονάδες παροχής προστασίας και αρωγής. Συγκεκριμένα, ορίζεται ότι παρέχεται προστασία στα θύματα για όσο χρόνο υφίσταται κίνδυνος της ζωής, της σωματικής ακεραιότητας και της προσωπικής και γενετήσιας ελευθερίας τους. Αρωγή προσφέρεται για όσο διάστημα κριθεί απαραίτητο από αρμόδιες υπηρεσίες, ανάμεσα στις οποίες για πρώτη φορά περιλαμβάνονται και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις εκτός από Υπουργεία και άλλους φορείς. Προβλέπεται η άμεση και δωρεάν παροχή ιατροφαρμακευτικής και νοσοκομειακής περίθαλψης, όπως επίσης και η εξασφάλιση νομικής υποστήριξης και διερμηνείας. Επίσης, προβλέπονται ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης για ανήλικα θύματα.

Με το Ν. 3386/2005 «Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια»(ΦΕΚ Α' 212), άρθρα 46-52 (κεφ. Θ': χορήγηση και ανανέωση άδειας διαμονής σε θύματα εμπορίας ανθρώπων), προβλέπονται τα ακόλουθα: α) χορήγηση και ανανέωση άδειας διαμονής σε υπήκοο τρίτης χώρας, που έχει χαρακτηρησθεί θύμα εμπορίας ανθρώπων με πράξη του αρμόδιου Εισαγγελέα Πρωτοδικών, β) ενημέρωση των θυμάτων για τη δυνατότητα χορήγησης άδειας διαμονής περιορισμένης ισχύος, εφόσον συνεργάζονται στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, και ειδική μέριμνα για τους ασυνόδευτους ανήλικους,

γ) παροχή, με πράξη της αρμόδιας εισαγγελικής αρχής, προθεσμίας περίσκεψης ενός μηνός, ώστε τα θύματα να συνέλθουν και να ξεφύγουν από την επιρροή των δραστών και να συνεργαστούν με τις διωκτικές αρχές, δ) περίθαλψη και παροχές κατά τη διάρκεια της περιόδου περίσκεψης, ε) προϋποθέσεις χορήγησης και ανανέωσης της άδειας διαμονής μέχρι 12 μήνες. Η άδεια διαμονής διασφαλίζει δικαίωμα πρόσβασης στην αγορά εργασίας, η οποία ισχύει μόνο κατά τη διάρκειά της, στην περίθαλψη και τις παροχές φροντίδας, καθώς και στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση σύμφωνα με τις ειδικότερες προβλέψεις του άρθρου 6 του Π.Δ. 233/2003 (άρθρο 50), στ) ειδικοί λόγοι μη ανανέωσης και ανάκλησης της άδειας διαμονής και ζ) αλλαγή σκοπού διαμονής (χορήγηση άδειας διαμονής, με την ιδιότητα του θύματος εμπορίας ανθρώπων).

Τέλος, σύμφωνα με το Ν. 3536/2007 «Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης»(ΦΕΚ Α' 42), το άρθρο 11(3) αντικαθιστά το δεύτερο εδάφιο της παρ. 3 του άρθρου 48 του Ν. 3386/2005 και για πρώτη φορά ορίζεται ρητά ότι τα αναγνωρισμένα θύματα εμπορίας ανθρώπων δεν απελαύνονται και τυχόν απόφαση απέλασης αναστέλλεται σύμφωνα με τα αναφερόμενα στην παρ. 2 του άρθρου 12 του Ν. 3064/2002.

Τέλος σύμφωνα με το νόμο υπ.αρ. 3875 (ΦΕΚ Α 158 20.9.2010) κυρώθηκε και έχει την ισχύ, που ορίζει το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, η Σύμβαση κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος, που άνοιξε για υπογραφή στο Παλέρμο Ιταλίας στις 12-15 Δεκεμβρίου 2010 και τα τρία πρωτόκολλα αυτής μεταξύ των οποίων το Πρωτόκολλο για την Πρόληψη, Καταστολή και Τιμωρία της Διακίνησης Προσώπων, Ιδιαίτερα Γυναικών και Παιδιών.

7.2 Η οπτική του φύλου στη Νομική Συμβουλευτική (2 περιπτώσεις)

Ο ρόλος της υπεράσπισης στη διασφάλιση των δικαιωμάτων των γυναικών-θυμάτων, όπως πρόσφατα έχει επισημανθεί στο Συμβούλιο της Ευρώπης (Council of Europe) έχει ενισχυθεί (Kelly and Humphreys, 2001) και έχει αποκτήσει θεμελιώδη σημασία στην αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής και σεξουαλικής βίας στη Βρετανία (Home Office 2007). Οι συνήγοροι θεωρούνται ως οι «άνθρωποι-κλειδιά» που μπορούν να βοηθήσουν σε κάθε στάδιο τις γυναίκες να κατανοήσουν και να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους. Έτσι η γνώση γίνεται το μέσο για να αποκτήσουν δύναμη.

Σύμφωνα με το Συμβούλιο της Ευρώπης η εκπαίδευση του νομικού συμβούλου γυναικών-θυμάτων βίας θα πρέπει να καλύπτει θέματα όπως: Ανάλυση της έμφυλης βίας κατά των γυναικών, τεχνικές παρέμβασης στην κρίση, τήρηση του απορρήτου, επικοινωνιακές δεξιότητες, μέθοδος σωστών παραπομπών, πληροφορίες για το τραύμα και την επιβίωση, επισκόπηση του αστικού και ποινικού δικαϊκού συστήματος, επικαιροποίηση και αναθεώρηση της σχετικής νομοθεσίας, διαθεσιμότητα των κρατικών και κοινοτικών πόρων, όχι στη διάκριση αλλά στην ποικιλομορφία, ενδυνάμωση.

Οι περισσότερες γυναίκες που απευθύνονται στα Συμβουλευτικά Κέντρα για θέματα βίας όχι μόνο αγνοούν τα στοιχειώδη δικαιώματά τους και τον τρόπο που μπορούν να τα ασκήσουν, αλλά πολύ συχνά είναι και παραπληροφορημένες. Για το λόγο αυτό παρέχονται πληροφορίες σχετικά με αυτά καθώς και τον τρόπο άσκησής τους, είτε ενώπιον των διοικητικών αρχών είτε μέσω της δικαστικής οδού, με στόχο την αποβολή καταρχήν των ενσωματωμένων μύθων που είναι αποτέλεσμα της παραπληροφόρησης και σε δεύτερη φάση την ενίσχυση και ενδυνάμωσή τους στην άσκηση των δικαιωμάτων τους.

Λαμβάνεται ένα πλήρες ιστορικό με διευκρινιστικές και βοηθητικές ερωτήσεις προς τη γυναίκα, ώστε να αποσαφηνιστεί το αίτημα. Δεν αμφισβητούμε ποτέ τα πραγματικά περιστατικά που μας εκθέτει και δεν καταλογίζουμε ευθύνες σ' αυτήν. Αντίθετα, προσπαθούμε να την απενοχοποιήσουμε.

Ακολούθως γίνεται υπαγωγή των πραγματικών περιστατικών στον αντίστοιχο κανόνα δικαίου και της εξηγούμε με ποιες νομικές διαδικασίες μπορεί να διεκδικήσει τα δικαιώματα που απορρέουν από αυτόν, έχοντας υπόψη μας τις ειδικές συνθήκες και τις συγκεκριμένες ανάγκες της κάθε γυναίκας.

Ενημερώνουμε τη γυναίκα για τις πιθανές δυσκολίες και κινδύνους που ενδέχεται να αντιμετωπίσει κατά την άσκηση των δικαιωμάτων της. Παράλληλα όμως προσπαθούμε να μην την αποθαρρύνουμε από τη διεκδίκηση, υποδεικνύοντας στην κάθε ξεχωριστή περίπτωση τον καλύτερο δυνατό τρόπο προστασίας. Με την πρώτη επαφή προσπαθούμε να δημιουργήσουμε ένα ζεστό και οικείο περιβάλλον, να αναπτύξουμε μία σχέση εμπιστοσύνης με αυτές. Δεν παρέχουμε ξερές νομικές συμβουλές, αλλά προσεγγίζουμε τις γυναίκες με σεβασμό στο πρόβλημά τους, ενώ καταβάλλεται προσπάθεια εξεύρεσης από κοινού της καλύτερης νομικής προστασίας. Πολλές φορές οι γυναίκες ζητούν κατ' αρχήν νομική συμβουλευτική ενώ το κύριο αίτημά τους είναι η ψυχοκοινωνική στήριξη.

Στις περιπτώσεις όπου η γυναίκα αποφασίσει να κινήσει κάποια νομική διαδικασία και μας δηλώσει ή διαπιστώσουμε βάσει του ιστορικού της ότι δεν διαθέτει επαρκή οικονομικά μέσα, την παραπέμπουμε στο πρόγραμμα νομικής βοήθειας του Δικηγορικού Συλλόγου του τόπου κατοικίας της. Μετά την παραπομπή στο πρόγραμμα νομικής βοήθειας και αφού αναληφθεί η υπόθεση από συνάδελφο της νομικής βοήθειας, επιδιώκουμε να ενημερωνόμαστε από τον/τη συνάδελφο για την πορεία της υπόθεσης.

❖ **Μεθοδολογικό Πλαίσιο**

Πρώτο Στάδιο: Ιστορικό και διερεύνηση.

Λήψη και καταγραφή του ιστορικού της υπόθεσης που γεννά το αίτημα και την ανάγκη της νομικής πληροφόρησης και συμβουλευτικής.

Ερωτήσεις που διευκολύνουν την πλήρη και ακριβή διαπίστωση και κατανόηση του προβλήματος-αιτήματος, και οδηγούν πολλές φορές στην εξακρίβωση στοιχείων αγνώστων για

την εξυπηρετούμενη, που έχουν όμως ιδιαίτερη νομική αξία.

Δεύτερο Στάδιο: Δράση

Εξέταση-μελέτη της υπόθεσης και ένταξή της στο ανάλογο και σχετικό νομοθετικό πλαίσιο που την διέπει, ή στην νομολογιακή πρακτική που ακολουθείται. Νομική τεκμηρίωση του αιτήματος, με γραπτή αποτύπωση των διατάξεων νόμου ή και δικαστικών αποφάσεων που έχουν εκδοθεί.

Τρίτο Στάδιο : Τερματισμός.

Συζήτηση με την εξυπηρετούμενη και διευκρινιστικές απαντήσεις για θέματα που πιθανόν να χρήζουν ιδιαίτερης αποσαφήνισης.

Σε αυτό το στάδιο η γυναίκα είναι σε θέση να πάρει κάποιες αποφάσεις αξιοποιώντας την νομική συμβουλευτική προς την κατεύθυνση επίλυσης του νομικού προβλήματος που αντιμετωπίζει.

Η νομική συμβουλευτική αποσκοπεί πρωτίστως στο να ενημερώσει τη γυναίκα –θύμα για τα δικαιώματά της και τις υποχρεώσεις της ως μητέρα, σύντροφο, σύζυγο αλλά και ως εργαζόμενη και ως ενεργό πολίτη αυτής της χώρας.

Η νομική συμβουλευτική καθίσταται επιτυχημένη:

α) όταν θα καταφέρει να μετριάσει ή να εξαλείψει το άγχος της γυναίκας, το οποίο έχει την έδρα του κυρίως στην ανασφάλεια της γυναίκας σχετικά με την κτήση και την άσκηση συγκεκριμένων δικαιωμάτων της,

β) όταν θα καταφέρει να κινητοποιήσει τη γυναίκα, ώστε αυτή να προβεί σε συγκεκριμένες νομικές ενέργειες προκειμένου να ασκήσει τα δικαιώματά της.

Η νομική συμβουλευτική σε μία γυναίκα-θύμα είναι δύσκολη υπόθεση και ο νομικός σύμβουλος θα πρέπει να είναι οπλισμένος/η με ιδιαίτερες δεξιότητες.

⇒ ΑΚΟΥΩ ΠΡΟΣΕΚΤΙΚΑ ΧΩΡΙΣ ΝΑ ΚΟΙΤΑΩ ΤΟ ΡΟΛΟΙ ΜΟΥ

Το να προσφέρει ο νομικός σύμβουλος άμεσα νομικές συμβουλές, π.χ αναλύοντας το νόμο 3500/2006 ή ενημερώνοντας «ξερά» τη γυναίκα για τα δικαιώματά της, ως συζύγου ή μητέρας, είναι επιπόλαιο και επικίνδυνο.

Σπάνια μία υπόθεση είναι τόσο απλή για να μπορέσει ο νομικός σύμβουλος να τη «σκαπουλάρει» με ένα 30λεπτο νομικής συμβουλευτικής. Αρκετές υποθέσεις αφορούν εκκρεμούσες δικαστικές υποθέσεις, όπως ασκηθείσες διώξεις για αδικήματα

ενδοοικογενειακής βίας, αποκτήματα σε γάμο, θέματα επιμέλειας τέκνων, κ.λπ., οι οποίες απαιτούν προσεκτική ακρόαση, χρόνο και μελέτη δικογραφίας, για να οδηγήσουν σε μία σωστή εκτίμηση της υπόθεσης και εν συνεχεία σε ορθή νομική συμβουλή της γυναίκας. Βέβαια υπάρχουν και γυναίκες οι οποίες έρχονται το πρώτον σε επαφή με νομικό σύμβουλο. Αυτές οι περιπτώσεις είναι πιο απλές αλλά και εδώ χρειάζεται χρόνος για να μπορέσει ο νομικός σύμβουλος να συγκεντρώσει ένα σωστό ιστορικό. Η πλειονότητα των γυναικών-θυμάτων, σε ένα ποσοστό που αγγίζει το 98%, έχει θέματα Οικογενειακού Δικαίου. Και στο Οικογενειακό Δίκαιο η λεπτομέρεια κάνει τη διαφορά. Και εκεί ο νομικός σύμβουλος πρέπει να ακούει προσεκτικά και να σημειώνει. Δίνουμε χρόνο στη γυναίκα να μιλήσει αλλά οι δικές μας ερωτήσεις, είναι αυτές που θα οδηγήσουν την υπόθεση στον νομικό πυρήνα της και έτσι θα μπορέσουμε να ανιχνεύσουμε τι είναι σημαντικό, τι έχει αξία και τι όχι στη συγκεκριμένη υπόθεση.

⇒ ΕΝΣΥΝΑΙΣΘΗΣΗ

Είναι πολύ σημαντικό ο νομικός σύμβουλος να έχει υπομονή και να μάθει να ακούει προσεκτικά αυτά που θα του πει η γυναίκα. Βέβαια αυτό δεν σημαίνει ότι θα κάθεται να την ακούει με τις ώρες ή ότι θα υποκαταστήσει τον ψυχολόγο στο ρόλο του. Τα πρώτα 20 λεπτά καλό θα ήταν να «παραχωρούνται» στη γυναίκα για να ακουμπήσει στο τραπέζι της συμβουλευτικής, εκτός από την τσάντα της, το κινητό της, τα γυαλιά της, τον δικό της προσωπικό μικρόκοσμο. Πάνω στο τραπέζι αυτό, θα ξεδιπλωθεί η ιστορία της γυναίκας, ο πόνος της, η αγωνία της, οι νομικές απορίες που έχει και που πολλές φορές μας φαίνονται παιδικές αλλά όχι δεν πρέπει να γελάσουμε. Εκεί στο τραπέζι, πολύ πιθανόν η γυναίκα να βιώσει για άλλη μία φορά τη σύγκρουση που βιώνει καθημερινά, σκεφτόμενη να χρησιμοποιήσει το νόμο εναντίον του άντρα που αγάπησε ή που ακόμα αγαπά, να στραφεί εναντίον του πατέρα των παιδιών της.

Είναι πολύ συνηθισμένο μία γυναίκα-θύμα να καταρρέει συναισθηματικά την ώρα της συνάντησης.

Τι κάνουμε;

Σταματάμε τη συμβουλευτική και ρωτάμε τη γυναίκα εάν θέλει κάτι, πιθανόν κάποιο χαρτομάντιλο ή νερό να πει. Της λέμε με γλυκό τρόπο ότι την καταλαβαίνουμε και ότι αυτό συμβαίνει συχνά. Είναι κάτι φυσιολογικό που δεν πρέπει να την κάνει να ντρέπεται. Οι περισσότερες γυναίκες καπνίζουν. Εκείνη τη στιγμή η γυναίκα μπορεί να έχει πολύ έντονη την ανάγκη να καπνίσει. Μπορούμε να την ρωτήσουμε εάν θέλει να καπνίσει και να της πούμε, ότι παρόλο που δεν επιτρέπεται το κάπνισμα, θα μπορούσε να πάει στο παράθυρο και να καπνίσει.

Όταν συμπεριφερόμαστε με συμπόνια και σεβασμό στη γυναίκα, αυτή συνέρχεται γρήγορα. Και συνεχίζουμε από εκεί που μείναμε.

Συναισθάνομαι τη γυναίκα σημαίνει ότι προσπαθώ να διεισδύσω στο πρόβλημά της, να γίνω ένα με αυτό. Να δω το πρόβλημα με τα δικά της μάτια. Να καταλάβω το άγχος της, να καταλάβω γιατί είναι ακινητοποιημένη.

Εάν η γυναίκα έχει υποβάλλει και αίτημα ψυχολογικής στήριξης, καλό θα ήταν να την έχει δει πρώτα ο ψυχολόγος. Αυτό θα βοηθήσει στην αποφόρτιση της γυναίκας και ο νομικός σύμβουλος θα μπορέσει να βοηθήσει καλύτερα. Η νομική συμβουλευτική σε μία συναισθηματικά (ψυχολογικά) φορτισμένη γυναίκα είναι δύσκολη, θέλει υπομονή, ενσυναίσθηση και χρόνο. Έχει παρατηρηθεί ότι όταν η γυναίκα είναι σε κρίση και ζητήσει άμεσα νομικό σύμβουλο για να ενημερωθεί, δε μπορεί εύκολα να συνεργαστεί και να κατανοήσει τα δικαιώματά της. Και εκεί θα ακολουθήσει και 2^η συνάντηση, μπορεί και 3^η. Η νομική συμβουλευτική δεν εξαντλείται σε μία συνάντηση. Όριο συναντήσεων δεν υπάρχει. Σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί να γίνει κατάχρηση αλλά τα όρια θα τα βάλει ο νομικός σύμβουλος.

Μία γυναίκα που βρίσκεται στην 1^η συνάντηση σε συναισθηματική κρίση, θα ζητήσει και 2^η και 3^η συνάντηση με το νομικό σύμβουλο. Δεν αρνούμαστε συνάντηση με τη γυναίκα και προσπαθούμε να ορίσουμε το 2^ο ραντεβού όσο πιο σύντομα γίνεται, εφόσον μας το ζητήσει η γυναίκα.

⇒ ΑΠΛΟΠΟΙΗΣΕ ΤΗ ΝΟΜΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Η νομική γλώσσα είναι δυσνόητη και δύσκολη. Δεν χρειάζεται να το παίζουμε «ξερόλες» και νομικές αυθεντίες στη γυναίκα, χρησιμοποιώντας δύσκολη νομική ορολογία και εκφράσεις οι οποίες αυξάνουν την ανασφάλειά της και την αδυναμία της να κατανοήσει τα δικαιώματά της. Αντίθετα, η χρήση απλών λέξεων και η ανάλυση, με απλό τρόπο, των διαδικασιών από το νομικό σύμβουλο δημιουργούν αίσθημα ασφάλειας και εμπιστοσύνης στη γυναίκα. Οι περισσότερες γυναίκες έχουν χαμηλή αυτοεκτίμηση. Μία δυσνόητη νομική συμβουλευτική επιτείνει το αίσθημα χαμηλής αυτοεκτίμησης στη γυναίκα, η οποία εύκολα ακινητοποιείται και «μαρμαρώνει» με αποτέλεσμα να μη προβαίνει σε νομικές ενέργειες.

⇒ ΚΑΜΙΑ ΠΙΕΣΗ ΣΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ ΓΙΑ ΝΑ ΠΑΡΕΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Οι περισσότερες γυναίκες που επισκέπτονται υποστηρικτικές υπηρεσίες δεν επιθυμούν να χωρίσουν ή να προχωρήσουν σε νομικές ενέργειες. Συνήθως η γυναίκα, εάν δεν έχει εκκρεμείς δικαστικές υποθέσεις, αποζητά μία ενημέρωση στα πιο καίρια νομικά ζητήματα του Οικογενειακού Δικαίου.

Έργο του νομικού συμβούλου είναι να ενημερώσει τη γυναίκα αναλυτικώς και εκτενώς για τα δικαιώματά της αλλά και για τις υποχρεώσεις της, ως μητέρα και συζύγου.

Κρίσεις, επικρίσεις και ερωτήσεις τύπου « γιατί μένεις μαζί του... ;», « γιατί δεν χωρίζεις... ; » είναι ανεπίτρεπτες, καθώς προσβάλλουν τη γυναίκα και ενισχύουν τη χαμηλή της αυτοεκτίμηση.

Δεν προσπαθούμε να πείσουμε τη γυναίκα να χωρίσει, ακόμα και όταν είμαστε απόλυτα βέβαιοι ότι αυτό είναι για το καλό της, ότι αυτό θα είναι η λύτρωσή της.

Οφείλουμε όμως να επιστήσουμε την προσοχή της γυναίκας στην επικινδυνότητα της

κατάστασης στην οποία ζει. Οφείλουμε να την βοηθήσουμε να καταλάβει τις δυσμενείς νομικές συνέπειες που μπορεί να έχει η ίδια, εάν δεν προβεί άμεσα σε δικαστικές ενέργειες. Ακόμα και εάν αυτό οξύνει δραματικά το άγχος της γυναίκας, εμείς οφείλουμε να την ενημερώσουμε, εάν από το ιστορικό της υπόθεσης διαβλέπουμε τυχόν νομικές «παρενέργειες» εις βάρος της γυναίκας.

Ο καλύτερος και ο πιο αποτελεσματικός τρόπος σε αυτές τις περιπτώσεις είναι εξιστορώντας στη γυναίκα ανάλογες ιστορίες. Με τον τρόπο αυτό η γυναίκα ταυτίζεται με την ηρωίδα στην ιστορία (που δεν είναι βέβαια καθόλου ηρωίδα και καθόλου ιστορία παραμυθιού, αλλά μία πραγματική υπόθεση με άσχημο δικαστικό τέλος), ενεργοποιείται η φαντασία της, καταστάσεις οι οποίες την οδηγούν στην κινητοποίηση και στην περαιτέρω άσκηση των δικαιωμάτων της.

Ο/Η νομικός σύμβουλος είναι πρωτίστως σύμβουλος και δευτερευόντως εφαρμοστής του δικαίου. Αυτό αντιστρέφεται όταν στη συνάντηση με τη γυναίκα αποκαλυφθεί ότι υφίσταται άμεση κακοποίηση παιδιού. Πολλές γυναίκες κρύβουν από το νομικό σύμβουλο ότι και τα παιδιά τους κακοποιούνται. Κάποιες γυναίκες το αποκαλύπτουν εύκολα στον ψυχολόγο. Αυτό γίνεται γιατί στο «μυαλό» των περισσότερων γυναικών ο νομικός σύμβουλος έχει τη θέση του εισαγγελέα ή του δικαστή. Πολλές γυναίκες πιστεύουν ότι μπορεί να κινηθεί άμεση δίωξη εις βάρος τους, εάν ομολογήσουν στον νομικό σύμβουλο ότι ο σύντροφός/σύζυγός τους είναι βίαιος και στα παιδιά.

Ο/Η νομικός σύμβουλος οφείλει να ενημερώσει τη γυναίκα ότι αυτή έχει ευθύνες όταν δεν προστατεύει τα παιδιά της από το βίαιο σύντροφο. Ο/Η νομικός σύμβουλος οφείλει να δεσμεύσει ηθικά τη γυναίκα ότι αυτή θα προχωρήσει σε νομικές ενέργειες προκειμένου να προστατέψει τα παιδιά της. Σε αυτή την περίπτωση καλό θα ήταν ο/η νομικός σύμβουλος να παρακολουθεί την υπόθεση με διακριτικότητα και να συνεργάζεται με τον/τη σύμβουλο κοινωνικής στήριξης/κοινωνικό λειτουργό για την περίπτωση που θα χρειαστεί παρέμβαση του εισαγγελέα.

⇒ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ Η ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

Σύμφωνα με τα στοιχεία που έδωσε η Αστυνομία, σαράντα (40) γυναίκες δολοφονήθηκαν την τελευταία τριετία (2007-2010) από τον βίαιο σύντρόφό τους. Είναι ένας μεγάλος αριθμός που πρέπει να μας προβληματίσει και να μας κατευθύνει σε μία νομική συμβουλευτική, στοχευμένη στην ασφάλεια της γυναίκας.

Τι σημαίνει αυτό ;

Σημαίνει ότι καλοί οι νόμοι...αλλά όταν ο/η νομικός καταλαβαίνει ότι κινδυνεύει η ζωή της γυναίκας, θα πρέπει και οφείλει να τη συμβουλευσει να κινηθεί διαφορετικά.

Ας υποθέσουμε ότι έχουμε μία γυναίκα η οποία κακοποιείται βάνουσα από τον σύντρόφό της. Από την εξιστόρηση των γεγονότων και από κάποιες λεπτομέρειες που μας έχει αναφέρει πχ. όπλο στην κατοχή του βίαιου συντρόφου, σοβαρή σωματική βλάβη ή αναπηρία

που έχει υποστεί η γυναίκα στο παρελθόν κ.λπ. καταλαβαίνουμε ότι η κατάσταση στην οποία η γυναίκα ζει, έχει αυξημένη επικινδυνότητα για την ασφάλεια και τη ζωή της.

Σε μία τέτοια περίπτωση είναι επικίνδυνο και ανεύθυνο να συμβουλευόμαστε τη γυναίκα να καταθέσει αίτηση ασφαλιστικών μέτρων και να περιμένει την απόφαση για να μετοικήσει. Ακόμα και εάν έχει παιδιά και υπάρχει κίνδυνος να κατηγορηθεί από τον βίαιο σύντροφο για εγκατάλειψη, η γυναίκα θα πρέπει να κινηθεί γρήγορα για να προστατευθεί. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η γυναίκα να έχει αποδεικτικά στοιχεία. Για αυτό είναι σημαντικό η γυναίκα να έχει επισκεφθεί δημόσιο νοσοκομείο, όπου η γνωμάτευση που θα λάβει θα βεβαιώνει τις σωματικές βλάβες ή να έχει εξετασθεί από ιατροδικαστή, αφού έχει προηγηθεί κατάθεση έγκλησης από αυτήν.

Η συνεργασία με την Αστυνομία είναι το κλειδί σε αυτές τις περιπτώσεις. Πολλές γυναίκες ισχυρίζονται ότι δεν λαμβάνουν ουσιαστική βοήθεια από την Αστυνομία. Και είναι αλήθεια. Όπως επίσης αλήθεια είναι ότι πολλοί αστυνομικοί θέλουν να βοηθήσουν τις γυναίκες αλλά δε «βοηθούνται» από τη συμπεριφορά των γυναικών.

Τι κάνουμε σε αυτή την περίπτωση;

Εάν ο νομικός διακρίνει σοβαρή επικινδυνότητα στη ζωή της γυναίκας και η γυναίκα επιθυμεί πραγματικά να απεγκλωβιστεί από την αρρωστημένη σχέση και συνεργάζεται, δηλαδή έχει προσφύγει σε δημόσιο νοσοκομείο ή έχει καταθέσει μήνυση κατά του βίαιου συντρόφου της ή και τα δύο, συνιστάται παράλληλα και η αποστολή έγγραφου υπομνήματος στην αστυνομία, στην οποία πρέπει να επιστήσουμε την προσοχή, ιδιαίτερα εάν υπάρχουν απειλές για τη ζωή της γυναίκας.

Το υπόμνημα μπορεί να το συντάξει ο νομικός και να το υπογράψει η γυναίκα. Με αυτόν τον τρόπο δεσμεύουμε την αστυνομία ότι θα «κινηθεί» και θα προστατεύσει τη γυναίκα. Ο νομικός μπορεί παράλληλα να επικοινωνήσει με τον αξιωματικό υπηρεσίας.

⇒ ΤΟ ΕΚΤΑΚΤΟ...ΕΙΝΑΙ ΕΚΤΑΚΤΟ

Αρκετές γυναίκες τηλεφωνούν και ζητούν προσωπικό ή τηλεφωνικό ραντεβού με νομικό σύμβουλο την ίδια μέρα. Στις περισσότερες περιπτώσεις υπάρχει σοβαρός λόγος που η γυναίκα ζητάει άμεσα νομική συμβουλευτική. Κάποιες φορές, βέβαια, υπάρχει και κατάχρηση και απλά η γυναίκα νοιώθει ανασφαλής και θέλει να ενημερωθεί εκ νέου για τα δικαιώματά της ή για κάποια εκκρεμή δικαστική υπόθεση. Δεχόμαστε πάντα τη γυναίκα εκτάκτως. Εάν υπάρχουν πολλά ραντεβού μπορούμε να τηλεφωνήσουμε και να ρωτήσουμε τη γυναίκα τι συμβαίνει. Μπορούμε να τη ρωτήσουμε εάν παρέλαβε κάποιο έγγραφο για δικαστήριο. Μπορούμε τηλεφωνικώς να κάνουμε μια πρώτη εκτίμηση και αναλόγως να πράξουμε. Ακόμα και όταν δεν πρόκειται για κάτι έκτακτο, η επικοινωνία που θα κάνουμε με τη γυναίκα και το ενδιαφέρον που θα δείξουμε για την υπόθεσή της τη βοηθάει να νοιώσει ασφάλεια και εμπιστοσύνη στο πρόσωπό μας.

⇒ ΔΙΑΡΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΑ ΤΗΝ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ

Όπως κάθε γυναίκα-θύμα είναι μοναδική, με ξεχωριστό ψυχολογικό υπόστρωμα και μορφωτικό επίπεδο, έτσι και κάθε υπόθεση που καλείται να αντιμετωπίσει ο/η νομικός σύμβουλος είναι ξεχωριστή και δε μοιάζει με καμία άλλη.

Ο/Η νομικός σύμβουλος θα πρέπει να ενημερώνεται διαρκώς για τις νομοθετικές εξελίξεις και την έκδοση αποφάσεων (νομολογία) που σχετίζεται με θέματα ενδοοικογενειακής βίας για να μπορεί να προσφέρεις άριστες νομικές υπηρεσίες στις γυναίκες-θύματα.

Ανέφερα πιο πάνω, ενδεικτικά, κάποιες δεξιότητες που θα πρέπει να διαθέτει ένας/μία νομικός σύμβουλος όταν παρέχει νομική συμβουλευτική σε γυναίκες-θύματα. Κάθε σύμβουλος έχει το δικό του «στυλ» επικοινωνίας, το οποίο είναι αποτέλεσμα της μόρφωσής του, της παιδείας του, της εμπειρίας του, της κοσμοθεωρίας του. Επίσης, η εμπειρία που αποκτά ένας/μία σύμβουλος με το χρόνο, τον/τη βοηθάει να επαναπροσδιορίζεται, να αποβάλλει ό,τι άχρηστο, και να κρατάει τεχνικές και τρόπους, οι οποίοι αποδεδειγμένα έχουν οδηγήσει και οδηγούν στην ενδυνάμωση και κινητοποίηση της γυναίκας. Προσωπικά δεν πιστεύω στις συμβουλές του τύπου «κάνε αυτό και όχι εκείνο». Αντίθετα πιστεύω στον απεριόριστο σεβασμό.

Όταν ο/η νομικός σύμβουλος σέβεται τη γυναίκα που έχει απέναντί του, τη γυναίκα που έχει έρθει ουσιαστικά για να του ζητήσει βοήθεια, τη γυναίκα που καταθέτει, με πόνο, ενοχές και ντροπή την κατακερματισμένη ζωή της, εάν λοιπόν την σέβεται χωρίς καμία κριτική διάθεση, τότε πραγματικά μπορώ να πω, με απόλυτη βεβαιότητα, ότι ο/η νομικός σύμβουλος θα κάνει άριστη δουλειά και δεν χρειάζεται καμία συμβουλή.

Ακολουθεί ανάλυση 2 περιστατικών που θα βοηθήσουν το νομικό σύμβουλο να εμπεδώσει την οπτική του φύλου στη νομική συμβουλευτική.

❖ Περίπτωση 1^η

ΙΣΤΟΡΙΚΟ: Γυναίκα, αλλοδαπή, γύρω στα 30, παντρεμένη με Έλληνα και μητέρα ενός παιδιού. Η γυναίκα προσήλθε στο κέντρο τρομοκρατημένη και εμφανώς τραυματισμένη. Φιλικό πρόσωπο της γυναίκας είχε τηλεφωνήσει και είχε ζητήσει ραντεβού με νομικό σύμβουλο. Η γυναίκα ήρθε ακριβώς στην ώρα της. Συνοδευόταν από το φιλικό πρόσωπο. Η γυναίκα μιλούσε άπταιστα ελληνικά.

Σ : *Γεια σας ! Είμαι η κ. ... και είμαι ο νομικός σύμβουλος (πάντα χαιρετάμε τη γυναίκα δια χειραψίας, δείχνει σεβασμό στη γυναίκα. Επίσης καλό είναι ο νομικός σύμβουλος να μιλάει στο πληθυντικό).*

Σ : *Ελάτε καθίστε εδώ ... Δείχνουμε στη γυναίκα που θα καθίσει. Καλό είναι να την έχουμε απέναντί μας και κοντά.*

Η γυναίκα κάθισε και τοποθέτησε ήρεμα τη τσάντα της στο τραπέζι. Έβγαλε το κινητό της αλλά όχι τα γυαλιά ηλίου. Την ενημέρωσα ότι εάν δεν υπήρχε σοβαρός λόγος που πρέπει να έχει το κινητό της ανοιχτό, καλό θα ήταν να το κλείσει, για να μπορέσουμε να κάνουμε ήσυχα το ραντεβού μας. Η γυναίκα έκλεισε το κινητό. Τη ρώτησα τι σχέση έχει με τη γυναίκα που περιμένει στην αίθουσα υποδοχής. Μου είπε ότι είναι φίλη της. Τη ρώτησα εάν θα ήθελε να είναι μέσα στη συνάντηση. Της είπα, ότι εάν θα το ήθελε και την έκανε να αισθάνεται πιο καλά θα μπορούσε και η φίλη της να παρευρίσκεται. Μου είπε ότι καλύτερα να την περιμένει απ' έξω. Συμφώνησα. Η γυναίκα ακόμα με τα γυαλιά.

Σ : *Είσαστε τραυματισμένη ... έχετε πάει σε γιατρό; (τη ρώτησα χωρίς καν να ρωτήσω το όνομά της. Η γυναίκα είχε μώλωπες στο πρόσωπο).*

Γ : *όχι δεν πήγα...κρύβομαι...(και έβγαλε τα γυαλιά της). Με έχει χτυπήσει παντού ...(σήκωσε τη μπλούζα της... είχε μελανιές και στα πλευρά).*

Σ : Ο σύζυγός σας τα έκανε όλα αυτά;

Γ : *Ναι προχθές...και τα μαλλιά μου... Με τράβαγε συνέχεια...πονάει πολύ το κεφάλι μου...μου φεύγουν συνέχεια μαλλιά...*

Σ : Πρώτη φορά που σας χτύπησε;

Γ : *Όχι, όχι...το έχει κάνει πολλές φορές...*

Σ : Είπατε ότι κρύβεστε....; Έχετε φύγει από το σπίτι;

Γ : *Ναι έχω φύγει κρυφά...εδώ και κάποιες μέρες μένω στη φίλη μου...(και δείχνει προς το χώρο υποδοχής που κάθεται η φίλη της).*

Η γυναίκα είναι λιγομίλητη. Καταλαβαίνω ότι πρέπει να τις κάνω ερωτήσεις.

Σ : Έχετε παιδιά;

Γ : Ένα αγοράκι

Σ : Πόσο χρονών είναι;

Γ : ...7...

Σ : Είναι με τον μπαμπά του;

Γ : Η πεθερά μου το μεγαλώνει...

Σ : Θέλετε να μου πείτε λίγο για περιστατικό που σας χτύπησε;

Γ : *Ναι με χτύπησε...*

Σ: Θέλετε να μου περιγράψετε τη σκηνή... πως έγινε... που συνέβη;

Η γυναίκα μου είπε ότι έγινε έξω από το σπίτι της φίλης της. Τις τελευταίες μέρες η φίλη της την φιλοξενεί. Ο σύζυγός της ανακάλυψε που έμενε και την περίμενε μέχρι να βγει. Κάποια στιγμή η γυναίκα βγήκε από το διαμέρισμα για να αγοράσει τσιγάρα και ο σύζυγός της την τράβηξε με τη βία να τη βάλει στο αυτοκίνητό του. Η γυναίκα αντιστάθηκε και αυτός άρχισε να την τραβάει με λύσσα από τα μαλλιά και να τη χτυπάει.

Όση ώρα μου περιγράφει τη σκηνή την ακούω προσεκτικά χωρίς να τη διακόπτω. Η γυναίκα περιγράφει με λεπτομέρειες πως την έπιασε από τους ώμους, πως την έσερνε από τα μαλλιά, πως την χτύπαγε έξω στο πεζοδρόμιο.

Σ: Την σκηνή την είδε κάποιος περαστικός;

Γ: Δεν ξέρω ... ήταν βράδυ ... δεν βγαίνω μέρα ... φοβάμαι ... δεν φώναξα και βοήθεια Το μόνο που σκεφτόμουνα ήταν να του ξεφύγω ...

Σ: Πονάτε αισθάνεστε ότι πρέπει να πάτε σε γιατρό ;

Γ: Καλά αισθάνομαι ... δεν είναι η πρώτη φορά που με χτυπάει έτσι ... μόνο στο κεφάλι πονάω ... εκεί που με τράβαγε τα μαλλιά ...

Την ενημερώνω ότι εάν αισθάνεται πόνο ή δυσφορία θα μπορούσα να καλέσω κάποιο εφημερεύον νοσοκομείο της περιοχής για να εξεταστεί ... (Είναι σημαντικό να δείχνουμε ενδιαφέρον για τη γυναίκα όταν αυτή είναι τραυματισμένη)

Η γυναίκα έδειξε να ενοχλείται.

Γ: Δεν θέλω να πάω σε γιατρό ... δεν έχω χαρτιά ... είμαι παράνομη...

Ρωτάω τη γυναίκα από πού είναι και γιατί λέει ότι δεν έχει χαρτιά ... Η γυναίκα μου εξηγεί ότι είναι από Βαλκανική Χώρα και ότι ο σύζυγός της, της έχει πάρει το διαβατήριο. Η γυναίκα είναι χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα.

Σ: Μην ανησυχείτε για τα χαρτιά σας...θα σας βοηθήσω...

Γ: Δεν είναι μόνο τα χαρτιά... (η γυναίκα διστάζει να μιλήσει)

Σ: Μιλήστε μου χωρίς φόβο...ό, τι μου πείτε θα μείνει εδώ ... υπάρχει απόρρητο ...

Είναι πολύ σημαντικό να βεβαιώνουμε στη γυναίκα ότι υπάρχει το απόρρητο των στοιχείων της και το απόρρητο της συνάντησης. Αρκετές γυναίκες δυσανασχετούν όταν συμπληρώνουμε τα στοιχεία τους στα ερωτηματολόγια. Για αυτό το λόγο είναι σημαντικό από την αρχή της συνάντησης να ενημερώνουμε και να διαβεβαιώνουμε τη γυναίκα ότι τα στοιχεία είναι απόρρητα και ότι το ερωτηματολόγιο συμπληρώνεται για στατιστικούς λόγους. Ακόμα και όταν η γυναίκα δεν έχει αναστολές και ενδοιασμούς, αυτό θα τη βοηθήσει να χαλαρώσει ακόμα πιο πολύ και να μιλήσει ανοιχτά για τα προβλήματά της. Σε κάποιες περιπτώσεις η γυναίκα έχει εμπλακεί, άθελά της τις περισσότερες φορές, σε παράνομες πράξεις. Αυτό δεν είναι κάτι που

εύκολα καταθέεται από τη μεριά της γυναίκας. Συνήθως το καταλαβαίνουμε στη διάρκεια της συνάντησης και από τα συμφραζόμενα της γυναίκας αλλά και από τις σιωπές της και τις αντιφάσεις της. Και σε αυτή την περίπτωση πρέπει για άλλη μία φορά να διαβεβαιώσουμε τη γυναίκα για το απόρρητο της συνάντησης και να τη βοηθήσουμε να λύσει τη σιωπή της. Στο παπά, στο γιατρό και στο δικηγόρο σου λες τα πάντα ... έλεγε ένα παλιό και σοφό γνωμικό. Και πράγματι έτσι είναι. Εάν η γυναίκα δεν μπορέσει να καταθέσει όλη την αλήθεια δεν θα μπορέσουμε και να τη συμβουλευτούμε σωστά.

Η γυναίκα μου είπε ότι ο σύζυγός της, από την αρχή της σχέσης τους, ήταν επιθετικός και προσβλητικός. Την έβριζε και τη μείωνε συνέχεια. Παντρεύτηκαν όταν η γυναίκα έμεινε έγκυος. Ο σύζυγός της τη χτυπούσε στη διάρκεια της εγκυμοσύνης. Όπως η ίδια δήλωσε, ποτέ δεν της είχε προξενήσει σοβαρή σωματική βλάβη. Πέντε μήνες μετά τη γέννηση του γιου της, ο σύζυγός της κάλεσε κάποιους φίλους του στο σπίτι. Οι άνθρωποι αυτοί είχαν νυχτερινά μαγαζιά. Ο σύζυγός της κανόνισε να ξεκινήσει η γυναίκα δουλειά σε κάποιο από τα μαγαζιά. Το βράδυ που κάλεσε τους φίλους του στο σπίτι, η γυναίκα δεν ήθελε να καθίσει μαζί τους.

Αισθάνθηκα ότι δεν ήταν κάτι καλό και φοβήθηκα. Ήμουν στο δωμάτιο του παιδιού και ήρθε και μου είπε να βάλω κάτι σέξι και να βγω έξω να τους σερβίρω. Τον φοβόμουν και έκανα ό,τι μου είπε. Πήγα και κάθισα μαζί τους. Την άλλη μέρα ήρθαν και με πήρανε για τη δουλειά. Η γυναίκα ανέφερε ότι ο σύζυγός της είχε πολλά χρέη. Είχε πάρει δάνεια για να κάνει επέκταση στην επιχείρησή του και είχε πέσει έξω.

Δουλεύω πέντε βράδια. Δευτέρα και Τρίτη κάθομαι. Τώρα δεν με νοιάζει, έχω συνηθίσει. Στην αρχή ήταν δύσκολα.

Όση ώρα μιλάει, έχει το κεφάλι της σκυφτό. Την αφήνω να ολοκληρώσει την ιστορία της.

Κάθε βράδυ με περιμένει για να πάρει τα λεφτά. Δεν τον νοιάζει τίποτε άλλο. Δεν κοιμάται μαζί μου εδώ και μήνες. Παλιά με ήθελε πολύ, τώρα ούτε που με ακουμπάει.. Είπα θα μαζέψω χρήματα και θα πάρω το γιο μου και θα φύγω. Αλλά το κατάλαβε και με χτύπαγε. Είχε σταματήσει να με χτυπάει όταν ξεκίνησα τη δουλειά. Μετά με χτύπαγε για να μην κλέψω, έτσι έλεγε. Με χτυπούσε στο κεφάλι ή με μπουιές ή μου χτύπαγε το κεφάλι στον τοίχο. Για να μην έχω σημάδια. Φοβάται ότι θα τον αφήσω και μου έκρυψε το διαβατήριό. Μου είπε ότι το παιδί μου δεν θα το πάρω γιατί είμαι πουτάνα και κανένα δικαστήριο δεν θα δώσει το παιδί σε μία πουτάνα ...

Η γυναίκα κλαίει με λυγμούς. Τη ρωτάω εάν θέλει να σταματήσουμε. Μου απαντάει ότι είναι καλά. Τι ρωτάω εάν θέλει να καπνίσει. Πράγματι η γυναίκα καπνίζει. Της λέω ότι μπορεί να κάνει ένα τσιγάρο κοντά στο παράθυρο. Η γυναίκα σηκώνεται να καπνίσει. Εγώ συνεχίζω τις ερωτήσεις μου ...

Σ: Έχετε συγγενείς στην Αθήνα...; Μου απαντάει ότι δεν έχει φίλους και συγγενείς.

Σ: Η γυναίκα έξω...; Μου απαντάει ότι δεν είναι ακριβώς φίλη της αλλά κάποια κυρία που καθάριζε παλιά το σπίτι της. Μου λέει ότι είναι καλός άνθρωπος και ότι την έχει βοηθήσει πολύ. Μου λέει ότι την εμπιστεύεται. Μου εξηγεί ότι έτσι γνώρισε και τον άντρα της. Εργαζόταν ως οικιακή βοηθός στο σπίτι των γονιών του.

Θέλω να πάρω το παιδί μου και να γυρίσω στην πατρίδα μου...αυτό θέλω ...

Της εξηγώ ότι νομικά μπορεί να διεκδικήσει την επιμέλεια του παιδιού της αλλά να πάρει το παιδί μαζί στη χώρα της ... αυτό είναι δύσκολο. Κουνάει το κεφάλι της ... Θέλει να καπνίσει και δεύτερο τσιγάρο. Της λέω ότι θα πρέπει να συνεχίσουμε τη συμβουλευτική...ήδη έχουν περάσει 40 λεπτά. Η γυναίκα κάθεται.

Γ: Μπορώ να πάρω το παιδί μου...;

Σ: Μπορείτε, υπό ορισμένες προϋποθέσεις...εάν υπάρχουν οι προϋποθέσεις αυτές...πρέπει να το δούμε όμως...

Γ: Μου είπε ότι επειδή είμαι πουτάνα κανένα δικαστήριο δεν θα δώσει σε εμένα το παιδί...

Της εξηγώ ότι έχει μεγάλες πιθανότητες να κερδίσει την επιμέλεια του παιδιού της αλλά θα πρέπει να πάρουμε τα πράγματα λίγο με τη σειρά. Με διαβεβαιώνει ότι είναι αποφασισμένη να μη γυρίσει πίσω στον άντρα της. Χρήματα η γυναίκα δεν έχει. Την ενημερώνω ότι αυτό δεν είναι πρόβλημα καθώς θα της παρασχεθεί νομική βοήθεια από το κράτος. Ησυχάζει κάπως.

Την ενημερώνω ότι πρέπει να προβεί άμεσα σε κάποιες ενέργειες...σχετικά με το διαβατήριό της...επιμένει στο θέμα του παιδιού...εκεί εστιάζεται όλη η ανασφάλειά της...το καταλαβαίνω και ξεκινώ ανάποδα ... την ενημερώνω ότι σύμφωνα με το νόμο η εκπόρνευση της γυναίκας δεν αποτελεί, πάντα, λόγο αφαίρεσης της γονικής μέριμνας ...και στη δική της βέβαια περίπτωση δεν ισχύει αυτό αφού η ίδια είναι θύμα σεξουαλικής κακοποίησης και μαστροπείας...με ακούει...τι ρωτάω εάν περνάει χρόνο με το παιδί της...μου απαντάει ότι το παιδί της μένει με τα πεθερικά της...επαναλαμβάνω την ερώτησή μου...είναι πολύ σημαντικό να καταλάβω εάν υφίσταται ψυχοσυναισθηματικός δεσμός μάνας και γιού...μου λέει ότι το βλέπει ελάχιστα...μου λέει ότι το παιδί έχει μεγάλη αδυναμία στην πεθερά της και στον άντρα της... Συνειδητοποιώ πόσο δύσκολα είναι τα πράγματα για τη γυναίκα...οφείλω να την ενημερώσω ότι οι πιθανότητες είναι λίγες αλλά ωστόσο υπάρχουν...την ενημερώνω ότι έχει ελάχιστες πιθανότητες, όχι γιατί είναι αλλοδαπή, φτωχή ή θύμα σεξουαλικής κακοποίησης αλλά γιατί το παιδί μεγαλώνει με τους παππούδες και έχει ισχυρό δέσιμο με τον πατέρα του ...την ενημερώνω επίσης ότι μπορεί να εξετασθεί το παιδί και από το δικαστή...η γυναίκα με ακούει...της εξηγώ ότι πρέπει να κινηθεί άμεσα νομικά και για να προστατέψει τη ζωή της...της εφιστώ την προσοχή ότι, εάν δεν καταγγείλει το σύζυγό της στην αστυνομία και για τον ξυλοδαρμό αλλά και για τη σωματεμπορία, δεν θα μπορέσει να βοηθήσει τον εαυτό της...της τονίζω ότι μία καταγγελία στην Αστυνομία θα βοηθήσει και στην επιμέλεια του παιδιού της...η γυναίκα με ακούει...

Την ενημερώνω ότι είμαι στη διάθεσή της να της συντάξω ό,τι νομικό έγγραφο χρειαστεί. Την ενημερώνω ότι στην αρχή θα πρέπει να κάνει αίτηση προς το εισαγγελέα προκειμένου να κληθεί ο σύζυγός της και να της παραδώσει το διαβατήριό. Αυτό βέβαια δεν θα χρειαστεί να γίνει, εάν η γυναίκα καταθέσει μήνυση στην αστυνομία για όλα τα αδικήματα τα οποία έχει διαπράξει ο σύζυγός της, εις βάρος της. Της το λέω...

Τι ρωτάω εάν τον φοβάται...τι ρωτάω εάν πιστεύει ότι μπορεί να γίνει επικίνδυνος. Μου

λέει ότι τον φοβάται αλλά δεν πιστεύει ότι θα της κάνει πολύ κακό...ζητώ από τη γυναίκα να έρθει μέσα στη συνάντηση και η κυρία που είναι στο χώρο της υποδοχής...δεν έχει αντίρρηση...

Η φίλη της είναι πολύ ευγενική και διαβεβαιώνει ότι θέλει να τη βοηθήσει. Την ρωτάω εάν θα κατέθετε μάρτυρας υπέρ της γυναίκας. Μου απαντάει αμέσως ναί. Της εξηγώ ότι πρέπει να γίνουν κάποιες ενέργειες. Της έχω ήδη γράψει στο χαρτί. Της το δίνω και της λέω ότι θα πρέπει να τη συνοδεύσει και στον εισαγγελέα και στην αστυνομία. Η γυναίκα-θύμα ζητάει χρόνο να σκεφτεί. Σταματάμε τη συνάντηση και με ενημερώνει ότι θα τηλεφωνήσει την επομένη για να κλείσει ένα ραντεβού.

Η γυναίκα τηλεφώνησε την επομένη και ήρθε. Συνοδευόταν από τη φίλη της.

Μιλήσαμε. Η γυναίκα ήταν πιο σίγουρη και πιο ήρεμη. Της έγραψα την αίτηση στον εισαγγελέα. Έφυγαν μαζί για τον εισαγγελέα.

Μου τηλεφώνησε μέρες μετά, ότι ο σύζυγός της πήγε το διαβατήριό στην αστυνομία. Μου είπε ότι θα ζητήσει και δωρεάν δικηγόρο. Της είπα ότι θα ήθελα να με ενημερώνει για τις ενέργειες που θα κάνει. Μου είπε ότι θα το κάνει αλλά δεν το έκανε. Η γυναίκα δεν επικοινωνήσε μαζί μου ξανά.

Εδώ πρέπει να αναφέρω ότι, από τη στιγμή που ολοκληρώσουμε το πρώτο ραντεβού με τη γυναίκα και την έχουμε ενημερώσει ότι είμαστε πάντα στη διάθεσή της για ό, τι χρειαστεί, δεν επικοινωνούμε ξανά εμείς μαζί της. Είναι σύνηθες γυναίκες να επισκέπτονται το νομικό σύμβουλο υποστηρικτικής υπηρεσίας και μετά να «εξαφανίζονται». Είναι πιεστικό, ενοχλητικό και αντιδεοντολογικό να επικοινωνούμε εμείς με τη γυναίκα, χωρίς να έχει αφήσει η ίδια κάποιο μήνυμα στην γραμματεία της υποδοχής ή σε κάποιον άλλο σύμβουλο. Επιπλέον είναι και επικίνδυνο για την ασφάλεια της γυναίκας. Συχνά οι βίαιοι σύντροφοι των γυναικών απαντούν στις κλήσεις των κινητών ή κατασκοπεύουν τη γυναίκα ελέγχοντας ποιος τηλεφώνησε. Είναι σύνηθες να εξαγριώνονται και να τηλεφωνούν στα συμβουλευτικά κέντρα και να διερευνούν την προέλευση της κλήσης. Όταν συνειδητοποιούν ότι η σύντροφός τους απευθύνθηκε σε υποστηρικτική υπηρεσία βάζουν εναντίον της, με αποτέλεσμα την πρόκληση σοβαρών περιστατικών κακοποίησης.

❖ Περίπτωση 2η

ΙΣΤΟΡΙΚΟ: Γυναίκα γύρω στα 40. Μητέρα 2 παιδιών στην εφηβεία. Είχε κατάθλιψη και ελάμβανε φαρμακευτική αγωγή. Ήρθε στο συμβουλευτικό κέντρο μόνη της. Ήταν πολύ καταβεβλημένη και απεριποίητη. Είχε τηλεφωνήσει το πρωί και είπε ότι είναι επείγον και ότι ήθελε να μιλήσει αμέσως με δικηγόρο. Την δέχτηκα την ίδια μέρα.

⇒ A ' PANTEBOY:

Η γυναίκα καθόταν στο χώρο υποδοχής και περίμενε. Την ενημέρωσα ότι θα την δω αμέσως μόλις τελειώσω το ραντεβού που είχα, γιατί το δικό της ήταν έκτακτο. Κούνησε το κεφάλι της. Όταν τελειώσα το ραντεβού μου της είπα να περάσει. Ταυτόχρονα της συστήθηκα. Μου έδωσε το χέρι αδιάφορα. Η χειραψία της ήταν αδύναμη. Η γυναίκα κάθισε απέναντί μου. Στα χέρια της κρατούσε κάποια χαρτιά.

Σ: Έχετε περιστατικό κακοποίησης...; είσαστε τραυματισμένη...;

Γ: Όχι ... όχι ... θέλω να μάθω τι είναι αυτό το χαρτί;

Το κοίταξα... ήταν αίτηση ασφαλιστικών μέτρων... το δικαστήριο ήταν μετά από 8 μέρες...

Σ: Πότε το πήρατε... ; τη ρωτάω ενώ διάβαζα το τέλος (το ΔΙΑ ΤΑΥΤΑ) της αίτησης

Γ: Σήμερα το πρωί ...

Σ: Την έχετε διαβάσει ;

Γ: Ναι...

Σ: Έχετε μιλήσει με κάποιο δικηγόρο ;

Γ: Όχι ήρθα αμέσως εδώ...

Σ: Έχετε ξαναέρθει στο Συμβουλευτικό... ;

Γ: Πρώτη φορά...

Σ: Από που μάθατε για το κέντρο...

Γ: Από τις πληροφορίες του ΟΤΕ...

Το περιεχόμενο της αίτησης ήταν το εξής : ο σύζυγος της γυναίκας, μορφωμένος και ευκατάστατος, ζητούσε την επιμέλεια των δύο ανήλικων τέκνων τους και την μετοίκηση της γυναίκας από την οικογενειακή στέγη. Οι λόγοι που επικαλούνταν ο σύζυγος ήταν ότι η γυναίκα είχε σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα, αδιαφορούσε για αυτόν και τα παιδιά τους και ήταν πολύ επιθετική απέναντι στα παιδιά τους.

Ρώτησα τη γυναίκα εάν εργάζεται. Ήμουν σίγουρη πως δεν εργαζόταν αλλά κάπου έπρεπε να ξεκινήσω για να δω την οικονομική της κατάσταση. Μου απάντησε πως δεν εργάζεται, πως ποτέ δεν εργάστηκε όλα τα χρόνια του έγγαμου βίου, πως ήταν επιθυμία του συζύγου της να μείνει στο σπίτι και να μεγαλώσει τα παιδιά. Την ρώτησα εάν έχει σπουδάσει. Μου είπε ότι έχει τελειώσει το Λύκειο. Την ρώτησα εάν έχει κάποια εισοδήματα, εάν έχει κάποια βοήθεια από συγγενείς. Μου είπε τίποτα, οι γονείς της ήταν φτωχοί.

Η αίτηση ασφαλιστικών μέτρων ήταν καλογραμμένη και είχε πολλές πιθανότητες να γίνει δεκτή. Ήταν ένα «σκληρό» κείμενο, νομικά βάσιμο και ουσία (εάν αποδεικνύονταν κάποια

περιστατικά με μάρτυρες), με πολλές κατηγορίες για τη συμπεριφορά της γυναίκας τόσο ως προς το σύζυγό της αλλά και ως προς τα παιδιά της.

Σ: Ξέρεται σε 8 μέρες είναι το δικαστήριο ... και από ό,τι καταλαβαίνω εσείς δεν είσαστε προετοιμασμένη.... Θέλετε να σας ρωτήσω για κάποια πράγματα που γράφει η αίτηση να δούμε πως θα τα αντικρούσετε στο δικαστήριο; Καταρχάς έχετε μάρτυρα ;

Η γυναίκα μου απάντησε ότι δεν έχει μάρτυρα και ότι ακόμα και οι γονείς της είναι με το μέρος του άντρα της.

Γ: Δεν θέλω να φύγω από το σπίτι...ας φύγει αυτός και ας πάρει και τα παιδιά...

Το σπίτι ήταν του συζύγου (σύμφωνα με την αίτηση) αλλά μου το επιβεβαίωσε και η γυναίκα. Της εξήγησα ότι μπορεί και αυτή να ζητήσει την μετοίκησή του, παρόλο που το σπίτι ήταν στο όνομά του συζύγου και το δικαστήριο θα μπορούσε, από λόγους επιείκειας, να το παραχωρήσει σε αυτήν και στα παιδιά.

Γ: Δεν με ενδιαφέρουν τα παιδιά...τα έχει κάνει σαν τα μούτρα του ...

Ήταν φανερό ότι η γυναίκα δεν συνεργαζόταν ... η αίτηση έγραφε ότι έχει σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα...η εικόνα της γυναίκας συνηγορούσε ότι έχει κατάθλιψη...ήταν απεριποίητη, άλουστη και μύριζε...

Είναι σημαντικό ο/η νομικός να ξεκινάει από το εδώ και τώρα. Όταν η γυναίκα έχει επείγοντα θέματα, νομικής φύσης, όπως στην συγκεκριμένη υπόθεση, είναι άκαιρο και άστοχο ο/η νομικός να ζητάει από τη γυναίκα, από την αρχή της συνάντησης, να του εξιστορήσει περιστατικά και γεγονότα της ζωής της. Το δικόγραφο διαφωτίζει την κατάσταση και δίνει πληροφορίες σημαντικές στον/στη νομικό. Στη συγκεκριμένη υπόθεση είχα την οπτική του βίαιου συντρόφου. Γνώριζα εξαρχής τι ισχυρίζεται και πως θα «παίξει» μπάλα στο δικαστήριο. Το θέμα ήταν ότι η υπόθεση ήταν πολύ δύσκολη για τη γυναίκα και πριν της δώσω ελπίδες ότι μπορεί να το κερδίσει το δικαστήριο, ως καθής ή με ανταίτηση που θα έκανε, έπρεπε να δω και ποιοι ήταν οι δικοί της (αντίθετοι) ισχυρισμοί, σε περίπτωση που θα παρίστατο στο δικαστήριο ή στην περίπτωση που και αυτή προχωρούσε σε ανταίτηση, ζητώντας επιμέλεια τέκνων και μετοίκηση του βίαιου συντρόφου αλλά το πιο σημαντικό ήταν να καταλάβω πως επιθυμούσε να κινηθεί η ίδια.

Η γυναίκα μου είχε ήδη δηλώσει ότι δεν την ενδιαφέρουν τα παιδιά της.

Σ: Μπορεί να μην σας ενδιαφέρουν τα παιδιά σας και μπορεί να κάνετε καλά που δεν σας ενδιαφέρουν αλλά εάν πείτε κάτι τέτοιο στο δικαστήριο θα δυσκολέψετε πολύ τη θέση σας...

Γ: Πρέπει να πάω και εγώ δικαστήριο...;

Σ: Πρέπει να πάτε και εσείς στο δικαστήριο...μαζί με δικηγόρο βέβαια...γιατί εάν δεν πάτε θα το χάσετε το δικαστήριο και αναγκαστικά θα φύγετε από το σπίτι...

Εξήγησα στην γυναίκα, όσο πιο απλά μπορούσα, τη διαδικασία του δικαστηρίου. Της εξήγησα ότι το δικαστήριο είναι πολύ σοβαρό και ότι η θέση της είναι πολύ δύσκολη. Την

ενημέρωσα ότι πρέπει να έχει μάρτυρα. Την ενημέρωσα ότι μπορεί να ζητήσει δωρεάν νομική βοήθεια και της πρότεινα να το κάνουμε αμέσως, γιατί οι αιτήσεις παίρνουν χρόνο και οι δικηγόροι διορίζονται μετά από 15 μέρες. Έγραψα την αίτηση για να πάει η γυναίκα αμέσως μετά στα δικαστήρια. Μίλησα και εγώ, παρουσία της, με τον προϊστάμενο και υπεύθυνο του τμήματος νομικής βοήθειας και του ζήτησα κατ' εξαίρεση, λόγω του επείγοντος της υπόθεσης, να διορισθεί δικηγόρος. Της είπα ότι μπορεί να ζητήσει αναβολή για να προετοιμαστεί καλύτερα. Θα μιλούσα και εγώ με το δικηγόρο της μετά.

Όση ώρα της μιλούσα με κοιτούσε με απλανές βλέμμα.

Σ: Έχετε κατάθλιψη;

Γ: Αυτός λέει σε όλους ότι είμαι τρελή...

Σ: Πραγματικά δεν με ενδιαφέρει τι λέει αυτός...εγώ εσάς θέλω να βοηθήσω και σας παρακαλώ πολύ απαντήστε μου...σας βλέπει κάποιος ψυχίατρος;

Η γυναίκα μου είπε ότι τη βλέπει κάποιος ψυχίατρος του ΙΚΑ και ότι παίρνει φάρμακα. Είχε βιβλιάριο υγείας μαζί της. Μου το έδωσε. Η γυναίκα είχε κατάθλιψη τα τελευταία 10 χρόνια. Η κατάθλιψη ξεκίνησε μετά τη γέννηση του δεύτερου παιδιού της ... έτσι μου είπε. Επίσης μου ανέφερε ότι ο σύζυγός της τη χτυπούσε από την αρχή του γάμου, ότι ήταν βίαιος και στις εγκυμοσύνες της, ότι είχε πολλές εξωσυζυγικές σχέσεις.

Γ: Και τώρα για αυτό κάνει το δικαστήριο ... θέλει να φέρει τη γκόμενα στο σπίτι...

Τη ρώτησα εάν επισκέπτεται τακτικά τον ψυχίατρο και τότε τον είδε τελευταία φορά...μου είπε πριν ένα μήνα... τη ρώτησα εάν θα είχε αντίρρηση να μιλούσα μαζί του ...κούνησε το κεφάλι της αρνητικά...

Η γυναίκα έπρεπε να φύγει για να προλάβει να καταθέσει την αίτηση νομικής βοήθειας. Της ζήτησα το όνομα και το τηλέφωνο του ψυχίατρο. Μου είπε ότι δεν το είχε μαζί της. (Το όνομα του ψυχίατρο ήταν στη σφραγίδα του στο βιβλιάριο υγείας της). Ορίσαμε το ραντεβού για την επομένη.

⇒ *B' PANTEBOY:*

Η γυναίκα ήρθε κανονικά στο ραντεβού της. Είχα ήδη μιλήσει με την ψυχολόγο στο κέντρο και την είχα ενημερώσει για το ιστορικό της γυναίκας. Θα την έβλεπε σε περίπτωση που συμφωνούσε η γυναίκα. Η γυναίκα πέρασε στο γραφείο. Με ενημέρωσε ότι της τηλεφωνήσανε από το Πρωτοδικείο και της δώσανε το όνομα κάποιου δικηγόρου και το τηλέφωνό του. Μου έδωσε τα στοιχεία του. Της ζήτησα και το τηλέφωνο του ψυχίατρο. Μου το έδωσε και αυτό. Την ενημέρωσα ότι έχω ενημερώσει την ψυχολόγο και ότι θα τη βοηθούσε να έκανε μία συνάντηση μαζί της. Η ψυχολόγος ήταν διαθέσιμη και εγώ ήθελα χρόνο να μιλήσω με τον ψυχίατρο και το δικηγόρο. Την ενημέρωσα ότι θα τη δω αμέσως μετά το ραντεβού με την ψυχολόγο. Η γυναίκα δέχτηκε.

Επικοινωνήσα με τον ψυχίατρο. Από την αρχή της συζήτησης του δήλωσα ποια είμαι, ποια είναι η ιδιότητά μου και για ποιο λόγο τηλεφωνώ. Τον ενημέρωσα σύντομα για το δικαστήριο της γυναίκας. Μου είπε ότι η γυναίκα έχει χρόνια κατάθλιψη και τον επισκέπτεται τακτικά (όταν είναι να της γράψει τα φάρμακα). Τον ρώτησα, εάν γνώριζε ότι γυναίκα ζει σε βίαιο περιβάλλον. Μου απάντησε πως δεν το γνώριζε και μου είπε ότι έχει γνωρίσει το σύζυγό της. Κάποιες φορές τον έχουν επισκεφτεί μαζί. Μου είπε ότι του έχει κάνει πολύ καλή εντύπωση. Ότι είναι πολύ ευγενικός και καλοσυνάτος. Δεν το σχολίασα. Τον ενημέρωσα ότι το δικαστήριο είναι πολύ σοβαρό και ότι υπάρχει μεγάλη πιθανότητα η γυναίκα να βρεθεί στο δρόμο. Μου είπε επί λέξει...δεν μπορώ να κάνω κάτι. Τον ρώτησα, γιατί η γυναίκα ήταν τόσο άβουλη και εάν αυτό είναι αποτέλεσμα της φαρμακευτικής αγωγής. Μήπως θα έπρεπε να επανεξετάσει τη γυναίκα; Να της αλλάξει φαρμακευτική αγωγή; Μου είπε ότι κάποια φάρμακα φέρνουν παρενέργειες προσθέτοντας πολύ απότομα ότι έχει πολύ κόσμο απέξω που περιμένει και ότι πρέπει να κλείσει το τηλέφωνο. Αναμενόμενη απάντηση...

Εν συνεχεία επικοινωνήσα με το δικηγόρο. Ήταν ένας συμπαθέστατος νεαρός συνάδελφος. Του εξήγησα την υπόθεση. Συμφώνησε για την αναβολή του δικαστηρίου και μου είπε ότι περιμένει τη γυναίκα να τον καλέσει. Μου είπε ότι μπορεί να τη δεχτεί το ίδιο απόγευμα. Τον ενημέρωσα ότι θα ήθελα, εάν δεν έχει αντίρρηση, να με ενημερώνει. Μου είπε ότι θα το κάνει.

Έβγαλα μία φωτοτυπία της αίτησης και περίμενα τη γυναίκα να τελειώσει το ραντεβού με την ψυχολόγο. Το ραντεβού τελείωσε και η γυναίκα ήρθε στο γραφείο μου. Της ζήτησα να περιμένει λίγο στο χώρο υποδοχής για να μιλήσω με την ψυχολόγο.

Η ψυχολόγος με ενημέρωσε ότι η γυναίκα δεν έχει καταλάβει τη σοβαρότητα της κατάστασης και ότι αντιμετωπίζει τη ζωή τελείως παθητικά. Επίσης με ενημέρωσε ότι της πρότεινε, εάν και η ίδια το ήθελε να την βλέπει υποστηρικτικά, ενόψει και του δικαστηρίου. Την ενημέρωσα ότιμίλησα με τον ψυχίατρο ο οποίος δεν έδειξε κανένα ενδιαφέρον να βοηθήσει.

Η γυναίκα μπορεί να είχε χρόνια κατάθλιψη και να ευρισκόταν υπό φαρμακευτική αγωγή, όμως είχε κινητοποιηθεί και είχε έρθει στο συμβουλευτικό κέντρο. Αυτό ήταν ένα θετικό σημάδι που δεν μπορούσαμε να το παραβλέψουμε. Ακόμα και το λίγο είναι σημαντικό σε αυτές τις περιπτώσεις.

Στο ραντεβού ενημέρωσα τη γυναίκα ότι ο δικηγόρος περιμένει τηλέφωνό της. Μπροστά μου πήρε το δικηγόρο τηλέφωνο και έκλεισε το ραντεβού για το απόγευμα. Της είπα ότι μπορεί να μου τηλεφωνήσει για το οτιδήποτε. Την ενημέρωσα ακόμα ότι θα μπορούσε να ζητήσει και δεύτερο δικηγόρο, στην περίπτωση που είχε πρόβλημα με το δικηγόρο αυτό. Με ευχαρίστησε και έφυγε.

Από το δικηγόρο (μου τηλεφώνησε ο ίδιος) έμαθα ότι πήρανε αναβολή και το δικαστήριο πήγε 2 μήνες μετά. Ο δικηγόρος μου είπε ότι κατέθεσε και αυτός αίτηση και ζητούσε μετοίκηση του συζύγου και επιμέλεια τέκνων και διατροφή των τέκνων και της γυναίκας.

Πέρασαν 3-4 μήνες και δεν είχα καμία επικοινωνία. Ούτε από τη γυναίκα, ούτε από το δικηγόρο. Επικοινωνήσα εγώ με το δικηγόρο αυτή τη φορά. Μου είπε ότι η γυναίκα δεν επικοινωνήσε ξανά μαζί του. Της είχε καταθέσει την αίτηση ασφαλιστικών και μετά από αυτή

την ενέργεια εξαφανίστηκε. Της είχε τηλεφωνήσει επανειλημμένως να του φέρει κάποια χαρτιά αλλά η γυναίκα δεν τον επισκέφτηκε ποτέ. Τον ρώτησα εάν γνώριζε τι έγιναν τα ασφαλιστικά του συζύγου της. Μου απάντησε ότι δεν γνωρίζει.

7.3 Εφαρμογή του Νόμου 3500/2006 για την ενδοοικογενειακή βία

A) Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ- ΘΥΜΑ ΣΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΩΣΗΣ

Η Αστυνομία λαμβάνει γνώση των περιστατικών άσκησης ενδοοικογενειακής βίας εναντίον των γυναικών είτε από καταγγελίες των γυναικών –θύματα είτε από καταγγελίες τρίτων προσώπων (συγγενών της γυναίκας, γείτονες, φίλους κ.λπ.)

Οι περισσότερες γυναίκες –θύματα δεν καταγγέλλουν τη βία που βιώνουν από το σύντροφό τους. Η απροθυμία των γυναικών –θύματα να αναφέρουν τις αξιόποινες πράξεις της ενδοοικογενειακής βίας στις δικτυικές αρχές οφείλεται σε πολλούς και διάφορους λόγους. Ο φόβος ότι θα οξυνθεί η ενδοοικογενειακή βία και δεν θα διαφοροποιηθεί η κατάσταση υπέρ της γυναίκας είναι και ο πιο σημαντικός λόγος που συνηγορεί υπέρ της μη αναφοράς των αξιόποινων πράξεων στην Αστυνομία. Η πλειονότητα των γυναικών επιθυμεί να σταματήσει η βία μέσα στο σπίτι τους και δεν επιθυμεί την παραπομπή του βίαιου συντρόφου στη δικαιοσύνη. Για αυτό και οι περισσότερες γυναίκες επιδιώκουν να σταματήσει η βία με διάφορους εναλλακτικούς τρόπους.

Μερικές γυναίκες που προσέρχονται στα Συμβουλευτικά Κέντρα θεωρούν ότι η παρέμβαση των συμβούλων στο βίαιο σύντροφο θα μπορούσε να συρρικνώσει ή να εξαλείψει το πρόβλημα της βίας. Ενώ φοβούνται να προχωρήσουν δικαστικά υπό το φόβο των αντιποίνων, δέχονται θετικά την προοπτική παρέμβασης ενός δημόσιου φορέα. Είναι μεγάλη η απογοήτευσή τους όταν τις ενημερώνουμε πως το δικό μας έργο « περιορίζεται » στην ψυχοκοινωνική στήριξη και νομική συμβουλευτική της γυναίκας-θύμα και ότι οι παρεμβάσεις μας σε διάφορους φορείς (πρωτοδικεία, Εισαγγελία Πρωτοδικών, Εισαγγελία Ανηλίκων, αστυνομία, νοσοκομεία κ.λπ.) πραγματοποιούνται πάντα μέσα στο πλαίσιο στήριξης της γυναίκας-θύμα και των παιδιών της. Η γυναίκα αντιλαμβάνεται ότι πρέπει να προχωρήσει δικαστικά. Και εκεί, παλεύοντας να προσπεράσει το φόβο της, έρχεται αντιμέτωπη με ένα ισχυρό ηθικό ζήτημα, ένα συνειδησιακό πρόβλημα : **να χρησιμοποιήσει το νόμο εναντίον του άντρα που αγάπησε ή που ακόμη αγαπά, να στραφεί εναντίον του πατέρα των παιδιών της.**

Η ελληνίδα έχει μάθει ότι τα οικογενειακά προβλήματα –εάν μπορεί, τον 21^ο αιώνα, να θεωρηθεί η βία στην οικογένεια οικογενειακό πρόβλημα- λύνονται με συζήτηση, με προσπάθεια, με υπομονή ίσως, και με κάποια επίσκεψη σε οικογενειακό σύμβουλο. Η Ελληνίδα επισκέπτεται ή τηλεφωνεί στο Συμβουλευτικό Κέντρο και ζητάει την παρέμβαση των συμβούλων στην οικογενειακή εστία. Πολλές γυναίκες αρνούνται να προσφύγουν στη δικαιοσύνη γιατί ευελπιστούν ότι θα βρεθεί κάποιος δικηγόρος, ο οποίος θα κάνει τη μαγική παρέμβαση στο δράστη και θα σταματήσει τη βία. **Οι περισσότερες γυναίκες θέλουν να σταματήσει η βία στο σπίτι τους και όχι να αφήσουν τον βίαιο σύντροφο.** Παλεύουν με

χίλιους τρόπους, με κύριο μέλημά τους να μην τον εξαγριώσουν. Επισκέπτονται τα Συμβουλευτικά Κέντρα για θέματα βίας κατά των γυναικών, δικηγόρους, εισαγγελείς, Πρόνοια, μη κυβερνητικές οργανώσεις, και ζητούν παρέμβαση από αυτούς. Στην οικογένεια ισχύει το «Άβατο»: κανένας δεν μπορεί να παρέμβει, πλην συγκεκριμένων εξαιρέσεων.

Όταν η γυναίκα καταλάβει ότι καμία παρέμβαση δεν είναι δυνατή, αποφασίζει να προσφύγει στην αστυνομία και τη δικαιοσύνη.

Β) Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

Η Αστυνομία συνήθως είναι η πρώτη δημόσια αρχή που επιλαμβάνεται ενός βίαιου περιστατικού. Η γυναίκα, εν μέσω ξυλοδαρμού, αναζητεί βοήθεια και επικοινωνεί με την Άμεσο Δράση (100).

Την 24^η Οκτωβρίου του 2006 ψηφίστηκε ο ν. 3500/2006 « για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και άλλες διατάξεις », ο οποίος τέθηκε σε εφαρμογή την 25^η Ιανουαρίου 2007 (βλ. Ν. 3500/2006).

Σύμφωνα με το άρθρο 17 του ν. 3500/2006, η ποινική δίωξη για τα εγκλήματα των άρθρων 6,7,9 και 10 ασκείται αυτεπαγγέλτως. Το έγκλημα του άρθρου 6 αναφέρεται στην ενδοοικογενειακή σωματική βλάβη. Το έγκλημα του άρθρου 7 αναφέρεται στην ενδοοικογενειακή παράνομη βία και απειλή. Το έγκλημα του άρθρου 9 αναφέρεται στην ενδοοικογενειακή προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας και το έγκλημα του άρθρου 10 αναφέρεται στην παρακώλυση απονομής της δικαιοσύνης.

Τα εγκλήματα που απασχολούν περισσότερο την αστυνομία και τις δικαστικές αρχές είναι αυτά των άρθρων 6 και 7, ήτοι τα εγκλήματα της ενδοοικογενειακής σωματικής βλάβης και ενδοοικογενειακής παράνομης βίας και απειλής, κοινώς ξυλοδαρμοί και απειλές. Τα αδικήματα αυτά διώκονται πλέον αυτεπάγγελτα. Δηλαδή δεν είναι απαραίτητο μία γυναίκα-θύμα να καταθέσει έγκληση κατά του βίαιου συντρόφου της, όπως απαιτείτο πριν την ψήφιση και εφαρμογή του ν. 3500/2006 αλλά η αστυνομία υποχρεούται να επιληφθεί τέτοιων περιστατικών, όταν αυτά υποπέσουν εις την αντίληψή της.

Οφείλω να αναφέρω ότι πολλοί αστυνομικοί κάνουν άριστα την δουλειά τους. Γυναίκες έχουν παραπεμφθεί στο Συμβουλευτικό Κέντρο από αστυνομικούς. Αστυνομικοί από όλη την Ελλάδα έχουν επικοινωνήσει με το Συμβουλευτικό Κέντρο και έχουν ζητήσει να ενημερωθούν για τις υπηρεσίες που παρέχει. Σε πολλά περιστατικά βίας από την επαρχία υπήρξε αγαστή συνεργασία Συμβουλευτικού Κέντρου και αστυνομικών, προκειμένου να στηριχθεί η γυναίκα.

Οι περισσότεροι αστυνομικοί εκδηλώνουν δυσφορία και απροθυμία όταν κληθούν να παρεισφρήσουν στο οικογενειακό περιβάλλον και να συλλάβουν το βίαιο δράστη. Αρκετοί αστυνομικοί, μετά τη ψήφιση του ν.3500/2006 εκδηλώνουν συμπεριφορά διαμεσολαβητή, προβαίνουν σε συστάσεις στο δράστη και προωθούν συμφιλιωτικές λύσεις μεταξύ δράστη και θύματος.

Ο αστυνομικός είναι υποχρεωμένος να συλλάβει το βίαιο δράστη και δεν έχει το δικαίωμα της διακριτικής ευχέρειας της δράσης ή της αδράνειας, αφού τα αδικήματα της ενδοοικογενειακής βίας διώκονται πλέον αυτεπάγγελτα. Ο αστυνομικός είναι υποχρεωμένος να πράξει τις προβλεπόμενες από το νόμο διαδικασίες για κάθε έγκλημα που λαμβάνει γνώση και εν συνεχεία να παραπέμψει την υπόθεση στον αρμόδιο εισαγγελέα. Σύμφωνα με την εγκύκλιο –εγχειρίδιο για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας- που εκδόθηκε από το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας τον Απρίλιο του 2005, οι Αστυνομικοί οφείλουν να δίνουν προτεραιότητα στο χειρισμό υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας. Πρώτιστο καθήκον του Αστυνομικού είναι η ασφάλεια και η προστασία του θύματος. Όταν απειλείται η ζωή, η σωματική ακεραιότητα και η υγεία του θύματος επιβάλλεται άμεση αστυνομική επέμβαση. Περαιτέρω εάν σε υπόθεση ενδοοικογενειακής βίας διαπράχθηκαν ποινικά αδικήματα, που διώκονται αυτεπαγγέλτως ή έχει υποβληθεί έγκληση, ο Αστυνομικός υποχρεούται:

- να συντάξει έκθεση μαρτυρικής εξέτασης του θύματος ή έκθεση προφορικής μηνύσεως ή εγκλήσεως ή να δεχθεί τυχόν έγγραφη μήνυση ή έγκληση του παθόντος
- να ενημερώσει την αρμόδια Εισαγγελική Αρχή και
- να προχωρήσει σε όλες τις διαδικαστικές και νομικές ενέργειες που προβλέπονται από την νομοθεσία.

Στην καθημερινή πρακτική ο τρόπος με τον οποίο λειτουργεί η Αστυνομία στο χειρισμό περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας δημιουργεί πολλές δυσχέρειες στην πάταξη του φαινομένου. Στις περισσότερες περιπτώσεις εγκλημάτων ενδοοικογενειακής βίας ο δράστης δεν συλλαμβάνεται επ' αυτοφώρω (όταν η γυναίκα-θύμα καταθέτει αμέσως μήνυση) και αυτό συμβαίνει είτε γιατί η Αστυνομία αδυνατεί να τον καταδιώξει λόγω φόρτου εργασίας, λόγω έλλειψης δυνάμεων κ.λπ. είτε γιατί η Αστυνομία λειτουργεί «διακριτικά » και επιλέγει να ασχοληθεί με σοβαρότερες υποθέσεις (π.χ. υποθέσεις εξωοικογενειακής βίας).

Είναι άξιο αναφοράς ότι αρκετοί αστυνομικοί δεν είναι ενημερωμένοι για το ν.3500/2006 (11 σχεδόν χρόνια μετά την εφαρμογή του !!!), αγνοούν την σχετική αστυνομική διαταγή του 2013 και αποτρέπουν τις γυναίκες να κάνουν μήνυση, συμβουλεύοντάς τες να απευθυνθούν πρώτα στον Εισαγγελέα ακροάσεων. Επίσης έχει παρατηρηθεί το εξής φαινόμενο : Ορισμένες από τις δικογραφίες που αποστέλλονται στις εισαγγελίες Πρωτοδικών, αναφέρονται σε αδικήματα, όχι δυνάμει του άρθρου 6 και 7 του Ν. 3500/06 (Ενδοοικογενειακή σωματική βλάβη και Ενδοοικογενειακή παράνομη βία και απειλή) αλλά σύμφωνα με τα άρθρα 308 (Απλή σωματική βλάβη), 309 (Επικίνδυνη σωματική βλάβη), 330 (Παράνομη Βία) και 333 (Απειλή) του Ποινικού Κώδικα.

Αν και το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας έχει ενσωματωθεί ως διδακτέα ύλη στις εκπαιδευτικές σχολές της Αστυνομίας, εντούτοις ελάχιστες είναι οι θετικές αλλαγές στη συνολική δράση της Αστυνομίας όσον αφορά την εφαρμογή του νόμου και την ενίσχυση των γυναικών-θύματα. Οι προσπάθειες ευαισθητοποίησης και επιμόρφωσης των αστυνομικών θα πρέπει να συνεχιστούν.

Ο ρόλος της Αστυνομίας στην πάταξη του φαινομένου ενδοοικογενειακής βίας κρίνεται ως ιδιαίτερα σημαντικός. Η παρέμβαση της Αστυνομίας θα πρέπει να καθοδηγείται από τις

ανάγκες του θύματος. Αν αναλογιστούμε ότι 40 γυναίκες-θύματα ενδοοικογενειακής βίας δολοφονήθηκαν από τους συντρόφους τους, την τελευταία 3ετία, και πόσες από αυτές τις γυναίκες είχαν επισκεφθεί τα αστυνομικά τμήματα ζητώντας βοήθεια, καταγγέλλοντας τη βία που βίωναν και τις απειλές που εξαπέλυε ο σύντροφός τους εναντίον τους, καταλαβαίνουμε πόσο επιτακτική είναι η ανάγκη, η Αστυνομία να παίξει το ρόλο που της αναλογεί και που δεν είναι άλλος από το να εφαρμόζει αυστηρά το γράμμα του νόμου και να προστατεύει τη ζωή των πολιτών.

Γ) Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Η άσκηση της ποινικής δίωξης από τον εισαγγελέα στις περιπτώσεις των εγκλημάτων ενδοοικογενειακής βίας αποσκοπεί τόσο στην τιμωρία του βίαιου δράστη όσο και στην προστασία της γυναίκας-θύμα.

Στο ελληνικό ποινικό σύστημα εφαρμόζεται η αρχή της νομιμότητας. Σύμφωνα με αυτή, ο εισαγγελέας υποχρεούται να ασκήσει την ποινική δίωξη για οποιαδήποτε εγκληματική συμπεριφορά υποπέσει στην αντίληψή του. Εξάιρεση αποτελεί ο πρωτοποριακός θεσμός της ποινικής διαμεσολάβησης. Σύμφωνα με το ν. 3500/2006 ο εισαγγελέας έχει επωμισθεί το πρωτοποριακό έργο της ποινικής διαμεσολάβησης.

Κατά τη διαδικασία της ποινικής διαμεσολάβησης, κατά δήλωση των γυναικών, ο εισαγγελέας προσπαθεί να συμφιλιώσει το ζευγάρι. Ειδικά στις περιπτώσεις όπου η γυναίκα έχει ελαφρές σωματικές βλάβες ή ελάχιστα αποδεικτικά στοιχεία της κακοποιητικής συμπεριφοράς του βίαιου συντρόφου της, ο εισαγγελέας κινείται προς την αποκατάσταση της αρμονίας στην οικογένεια καθότι μία δικαστική επίλυση θα σήμαινε την οριστική ρήξη των οικογενειακών σχέσεων.

Στις περιπτώσεις όπου η γυναίκα φέρει σωματικές βλάβες και προσκομίζει αποδεικτικά στοιχεία της εξακολουθητικής συμπεριφοράς του βίαιου συντρόφου της (π.χ. προγενέστερες γνωματεύσεις από νοσοκομεία) έχει παρατηρηθεί, ότι ο εισαγγελέας προβαίνει σε αυστηρή εφαρμογή του νόμου και διατάζει την άμεση απομάκρυνση του βίαιου συντρόφου από την οικογενειακή στέγη, όταν η γυναίκα υποβάλει σχετικό αίτημα κατά τη διαδικασία της ποινικής διαμεσολάβησης. Κάθε υπόθεση και κάθε περιστατικό ενδοοικογενειακής βίας είναι ξεχωριστό και μοναδικό και ο τρόπος που επιλέγει ένας εισαγγελέας να χειριστεί την υπόθεση ενδοοικογενειακής βίας που θα του ανατεθεί είναι αποτέλεσμα πολλών παραγόντων.

Ειδικότερα:

Η σοβαρότητα και η επικινδυνότητα της βίας είναι ένας από τους σημαντικότερους λόγους που θα ωθήσουν τον εισαγγελέα να διατάξει την απομάκρυνση του βίαιου συντρόφου από την οικογενειακή στέγη, στα πλαίσια της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης. Η συνεργασία της γυναίκας-θύμα με τις διωκτικές αρχές και η προσκόμιση από αυτήν σοβαρών αποδεικτικών στοιχείων ενισχύουν την ανάγκη να προστατευθεί η γυναίκα-θύμα και να απομακρυνθεί ο βίαιος σύντροφος.

Μέχρι και την ψήφιση και εφαρμογή του ν.3500/2006, η πλειονότητα των γυναικών που κατέθεταν μήνυση εναντίον του βίαιου συντρόφου τους ανακαλούσαν την έγκληση. Σήμερα αρκετές γυναίκες καταθέτουν μηνύσεις στα Αστυνομικά Τμήματα και δεν εμφανίζονται στον Ιατροδικαστή για εξέταση. Η αλλοπρόσαλλη για τους αστυνομικούς αλλά και για τους εισαγγελείς, συμπεριφορά της γυναίκας-θύμα, οφείλεται συνήθως στο ότι η γυναίκα φοβάται πως η κατάθεση μήνυσης θα οδηγήσει σε έξαρση της βίας. Η έλλειψη αποδεικτικών στοιχείων από την πλευρά της γυναίκας και ειδικά η έλλειψη της ιατροδικαστικής γνωμάτευσης, όταν η επίσκεψη της γυναίκας σε ιατροδικαστή έχει διαταχθεί στα πλαίσια μήνυσης που αυτή έχει καταθέσει σε Αστυνομικό τμήμα, οδηγεί με μαθηματική ακρίβεια στην απαλλαγή του κατηγορούμενου –βίαιου συντρόφου, λόγω αμφιβολιών.

Στο Ελληνικό ποινικό σύστημα λειτουργεί υπέρ του κατηγορούμενου το τεκμήριο της αθωότητας (in dupio pro reo).

Όταν η γυναίκα-θύμα απουσιάζει από τη δίκη ή παρίσταται σε αυτή και δεν προσκομίζει αποδεικτικά στοιχεία της κακοποιητικής συμπεριφοράς του συντρόφου της δημιουργείται καχυποψία τόσο στους εισαγγελείς όσο και στους δικαστές σχετικά με τα κίνητρα της γυναίκας. Το περιστατικό της ενδοοικογενειακής βίας αμφισβητείται και η κατηγορία αποδυναμώνεται. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αθώωση του κατηγορούμενου-βίαιου συντρόφου.

Η πλειονότητα των γυναικών που δεν φέρει σοβαρούς τραυματισμούς, όταν αποφασίσει να κινηθεί δικαστικά, επιθυμεί την άμεση μετοίκηση του βίαιου συντρόφου και διατροφή των παιδιών. Ανάγκη ηθικής ικανοποίησης της γυναίκας –θύμα και επιθυμία τιμωρίας του βίαιου συντρόφου έχει παρατηρηθεί ότι υφίσταται όταν η γυναίκα έχει υποστεί βαριές σωματικές βλάβες.

Η γυναίκα-θύμα που θα αποφασίσει να επιτύχει την τιμωρία του βίαιου συντρόφου της θα υποστεί δευτερογενή θυματοποίηση. Η ποινική διαδικασία είναι χρονοβόρος και επίπονη διαδικασία. Η γυναίκα ενημερώνεται για την «πορεία» της δικογραφίας από την κατάθεση μήνυσης και εφεξής, μόνο εάν έχει δηλώσει ότι θα παρασταθεί στο δικαστήριο ως πολιτικός ενάγουσα. Η γυναίκα είτε ως μάρτυρας είτε ως πολιτική αγωγή (εάν το δηλώσει στην προανάκριση ή κατά τη διαδικασία του ακροατηρίου) θα υποστεί τις πολύωρες καθυστερήσεις που περιλαμβάνει η διεξαγωγή μία δίκης, τις περισσότερες φορές παρουσία του βίαιου πρώην συντρόφου της και τις αναβολές που θα αιτηθεί αυτός. Οι απειλές και οι εκφοβισμοί είναι αρχαίο φαινόμενο στις υποθέσεις αυτές και η προστασία της γυναίκας-θύμα από το ενδεχόμενο αντεκδίκησης, από την πλευρά του βίαιου συντρόφου και της οικογένειάς του, είναι δύσκολη έως αδύνατη. Η κατάθεση μήνυσης της γυναίκας εναντίον του βίαιου πρώην συντρόφου και για το αδίκημα της απειλής, που στις περισσότερες περιπτώσεις είναι κατ' εξακολούθηση, οδηγεί σε έξαρση της βίας. Δεν είναι άξιο απορίας που ελάχιστες γυναίκες καταγγέλλουν τη βία ή που συνεχίζουν τις δικαστικές διαμάχες.

Ακόμα και όταν η γυναίκα-θύμα επιτύχει την τιμωρία του βίαιου πρώην συντρόφου και το δικαστήριο επιβάλλει ποινή σε αυτόν, είναι αμφίβολο εάν η γυναίκα ικανοποιηθεί ηθικά, καθόσον αρκετοί εξαγοράζουν τις ποινές που τους επιβάλλονται ή και το ίδιο το δικαστήριο αναστέλλει την εκτέλεση της ποινής.

Οι δικαστές και οι εισαγγελείς εφαρμόζουν αυστηρά το νόμο με πρώτιστο σκοπό την

ορθή απονομή της δικαιοσύνης. Το τεκμήριο της αθωότητας λειτουργεί υπέρ του κατηγορούμενου και εάν η γυναίκα δεν προσκομίσει στο δικαστήριο αδιάσειστα στοιχεία της κακοποιητικής συμπεριφοράς του βίαιου συντρόφου της, αυτός θα απαλλαγεί. Οι δικαστές εκτιμούν ελεύθερα τα αποδεικτικά στοιχεία τα οποία προσκομίζει η γυναίκα (αρχή της ηθικής απόδειξης) και δεν λαμβάνουν υπόψη αποδεικτικά μέσα που έχουν αποκτηθεί με παράνομο τρόπο. Οι γνωματεύσεις των νοσοκομείων που πιστοποιούν την εξακολουθητική κακοποιητική συμπεριφορά του βίαιου συντρόφου και η ιατροδικαστική έκθεση που επισυνάπτεται στη δικογραφία, λαμβάνονται σοβαρά υπόψη και από τους εισαγγελείς και από τους δικαστές και δεν εκτιμώνται ελεύθερα αλλά αποτελούν αδιάσειστη απόδειξη της άσκησης ενδοοικογενειακής βίας. Σε αυτές τις περιπτώσεις και ο εισαγγελέας ζητεί την επιβολή περιοριστικών όρων στον βίαιο σύντροφο και το δικαστήριο διατάσει την επιβολή των όρων αυτών.

Οι πλειονότητα των εισαγγελέων και των δικαστών όταν η δικογραφία είναι « δεμένη » και οι κατηγορίες αποδεικνύονται και από εκθέσεις αλλά και από μάρτυρες καταδικάζουν ομόφωνα την ενδοοικογενειακή βία που ασκείται και επιβάλλουν τις ποινές που ορίζει ο νόμος. Ακόμα και όταν η γυναίκα είναι κατηγορούμενη, -είναι συνηθισμένο οι βίαιοι άνδρες να αυτοτραυματίζονται και να καταθέτουν μηνύσεις, ισχυριζόμενοι κακοποίηση από την σύντροφό τους, απαλλάσσεται από τις κατηγορίες, όταν αυτή προσκομίζει αδιάσειστα στοιχεία της κακοποιητικής συμπεριφοράς του συντρόφου της.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι δυσχέρειες που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες-θύματα κατά την ενάσκηση των δικονομικών τους δικαιωμάτων οφείλονται κυρίως στον χρονοβόρο γραφειοκρατικό μηχανισμό που παρατηρείται στην προανάκριση αλλά και κατά τη διάρκεια της εξέλιξης της υπόθεσης, μέχρι τον προσδιορισμό τακτικής δικάσιμου και όχι στους εκπροσώπους των εισαγγελικών και δικαστικών αρχών.

Η ίδρυση Οικογενειακών Δικαστηρίων που θα ασχολούνται αποκλειστικά με υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας θα βοηθήσει στην καλύτερη εφαρμογή του νόμου, στην πάταξη του φαινομένου ενδοοικογενειακής βίας και περαιτέρω στον περιορισμό δευτερογενούς θυματοποίησης της γυναίκας-θύμα. Η ταχύτατη εκδίκαση των υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας από τα Οικογενειακά Δικαστήρια αλλά και η επιμόρφωση των εισαγγελέων και δικαστών στη δυναμική της βίας και στις συνέπειες που επιφέρει αυτή στον ψυχισμό της γυναίκας και των παιδιών της, θα οδηγήσει στην καλύτερη ψυχολογική υποστήριξη και προστασία της γυναίκας-θύμα.

8 ΚΕΦΑΛΑΙΟ - ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΜΕΣΩ ΤΗΛΕΦΩΝΟΥ

8.1 Εισαγωγή – Εννοιολογική προσέγγιση

Η Συμβουλευτική έχει πλέον κατακτήσει ένα αξιόλογο θεωρητικό υπόβαθρο και, σε συνδυασμό με τη συνεχή δυναμική επέκτασης των εφαρμογών της, είναι σε θέση να στηρίζει τις λειτουργίες της στη δημιουργική αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών. Έτσι, τα τελευταία χρόνια οι τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών αξιοποιούνται τόσο στη διοικητική υποστήριξη και διαχείριση πληροφοριών όσο και στην επικοινωνία, ως μέσο της διαδικασίας της συμβουλευτικής. Όλο και πιο συχνά μιλάμε για συμβουλευτική υποστήριξη εξ αποστάσεως που γίνεται συνήθως μέσω τηλεφώνου ή του διαδικτύου.

Οι Γιωτάκος κ.ά., (2006) ορίζουν τη **Συμβουλευτική μέσω τηλεφώνου** ως την υπηρεσία κατά την οποία ένας εκπαιδευμένος Σύμβουλος εργάζεται με έναν πελάτη ή με μία ομάδα πελατών, μέσω τηλεφώνου, ώστε να μπορέσει ο πελάτης (χρήστης της υπηρεσίας) να διερευνήσει και να επεξεργαστεί προσωπικές καταστάσεις, προβλήματα ή κρίσεις στο πλαίσιο μιας και μοναδικής συνεδρίας, μίας βραχυπρόθεσμης ή και μακροπρόθεσμης θεραπευτικής σχέσης.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αύξηση στη δημιουργία τηλεφωνικών γραμμών υποστήριξης σε διεθνές επίπεδο, καθώς η χρησιμότητά τους ενισχύεται από τα πλεονεκτήματα της εύκολης πρόσβασης που παρέχει το τηλέφωνο ως μέσο επικοινωνίας και τη δυνατότητα διατήρησης της ανωνυμίας των εξυπηρετούμενων.

Ο σκοπός μιας Τηλεφωνικής Γραμμής στήριξης διαφοροποιείται ανάλογα με το είδος των παρεχόμενων υπηρεσιών. Οι τηλεφωνικές γραμμές στήριξης ή άμεσης κοινωνικής βοήθειας προσφέρουν υπηρεσίες τεκμηριωμένης διάγνωσης, πληροφόρησης, εκπαίδευσης, συναισθηματικής/ψυχολογικής ανακούφισης και παραπομπής σε άλλες πιο αρμόδιες κατά περίπτωση υπηρεσίες, ενώ αξιοποιούνται από έναν αυξανόμενο αριθμό ειδικοτήτων στους τομείς της σωματικής και της ψυχικής υγείας, σε ολόκληρο τον ανεπτυγμένο κόσμο (Bobevski, Holgate & McLennan, 1997· Gates, 2015). Στελεχώνονται με επαγγελματίες ψυχικής υγείας, κοινωνικούς/ές λειτουργούς κ.λπ. ή/και εθελοντές/τριες, ώστε να παράσχουν συναισθηματική υποστήριξη και κυρίως υποστήριξη σε επείγουσες ανάγκες (κρίση). Επομένως, συντελούν στην ελεύθερη επικοινωνία μεταξύ ενός/μιας ενδιαφερόμενου/ης και του ατόμου που παρέχει βοήθεια και υποστήριξη μέσω της τηλεφωνικής γραμμής και σε υπηρεσίες που παρέχονται ως επείγουσες και κατά συνέπεια εξυπηρετούν ανάγκες, οι οποίες δεν μπορούν να αναβληθούν (Μενούτης κ.α., 2005· Γιωτάκος κ.ά., 2006).

Σε κάθε περίπτωση, η λειτουργία των τηλεφωνικών γραμμών στηρίζεται στην ενεργητική ακρόαση, την εχεμύθεια, τον αλτρουισμό και γενικά σε όλες τις αρχές που διέπουν τις συμβουλευτικές υπηρεσίες (Γιωτάκος κ.α., 2006· Μενούτης κ.ά., 2005), ενώ εμπλέκει και στοιχεία όπως υποκειμενικότητα, αυτονομία και ευθύνη.

8.2 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της συμβουλευτικής μέσω τηλεφώνου

Σύμφωνα με αρκετούς ερευνητές/τριες (Haberstroh et al, 2007· Paterson et al, 2009· O'Sullivan & Whelan, 2011· Srivastava et al, 2015'), οι τηλεφωνικές γραμμές στήριξης προσελκύουν την προτίμηση πολλών ατόμων που αντιμετωπίζουν κάποιο πρόβλημα και χρήζουν υποστήριξης, γεγονός που οφείλεται σε μια σειρά συγκεκριμένων **χαρακτηριστικών** που συγκεντρώνουν όπως:

- ✓ Το πλεονέκτημα της άμεσης ανταπόκρισης και παρέμβασης που μπορεί να αποβεί ιδιαίτερα χρήσιμη σε καταστάσεις κρίσεων, τις οποίες μπορεί να αντιμετωπίζουν ομάδες όπως εξαρτημένοι/ες, κακοποιημένες γυναίκες κ.λπ.
- ✓ Η εξοικείωση των συμβουλευόμενων με το κινητό και το σταθερό τηλέφωνο ως μέσο επικοινωνίας, η χρήση των οποίων είναι διαδεδομένη και δεν απαιτεί ειδικές γνώσεις ή εξάσκηση. Επιπλέον, το τηλέφωνο αποτελεί το πρώτο σημείο διασύνδεσης των ενδιαφερομένων με τους παρόχους υγείας.
- ✓ Η ανωνυμία των συμβουλευόμενων που, σε συνδυασμό με την απαγόρευση ηχογράφησης των κλήσεων που εφαρμόζουν οι περισσότερες γραμμές, διασφαλίζει την ψυχολογική προστασία και διευκολύνει την αυτοαποκάλυψη των συμβουλευόμενων, ιδίως όταν πρόκειται για ευαίσθητα ζητήματα (π.χ. κακοποίηση). Η συνθήκη αυτή είναι πολύ σημαντική για τους/τις μέσους/ες χρήστες/τριες των τηλεφωνικών υπηρεσιών, οι οποίοι/ες είναι συνήθως συνεσταλμένοι/ες, εσωστρεφείς, μοναχικοί/ές και επιφυλακτικοί/ές στις συναναστροφές τους ή όταν ανήκουν, για παράδειγμα σε ευαίσθητες ομάδες (π.χ. κακοποίηση) διστάζουν ή/και φοβούνται να μιλήσουν.
- ✓ Η συναισθηματική άνεση που προσφέρει η έκφραση πρωτοβουλίας εκ μέρους του/της συμβουλευόμενης να επικοινωνήσει και μάλιστα από τον οικείο προσωπικό του/της χώρο σε πραγματικό χρόνο.
- ✓ Η αίσθηση διατήρησης του ελέγχου από την πλευρά των συμβουλευόμενων, καθώς είναι στη διακριτική τους ευχέρεια να διακόψουν μια συνδιάλεξη, να επαναλάβουν την προσπάθεια επικοινωνίας ή να ακολουθήσουν τις κατευθύνσεις των συνομιλητών/τριών τους.
- ✓ Η μείωση του κοινωνικού στίγματος που συνοδεύει την αναζήτηση κοινωνικής και ψυχολογικής αρωγής και ταυτίζει π.χ. την κακοποίηση με προσωπική αδυναμία.
- ✓ Η αύξηση της προσβασιμότητας και της διαθεσιμότητας των υπηρεσιών σε ευρύτερες ομάδες πληθυσμού, λόγω της κατάργησης χρονικών και γεωγραφικών εμποδίων, η οποία είναι πολύ διευκολυντική για άτομα που αντιμετωπίζουν κινητικές δυσκολίες, που ταξιδεύουν συχνά ή ζουν σε απομακρυσμένες και δυσπρόσιτες περιοχές.

Για όλα τα παραπάνω **πλεονεκτήματα**, η συμβουλευτική μέσω τηλεφώνου θεωρείται η πιο κατάλληλη υπηρεσία βοήθειας στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- ✓ Σε καταστάσεις κρίσεων, όταν απαιτείται άμεση παρέμβαση.
- ✓ Όταν η απόσταση, η ηλικία, οι οικογενειακές δυσκολίες, η σωματική αδυναμία ή η έλλειψη χρόνου αποτελούν αποτρεπτικό και απαγορευτικό παράγοντα για την παροχή ψυχολογικών και συμβουλευτικών υπηρεσιών κατ' ιδίαν.
- ✓ Όταν η φύση του προβλήματος και η δυσκολία μετακίνησης εμποδίζουν την πρόσβαση σε δομές ψυχικής υγείας ή/και άλλες υποστηρικτικές δομές.
- ✓ Όταν η κατάσταση αντιμετωπίζεται ακόμα και με μία μόνο συνεδρία.
- ✓ Όταν αποτελεί την πρώτη επαφή με τις υποστηρικτικές υπηρεσίες και είναι το πρώτο «βήμα» για την αντιμετώπιση ενός προβλήματος.

Ωστόσο, σύμφωνα με τους/τις ίδιους/ες ή και άλλους/ες ερευνητές/τριες οι τηλεφωνικές συμβουλευτικές γραμμές παρουσιάζουν και **μειονεκτήματα**, κυρίως γιατί η ψυχολογική υποστήριξη που παρέχεται μέσω τηλεφωνικής γραμμής αποτελεί συμπαράσταση, ενώ δεν υπάρχει η δυνατότητα για δημιουργία θεραπευτικής διαδικασίας και σχέσης όπως στην πρόσωπο με πρόσωπο συνεδρία. Επιπλέον, η απουσία οπτικής επαφής κατά τη διαδικασία της τηλεφωνικής συμβουλευτικής περιορίζει τα στοιχεία εκείνα που υπό διαφορετικές συνθήκες θα αποτελούσαν πρόδηλα στοιχεία αναγνώρισης της συναισθηματικής κατάστασης του καλούντος ατόμου. Επιπλέον, λόγω της έλλειψης μη-λεκτικής επικοινωνίας (στάση σώματος, μορφασμοί, βλεμματική επαφή κ.ά.), κυριαρχεί περισσότερο το φαντασιακό στοιχείο στη σχέση συμβούλου και καλούντος ατόμου, δυσχεραίνοντας την αξιολόγηση της κατάστασης, καθώς χάνονται χρήσιμες πληροφορίες, ενώ ορισμένα στοιχεία μπορεί να παρερμηνευτούν και από τις δύο πλευρές κ.λπ.

Επιπρόσθετα μειονεκτήματα της τηλεφωνικής συμβουλευτικής αφορούν στα κάτωθι (Γιωτάκος κ.ά., 2006):

- Η ευκολία διάσπασης της προσοχής του/της καλούντος/ούσας από ερεθίσματα του περιβάλλοντός του/της ή η αδυναμία πλήρους και ειλικρινούς έκφρασης σκέψεων και συναισθημάτων, εξαιτίας της παρουσίας ή της ενδεχόμενης εισόδου άλλων προσώπων στον χώρο από τον οποίο πραγματοποιείται η κλήση.
- Η αδυναμία ταχείας παρέμβασης, εάν διαπιστωθεί ότι ο/η καλών/ούσα διατρέχει κάποιον άμεσο κίνδυνο, εφόσον η συνομιλία είναι κρυπτογραφημένη.
- Μεθοδολογικές δυσκολίες στην αξιολόγηση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, εξαιτίας του απορρήτου των συνδιαλέξεων, που απαγορεύει την επαφή με τους/τις καλούντες/ούσες σε επόμενο χρόνο (follow up) κ.ά.
- Η συχνή τέλεση της διαδικασίας υποστήριξης υπό καθεστώς υψηλής πίεσης, λόγω του επίμονου αιτήματος του/της καλούντος/ούσας για άμεση επίλυση του θέματος που τον/την απασχολεί. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ενδέχεται ο/η σύμβουλος να καταφύγει στην αξιοποίηση τεχνικών, οι οποίες διαφοροποιούνται από το κατεξοχήν θεραπευτικό πλαίσιο εντός του οποίου λειτουργεί στις δια ζώσης συνεδρίες.

- Η έλλειψη οπτικής επαφής και η αδυναμία παρακολούθησης και ερμηνείας της εξω-λεκτικής συμπεριφοράς ενέχουν και έναν επιπρόσθετο κίνδυνο: τον κίνδυνο να εκλάβει ο/η σύμβουλος ως αληθείς όλες τις παρεχόμενες από τον/την καλούντα/ούσα πληροφορίες. Είναι εκ των πραγμάτων εξαιρετικά δύσκολο να εξακριβώσει ο/η σύμβουλος τότε ένα παρεχόμενο στοιχείο είναι ανυπόστατο.

8.3 Βασικές αρχές τηλεφωνικής συμβουλευτικής

Οι βασικές αρχές πάνω στις οποίες δομείται μια συμβουλευτική σχέση είναι η δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης, η εχεμύθεια, η ενσυναίσθηση, το γνήσιο ενδιαφέρον, η αποδοχή και η αυθεντικότητα που εκφράζεται από την πλευρά του/της συμβούλου προς όφελος της ψυχολογικής προσαρμογής και της προσωπικής ανάπτυξης του/της εξυπηρετούμενου/ης (Pollock et al, 2012: 113).

Σύμφωνα με τους Bozarth & Temaner, Brodley (1986) και Mearns & Thorne, (1989) ο/η σύμβουλος πρέπει να λειτουργεί, κατά τη διάρκεια της συμβουλευτικής υποστήριξης μέσω τηλεφώνου, βάσει των ακόλουθων αρχών:

- ⇒ κάθε άτομο διαθέτει την αναγκαία εσωτερική δύναμη για ανάπτυξη και αυτοπραγμάτωση, η ανθρώπινη φύση είναι δημιουργική και κοινωνική,
- ⇒ η αυτοεκτίμηση αποτελεί ουσιώδη ανθρώπινη ανάγκη,
- ⇒ τα άτομα κινητοποιούνται για την αναζήτηση της αλήθειας,
- ⇒ οι προσωπικές αντιλήψεις καθορίζουν την εμπειρία, τη βίωση των καταστάσεων με τις οποίες έρχεται αντιμέτωπο το άτομο και την επακόλουθη συμπεριφορά,
- ⇒ το άτομο πρέπει να συνιστά το πρωταρχικό σημείο αναφοράς της παρέμβασης.

Τέλος, είναι χρήσιμο να αναφερθούν ορισμένοι **κανόνες λειτουργίας** των τηλεφωνικών γραμμών κοινωνικής και ψυχολογικής υποστήριξης όπως διατυπώνονται από την International Federation Of Telephonic Emergency Services (IFOTES):

- Οι υπηρεσίες πρέπει να είναι διαθέσιμες οποιαδήποτε στιγμή του 24ωρου και σε οποιοδήποτε πρόσωπο έχει την επιθυμία να απευθυνθεί σε αυτές, ανεξαρτήτως ηλικίας, φύλου, θρησκείας ή εθνικότητας.
- Το άτομο που καλεί έχει το δικαίωμα να ακουστεί και να γίνεται σεβαστό ανεξάρτητα από τις οποιοσδήποτε γνώμες, πεποιθήσεις και προσωπικές επιλογές.
- Η ακρόαση προσφέρεται με ενθαρρυντικό, ανοιχτό και ευπροσήγορο τρόπο και ο χρυσός κανόνας του/της συμβούλου είναι να μην προβάλλει οποιαδήποτε δέσμευση στο πρόσωπο που απευθύνεται για βοήθεια.
- Το περιεχόμενο της συνδιάλεξης είναι αυστηρώς εμπιστευτικό και δεν μεταφέρεται

εκτός υπηρεσίας, ειδικά όταν αφορά πληροφορίες για την ιδιωτική ζωή του/της καλούντα/καλούσας.

- Κατά τη διάρκεια της τηλεφωνικής συμβουλευτικής, ο/η σύμβουλος πρέπει να παραμένει αυστηρώς ανώνυμος/η και ο/η καλών/καλούσα έχει το δικαίωμα να παραμείνει ανώνυμος/η (Μενούτης κ.ά., 2005).

8.4 Στάδια διαχείρισης / δομή τηλεφωνικών κλήσεων

Κάθε τηλεφώνημα προς την τηλεφωνική γραμμή στήριξης των γυναικών θυμάτων βίας, ανεξάρτητα από το αν έχει μεγάλη χρονική διάρκεια ή είναι σύντομο, οφείλει να έχει μια συγκεκριμένη δομή, δηλαδή μία αρχή, μια μέση και ένα τέλος, με αναγνωρίσιμα στάδια κατά την διάρκειά του. Παρότι όλα τα τηλεφωνήματα δεν ταιριάζουν απόλυτα και ούτε ταυτίζονται με ένα συγκεκριμένο μοντέλο, εντούτοις ένα τηλεφώνημα συνίσταται συνήθως στα παρακάτω αναγνωρίσιμα στάδια, που ενέχουν συγκεκριμένα στοιχεία.

Στάδιο 1: Εγκαθίδρυση της σχέσης

Η τηλεφωνική γραμμή θα πρέπει να βρίσκεται σε τέτοιο περιβάλλον που θα επιτρέπει στον/στη σύμβουλο να εστιάσει στον λόγο της εξυπηρετούμενης. Αυτό προϋποθέτει ένα περιβάλλον απαλλαγμένο από κάθε πιθανή και περιττή απόσπαση, όπως θόρυβο από το βάθος του δωματίου. Εάν υπάρχει αυτή η ευχέρεια είναι καλό για τον/τη σύμβουλο να αφήσει το τηλέφωνο να χτυπήσει 2 ή 3 φορές, ώστε να εστιάσει την προσοχή του/της στην εξυπηρετούμενη και να της δώσει χρόνο να προετοιμαστεί. Για πολλές εξυπηρετούμενες, ο τρόπος που θα απαντηθεί το τηλεφώνημά τους θα καθορίσει και το εάν θα το συνεχίσουν.

Συνεπώς, ιδιαίτερη προσοχή χρήζουν τα πρώτα λεπτά της συνομιλίας με μία εξυπηρετούμενη που καλεί για πρώτη φορά, καθώς βιώνουν ποικίλα συναισθήματα στην προοπτική του να συνομιλήσουν για πρώτη φορά με κάποιον/α που δεν γνωρίζουν (και δεν είναι σε θέση να έχουν δια ζώσης επαφή μαζί του/της), για το θέμα που τις απασχολεί, με το άγχος να προεξάρχει μεταξύ αυτών. Χρειάζονται, συνεπώς, κάποιο χρονικό διάστημα για να κατανοήσουν τη διαδικασία. Οι σκέψεις που τις κυριεύουν κατά την κλήση είναι:

- «Το τηλέφωνο θα χτυπήσει και θα είναι κατελημμένο.»
- «Δεν υπάρχει τηλεφωνητής ή ηχογραφημένο μήνυμα.»
- «Ελπίζω να έχω καλέσει το σωστό αριθμό»
- «Τελικά καλεί... Τι θα πρέπει να απαντήσω;»

Μία βιαστική απάντηση, μία βιαστική αναφορά ονόματος, ακολουθούμενη από μία κοινότοπη φράση όπως π.χ. «Πώς μπορώ να σας βοηθήσω;», ενδεχομένως να αποσυντονίσει την εξυπηρετούμενη και να την ωθήσει να απαντήσει «Εκεί είναι ο..... φορέας;», επιβεβαιώνοντας, κατά αυτόν τον τρόπο, ότι έχει καλέσει τον επιθυμητό φορέα. Απεναντίας, θα ήταν προτιμότερο για τον/τη σύμβουλο να αναφέρει το όνομα του φορέα στον οποίο

υπάγεται η υπηρεσία (ή και το όνομά του/της¹) και ακολούθως κάνοντας παύση, να αναμένει την ανταπόκριση της εξυπηρετούμενης.

Στάδιο 2: Διερεύνηση περιεχομένου

Αυτό το στάδιο καλύπτει το κυρίως μέρος του τηλεφωνήματος. Ο/η σύμβουλος χρειάζεται να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός/ή, ώστε να «ακολουθεί», παρά να οδηγεί ή να κατευθύνει την εξυπηρετούμενη. Πολλές εξυπηρετούμενες όταν σχηματίζουν τον αριθμό δεν έχουν ακόμα οργανώσει τη σκέψη τους για το τι ακριβώς θέλουν να πουν. Ίσως χρειάζονται πιο προσεκτική ακρόαση, ώστε να βοηθηθούν να διακρίνουν τι τους συμβαίνει, όπως επίσης και τι ακριβώς ζητάνε από τη γραμμή. Ο/η σύμβουλος πρέπει να συνεχίσει να ακούει και να ανταποκρίνεται με ένα τρόπο που να βοηθά την εξυπηρετούμενη να ξεκαθαρίσει την κατάστασή της και τις ανάγκες της, καθώς και τα συναισθήματά της σχετικά με την κατάσταση, ενώ παράλληλα να την διαβεβαιώνει για τη συναισθηματική υποστήριξη και ενσυναίσθηση απέναντι του/της, δηλαδή την προθυμία του/της να δει τα πράγματα από την δική της πλευρά και να σταθεί δίπλα της στη δυσκολία της αυτή. Για τον λόγο αυτό, η βασική εκπαίδευση του/της συμβούλου θα πρέπει να περιλαμβάνει την καλλιέργεια δεξιοτήτων **ενεργητικής** ακρόασης όπως και ανάπτυξη δεξιοτήτων χειρισμού.

Στάδιο 3: Διευκρίνηση βασικών θεμάτων

Αυτό το στάδιο μπορεί να μην είναι πάντα αναγκαίο, αλλά μπορεί να αποβεί το πιο σημαντικό, αν ένα από τα πιο σημαντικά αντικείμενα της γραμμής είναι η συναισθηματική υποστήριξη. Θα πρέπει οι σύμβουλοι να είναι πολύ ευαίσθητοποιημένοι/ες στις αντιδράσεις των εξυπηρετούμενων, ώστε να μπορούν να «ακούσουν» τότε χρειάζεται να κινηθούν προς τη μία κατεύθυνση ή την άλλη και ταυτόχρονα να «αφουγκραθούν» τα συναισθήματα των εξυπηρετούμενων, ώστε να μην τις πιέσουν να προχωρήσουν πέρα από το σημείο που αντέχουν στην παρούσα φάση. Θα πρέπει να έχουν υπόψη τους να αναγνωρίζουν θέματα πέρα από αυτά που παρουσιάζονται και στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να είναι προετοιμασμένοι/ες να τις βοηθήσουν να τα αναγνωρίσουν και οι ίδιες.

Στάδιο 4: Παροχή βοήθειας στις εξυπηρετούμενες να αναγνωρίσουν το επόμενο στάδιο

Αυτό το στάδιο είναι μέρος των περισσότερων τηλεφωνημάτων και είναι εκείνο στο οποίο μπορούν να γίνουν παραπομπές εάν είναι απαραίτητο. Αυτό το στάδιο τοποθετείται στο τέλος του τηλεφωνήματος και θα πρέπει το προσωπικό να είναι ενήμερο σχετικά με την παγίδα να βρει το ίδιο μία λύση για τις εξυπηρετούμενες με σκοπό να τις προστατεύσουν από τα συναισθήματά τους (όπως θυμό, απογοήτευση, απελπισία κ.τ.λ.). Θα πρέπει τα στελέχη να είναι όσο το δυνατόν καλύτεροι/ες γνώστες/τριες των πολιτικών της γραμμής, καθώς και των πηγών πληροφόρησης που είναι διαθέσιμες.

Αν και το όριο μεταξύ πληροφόρησης και συμβουλής δεν είναι σαφές, το προσωπικό

¹ Σε κάθε περίπτωση ο χαιρετισμός της εξυπηρετούμενης από τον/τη σύμβουλο πρέπει να είναι σύμφωνος με την πολιτική της γραμμής.

πρέπει να είναι ενήμερο της πολιτικής της τηλεφωνικής γραμμής. Στην περίπτωση παροχής πληροφοριών, τα στελέχη πρέπει να το κάνουν αποστασιοποιημένα χωρίς συστάσεις. Η πληροφορία θα πρέπει να προσφέρεται, έτσι ώστε να καθιστά τις εξυπηρετούμενες ικανές να πάρουν τις δικές τους αποφάσεις και όχι να την εκλάβουν ως οδηγία από τα στελέχη σχετικά με την πορεία τους μετέπειτα. Δεν είναι επιτρεπτό να δίνονται συμβουλές παρά μόνο εάν η ενέργεια αυτή υποστηρίζεται από την πολιτική της τηλεφωνικής γραμμής.

Το προσωπικό πρέπει να ελέγχει συνεχώς ότι δεν κατευθύνει τις εξυπηρετούμενες προς μια συγκεκριμένη κατεύθυνση εκτός και εάν αυτό είναι σαφής πολιτική της γραμμής την οποία γνωρίζει η εξυπηρετούμενη. Εάν η πολιτική της γραμμής επιτρέπει μετέπειτα τηλεφωνήματα «προς» τις εξυπηρετούμενες, είναι σημαντικό να πραγματοποιηθεί διαπραγμάτευση με τη γυναίκα σχετικά με τις συνθήκες κάτω από τις οποίες γίνεται αυτό και τον τρόπο που μπορεί να επηρεάσει κάποια άλλη από τις πολιτικές της γραμμής, όπως την εμπιστευτικότητα και την εχεμύθεια (Γιωτάκος κ.ά., 2005).

Στάδιο 5: Κλείσιμο

Κάθε τηλεφώνημα ασφαλώς και θα έχει ένα τέλος και ο τρόπος που θα δοθεί το τέλος αυτό, συχνά καθορίζει το εάν η εξυπηρετούμενη θα αισθανθεί άνετα να κάνει χρήση της υποστήριξης ή των πληροφοριών που της προσφέρθηκαν. Ίσως επηρεάσει και τα συναισθήματα της, έτσι, ώστε να τηλεφωνήσει ξανά. Ένα «καλό κλείσιμο» μπορεί να περιλαμβάνει μια περίληψη ή ανακεφαλαίωση του τηλεφωνήματος από τον/τη σύμβουλο η οποία να περιέχει αποδοχή και αναγνώριση των συναισθημάτων της εξυπηρετούμενης.

Στάδιο 6: Μετά την κλήση

Αποτελεί ένα σημαντικό μέρος του τηλεφωνήματος, εξίσου σημαντικό με την πραγματική επαφή με την εξυπηρετούμενη. Θα πρέπει να υπάρχει χρόνος για ανασκόπηση του χειρισμού του τηλεφωνήματος. Δεν υπάρχει «τέλειο» τηλεφώνημα και όσο πιο πρόθυμος/η είναι κανείς/κάποια να εξετάσει την πρακτική του και να δεχθεί υποστήριξη και ανατροφοδότηση από τους/τις συναδέλφους, τόσο πιο αποτελεσματικός/ή θα είναι στο μέλλον.

Είναι καλό για τον/την εργαζόμενο/η να δώσει στον εαυτό του/της την ευκαιρία να εξετάσει το τελευταίο τηλεφώνημα και να «συνέλθει» μετά από αυτό, πριν περάσει στο επόμενο. Σε αυτό διευκολύνει η «εσωτερική εποπτεία» του τηλεφωνήματος από τον/την ίδιο/α τον/τη σύμβουλο, ή ακόμη καλύτερα, η συζήτηση για το τηλεφώνημα με κάποιον/α συνάδελφο. Ο/η σύμβουλος δεν πρέπει να νοιώθει ποτέ υποχρεωμένος/η να προχωρήσει στο επόμενο τηλεφώνημα, ειδικότερα αν είναι ακόμα επηρεασμένος/η ή τον/την απασχολούν ακόμα τα συναισθήματα του/της για την προηγούμενη εξυπηρετούμενη. Επίσης, είναι πάντα προτιμότερο να τελειώνει σύντομα τη σχετική με το τηλεφώνημα διοικητική δουλειά. Όσο τη μεταθέτει για αργότερα, τόσο δυσκολότερο θα είναι να συγκεντρώσει πάλι τις λεπτομέρειες του τηλεφωνήματος.

8.5 Πρακτικές οδηγίες προς τα στελέχη τηλεφωνικής συμβουλευτικής

- ↪ Καθ' όλη τη διάρκεια της τηλεφωνικής συνεδρίας ελέγχουμε τον τόνο της φωνής μας, διατηρώντας τον καθησυχαστικό και ήρεμο. Η εξυπηρετούμενη πρέπει να νιώθει σίγουρη ότι «θα αντέξουμε» το συναίσθημα της όσο έντονο και αν είναι.
- ↪ Η διατύπωση ανοιχτών ερωτήσεων, η παράφραση, η αντανάκλαση, η περίληψη και η ανακεφαλαίωση θεωρούνται εξαιρετικά γόνιμες δεξιότητες και ενδείκνυται η συχνή αξιοποίησή τους.
- ↪ Η εξυπηρετούμενη πρέπει να έχει όσον χρόνο χρειάζεται για να ολοκληρώσει και να εκφράσει τις σκέψεις της, χωρίς να διακόπτεται από τις απόπειρες του/της συμβούλου να ολοκληρώσει τον συλλογισμό της.
- ↪ Λειτουργώντας στο πλαίσιο της ενσυναίσθησης, εκφράζουμε τακτικά την κατανόησή μας για την κατάσταση που αντιμετωπίζει η εξυπηρετούμενη. «Αυτό μου ακούγεται πολύ δύσκολο...» ή «Πόσο πολύ πρέπει να σας πόνεσε αυτό».
- ↪ Η χρήση των ελάχιστων ενθαρρύνσεων ή λεκτικών επιβεβαιώσεων, όπως για παράδειγμα.: «μμ..», «ναι», «κατάλαβα», «συνεχίστε» και διαφόρων άλλων φράσεων αντίστοιχου περιεχομένου, αποσκοπεί στην επιβεβαίωση της παρουσίας του/της συμβούλου στο άλλο άκρο της γραμμής.
- ↪ Δεν χρησιμοποιούμε ποτέ τη λέξη «γιατί» στις ερωτήσεις που θέτουμε, αλλά παραφράζοντας ρωτάμε : «Τί σας κάνει να....» ή «ποιος είναι ο λόγος που...».
- ↪ Στην περίπτωση που αισθανόμαστε αμφιβολία για κάποιο στοιχείο της επικοινωνίας, αντιδρούμε με ειλικρίνεια. –« Δεν είμαι σίγουρος/η ότι καταλαβαίνω τι εννοείτε όταν λέτε...». Όπως, επίσης, και στην περίπτωση που η προφορά, η γλώσσα ή οι ιδιοτυπίες του λόγου της εξυπηρετούμενης δυσκολεύουν τον/τη σύμβουλο, ζητάμε από την εξυπηρετούμενη να επαναλάβει ή να εξηγήσει τι ακριβώς εννοεί «Θα σας πείραζε να μου επαναλάβετε αυτό που μόλις είπατε» ή «θα μπορούσατε να μου εξηγήσετε τι ακριβώς εννοείτε;».
- ↪ Όταν η εξυπηρετούμενη απεραντολογεί ή μηρυκάζει κάποιες ιδέες, κρίνεται αναγκαία η διακοπή αυτής βάσει κάποιας τεχνικής. Ένας τρόπος να διακόψει ο/η σύμβουλος ή να βοηθήσει στη συγκέντρωση και οριοθέτηση μιας ακατάπαυστης συνομιλήτριας είναι να παραμείνει σιωπηλός/ή, αποφεύγοντας τις αντιδράσεις στα λεγόμενά της. Αργά ή γρήγορα η εξυπηρετούμενη θα διακόψει, επιζητώντας άμεσα ή έμμεσα ενίσχυση για να συνεχίσει. Η παράλληλη ομιλία με την εξυπηρετούμενη αποτελεί έναν άλλο τρόπο διακοπής της. Ο/η σύμβουλος μπορεί να χρησιμοποιήσει φράσεις, όπως: «Αντιλαμβάνομαι ότι έχετε πολλά να πείτε, αλλά νιώθω πως μπερδεύομαστε με τόσες πληροφορίες και θα ήθελα να εστιάσουμε στο....».

- ↪ Η χρήση ακουστικών ανοιχτής συνομιλίας (hands-free), ενδεχομένως να δυσχεραίνει το έργο του/της συμβούλου, καθώς αλλοιώσεις του ήχου επηρεάζουν την ποιότητα της επαφής ανάμεσα στα δύο μέρη.
- ↪ Όταν γίνεται αντιληπτός κάποιος εξωτερικός θόρυβος, ο/η σύμβουλος καλό είναι να αναφέρεται σε αυτόν. Μια κλειστή ερώτηση ωθεί την εξυπηρετούμενη να δώσει σαφή απάντηση: «Νομίζω πως άκουσα μια πόρτα να ανοίγει. Είστε εντάξει με αυτό, μπορούμε να συνεχίσουμε ελεύθερα;». Παρομοίως, εάν ο θόρυβος προέρχεται από τον χώρο του/της συμβούλου, χρειάζεται να διαβεβαιώσουμε την εξυπηρετούμενη ότι μπορούμε απρόσκοπτα να συνεχίσουμε: «Ίσως ακούτε κάποιο θόρυβο, μην ανησυχείτε, όμως, κανείς δεν μας ακούει. Έχετε την αμέριστη προσοχή μου».
- ↪ Όταν η εξυπηρετούμενη που εκφράζει ανοιχτά τον πόνο και τα έντονα αρνητικά συναισθήματα που βιώνει, χρήζει ειδικού χειρισμού. Για παράδειγμα, σε περίπτωση που αυτή κλαίει, καλό είναι να της δοθεί η ευκαιρία να αφεθεί να βιώσει το συναίσθημα, ενώ ο/η σύμβουλος την διαβεβαιώνει: «Εκφράσου ελεύθερα. Μην ανησυχείς, είμαι εδώ μαζί σου...», καθιστώντας κατά αυτόν τον τρόπο εμφανή και ενεργή την παρουσία του/της στον χώρο. Σε περίπτωση που η εξυπηρετούμενη νιώθει δυσάρεστα με την απρόσκοπτη εκδήλωση των συναισθημάτων της και απολογείται για αυτές τις αντιδράσεις της, και πάλι, ο καθησυχασμός θα της επιτρέψει να εκφράσει και να αποφορτίσει σταδιακά τουλάχιστον ένα μέρος του καταπιεσμένου συναισθήματός της. Και στην περίπτωση του θυμού, η δήλωση της διαθεσιμότητας του/της συμβούλου και ο καθησυχασμός αποτελούν καρποφόρες τεχνικές που επιτρέπουν στην εξυπηρετούμενη να εκφράζει τον θυμό της έως ότου αποφορτιστεί.
- ↪ Κατά την παύση της συνομιλίας δεν διακόπτουμε τη σιωπή. Συλλογίζομαστε τα ειπωθέντα και από τις δύο πλευρές και αποφασίζουμε αν θα πρέπει να μιλήσουμε πρώτοι/ες.
- ↪ Η διάκριση της πραγματικότητας από τη φαντασία αποτελεί δύσκολο έργο για τον/τη τηλεφωνικό σύμβουλο και οποιαδήποτε αμφιβολία πρέπει να αντιμετωπίζεται με ειλικρίνεια – «Έχω την αίσθηση ότι δεν είστε ξεκάθαρη...» ή « Εσάς πως θα σας ακουγόταν εάν κάποιος σας έλεγε ότι...».

8.6 Ειδικές συμβουλές προς τα στελέχη της τηλεφωνικής γραμμής 15900²

Αν καλέσει μια κακοποιημένη γυναίκα για βοήθεια:

- ☞ Προσπάθησε να την ηρεμήσεις.
- ☞ Μην την πιέζεις να πάρει αποφάσεις που δεν είναι ακόμη έτοιμη να πάρει.
- ☞ Μην την κρίνεις ή την κατακρίνεις για τη στάση που κρατάει απέναντι στον δράστη της κακοποίησης.
- ☞ Προσπάθησε να σταθείς δίπλα της για να μπορέσει να απευθυνθεί σε σένα όταν αυτή το χρειάζεται.
- ☞ Ενημέρωσέ την για τα δικαιώματά της και για το τι μπορεί να κάνει.
- ☞ Ενημέρωσέ την για τα συμβουλευτικά κέντρα κακοποιημένων γυναικών που γνωρίζεις.

Πώς να βοηθήσετε μια κακοποιημένη γυναίκα κατά την τηλεφωνική συμβουλευτική:

- ☞ Μάθετε τα ακριβή γεγονότα.
- ☞ Βεβαιώστε την ότι πιστεύετε την ιστορία της.
- ☞ Ακούστε την και αφήστε την να μιλήσει για τα αισθήματά της.
- ☞ Μην κρίνετε ή δίνετε συμβουλές. Μιλήστε της για τις επιλογές που έχει.
- ☞ Η φυσική της ασφάλεια είναι η πρώτη προτεραιότητα. Αν πιστεύετε ότι διατρέχει κίνδυνο, πείτε της το. Βοηθήστε την να οργανώσει ένα πλάνο-έξοδο κινδύνου.
- ☞ Σεβαστείτε το δικαίωμά της στην εχεμύθεια.
- ☞ Πείτε της ότι νοιάζεστε και ότι θέλετε να βοηθήσετε.
- ☞ Επιτρέψτε της να νιώθει όπως θέλει και υποστηρίξτε τις αποφάσεις της. Αφήστε την να μιλήσει και για τις στοργικές στιγμές της σχέσης της. Μην προσπαθήσετε να μειώσετε τα αισθήματά της για τον σύντροφό της. Μην την κρίνετε για το γεγονός ότι μένει μαζί του, αλλά μοιραστείτε πληροφορίες πάνω στο πώς η κακοποίηση εντείνεται με τον καιρό αν δεν υπάρξει παρέμβαση.
- ☞ Δώστε της καθαρά μηνύματα, συμπεριλαμβανομένων των παρακάτω:
 - Η βία δεν είναι ποτέ αποδεκτή ή δικαιολογημένη.

² Τα στελέχη μπορούν να ανατρέξουν επίσης στο Οδηγό «Απόδρασης» από μια Βίαη Σχέση που είναι διαθέσιμος στο http://www.antiviolence-net.eu/Odigos_apodrasis.pdf

- Η ασφάλειά της και η ασφάλεια των παιδιών της είναι πάντα τα πιο σημαντικά ζητήματα.
 - Η κακοποίηση εναντίον συζύγου είναι έγκλημα.
 - Δεν προκαλεί η ίδια την κακοποίηση.
 - Δεν φταίει εκείνη για τη συμπεριφορά του συντρόφου της.
 - Δεν μπορεί να αλλάξει τη συμπεριφορά του συντρόφου της.
 - Απολογίες και υποσχέσεις δεν πρόκειται να δώσουν τέλος στη βία.
 - Δεν είναι (η) μόνη.
 - Δεν είναι τρελή.
 - Η κακοποίηση δεν είναι απώλεια ελέγχου, είναι ένα μέσο ελέγχου.
- ☞ Συζητήστε για το πώς η βία επηρεάζει τα παιδιά.
- ☞ Ενθαρρύνετε την, λέγοντάς της ότι κάθε φορά που ζητά βοήθεια, αποκτά τη συναισθηματική δύναμη που χρειάζεται για να πάρει αποτελεσματικές αποφάσεις. Μπορεί να είναι πολύ φοβισμένη ή μπερδεμένη για να αναλάβει αμέσως δράση.
- ☞ Αν και η αστυνομία μπορεί να συνοδεύσει μια γυναίκα πίσω στο σπίτι της για να πάρει τα προσωπικά της αντικείμενα, ενθαρρύνετε την να προετοιμαστεί για την πιθανότητα να φύγει από το σπίτι βιαστικά. Θα πρέπει να έχει έτοιμα τα απαραίτητα έγγραφα ή φωτοτυπίες, όπως επίσης και σημαντικά αντικείμενα όπως:
- πιστωτικές κάρτες, μετρητά, βιβλιάρια καταθέσεων
 - διαβατήριο, πιστοποιητικά γέννησης, χαρτιά υπηκοότητας
 - κλειδιά του σπιτιού
 - φάρμακα
 - τα αγαπημένα παιχνίδια των παιδιών, ρούχα κ.λπ.
- ☞ Μια κακοποιημένη γυναίκα χρειάζεται την υποστήριξη και την ενθάρρυνσή μας, ώστε να κάνει τις επιλογές που είναι σωστές για εκείνη. Όμως υπάρχουν κάποιες συμβουλές που όχι μόνο δεν είναι χρήσιμες, αλλά και επικίνδυνες:
- Μην της λέτε τί να κάνει, πότε να φύγει ή πότε να μη φύγει.
 - Μην της λέτε να γυρίσει πίσω στην ίδια κατάσταση και να προσπαθήσει ξανά.
 - Μην προσπαθείτε να τη σώσετε ψάχνοντας γρήγορες λύσεις.
 - Μην προτείνετε να μιλήσετε στον σύντροφο/σύζυγό της για να διευθετήσετε την κατάσταση.

- Μην θέτετε τον εαυτό σας σε κίνδυνο αντιμετωπίζοντας τον επιτιθέμενο άντρα.
- Μην της λέτε ότι θα πρέπει να μείνει για χάρη των παιδιών.

Χρήσιμες συμβουλές προς μια εξυηηρετούμενη που βρίσκεται σε άμεσο κίνδυνο:

- ☞ Να μείνει μακριά από την κουζίνα, όπου ο δράστης μπορεί να βρει αντικείμενα αιχμηρά.
- ☞ Να μείνει μακριά από το μπάνιο, την αποθήκη ή άλλον μικρό χώρο, όπου ο δράστης μπορεί να την παγιδεύσει.
- ☞ Να πάει σε ένα δωμάτιο με πόρτα ή παράθυρο για να μπορέσει να διαφύγει.
- ☞ Να πάει σε ένα δωμάτιο με τηλέφωνο για να καλέσει για βοήθεια και να κλειδώσει τον δράστη απέξω.
- ☞ Να καλέσει την αστυνομία πριν η κατάσταση επιδεινωθεί.

Χρήσιμες συμβουλές προς μια εξυηηρετούμενη που έχει υποστεί κακοποίηση:

- ☞ Να καταγράψει με λεπτομέρεια το συμβάν αμέσως μετά την τέλεσή του και να τραβήξει φωτογραφίες από τυχόν τραυματισμούς.
- ☞ Να υποβάλλει μήνυση κατά του δράστη (προφορική ή γραπτή) σε οποιοδήποτε αστυνομικό τμήμα, να ζητήσει την καταγραφή του περιστατικού κακοποίησης στο βιβλίο συμβάντων του αστυνομικού τμήματος και να πάρει αντίγραφο.
- ☞ Να ζητήσει από το Αστυνομικό Τμήμα να καλέσουν τον δράστη προκειμένου να γίνουν «συστάσεις» (αν δεν θέλει να υποβάλλει μήνυση εναντίον του). Σε περίπτωση που δεν εξυηρηθεί από το αστυνομικό τμήμα να απευθυνθεί στον εισαγγελέα υπηρεσίας να δώσει αντίστοιχη έγγραφη εντολή στο αστυνομικό τμήμα.
- ☞ Να ζητήσει από το αστυνομικό όργανο να την παραπέμψει στον/στην αρμόδιο/α ιατροδικαστή για να υποβληθεί σε ιατροδικαστική εξέταση.
- ☞ Αφού μεταβεί στην ιατροδικαστική υπηρεσία και να υποβληθεί σε ιατρικές εξετάσεις, να ζητήσει αντίγραφο της ιατροδικαστικής εξέτασης.
- ☞ Σε περίπτωση που δεν επιθυμεί να υποβάλλει μήνυση, θα πρέπει να μεταβεί το συντομότερο δυνατό σε ένα εφημερεύον νοσοκομείο, προκειμένου να εξετασθούν τα όποια τραύματά της και κατόπιν να ζητήσει ιατρική γνωμάτευση και να φυλάξει το αντίγραφο αυτό.
- ☞ Σε περίπτωση συζυγικής βίας ή συντροφικής με κοινά τέκνα, και εάν δεν επιθυμεί να επιστρέψει στην συζυγική/κοινή στέγη, να επισκεφθεί άμεσα δικηγόρο προκειμένου να σταλεί εξώδικη δήλωση ή να ασκήσει ασφαλιστικά μέτρα αιτούμενη την επιμέλεια των παιδιών και την μετοίκησης της.

Χρήσιμες συμβουλές προς μια εξυπηρετούμενη που έχει υποστεί βιασμό:

- ✚ Να υποβάλλει μήνυση σε οποιοδήποτε αστυνομικό τμήμα ή στον/στην εισαγγελέα άσκησης Ποινικής Δίωξης
- ✚ Καθώς το έγκλημα του βιασμού διώκεται αυτεπαγγέλτως, από την στιγμή που θα ενημερωθεί η αστυνομία, θα της πάρουν κατάθεση και θα σχηματισθεί δικογραφία ακόμη και αν η ίδια δεν επιθυμεί να δηλώσει παράσταση πολιτικής αγωγής.
- ✚ Να ζητήσει από τον/την εισαγγελέα υπηρεσίας να εκδώσει εντολή στον/στην ιατροδικαστή, προκειμένου να υποβληθεί σε ιατροδικαστική εξέταση, ώστε να διαπιστωθεί ο βιασμός και να της χορηγηθεί βεβαίωση. Σημειώνεται ότι η ιατροδικαστική εξέταση θα πρέπει να πραγματοποιηθεί όσο το δυνατόν συντομότερα (εντός 72 ωρών) και χωρίς να έχει προηγηθεί καθαρισμός του σώματος και αλλαγή ρούχων. Επίσης, δεν πρέπει να καθαριστεί ή να τακτοποιηθεί ή να αλλοιωθεί ο χώρος όπου τελέστηκε το συμβάν.

9 ΚΕΦΑΛΑΙΟ - ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ

Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια, ο αριθμός των γυναικών προσφύγων (ιδιαίτερα από τη Συρία, το Αφγανιστάν, το Ιράν, το Ιράκ) στην Ελλάδα αυξάνει συνεχώς, γεγονός που καθιστά τις δομές του Δικτύου της ΓΓΙΦ ως αποδέκτες αιτημάτων εξυπηρέτησης γυναικών με διαπολιτισμικά χαρακτηριστικά που απαιτούν νέες δεξιότητες, γνώσεις και ιδιότητες από τα στελέχη των δομών.

Το ζητούμενο για τη Συμβουλευτική που παρέχεται σε διαφοροποιημένες πολιτισμικά γυναίκες είναι η συνειδητοποίηση του φαινομένου, ώστε να συμπεριλάβει στη θεωρία, τις υποθέσεις και τις μεθόδους της το πολιτισμικό πλαίσιο των γυναικών των εθνοπολιτισμικών ομάδων. Οι παραδοσιακές θεωρίες συμβουλευτικής δεν επαρκούν και δεν μπορούν να ανταποκριθούν ικανοποιητικά στις ανάγκες αυτών των γυναικών. Επομένως, μια διαπολιτισμική συμβουλευτική απαλλαγμένη από κάθε είδους διάκριση, ρατσισμό, σεξισμό κ.λπ. καθίσταται αναγκαία για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των ιδιαίτερων προβλημάτων αυτών των γυναικών.

Η παροχή Συμβουλευτικής σε διαφοροποιημένες πολιτισμικά γυναίκες δεν είναι μια εύκολη υπόθεση. Η γλωσσική αναντιστοιχία φαίνεται να επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό όλα τα στάδια της συμβουλευτικής διαδικασίας, από την αναζήτηση της βοήθειας μέχρι και την τελική έκβασή της. Επιπλέον, ο/η σύμβουλος υποστηρίζει γυναίκες με διαφορετικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά, διαφοροποιημένη κοινωνικο-πολιτισμική και προσωπική ταυτότητα και κατά συνέπεια πρόσθετες ανάγκες.

Η πολιτισμική προσέγγιση και κατ' επέκταση, η ενσυναίσθηση της διαφορετικής κουλτούρας των αλλοδαπών θυμάτων βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς επιτρέπει:

- ✓ Την επανεξέταση των προσωπικών αξιών, προκαταλήψεων και στερεοτύπων. Την κατανόηση θεμάτων όπως: Ποια είναι η βάση των αντιλήψεών μας; Προχωράμε σε ερμηνείες; Είμαστε κατηγορηματικοί/ές; Αποτελεί το συγκεκριμένο γεγονός αποτέλεσμα εθνοκεντρισμού ή προκαταλήψεων που αφορούν στο δυτικό τρόπο σκέψης;
- ✓ Την αναγνώριση του γεγονότος ότι το προσωπικό των υποστηρικτικών υπηρεσιών βρίσκεται σε θέση υπεροχής. Το γεγονός αυτό ανάλογα με τον βαθμό πολιτισμικής ενσυναίσθησης του προσωπικού μπορεί να μετατρέψει την επαφή της γυναίκας με τους αρμόδιους φορείς σε θετική ή αρνητική εμπειρία.
- ✓ Την επίγνωση των απαιτούμενων δεξιοτήτων για τη διαχείριση περιστατικών βίας σε μετανάστριες (π.χ. συντροφικής/συζυγικής, βιασμός, trafficking κ.λπ.).
- ✓ Τη γνώση των ορίων των δεξιοτήτων και των γνώσεων του προσωπικού.

Η Διαπολιτισμική Συμβουλευτική ακολουθεί σαφώς τα βήματα μιας διαδικασίας (Μαλικιώση - Λοΐζου, 2001 & 2003), που έτσι κι αλλιώς πρέπει να διαφοροποιείται και να

εξειδικεύεται και να προσαρμόζεται στις ανάγκες της κάθε γυναίκας, ως ιδιαίτερης περίπτωσης.

Τα άτομα που εμπλέκονται με τη διαπολιτισμική συμβουλευτική, θα είναι πιο αποτελεσματικά στη δουλειά τους, όταν οι ίδιοι/ες έχουν καλλιεργήσει τη διαρκή δυνατότητα απεγκλωβισμού τους από στερεότυπα και προκαταλήψεις (Καλατζή-Αζίζι, 1998), έχουν γνώση της πολιτισμικής διάστασης του φαινομένου στους συγκεκριμένους ευάλωτους πληθυσμούς και διαθέτουν δεξιότητες, γνώσεις και ιδιότητες που σχετίζονται με την έννοια της πολιτισμικής ικανότητας ή επάρκειας (cultural competence).

Πολιτισμική Επάρκεια είναι η ικανότητα ενός ατόμου να κατανοεί και να σέβεται τις αξίες, τις στάσεις και τις πεποιθήσεις, καθώς και τα ευρύτερα στοιχεία που διαφέρουν μεταξύ των πολιτισμών. Επίσης, να μελετά και να ανταποκρίνεται κατάλληλα στις διαφορές αυτές κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού, της εφαρμογής και της αξιολόγησης προγραμμάτων και παρεμβάσεων προαγωγής (Joint Committee on Health Education and Promotion Terminology, 2002).

9.1 Βασικές αρχές Διαπολιτισμικής Συμβουλευτικής

Βασική προϋπόθεση για την άσκηση της διαπολιτισμικής συμβουλευτικής με αποτελεσματικό τρόπο αποτελεί η ικανότητα προσέγγισης των ατόμων με πολιτισμικούς όρους, καθώς και η δυνατότητα αξιοποίησης της εν λόγω ικανότητας για την υποστήριξή τους με στόχο την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν (McLeod, 2005).

Στις **βασικές αρχές** της Διαπολιτισμικής Συμβουλευτικής περιλαμβάνεται η αποδοχή της διαφορετικότητας των εξυπηρετούμενων ατόμων σχετικά με την πολιτισμική τους ταυτότητα, η οποία δεν συνεπάγεται απόκλιση, παθολογία, ή κατωτερότητα καθώς και η αποδοχή ότι τόσο οι φυλετικές όσο και εθνικές μειονότητες λειτουργούν σε δύο τουλάχιστον διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια, γεγονός που θα πρέπει να λαμβάνεται ως επιθυμητή ιδιότητα (Sue, Arredondo & McDavis, 1992).

Συνακόλουθα, για την άσκηση της διαπολιτισμικής συμβουλευτικής είναι σημαντικό να υπάρχει αυξημένη πολιτισμική συνείδηση, καθώς και σεβασμός προς την πολιτισμική ομάδα που ανήκει το εξυπηρετούμενο άτομο (Κλεφτάρας, 2009).

Λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της διαπολιτισμικής συμβουλευτικής, οι σύμβουλοι θα πρέπει να διαθέτουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά όπως ανοικτό μυαλό, ευελιξία, αφοσίωση στην ενεργή ακρόαση, γνώσεις και επίγνωση των πολιτισμικών ζητημάτων, επιδεξιότητα αναφορικά με τις πολιτισμικές παρεμβάσεις, αφοσίωση σε ζητήματα κοινωνικής δικαιοσύνης, αυτογνωσία, κ.ά (Constantine et al, 2004).

Παράλληλα, οι σύμβουλοι καλούνται να αναπτύξουν πολιτισμική επίγνωση κατανοώντας τόσο τις συνθήκες των εξυπηρετούμενων ατόμων, όσο και τις συνθήκες του κοινού κοινωνικοπολιτικού συστήματος στο οποίο ανήκουν, προκειμένου να αποφευχθούν καταστάσεις πολιτισμικής καταπίεσης, με χρήση επιζήμιων πρακτικών (Sue et al, 1992.)

Ένας/μία σύμβουλος θα πρέπει αφενός να γνωρίζει τις ιδιαιτερότητες άλλων πολιτισμών και αφετέρου να κατανοεί την πολυπλοκότητα των διαδικασιών βάσει των οποίων τα άτομα εντάσσονται και κινούνται στο κοινωνικό σύνολο και αναπτύσσουν τις κύριες συμπεριφορές τους τις αξίες τους κ.λπ. (Geertz 1983, Maruyama 1992, Seeley 2000)

Προς αυτή την κατεύθυνση, ένας/μία σύμβουλος που ασκεί διαπολιτισμική συμβουλευτική θα πρέπει να διαθέτει τα παρακάτω **χαρακτηριστικά** (Sue et. al (1992; 1996):

1. Επίγνωση των δικών του υποθέσεων, αξιών και προκαταλήψεων
2. Κατανόηση της κοσμοθεωρίας ενός πολιτισμικά διαφορετικού ατόμου
3. Ικανότητας ανάπτυξης κατάλληλων στρατηγικών και τεχνικών παρέμβασης

Έτσι, οι ιδιαίτερες **δεξιότητες** του/της συμβούλου αναμένεται να εντοπίζονται στις απαντήσεις των ακόλουθων βασικών ερωτημάτων:

1. Πόσο κατανοεί την επίδραση του δικού του/της πολιτισμού στις αποφάσεις του/της για τον πολιτισμό των άλλων, την ταυτότητα κ.λπ.;
2. Κατανοεί τη διακριτή εξουσία της κυρίαρχης ομάδας προς τη μειονότητα και τι αυτό συνεπάγεται;
3. Μπορεί/θέλει να διευρύνει τις γνώσεις του/της για άλλους πολιτισμούς;
4. Είναι έτοιμος/η να κατανοήσει διαφορετικές απόψεις των εξυπηρετούμενων ατόμων;

Ταυτόχρονα, λαμβάνοντας ως δεδομένο ότι κάθε ένα από τα ανωτέρω χαρακτηριστικά περιλαμβάνει επιπλέον τις διαστάσεις των (α) Πεποιθήσεων και Συμπεριφορών, (β) Γνώσης και των (γ) Ικανοτήτων, οι δεξιότητες της Διαπολιτισμικής Συμβουλευτικής καθορίζονται βάσει **εννέα περιοχών**, όπως παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 1: Το πλαίσιο των δεξιοτήτων της Διαπολιτισμικής Συμβουλευτικής (Sue et. al, 1992)

	1. Επίγνωση των δικών του/της υποθέσεων, αξιών και προκαταλήψεων	2. Κατανόηση της κοσμοθεωρίας ενός πολιτισμικά διαφορετικού ατόμου	3. Ικανότητα ανάπτυξης κατάλληλων στρατηγικών και τεχνικών παρέμβασης
α. Πεποιθήσεις και Συμπεριφορές	<p>1. Οι σύμβουλοι έχουν επίγνωση και είναι ευαίσθητοι/ές με τη δική τους πολιτισμική κληρονομιά και αξίες και σέβονται τη διαφορετικότητα.</p>	<p>1. Οι σύμβουλοι έχουν επίγνωση ότι οι αρνητικές συναισθηματικές αντιδράσεις τους προς άλλες φυλετικές και πολιτισμικές ομάδες είναι δυνατών να αποδειχθούν επιζήμιες για τα εξυπηρετούμενα άτομα. Είναι πρόθυμοι/ες να ανταποκριθούν τις δικές τους πεποιθήσεις συμπεριφορές με αυτές των πολιτισμικά διαφορετικών εξυπηρετούμενων ατόμων με ένα μη επικριτικό τρόπο.</p>	<p>1. Οι σύμβουλοι σέβονται τις θρησκευτικές πεποιθήσεις και τις αξίες των εξυπηρετούμενων ατόμων, σχετικά με τη σωματική και την πνευματική λειτουργία.</p>
	<p>2. Οι σύμβουλοι έχουν επίγνωση με ποιόν τρόπο το δικό τους πολιτισμικό υπόβαθρο επηρεάζει τις ψυχολογικές διαδικασίες.</p>		<p>2. Οι σύμβουλοι σέβονται τις πρακτικές υποστήριξης που χρησιμοποιούνται από μια συγκεκριμένη μειονότητα.</p>
	<p>3. Οι σύμβουλοι είναι σε θέση να αναγνωρίσουν τα όρια των δεξιοτήτων τους και της εξειδίκευσής τους.</p>	<p>2. Οι σύμβουλοι έχουν επίγνωση των στερεοτυπικών αντιλήψεων και των προκαταλήψεων που διαθέτουν για άλλες φυλετικές και εθνοτικές μειονότητες.</p>	
	<p>4. Οι σύμβουλοι είναι εξοικειωμένοι/ες με τις διαφορές που υφίστανται μεταξύ αυτών και των εξυπηρετούμενων τους σχετικά με τη φυλή, την εθνικότητα, την κουλτούρα και τις πεποιθήσεις.</p>		<p>3. Οι σύμβουλοι αναγνωρίζουν τη διγλωσσία και δεν αντιμετωπίζουν μια διαφορετική γλώσσα ως εμπόδιο κατά τη συμβουλευτική διαδικασία.</p>

	1. Επίγνωση των δικών του/της υποθέσεων, αξιών και προκαταλήψεων	2. Κατανόηση της κοσμοθεωρίας ενός πολιτισμικά διαφορετικού ατόμου	3. Ικανότητα ανάπτυξης κατάλληλων στρατηγικών και τεχνικών παρέμβασης
	<p>1. Οι σύμβουλοι έχουν ειδικές γνώσεις σχετικά με τη δική τους φυλετική και πολιτισμική παράδοση και τον τρόπο με τον οποίο επηρεάζουν τους κανόνες και τις αποκλίσεις από αυτούς κατά τη διαδικασία παροχής συμβουλών.</p>	<p>1. Οι σύμβουλοι διαθέτουν συγκεκριμένες γνώσεις και πληροφορίες για την ομάδα στην οποία ανήκουν τα εξυπηρετούμενα άτομα.</p>	<p>1. Οι σύμβουλοι κατανοούν και έχουν γνώση του τρόπου με τον οποίο οι διάφορες συμβουλευτικές πρακτικές ταυρίζουν σε άτομα διαφορετικών πολιτισμικών χαρακτηριστικών.</p>
	<p>2. Οι σύμβουλοι διαθέτουν γνώσεις και κατανόηση σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο η καταπίεση, ο ρατσισμός, οι διακρίσεις και τα στερέωτα επηρεάζουν τόσο τους/τις ίδιους/ες όσο και τη δουλειά τους.</p>	<p>2. Οι σύμβουλοι κατανοούν τον τρόπο με τον οποίο η φυλή και ο πολιτισμός επηρεάζουν την ανάπτυξη της προσωπικότητας, τις επαγγελματικές επιλογές, την εκδήλωση των ψυχολογικών διαταραχών, την αναζήτηση υποστήριξης, καθώς και την καταλληλότητα των διάφορων συμβουλευτικών πρακτικών.</p>	<p>2. Οι σύμβουλοι γνωρίζουν τα θεσμικά εμπόδια που δυσκολεύουν την πρόσβαση των μειονοτήτων σε διάφορες υπηρεσίες υποστήριξης.</p>
β. Γνώση	<p>3. Οι σύμβουλοι έχουν γνώση αναφορικά με τον κοινωνικό τους αντίκτυπο σε άλλους/ες. Είναι ενημερωμένοι/ες σχετικά με τις διαφορές του επικοινωνιακών μεθόδων τους και τις επιπτώσεις αυτών στα άτομα μιας μειονότητας.</p>	<p>3. Οι σύμβουλοι κατανοούν και έχουν γνώση των κοινωνικοπολιτικών παραγόντων που επηρεάζουν τη ζωή των φυλετικών και εθνοτικών μειονοτήτων. Για παράδειγμα, διάφορα θέματα μετανάστευσης, αλλά και ο ρατσισμός δημιουργούν δύσκολες καταστάσεις που ενδέχεται να επηρεάσουν τη συμβουλευτική διαδικασία.</p>	<p>3. Οι σύμβουλοι έχουν γνώση της πιθανής μεροληψίας στα μέσα αξιολόγησης και χρησιμοποίησης διαδικασίες και ερμηνεύουν ευρήματα, λαμβάνοντας υπόψη τα πολιτισμικά και γλωσσικά χαρακτηριστικά των εξυπηρετούμενων ατόμων.</p>
		<p>4. Οι σύμβουλοι έχουν γνώση των οικογενειακών δομών, της ιεραρχίας, των αξιών και των πεποιθήσεων, καθώς και των χαρακτηριστικών και των πόρων μιας μειονοτικής κοινότητας.</p>	
			<p>5. Οι σύμβουλοι έχουν επίγνωση των συγκεκριμένων πρακτικών που εισάγουν διακρίσεις σε κοινωνικό επίπεδο, οι οποίες ενδέχεται να επηρεάζουν την ψυχολογική ευημερία του πληθυσμού που εξυπηρετείται.</p>

	1. Επίγνωση των δικών του/της υποθέσεων, αξιών και προκαταλήψεων	2. Κατανόηση της κοσμοθεωρίας ενός πολιτισμικά διαφορετικού ατόμου	3. Ικανότητα ανάπτυξης κατάλληλων στρατηγικών και τεχνικών παρέμβασής	
<p>γ. Ικανότητες</p>	<p>1. Οι σύμβουλοι αναζητούν εκπαιδευτικές και συμβουλευτικές εμπειρίες για να εμπλουτίσουν την κατανόηση και την αποτελεσματικότητά τους κατά τη διαδικασία παροχής συμβουλών σε άτομα από κοινωνίες με διαφορετικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά.</p>	<p>1. Οι σύμβουλοι θα πρέπει να εξοικειωθούν με την ερευνητική διαδικασία. Οφείλουν να αναζητούν ενεργά εκπαιδευτικές εμπειρίες που εμπλουτίζουν τη γνώση, την κατανόηση και τις διαπολιτισμικές δεξιότητές τους.</p>	<p>1. Οι σύμβουλοι είναι σε θέση να χρησιμοποιούν διάφορες λεκτικές και μη λεκτικές πρακτικές υποστήριξης και να δίνουν προσοχή στο πολιτισμικό υπόβαθρο των ατόμων, κατά τη διάρκεια επιλογής μεθόδων υποστήριξης.</p>	
	<p>2. Οι σύμβουλοι προσπαθούν να κατανοήσουν τους εαυτούς τους ως φυλετικά και πολιτισμικά όντα και αναζητούν ενεργά μια μη ρατσιστική ταυτότητα.</p>	<p>2. Οι σύμβουλοι συναναστρέφονται ενεργά με άτομα μειονοτήτων όχι μόνο κατά τη διάρκεια της συμβουλευτικής διαδικασίας.</p>	<p>2. Οι σύμβουλοι χρησιμοποιούν παρεμβάσεις για την υποστήριξη ενός ατόμου, βοηθώντας το να κατανοήσει τότε τα προβλήματα οφείλονται σε προκατάληψη και ρατσισμό.</p>	
	<p>2. Οι σύμβουλοι προσπαθούν να κατανοήσουν τους εαυτούς τους ως φυλετικά και πολιτισμικά όντα και αναζητούν ενεργά μια μη ρατσιστική ταυτότητα.</p>	<p>2. Οι σύμβουλοι συναναστρέφονται ενεργά με άτομα μειονοτήτων όχι μόνο κατά τη διάρκεια της συμβουλευτικής διαδικασίας.</p>	<p>3. Οι σύμβουλοι, είναι ανοιχτοί/ές στην αναζήτηση συμβουλών από παραδοσιακούς/ές θεραπευτές/τριες, θρησκευτικούς ηγέτες και επαγγελματίες που ανήκουν στις κοινωνίες των πολιτισμικά εξυπηρετούμενων ατόμων.</p>	
	<p>2. Οι σύμβουλοι προσπαθούν να κατανοήσουν τους εαυτούς τους ως φυλετικά και πολιτισμικά όντα και αναζητούν ενεργά μια μη ρατσιστική ταυτότητα.</p>	<p>2. Οι σύμβουλοι συναναστρέφονται ενεργά με άτομα μειονοτήτων όχι μόνο κατά τη διάρκεια της συμβουλευτικής διαδικασίας.</p>	<p>4. Οι σύμβουλοι χρησιμοποιούν τη γλώσσα που ζητούν τα εξυπηρετούμενα άτομα και αναζητούν έναν/μία διερμηνέα εάν χρειάζεται ή παραπέμπουν την εξυπηρετούμενη σε έναν/μία εξειδικευμένο/η διγλωσσο/η σύμβουλο.</p>	
	<p>2. Οι σύμβουλοι προσπαθούν να κατανοήσουν τους εαυτούς τους ως φυλετικά και πολιτισμικά όντα και αναζητούν ενεργά μια μη ρατσιστική ταυτότητα.</p>	<p>2. Οι σύμβουλοι συναναστρέφονται ενεργά με άτομα μειονοτήτων όχι μόνο κατά τη διάρκεια της συμβουλευτικής διαδικασίας.</p>	<p>5. Οι σύμβουλοι είναι ειδηκό/ές στη χρήση παραδοσιακών μεθόδων αξιολόγησης και εργαλείων δοκιμών, γνωρίζοντας ταυτόχρονα τους διάφορους περιορισμούς λόγω πολιτισμικής διαφορετικότητας των εξυπηρετούμενων ατόμων.</p>	
	<p>2. Οι σύμβουλοι προσπαθούν να κατανοήσουν τους εαυτούς τους ως φυλετικά και πολιτισμικά όντα και αναζητούν ενεργά μια μη ρατσιστική ταυτότητα.</p>	<p>2. Οι σύμβουλοι συναναστρέφονται ενεργά με άτομα μειονοτήτων όχι μόνο κατά τη διάρκεια της συμβουλευτικής διαδικασίας.</p>	<p>6. Οι σύμβουλοι πρέπει να παρακολουθούν, καθώς και να εργάζονται για την εξάλειψη των προκαταλήψεων και των πρακτικών που εισάγουν διακρίσεις.</p>	
	<p>2. Οι σύμβουλοι προσπαθούν να κατανοήσουν τους εαυτούς τους ως φυλετικά και πολιτισμικά όντα και αναζητούν ενεργά μια μη ρατσιστική ταυτότητα.</p>	<p>2. Οι σύμβουλοι συναναστρέφονται ενεργά με άτομα μειονοτήτων όχι μόνο κατά τη διάρκεια της συμβουλευτικής διαδικασίας.</p>	<p>7. Οι σύμβουλοι αναλαμβάνουν την ευθύνη να εκπαιδεύουν τα εξυπηρετούμενα άτομα στις διαδικασίες ψυχολογικής παρέμβασης σε θέματα που σχετίζονται με τους επιδιωκόμενους στόχους, τα αναμενόμενα αποτελέσματα, τα νόμιμα δικαιώματα και τον προσανατολισμό του/της συμβούλου.</p>	

Η διαπολιτισμική εργασία δίνει τις εξής **κατευθυντήριες γραμμές** για τη σωστή εφαρμογή της (Δημοπούλου-Λαγωνίκα Μ., 2011):

- Η εξυπηρετούμενη πρέπει να προσεγγίζεται ως ενεργό μέλος της κουλτούρας της.
- Σημαντικό μέρος της διαπολιτισμικής εργασίας είναι η ενδυνάμωση της γυναίκας μέσα από ομάδες αυτοβοήθειας.
- Οι επαγγελματίες πρέπει να αναπτύξουν μια πολιτισμική ενσυναίσθηση, προκειμένου να κατανοήσουν τι σημαίνει για την ίδια τη γυναίκα το πολιτισμικό της υπόβαθρο.
- Οι επαγγελματίες πρέπει να διαθέτουν την ικανότητα να συζητήσουν για πολιτισμικά θέματα.
- Οι επαγγελματίες πρέπει να γνωρίζουν ότι δεν υπάρχει μια συγκεκριμένη έννοια του «φυσιολογικού» για όλες τις κουλτούρες.
- Οι επαγγελματίες πρέπει να καλλιεργήσουν την αυτοαντίληψή τους αναφορικά με τα συναισθήματα και τις σκέψεις τους, όταν έρχονται σε επαφή με διάφορες εθνοτικές ομάδες και κουλτούρες.
- Οι επαγγελματίες πρέπει να αναπτύξουν δεξιότητες ενσυναίσθησης, υποστηρικτικές δεξιότητες, και δεξιότητες ενδυνάμωσης και συνηγορίας.
- Οι επαγγελματίες πρέπει να έχουν γνώσεις σχετικά με (Καλλινικάκη, Θ., 2010):
 - ✓ Κοινωνιολογικές γνώσεις πολυπολιτισμικότητας.
 - ✓ «Ευαισθητοποίηση στη διαπολιτισμική ψυχολογία και ψυχιατρική για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι συνθήκες στη χώρα υποδοχής μπορούν να επηρεάσουν τη διαμόρφωση της προσωπικότητας και την εκδήλωση διαταραχών».
 - ✓ Γνώσεις γύρω από τη γεωγραφία, την ιστορία, τις παραδόσεις, τα ήθη, τα έθιμα και την κοινωνικο-πολιτική κατάσταση της κάθε εθνοτικής ομάδας χωριστά.
 - ✓ Γνώσεις διάφορων μοντέλων σε μακρο- και μικρο-επίπεδο.
 - ✓ Γνώσεις μεταναστευτικών κανονισμών, σχετικής νομοθεσίας, καθώς και των κοινοτικών πόρων και δικτύων.
- Οι επαγγελματίες πρέπει να θυμούνται ότι:
 - ✓ Τα μέλη των εθνοτικών ομάδων συχνά δεν κατανοούν τις αξίες της κυρίαρχης κουλτούρας.
 - ✓ Δυσκολεύονται να επικοινωνήσουν λεκτικά σε ατομικές συνεντεύξεις και να ανακαλύψουν τα συναισθήματά τους.
 - ✓ Η αίσθηση του χρόνου δεν είναι ίδια για κάθε κουλτούρα και οι εξυπηρετούμενες μπορεί να καθυστερούν σε ραντεβού ή να ζητούν οπωσδήποτε συνάντηση.

9.2 Η ιδιαίτερη περίπτωση των μεταναστριών και προσφυγισσών

Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα στελέχη που δουλεύουν με μετανάστριες και προσφύγισες αφορούν σε πολλούς και διαφορετικούς παράγοντες, οι οποίοι με τη σειρά τους δημιουργούν περαιτέρω δυσκολίες και εμπόδια στο συγκεκριμένο πληθυσμό ως προς τη συνειδητοποίηση, την αναφορά και την αντιμετώπιση των προβλημάτων βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων. Αναλυτικότερα, οι βασικές παράμετροι που συνθέτουν τον διαπολιτισμικό χαρακτήρα της συμβουλευτικής που καλούνται να παρέχουν τα στελέχη των δομών του Δικτύου της ΓΓΙΦ απορρέουν από τις προκλήσεις που έχουν να αντιμετωπίσουν οι ίδιες οι γυναίκες με διαπολιτισμικά χαρακτηριστικά και οι οποίες αφορούν σε:

- Κοινωνικές (π.χ. διαδικασία επιπολιτισμού, θέματα στέγασης και σίτισης)
- Γλωσσικές (π.χ. ελλιπή κατανόηση των δικαιωμάτων των γυναικών)
- Πολιτισμικές και θρησκευτικές (π.χ. αυστηρές θρησκευτικές πρακτικές, όπως για παράδειγμα σε περιπτώσεις χωρισμού θα πρέπει να ζητηθεί άδεια από τον θρησκευτικό ηγέτη)
- Νομικές (π.χ. θέματα νομιμοποίησης, ασύλου, επανένωσης οικογενειών, απουσία πρόσβασης σε νομιμοποιητικά έγγραφα)
- Φόβος που σχετίζεται με τη μεταναστευτική / προσφυγική τους ταυτότητα (π.χ. ρατσιστικές συμπεριφορές σε βάρος τους, κ.ά.)
- Λοιπές προκλήσεις (π.χ. απουσία πολύτιμου υποστηρικτικού πλαισίου).

9.3 Πρακτικές οδηγίες – κατευθύνσεις σε συμβούλους

Παρακάτω ακολουθούν ορισμένες βασικές κατευθύνσεις για την παροχή συμβουλευτικής σε εξυπηρετούμενες γυναίκες θύματα βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων από άλλες χώρες, οι οποίες έχουν διαφορετική γλώσσα, κουλτούρα και θρησκευτικές πεποιθήσεις από αυτών στη χώρα φιλοξενίας:

❖ Χρήση κατάλληλης ορολογίας- Κανόνες μη λεκτικής επικοινωνίας

Οι εξυπηρετούμενες θύματα βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων που δεν διαθέτουν την απαραίτητη άδεια παραμονής στη χώρα φιλοξενίας συχνά διακατέχονται από αίσθημα φόβου και ανασφάλειας. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό η/ο σύμβουλος, κατά τη συνομιλία της/του με τις εξυπηρετούμενες, να μην χρησιμοποιεί ορολογία που παραπέμπει σε παράνομη διαμονή, όπως «παράνομη μετανάστρια» ή «λαθρομετανάστρια, καθώς υπάρχει το ενδεχόμενο να δημιουργήσει επιπλέον αρνητικά συναισθήματα στα θύματα βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων. Αντ' αυτού είναι προτιμότερο να γίνεται χρήση όρων όπως «προσφύγισσα» ή «αιτούσα άσυλο».

Επιπρόσθετα, η/ο σύμβουλος θα πρέπει να ενθαρρύνει τις εξυπηρετούμενες να εκφράζονται χρησιμοποιώντας τη γλώσσα της χώρας φιλοξενίας, ακόμη στην περίπτωση που

έχουν έντονη προφορά λόγω της μητρικής τους γλώσσας. Είναι αρκετά σύνηθες οι εξυπηρετούμενες προσφύγισες, μολονότι γνωρίζουν αρκετά καλά τη γλώσσα της χώρας φιλοξενίας, να μην αισθάνονται άνετα λόγω της προφοράς τους, καθώς θεωρούν ότι δεν θα γίνουν κατανοητές.

Όσον αφορά στη μη λεκτική επικοινωνία, είναι σημαντικό κατά τη συμβουλευτική διαδικασία να λαμβάνεται υπόψη το πολιτισμικό υπόβαθρο της εξυπηρετούμενης, καθώς όπως αναφέρεται στη διεθνή βιβλιογραφία (Leong, 1993; Sue, 1981), θα πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στον βαθμό κατά τον οποίο η πολιτισμική διαφορετικότητα των ατόμων επηρεάζει τη λεκτική επικοινωνία.

Πιο συγκεκριμένα, σε αρκετές περιπτώσεις η σωματική (π.χ. χειραψία, κ.λπ.) αλλά και η οπτική επαφή ενδέχεται να θεωρείται αγένεια ή να φέρνει σε δύσκολη θέση τα μέλη συγκεκριμένων εθνοτικών ή πολιτισμικών ομάδων. Επιπλέον, η σωματική επαφή πρέπει να αποφεύγεται στις περιπτώσεις θυμάτων κακοποίησης, καθώς και θα πρέπει να δίνεται σημασία στη φυσική απόσταση ανάμεσα στην εξυπηρετούμενη και τη/τον σύμβουλο.

❖ Χρήση διερμηνέων και πολιτισμικών διαμεσολαβητών/τριών

Κατά τη συμβουλευτική υποστήριξη εξυπηρετούμενων γυναικών θυμάτων βίας που δεν γνωρίζουν τη γλώσσα της χώρας φιλοξενίας, είναι απαραίτητη η χρήση διερμηνέων ή και διαπολιτισμικών μεσολαβητών/τριών. Η αναγκαιότητα χρήσης των επαγγελματιών αυτών έγκειται στο γεγονός ότι οι εξυπηρετούμενες θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα κατανόησης όλων των διαδικασιών για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων τους (π.χ. επαφή με την αστυνομία, τις υπηρεσίες υγείας, τις νομικές υπηρεσίες κ.λπ.).

❖ Κατανόηση του έντονου άγχους που βιώνουν οι λόγω της διαδικασίας επιπολιτισμού

Οι σύμβουλοι, κατά τη διαδικασία συμβουλευτικής υποστήριξης των γυναικών θυμάτων βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων από άλλες χώρες, θα πρέπει να συμβάλλουν στην αποφόρτιση των στρεσογόνων συναισθημάτων που βιώνουν οι εξυπηρετούμενες της εν λόγω κατηγορίας, εξαιτίας της διαδικασίας προσαρμογής τους στη χώρα φιλοξενίας. Ειδικότερα, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι η διαδικασία επιπολιτισμού των εξυπηρετούμενων γυναικών εντείνει την υπάρχουσα, λόγω κακοποίησης ή διάκρισης, συγχυτική τους ψυχολογική κατάσταση.

❖ Χρήση ανοιχτού διαλόγου ως βασικό εργαλείο μεθοδολογίας

Για την κατανόηση της πολιτισμικής διαφορετικότητας των εξυπηρετούμενων γυναικών θυμάτων βίας από άλλες χώρες θα πρέπει να γίνεται χρήση του ανοιχτού διαλόγου. Ο ανοιχτός διάλογος συμβάλλει στη γνώση της ιδιαίτερης κουλτούρας των θυμάτων που προέρχονται από συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες, με στόχο την αύξηση της αποτελεσματικότητας της συμβουλευτικής διαδικασίας.

❖ Γνώση των προσωπικών προκαταλήψεων των συμβούλων

Η αποτελεσματικότητα της συμβουλευτικής διαδικασίας εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από την κατανόηση των συμβούλων ότι ο βαθμός διαφορετικότητας της κουλτούρας των εξυπηρετούμενων ενδέχεται να συμβάλλει στην ανάπτυξη από μεριάς τους, προκατειλημμένων τρόπων συμπεριφοράς σε συγκεκριμένα θέματα και καταστάσεις.

Ως εκ τούτου, οι σύμβουλοι οφείλουν να διερευνήσουν τις προσωπικές τους αντιλήψεις και πεποιθήσεις αναφορικά με τη διαφορετική κουλτούρα, την πολιτισμική συμπεριφορά και τις πρακτικές της συγκεκριμένης πληθυσμιακής κατηγορίας εξυπηρετούμενων γυναικών θυμάτων βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων.

❖ Γνώση των ιδιαίτερων κοινωνικο-πολιτικών συνθηκών των χωρών προέλευσης των εξυπηρετούμενων

Η αποτελεσματικότητα της συμβουλευτικής διαδικασίας εξαρτάται από τη γνώση των ιδιαίτερων κοινωνικο-πολιτικών συνθηκών των χωρών προέλευσης των εξυπηρετούμενων.

Πιο συγκεκριμένα, οι γυναίκες θύματα βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων που προέρχονται από χώρες στις οποίες επικρατούν συνθήκες βίας είτε λόγω πολέμων, είτε λόγω ευρύτερων κοινωνικο-πολιτικών ταραχών συχνά ζητούν άσυλο στη χώρα φιλοξενίας να ξεφύγουν από τη βία ή τις διακρίσεις που παρατηρούνται στις χώρες προέλευσης.

Συνακόλουθα, οι σύμβουλοι είναι απαραίτητο να γνωρίζουν τις συγκεκριμένες συνθήκες που επικρατούν στη χώρα προέλευσης, προκειμένου να κατανοήσουν την επίπτωση που έχουν στην ψυχοσύνθεση των θυμάτων βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων και κατ' επέκταση να εφαρμόσουν τις κατάλληλες παρεμβάσεις κατά τη συμβουλευτική διαδικασία.

❖ Ανάπτυξη σχέσεων εμπιστοσύνης

Κατά τη διαδικασία της διαπολιτισμικής συμβουλευτικής είναι πολύ σημαντική η ανάπτυξη σχέσεων εμπιστοσύνης ανάμεσα στις/ στους συμβούλους και τις εξυπηρετούμενες.

Ιδιαίτερα, στην περίπτωση γυναικών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας από άλλες χώρες είναι σημαντικό, οι διαπολιτισμικοί σύμβουλοι να κερδίσουν την εμπιστοσύνη των θυμάτων, η οποία είναι απαραίτητη προϋπόθεση καθώς συχνά η αποφυγή έκθεσης, συζήτησης και διαπραγμάτευσης των προσωπικών ζητημάτων με άλλα άτομα εκτός των μελών της οικογένειας, αποτελεί σημαντικό στοιχείο της πολιτισμικής τους νόρμας, το οποίο δυσκολεύονται να παραβούν.

Η διαδικασία ανάπτυξης εμπιστοσύνης αρχίζει κατά την παρουσίαση του περιστατικού ενδοοικογενειακής βίας από την εξυπηρετούμενη στη/ στον σύμβουλο. Αυτό συμβαίνει καθώς η/ ο σύμβουλος παρακολουθεί την περιγραφή της εξυπηρετούμενης με γνώση και συναίσθηση και εν συνεχεία προτείνει την υλοποίηση συγκεκριμένων δράσεων, καθώς και τη λήψη μέτρων για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της κατάστασης.

❖ **Ενημέρωση της γυναίκας ως προς τους τρόπους διαχείρισης της κατάστασης**

Η διαφορετικότητα των πολιτισμικών χαρακτηριστικών των εξυπηρετούμενων υπαγορεύει στους/ στις διαπολιτισμικούς/ές συμβούλους την ανάγκη παροχής λεπτομερής επεξήγησης των δυνατοτήτων αντιμετώπισης της κατάστασης που βιώνουν αναφορικά με το νομικό πλαίσιο, τη δυνατότητα χρήσης των δομών φιλοξενίας, κ.λπ.

Προς την ίδια κατεύθυνση, οι όποιες διευκρινίσεις προς τα θύματα θα πρέπει να παρέχονται κυρίως προφορικά και έπειτα κατόπιν εξηγήσεων μέσω ενημερωτικών φυλλαδίων και λοιπών εγγράφων.

❖ **Υπομονή**

Η διαπολιτισμική συμβουλευτική με μετανάστριες ή προσφύγισες θύματα βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων αποτελεί μια διαδικασία σύμφωνα με την οποία το κάθε περιστατικό απαιτεί ιδιαίτερο χειρισμό κατά την αντιμετώπισή του.

Κατ' επέκταση, λαμβάνοντας υπόψη την επιφυλακτικότητα της εν λόγω κατηγορίας εξυπηρετούμενων γυναικών, απαιτείται υπομονή από τον/ τη σύμβουλο, προκειμένου να δημιουργηθεί το κατάλληλο κλίμα εμπιστοσύνης.

❖ **Σεβασμός στη στάση των γυναικών ως προς την κοινότητα που ανήκουν**

Οι διαπολιτισμικοί σύμβουλοι, λαμβάνοντας υπόψη τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά των κοινοτήτων που ανήκουν οι εξυπηρετούμενες γυναίκες θύματα βίας, οφείλουν να αντιμετωπίζουν με ενσυναίσθηση και σεβασμό την επιλογή των εξυπηρετούμενων γυναικών να μην προχωρήσουν σε επίσημη καταγγελία των θυτών τους.

Ωστόσο, παρά τη συγκεκριμένη στάση των συμβούλων, θα πρέπει να περιγράφονται στις εξυπηρετούμενες γυναίκες με σαφήνεια οι κίνδυνοι και οι επιπτώσεις που επιφυλάσσει η συγκεκριμένη απόφασή τους.

Προς την ίδια κατεύθυνση, αντίστοιχος σεβασμός θα πρέπει να δίνεται από τον/τη σύμβουλο προς την ιδιαιτερότητα της πολιτισμικής κοινότητας που ανήκει η εξυπηρετούμενη, στην περίπτωση που αποφασίσει να προχωρήσει στη λήψη μέτρων αντιμετώπισης του περιστατικού βίας.

9.4 Διερμηνεία και διαπολιτισμική μεσολάβηση

Οι διαπολιτισμικοί μεσολαβητές/τριες και οι διερμηνείς είναι δύο διαφορετικοί επαγγελματίες που διαθέτουν διαφορετικά σύνολα δεξιοτήτων.

Διερμηνέας είναι ο/η επαγγελματίας που παρέχει υπηρεσίες μετάφρασης είτε επί τόπου, είτε εξ' αποστάσεως από μία γλώσσα-πηγή) σε μία άλλη (γλώσσα-στόχο). Οι υπηρεσίες διερμηνείας κατατάσσονται σε τρεις βασικές κατηγορίες: (α) η ταυτόχρονη διερμηνεία, που συνήθως παρέχεται κατά τη διάρκεια συνεδρίων με από θάλαμο διερμηνείας, (β) η διαδοχική διερμηνεία, κατά την οποία ο /η ομιλητής/τρια κάνει παύσεις, προκειμένου ο/η διερμηνέας να μεταφράζει σταδιακά την ομιλία, (γ) η αμφίδρομη διερμηνεία κατά την οποία ο/η διερμηνέας διερμηνεύει και όλες τις πλευρές μιας συνομιλίας μεταξύ ομιλητών/τριών διαφορετικών γλωσσών, με συνδυασμό γλωσσών από και προς την κύρια γλώσσα τους.

Διαπολιτισμικός/ή μεσολαβητής/τρια είναι ο/η εξειδικευμένος/η επαγγελματίας, ο/η οποίος/α στοχεύει στη διευκόλυνση της αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ μιας εξυπηρετούμενης ή μιας ομάδας εξυπηρετούμενων ατόμων και μιας άλλης επαγγελματία παροχής βοήθειας. Η διευκόλυνση της κατανόησης παρέχεται με την παροχή υπηρεσιών διερμηνείας (αμφίδρομη προφορική μετάφραση) καθώς και την παροχή συμβουλών αναφορικά με τις πολιτισμικές συμπεριφορές.

Πρακτικές οδηγίες για τη διερμηνεία

Προετοιμασία για διαδοχική διερμηνεία:

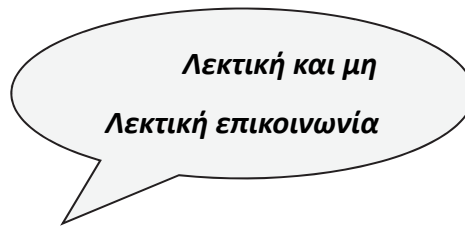
- Προσδιορίστε τη γλώσσα, την εθνικότητα και το φύλο του ατόμου που θα κάνει τη διερμηνεία, καθώς και αν απαιτείται να διαθέτει εμπειρία ή κατάρτιση σε εξειδικευμένη ορολογία.
- Βεβαιώστε ότι ο/η διερμηνέας είναι διαθέσιμος/η για όλη την απαιτούμενη διάρκεια.
- Δώστε ιδιαίτερη προσοχή στη διάταξη των θέσεων και στην τοποθέτηση στον χώρο, ώστε να είναι σαφές σε όλους/ες ότι η συζήτηση διεξάγεται με εσάς και όχι με τον/τη διερμηνέα.
- Βεβαιωθείτε ότι ο/η διερμηνέας έχει σαφή περιγραφή των καθηκόντων του/της, και κατατοπίστε τον/την με τη μέγιστη δυνατή ακρίβεια για τις περαιτέρω διαδικασίες. Παρέχετε εκ των προτέρων, αν είναι εφικτό, τα απαραίτητα εργαλεία στα οποία θα βασιστεί (ορολογία, γλωσσάρια κ.λπ.).
- Η διερμηνεία απαιτεί χρόνο. Προγραμματίζετε ανάλογα τον χρόνο σε κάθε συνεδρία, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα επανάληψης των πληροφοριών.

Κατά τη διάρκεια της συνεδρίας:

- Συστηθείτε και συστήστε και τον/τη διερμηνέα.
- Εξηγήστε στην ωφελούμενη ποιά είστε και ποιος είναι ο ρόλος σας.
- Εξηγήστε στην εξυπηρετούμενη τον ρόλο του/της διερμηνέα και τη διαδικασία διερμηνείας.
- Εξηγήστε ότι οι διερμηνείς δεσμεύονται από τον κώδικα δεοντολογίας του επαγγέλματός τους να αντιμετωπίζουν ως εμπιστευτικά όλα όσα ειπωθούν.
- Ζητάτε ολοκληρωμένη διερμηνεία και των περιφερειακών συζητήσεων.

Μετά τη συνεδρία:

- Πραγματοποιήστε έναν απολογισμό από κοινού με τον/τη διερμηνέα για τον εντοπισμό τυχόν ζητημάτων ή προβληματισμών.
- Ζητήστε προτάσεις για τη βελτίωση της μελλοντικής συνεργασίας μαζί του/της.

- ❖ Μιλήστε αργά, σταθερά και με παύσεις και όχι περισσότερο από δύο προτάσεις κάθε φορά.
- ❖ Κάντε παύσεις στο τέλος κάθε φράσης για να δώσετε χρόνο στον/στη διερμηνέα.
- ❖ Χρησιμοποιείτε όσο το δυνατόν λιγότερο αργκό, τεχνική ορολογία και αρκτικόλεξα.
- ❖ Θυμηθείτε ότι μερικές φορές ο/η διερμηνέας θα πρέπει να διασαφηνίσει μια φράση.
- ❖ Αποφύγετε κατά το δυνατόν σύνθετη γλώσσα – είναι ιδιαίτερα δύσκολο να μεταφραστεί – και εξηγήτε τυχόν δύσκολες έννοιες ή όρους.
- ❖ Αποφύγετε τα αστεία – ο/η διερμηνέας είναι υποχρεωμένος/η να τα διερμηνεύσει όσο δύσκολο και αν είναι να μεταφραστούν.
- ❖ Μιλήστε απευθείας στην εξυπηρετούμενη. Για παράδειγμα, να χρησιμοποιείτε το πρώτο πρόσωπο “εγώ” και το δεύτερο πρόσωπο “εσύ”, αντί να λέτε “ρώτησέ την”. Αν η ωφελούμενη μιλήσει απευθείας στο/στη διερμηνέα, θα πρέπει να παρέμβετε και να ζητήσετε από την ωφελούμενη να μιλάει απευθείας σε σας.
- ❖ Κοιτάτε την εξυπηρετούμενη, ακόμα κι όταν μιλάει ο/η διερμηνέας.
- ❖ Μην αφήνετε τον/τη διερμηνέα μόνο με την εξυπηρετούμενη - Αν πρέπει να φύγετε από την αίθουσα, να κάνετε ένα τηλεφώνημα ή οτιδήποτε άλλο που δεν είναι απολύτως σαφές στους/στις υπόλοιπους/ες συμμετέχοντες/ουσες, εξηγήστε το και εξηγήστε γιατί πρέπει να φύγει μαζί σας και ο/η διερμηνέας.
- ❖ Εξηγήστε λέξεις ή έννοιες στον/στη διερμηνέα, εάν σας ζητηθεί.

10 ΚΕΦΑΛΑΙΟ - ΠΟΛΛΑΠΛΕΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

❖ *Εννοιολογική προσέγγιση*

«Πολλαπλές διακρίσεις» ονομάζονται οι δυσμενείς εκείνες διαφοροποιήσεις σε βάρος των προσώπων που βασίζονται σε περισσότερα από ένα ταυτοτικά χαρακτηριστικά τους.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα πολλαπλών διακρίσεων:

Η αλλοδαπή συνδικαλίστρια που υφίσταται παρενόχληση από ανθρώπους της εργοδοσίας. Η γυναίκα Ρομά που αποκλείεται συστηματικά από τους δημόσιους χώρους. Η μουσουλμάνα που απολύεται γιατί επιμένει να φορά την ισλαμική μαντίλα στον χώρο εργασίας. Τα ηλικιωμένα άτομα με αναπηρία που περιθωριοποιούνται στην αγορά εργασίας.

Κοινό χαρακτηριστικό όλων των προαναφερόμενων περιπτώσεων είναι η διακριτική μεταχείριση που υφίστανται τα άτομα και ότι εμφανίζουν μια τέτοια σύνθεση των χαρακτηριστικών τους, που τους προσδίδεται μια πολλαπλή ταυτότητα, η οποία επισύρει σε βάρος τους άνηση μεταχείριση. Επιπλέον, και ενώ τα διεθνή και εθνικά δίκαια απαγορεύουν τις δυσμενείς διαφοροποιήσεις σε βάρος των προσώπων που βασίζονται σε επιλήψιμα κριτήρια, όπως το φύλο, η φυλετική ή η εθνοτική καταγωγή, η κοινωνική τάξη, η ηλικία ή/και ο σεξουαλικός προσανατολισμός, υφίστανται σοβαρά εμπόδια σε διάφορους τομείς της ζωής τους και στα οποία προσκρούει η νομική αντιμετώπισή τους, στερώντας έτσι τα θύματα των πολλαπλών διακρίσεων από τη δυνατότητα αποτελεσματικής νομικής προστασίας (Δεληγιάννη-Δημητράκου, 2012).

Η νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης απαγορεύει τις διακρίσεις βασικά για έξι λόγους: φύλο, ηλικία, αναπηρία, θρησκεία ή πεποιθήσεις, φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, σεξουαλικό προσανατολισμό. Επιπρόσθετα, ενώ η ισότητα των φύλων αποτελεί σημαντική εστίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των αξιών σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό επίπεδο, εν τούτοις, υπάρχουν εκατομμύρια γυναίκες στον κόσμο που εξακολουθούν να υφίστανται έμφυλες διακρίσεις, ενώ ορισμένες ομάδες γυναικών αντιμετωπίζουν πολλαπλές διακρίσεις εξαιτίας άλλων/πρόσθετων παραγόντων εκτός από το φύλο τους, όπως η ηλικία, η εθνικότητα, η αναπηρία, η κοινωνικοοικονομική τους κατάσταση κ.λπ. (Γκερμότση, Β. κ.α., 2017).

Ο όρος «πολλαπλές διακρίσεις» είναι ένας γενικός όρος (Hannett, 2003· Schiek & Chege, 2009· Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2011· Gerards, 2007) που περιλαμβάνει στο περιεχόμενό του δύο διακριτές περιπτώσεις δυσμενούς διακριτικής μεταχείρισης:

- τις επιπρόσθετες ή σωρευτικές διακρίσεις (*additive or cumulative discriminations*) που οφείλονται σε διαφορετικούς λόγους ή παράγοντες, και

- τις συνδυαστικές ή διατομεακές διακρίσεις (*inrresectional discriminations*)³,
- δηλαδή διακρίσεις οι οποίες βασίζονται στον συνδυασμό δύο ή περισσότερων χαρακτηριστικών ή παραγόντων (*intersectionality*).

Από τους παραπάνω ορισμούς προκύπτει ότι, ενώ στις επιπρόσθετες διακρίσεις οι απαγορευμένοι λόγοι διάκρισης διατηρούν την αυτοτέλειά τους, αντίθετα στις διατομεακές διακρίσεις, οι λόγοι αυτοί διασταυρώνονται κατά τέτοιον τρόπο, ώστε να δημιουργείται από αυτούς ένας νέος, σύνθετος, λόγος διάκρισης (Schiek & Chege, 2009· Gerards, 2007).

Επιπρόσθετη διάκριση συνιστά, για παράδειγμα, η άρνηση του πορτιέρη ενός μπαρ να επιτρέψει την είσοδο σε άνδρα Ρομά που συνοδεύεται από τον ανήλικο γιο του, παρά την πρόταση του θύματος να αφήσει το παιδί στο σπίτι, καθώς αντιμετωπίζεται με αρνητική διάκριση λόγω εθνοτικής καταγωγής και οικογενειακής κατάστασης (Gerards, 2007).

Οι γυναίκες που ανήκουν σε ορισμένες μειονεκτούσες ομάδες διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο να υποστούν άνιση μεταχείριση, επειδή μοιράζονται ένα συνδυασμό χαρακτηριστικών που μπορεί να προκαλέσουν διακρίσεις και επηρεάζονται από πολλαπλές διακρίσεις με διαφορετικούς τρόπους ή σε διαφορετικούς βαθμούς από τους άνδρες που ανήκουν στις ίδιες ομάδες.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα διαπλεκόμενων διακρίσεων είναι εκείνες που υφίστανται οι μετανάστριες, οι γυναίκες που ανήκουν σε φυλετικές ή εθνοτικές μειονότητες όπως οι Ρομά, καθώς και οι ηλικιωμένες και ανάπηρες γυναίκες.

Οι πολλαπλές διακρίσεις εντάσσονται στη συζήτηση και στις πολιτικές για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ως μέρος της ένταξης της διάστασης του φύλου, με στόχο την ενδυνάμωση των γυναικών. Η ανάπτυξη σχετικών πολιτικών δεν παρουσιάζει απλώς τη σημαντικότητα της διασύνδεσης φύλου, φυλής κ.λπ., αλλά υπογραμμίζει την ποικιλομορφία των εμπειριών των γυναικών και αποκαλύπτει τον τρόπο με τον οποίο οι πολλαπλοί ρόλοι και ταυτότητές τους δημιουργούν και μπορεί να επιδεινώσουν την περιθωριοποίησή τους (Γκερμότση, Β. κ.α., 2017).

Το φαινόμενο των πολλαπλών διακρίσεων μπορεί να εκδηλωθεί σε οποιοδήποτε τομέα. Ωστόσο, η αγορά εργασίας χαρακτηρίζεται ως ο τομέας στον οποίο εμφανίζονται συχνότερα οι πολλαπλές διακρίσεις. Αυτό εξηγείται εν μέρει από το γεγονός ότι η νομοθεσία κατά των διακρίσεων είναι πιο ανεπτυγμένη στον τομέα της απασχόλησης για την προώθηση της διαφορετικότητας και της ίσης μεταχείρισης και ως εκ τούτου υφίσταται εκτεταμένη σχετική νομολογία, ενώ έχουν διεξαχθεί πολυάριθμες μελέτες.

Στο σημείο αυτό, αξίζει να σημειωθεί ότι, από νομικής σκοπιάς, η ισχύουσα νομοθεσία της ΕΕ για την καταπολέμηση των διακρίσεων και την ίση μεταχείριση δεν προβλέπει ρητά την απαγόρευση των πολλαπλών διακρίσεων. Παρόλα αυτά, οι οδηγίες της

³ Συγγραφείς όπως ο T. Makkonen (2002). *Multiple, compound and intersectional discrimination: Bringing the experiences of the most marginalized to the fore*, Institute for Human Rights, Åbo Akademy University, pp. 1-65., σ. 9, προσδίδουν στον όρο «πολλαπλή διάκριση» ένα διαφορετικό περιεχόμενο, καθώς τον χρησιμοποιούν για να εκφράσουν τις περιπτώσεις εκείνες στις οποίες ένα πρόσωπο υφίσταται δυσμενή διακριτική μεταχείριση, η οποία οφείλεται σε διάφορους λόγους που ενεργούν σε διαφορετικές χρονικές στιγμές. Εξάλλου, αντί για τον όρο «*additive discrimination*», ο εν λόγω συγγραφέας χρησιμοποιεί τον όρο «*compound discrimination*».

ΕΕ αναγνωρίζουν ότι μπορούν να διασταυρωθούν διαφορετικοί λόγοι διακρίσεων. Σε επίπεδο κρατών μελών, καθώς η νομοθεσία της Ε.Ε. δεν περιλαμβάνει ρητή διάταξη, η πλειοψηφία των εθνικών νομοθεσιών δεν θέτουν ως ζήτημα τις πολλαπλές διακρίσεις. Όπως προκύπτει από τη μελέτη που διεξήχθη από το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Νομικών Εμπειρογνομόνων στις αρχές του 2007, μόνο η Αυστρία, η Γερμανία και η Ισπανία αντιμετωπίζουν ειδικότερα τις πολλαπλές διακρίσεις στη νομοθεσία τους. Στην ίδια μελέτη, αναδεικνύεται ότι, σύμφωνα με τη νομολογία της Δανίας, της Λετονίας, της Σουηδίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου, εντοπίζονται περιπτώσεις πολλαπλών διακρίσεων που καταλήγουν σε όργανα επίλυσης διαφορών. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι σε περιπτώσεις επεξεργασίας, κάθε πεδίο διάκρισης αντιμετωπίζεται συχνά ξεχωριστά. Για παράδειγμα, αν μια υπόθεση αφορά τους λόγους φυλής και φύλου, ο ισχυρισμός για φυλετικές διακρίσεις συνήθως εξετάζεται ξεχωριστά από τον ισχυρισμό ότι υπάρχουν διακρίσεις λόγω φύλου και όχι τόσο άρρηκτα συνδεδεμένος με τη διάκριση λόγω φύλου.

Τέλος αξίζει να αναφερθεί ότι, ο ρόλος και η επιρροή της κοινωνίας των πολιτών στην προώθηση της ίσης μεταχείρισης είναι επίσης ένας σημαντικός παράγοντας στην κατανόηση των πολλαπλών διακρίσεων. Πολλοί οργανισμοί εστιάζουν την προσοχή τους σε ένα συγκεκριμένο πεδίο διάκρισης και η ίδρυση κοινής πλατφόρμας για διατομεακές δραστηριότητες καθίσταται δυσκίνητη λόγω διαφορετικών συμφερόντων και έλλειψης αναγνώρισης διακρίσεων για άλλους λόγους. Συχνά μάλιστα εμφανίζονται παραδείγματα συγκρούσεων λόγω άγνοιας, προκατειλημμένης συμπεριφοράς, ρατσισμού και στερεοτύπων εντός και μεταξύ των ΜΚΟ, γεγονός που αποτελεί παράγοντα ανασταλτικό για αποτελεσματική συνεργασία, προκειμένου να αντιμετωπιστεί η άρση των πολλαπλών διακρίσεων (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2011).

❖ **Δεοντολογικές αρχές παροχής συμβουλευτικής υποστήριξης σε θύματα πολλαπλών διακρίσεων**

Οι θεμελιώδεις δεοντολογικές αρχές της σχέσης συμβούλου-εξυπηρετούμενης που αντιμετωπίζει πολλαπλές διακρίσεις αφορούν στα εξής:

- Προσέγγιση της εργασίας των εξυπηρετούμενων με πνεύμα ενσυναίσθησης από τις/τους συμβούλους.
- Πλήρως ανεπτυγμένη, επαγγελματική συνείδηση της διαφορετικότητας και ειδικότερα να μην επιτρέπουν οι σύμβουλοι να θίγονται οι θρησκευτικές πεποιθήσεις, η εθνικότητα, το φύλο, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η οικογενειακή κατάσταση, η ηλικία, η αναπηρία, η πολιτική ή η κοινωνική καταγωγή, κ.λπ.
- Σεβασμός στην υποκειμενικότητα της εμπειρίας της συμβουλευόμενης.
- Σεβασμός στην υποκειμενικότητα, τις απόψεις, τις πεποιθήσεις, τις ιδέες, καθώς και τους στόχους της εξυπηρετούμενης.
- Τήρηση κοινών αποδεκτών ορίων της συμβουλευτικής σχέσης.

- Ικανότητα και δυνατότητα για αυστηρό αυτοέλεγχο του συμβουλευτικού έργου ανά εξυπηρετούμενη.

Στα παραπάνω σημαντικό λόγο έχει η εφαρμογή των αρχών διαπολιτισμικής συμβουλευτικής όπως αναλύεται στο κεφ. 9 του παρόντος οδηγού, καθώς μέσω της (δια)πολιτισμικής επάρκειας της/του συμβούλου είναι εφικτή η προσέγγιση των ταυτοτικών εκείνων χαρακτηριστικών που συσχετίζονται με τη διαφορετικότητα στην εθνοτική καταγωγή, τη θρησκεία, ακόμη και τις κοινωνικές πεποιθήσεις.

Σε κάθε περίπτωση, η αποτελεσματική συμβουλευτική υποστήριξη των γυναικών που αντιμετωπίζουν πολλαπλές διακρίσεις μπορεί να βασιστεί στην πραγμάτωση της θεωρητικής προσέγγισης της συμβουλευτικής όπως τη διατύπωσε ο Carl Rogers, ο οποίος δίνοντας έμφαση στη συμβουλευτική σχέση, αναφέρει ότι:

“Η επιτυχημένη συμβουλευτική αποτελείται από μια σαφώς οργανωμένη και επιτρεπτική σχέση που επιτρέπει στον συμβουλευόμενο να αποκτήσει αυτογνωσία σε βαθμό που να μπορεί να κάνει θετικά βήματα προς την κατεύθυνση που του έχει υποδείξει ο προσανατολισμός του” (Μαλικιώση-Λοΐζου, 1999).

❖ **Παράγοντες που επηρεάζουν τη συμβουλευτική διαδικασία με θύματα πολλαπλών διακρίσεων**

Στη σχετική βιβλιογραφία για τις διακρίσεις τεκμηριώνεται ευρέως ότι η διάκριση έχει άμεση σχέση με την ψυχολογική ευημερία του ατόμου και ότι αυτές οι εμπειρίες έχουν βρεθεί ότι αυξάνουν τα συμπτώματα που σχετίζονται με το άγχος και την κατάθλιψη (Makkonen, 2002). Οι Zarrone et. al (2003) υπογραμμίζουν τις προσωπικές συνέπειες για άτομα που έχουν υποστεί πολλαπλές διακρίσεις και το αίσθημα αποκλεισμού τους από την κοινωνία.

Γυναίκες που ανήκουν σε κοινωνικά ευάλωτες ομάδες και υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις ενδεχομένως να αντιμετωπίζουν πρόβλημα στην έκφραση των αναγκών τους για διάφορους λόγους, μερικοί από τους οποίους είναι οι ακόλουθοι:

- Φοβούνται να μιλήσουν μπροστά σε άτομα που θεωρούν ότι είναι σε θέση ισχύος/εξουσίας.
- Δεν επιθυμούν να μιλήσουν για τις εμπειρίες τους και να εκφράσουν τις ανάγκες τους από ντροπή ή λόγω ψυχικών τραυμάτων.
- Φοβούνται τη διαδικασία της λήψης ιστορικού.
- Τυχόν σωματική ή διανοητική αδυναμία μπορεί να έχει επηρεάσει τη συμπεριφορά τους και την ικανότητα επικοινωνίας τους.

Στα παραπάνω πρέπει να προστεθούν και οι αντικειμενικές δυσκολίες και προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι σύμβουλοι και που απορρέουν από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε ομάδας στόχου.

Για παράδειγμα, οι γυναίκες πρόσφυγες δεν αντιμετωπίζουν μόνο απειλές ως προς την ατομική τους ασφάλεια (μεγάλες και επικίνδυνες αποστάσεις προς την εξορία, παρενόχληση, αδιαφορία των επίσημων φορέων και, συχνά, σεξουαλική κακοποίηση και βία, ακόμη και όταν φτάνουν σε έναν υποτιθέμενο ασφαλή προορισμό, σε συνδυασμό με τον επακόλουθο κοινωνικό στιγματισμό), αλλά επιπλέον είναι υπεύθυνες για τη σωματική ακεραιότητα, την ευημερία και την επιβίωση της οικογένειάς τους. Επιπλέον, ο χωρισμός από την οικογένειά τους, ακόμα και όταν βρίσκονται υπό κράτηση, εκθέτει τις γυναίκες και τα παιδιά σε μεγαλύτερους κινδύνους βίας και διακριτικής μεταχείρισης λόγω φύλου, στις οποίες περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, ο βιασμός και η σεξουαλική βία, ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων, ο αναγκαστικός γάμος, η ενδοοικογενειακή βία, τα εγκλήματα τιμής ().

Επί πλέον, πολλαπλές διακρίσεις αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία, ή άτομα λόγω του σεξουαλικού τους προσανατολισμού και του φύλου τους, οι κοινότητες Λεσβιών, Ομοφυλοφίλων, Αμφισεξουαλικών, Τρανς, κ.λπ. (ΛΟΑΤΚΙ), αλλά και άλλες ομάδες, κυρίως στον τομέα της απασχόλησης. Η κοινωνική δε ομάδα που αντιμετωπίζει ίσως σε πιο εκτεταμένο και επώδυνο βαθμό διακρίσεις δεν είναι άλλη από τις γυναίκες, που τυγχάνει να είναι φορείς και άλλων στοιχείων ετερότητας, να είναι δηλαδή και αλλοδαπές, λεσβίες ή να πάσχουν από κάποια αναπηρία, ταυτοτικά χαρακτηριστικά που θεωρούνται ως παράγοντες μειονεξίας για ισότιμη συμμετοχή στα κοινά, πρόσβαση στην εκπαίδευση και στην αγορά εργασίας και ίση και δίκαιη μεταχείριση (Ίδρυμα Χάινριχ Μπελ, 2014).

Η σοβαρότητα του προβλήματος έχει ενταθεί την τελευταία πενταετία που είναι εμφανείς οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην κοινωνία, αλλά και στις δημόσιες πολιτικές.

ΜΕΡΟΣ Γ΄: ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ ΤΗΣ ΓΓΙΦ

11 ΚΕΦΑΛΑΙΟ - ΣΧΕΔΙΑ ΠΡΟΤΥΠΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΚΩΔΙΚΑ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ

Εισαγωγή

Οι δομές πρόληψης και αντιμετώπισης της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων κατά των γυναικών του δικτύου της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων (ΓΓΙΦ) είναι: τα Συμβουλευτικά Κέντρα κατά της βίας, οι Ξενώνες Φιλοξενίας Κακοποιημένων Γυναικών των Δήμων και η Τηλεφωνική Γραμμή SOS. Οι δομές αυτές εντάσσονται στην υλοποίηση των Ολοκληρωμένων Περιφερειακών Σχεδίων Δράσης προς όφελος των γυναικών και της καταπολέμησης της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων και αποτελούν την επιχειρησιακή αιχμή της πολιτικής της ΓΓΙΦ για την καταπολέμηση των ανωτέρω φαινομένων.

11.1 Συμβουλευτικά Κέντρα: Κανονισμός Λειτουργίας (ΣΧΕΔΙΟ)

I. ΣΤΟΧΟΙ

Στόχοι των Συμβουλευτικών Κέντρων του Δικτύου της ΓΓΙΦ, που συνιστούν υπηρεσίες πρώτης γραμμής, είναι η αντιμετώπιση και η καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, καθώς και των πολλαπλών διακρίσεων, η παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής στήριξης σε γυναίκες, που είναι ή έχουν υπάρξει θύματα έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων, καθώς και η υλοποίηση δράσεων για την πρόληψη των φαινομένων σε κεντρικό και τοπικό επίπεδο.

Η λειτουργία των Συμβουλευτικών Κέντρων στις έδρες ή και στις μεγαλύτερες πληθυσμιακά πόλεις των Περιφερειών της χώρας αποτελεί μέρος ενός ολοκληρωμένου Δικτύου υπηρεσιών πρόληψης και αντιμετώπισης της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων κατά των γυναικών σε πανελλαδικό επίπεδο. Τα αποτελέσματα από τη λειτουργία των Συμβουλευτικών Κέντρων του Δικτύου της ΓΓΙΦ, αναμένεται να είναι τα ακόλουθα:

1. Η δυνατότητα της πρόσβασης κάθε γυναίκας που έχει ανάγκη σε υπηρεσίες αντιμετώπισης περιστατικών έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων, ανώνυμα.
2. Η αντιμετώπιση του συμβάντος έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων που θέλει να συζητήσει κάθε γυναίκα.

3. Η πρόληψη και η αντιμετώπιση της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων μέσα από τη διάδοση των αποτελεσμάτων του έργου των Συμβουλευτικών Κέντρων.
4. Η δωρεάν παροχή υπηρεσιών άμεσης αρωγής προς τις γυναίκες- θύματα έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων, σε θέματα πληροφόρησης, κοινωνικής, ψυχολογικής, εργασιακής και νομικής στήριξης, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τη βίαιη συμπεριφορά ή/και τις πολλαπλές διακρίσεις και τις επιπτώσεις τους.
5. Η υλοποίηση δράσεων πρόληψης, δικτύωσης και ευαισθητοποίησης κρίσιμης σημασίας για την ανάδειξη του ζητήματος της έμφυλης βίας όλων των μορφών ή/και των πολλαπλών διακρίσεων, σε κεντρικό και τοπικό επίπεδο.
6. Η συμβολή της λειτουργίας των Συμβουλευτικών Κέντρων στην ενθάρρυνση των γυναικών να «σπάσουν τη σιωπή» τους σχετικά με την έμφυλη βία ή/και τις πολλαπλές διακρίσεις, ώστε να αποκτήσουν φωνή τα ίδια τα θύματα.

II. ΠΟΙΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΑΠΕΥΘΥΝΟΝΤΑΙ

Τα Συμβουλευτικά Κέντρα δέχονται:

- Γυναίκες που υφίστανται ή έχουν υποστεί οποιαδήποτε μορφή βίας (π.χ. ψυχολογική, συναισθηματική, λεκτική, σωματική, σεξουαλική κακοποίηση, οικονομική, κοινωνικό έλεγχο κ.λπ.).
- Γυναίκες θύματα βίας (π.χ. ενδο-οικογενειακής κακοποίησης, βιασμού ή απόπειρα βιασμού, πορνείας ή trafficking, σεξουαλικής παρενόχλησης κ.λπ.).
- Γυναίκες θύματα πολλαπλών διακρίσεων (π.χ. μετανάστριες, πρόσφυγες, ΑμεΑ, άνεργες, μονογονείς κ.λπ.).

Οι γυναίκες απευθύνονται στα Συμβουλευτικά Κέντρα με τηλεφωνική/ηλεκτρονική ή προσωπική επικοινωνία, προκειμένου να κανονιστεί συμβουλευτική συνάντηση. Μόνο σε έκτακτες περιπτώσεις –και κατά την κρίση της/του συμβούλου – μπορεί να παρασχεθεί υπηρεσία συμβουλευτικής άμεσα.

III. ΠΟΙΟΙ/ΕΣ ΑΛΛΟΙ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΑΠΕΥΘΥΝΟΝΤΑΙ

Στα Συμβουλευτικά Κέντρα μπορούν να απευθύνονται γυναίκες και άνδρες πολίτες, καθώς και φορείς κατόπιν συνεννόησης, προκειμένου να πληροφορηθούν για θέματα σχετικά με την ισότητα των φύλων, την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων κατά των γυναικών.

IV. ΧΩΡΟΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

Κάθε Συμβουλευτικό Κέντρο πρέπει να διαθέτει κτηριακή υποδομή κατάλληλη για την εξυπηρέτηση των σκοπών του. Σε κάθε Συμβουλευτικό Κέντρο λειτουργεί χώρος υποδοχής των εξυπηρετούμενων, καθώς και χώροι πραγματοποίησης ατομικών ή/και ομαδικών συνεδριών.

Τα Συμβουλευτικά Κέντρα πρέπει κατ' ελάχιστον να διαθέτουν τον απαραίτητο:

- τεχνολογικό εξοπλισμό (Η/Υ με τα απαιτούμενα περιφερειακά συστήματα, φωτοαντιγραφικό μηχάνημα, τηλεφωνικές συσκευές, συσκευή αποστολής και λήψης fax, internet),
- εξοπλισμό γραφείου (γραφεία, βιβλιοθήκες, καθίσματα εργασίας, συρταριέρες για την ασφαλή φύλαξη των φακέλων των εξυπηρετούμενων),
- εξοπλισμό πυρασφάλειας, συσκευές λειτουργίας ψύξης και θέρμανσης, κ.λπ.

Στο κτήριο, όπου εδρεύει το Συμβουλευτικό Κέντρο, πρέπει να πληρούνται οι προδιαγραφές των κανόνων υγιεινής και ασφάλειας, να διασφαλίζεται η δυνατότητα πρόσβασης των ΑμεΑ και να είναι εύκολη η πρόσβαση με μέσα μαζικής μεταφοράς.

V. ΩΡΑΡΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Το Συμβουλευτικό Κέντρο λειτουργεί πέντε ημέρες την εβδομάδα (Δευτέρα έως Παρασκευή) και με βάση τους όρους εργασίας που ισχύουν στον δημόσιο τομέα (ωράριο, αργίες, κ.λπ.).

VI. ΑΡΧΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Λαμβάνοντας υπόψη ότι:

- Η έμφυλη βία ή/και οι πολλαπλές διακρίσεις κατά των γυναικών αποτελούν παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ωθούν τις γυναίκες σε θέση κοινωνικού αποκλεισμού.
- Η άνιση μεταχείριση των φύλων και οι πολλαπλές διακρίσεις είναι κοινωνικά φαινόμενα υπαρκτά αλλά όχι αποδεκτά.
- Οι βαθύτερες αιτίες της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων είναι κοινωνικές και όχι προσωπικές, παρόλο που οι γυναίκες βιώνουν τα συμβάντα σε προσωπικό επίπεδο.
- Τα Συμβουλευτικά Κέντρα υιοθετούν την οπτική του φύλου κατά τη συμβουλευτική

στήριξη, αλλά και στο ευρύτερο πλαίσιο λειτουργίας τους.

- Η σχέση συμβούλου-εξυπηρετούμενης βασίζεται στην ισοτιμία και όχι στην αναπαραγωγή σχέσεων εξουσίας.
- Οι σύμβουλοι δεν χρησιμοποιούν το κύρος της θέσης τους για να κατευθύνουν τη γυναίκα στη λήψη αποφάσεων.
- Μέσω της ενδυνάμωσης των γυναικών, ενθαρρύνεται η επανάκτηση της αυτοεκτίμησής τους, ώστε να μπορέσουν να αναλάβουν την ευθύνη της επαγγελματικής, προσωπικής και οικογενειακής τους ζωής και να πάρουν οι ίδιες τις καλύτερες αποφάσεις για το μέλλον τους.

Η συμβουλευτική προσέγγιση που παρέχουν οι Δομές βασίζεται στις ακόλουθες αρχές:

- Υιοθετείται η συμβουλευτική με την οπτική του φύλου.
- Δεν ασκείται κριτική στις μέχρι στιγμής εμπειρίες, στη συμπεριφορά και στις επιλογές των εξυπηρετούμενων γυναικών.
- Δεν επιτρέπεται η οποιαδήποτε διάκριση κατά των εξυπηρετούμενων γυναικών στη βάση της οικονομικής και κοινωνικής τους κατάστασης, της καταγωγής, του εκπαιδευτικού τους επιπέδου, της εθνικής τους ταυτότητας, των φυσικών τους ικανοτήτων, του σεξουαλικού τους προσανατολισμού κ.λπ.
- Διασφαλίζεται το απόρρητο σε όλα τα επίπεδα και ως προς αυτό τηρείται ο κώδικας δεοντολογίας που αφορά στην προστασία των προσωπικών δεδομένων των εξυπηρετούμενων γυναικών που προσφεύγουν στις υποστηρικτικές υπηρεσίες των δομών του Δικτύου της ΓΠΦ (Συμβουλευτικά Κέντρα, Ξενώνες Φιλοξενίας και Τηλεφωνική Γραμμή SOS) στο προσωπικό που εργάζεται σε αυτές τις Υπηρεσίες, καθώς και σε όλους/όλες τους/τις εργαζόμενους/ες της ΓΠΦ και στους εμπλεκόμενους φορείς. Ιδιαίτερης προσοχής χρήζει το θέμα της διακίνησης πληροφοριών που αφορούν περιπτώσεις θυμάτων κακοποίησης. Η εξυπηρετούμενη πρέπει να γνωρίζει για τη διακίνηση των προσωπικών της δεδομένων και εγγράφων και να συναινεί. Τούτο προϋποθέτει ότι η εξυπηρετούμενη τυγχάνει πλήρους και αντικειμενικής ενημέρωσης για την υπόθεσή της.
- Επιδιώκεται η διεπιστημονική συνεργασία για την υποστήριξη των εξυπηρετούμενων γυναικών.
- Διασφαλίζεται η αρχή της αυτοδιάθεσης και του σεβασμού των αποφάσεων των εξυπηρετούμενων. Η κάθε γυναίκα αποφασίζει, αφού ενημερωθεί και κατανοήσει όλες τις πιθανές επιλογές της.

Επιπλέον, οι Σύμβουλοι:

- Ενημερώνονται και στηρίζουν το συμβουλευτικό τους έργο σε επιστημονικά και ερευνητικά δεδομένα και όχι σε στερεότυπα.
- Δεν χρησιμοποιούν το κύρος της θέσης τους για να επηρεάσουν τις γυναίκες στη λήψη των αποφάσεών τους.
- Προσπαθούν να ενδυναμώσουν τις γυναίκες, ώστε να πάρουν οι ίδιες τις αποφάσεις που τις αφορούν σύμφωνα με τις πραγματικές τους ανάγκες.
- Ενθαρρύνουν τις γυναίκες να βγουν από την απομόνωση, να κατανοήσουν ότι δεν είναι μόνες και ότι δεν ευθύνονται για τα περιστατικά έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων που υφίστανται.
- Τηρούν το απόρρητο της Συμβουλευτικής και ενημερώνουν τις εξυπηρετούμενες ότι τηρούνται οι κανόνες της εχεμύθειας.
- Ενθαρρύνουν την ενεργητική συμμετοχή των εξυπηρετούμενων στον σχεδιασμό και την εξέλιξη των ενεργειών στήριξής τους.

VII. ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Οι υπηρεσίες που παρέχονται από τα Συμβουλευτικά Κέντρα είναι:

- Υπηρεσίες ενημέρωσης και εξειδικευμένης πληροφόρησης σε θέματα ισότητας των φύλων, αντιμετώπισης της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων κατά των γυναικών.
- Υπηρεσίες κοινωνικής, ψυχολογικής, νομικής και εργασιακής στήριξης (με την οπτική του φύλου).
- Υπηρεσίες παραπομπής ή συνοδείας -όποτε αυτό απαιτείται- των εξυπηρετούμενων σε ξενώνες φιλοξενίας, στις αστυνομικές και εισαγγελικές αρχές, στο δικαστήριο, σε νοσοκομεία, κέντρα υγείας, κέντρα ψυχικής υγιεινής, σε φορείς αρμόδιους για προνοιακά ή άλλα επιδόματα, σε φορείς πρόωθησης της απασχόλησης και επιχειρηματικότητας, σε φορείς προστασίας και στήριξης παιδιών κ.λπ.
- Παροχή, σε συνεργασία με τους δικηγορικούς συλλόγους, νομικών υπηρεσιών (legal aid) σε γυναίκες-θύματα έμφυλης βίας, εφόσον έχει διασφαλιστεί σχετικό πρόγραμμα παροχής δωρεάν νομικής βοήθειας⁴.

⁴ Ειδικότερα, κάθε Συμβουλευτικό Κέντρο εκτός της νομικής συμβουλευτικής στο πλαίσιο της δομής του, δύναται να παρέχει νομικές υπηρεσίες (legal aid) σε γυναίκες - θύματα έμφυλης βίας σε συνεργασία με Δικηγορικούς Συλλόγους της χώρας. Για τον σκοπό αυτό, προβλέπεται η σύναψη

Επιπλέον, το Συμβουλευτικό Κέντρο αναπτύσσει δράσεις δικτύωσης και ενημέρωσης/ευαισθητοποίησης της τοπικής κοινωνίας για την εξάλειψη της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων κατά των γυναικών.

Ειδικότερα, τα Συμβουλευτικά Κέντρα αναπτύσσουν δράσεις πρόληψης για την εξάλειψη της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων κατά των γυναικών και ενημέρωσης/ευαισθητοποίησης της τοπικής κοινωνίας που αφορούν κυρίως στην πραγματοποίηση συναντήσεων και στη διασύνδεση, τη δικτύωση και τη συνεργασία με τοπικούς φορείς. Στόχος των δράσεων αυτών είναι η μηδενική ανοχή της βίας, η έμπρακτη κατοχύρωση του δικαιώματος των γυναικών σε μια ζωή χωρίς βία, η πληροφόρηση για τη σοβαρότητα και τη συχνότητα του φαινομένου της βίας κατά των γυναικών και των πολλαπλών διακρίσεων (π.χ. μετανάστευση, ανεργία, μονογονεϊκότητα κ.λπ.). Ακόμη, η διάδοση της πληροφόρησης για το γεγονός ότι η βία συνιστά αδίκημα που τιμωρείται, όπως επίσης και ότι τα δικαιώματα των θυμάτων προστατεύονται με συγκεκριμένες νομοθετικές διατάξεις. Ως εκ τούτου, πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στην ενημέρωση και ενημέρωση/ευαισθητοποίηση ομάδων του πληθυσμού, οι οποίες είτε είναι περισσότερο ευάλωτες στην έμφυλη βία ή/και στις πολλαπλές διακρίσεις, (μετανάστριες, προσφύγισες, ΑμεΑ, μονογονείς, κ.λπ.) είτε έρχονται σε επαφή με θύματα βίας (επαγγελματίες όπως ψυχολόγοι, κοινωνικοί/ές λειτουργοί, αστυνομικοί κ.λπ.).

Οι παραπάνω δράσεις υλοποιούνται μέσω συνεργασιών σε τοπικό επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτών των δράσεων τα Συμβουλευτικά Κέντρα αναπτύσσουν ενέργειες δικτύωσης με τοπικούς αλλά και εθνικούς φορείς, οργανισμούς και την κοινωνία των πολιτών, λαμβάνοντας υπόψη τον σχετικό Οδηγό Δικτύωσης και τον Οδηγό προβολής/δημοσιότητας όπου υφίσταται.

Τέλος, το προσωπικό του Κέντρου συμμετέχει σε συνέδρια, ημερίδες κ.ο.κ., με στόχο να παρουσιάσει το συμβουλευτικό έργο, ενώ συνεργάζεται με άλλα συμβουλευτικά κέντρα και αντίστοιχες υπηρεσίες, με στόχο τη συνεχή εξέλιξη και βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών.

VIII. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ - ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Για την υποστήριξη των αναγκών των γυναικών θυμάτων έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων και την πραγματοποίηση των στόχων του Κέντρου, οι σύμβουλοι συνεργάζονται με την εξυπηρετούμενη και συνεκτιμούν τις ιδιαίτερες ανάγκες της για

σχετικών Πρωτοκόλλων Συνεργασίας με τους κατά τόπους Δικηγορικούς Συλλόγους, όπου είναι εφικτό, ούτως ώστε να εξασφαλιστεί η δωρεάν παροχή νομικών υπηρεσιών (legal aid) προς τις εξυπηρετούμενες γυναίκες-θύματα βίας σε ενδεχόμενη προσφυγή τους στις δικαστικές αρχές.

κοινωνική, ψυχολογική, εργασιακή ή/και νομική στήριξη.

Ο τρόπος προσέγγισης από τα διοικητικά στελέχη και τις/τους συμβούλους προς τις γυναίκες που απευθύνονται στα Συμβουλευτικά Κέντρα ακολουθεί τα στάδια του μεθοδολογικού μοντέλου που περιγράφεται αναλυτικά στον Οδηγό Συμβουλευτικής Γυναικών με την οπτική του Φύλου της ΓΓΙΦ.

Η συμβουλευτική στήριξη πραγματοποιείται σε ατομικές ή ομαδικές συνεδρίες. Κάθε ατομική συνεδρία διαρκεί συνήθως 45 έως 60 λεπτά.

Συνοπτικά:

Υποδοχή

Στις τηλεφωνικές /ηλεκτρονικές κλήσεις ή προσωπική επικοινωνία απαντά το στέλεχος διοικητικής υποστήριξης/σύμβουλος υποδοχής, που ακούει με ενσυναίσθηση κάθε γυναίκα που καλεί και παρέχει πληροφόρηση για την ταυτότητα του φορέα και τις παρεχόμενες υπηρεσίες. Στο έντυπο υποδοχής καταγράφονται τα στοιχεία που αφορούν στην ημερομηνία, το αίτημα, την περιοχή, το τηλέφωνο, δημογραφικά στοιχεία, το είδος της βίας ή της πολλαπλής διάκρισης, τον τρόπο που πληροφορήθηκε για το Κέντρο και επί αυτού αναγράφονται σχόλια και παρατηρήσεις. Μετά τη διερεύνηση του αιτήματος της κάθε γυναίκας ακολουθεί η παραπομπή της στις/στους συμβούλους του Κέντρου ή σε άλλους φορείς, οι οποίοι κρίνονται κατά περίπτωση ως οι πλέον αρμόδιοι. Οι σύμβουλοι του Κέντρου έρχονται σε επαφή με το ενδιαφερόμενο πρόσωπο και προγραμματίζουν την αρχική ή/και τις ακόλουθες συνεδρίες.

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι, για την **παροχή υπηρεσιών σε ευάλωτες ομάδες του προσφυγικού πληθυσμού**, όπως είναι οι γυναίκες πρόσφυγες θύματα ή εν δυνάμει θύματα βίας και τα παιδιά τους, καθώς και οι γυναίκες πρόσφυγες αρχηγοί μονογονεϊκών οικογενειών που διαβιούν στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης, στις Δομές Προσωρινής Υποδοχής και στις Δομές Προσωρινής Φιλοξενίας, αλλά και εκτός των προαναφερόμενων δομών, ακολουθείται η διαδικασία που προβλέπεται στο Πρωτόκολλο Συνεργασίας των Εθνικών Φορέων για την υιοθέτηση κοινού πλαισίου διαδικασιών εντοπισμού, παραπομπής και φιλοξενίας, αλλά και παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών και δράσεων σε γυναίκες πρόσφυγες θύματα ή εν δυνάμει θύματα βίας και στα παιδιά τους. Ειδικότερα, προβλέπεται ότι:

- Ο εντοπισμός γίνεται στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης, στις Ανοιχτές Δομές Προσωρινής Υποδοχής και τις Ανοιχτές Δομές Προσωρινής Φιλοξενίας από στελέχη των αρμόδιων κρατικών αρχών ή/και από πιστοποιημένη ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στις δομές, τα οποία και εισηγούνται την παραπομπή.
- Σε περίπτωση εντοπισμού περιστατικών της ομάδας-στόχου εκτός των ανωτέρω περιγραφόμενων δομών προσωρινής υποδοχής και φιλοξενίας, δίνεται η δυνατότητα σε στελέχη των κρατικών δομών ή σε συγκεκριμένες ΜΚΟ, με τις οποίες συνεργάζεται η ΓΓΙΦ, να απευθύνονται στα κατά τόπους Συμβουλευτικά Κέντρα.

- Η αρχική παραπομπή στα Συμβουλευτικά Κέντρα του Δικτύου της ΓΓΙΦ γίνεται από την αρμόδια κρατική Αρχή, δηλαδή α) τον/την Διοικητή/-τρια του Κέντρου Υποδοχής και Ταυτοποίησης, β) τον/την Προϊστάμενο/-η των Ανοιχτών Δομών Προσωρινής Υποδοχής και των Ανοιχτών Δομών Προσωρινής Φιλοξενίας, μέσω παραπεμπτικού σημειώματος. Σε περίπτωση που δεν καταστεί εφικτή η συνοδεία των εξυπηρετούμενων γυναικών και των παιδιών τους από τον φορέα που έχει εισηγηθεί την παραπομπή (στελέχη κρατικών δομών ή πιστοποιημένες ΜΚΟ), τη συνοδεία αναλαμβάνουν στελέχη των Συμβουλευτικών Κέντρων/διαπολιτισμικοί μεσολαβητές ή των Κοινωνικών Υπηρεσιών των Δήμων ή του ΕΚΚΑ.
- Σε περίπτωση ανάγκης παραπομπής σε Ξενώνα Φιλοξενίας, τα στελέχη του Συμβουλευτικού Κέντρου:
 - παρέχουν συμβουλευτικές υπηρεσίες, σύμφωνα με τα ισχύοντα επιστημονικά πρότυπα, με τη βοήθεια του/της διερμηνέα στην υποψήφια εξυπηρετούμενη: συμπληρώνεται το κοινωνικό ιστορικό και η γυναίκα ενημερώνεται για το πλαίσιο, τη διαδικασία, τις συνθήκες και τις προϋποθέσεις φιλοξενίας, κρίνεται επίσης η καταλληλότητα της υποψήφιας εξυπηρετούμενης από κοινωνικό λειτουργό, εφόσον αυτό είναι εφικτό,
 - ελέγχουν για τη διαθεσιμότητα του Ξενώνα, πριν την παραπομπή της προς φιλοξενία γυναίκας, ενημερώνουν για το αίτημα φιλοξενίας και πληροφορούν σχετικά τον φορέα εντοπισμού,
 - ενημερώνουν⁵ την Κοινωνική Υπηρεσία του Δήμου για την επικείμενη εισαγωγή στον ξενώνα, ώστε να επιληφθεί τη μεταφορά της γυναίκας,
 - ενημερώνουν το Κεντρικό Επιχειρησιακό Όργανο Μετανάστευσης (ΚΕΠΟΜ)⁶ στην περίπτωση αποχώρησης από τον Ξενώνα Φιλοξενίας γυναικών προσφύγων ή των παιδιών τους.

Πρώτη συνάντηση

Στην πρώτη συνάντηση η/ο σύμβουλος ενημερώνει την εξυπηρετούμενη για τις δράσεις και τις παρεχόμενες υπηρεσίες του Κέντρου, προκειμένου να γνωρίζει τις δυνατότητες που μπορεί να αξιοποιήσει. Επιπλέον, η/ο σύμβουλος ενημερώνει την εξυπηρετούμενη ότι οι πληροφορίες, τις οποίες πρόκειται να μοιραστεί κατά τη διάρκεια των προγραμματισμένων συναντήσεων προστατεύονται. Η συγκατάθεσή της να τηρηθεί αρχείο με τα προσωπικά της δεδομένα δίδεται εγγράφως (έντυπο συγκατάθεσης του Παραρτήματος

⁵ Το Συμβουλευτικό Κέντρο ενημερώνει αρμοδίως το ΕΚΚΑ για τις περιπτώσεις φιλοξενίας γυναικών αιτουσών ασύλου ως υπεύθυνη αρχή για την τήρηση συστήματος καταγραφής, διαχείρισης και παρακολούθησης αιτημάτων στέγασης αιτούντων άσυλο, σύμφωνα με την υπ' αριθμ. Π28/Γ.Π. 93510/2011 (ΦΕΚ Β' 2016).

⁶ Κεντρικό Επιχειρησιακό Όργανο Μετανάστευσης (ΚΕΠΟΜ)

1). Επίσης, η εξυπηρετούμενη ενημερώνεται για τον φορέα, το ωράριο, τον τρόπο λειτουργίας του και το περιεχόμενο των προσφερόμενων υπηρεσιών. Στη συνέχεια, η εξυπηρετούμενη παραπέμπεται στη/στον σύμβουλο κοινωνικής στήριξης για τη συμπλήρωση του κοινωνικού ιστορικού και τη διερεύνηση του αιτήματός της.

Πρόγραμμα συνεδριών

Σε αυτή τη φάση, στο πλαίσιο ατομικών συνεδριών, πραγματοποιείται από τη/τον σύμβουλο η καταγραφή στοιχείων που αφορούν σε προσωπικά χαρακτηριστικά, όπως σύνθεση της οικογένειας, εργασιακή κατάσταση, κοινωνικο-οικονομικό status, κατάσταση υγείας κ.λπ., καθώς και το αίτημα αλλά και ο λόγος που κινητοποίησε τη γυναίκα να απευθυνθεί στο Συμβουλευτικό Κέντρο. Το έντυπο κοινωνικού ιστορικού αφορά στα δημογραφικά στοιχεία της εξυπηρετούμενης, το αν αναζήτησε βοήθεια κατά το παρελθόν, στην περιγραφή του αιτήματος (ψυχολογική στήριξη, κοινωνική στήριξη, εργασιακή συμβουλευτική, νομική συμβουλευτική, φιλοξενία, νομική βοήθεια, ή άλλο.). Ανάλογα με το αν η εξυπηρετούμενη είναι θύμα βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων συμπληρώνεται το αντίστοιχο έντυπο κοινωνικού ιστορικού. Σε περίπτωση θύματος βίας, το έντυπο περιλαμβάνει συμπληρωματικά πληροφορίες για τα δημογραφικά στοιχεία δράστη, το ιστορικό κακοποίησης, τούς μέχρι στιγμής τρόπους αντιμετώπισης του προβλήματος από τη γυναίκα. Σε περίπτωση θύματος πολλαπλών διακρίσεων, το έντυπο⁷ περιλαμβάνει πληροφορίες για την ομάδα στόχο που ανήκει η εξυπηρετούμενη, το εκπαιδευτικό της υπόβαθρο, την εργασιακή κατάσταση και την επαγγελματική εμπειρία, καθώς και την οικονομική κατάσταση. Το Κοινωνικό Ιστορικό συμπληρώνεται και ολοκληρώνεται καθ' όλη τη διάρκεια των συνεδριών.

Επιπλέον, στην πρώτη συνεδρία συμβουλευτικής γίνεται η εκτίμηση των άμεσων αναγκών της εξυπηρετούμενης, που μπορεί να αφορούν θέματα ασφάλειας, μετοίκησης, ανεργίας, ανάγκης σε σίτιση και είδη πρώτης ανάγκης κ.ο.κ.

Μέσα από τη διαδικασία της συμβουλευτικής, η εξυπηρετούμενη ενθαρρύνεται να περιγράψει τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει. Στόχος, μέσα από το ατομικό σχέδιο δράσης και τη συμβουλευτική διαδικασία, είναι η ενδυνάμωσή της, η αποδέσμευσή της από τα αισθήματα ενοχής ή αυτομομφής που πιθανόν να έχει και η ανάκτηση της αυτοπεποίθησης και της προσωπικής της δύναμης.

Η εξυπηρετούμενη διαμορφώνει από κοινού με τη/τον σύμβουλο ένα λεπτομερές Σχέδιο Δράσης, στο πλαίσιο του οποίου προσδιορίζονται οι στόχοι, ο αριθμός των συνεδριών, η διάρκεια της συμβουλευτικής κ.ά., και το οποίο πρέπει να είναι ευέλικτο και να τροποποιείται κατά την εφαρμογή του, ανάλογα με τις ανάγκες της ίδιας.

⁷ Στο Παράρτημα 4 του παρόντος παρατίθεται υπόδειγμα του «Έντυπου κοινωνικού ιστορικού» για τις περιπτώσεις θυμάτων πολλαπλών διακρίσεων.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ

Οι σύμβουλοι συνεργάζονται μεταξύ τους και κάνουν εσωτερικές παραπομπές, ώστε να καλυφθούν οι ιδιαίτερες ανάγκες κάθε εξυπηρετούμενης. Σέβονται τις πιθανές δυσκολίες και τους περιορισμούς που αντιμετωπίζει η γυναίκα, καθώς και τις αντιφάσεις και παλινδρομήσεις στη συμπεριφορά και τα συναισθήματά της. Συνδυάζοντας τα δεδομένα που καταγράφει κάθε ειδικότητα και συνθέτοντας την εικόνα των αναγκών της γυναίκας, γίνεται ο σχεδιασμός που αφορά σε συγκεκριμένες ενέργειες συμβουλευτικής στήριξης.

Κάθε ειδικότητα επιτελεί συγκεκριμένο ρόλο και η παραπομπή της εξυπηρετούμενης σε περισσότερες της μίας ειδικότητες προτείνεται και πραγματοποιείται, όποτε αυτό κρίνεται αναγκαίο, εφόσον υπάρχει η συμφωνία της ίδιας. Για παράδειγμα, γίνεται παραπομπή σε ψυχολόγο όταν χρειάζεται ψυχολογική στήριξη, σε νομικό όταν υπάρχουν ζητήματα νομικής φύσεως και δικαιωμάτων και σε κοινωνική λειτουργό για τον χειρισμό και την παρέμβαση σε θέματα εργασιακά, φιλοξενίας, ενημέρωσης για συνταξιοδότηση, δικαιωμάτων των αλλοδαπών γυναικών, δικτύωσης με άτομα ή δομές της κοινότητας και σε σύμβουλο εργασιακής συμβουλευτικής (κοινωνικός/ή λειτουργός, κοινωνιολόγος, ψυχολόγος).

Μετά την ολοκλήρωση των ενεργειών συμβουλευτικής διαδικασίας ακολουθεί εκτίμηση σε συνάρτηση με τους αρχικούς στόχους, τόσο από τη/τον σύμβουλο που συνεργάζεται με την εξυπηρετούμενη, όσο και από τη διεπιστημονική ομάδα, εφόσον αυτό κριθεί αναγκαίο.

Η διεπιστημονική προσέγγιση αφορά στη συνεργασία των διαφορετικών ειδικοτήτων με στόχο μία σφαιρική αντιμετώπιση των επιμέρους προβλημάτων και αναγκών των γυναικών, αλλά και τη συνθετική αντιμετώπισή τους.

Οι διεπιστημονικές συναντήσεις που πραγματοποιούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα ή και πιο συχνά όποτε κρίνεται αναγκαίο (π.χ. ανά εβδομάδα) είναι υποχρεωτικές. Στις συγκεκριμένες συναντήσεις τίθενται τρέχοντα ζητήματα που αφορούν σε περιστατικά που αντιμετωπίζει το Κέντρο και πραγματοποιείται συζήτηση μεταξύ των συμβούλων και ανταλλαγή απόψεων.

Οι σύμβουλοι συνεργάζονται, επίσης, με τις επιστημονικά υπεύθυνες του έργου, τις επόπτριες και την αρμόδια Διεύθυνση της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων.

ΙΧ. ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ

Για τη λειτουργία των Συμβουλευτικών Κέντρων απασχολούνται:

- Στελέχη διοικητικής υποστήριξης/σύμβουλοι υποδοχής.
- Σύμβουλοι Κοινωνικής, Ψυχολογικής και Νομικής στήριξης.

Για την εξασφάλιση της καλής λειτουργίας των Συμβουλευτικών Κέντρων πριν την έναρξη της παροχής υπηρεσιών ο φορέας υποχρεούται να εκπαιδεύει το προσωπικό σχετικά με την πρόληψη και την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων κατά των γυναικών, καθώς και σχετικά με τους απαιτούμενους χειρισμούς με βάση τα εκπαιδευτικά εργαλεία που έχει εκπονήσει.

Χ. ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΣΤΕΛΕΧΩΝ

Κάθε εργαζόμενη/ος αναλαμβάνει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ειδικότητά της/του. Επιπροσθέτως, αναλαμβάνει καθήκοντα, που απορρέουν από τους στόχους και τις γενικότερες ανάγκες του πλαισίου, τηρώντας τον παρόντα κανονισμό λειτουργίας των Συμβουλευτικών Κέντρων και αναγνωρίζοντας τον αλληλοσυμπληρωματικό χαρακτήρα που πρέπει να διέπει τους ρόλους των συμβούλων.

Όλα τα μέλη της ομάδας θεωρούνται ισότιμα και έχουν υποχρέωση να ανταποκρίνονται στις υποχρεώσεις του Κέντρου και να υποστηρίζουν τις δράσεις του.

Η τήρηση της προσέγγισης του εξυπηρετούμενου πληθυσμού με την οπτική του φύλου, της αρχής της εχεμύθειας, της διαφύλαξης του απορρήτου και των λοιπών δεσμεύσεων που απορρέουν από τον Κώδικα Δεοντολογίας των δομών του δικτύου της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων (αποτελεί υποχρέωση όλων των στελεχών του Κέντρου).

Όλα τα στελέχη του Συμβουλευτικού Κέντρου έχουν την υποχρέωση των παρακάτω:

- Τηρούν το κοινό πλαίσιο λειτουργίας των δομών (π.χ. κοινά έντυπα, διαδικασίες, κ.λπ.).
- Δεσμεύονται από τις προγραμματικές συμφωνίες και τα πρωτόκολλα συνεργασίας (π.χ. για γυναίκες πρόσφυγες).
- Συμπληρώνουν τα έντυπα αρμοδιοτήτων τους.
- Ενημερώνουν την ηλεκτρονική βάση δεδομένων (data base).
- Ενημερώνουν τον φυσικό φάκελο της εξυπηρετούμενης με τα απαραίτητα έγγραφα.
- Συμμετέχουν στις τακτικές διεπιστημονικές συναντήσεις (π.χ. ανά εβδομάδα).
- Συμμετέχουν στις τακτικές οργανωτικές-διοικητικές συναντήσεις (π.χ. ανά εβδομάδα).
- Συμμετέχουν σε δράσεις α) δικτύωσης και β) ενημέρωσης/ευαισθητοποίησης με φορείς συναφείς προς την ειδικότητά τους και συμπληρώνουν τα σχετικά έντυπα σε ηλεκτρονική και έντυπη μορφή.
- Συμπληρώνουν, υποβάλλουν και τηρούν σε φυσικό και ηλεκτρονικό αρχείο τα παραδοτέα τους.

- Συνοδεύουν την εξυπηρετούμενη σε άλλες υπηρεσίες όταν κρίνεται απαραίτητο.
- Καταγράφουν τις υπάρχουσες δομές αρωγής και προστασίας γυναικών - θυμάτων έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων, τις μη κυβερνητικές οργανώσεις σε τοπικό επίπεδο και τους φορείς και υπηρεσίες που παρέχουν συμπληρωματικές με το Συμβουλευτικό Κέντρο Υπηρεσίες. Σε τακτικά χρονικά διαστήματα επικαιροποιούν τον κατάλογο των φορέων που μπορεί να απευθυνθούν για συνεργασία, ενισχύοντας τη συμβουλευτική στήριξη.
- Μεριμνούν για τη δημιουργία και την επέκταση δικτύων πληροφόρησης και υποστήριξης, σε συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση, τις ΜΚΟ και άλλους φορείς.
- Συμμετέχουν σε συνέδρια, ημερίδες κ.ο.κ., παρουσιάζουν το συμβουλευτικό και ερευνητικό τους έργο και συνεργάζονται με άλλα συμβουλευτικά κέντρα και αντίστοιχες υπηρεσίες, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό με στόχο τη συνεχή εξέλιξη και βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών.
- Διαθέτουν γνώσεις χειρισμού ηλεκτρονικών υπολογιστών, γνωρίζουν τις βασικές αρχές οργάνωσης και λειτουργίας των δομών, καθώς και τις βασικές αρχές συμβουλευτικής. Ακόμη, γνωρίζουν τις υφιστάμενες δομές αρωγής και προστασίας γυναικών θυμάτων έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων που λειτουργούν στην περιοχή, καθώς και τους φορείς που άμεσα ή έμμεσα υποστηρίζουν τη λειτουργία του Κέντρου.

Επισημαίνεται ότι όλα τα στελέχη χρειάζεται να γνωρίζουν τη διαδικασία υποδοχής και να συμπληρώνουν το αντίστοιχο έντυπο.

1) Στέλεχος διοικητικής υποστήριξης- σύμβουλος υποδοχής

Το στέλεχος διοικητικής υποστήριξης / σύμβουλος υποδοχής έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

- Υποδοχή του ενδιαφερομένου προσώπου. Ενημέρωσή του για τις δράσεις και το προφίλ παροχής των υπηρεσιών του Κέντρου, διερεύνηση του αιτήματός του και παραπομπή στις/στους συμβούλους του Κέντρου – μέσω της συμπλήρωσης του Εντύπου Υποδοχής.
- Οργάνωση και τήρηση του πρωτοκόλλου εισερχομένων και εξερχομένων εγγράφων, καταγραφή της καθημερινής παρουσίας των στελεχών και ανάλογη ενημέρωση της Υπηρεσίας.
- Έλεγχος, παρακολούθηση, διεκπεραίωση της έντυπης και ηλεκτρονικής αλληλογραφίας και ανάλογη ενημέρωση των υπολοίπων στελεχών.
- Τήρηση και ενημέρωση έντυπου και ηλεκτρονικού Αρχείου (Βάση Δεδομένων) με στοιχεία, τα οποία κρίνονται απαραίτητα για την παρακολούθηση των

δραστηριοτήτων του φορέα. Μέριμνα για τη διασφάλιση του απορρήτου και τήρηση του αρχείου, καθώς και των τηλεφωνικών μηνυμάτων και σημειωμάτων που αφορούν στις εξυπηρετούμενες σε ασφαλείς συνθήκες. Οι βάσεις δεδομένων απαρτίζονται από επιμέρους αρχεία αναφορικά με:

- i. τον προγραμματισμό των ατομικών ή ομαδικών συνεδριών συμβουλευτικής μέσω της ενημέρωσης και της διαχείρισης του αρχείου με τις ατομικές ή ομαδικές συνεδρίες,
 - ii. την καταχώρηση ωρών ατομικών ή ομαδικών συνεδριών συμβουλευτικής ανά σύμβουλο και με χρονολογική ακολουθία,
 - iii. την καταχώρηση των στοιχείων από τα αντίστοιχα έντυπα για την κάθε εξυπηρετούμενη.
- Τήρηση του βιβλίου τηλεφωνικών επικοινωνιών (όπου απαιτείται) και του βιβλίου ραντεβού των εξυπηρετούμενων.
 - Μέριμνα για την ομαλή λειτουργία του μηχανογραφικού εξοπλισμού του Κέντρου, καθώς και για ό,τι συσχετίζεται με τη λειτουργία του κτηρίου, του περιβάλλοντος χώρου, την προμήθεια αναγκαίου υλικού κ.ο.κ.
 - Ειδικότερα όσον αφορά τις/τους κοινωνιολόγους/συμβούλους υποδοχής:
 - ✓ Παρέχουν σε ατομική ή ομαδική συνάντηση υπηρεσίες εργασιακής συμβουλευτικής και συμπληρώνουν τα σχετικά εργαλεία.
 - ✓ Συνεργάζονται με άλλες υπηρεσίες, παρακολουθούν την πορεία των εξυπηρετούμενων που έχουν παραπεμφθεί και διαμεσολαβούν, προκειμένου να διευκολύνουν την πρόσβασή τους σε φορείς πρόωθησης στην απασχόληση, εκπαίδευσης-κατάρτισης, υποστήριξης της επιχειρηματικότητας, κ.λπ.

2) Σύμβουλος κοινωνικής στήριξης

Η/ο σύμβουλος κοινωνικής στήριξης έχει τις παρακάτω αρμοδιότητες:

- Είναι υπεύθυνος/στην πρώτη συνεδρία για τη λήψη ενός όσο δυνατό πληρέστερου κοινωνικού ιστορικού της εξυπηρετούμενης, το οποίο καταγράφει και αρχειοθετεί, παράλληλα με τη σύνταξη μιας σύντομης περιγραφής. Ενημερώνει για τις κοινωνικές παροχές που μπορούν να αξιοποιήσουν, για θέματα ασφαλιστικών δικαιωμάτων και άλλα θέματα κοινωνικής προστασίας.
- Παρέχει σε ατομική ή ομαδική συνάντηση υπηρεσίες κοινωνικής στήριξης και εργασιακής συμβουλευτικής και συμπληρώνει τα σχετικά εργαλεία.
- Μετά από κάθε συνεδρία, συμπληρώνει κατά τον λόγο αρμοδιότητάς της/του το

έντυπο κοινωνικού ιστορικού, εφόσον χρειάζεται και συμπληρώνει το έντυπο ατομικών συνεδριών.

- Παραπέμπει σε άλλες υπηρεσίες εξειδικευμένης στήριξης, όταν αυτό είναι απαραίτητο. Κάνει τη διασύνδεση π.χ. με υπηρεσίες υγείας, κοινωνικές υπηρεσίες κ.λπ.
- Συνεργάζεται με άλλες υπηρεσίες, παρακολουθεί την πορεία των εξυπηρετούμενων που έχουν παραπεμφθεί και διαμεσολαβεί, προκειμένου να διευκολύνει την πρόσβασή τους σε φορείς προώθησης στην απασχόληση, εκπαίδευσης-κατάρτισης, υγείας- πρόνοιας, κ.λπ.
- Καταχωρεί, τις σημειώσεις από τη συνεδρία με την εξυπηρετούμενη στον Η/Υ, τηρεί ηλεκτρονικό αρχείο του κοινωνικού ιστορικού, καταχωρεί στοιχεία στη Βάση Δεδομένων, καθώς και στον φυσικό φάκελο της εξυπηρετούμενης.

3) Σύμβουλος ψυχολογικής στήριξης

Η/ο Σύμβουλος ψυχολογικής στήριξης έχει τις παρακάτω αρμοδιότητες:

- Παρέχει ψυχολογική στήριξη σε ατομική ή ομαδική συνάντηση, λαμβάνει πληροφορίες για τις οικογενειακές σχέσεις, καθώς και για τις ευρύτερες κοινωνικές σχέσεις. Εντοπίζει δυσκολίες επικοινωνίας και προσπαθεί για την ανάπτυξη υποστηρικτικού δικτύου.
- Εκτιμά ψυχικές και συμπεριφορικές διαταραχές, καθώς και δυσλειτουργικούς τρόπους σκέψης και έκφρασης που προκαλούνται από την κακοποίηση ή/και τις πολλαπλές διακρίσεις.
- Ενδυναμώνει την εξυπηρετούμενη, ώστε να αναγνωρίσει τις βασικές συναισθηματικές ανάγκες της και κατά πόσο αυτές εκπληρώνονται στις παρούσες σχέσεις της.
- Παραπέμπει σε άλλες υπηρεσίες εξειδικευμένης στήριξης, όταν αυτό είναι απαραίτητο. Κάνει τη διασύνδεση π.χ. με υπηρεσίες υγείας, υπηρεσίες ψυχικής υγείας κ.λπ.
- Συνεργάζεται με άλλες υπηρεσίες, παρακολουθεί την πορεία των εξυπηρετούμενων που έχουν παραπεμφθεί και διαμεσολαβεί, προκειμένου να διευκολύνει την πρόσβασή τους σε υπηρεσίες υγείας, πρόνοιας, κ.λπ.
- Παρέχει σε ατομική ή ομαδική συνάντηση υπηρεσίες εργασιακής συμβουλευτικής και συμπληρώνει τα σχετικά εργαλεία.
- Συνεργάζεται με άλλες υπηρεσίες, παρακολουθεί την πορεία των εξυπηρετούμενων

που έχουν παραπεμφθεί και διαμεσολαβεί, προκειμένου να διευκολύνει την πρόσβασή τους σε φορείς προώθησης στην απασχόληση, εκπαίδευσης-κατάρτισης, υποστήριξης της επιχειρηματικότητας, κ.λπ.

- Καταχωρεί, τις σημειώσεις από τη συνεδρία με την εξυπηρετούμενη στον Η/Υ, τηρεί ηλεκτρονικό αρχείο του ιστορικού, καταχωρεί στοιχεία στη Βάση Δεδομένων, καθώς και στον φυσικό φάκελο της εξυπηρετούμενης.

4) Σύμβουλος νομικής στήριξης

Η/ο σύμβουλος νομικής στήριξης έχει τις παρακάτω αρμοδιότητες:

- Παρέχει σε ατομική ή ομαδική συνάντηση, υπηρεσίες νομικής συμβουλευτικής στις γυναίκες που αντιμετωπίζουν προβλήματα νομικής φύσεως.
- Παρέχει νομικές πληροφορίες και διευκολύνει τις διαδικασίες που κινεί η εξυπηρετούμενη. Μεταξύ των θεμάτων που επιλαμβάνεται είναι η συμβουλευτική σε ζητήματα οικογενειακού δικαίου, ενδοοικογενειακής βίας, πολλαπλών διακρίσεων και λήψης μέτρων για την προστασία της γυναίκας, όπως επίσης και σε συμβουλευτική για την τακτοποίηση της αστικοδημοτικής της κατάστασης και του καθεστώτος διαμονής της αν πρόκειται για μετανάστρια κ.λπ.
- Συνεργάζεται με φορείς που δέχονται αιτήματα ή καταγγελίες γυναικών θυμάτων έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων, προκειμένου να ενημερωθούν για τις αναγκαίες διαδικασίες. Επεξηγεί, εάν χρειάζεται, τις διοικητικές διαδικασίες και προτείνει στους φορείς τη διαδικαστική πορεία (π.χ. νοσοκομεία, κοινωνικές υπηρεσίες, αστυνομικές αρχές) που θα ακολουθήσουν για να κατοχυρωθούν τα δικαιώματα των γυναικών. Συνεργάζεται με όλα τα στελέχη της δομής και όλες τις ειδικότητες για την κοινή αντιμετώπιση των εξυπηρετούμενων γυναικών.
- Συμπληρώνει το έντυπο νομικής κατάστασης της εξυπηρετούμενης το μέρος που αφορά στις δικές της/του ενέργειες και ενημερώνει τον φάκελο της εξυπηρετούμενης μετά από την κάθε συνεδρία, καθώς και τα αρχεία του Συμβουλευτικού Κέντρου.
- Συνεργάζεται με τους κατά τόπους Δικηγορικούς Συλλόγους για την παροχή νομικής βοήθειας από τα μέλη του προς τις γυναίκες θύματα βίας έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων που έχουν ανάγκη.
- Παραπέμπει σε νομικές υπηρεσίες - φορείς που εν δυνάμει θα συνεργαστούν με το Κέντρο, όπως εισαγγελία, δικαστικές, αστυνομικές αρχές.
- Καταχωρεί, τις σημειώσεις από τη συνεδρία με την εξυπηρετούμενη στον Η/Υ, τηρεί ηλεκτρονικό αρχείο, καταχωρεί στοιχεία στη Βάση Δεδομένων, καθώς και στον φυσικό φάκελο της εξυπηρετούμενης.

XI. FOLLOW UP

Σε ό,τι αφορά την **παρακολούθηση (follow up)** της πορείας της εξυπηρετούμενης γυναίκας, διενεργείται είτε κατ' ιδίαν συνάντηση είτε τηλεφωνική επαφή σε τρεις χρονικές περιόδους μετά το πέρας των παρεχόμενων υπηρεσιών στη εξυπηρετούμενη γυναίκα: ένα (1) μήνα, τρεις (3) μήνες και έξι (6) μήνες. Για τον σκοπό αυτό, η/ο σύμβουλος μπορεί να χρησιμοποιήσει το ενδεικτικό θεματολόγιο ερωτήσεων που παρατίθεται στο Παράρτημα 2 του παρόντος Κανονισμού.

XII. ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ

Η πραγματοποίηση συναντήσεων ψυχολογικών εποπτειών είναι απαραίτητη για τη λειτουργία των Συμβουλευτικών Κέντρων και ως εκ τούτου τα στελέχη διοικητικής υποστήριξης / σύμβουλοι υποδοχής και οι σύμβουλοι κοινωνικής, ψυχολογικής και νομικής στήριξης υποχρεούνται να συμμετέχουν.

Στις συναντήσεις ψυχολογικής εποπτείας παρουσιάζονται οι δυσκολίες που καλούνται οι εργαζόμενες/οι να αντιμετωπίσουν – δίνεται επίσης η δυνατότητα για προβληματισμό και διάλογο πάνω στις προσεγγίσεις της συμβουλευτικής διαδικασίας. Η εποπτεία πραγματοποιείται από εξειδικευμένες/ους επιστήμονες και απευθύνεται σε όλα τα στελέχη. Η ψυχολογική εποπτεία, μέσω της παρουσίασης και της συζήτησης των περιπτώσεων, συμβάλλει στην κατανόηση της συμβουλευτικής σχέσης και των συναισθημάτων αντιμεταβίβασης, στην άντληση επιστημονικών απόψεων αναφορικά με την εξέλιξη της συμβουλευτικής σχέσης, στη διασφάλιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών. Η εποπτεία υποστηρίζει τη/τον σύμβουλο, ενθαρρύνοντάς την/τον και θέτοντας ασφαλή πλαίσια και όρια, τα οποία λειτουργούν ως προϋποθέσεις για μία αποτελεσματική εξέλιξη της σχέσης με την εξυπηρετούμενη, αλλά και ως μηχανισμός προστασίας της/του συμβούλου από το ενδεχόμενο υπερβάσεων ή/και επαγγελματικής εξουθένωσης (burn out).

Μέσω της ψυχολογικής εποπτείας ανατροφοδοτείται η συμβουλευτική διαδικασία και η όλη ενισχυτική διαδικασία λειτουργεί ως ενδοϋπηρεσιακό πρόγραμμα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και γι' αυτό τον λόγο είναι απαραίτητο να συμμετέχουν ενεργητικά όλα τα στελέχη.

XIII. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ

Οι δομές του Δικτύου επιβλέπονται/παρακολουθούνται επιστημονικά και συντονίζονται από το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ). Βασικοί στόχοι είναι:

α) Η υιοθέτηση και η παρακολούθηση της εφαρμογής ενιαίου τρόπου οργάνωσης/λειτουργίας των δομών του Δικτύου, καθώς και η αποτελεσματική διασύνδεσή

τους προς όφελος των γυναικών.

β) Η πολύπλευρη στήριξη των δομών του Δικτύου και των στελεχών για την άμεση ανταπόκρισή τους στις σύνθετες ανάγκες των εξυπηρετούμενων γυναικών.

γ) Η απρόσκοπτη εργασία των στελεχών των δομών του Δικτύου, προκειμένου να διασφαλίζεται η βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών.

XIV. ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ

Το έργο της Επιτελής Ομάδας Συντονισμού συνίσταται κυρίως: στην εποπτεία των Δικαιούχων, από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, με στόχο την αποτελεσματικότερη εφαρμογή της πολιτικής για θέματα καταπολέμησης της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων κατά των γυναικών, την εξασφάλιση της ποιότητας της λειτουργίας των Δομών, καθώς και τη διευθέτηση τυχόν θεμάτων που θα προκύψουν κατά τη διάρκεια λειτουργίας των Δομών/ υλοποίησης. Αντικείμενο της Επιτελικής Ομάδας Συντονισμού είναι αφενός η παρακολούθηση της εφαρμογής του πλαισίου που τέθηκε από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων για την αποτελεσματική λειτουργία των Δομών, αφετέρου ο συντονισμός και η παρακολούθηση όλων των εργασιών που απαιτούνται για την εκτέλεση της Προγραμματικής Συμφωνίας, καθώς και η επίλυση κάθε διαφοράς που προκύπτει μεταξύ των συμβαλλομένων μερών σχετικά με την ερμηνεία των όρων και τον τρόπο εφαρμογής της.

XV. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Αξιολόγηση από τη σκοπιά των εργαζομένων στο Συμβουλευτικό Κέντρο

Η εκτίμηση των υπηρεσιών προσφέρει τη δυνατότητα στις/στους εργαζόμενες/ους να αξιολογήσουν τις συνθήκες εργασίας τους σε επιστημονικό, διοικητικό και οργανωτικό επίπεδο. Ειδικότερα, στο πλαίσιο της αξιολόγησης των υπηρεσιών:

- Αναφέρεται ο αριθμός των εξυπηρετούμενων ενδεικτικά, ως προς την πρώτη επαφή, τις ενέργειες της συμβουλευτικής, (π.χ. καταγραφή αριθμού συνεδριών συμβουλευτικής και ποιοτικός διαχωρισμός ανά ειδικότητα, αποτελεσματικότητα συνεργασίας συμβουλευτικής ομάδας, ορθός καταμερισμός των αρμοδιοτήτων, κ.λπ.).
- Παρακολουθείται η τήρηση των όρων εργασίας που υπαγορεύονται από τη σχέση εργασίας και τη δεοντολογία που διέπει την κάθε ειδικότητα.
- Καταγράφεται η κίνηση του συμβουλευτικού Κέντρου μέσω εκθέσεων σε εξαμηνιαία και ετήσια βάση.
- Αξιολογούνται τα αποτελέσματα της Συμβουλευτικής μέσω της παρακολούθησης

από τις/τους συμβούλους της πορείας των εξυπηρετούμενων μετά το πέρας της συμβουλευτικής διαδικασίας (follow-up).

Αξιολόγηση από τη σκοπιά των εξυπηρετούμενων του Συμβουλευτικού Κέντρου

Η προβλεπόμενη διαδικασία έχει ως σκοπό την αξιολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών, μέσω ειδικά σχεδιασμένου ερωτηματολογίου, το οποίο διατίθεται στις εξυπηρετούμενες μέσω της γραμματείας των δομών του Δικτύου. Σχετικό υπόδειγμα εντύπου παρατίθεται στο Παράρτημα 3 του παρόντος Κανονισμού.

Οι εξυπηρετούμενες ενημερώνονται σχετικά με τον εθελοντικό και ανώνυμο χαρακτήρα της διαδικασίας και συμπληρώνουν το ερωτηματολόγιο σε όποια χρονική στιγμή επιλέξουν οι ίδιες.

Το συμπληρωμένο έντυπο τοποθετείται σε κλειδωμένο και αδιαφανές κουτί διαθέσιμο στον χώρο της δομής.

Τα ερωτηματολόγια αξιολόγησης συλλέγονται και τυγχάνουν επεξεργασίας από τον φορέα υλοποίησης του έργου.

Δικαίωμα πρόσβασης και επεξεργασίας των εντύπων αυτών δύναται να έχει και η Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων (ΓΓΙΦ).

Αξιολόγηση από τη σκοπιά της ΓΓΙΦ

Το έργο των Δομών αξιολογείται επιπρόσθετα από την ΓΓΙΦ μέσω της λειτουργίας της Επιτελικής Ομάδας Συντονισμού (ΕΟΣ), η οποία είναι αρμόδια για την εποπτεία των Δικαιούχων, με στόχο την αποτελεσματικότερη εφαρμογή της πολιτικής για την καταπολέμηση της βίας και των πολλαπλών διακρίσεων κατά των γυναικών και την εξασφάλιση της ποιότητας της λειτουργίας των Δομών, σύμφωνα με την υπ' αρ. 725/19-4-2016 Απόφαση Σύστασης Επιτελικής Ομάδας Συντονισμού της Πράξης: «Οριζόντιες Παρεμβάσεις Εθνικής Εμβέλειας για την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών».

Ως προς τους σκοπούς της αξιολόγησης μπορούν να αξιοποιηθούν τα εξής παραδοτέα της ΕΟΣ:

- Εκθέσεις αναφοράς για κάθε επιτόπια επίσκεψη / συνάντηση εργασίας.
- Εξαμηνιαίες αναφορές εργασιών.

XVI. ΤΗΡΟΥΜΕΝΑ ΑΡΧΕΙΑ

Οι σύμβουλοι λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα διαφύλαξης του απορρήτου των πληροφοριών που συγκεντρώνουν μέσω της επαγγελματικής τους πρακτικής και δεν αποκαλύπτουν την ταυτότητα των εξυπηρετούμενων σε τρίτους.

1) Φυσικός φάκελος εξυπηρετούμενης

Οι σύμβουλοι από την πρώτη κιάλας συνάντηση ενημερώνουν την εξυπηρετούμενη ότι οι πληροφορίες, τις οποίες πρόκειται να μοιραστεί μαζί τους κατά τη διάρκεια των προγραμματισμένων συναντήσεων προστατεύονται. Η συγκατάθεση της εξυπηρετούμενης να τηρηθεί αρχείο με τα προσωπικά της δεδομένα δίδεται εγγράφως (έντυπο συγκατάθεσης του Παραρτήματος 1). Ο φάκελος της εξυπηρετούμενης ενημερώνεται σε κάθε συνεδρία προσωπική ή τηλεφωνική και περιλαμβάνει επίσης το έντυπο του follow up. Σε κάθε συνάντηση συμβουλευτικής καταγράφονται τα εξής:

- Παρούσα κατάσταση (κοινωνική, ψυχολογική, νομική, εργασιακή) της εξυπηρετούμενης.
- Συζήτηση των προβλημάτων/πιθανών λύσεων.
- Οριοθέτηση των στόχων/επιτυχιών.

Το υλικό που αναφέρεται παρακάτω εξυπηρετεί στην καταγραφή των ενεργειών, στην ενημέρωση των στελεχών και στον συντονισμό των δράσεων του Συμβουλευτικού Κέντρου.

2) Λοιπά αρχεία

Εκτός από τον φυσικό φάκελο της εξυπηρετούμενης, τηρούνται ενδεικτικά στη δομή τα ακόλουθα έντυπα σε φυσικό φάκελο:

- Παρουσιολόγια στελεχών.
- Ατομικές εκθέσεις στελεχών και μηνιαία έκθεση πεπραγμένων της δομής.
- Έντυπο δράσεων δικτύωσης (συγκεντρωτική κατάσταση, έντυπα).
- Έντυπο δράσεων ενημέρωσης/ευαισθητοποίησης (συγκεντρωτική κατάσταση, έντυπα) (και αποδεικτικό υλικό, π.χ. παρουσιολόγια, εισηγήσεις, αλληλογραφία, φωτογραφίες κ.λπ.).
- Βιβλίο ραντεβού.
- Φυσικό Αρχείο Φακέλων Εξυπηρετούμενων Γυναικών (Έντυπο Υποδοχής, Έντυπο Συγκατάθεσης, Έντυπο Κοινωνικού Ιστορικού (βία ή πολλαπλές διακρίσεις), Έντυπο Νομικής κατάστασης, Έντυπα ατομικών και ομαδικών συνεδριών, Βεβαιώσεις εξυπηρετούμενων, έντυπο follow-up, κ.λπ.).
- Ηλεκτρονική βάση δεδομένων.
- Συμπληρωμένα ερωτηματολόγια αξιολόγησης παρεχόμενων υπηρεσιών.

XVII. ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΦΑΚΕΛΟ ΚΑΙ ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΒΕΒΑΙΩΣΗΣ ΣΤΙΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΕΣ

Οι εξυπηρετούμενες των Συμβουλευτικών Κέντρων δύναται να λάβουν βεβαίωση για την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για κάθε νόμιμη χρήση και εφόσον έχει υπογράψει το Έντυπο Συγκατάθεσης που επιτρέπει την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων (Παράρτημα 1). Σχετικό υπόδειγμα εντύπου παρατίθεται στο Παράρτημα 6 του παρόντος Κανονισμού και χορηγείται κατόπιν έγγραφης αίτησης της εξυπηρετούμενης σύμφωνα με το έντυπο του Παραρτήματος 5.

Η εξυπηρετούμενη έχει επίσης τη δυνατότητα πρόσβασης στο φάκελό της, κατόπιν έγγραφης αίτησης της εξυπηρετούμενης.

XVIII. ΙΣΧΥΣ-ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Ο παρών Κανονισμός ισχύει και δεσμεύει όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και φυσικά πρόσωπα: επιστημονικό, διοικητικό και άλλο προσωπικό, Δήμος, τοπικοί και άλλοι φορείς, από τη δημοσίευσή του στην ιστοσελίδα της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων: www.isotita.gr

Κάθε τροποποίηση του Κανονισμού Λειτουργίας γίνεται εγγράφως από τον φορέα που ενέκρινε τον παρόντα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

ΕΝΤΥΠΟ ΣΥΓΚΑΤΑΘΕΣΗΣ

Δίνω τη συγκατάθεσή μου για την επεξεργασία των δεδομένων μου προσωπικού χαρακτήρα με σκοπό:

α. την οργάνωση και παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, και

β. για στατιστική επεξεργασία και προς χρήση της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων (Δραγατσανίου 8, Αθήνα).

Γνωρίζω τα δικαιώματά μου για ενημέρωση, πρόσβαση και αντίρρηση στη συλλογή των δεδομένων μου (αρ.11-13 ν. 2472/1997).

Επίσης, ενημερώθηκα ότι στο πλαίσιο της διαδικασίας στατιστικής επεξεργασίας, τα ατομικά μου στοιχεία (π.χ. όνομα, δ/νση, τηλέφωνο) δεν θα κοινοποιούνται σε τρίτους, σύμφωνα με τη Νομοθεσία για την Προστασία Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.

Υπεύθυνος επεξεργασίας: Συμβουλευτικό Κέντρο ...

Ημερομηνία:

Ονοματεπώνυμο:

Υπογραφή:

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΕΝΤΥΠΟ FOLLOW-UP

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ:

Ημερομηνία: / /

Ραντεβού: τηλεφωνικό Δια ζώσης

Ημερομηνία τελευταίας επαφής με τη γυναίκα: / /

Αίτημα:

Οι ακόλουθες ερωτήσεις είναι ενδεικτικές και μπορούν να αποτελέσουν τον «κορμό» συζήτησης μεταξύ του/της συμβούλου και της εξυπηρετούμενης για την καταγραφή της πορείας της γυναίκας

- 1) Τι έκανε (ενέργειες, αλλαγές, αναστοχασμός κ.λπ.) σε αυτό το χρονικό διάστημα;

- 2) Από την τελευταία επαφή με το Συμβουλευτικό Κέντρο, η ζωή της...
Έχει βελτιωθεί Έχει χειροτερέψει Είναι ίδια

- 3) Αν έχει βελτιωθεί η ζωή της, τι βήματα έχει κάνει και πώς κατάφερε να κάνει αυτά τα βήματα;

- 4) Τι είναι αυτό που τη χαροποιεί περισσότερο στην τωρινή της κατάσταση;
- 5) Αν δεν έχει βελτιωθεί η ζωή της (είναι ίδια ή έχει χειροτερέψει), υπάρχει κάτι που τη δυσκολεύει περισσότερο στην τωρινή της κατάσταση; Τι είναι αυτό;
- 6) Την παρούσα στιγμή, η γυναίκα...
Νιώθει ασφαλής;
Έχει μια υγιή σχέση;
Είναι οικονομικά ανεξάρτητη;
Νιώθει αυτοπεποίθηση και αισιοδοξία;
Υπάρχει υποστηρικτικό περιβάλλον;
- 7) Πώς βλέπει την παρούσα κατάσταση;
- 8) Απευθύνθηκε σε άλλους φορείς; Αν ναι, για ποιους λόγους; Είναι ικανοποιημένη;
- 9) Ποιο σκοπεύει να είναι το επόμενο βήμα για να βελτιώσει την κατάστασή της;

10) Πώς βλέπει το μέλλον της;

11) Υπάρχει κάποιο αίτημα που θα μπορούσε να εξυπηρετήσει το Συμβουλευτικό Κέντρο;

12) Θα μπορούσε να επικοινωνήσει κάποιος/α σύμβουλος μετά από μήνες, για να συζητήσει μαζί της;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

Αυτό είναι ένα **ανώνυμο ερωτηματολόγιο**. Παρακαλώ μην βάλετε το όνομά σας σε αυτό. Εκτιμούμε τα σχόλιά σας και οι απαντήσεις σας θα χρησιμοποιηθούν για τη βελτίωση των υπηρεσιών που παρέχουμε. Όλες οι πληροφορίες που μας δίνετε είναι εμπιστευτικές.

1) Πόσο ικανοποιημένη είσαστε σε σχέση με τα παρακάτω;

<i>Παρακαλώ κυκλώστε την απάντησή σας</i>	<i>1= Καθόλου</i>	<i>2= Λίγο</i>				<i>3= Αρκετά</i>	<i>4= Πολύ</i>
						<i>5= Πλήρως</i>	
Συνεργασία με τα στελέχη του Συμβουλευτικού Κέντρου (ευγένεια, σεβασμός, ισοτιμία)	①	②	③	④	⑤		
Έγκαιρη ενημέρωση/πληροφόρηση	①	②	③	④	⑤		
Ποιότητα συμβουλευτικής στήριξης από το επιστημονικό προσωπικό	①	②	③	④	⑤		
Εμπιστευτικότητα / εχεμύθεια	①	②	③	④	⑤		
Τήρηση της προγραμματισμένης ώρας των ραντεβού	①	②	③	④	⑤		
Τρόπος οργάνωσης και λειτουργίας του Συμβουλευτικού Κέντρου	①	②	③	④	⑤		
Ευκολία πρόσβασης στο Συμβουλευτικό Κέντρο	①	②	③	④	⑤		
Άνεση των χώρων του Συμβουλευτικού Κέντρου	①	②	③	④	⑤		

2) Κατά τη διάρκεια της συμβουλευτικής στήριξης που σας παρείχαν οι σύμβουλοι του Συμβουλευτικού Κέντρου νιώθατε ότι...

	1= Καθόλου	2 = Λίγο	3 = Αρκετά	4 = Πολύ	5 = Πλήρως
Κατανοούν τις ανάγκες σας	①	②	③	④	⑤
Κατανοούν και σέβονται τις ιδιαιτερότητες των προβλημάτων σας	①	②	③	④	⑤
Βοηθάνε στην επίλυση των προβλημάτων σας	①	②	③	④	⑤
Σέβονται τα δικαιώματά σας	①	②	③	④	⑤

3) Πόσο ικανοποιημένη μείνατε από όσες υπηρεσίες λάβατε από το Συμβουλευτικό Κέντρο;

	1= Καθόλου	2 = Λίγο	3 = Αρκετά	4 = Πολύ	5 = Πλήρως
Πληροφόρηση/ενημέρωση	①	②	③	④	⑤
Ψυχολογική στήριξη	①	②	③	④	⑤
Βοήθεια και στήριξη για νομικά θέματα	①	②	③	④	⑤
Εργασιακή στήριξη	①	②	③	④	⑤
Κοινωνική στήριξη & ενημέρωση για τα δικαιώματά μου (επιδόματα, ασφαλιστικά δικαιώματα, βιβλιάρια, διαβατήρια, θέματα υγείας και πρόνοιας, φορολογικές δηλώσεις κ.λπ.)	①	②	③	④	⑤
Επαφή / παραπομπή σε άλλους φορείς & υπηρεσίες (π.χ. Αστυνομία, κοινωνικές υπηρεσίες, υπηρεσίες υγείας, κ.λπ.)	①	②	③	④	⑤
Συνοδεία (εφόσον χρειάστηκε)	①	②	③	④	⑤

4) Εκπληρώθηκαν οι προσδοκίες σας από τις υπηρεσίες που σας παρείχε το Συμβουλευτικό Κέντρο; Συμπληρώστε την απάντησή σας με 1= Καθόλου 2 = Λίγο 3 = Αρκετά 4 = Πολύ 5 = Πλήρως

5) Αντιμετώπισατε ποτέ προβλήματα συνεργασίας με το προσωπικό του Συμβουλευτικού Κέντρου;

Ναι Όχι

Αν ναι, παρακαλούμε περιγράψτε το πρόβλημα και αν επιλύθηκε.

6) Έχετε κάποια πρόταση για τη βελτίωση των υπηρεσιών του Συμβουλευτικού Κέντρου;

7) Πώς μάθατε για την ύπαρξη του Συμβουλευτικού Κέντρου;

8) Τι σας άρεσε περισσότερο κατά τη διάρκεια της συμβουλευτικής σας στήριξης;

9) Επισκεφθήκατε το Συμβουλευτικό Κέντρο για πρώτη φορά; ΝΑΙ ΟΧΙ

10) Πόσες συναντήσεις έχετε κάνει στο Συμβουλευτικό Κέντρο;

1-6 συναντήσεις []

7-12 []

πάνω από 12 []

11) Ολοκληρώσατε τη συμβουλευτική διαδικασία; ΝΑΙ [] ΟΧΙ []

Αν όχι για ποιο λόγο;

Ευχαριστούμε θερμά για τη συνεργασία σας

Ημ/νία / /

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4

ΕΝΤΥΠΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΓΙΑ ΠΟΛΛΑΠΛΕΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ

Ημερομηνία:	
Όνομ/μο συμβούλου:	
Ειδικότητα συμβούλου:	

ΑΤΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	
Όνοματεπώνυμο:	
Πατρώνυμο:	
Ημερομηνία γέννησης ή Ηλικία:	
Εθνικότητα:	
Δ/νση κατοικίας:	
Περιοχή:	
Τηλέφωνο/α:	

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	
☐ Παντρεμένη ☐ Χήρα ☐ Διαζευγμένη ☐ Σε διάσταση ☐ Σε συμβίωση ☐ Με σύντροφο ☐ Συμβίωση με σύμφωνο συμβίωσης ☐ Συμβίωση χωρίς σύμφωνο συμβίωσης	
Αριθμός παιδιών:	
Φύλο και Ηλικία/ες παιδιών:	
Προστατευόμενα μέλη:	☐ Γονείς ☐ Άλλο

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ		
Α. ΒΑΣΙΚΗ – ΤΥΠΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ		
1. Δεν πήγε σχολείο		
2. Μερικές τάξεις Δημοτικού		
3. Δημοτικό		
4. Σχολείο δεύτερης ευκαιρίας		
5. Γυμνάσιο		
6. Λύκειο Ενιαίο		
7. ΤΕΛ ή ΤΕΣ		ειδικότητα:
8. Ι.Ε.Κ.		ειδικότητα:
9. Τ.Ε.Ι.		σχολή / τμήμα:
10. Α.Ε.Ι.		σχολή / τμήμα:

11. Μεταπτυχιακό δίπλωμα		αντικείμενο σπουδών:
12. Διδακτορικό δίπλωμα		αντικείμενο σπουδών:
13. Άλλο:		

Β. ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ - ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ	
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ / ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	☐ ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ
Αν ναι, σε ποιο αντικείμενο / ειδικότητα καταρτίστηκε ή επιμορφώθηκε;	
Ποια ήταν η διάρκεια του προγράμματος κατάρτισης;	
Ποιο είναι το χρονικό διάστημα από τη λήξη της τελευταίας κατάρτισης;	

Γ. ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ	
Ξένες γλώσσες	☐ ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ
Αν ναι, ποιες;	
Γνώσεις/χειρισμός Η/Υ	☐ ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ
Αν ναι, τι;	
Άλλες γνώσεις:	

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ & ΕΜΠΕΙΡΙΑ	
Κατάσταση απασχόλησης:	
☐ άνεργη ☐ αδρανής ☐ εργαζόμενη ☐ συνταξιούχος	
Μορφή / καθεστώς απασχόλησης:	
☐ Μισθωτή πλήρους απασχόλησης ☐ Μισθωτή μερικής απασχόλησης	☐ Μισθωτή εποχιακής απασχόλησης ☐ Αυτοαπασχολούμενη
Τομέας απασχόλησης:	
☐ Δημόσιος ☐ Ευρύτερος δημόσιος	☐ Ιδιωτικός ☐ Άλλο
Έχει ασφάλιση;	☐ ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ
Ασφαλιστικός φορέας	
Επαγγελματική εμπειρία – προϋπηρεσία: <i>(Στον τυπικό ή άτυπο τομέα, με ή χωρίς ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, ένσημα, σε προγράμματα επιδοτούμενα από τον ΟΑΕΔ, κ.λπ.)</i>	☐ ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ
Αν είναι άνεργη, έχει κάρτα ανεργίας;	☐ ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ
Διάρκεια ανεργίας:	
Προηγούμενη Επαγγελματική Εμπειρία	
☐ Συνταξιούχος ☐ Άλλα εισοδήματα ☐ Δικαιούχος επιδόματος	
Κατηγορία επιδόματος:	
Έχει προσφέρει εθελοντική κοινωνική εργασία ή σε κάποιο πρόγραμμα; Αν ναι, που;	

--	--

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Πολύ καλή Καλή Μέτρια Κακή Πολύ κακή

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΥΓΕΙΑΣ

Προβλήματα υγείας:

ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ναι, τι;

Λήψη φαρμάκων;

ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΒΟΗΘΕΙΑΣ/ΣΤΗΡΙΞΗΣ

Έχει ζητήσει βοήθεια έως σήμερα;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Εάν ναι, από ποιον και γιατί;

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΗΜΟΥ

ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑ/ΙΑΤΡΟΣ

ΟΑΕΔ /ΚΠΑ

ΜΚΟ

ΣΥΓΓΕΝΙΚΟ/ΦΙΛΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΑΛΛΟ:

Πόσο την βοήθησαν;

Πάρα πολύ Πολύ Μέτρια Ελάχιστα Καθόλου

ΟΜΑΔΑ-ΣΤΟΧΟΣ		
☐ Μονογονέας ☐ Άνεργη ☐ Μετανάστρια ☐ ΑμΕΑ		
☐ Πρόσφυγας	Χώρα προορισμού:	Γλώσσα:
☐ Αιτούσα άσυλο	Χώρα προορισμού:	Γλώσσα:
Διερμηνεία	☐ ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ	

ΑΙΤΗΜΑ
☐ Κοινωνική στήριξη ☐ Ψυχολογική στήριξη ☐ Νομική στήριξη ☐ Νομική βοήθεια
☐ Εργασιακή στήριξη ☐ Φιλοξενία ☐ Πληροφόρηση
☐ Άλλο, προσδιορίστε:

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5

<u>ΑΙΤΗΣΗ</u>	ΠΡΟΣ
<p>ΟΝΟΜΑ:</p> <p>ΕΠΩΝΥΜΟ:</p> <p>ΠΑΤΡΩΝΥΜΟ:</p> <p>ΜΗΤΡΩΝΥΜΟ:</p> <p>ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ:</p> <p>ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΓΕΝΝΗΣΗΣ:</p> <p>Α.Δ.Τ.:</p> <p>ΤΗΛ. ΣΤΑΘΕΡΟ:.....</p> <p>ΤΗΛ. ΚΙΝΗΤΟ:.....</p>	<p data-bbox="1011 546 1326 573" style="text-align: center;">ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ</p> <p data-bbox="858 692 1402 763" style="text-align: center;">Παρακαλώ για τη χορήγηση Βεβαίωσης παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών.</p>

Τόπος, Ημερομηνία

Η Αιτούσα

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ
--

ΠΟΛΗ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ

Α.Π.

Ταχ.Δ/νση :
Πληροφορίες* :
Τηλ. :
Fax :
e-mail :

ΣΧΕΔΙΟ ΒΕΒΑΙΩΣΗΣ

Θέμα: Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών

Σχετ: Την υπ' αριθμ. αίτηση της κας Χ.....

Η κ. Χ..... (ονοματεπώνυμο & ΔΤ) προσήλθε στην υπηρεσία μας την (ημερομηνία) κι έκτοτε έχει πραγματοποιήσει:

..... συνεδρίες κοινωνικής υποστήριξης,
..... συνεδρίες ψυχολογικής υποστήριξης,
..... συνεδρίες νομικής συμβουλευτικής και
..... συνεδρίες εργασιακής συμβουλευτικής (συμπληρώνεται το είδος των υπηρεσιών που πήρε από τον φορέα) για θέματα ενδοοικογενειακής βίας/σεξουαλικής παρενόχλησης/βιασμού/ trafficking ή ανεργίας, που δήλωσε ότι αντιμετώπιζε.

Η παρούσα βεβαίωση χορηγείται για κάθε νόμιμη χρήση.

Η ΠΡΟΙΣΤΑΜΕΝΗ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ

Όνομα και υπογραφή

* **Σημείωση:** Στις πληροφορίες αναγράφονται τα ονόματα των Συμβούλων οι οποίες/οι μάλιστα υπογράφουν και το ΣΧΕΔΙΟ ως εισηγήτριες/ές

11.2 Ξενώνες Φιλοξενίας Κακοποιημένων Γυναικών των Δήμων: Κανονισμός Λειτουργίας (ΣΧΕΔΙΟ)

I. ΣΤΟΧΟΙ

Στον Ξενώνα Φιλοξενίας φιλοξενούνται γυναίκες θύματα έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων (π.χ. μετανάστριες, προσφύγισες, μονογονείς, ΑμεΑ, άνεργες, Ρομά κ.λπ.) μαζί με τα παιδιά τους, μέχρι την ηλικία των δεκαοκτώ (18) ετών, εφόσον πρόκειται για κορίτσια, και των δώδεκα (12), εφόσον πρόκειται για αγόρια.

Ο Ξενώνας Φιλοξενίας παρέχει ασφαλή και αξιοπρεπή διαμονή στις εξυπηρετούμενες γυναίκες, ενώ για τα θύματα έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων και τα παιδιά τους διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο, λόγω της ανάγκης απομάκρυνσής τους από την εστία της βίας, και, ειδικότερα, κατά την περίοδο της κρίσης.

Ο Ξενώνας Φιλοξενίας Κακοποιημένων Γυναικών παρέχει τη δέουσα ψυχολογική, κοινωνική, νομική, (μέσω παραπομπών στα Συμβουλευτικά Κέντρα) εργασιακή και άλλη στήριξη στις εξυπηρετούμενες γυναίκες, ώστε να αντιμετωπίσουν τόσο τα προβλήματα που προκύπτουν από την εν λόγω συνθήκη, όσο και τις τραυματικές τους εμπειρίες. Ως εκ τούτου, οι γυναίκες, εφόσον ανακτήσουν τις δυνάμεις τους και την αυτοπεποίθησή τους, θα είναι πλέον σε θέση να συνεχίσουν τη ζωή τους σε νέες βάσεις και να στηρίξουν την όποια επιλογή τους.

II. ΧΩΡΟΙ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΞΕΝΩΝΑ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ

Κάθε Ξενώνας οφείλει κατ' ελάχιστον να διαθέτει επαρκή:

- υλικοτεχνικό εξοπλισμό και εξοπλισμό γραφείου για τις ανάγκες του απασχολούμενου προσωπικού (Η/Υ με τα απαιτούμενα περιφερειακά συστήματα, φωτοαντιγραφικό μηχάνημα, τηλεφωνικές συσκευές, συσκευή αποστολής και λήψης fax, internet, γραφεία, βιβλιοθήκες, καθίσματα εργασίας, συρταριέρες για την ασφαλή φύλαξη των φακέλων των εξυπηρετούμενων),
- ξενοδοχειακό εξοπλισμό για τη φιλοξενία των γυναικών και των παιδιών τους,
- συστήματα ψύξης και θέρμανσης.

III. ΟΡΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΞΕΝΩΝΑ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ

1. Όροι ασφάλειας και προστασίας

- Προκειμένου για τη διασφάλιση της προστασίας των εξυπηρετούμενων γυναικών και των παιδιών τους, ρητή υποχρέωση αποτελεί η τήρηση του απορρήτου της Διεύθυνσης και του αριθμού τηλεφώνου/ φαξ του Ξενώνα, καθώς και η εξασφάλιση συστημάτων ασφαλείας, συναγερμού και άμεσης σύνδεσης με την Ελληνική Αστυνομία.

2. Ώρες και Ημέρες Λειτουργίας

Ο Ξενώνας λειτουργεί καθημερινά, όλο το εικοσιτετράωρο, καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου.

3. Διοίκηση

Η λειτουργία, η διαχείριση και η επίβλεψη του Ξενώνα ασκείται από το αρμόδιο όργανο που ορίζει ο φορέας υλοποίησης, όπως προβλέπεται από την αντίστοιχη Απόφαση Υλοποίησης του υποέργου της λειτουργίας του Ξενώνα.

4. Υπηρεσίες

Ο Ξενώνας παρέχει στις εξυπηρετούμενες γυναίκες και στα παιδιά τους ασφαλή διαμονή, σίτιση, ψυχολογική και κοινωνική στήριξη, καθώς και εργασιακή συμβουλευτική (με την οπτική του φύλου) από εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό. Αναλαμβάνει επίσης την πρόσβαση σε νομική συμβουλευτική, με την παραπομπή στα Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών των δομών του Δικτύου της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων (ΓΓΙΦ) ή άλλων φορέων.

Πιο αναλυτικά⁸:

4.1. Φιλοξενία των Γυναικών και των Παιδιών τους

Ο Ξενώνας προσφέρει ασφαλή διαμονή που περιλαμβάνει στέγη και διατροφή. Η διαμονή έχει μεταβατικό/προσωρινό χαρακτήρα, με στόχο η γυναίκα να επανέλθει στην κοινότητα και να ζήσει ανεξάρτητα. Οι γυναίκες και τα παιδιά τους μπορούν να φιλοξενηθούν έως τρεις (3) μήνες, ενώ ανάλογα με την περίπτωση και εφόσον κριθεί αναγκαίο από το επιστημονικό προσωπικό και τη Διοίκηση του Ξενώνα, η διάρκεια της φιλοξενίας μπορεί να παραταθεί αντίστοιχα. Ο Ξενώνας διαθέτει επαρκή μέτρα για την ασφάλεια των εξυπηρετούμενων γυναικών, ενώ παράλληλα συνεργάζεται με το τοπικό Αστυνομικό Τμήμα.

⁸ Αναλυτική περιγραφή των παρεχόμενων υπηρεσιών παρατίθεται στα αντίστοιχα κεφάλαια του Οδηγού Συμβουλευτικής.

4.2. Κοινωνική στήριξη

Στην κοινωνική στήριξη περιλαμβάνεται η ενημέρωση των εξυπηρετούμενων γυναικών σχετικά με τις κοινωνικές παροχές που, κατ' αρχήν, μπορούν να αξιοποιήσουν. Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά στα ασφαλιστικά δικαιώματα και τα θέματα οικογενειακών σχέσεων, τη γονική μέριμνα και εξειδικευμένα θέματα για τους αρχηγούς των μονογονεϊκών οικογενειών, των ανέργων, των γυναικών σε κατάσταση φτώχειας (π.χ. επιδόματα, παροχές υπηρεσιών σε δημόσιους και δημοτικούς παιδικούς σταθμούς κ.λπ.), τα θέματα εκπαίδευσης, κατάρτισης, υγείας και πρόνοιας, απασχόλησης και άλλα κατά περίπτωση όπως τα θέματα επανένωσης οικογενειών και ασύλου για τον εξυπηρετούμενο προσφυγικό πληθυσμό.

Σε περίπτωση που κριθεί αναγκαίο ή κατόπιν επιθυμίας των εξυπηρετούμενων γυναικών, παραπέμπονται σε αρμόδιες αρχές (π.χ. Αστυνομία, Εισαγγελία, κοινωνικές υπηρεσίες, υπηρεσίες υγείας, κ.ά.) και με τη συνοδεία συμβούλου, αν κριθεί απαραίτητο.

4.3. Ψυχολογική στήριξη

Στην ψυχολογική στήριξη περιλαμβάνεται η ενδυνάμωση της εξυπηρετούμενης μέσω εξειδικευμένης ατομικής συμβουλευτικής και ψυχοκοινωνικής στήριξης, με βασικούς στόχους την κινητοποίηση και την ενίσχυσή της.

4.4. Εργασιακή στήριξη

Στην εργασιακή στήριξη περιλαμβάνεται η παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής σε θέματα απασχόλησης όσο και θέματα επιχειρηματικότητας, με βασικούς άξονες:

- Πληροφόρηση των εξυπηρετούμενων σε θέματα επαγγελματικής κατάρτισης, απασχόλησης, εργασιακών σχέσεων και κοινωνικών υποδομών.
- Συμβουλευτική υποστήριξη των εξυπηρετούμενων για την απασχόληση (ανάπτυξη και υλοποίηση επαγγελματικού σχεδίου).
- Συμβουλευτική υποστήριξη των εξυπηρετούμενων για την επιχειρηματικότητα (ανάπτυξη και υλοποίηση επιχειρηματικού σχεδίου).

5. Στελέχωση

5.1. Ειδικότητες

Για την εύρυθμη και την πλέον αποτελεσματική λειτουργία του Ξενώνα ενδείκνυται η στελέχωσή του κατ' ελάχιστον με τις ακόλουθες ειδικότητες:

- Κοινωνικός/ή Λειτουργός
- Ψυχολόγος
- Παιδαγωγός ή Παιδοψυχολόγος
- Στέλεχος Διοικητικής Υποστήριξης
- Φύλακες
- Γενικό βοηθητικό προσωπικό

Επιπλέον, κρίσιμη θεωρείται η ανάπτυξη μόνιμης συνεργασίας με δίκτυο διερμηνέων και διαπολιτισμικών μεσολαβητών/τριών.

5.2. Καθήκοντα και αρμοδιότητες των στελεχών

Κάθε εργαζόμενος/η αναλαμβάνει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ειδικότητά του/της. Επιπροσθέτως, αναλαμβάνει καθήκοντα, που απορρέουν από τους στόχους και τις γενικότερες ανάγκες του πλαισίου, τηρώντας τον παρόντα κανονισμό λειτουργίας των Ξενώνων Φιλοξενίας και αναγνωρίζοντας τον αλληλοσυμπληρωματικό χαρακτήρα που πρέπει να διέπει τους ρόλους των συμβούλων.

Όλα τα μέλη της ομάδας θεωρούνται ισότιμα και έχουν υποχρέωση να ανταποκρίνονται στις υποχρεώσεις του Ξενώνα και να υποστηρίζουν τις δράσεις του.

Υποχρέωση όλων των στελεχών του Ξενώνα αποτελεί:

- ✓ Η τήρηση της προσέγγισης του εξυπηρετούμενου πληθυσμού με την οπτική του φύλου, της αρχής της εχεμύθειας, της διαφύλαξης του απορρήτου και των λοιπών δεσμεύσεων που απορρέουν από τον Κώδικα Δεοντολογίας των δομών του Δικτύου της ΓΓΙΦ.
- ✓ Η μη αναπαραγωγή έμφυλων στερεοτύπων και διακρίσεων, καθώς και η μη χρήση βίας προς τις εξυπηρετούμενες.

Όλα τα στελέχη του Ξενώνα έχουν την υποχρέωση των παρακάτω:

- Τηρούν το κοινό πλαίσιο λειτουργίας των δομών (π.χ. κοινά έντυπα, κοινές διαδικασίες, κ.λπ.).
- Δεσμεύονται από τις προγραμματικές συμφωνίες και τα πρωτόκολλα συνεργασίας (π.χ. για γυναίκες πρόσφυγες).
- Συμπληρώνουν τα έντυπα που εντάσσονται στις αρμοδιότητές τους.
- Ενημερώνουν την ηλεκτρονική βάση δεδομένων (data base).

- Ενημερώνουν τον φυσικό φάκελο της εξυπηρετούμενης με τα απαραίτητα έγγραφα.
- Συμμετέχουν στις τακτικές διεπιστημονικές συναντήσεις (π.χ. ανά εβδομάδα).
- Συμμετέχουν στις τακτικές οργανωτικές-διοικητικές συναντήσεις (π.χ. ανά εβδομάδα).
- Συμμετέχουν σε δράσεις α) δικτύωσης και β) ενημέρωσης/ευαισθητοποίησης με φορείς συναφείς προς την ειδικότητά τους και συμπληρώνουν τα σχετικά έντυπα σε ηλεκτρονική και έντυπη μορφή.
- Συμπληρώνουν, υποβάλλουν και τηρούν σε φυσικό και ηλεκτρονικό αρχείο τα παραδοτέα τους.
- Συνοδεύουν την εξυπηρετούμενη σε άλλες υπηρεσίες, όταν κρίνεται απαραίτητο.
- Καταγράφουν τις υπάρχουσες δομές αρωγής και προστασίας γυναικών - θυμάτων έμφυλης βίας ή/ και πολλαπλών διακρίσεων, τις μη κυβερνητικές οργανώσεις σε τοπικό επίπεδο και τους φορείς και υπηρεσίες που παρέχουν συμπληρωματικές με τη δομή Υπηρεσίες. Σε τακτικά χρονικά διαστήματα επικαιροποιούν τον κατάλογο των φορέων που μπορεί να απευθυνθούν για συνεργασία, ενισχύοντας τη συμβουλευτική κοινωνική στήριξη.
- Συμμετέχουν σε συνέδρια, ημερίδες κ.ο.κ., παρουσιάζουν το συμβουλευτικό και ερευνητικό τους έργο και συνεργάζονται με άλλα συμβουλευτικά κέντρα, ξενώνες και αντίστοιχες υπηρεσίες, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό με στόχο τη συνεχή εξέλιξη και βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών.
- Διαθέτουν γνώσεις χειρισμού ηλεκτρονικών υπολογιστών, γνωρίζουν τις βασικές αρχές οργάνωσης και λειτουργίας των δομών, καθώς και τις βασικές αρχές συμβουλευτικής. Ακόμα, γνωρίζουν τις υφιστάμενες δομές αρωγής και προστασίας γυναικών θυμάτων βίας που λειτουργούν στην περιοχή, καθώς και τους φορείς που άμεσα ή έμμεσα υποστηρίζουν τη λειτουργία του Ξενώνα.

6. Παραπομπές

Οι παραπομπές στον Ξενώνα γίνονται από τους ακόλουθους φορείς:

- τα Συμβουλευτικά Κέντρα του Δικτύου της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων,
- τα Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών και τις κοινωνικές υπηρεσίες των Δήμων, και
- τις Υπηρεσίες του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ).

Οι προαναφερόμενοι φορείς προβαίνουν σε παραπομπή, αφού πρώτα συνεννοηθούν

με τους/τις αρμόδιους/ες του Ξενώνα σε ό,τι αφορά τη διαθεσιμότητα των θέσεων φιλοξενίας. Επίσης, οφείλουν να αποστείλουν ηλεκτρονικά ή εντύπως, το συντομότερο δυνατόν, το έντυπο υποδοχής και το κοινωνικό ιστορικό.

Ειδικότερα, για τη **φιλοξενία γυναικών που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες του προσφυγικού πληθυσμού**, όπως είναι οι γυναίκες πρόσφυγες θύματα ή εν δυνάμει θύματα βίας και τα παιδιά τους, καθώς και οι γυναίκες πρόσφυγες αρχηγοί μονογονεϊκών οικογενειών που διαβιούν στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης, στις Δομές Προσωρινής Υποδοχής και στις Δομές Προσωρινής Φιλοξενίας, αλλά και εκτός των προαναφερόμενων δομών, ακολουθείται η διαδικασία που προβλέπεται στο Πρωτόκολλο Συνεργασίας των Εθνικών Φορέων για την υιοθέτηση κοινού πλαισίου διαδικασιών εντοπισμού, παραπομπής και φιλοξενίας, αλλά και παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών και δράσεων σε γυναίκες πρόσφυγες θύματα ή εν δυνάμει θύματα βίας και στα παιδιά τους.

7. Εισαγωγή

7.1. Διαδικασίες εισαγωγής

Η υποψήφια εξυπηρετούμενη συμπληρώνει έντυπη δήλωση/αίτηση οικειοθελούς προσέλευσης για φιλοξενία στον Ξενώνα. Για την αποδοχή της αίτησης αυτής συνεκτιμώνται τα προσκομισθέντα παραπεμπτικά έγγραφα και πραγματοποιείται ατομική συνέντευξη από τον/την κοινωνική λειτουργό ή ψυχολόγο του Ξενώνα.

Το επιστημονικό προσωπικό του Ξενώνα είναι το αρμόδιο όργανο για τη σύνταξη εισήγησης περί της αποδοχής ή μη της εκάστοτε παραπομπής για εισαγωγή στη Διοίκηση του Ξενώνα, η οποία αποτελεί το αποφασιστικό και αποκλειστικά υπεύθυνο για κάθε νόμιμη συνέπεια όργανο για την εισαγωγή στον Ξενώνα.

Κατά την εγκατάστασή τους, οι γυναίκες που πρόκειται να φιλοξενηθούν ενημερώνονται προφορικά και γραπτά για τους κανόνες που διέπουν τη λειτουργία του Ξενώνα. Οι γυναίκες που δεν μιλούν ελληνικά (π.χ. πρόσφυγες) ενημερώνονται από τα μεταφρασμένα σε γλώσσα που κατανοούν έντυπα. Στη συνέχεια, έχουν την υποχρέωση να υπογράψουν τη σχετική φόρμα αποδοχής των εν λόγω κανόνων που αφορούν στην ομαλή διαβίωση των εξυπηρετούμενων γυναικών εντός της δομής και δεσμεύουν τόσο τον Ξενώνα και το προσωπικό του για την παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών και τη διασφάλιση συγκεκριμένων δικαιωμάτων, όσο και τις ίδιες τις γυναίκες για τις υποχρεώσεις που συνεπάγονται εκ της φιλοξενίας τους και για την τήρηση των κανόνων λειτουργίας της δομής. Επιπλέον υπογράφουν το έντυπο συγκατάθεσης περί της διάθεσης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για στατιστικούς σκοπούς από τη ΓΓΙΦ.

Κατά την εισαγωγή, ελέγχεται η κατάσταση της υγείας της υποψήφιας εξυπηρετούμενης, με στόχο τόσο την προστασία της ίδιας όσο και τη διαφύλαξη της δημόσιας υγείας εντός του Ξενώνα.

Για την οριστική εισαγωγή και φιλοξενία των γυναικών και των παιδιών τους στον Ξενώνα απαιτείται υγειονομικός έλεγχος μέσω της διενέργειας των κάτωθι εξετάσεων:

- γνωμάτευση από γενικό ιατρό ή παθολόγο για αερογενώς μεταδιδόμενα νοσήματα,
- δερματολογική εκτίμηση για μεταδοτικές δερματικές ασθένειες,
- ψυχιατρική εκτίμηση, για την πιστοποίηση της δυνατότητας συμβίωσης με άλλα άτομα, και
- παιδιατρική γνωμάτευση, για τα παιδιά των γυναικών.

Σε περιπτώσεις εξαιρετικά έκτακτης ανάγκης μπορεί να πραγματοποιηθεί προσωρινή εισαγωγή στον Ξενώνα, χωρίς να έχουν γίνει οι προαναφερθείσες ιατρικές εξετάσεις, εφόσον έχει εξασφαλιστεί χώρος για την προσωρινή φιλοξενία της συγκεκριμένης γυναίκας ή και των παιδιών της σε χωριστό τμήμα του Ξενώνα (χώροι επείγουσας φιλοξενίας), με στόχο την προστασία της υγείας των ανθρώπων που διαμένουν ή εργάζονται σε αυτόν.

Η εν λόγω εισαγωγή μπορεί να έχει μέγιστη διάρκεια 3 ημερών, ή μέχρι να ολοκληρωθούν οι απαραίτητες ιατρικές εξετάσεις. Σε περίπτωση διαπίστωσης ότι οι υποψήφιας γυναίκες ή και τα παιδιά τους νοσούν από σοβαρά μεταδιδόμενα νοσήματα, οι ήδη εξυπηρετούμενες ή υπό διαδικασία εξυπηρέτησης στον Ξενώνα, υποχρεούνται να αποχωρήσουν άμεσα ή δεν γίνονται δεκτές αντίστοιχα.

Στην περίπτωση φιλοξενίας γυναικών που ανήκουν σε **ευάλωτες ομάδες του προσφυγικού πληθυσμού**, όπως είναι οι γυναίκες πρόσφυγες θύματα ή εν δυνάμει θύματα βίας και τα παιδιά τους, καθώς και οι γυναίκες πρόσφυγες αρχηγοί μονογονεϊκών οικογενειών που διαβιούν στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης, στις Δομές Προσωρινής Υποδοχής και στις Δομές Προσωρινής Φιλοξενίας, αλλά και εκτός των προαναφερόμενων δομών, η διαδικασία εισαγωγής έχει ως εξής:

1. Ο εντοπισμός γίνεται στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης, στις Ανοιχτές Δομές Προσωρινής Υποδοχής και τις Ανοιχτές Δομές Προσωρινής Φιλοξενίας από στελέχη των αρμόδιων κρατικών αρχών ή/και από πιστοποιημένη ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στις δομές, τα οποία και εισηγούνται την παραπομπή.

Σε περίπτωση εντοπισμού περιστατικών της ομάδας-στόχου εκτός των ανωτέρω περιγραφόμενων δομών προσωρινής υποδοχής και φιλοξενίας, δίνεται η δυνατότητα σε στελέχη των κρατικών δομών ή σε συγκεκριμένες ΜΚΟ, με τις οποίες συνεργάζεται η ΓΠΦ, να απευθύνονται στα κατά τόπους Συμβουλευτικά Κέντρα⁹ ή στις Κοινωνικές Υπηρεσίες των Δήμων.

2. Η αρχική παραπομπή στα Συμβουλευτικά Κέντρα του Δικτύου της ΓΠΦ ή στις Κοινωνικές Υπηρεσίες των Δήμων ή στο Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ) γίνεται από την αρμόδια κρατική Αρχή, δηλαδή α) τον/την Διοικητή/τρια του

⁹ Πληροφορίες στο www.womensos.gr και στην 24ωρη Τηλεφωνική Γραμμή SOS 15900.

Κέντρου Υποδοχής και Ταυτοποίησης, β) τον/την Προϊστάμενο/-η των Ανοιχτών Δομών Προσωρινής Υποδοχής και των Ανοιχτών Δομών Προσωρινής Φιλοξενίας, μέσω παραπεμπτικού σημειώματος. Την ευθύνη για τη συνοδεία των εξυπηρετούμενων γυναικών και των παιδιών τους από τους ως άνω χώρους έως τις δομές του Δικτύου της ΓΓΙΦ ή τις Κοινωνικές Υπηρεσίες των Δήμων ή το ΕΚΚΑ, αναλαμβάνει όποιος φορέας έχει εισηγηθεί την παραπομπή (στελέχη κρατικών δομών ή πιστοποιημένες ΜΚΟ). Σε περίπτωση που αυτό δεν καθίσταται εφικτό, σε συνεργασία με τις δομές ή φορείς υποδοχής διασφαλίζεται η συνοδεία των γυναικών από στελέχη των Συμβουλευτικών Κέντρων/διαπολιτισμικούς μεσολαβητές ή των Κοινωνικών Υπηρεσιών των Δήμων ή του ΕΚΚΑ.

3. Η Μη Κυβερνητική Οργάνωση (ΜΚΟ) που δραστηριοποιείται στις ανωτέρω δομές, αφού εντοπίσει γυναίκες της ομάδας-στόχος: α) ενημερώνει την αρμόδια κρατική Αρχή, β) επικοινωνεί τηλεφωνικά με τα στελέχη του γεωγραφικά αρμόδιου Συμβουλευτικού Κέντρου ή την Κοινωνική Υπηρεσία του οικείου Δήμου ή το ΕΚΚΑ, προκειμένου να ελεγχθεί η δυνατότητα φιλοξενίας σε Ξενώνα, γ) φροντίζει για την υποχρεωτική ιατρική εκτίμηση¹⁰, σε συνεργασία με τις αρμόδιες κρατικές (Δήμων ή δημοσίων μονάδων) υγειονομικές αρχές. Για το σκοπό αυτό, σε περίπτωση που οι εξετάσεις γίνουν από δημόσιες μονάδες που υπάγονται στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Υγείας, οι δομές φιλοξενίας, οφείλουν να ενημερώνουν τις πλησιέστερες μονάδες Πρωτοβάθμιου Εθνικού Δικτύου Υγείας (ΠΕΔΥ), οι οποίες πληρούν τις προϋποθέσεις των οδηγιών της Γενικής Γραμματείας Δημόσιας Υγείας, για τον αριθμό των φιλοξενούμενων γυναικών και παιδιών, καθώς και την έγκαιρη ένταξη νέας εξυπηρετούμενης στη δομή. Οι υποψήφιος προς φιλοξενία, παραπεμπόμενες γυναίκες, συνοδεύονται υποχρεωτικά κατά την ιατρική εξέταση από κατάλληλο προσωπικό και διερμηνέα. Δεν γίνεται καμία ιατρική εκτίμηση εάν δεν υπάρχει το σχετικό παραπεμπτικό αρμόδιου φορέα και εξασφαλισμένη θέση σε Ξενώνα φιλοξενίας. Συντονισμό της διαδικασίας ιατρικής εκτίμησης καθώς και την παροχή επικουρικών υπηρεσιών σχετικά με αυτές, δύναται να παρέχει το Εθνικό Κέντρο Επιχειρήσεων Υγείας, δ) αναλαμβάνει τη μεταφορά της γυναίκας και των παιδιών της, εφόσον υπάρχουν, με την παρουσία διερμηνέα/διαπολιτισμικού/-ής μεσολαβητή/τρια, σε προκαθορισμένο ραντεβού με το Συμβουλευτικό Κέντρο ή την Κοινωνική Υπηρεσία του οικείου Δήμου ή το ΕΚΚΑ. Σε περίπτωση, που δεν υπάρχει συνδρομή από ΜΚΟ για τη μεταφορά της γυναίκας και των παιδιών της, η μεταφορά γίνεται είτε από τον Δήμο ή την Περιφέρεια με χρήση επιβατικών οχημάτων είτε με τη συνδρομή του Κεντρικού Επιχειρησιακού Οργάνου Μετανάστευσης (ΚΕΠΟΜ).
4. Σε περίπτωση παραπομπής στον Ξενώνα από Συμβουλευτικό Κέντρο, τα στελέχη του: α) παρέχουν συμβουλευτικές υπηρεσίες, σύμφωνα με τα ισχύοντα

⁴ Οι ιατρικές εξετάσεις γίνονται βάσει των ισχυουσών οδηγιών από το Υπουργείο Υγείας και σε αυτές περιλαμβάνεται η λειτουργική καταλληλότητα συμβίωσης. Η καταλληλότητα φιλοξενίας δύναται να εκδίδεται και από κοινωνικό/ή λειτουργό ή ψυχολόγο ή ψυχίατρο κρατικού φορέα. Οι ιατρικές εξετάσεις δύναται να διαφοροποιηθούν με αντίστοιχες αποφάσεις-οδηγίες της Γενικής Γραμματείας Δημόσιας Υγείας. Ο τόπος της εξέτασης κρίνεται σε συνεργασία με τον αρμόδιο προϊστάμενο της μονάδας ΠΕΔΥ που ανήκει η δομή φιλοξενίας.

επιστημονικά πρότυπα, με τη βοήθεια του/της διερμηνέα στην υποψήφια φιλοξενούμενη: συμπληρώνεται το κοινωνικό ιστορικό και η γυναίκα ενημερώνεται για το πλαίσιο, τη διαδικασία, τις συνθήκες και τις προϋποθέσεις φιλοξενίας, κρίνεται επίσης η καταλληλότητα της υποψήφιας εξυπηρετούμενης από κοινωνικό λειτουργό, εφόσον αυτό είναι εφικτό, β) ελέγχουν για τη διαθεσιμότητα του Ξενώνα, πριν την παραπομπή της προς φιλοξενία γυναίκας, ενημερώνουν για το αίτημα φιλοξενίας και πληροφορούν σχετικά τον φορέα εντοπισμού, γ) ενημερώνουν¹¹ την Κοινωνική Υπηρεσία του Δήμου για την επικείμενη εισαγωγή στον ξενώνα, ώστε να επιληφθεί τη μεταφορά της γυναίκας, δ) ενημερώνουν το ΚΕΠΟΜ στην περίπτωση αποχώρησης από τον Ξενώνα Φιλοξενίας γυναικών προσφύγων ή των παιδιών τους.

5. Σε περίπτωση παραπομπής στον Ξενώνα από την Κοινωνική Υπηρεσία του Δήμου, τα στελέχη της: α) παρέχουν συμβουλευτικές υπηρεσίες, με τη βοήθεια του/της διερμηνέα στη γυναίκα: συμπληρώνεται το κοινωνικό ιστορικό και η γυναίκα ενημερώνεται για το πλαίσιο, τη διαδικασία, τις συνθήκες και τις προϋποθέσεις φιλοξενίας, κρίνεται η καταλληλότητα φιλοξενίας, εφόσον ο Δήμος έχει το κατάλληλο προσωπικό (ψυχολόγο, κοινωνικό λειτουργό), β) ελέγχουν για τη διαθεσιμότητα του Ξενώνα πριν την παραπομπή της προς φιλοξενία γυναίκας, ενημερώνουν¹² για το αίτημα φιλοξενίας και πληροφορούν σχετικά τον φορέα εντοπισμού, γ) αναλαμβάνουν τη μεταφορά των γυναικών και των παιδιών τους με επιβατικά οχήματα ιδιοκτησίας ΟΤΑ Α' και Β' προς (και από) τον ξενώνα φιλοξενίας ή όπου αλλού κριθεί αναγκαίο και δ) ενημερώνουν το ΚΕΠΟΜ για τις περιπτώσεις αποχώρησης από τον Ξενώνα Φιλοξενίας γυναικών προσφύγων ή των παιδιών τους.
6. Σε περίπτωση παραπομπής στον Ξενώνα από το ΕΚΚΑ, τα στελέχη του: α) παρέχουν συμβουλευτικές υπηρεσίες, με τη βοήθεια του/της διερμηνέα στη γυναίκα: συμπληρώνεται το κοινωνικό ιστορικό και η γυναίκα ενημερώνεται για το πλαίσιο, τη διαδικασία, τις συνθήκες και τις προϋποθέσεις φιλοξενίας, β) ελέγχουν για τη διαθεσιμότητα του Ξενώνα, ενημερώνουν για το αίτημα φιλοξενίας και πληροφορούν σχετικά τον φορέα εντοπισμού, γ) ενημερώνουν την Κοινωνική Υπηρεσία του Δήμου για την επικείμενη εισαγωγή στον ξενώνα, ώστε να επιληφθεί τη μεταφορά της γυναίκας στον ξενώνα φιλοξενίας και δ) ενημερώνουν το ΚΕΠΟΜ για τις περιπτώσεις αποχώρησης από τον Ξενώνα Φιλοξενίας γυναικών προσφύγων ή των παιδιών τους. Διευκρινίζεται ότι στην περίπτωση που το ΕΚΚΑ παραπέμπει σε δικό του ξενώνα, ακολουθούνται οι διαδικασίες του φορέα.

¹¹ Το Συμβουλευτικό Κέντρο ενημερώνει αρμοδίως το ΕΚΚΑ για τις περιπτώσεις φιλοξενίας γυναικών αιτουσών ασύλου ως υπεύθυνη αρχή για την τήρηση συστήματος καταγραφής, διαχείρισης και παρακολούθησης αιτημάτων στέγασης αιτούντων άσυλο, σύμφωνα με την υπ' αριθμ. Π2δ/Γ.Π. 93510/2011 (ΦΕΚ Β' 2016).

¹² Το Συμβουλευτικό Κέντρο ενημερώνει αρμοδίως το ΕΚΚΑ για τις περιπτώσεις φιλοξενίας γυναικών αιτουσών ασύλου ως υπεύθυνη αρχή για την τήρηση συστήματος καταγραφής, διαχείρισης και παρακολούθησης αιτημάτων στέγασης αιτούντων άσυλο, σύμφωνα με την υπ' αριθμ. Π2δ/Γ.Π. 93510/2011 (ΦΕΚ Β' 2016).

7.2. Προϋποθέσεις φιλοξενίας

Για τη διασφάλιση της δημόσιας υγείας εντός του Ξενώνα δεν γίνονται δεκτές γυναίκες ή και παιδιά αυτών που, κατόπιν του σχετικού στην παράγραφο 7.1 υγειονομικού ελέγχου, διαπιστωθεί ότι πάσχει:

- Από αερογενώς μεταδιδόμενο νόσημα, σύμφωνα με γνωμάτευση με νόμιμη ισχύ θεράποντα/ουσα ιατρού (γενικού ιατρού ή παθολόγου και παιδίατρου για τα παιδιά).
- Από δερματικό μεταδιδόμενο νόσημα, σύμφωνα με γνωμάτευση με νόμιμη ισχύ από ειδικό δερματολόγο.
- Από ψυχιατρικό νόσημα που καθιστά λειτουργικά ακατάλληλη τη συμβίωση – φιλοξενία, σύμφωνα με γνωμάτευση με νόμιμη ισχύ από κοινωνικό λειτουργό ή ψυχολόγο ή ψυχίατρο κρατικού φορέα.

7.3. Περιπτώσεις που χρήζουν προσοχής και ιδιαίτερης μέριμνας

Οι ακόλουθες περιπτώσεις πρέπει να τυγχάνουν ιδιαίτερης προσοχής από τους/τις υπευθύνους/ες εισαγωγής:

- Οι γυναίκες που έχουν υποστεί πρόσφατα ξυλοδαρμό, μπορούν, εφόσον το επιθυμούν, να απευθυνθούν στην Ιατροδικαστική Υπηρεσία ή σε εφημερεύον Νοσοκομείο για την επίσημη πιστοποίηση της κακοποίησής τους.
- Οι γυναίκες που επιθυμούν να υποβάλουν μήνυση παραπέμπονται αρμοδίως για νομική συμβουλευτική. Σε αυτή την περίπτωση, διερευνάται η δυνατότητα παροχής δωρεάν νομικής βοήθειας.
- Οι γυναίκες με παιδιά εντός γάμου ή συμφώνου συμβίωσης οφείλουν να απευθυνθούν στο οικείο Αστυνομικό Τμήμα ή στην Εισαγγελία προκειμένου να καταγραφεί η εγκατάλειψη της οικογενειακής εστίας λόγω της κακοποίησής τους.

8. Κανόνες φιλοξενίας / συμβίωσης

- Η εξυπηρετούμενη υποχρεούται να διαφυλάξει το απόρρητο της διεύθυνσης του Ξενώνα, τόσο κατά τη διάρκεια της φιλοξενίας της, όσο και μετά την αποχώρησή της από αυτόν.
- Η εξυπηρετούμενη δέχεται να υποβληθεί στις αναφερθείσες στο άρθρο 7 του Κανονισμού ιατρικές εξετάσεις, με στόχο τόσο την προστασία της ίδιας όσο και τη διαφύλαξη της δημόσιας υγείας εντός του Ξενώνα.

- Εάν διαπιστωθεί κάποιο πρόβλημα υγείας υποχρεούται να ακολουθήσει τις ιατρικές οδηγίες και την απαραίτητη αγωγή. Στην περίπτωση κατά την οποία η εξυπηρετούμενη νοσήσει από σοβαρό μεταδιδόμενο νόσημα, ισχύουν τα οριζόμενα στην παράγραφο 7.
- Ο Ξενώνας μεριμνά για την πραγματοποίηση των αναγκαίων ιατρικών εξετάσεων και για την εξασφάλιση της απαραίτητης ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.
- Απαγορεύεται η χρήση οινοπνευματωδών ποτών ή άλλων ουσιών και φαρμάκων με εξαίρεση εκείνα που διαπιστωμένα έχουν συνταγογραφηθεί από ιατρό.
- Απαγορεύεται το κάπνισμα στα υπνοδωμάτια και στους κοινόχρηστους χώρους. Επιτρέπεται μόνο σε προκαθορισμένο χώρο.
- Απαγορεύεται η κατοχή αιχμηρών αντικειμένων.
- Η έξοδος από τον Ξενώνα πραγματοποιείται μετά από συνεννόηση με την/τον υπεύθυνη/ο. Η εξυπηρετούμενη υπογράφει σχετικό έντυπο στο οποίο αναφέρεται η ώρα εξόδου, το διάστημα απουσίας και η ώρα επιστροφής.
- Τα γεύματα πραγματοποιούνται στον προκαθορισμένο γι' αυτό το σκοπό χώρο και σε συγκεκριμένες ώρες. Απαγορεύεται η παρασκευή ή η μεταφορά φαγητού στα δωμάτια.
- Οι εξυπηρετούμενες ευθύνονται για τον καθαρισμό του χώρου εστίασης της δομής μετά το πέρας των γευμάτων.
- Οι εξυπηρετούμενες έχουν την πλήρη και αποκλειστική ευθύνη για τη φύλαξη των προσωπικών τους αντικειμένων.
- Κάθε εξυπηρετούμενη έχει το δικαίωμα να διαθέτει προσωπικό χώρο εντός της δομής και τη δυνατότητα να κινείται ελεύθερα σε όλους τους κοινόχρηστους χώρους του Ξενώνα.
- Οι εξυπηρετούμενες ευθύνονται για τη διατήρηση της καθαριότητας και της τάξης τόσο των χώρων του Ξενώνα όσο και του προσωπικού τους χώρου με την υποστήριξη του αρμόδιου στελέχους του Ξενώνα.
- Οι μητέρες των παιδιών που φιλοξενούνται στον Ξενώνα έχουν την πλήρη και αποκλειστική ευθύνη για τη φροντίδα και την προστασία τους. Επίσης, οφείλουν να συμμορφωθούν με την τήρηση της υποχρεωτικής φοίτησης των παιδιών τους στην αντίστοιχη εκπαιδευτική βαθμίδα. Ως εκ τούτου, τα παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας εγγράφονται αντίστοιχα σε νηπιαγωγεία, δημοτικά και γυμνάσια της περιοχής όπου βρίσκεται ο Ξενώνας.
- Κατά τη διάρκεια της φιλοξενίας, ξεκινά η ψυχολογική, κοινωνική και εργασιακή στήριξη με βάση τις ανάγκες της εξυπηρετούμενης και το σχέδιο παρέμβασης που

καταρτίζεται γι' αυτό τον σκοπό. Εφόσον η ίδια συμφωνήσει με τα παραπάνω, οφείλει να συμμετέχει ανελλιπώς στις ατομικές ή/και ομαδικές συνεδρίες. Επισημαίνεται ότι η νομική στήριξη μπορεί να παρασχεθεί μέσω παραπομπής σε Συμβουλευτικό Κέντρο του Δικτύου της ΓΓΙΦ.

- Από την πρώτη μέρα οριστικής εισαγωγής στον Ξενώνα και κατόπιν αιτήματος της εξυπηρετούμενης δύναται να χορηγείται Βεβαίωση Φιλοξενίας για κάθε νόμιμη χρήση.
- Η φιλοξενία των γυναικών διακόπτεται άμεσα λόγω απρεπούς ή βίαιης συμπεριφοράς τους κατά την απόλυτη κρίση και διακριτική ευχέρεια της Διοίκησης του Ξενώνα. Το αρμόδιο όργανο, που ορίζει ο φορέας υλοποίησης του υποέργου λειτουργίας του Ξενώνα, δύναται να διακόψει την παραμονή της εξυπηρετούμενης, με αιτιολογημένη απόφασή του και για λόγους που αφορούν στην πλημμελή τήρηση εκ μέρους της εξυπηρετούμενης των όρων φιλοξενίας.

9. Τηρούμενα Αρχεία

Προκειμένου να εξασφαλιστεί η βέλτιστη και αποτελεσματική λειτουργία του Ξενώνα και για τον συντονισμό του συνόλου των δράσεων, τηρούνται αρχεία στη βάση συνεχούς ενημέρωσης τους από τα στελέχη της δομής. Τα τηρούμενα αρχεία αφενός περιλαμβάνουν τα παραδοτέα όπως περιγράφονται στην εκάστοτε Απόφαση Υλοποίησης και αφετέρου είναι απαραίτητα για τη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας των δομών. Ενδεικτικά τηρούμενα αρχεία είναι τα ακόλουθα:

9.1. Βάση Στατιστικών Δεδομένων

9.1.1 Λειτουργία του Ξενώνα

- ο αριθμός των εξυπηρετούμενων γυναικών και των παιδιών τους,
- ο αριθμός των αιτημάτων φιλοξενίας,
- ο αριθμός των αιτημάτων που ικανοποιούνται,
- ο χρόνος παραμονής των εξυπηρετούμενων γυναικών στον Ξενώνα,
- οι φορείς που πραγματοποιούν παραπομπές, και
- οι συνεργασίες με άλλους φορείς.

9.1.2 Εσωτερικές διαδικασίες

- ο αριθμός των συνεδριών συμβουλευτικής στήριξης και το είδος τους,
- οι εμπλεκόμενες ειδικότητες ανά είδος στήριξης,
- ο τρόπος συνεργασίας της συμβουλευτικής ομάδας,
- αξιολόγηση της λειτουργίας και της αποτελεσματικότητας της

- συμβουλευτικής ομάδας σε τακτά προκαθορισμένα διαστήματα,
- επαναπροσδιορισμός λειτουργίας και αρμοδιοτήτων με βάση τη συνεχή αξιολόγηση των παρεχομένων υπηρεσιών,
 - τελική αξιολόγηση των παρασχεθεισών από τον Ξενώνα υπηρεσιών μετά το πέρας κάθε φιλοξενίας,
 - κατάρτιση εξαμηνιαίων και ετησίων εκθέσεων σε ό,τι αφορά την προσέλευση και την πορεία των περιπτώσεων των εξυπηρετούμενων γυναικών, και
 - αξιολόγηση, στο πλαίσιο της εποπτείας, των επιστημονικών, διοικητικών και οργανωτικών συνθηκών εργασίας από το σύνολο του προσωπικού του Ξενώνα.

9.2 Αρχεία

9.2.1 Για τις εξυπηρετούμενες γυναίκες:

- Έντυπη Αίτηση οικειοθελούς προσέλευσης για φιλοξενία,
- Έντυπο Αποδοχής των Κανόνων Λειτουργίας του Ξενώνα,
- Έντυπο Παραλαβής Ιματισμού,
- Έντυπο συγκατάθεσης για την τήρηση αρχείων προσωπικών δεδομένων (υπόδειγμα του οποίου παρατίθεται στο παράρτημα 1 του παρόντος Κανονισμού),
- Ατομικό Δελτίο Συμβουλευτικής Παρέμβασης που ενημερώνεται για το σύνολο των ενεργειών και των συνεδριών που πραγματοποιούνται σε αυτό το πλαίσιο,
- Έντυπο προσωρινής απουσίας,
- Έντυπο οριστικής αποχώρησης,
- Φάκελος καταγραφής όλων των στοιχείων της περίπτωσης,
- Βεβαίωση Φιλοξενίας (υπόδειγμα του οποίου παρατίθεται στο παράρτημα 5 του παρόντος Κανονισμού)
- Έντυπο αξιολόγησης των παρασχεθέντων υπηρεσιών.

9.2.2 Για τη Λειτουργία του Ξενώνα:

- Παρουσιολόγια στελεχών,
- Φόρμες επικοινωνίας,
- Ηλεκτρονική βάση δεδομένων,
- Βιβλίο επικοινωνίας φορέων,
- Βιβλίο Εισόδου-Εξόδου των εξυπηρετούμενων γυναικών (ώρα αποχώρησης,

- επιστροφής και παρατηρήσεις), και
- Μητρώο Ξενώνα (εισαγωγή, αποχώρηση, προορισμός, υπεύθυνος, παρατηρήσεις).
- Έντυπα δικτύωσης και έντυπα ενημέρωσης/ευαισθητοποίησης

9.2.3 Φάκελος εξυπηρετούμενης Γυναίκας:

- Γνωματεύσεις φορέων υγείας,
- Εκτιμήσεις/Εκθέσεις φορέων παραπομπής,
- Έντυπο Υποδοχής,
- Έντυπο Συγκατάθεσης,
- Έντυπο Κοινωνικού Ιστορικού (έμφυλης βία ή /και πολλαπλών διακρίσεων),
- Έντυπο Νομικής κατάστασης,
- Έντυπα ατομικών και ομαδικών συνεδριών,
- Βεβαιώσεις εξυπηρετούμενων,
- Έντυπο follow-up κ.λπ.

Στον φάκελο περιλαμβάνονται όποια στοιχεία αφορούν την εξυπηρετούμενη γυναίκα. Συμπληρώνεται περιοδικά από όλες/ους τις/τους συμβούλους, βάσει της ειδικότητάς τους και των δεδομένων των συνεδριών που πραγματοποιούνται.

Οι σύμβουλοι καταγράφουν σε αυτό τους στόχους, τις συναντήσεις, την εξέλιξη της διαδικασίας, την εκτίμηση των ενεργειών και σχετικές παρατηρήσεις ανά εξυπηρετούμενη στο πλαίσιο της εργασίας τους.

Τέλος, προκειμένου να αντιμετωπιστούν συγκεκριμένες ανάγκες που προκύπτουν, τηρείται αναλυτικό ημερολόγιο ενεργειών και επικοινωνίας με τις υπηρεσίες που έχουν παραπέμψει την εξυπηρετούμενη στον Ξενώνα και με εκείνες στις οποίες παραπέμπει τις εξυπηρετούμενες γυναίκες ο Ξενώνας.

10. Γενική Περιγραφή Αρμοδιοτήτων Προσωπικού

- Το επιστημονικό προσωπικό του Ξενώνα ασκεί τα καθήκοντα και τις αρμοδιότητές του σύμφωνα με το καθηκοντολόγιο της ειδικότητάς του.
- Τα στελέχη διοικητικής στήριξης/ διαχείρισης φροντίζουν για τη διοικητική επάρκεια του Ξενώνα με εργασίες όπως την οργάνωση και τήρηση του αρχείου, του πρωτοκόλλου εισερχομένων και εξερχόμενων εγγράφων, του παρουσιολογίου των στελεχών, την ενημέρωση της βάσης δεδομένων, καθώς και οποιαδήποτε εργασία που αφορά διοικητική και τεχνική υποστήριξη και συντονισμό για τη λειτουργία του Ξενώνα.
- Το γενικό βοηθητικό προσωπικό φροντίζει για την εύρυθμη λειτουργία του

Ξενώνα σε ζητήματα λειτουργικών αναγκών, όπως θέρμανση, τροφοδοσία, καθαριότητα, κ.λπ.

- Ταυτόχρονα, κάθε εργαζόμενη/ος αναλαμβάνει, όπου και όποτε χρειάζεται, τα καθήκοντα που απορρέουν από τους στόχους και τις γενικότερες ανάγκες της λειτουργίας του Ξενώνα, με γνώμονα πάντα την καλή και αποτελεσματική συνεργασία της ομάδας για την παροχή της καλύτερης δυνατής βοήθειας και υποστήριξης στις εξυπηρετούμενες.
- Οι σύμβουλοι συνεργάζονται στενά, προκειμένου οι εξυπηρετούμενες να αντιμετωπίζονται κατά περίπτωση με βάση τις ιδιαίτερες ανάγκες τους στον τομέα της κάθε ειδικότητας. Μεταξύ των συμβούλων υπάρχει ανατροφοδότηση των πληροφοριών και των εκτιμήσεων ακόμα και σε καθημερινή βάση, δεδομένου ότι οι γυναίκες έχουν τακτικές συναντήσεις μαζί τους.
- Η τήρηση της εχεμύθειας και του απορρήτου είναι υποχρέωση όλων. Οι σύμβουλοι οφείλουν να σέβονται τις δυσκολίες και τους περιορισμούς που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες, καθώς και τις αντιφάσεις και παλινωδίες στη συμπεριφορά και τα συναισθήματά τους.

11. Ψυχολογική Εποπτεία

Η ψυχολογική εποπτεία υποστηρίζει, βοηθά και παρακολουθεί τον/τη σύμβουλο ενθαρρύνοντάς τον/ την και θέτοντας ασφαλές πλαίσιο, όρια και προϋποθέσεις για να αναπτύξει αποτελεσματικά τον δικό του/ της τρόπο δουλειάς με την εξυπηρετούμενη. Με αυτόν τον τρόπο, η ψυχολογική εποπτεία προστατεύει παράλληλα τον/τη σύμβουλο από υπερβάσεις καθήκοντος και από την επαγγελματική κόπωση.

Εφόσον παρέχεται ψυχολογική εποπτεία, η παρακολούθησή της είναι υποχρεωτική για όλο το προσωπικό (επιστημονικό/διοικητικό/βοηθητικό) του Ξενώνα.

12. Επιστημονική Εποπτεία

Οι δομές του Δικτύου της ΓΓΙΦ επιβλέπονται/παρακολουθούνται επιστημονικά και συντονίζονται από το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ). Βασικοί στόχοι είναι:

α) Η υιοθέτηση και η παρακολούθηση της εφαρμογής ενιαίου τρόπου οργάνωσης/λειτουργίας των δομών του Δικτύου της ΓΓΙΦ, καθώς και η αποτελεσματική διασύνδεσή τους προς όφελος των γυναικών.

β) Η πολύπλευρη στήριξη των δομών του Δικτύου της ΓΓΙΦ και των στελεχών για την άμεση ανταπόκρισή τους στις σύνθετες ανάγκες των εξυπηρετούμενων γυναικών.

γ) Η απρόσκοπτη εργασία των στελεχών των δομών του Δικτύου της ΓΓΙΦ, προκειμένου να διασφαλίζεται η βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών.

13. Αξιολόγηση παρεχόμενων υπηρεσιών

❖ Αξιολόγηση από τη σκοπιά των εργαζομένων στον Ξενώνα

Η εκτίμηση των παρεχόμενων υπηρεσιών προσφέρει τη δυνατότητα στους/στις εργαζόμενους/ες να αξιολογήσουν τις συνθήκες εργασίας τους σε επιστημονικό, διοικητικό και οργανωτικό επίπεδο. Ειδικότερα, στο πλαίσιο της εκτίμησης των υπηρεσιών:

- Αναφέρεται ο αριθμός των φιλοξενούμενων ενδεικτικά, ως προς την πρώτη επαφή, τις ενέργειες υποστήριξης και τη διάρκεια φιλοξενίας.
- Παρακολουθείται η τήρηση των όρων εργασίας που υπαγορεύονται από τη σχέση εργασίας και τη δεοντολογία που διέπει κάθε ειδικότητα.
- Καταγράφεται η κίνηση του Ξενώνα μέσω εκθέσεων σε εξαμηνιαία και ετήσια βάση.
- Αξιολογούνται τα αποτελέσματα των παρεχόμενων υπηρεσιών μέσω της παρακολούθησης από τους/τις συμβούλους της πορείας των εξυπηρετούμενων γυναικών μετά το πέρας της φιλοξενίας (follow-up).

❖ Αξιολόγηση από τη σκοπιά των εξυπηρετούμενων του Ξενώνα

Η προβλεπόμενη διαδικασία έχει ως σκοπό την αξιολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών, μέσω ειδικά σχεδιασμένου ερωτηματολογίου, το οποίο διατίθεται στις εξυπηρετούμενες μέσω της γραμματείας των δομών του Δικτύου της ΓΓΙΦ. Σχετικό υπόδειγμα εντύπου παρατίθεται στο Παράρτημα 3 του παρόντος Κανονισμού.

Οι εξυπηρετούμενες ενημερώνονται σχετικά με τον εθελοντικό και ανώνυμο χαρακτήρα της διαδικασίας και συμπληρώνουν το ερωτηματολόγιο σε όποια χρονική στιγμή επιλέξουν οι ίδιες.

Το συμπληρωμένο έντυπο τοποθετείται σε κλειδωμένο και αδιαφανές κουτί διαθέσιμο στον χώρο της δομής.

Τα ερωτηματολόγια αξιολόγησης συλλέγονται και τυγχάνουν επεξεργασίας από τον φορέα υλοποίησης του έργου.

Δικαίωμα πρόσβασης και επεξεργασίας των εντύπων αυτών δύναται να έχει και η Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων (ΓΓΙΦ).

❖ Αξιολόγηση από τη σκοπιά της ΓΓΙΦ

Το έργο των Δομών αξιολογείται επιπρόσθετα από την ΓΓΙΦ μέσω της λειτουργίας της Επιτελικής Ομάδας Συντονισμού (ΕΟΣ), η οποία είναι αρμόδια για την εποπτεία των

Δικαιούχων, με στόχο την αποτελεσματικότερη εφαρμογή της πολιτικής για την καταπολέμηση της βίας και των πολλαπλών διακρίσεων κατά των γυναικών και την εξασφάλιση της ποιότητας της λειτουργίας των Δομών, σύμφωνα με την υπ' αρ. 725/19-4-2016 Απόφαση Σύστασης Επιτελικής Ομάδας Συντονισμού της Πράξης: «Οριζόντιες Παρεμβάσεις Εθνικής Εμβέλειας για την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών».

Ως προς τους σκοπούς της αξιολόγησης μπορούν να αξιοποιηθούν τα εξής παραδοτέα της ΕΟΣ:

- Εκθέσεις αναφοράς για κάθε επιτόπια επίσκεψη / συνάντηση εργασίας.
- Εξαμηνιαίες αναφορές εργασιών.

14. Επιτελική Ομάδα Συντονισμού (ΕΟΣ)

Το έργο της Επιτελής Ομάδας Συντονισμού συνίσταται κυρίως: στην εποπτεία των Δικαιούχων, από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, με στόχο την αποτελεσματικότερη εφαρμογή της πολιτικής για θέματα καταπολέμησης της έμφυλης βίας ή/ και πολλαπλών διακρίσεων, την εξασφάλιση της ποιότητας της λειτουργίας των Δομών, καθώς και τη διευθέτηση τυχόν θεμάτων που θα προκύψουν κατά τη διάρκεια λειτουργίας των Δομών. Αντικείμενο της Επιτελικής Ομάδας Συντονισμού είναι αφενός η παρακολούθηση της εφαρμογής του πλαισίου που τέθηκε από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων για την αποτελεσματική λειτουργία των Δομών του Δικτύου, αφετέρου ο συντονισμός και η παρακολούθηση όλων των εργασιών που απαιτούνται για την εκτέλεση της Προγραμματικής Συμφωνίας, καθώς και η επίλυση κάθε διαφοράς που προκύπτει μεταξύ των συμβαλλομένων μερών σχετικά με την ερμηνεία των όρων και τον τρόπο εφαρμογής της.

15. Follow-up

Σε ό,τι αφορά την παρακολούθηση (follow up) της πορείας της εξυπηρετούμενης γυναίκας, διενεργείται είτε κατ' ιδίαν συνάντηση είτε τηλεφωνική επαφή σε τρεις χρονικές περιόδους μετά το πέρας των παρεχόμενων υπηρεσιών στη εξυπηρετούμενη γυναίκα: ένα (1) μήνα, τρεις (3) μήνες και έξι (6) μήνες. Για τον σκοπό αυτό ο/η σύμβουλος μπορεί να χρησιμοποιήσει το ενδεικτικό θεματολόγιο ερωτήσεων που παρατίθεται στο Παράρτημα 2 του παρόντος Κανονισμού.

16. Πρόσβαση σε Φάκελο και Χορήγηση Βεβαίωσης στις Εξυπηρετούμενες

Οι εξυπηρετούμενες των Ξενώνων δύναται να λάβουν βεβαίωση για την παροχή υπηρεσιών φιλοξενίας, η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για κάθε νόμιμη χρήση και εφόσον έχει υπογράψει το Έντυπο Συγκατάθεσης που επιτρέπει την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων (Παράρτημα 1). Σχετικό υπόδειγμα εντύπου παρατίθεται στο Παράρτημα 5 του παρόντος Κανονισμού και χορηγείται κατόπιν έγγραφης αίτησης της εξυπηρετούμενης

σύμφωνα με το έντυπο του Παραρτήματος 4.

Η εξυπηρετούμενη έχει επίσης τη δυνατότητα πρόσβασης στο φάκελό της, κατόπιν έγγραφης αίτησης της εξυπηρετούμενης.

17. Ισχύς-Τροποποίηση του Κανονισμού Λειτουργίας

Ο παρών Κανονισμός ισχύει και δεσμεύει όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και φυσικά πρόσωπα: επιστημονικό, διοικητικό και άλλο προσωπικό, Δήμος, τοπικοί και άλλοι φορείς, οι εξυπηρετούμενες γυναίκες και τα παιδιά τους, από τη δημοσίευσή του στην ιστοσελίδα της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων: www.isotita.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

ΕΝΤΥΠΟ ΣΥΓΚΑΤΑΘΕΣΗΣ

Δίνω τη συγκατάθεσή μου για την επεξεργασία των δεδομένων μου προσωπικού χαρακτήρα με σκοπό:

- α. την οργάνωση και παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, και
- β. για στατιστική επεξεργασία και προς χρήση της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων (Δραγατσανίου 8, Αθήνα).

Γνωρίζω τα δικαιώματά μου για ενημέρωση, πρόσβαση και αντίρρηση στη συλλογή των δεδομένων μου (αρ.11-13 ν. 2472/1997).

Επίσης, ενημερώθηκα ότι στο πλαίσιο της διαδικασίας στατιστικής επεξεργασίας, τα ατομικά μου στοιχεία (π.χ. όνομα, δ/νση, τηλέφωνο) δεν θα κοινοποιούνται σε τρίτους, σύμφωνα με τη Νομοθεσία για την Προστασία Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.

Υπεύθυνος επεξεργασίας: Ξενώνας ...

Ημερομηνία:

Ονοματεπώνυμο:

Υπογραφή:

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

ΞΕΝΩΝΑΣ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ

ΕΝΤΥΠΟ FOLLOW-UP

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ:

Ημερομηνία:/..../....

Ραντεβού: τηλεφωνικό Δια ζώσης

Ημερομηνία τελευταίας επαφής με τη γυναίκα:..../..../....

Αίτημα:

Οι ακόλουθες ερωτήσεις είναι ενδεικτικές και μπορούν να αποτελέσουν τον «κορμό» συζήτησης μεταξύ του/της συμβούλου και της εξυπηρετούμενης για την καταγραφή της πορείας της γυναίκας

13) Τι έκανε (ενέργειες, αλλαγές, αναστοχασμός κ.λπ.) σε αυτό το χρονικό διάστημα;

14) Από την τελευταία επαφή με το Συμβουλευτικό Κέντρο, η ζωή της...

Έχει βελτιωθεί

Έχει χειροτερέψει

Είναι ίδια

15) Αν έχει βελτιωθεί η ζωή της, τι βήματα έχει κάνει και πώς κατάφερε να κάνει αυτά τα βήματα;

16) Τι είναι αυτό που τη χαροποιεί περισσότερο στην τωρινή της κατάσταση;

17) Αν δεν έχει βελτιωθεί η ζωή της (είναι ίδια ή έχει χειροτερέψει), υπάρχει κάτι που τη δυσκολεύει περισσότερο στην τωρινή της κατάσταση; Τι είναι αυτό;

18) Την παρούσα στιγμή, η γυναίκα...

Νιώθει ασφαλής;

Έχει μια υγιή σχέση;

Είναι οικονομικά ανεξάρτητη;

Νιώθει αυτοπεποίθηση και αισιοδοξία;

Υπάρχει υποστηρικτικό περιβάλλον;

19) Πώς βλέπει την παρούσα κατάσταση;

20) Απευθύνθηκε σε άλλους φορείς; Αν ναι, για ποιους λόγους; Είναι ικανοποιημένη;

21) Ποιο σκοπεύει να είναι το επόμενο βήμα για να βελτιώσει την κατάστασή της;

22) Πώς βλέπει το μέλλον της;

23) Υπάρχει κάποιο αίτημα που θα μπορούσε να εξυπηρετήσει το Συμβουλευτικό Κέντρο/ ο Ξενώνας Φιλοξενίας;

24) Θα μπορούσε να επικοινωνήσει κάποιος/α σύμβουλος μετά από μήνες, για να συζητήσει μαζί της;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΟΥ ΞΕΝΩΝΑ

Αυτό είναι ένα **ανώνυμο ερωτηματολόγιο**. Παρακαλώ μην βάλετε το όνομά σας σε αυτό. Εκτιμούμε τα σχόλιά σας και οι απαντήσεις σας θα χρησιμοποιηθούν για τη βελτίωση των υπηρεσιών που παρέχουμε. Όλες οι πληροφορίες που μας δίνετε είναι εμπιστευτικές.

Ευχαριστούμε εκ των προτέρων για το χρόνο που θα διαθέσετε.

12) Πόσο ικανοποιημένη είσαστε σε σχέση με τα παρακάτω;

	1= Καθόλου Λίγο	2 =	3 = Αρκετά	4 =	5 = Πλήρως
Ποιότητα των υπηρεσιών	①	②	③	④	⑤
Ευγένεια του προσωπικού	①	②	③	④	⑤
Διάθεση του προσωπικού να βοηθήσει	①	②	③	④	⑤
Εμπιστευτικότητα / εχεμύθεια	①	②	③	④	⑤
Προστασία και ασφάλεια	①	②	③	④	⑤
Ενημέρωση σχετικά με τους όρους φιλοξενίας	①	②	③	④	⑤
Τήρηση προγράμματος συμβίωσης στον Ξενώνα (ώρες γευμάτων, ύπνου, κοινής ησυχίας, καθαριότητας, κλπ)	①	②	③	④	⑤
Καταλληλότητα και επάρκεια του εξοπλισμού στο δωμάτιο διαμονής	①	②	③	④	⑤
Άνεση του δωματίου διαμονής	①	②	③	④	⑤
Άνεση των κοινόχρηστων χώρων (παιδική γωνιά, κήπος, κλπ)	①	②	③	④	⑤
Καθαριότητα των κοινόχρηστων χώρων (παιδική γωνιά, κήπος, κλπ)	①	②	③	④	⑤

Ποιότητα και επάρκεια προσφερόμενου φαγητού	① ② ③ ④ ⑤
---	-----------

13) Κατά τη διαμονή σας στον Ξενώνα νιώθατε ότι...

	<p>1= Καθόλου 2 = Λίγο</p> <p>3 = Αρκετά 4 = Πολύ</p> <p>5 = Πλήρως</p>
Κατανοούν τις ανάγκες σας	① ② ③ ④ ⑤
Κατανοούν και σέβονται τις ιδιαιτερότητες των προβλημάτων σας	① ② ③ ④ ⑤
Σας προσφέρουν αξιοπρεπή διαβίωση	① ② ③ ④ ⑤
Βοηθάνε στην επίλυση των προβλημάτων σας	① ② ③ ④ ⑤
Σέβονται τα δικαιώματά σας	① ② ③ ④ ⑤

14) Πόσο ικανοποιημένη μείνατε από όσες υπηρεσίες λάβατε από τον Ξενώνα;

	<p>1= Καθόλου 2 = Λίγο</p> <p>3 = Αρκετά 4 = Πολύ</p> <p>5 = Πλήρως</p>
Ψυχολογική στήριξη	① ② ③ ④ ⑤
Κοινωνική στήριξη & ενημέρωση για τα δικαιώματά μου (επιδόματα, ασφαλιστικά δικαιώματα, βιβλιάρια, διαβατήρια, θέματα υγείας και πρόνοιας, φορολογικές δηλώσεις κλπ)	① ② ③ ④ ⑤
Βοήθεια σε νομικά θέματα	① ② ③ ④ ⑤
Εργασιακή στήριξη	① ② ③ ④ ⑤

Επαφή / παραπομπή σε άλλους φορείς & υπηρεσίες (π.χ. Αστυνομία, κοινωνικές υπηρεσίες, υπηρεσίες υγείας, κλπ)	① ② ③ ④ ⑤
Συνοδεία (εφόσον χρειάστηκε)	① ② ③ ④ ⑤
Ενημέρωση για θέματα σχετικά με τα παιδιά (π.χ. εγγραφή σε δημοτικούς παιδικούς σταθμούς, σε σχολεία, κοινωνικά φροντιστήρια, παραπομπή σε παιδίατρο κλπ)	① ② ③ ④ ⑤
Ψυχολογική στήριξη των παιδιών	① ② ③ ④ ⑤
Δημιουργική απασχόληση παιδιών	① ② ③ ④ ⑤
Διάβασμα των παιδιών	① ② ③ ④ ⑤

15) Πως αξιολογείτε συνολικά την εμπειρία από τη διαμονή σας στον Ξενώνα;

Συμπληρώστε την απάντησή σας με 1= Καθόλου ικανοποιημένη 2 = Λίγο ικανοποιημένη 3 = Αρκετά ικανοποιημένη 4 = Πολύ ικανοποιημένη 5 = Πλήρως ικανοποιημένη

[]

16) Πώς μάθατε για την ύπαρξη του ξενώνα;

17) Ανταποκρίθηκε ο ξενώνας στις προσδοκίες που είχατε πριν τη φιλοξενία σας;

Ναι [] Όχι []

18) Αντιμετωπίσατε ποτέ προβλήματα συνεργασίας με το προσωπικό του Ξενώνα;

Ναι [] Όχι []

Αν ναι, παρακαλούμε περιγράψτε το πρόβλημα και αν επιλύθηκε.

19) Αντιμετωπίσατε ποτέ προβλήματα συμβίωσης με άλλες φιλοξενούμενες του Ξενώνα;

Ναι

Όχι

Αν ναι, παρακαλούμε περιγράψτε το πρόβλημα και αν επιλύθηκε.

20) Τι σας άρεσε περισσότερο κατά τη διαμονή σας στον Ξενώνα;

21) Έχετε κάποια πρόταση για τη βελτίωση του ξενώνα;

22) Διάστημα παραμονής σας στον Ξενώνα;

1-2 εβδομάδες

2-4 εβδομάδες

περισσότερο από 1 μήνα

περισσότερο από 3 μήνες

περισσότερο από 6 μήνες

περισσότερο από 12 μήνες

23) Επισκεφτήκατε τον ξενώνα για πρώτη φορά;

Ναι

Όχι

Ευχαριστούμε θερμά για τη συνεργασία σας

Ημ/νία / /

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4

<u>ΑΙΤΗΣΗ</u>	ΠΡΟΣ ΞΕΝΩΝΑ
ΟΝΟΜΑ:	Παρακαλώ για τη χορήγηση Βεβαίωσης παροχής υπηρεσιών φιλοξενίας.
ΕΠΩΝΥΜΟ:	
ΠΑΤΡΩΝΥΜΟ:	
ΜΗΤΡΩΝΥΜΟ:	
ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ:	
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΓΕΝΝΗΣΗΣ:	
Α.Δ.Τ.:	
ΤΗΛ. ΣΤΑΘΕΡΟ:.....	
ΤΗΛ. ΚΙΝΗΤΟ:.....	

Τόπος, Ημερομηνία

Η Αιτούσα

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΞΕΝΩΝΑ

ΠΟΛΗ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ

Α.Π.

Ταχ.Δ/νση :

Πληροφορίες¹³ :

Τηλ. :

Fax :

e-mail :

ΣΧΕΔΙΟ ΒΕΒΑΙΩΣΗΣ

Θέμα: Παροχή υπηρεσιών φιλοξενίας

Σχετ: Την υπ' αριθμ. αίτηση της κας Χ.....

Η κ. Χ..... (ονοματεπώνυμο & ΔΤ) προσήλθε στη Δομή μας την .../.../..... (ημερομηνία) και παρέμεινε έως την .../.../..... (ημερομηνία) για θέματα ενδοοικογενειακής βίας/σεξουαλικής παρενόχλησης /βιασμού/ trafficking ή ανεργίας, που δήλωσε ότι αντιμετώπιζε.

Η παρούσα βεβαίωση χορηγείται για κάθε νόμιμη χρήση.

Η ΠΡΟΙΣΤΑΜΕΝΗ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ

Όνομα και υπογραφή

¹³ **Σημείωση:** Στις πληροφορίες αναγράφονται τα ονόματα των Συμβούλων οι οποίες/οι μάλιστα υπογράφουν και το ΣΧΕΔΙΟ ως εισηγήτριες/ές

11.3 Τηλεφωνικής Γραμμής SOS: Κανονισμός Λειτουργίας (ΣΧΕΔΙΟ)

I. ΣΤΟΧΟΙ

Στόχος της Τηλεφωνικής Γραμμής SOS 15900 είναι η αντιμετώπιση και η καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, καθώς και η πολλαπλή υποστήριξη των γυναικών θυμάτων.

Απευθύνεται σε γυναίκες που έχουν υποστεί ή υφίστανται βία σε όλες τις μορφές (θύματα ενδοοικογενειακής βίας, γυναίκες που έχουν υποστεί σεξουαλική παρενόχληση, απόπειρα βιασμού ή βιασμό, γυναίκες που έχουν υπάρξει θύματα πορνείας ή trafficking κ.λπ.) με στόχο την ψυχολογική, κοινωνική στήριξη και πληροφόρησή τους.

Η λειτουργία της Τηλεφωνικής Γραμμής SOS 15900, εθνικής εμβέλειας, αποτελεί μέρος των υποστηρικτικών δομών του Δικτύου της ΓΠΦ, το οποίο παρέχει υπηρεσίες πρόληψης και αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών. Είναι μια υπηρεσία που δίνει τη δυνατότητα στις γυναίκες θύματα βίας ή/και σε τρίτα πρόσωπα να επικοινωνήσουν άμεσα με έναν φορέα αντιμετώπισης της έμφυλης βίας. Παρέχει άμεση συμβουλευτική στήριξη στις γυναίκες θύματα βίας σε 24ωρη βάση, 365 μέρες τον χρόνο.

Η λειτουργία της Τηλεφωνικής Γραμμής SOS 15900 στοχεύει :

- Στην άμεση αντιμετώπιση συμβάντων έμφυλης βίας.
- Στη δυνατότητα ανώνυμης πρόσβασης σε όλες τις γυναίκες της επικράτειας σε μια υπηρεσία αντιμετώπισης της βίας.
- Στη συγκέντρωση και επεξεργασία στατιστικών δεδομένων
- Στο «σπάσιμο» της σιωπής περιβάλλει την κακοποίηση, δίνοντας λόγο στις γυναίκες θύματα βίας.
- Στην καλύτερη κατανόηση του φαινομένου της βίας εναντίον των γυναικών μέσα από τη μελέτη και την επεξεργασία των δεδομένων που συλλέγονται.

II. ΠΟΙΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΑΠΕΥΘΥΝΟΝΤΑΙ

Η Τηλεφωνική Γραμμή SOS 15900 αποτελεί μια δομή που παρέχει βραχεία και επείγουσα συμβουλευτική με την οπτική του φύλου, σε περίοδο κρίσης. Είναι μια δομή κατά της έμφυλης βίας και δέχεται κλήσεις, προκειμένου να υποστηρίξει τις άμεσα εξυπηρετούμενες που αφορούν ενδεικτικά σε:

- Γυναίκες που υφίστανται σωματική ή/και σεξουαλική κακοποίηση.
- Γυναίκες που υφίστανται ψυχολογική, συναισθηματική ή/και λεκτική βία.

- Γυναίκες που υφίστανται οικονομική βία ή/και κοινωνικό έλεγχο.
- Γυναίκες που έχουν υποστεί βιασμό ή απόπειρα βιασμού.
- Γυναίκες που έχουν υποστεί σεξουαλική παρενόχληση στην εργασία, σε κοινωνικό χώρο, σε εκπαιδευτικά ιδρύματα.
- Γυναίκες θύματα πορνείας ή trafficking.
- Γυναίκες μετανάστριες και προσφύγισες με πολλαπλά αιτήματα.

III. ΠΟΙΟΙ ΑΛΛΟΙ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΑΠΕΥΘΥΝΟΝΤΑΙ

Στην Τηλεφωνική Γραμμή SOS 15900 μπορούν να απευθύνονται επίσης:

- Τρίτα πρόσωπα, προκειμένου ενημερώσουν για περιστατικά βίας σε βάρος γυναικών.
- Πολίτες και φορείς, προκειμένου να πληροφορηθούν για θέματα σχετικά με την πρόληψη και την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών.

IV. ΑΡΧΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Λαμβάνοντας υπόψη ότι:

- Η βία κατά των γυναικών αποτελεί παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η οποία ωθεί τις γυναίκες σε θέση κοινωνικού αποκλεισμού.
- Η άνιση μεταχείριση των φύλων είναι κοινωνικά υπαρκτό φαινόμενο, αλλά όχι αποδεκτό.
- Οι βαθύτερες αιτίες της βίας και των έμφυλων διακρίσεων είναι κοινωνικές και όχι προσωπικές, αν και η γυναίκα τις βιώνει σε προσωπικό επίπεδο.
- Η σχέση συμβούλου-εξυπηρετούμενης βασίζεται στην ισότητα και όχι στην αναπαραγωγή σχέσεων εξουσίας.
- Οι σύμβουλοι δεν ηγεμονεύουν έναντι των γυναικών, κάνοντας κατάχρηση της θέσης τους.

Η συμβουλευτική προσέγγιση βασίζεται στις ακόλουθες αρχές:

- Υιοθετείται η συμβουλευτική με την οπτική του φύλου.

- Απαγορεύεται κάθε διάκριση κατά των εξυπηρετούμενων στη βάση της οικονομικής και κοινωνικής τους κατάστασης, της καταγωγής, του εκπαιδευτικού τους επιπέδου, της εθνικής τους ταυτότητας, των φυσικών τους ικανοτήτων, του σεξουαλικού τους προσανατολισμού, κ.λπ.
- Τηρείται ο Κώδικας Δεοντολογίας που αφορά στην προστασία των προσωπικών δεδομένων των εξυπηρετούμενων γυναικών που προσφεύγουν στις υποστηρικτικές υπηρεσίες των δομών του Δικτύου της ΓΓΙΦ (Συμβουλευτικά Κέντρα, Ξενώνες Φιλοξενίας και Τηλεφωνική Γραμμή SOS), στο προσωπικό που εργάζεται σε αυτές τις υπηρεσίες, καθώς και σε όλους/όλες τους/τις εργαζόμενους/ες της ΓΓΙΦ αλλά και λοιπών εμπλεκόμενων και συνεργαζόμενων φορέων.

Οι σύμβουλοι οφείλουν:

- Να ενημερώνονται και να στηρίζουν το συμβουλευτικό τους έργο σε επιστημονικά/ερευνητικά δεδομένα και όχι σε στερεότυπα.
- Να μην χρησιμοποιούν το κύρος της θέσης τους για να επηρεάσουν τη γυναίκα στη λήψη των αποφάσεών της.
- Να επιδιώκουν την ενδυνάμωση και ενθάρρυνση των εξυπηρετούμενων γυναικών, ώστε να πάρουν οι ίδιες τις αποφάσεις που τις αφορούν σύμφωνα με τις πραγματικές τους ανάγκες.
- Να διευκολύνουν τις γυναίκες να άρουν τυχόν καταστάσεις απομόνωσης, να κατανοήσουν ότι δεν είναι μόνες και ότι δεν ευθύνονται για τη βία που υφίστανται.
- Να τηρούν το απόρρητο της συμβουλευτικής και να ενημερώνουν την εξυπηρετούμενη ότι τηρούνται οι κανόνες της εχεμύθειας.

V. ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Οι υπηρεσίες που παρέχονται από την Τηλεφωνική Γραμμή SOS 15900 είναι οι εξής:

- Ψυχοκοινωνική συμβουλευτική σε περιστατικά βίας κατά γυναικών που απαιτούν άμεση αντιμετώπιση, μέσω ψυχολογικής και κοινωνικής στήριξης.
- Παραπομπή περιστατικών σε Συμβουλευτικά Κέντρα κατά της βίας, σε Υπηρεσίες Υγείας, και άλλους συνεργαζόμενους φορείς.
- Πληροφόρηση του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου για θέματα ισότητας των φύλων ή/και βίας κατά των γυναικών.

VI. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ

Κάποιες από τις γυναίκες που απευθύνονται στην Τηλεφωνική Γραμμή SOS 15900 βρίσκονται σε κρίση και αναζητούν άμεση τηλεφωνική υποστήριξη ή πληροφόρηση αναφορικά με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σε σχέση με την έμφυλη βία. Παρ' ότι η επικοινωνία είναι τηλεφωνική, είναι άμεση και καλείται ο/η σύμβουλος να αντιμετωπίσει επείγουσα συμβουλευτική ανάγκη.

Βάσει της εξειδικευμένης εμπειρίας των συμβούλων στην παροχή τηλεφωνικής συμβουλευτικής, κάθε αίτημα αξιολογείται ξεχωριστά, οριοθετείται το πλαίσιο της συμβουλευτικής διαδικασίας και παρέχεται εξατομικευμένη συμβουλευτική με την οπτική του φύλου.

Οι προϋποθέσεις της συμβουλευτικής σχέσης είναι η ενεργητική συμμετοχή των εξυπηρετούμενων, η εξατομικευμένη προσέγγιση, η ενσυναίσθηση, ο σεβασμός της ιδιαιτερότητας κάθε γυναίκας, των αιτημάτων και του πλαισίου που η ίδια θέτει.

Η τηλεφωνική επικοινωνία είναι μια πρώτη επαφή, κατά την οποία κάθε σύμβουλος επιδεικνύει κατανόηση και υποστήριξη, ενώ παράλληλα ενδυναμώνει τη γυναίκα απενοχοποιώντας την και ενισχύοντας την επικοινωνία. Προτείνει δυνατότητες για την άρση της απομόνωσης και ενθαρρύνει την αντιμετώπιση των φόβων, θεωρώντας ότι το τηλεφώνημα είναι η αρχή μιας συμβουλευτικής διαδικασίας.

Επιπλέον, ο/η σύμβουλος ενημερώνει την εξυπηρετούμενη για τις υπηρεσίες τις οποίες μπορεί να παρέχει η Τηλεφωνική Γραμμή ανάλογα με τη συγκεκριμένη ανάγκη που διατυπώνει η γυναίκα και ανάλογα με την περίπτωση της κάθε γυναίκας παραπέμπει σε αρμόδιες υπηρεσίες.

Στη φάση αυτή, σημαντική είναι η ενεργητική ακρόαση, η διερεύνηση του αιτήματος, η καταγραφή της κατάστασης, καθώς και η διατύπωση της άμεσης ανάγκης από την ίδια τη γυναίκα. Ο/η σύμβουλος κρατάει πληροφορίες σχετικά με την ημερομηνία της επικοινωνίας, το πρόσωπο που απευθύνθηκε, το αίτημα, το αν κάλεσε το θύμα ή άλλο πρόσωπο, την περιοχή της κλήσης, τη μορφή της βίας, τη σχέση θύματος-δράστη, τις κινήσεις που έχει ήδη κάνει η γυναίκα, δημογραφικές πληροφορίες, καθώς και σχόλια ή παρατηρήσεις. Σε περίπτωση που θεωρείται αναγκαίο κανονίζεται δεύτερο τηλεφωνικό ραντεβού.

VII. ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ

Για τη λειτουργία της Τηλεφωνικής Γραμμής SOS 15900 απασχολούνται:

- Ένα (1) στέλεχος αρμόδιο για τον διοικητικό συντονισμό της λειτουργίας της Γραμμής.
- Δώδεκα (12) σύμβουλοι ψυχοκοινωνικής στήριξης.

Για την εξασφάλιση της καλής λειτουργίας της Γραμμής, πριν την έναρξη παροχής

υπηρεσιών, ο φορέας υποχρεούται να εκπαιδεύει το προσωπικό σχετικά με την πρόληψη και την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, καθώς και σχετικά με τους απαιτούμενους χειρισμούς περιστατικών σε κρίση αλλά και κατά τη διάρκεια της λειτουργίας της να παρέχει διαρκή εκπαίδευση και εποπτεία για τη συνεχή βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών.

VIII. ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΣΤΕΛΕΧΩΝ

Η εύρυθμη λειτουργία της Τηλεφωνικής Γραμμής SOS 15900 απασχολεί στελέχη συμβουλευτικής με εμπειρία και εξειδίκευση στα θέματα ψυχοκοινωνικής στήριξης και συμβουλευτικής γυναικών με την οπτική του φύλου.

- Το προσωπικό οφείλει να ανταποκρίνεται στα αιτήματα των εξυπηρετούμενων με υπευθυνότητα, επαγγελματισμό και επάρκεια.
- Όλοι/ες οι σύμβουλοι απαντούν στις κλήσεις, ασκώντας συμβουλευτική με τις αρχές προσέγγισης της οπτικής του φύλου.
- Κάθε σύμβουλος, αξιολογώντας τα δεδομένα που ακούει, υποστηρίζει τη γυναίκα ψυχολογικά και κοινωνικά. Προσφέρει εναλλακτικές προσεγγίσεις και παραπέμπει σε άλλον φορέα κατά περίπτωση.
- Ο/η σύμβουλος με βάση τις υφιστάμενες διαθέσιμες υπηρεσίες και τη δυνατότητα διασύνδεσης περιστατικών εκτιμάει και παραπέμπει τις γυναίκες στις αρμόδιες υπηρεσίες.
- Η τηλεφωνική επικοινωνία είναι διαπροσωπική επαφή. Μέσα στο πλαίσιο των σκοπών της Τηλεφωνικής Γραμμής SOS 15900 οι σύμβουλοι λειτουργούν με δεξιότητες προσέγγισης, εμπιστοσύνης αλλά και επαγγελματικής δεοντολογίας, δεδομένου ότι η γυναίκα θύμα βίας εκφράζει τα συναισθήματά της. Πέρα από την ανάγκη έκφρασης των συναισθημάτων, η γυναίκα έχει ανάγκη να ενημερωθεί για τα δικαιώματά της και να της προταθούν εναλλακτικές προτάσεις δράσης και αντιμετώπισης του προβλήματός της.

Επίσης τα στελέχη:

- Επικοινωνούν και συνεργάζονται με όλες τις δομές του Δικτύου της ΓΓΙΦ.
- Καταγράφουν τις υπάρχουσες δομές αρωγής και προστασίας γυναικών - θυμάτων βίας, τις μη κυβερνητικές οργανώσεις σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο και τους φορείς και υπηρεσίες που παρέχουν υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής και εργασιακής στήριξης. Σε τακτικά χρονικά διαστήματα επικαιροποιούν τον παραπάνω κατάλογο.

- Συμμετέχουν σε συνέδρια, ημερίδες και άλλες δράσεις δημοσιότητας, και παρουσιάζουν τη λειτουργία της Γραμμής και το συμβουλευτικό έργο τους.
- Παρακολουθούν επιμορφωτικά σεμινάρια για τη διαρκή βελτίωση των επαγγελματικών τους δεξιοτήτων και την παροχή ποιοτικότερων υπηρεσιών.

Καθήκοντα Συμβούλων

Οι σύμβουλοι αναλαμβάνουν:

- Να καταγράφουν καθημερινά και συστηματικά βασικές πληροφορίες για την κάθε κλήση στην ηλεκτρονική βάση δεδομένων της ΓΓΦ.
- Να συναντιούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα με σκοπό την ανταλλαγή απόψεων και την ενίσχυση της συμβουλευτικής προσέγγισης με την οπτική του φύλου, αλλά και για να επιλύουν από κοινού τα πρακτικά και ουσιαστικά προβλήματα που προκύπτουν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.
- Να τηρούν τους κανόνες του απορρήτου και τους όρους του παρόντος κανονισμού λειτουργίας.
- Να συμμετέχουν σε δράσεις επιμόρφωσης για θέματα βίας κατά των γυναικών, ισότητας των φύλων, καθώς και θέματα διαδικασιών Ασύλου, Μετεγκατάστασης και Οικογενειακής Επανένωσης, καθώς και στις βασικές κατευθυντήριες οδηγίες για τη διαδικασία προστασίας γυναικών προσφύγων θυμάτων ή εν δυνάμει θυμάτων έμφυλης βίας.

Καθήκοντα στελέχους διοικητικού συντονισμού

Το στέλεχος διοικητικού συντονισμού αναλαμβάνει:

- Τον συντονισμό της λειτουργίας της Τηλεφωνικής Γραμμής SOS 15900, καθώς και των στελεχών που εργάζονται σε αυτήν.
- Την υποχρέωση της οργάνωσης των βαρδιών υπηρεσίας, την τήρηση του αρχείου, τον έλεγχο, την παρακολούθηση και τη διεκπεραίωση της έντυπης και ηλεκτρονικής αλληλογραφίας και την προώθησή της στα αρμόδια στελέχη, στα οποία απευθύνεται.
- Τη συνεργασία με τους/τις συμβούλους συμβουλευτικής για τα θέματα που αντιμετωπίζουν είτε ως άτομα, είτε ομάδα σχετικά με την εύρυθμη καθημερινή λειτουργία της δομής.
- Τη μέριμνα για την τήρηση και την ενημέρωση βάσεων δεδομένων με όποια στοιχεία κρίνονται απαραίτητα για την παρακολούθηση των δραστηριοτήτων της δομής, όπως

είναι η καταγραφή των τηλεφωνημάτων, των παραπομπών και των στοιχείων που αφορούν στην ημερομηνία, στο πρόσωπο που απευθύνεται, στο αίτημα, στην καταγραφή των παρατηρήσεων.

- Την τήρηση των κανόνων του απορρήτου και τους όρους του παρόντος κανονισμού λειτουργίας.
- Τη σύνταξη τριμηνιαίων και ετήσιων εκθέσεων για τα πεπραγμένα της δομής.
- Την ευθύνη της συγκέντρωσης των στατιστικών δεδομένων.
- Την εκπροσώπηση της Τηλεφωνικής Γραμμής στις συνεργασίες με άλλους φορείς και στις συναντήσεις συντονισμού του ολοκληρωμένου Δικτύου υπηρεσιών πρόληψης και αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών της ΓΓΙΦ.
- Τη συμμετοχή σε δράσεις επιμόρφωσης για θέματα βίας κατά των γυναικών, ισότητας των φύλων, καθώς και θέματα διαδικασιών Ασύλου, Μετεγκατάστασης και Οικογενειακής Επανένωσης, καθώς και στις βασικές κατευθυντήριες οδηγίες για τη διαδικασία προστασίας προσφυγισσών θυμάτων ή εν δυνάμει θυμάτων έμφυλης βίας.

ΙΧ. ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ

Η πραγματοποίηση ψυχολογικών εποπτειών και διαρκούς επιμόρφωσης είναι απαραίτητες για τη λειτουργία της Γραμμής και όλα τα στελέχη υποχρεούνται να συμμετέχουν σε αυτή τη διαδικασία.

Η διαρκής επιμόρφωση και η ψυχολογική εποπτεία στους/στις συμβούλους είναι απαραίτητες, προκειμένου να αντιμετωπίζουν με επαγγελματική και προσωπική επάρκεια τις δυσκολίες και τους προβληματισμούς που προκύπτουν από την εξ' αποστάσεως συμβουλευτική υποστήριξη.

Η εποπτεία είναι εργαλείο εκπαίδευσης, ανατροφοδότησης, ελέγχου, προστασίας των εργαζομένων. Ασκείται σε ομαδική συνάντηση με εξωτερικό/ή συνεργάτη/ίδα που έχει την εμπειρία και την επάρκεια για τη συγκεκριμένη συμβουλευτική πράξη. Η ψυχολογική εποπτεία υποστηρίζει, βοηθά και παρακολουθεί τον/τη σύμβουλο ενθαρρύνοντας τον/την και δημιουργώντας ασφαλή πλαίσια και όρια εργασίας, προκειμένου να αναπτύξει αποτελεσματικά το δικό του/της τρόπο δουλειάς με την εξυπηρετούμενη και παράλληλα να προστατεύεται από τις υπερβάσεις και την επαγγελματική κόπωση.

Στο πλαίσιο της ψυχολογικής εποπτείας παρουσιάζονται οι διαφορετικές προσεγγίσεις, οι δυσκολίες και οι προβληματισμοί των συμβούλων. Ταυτόχρονα διαμέσου της εποπτείας ανατροφοδοτείται η συμβουλευτική διαδικασία και λειτουργεί ως συνεχόμενο ενδο-υπηρεσιακό πρόγραμμα εκπαίδευσης.

Επιτελική Ομάδα Συντονισμού

Το έργο της Επιτελής Ομάδας Συντονισμού συνίσταται κυρίως: στην εποπτεία των Δικαιούχων, από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, με στόχο την αποτελεσματικότερη εφαρμογή της πολιτικής για θέματα καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών, την εξασφάλιση της ποιότητας της λειτουργίας των Δομών, καθώς και τη διευθέτηση τυχόν θεμάτων που θα προκύψουν κατά τη διάρκεια λειτουργίας των Δομών υλοποίησης. Αντικείμενο της Επιτελικής Ομάδας Συντονισμού είναι αφενός η παρακολούθηση της εφαρμογής του πλαισίου που τέθηκε από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων για την αποτελεσματική λειτουργία των Δομών, αφετέρου ο συντονισμός και η παρακολούθηση όλων των εργασιών που απαιτούνται για την εκτέλεση της Προγραμματικής Συμφωνίας, καθώς και η επίλυση κάθε διαφοράς που προκύπτει μεταξύ των συμβαλλομένων μερών σχετικά με την ερμηνεία των όρων και τον τρόπο εφαρμογής της.

Χ. ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ

Για την εξασφάλιση της καλής λειτουργίας της Τηλεφωνικής Γραμμής τηρούνται:

- Παρουσιολόγια του απασχολούμενου προσωπικού.
- Καταγραφή συμβάντων στην ηλεκτρονική βάση δεδομένων (ώρα της τηλεφωνικής κλήσης, στοιχεία της γυναίκας αν το επιθυμεί, η διάρκεια της συνομιλίας -που προτείνεται να μην υπερβαίνει τα 30 λεπτά- τα δεδομένα που περιγράφει η γυναίκα, οι ενέργειες που προτείνονται, δημογραφικά στοιχεία κ.λπ.).
- Τριμηνιαίες εκθέσεις για τη λειτουργία της Γραμμής.
- Ετήσια έκθεση απολογισμού.

ΧΙ. ΩΡΑΡΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Λειτουργεί 24 ώρες την ημέρα, 365 ημέρες τον χρόνο. Η Τηλεφωνική Γραμμή SOS 15900 εθνικής εμβέλειας, είναι μια μόνιμα ανοιχτή πύλη επικοινωνίας και υποστήριξης γυναικών που υφίστανται οποιαδήποτε μορφή έμφυλης βίας. Το προσωπικό εναλλάσσεται κυκλικά, ώστε να καλύπτεται όλο το 24ωρο. Ταυτόχρονα υπάρχει δυνατότητα ηλεκτρονικής επικοινωνίας των γυναικών μέσω της διεύθυνσης: sos15900@isotita.gr.

11.4 Κώδικας Δεοντολογίας για την επεξεργασία Προσωπικών Δεδομένων

❖ Προοίμιο

Ο παρών Κώδικας Δεοντολογίας αφορά στην προστασία των προσωπικών δεδομένων των γυναικών που προσφεύγουν στα Συμβουλευτικά Κέντρα και στην Τηλεφωνική Γραμμή SOS που αποτελούν δομές του δικτύου της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων του Υπουργείου Εσωτερικών, (υπεύθυνος επεξεργασίας) και το προσωπικό που εργάζεται σε αυτές και δεν καλύπτεται από απόρρητο.

Τα Συμβουλευτικά Κέντρα και η Τηλεφωνική Γραμμή SOS αποτελούν εξειδικευμένες και εξατομικευμένες κοινωνικές υπηρεσίες και στο πλαίσιο ολοκληρωμένων δράσεων στήριξης, παρέχουν τις εξής υπηρεσίες: 1) ψυχολογική στήριξη και συμβουλευτική σε γυναίκες-θύματα έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων, 2) κοινωνική στήριξη και συμβουλευτική σε γυναίκες-θύματα έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων και παροχή πληροφόρησης για κοινωνικές αρωγές σε κάθε περίπτωση 3) παροχή νομικής πληροφόρησης και νομικής συμβουλευτικής σε γυναίκες-θύματα έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων και σε θέματα ισότητας των φύλων, 4) συνεργασία με φορείς που διαθέτουν Συμβουλευτικά Κέντρα και ξενώνες φιλοξενίας θυμάτων έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων ανά την επικράτεια, 5) καταγραφή και επεξεργασία στοιχείων, σε συνεργασία με το Τμήμα Τεκμηρίωσης, με βάση τα περιστατικά που αντιμετωπίζουν τα Συμβουλευτικά Κέντρα και την εμπειρία τους, 6) δικτύωση με τοπικούς φορείς, ενημέρωση, πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση του κοινού σε θέματα έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων. Επιπρόσθετα, εκτός των ανωτέρω, στα Συμβουλευτικά κέντρα παρέχονται στις εξυπηρετούμενες και υπηρεσίες εργασιακής συμβουλευτικής.

Σκοπός των παρεχόμενων υπηρεσιών των Συμβουλευτικών Κέντρων και της Τηλεφωνικής Γραμμής SOS είναι η ενδυνάμωση των γυναικών-θυμάτων έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων και η επανάκτηση της αυτοεκτίμησής τους ώστε να μπορέσουν να αναλάβουν τη ευθύνη της επαγγελματικής, προσωπικής και οικογενειακής τους ζωής.

Ο Κώδικας Δεοντολογίας που ακολουθεί αποτελείται από την εισαγωγή, η οποία περιλαμβάνει ένα σύνολο θεμελιωδών, γενικών και ειδικών, δεοντολογικών αρχών, παγκοσμίως αποδεκτών, και τις οποίες αρχές οφείλουν να τηρούν οι εργαζόμενοι μεταξύ τους αλλά και στις σχέσεις τους με τις εξυπηρετούμενες. Οι αρχές αυτές περιγράφονται σε διάφορες διεθνείς συμβάσεις και διακηρύξεις καθώς και εθνικά νομοθετικά κείμενα μεταξύ των οποίων το Σύνταγμα της Ελλάδας, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης και η Οδηγία 95/46 της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Επίσης ο παρών Κώδικας αποτελείται από 8 άρθρα, τα οποία αναφέρονται στις υποχρεώσεις των εργαζομένων και του υπευθύνου επεξεργασίας, όσον αφορά την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Ο Κώδικας Δεοντολογίας θα κατατεθεί στην Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.

❖ Κώδικας Δεοντολογίας

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Δεοντολογικές αρχές

1) Αρχή της Ιδιωτικότητας

Όλοι οι άνθρωποι έχουν το δικαίωμα της ιδιωτικότητας και επομένως του ελέγχου της συλλογής, αποθήκευσης, πρόσβασης, χρήσης, μετάδοσης, μεταχείρισης και διάθεσης των προσωπικών τους δεδομένων.

2) Αρχή της Ενημέρωσης και Συγκατάθεσης

Η συλλογή, αποθήκευση, πρόσβαση, χρήση, μετάδοση, μεταχείριση και διάθεση προσωπικών δεδομένων πρέπει να γνωστοποιείται στο υποκείμενο των δεδομένων με κατάλληλο και έγκυρο τρόπο και να πραγματοποιείται με τη γραπτή συγκατάθεση αυτού.

3) Αρχή της Αναλογικότητας

Τα προσωπικά δεδομένα που συλλέγονται νομίμως, πρέπει να προστατεύονται με επαρκή και κατάλληλα μέτρα από απώλεια, μη εξουσιοδοτημένη καταστροφή, πρόσβαση, χρήση, μετατροπή ή μετάδοσή τους.

4) Αρχή της Ελάχιστης Βλάβης

Κάθε παραβίαση του δικαιώματος ιδιωτικότητας ενός ατόμου και του δικαιώματος καθενός να ελέγχει τα σχετικά με το άτομό του δεδομένα, όπως καθορίζεται από την Αρχή της ιδιωτικότητας, μπορεί να λάβει χώρα μόνο με τρόπο που προσβάλλει ελάχιστα τα δικαιώματα του επηρεαζόμενου ατόμου.

5) Αρχή της Αιτιολόγησης

Κάθε παραβίαση του δικαιώματος ιδιωτικότητας του ατόμου και του δικαιώματος ελέγχου των δεδομένων που σχετίζονται με αυτό, πρέπει να αιτιολογείται στον επηρεαζόμενο, έγκαιρα και με κατάλληλο τρόπο.

6) Αρχή της Εχεμύθειας

Όσοι/ες δεσμεύονται από τον παρόντα Κώδικα Δεοντολογίας οφείλουν να τηρούν

την αρχή της εχεμύθειας και δεν αποκαλύπτει πληροφορίες που αφορούν σε ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα των εξυπηρετούμενων. Η αρχή της εχεμύθειας αίρεται στην περίπτωση που ο επαγγελματίας αποβλέπει στην εκπλήρωση του καθήκοντός του ή στη διαφύλαξη έννομου ή για άλλο λόγο ουσιώδους συμφέροντος δημοσίου ή του ιδίου ή κάποιου άλλου, που δεν μπορούσε να διαφυλαχθεί διαφορετικά (ΠΚ 371§4), ιδιαίτερα δε όταν θίγεται η ζωή, η σωματική και ψυχική ακεραιότητα, η προσωπική ελευθερία, η γενετήσια ελευθερία και αξιοπρέπεια, η παιδική ηλικία και νεότητα που αποτελούν έννομα αγαθά.

7) Αρχή της Ανωθυμίας

Όσοι/ες δεσμεύονται από τον παρόντα Κώδικα Δεοντολογίας οφείλουν να τηρούν την αρχή της ανωθυμίας και δεν ζητούν προσωπικά στοιχεία που δεν θέλει να αποκαλύψει το άτομο.

ΑΡΘΡΟ 1

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Ο παρών Κώδικας περιλαμβάνει αρχές και όρους, απαράβατους, για τον σχεδιασμό, την εφαρμογή και επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, που αφορούν στις γυναίκες (και στα συγγενικά τους πρόσωπα) που προσφεύγουν στις δομές του Δικτύου της ΓΓΙΦ και τα οποία μπορεί να καταγραφούν ως σημαντικά για την επεξεργασία των περιστατικών.

Ο Παρών Κώδικας δεσμεύει:

- Το προσωπικό που εργάζεται σε αυτές τις Δομές,
- όλους/όλες τους/τις εργαζόμενους/ες της ΓΓΙΦ, και των εμπλεκόμενων φορέων (π.χ. ΚΕΘΙ, ΕΕΤΑΑ, ΟΤΑ κλπ)
- αλλά και όλους/ες τους/τις εργαζόμενους/ες στους δήμους και σε φορείς που έρχονται σε επαφή με ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα των εξυπηρετούμενων γυναικών.

ΑΡΘΡΟ 2

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αποτελεί κάθε εργασία ή σειρά εργασιών που πραγματοποιείται με ή χωρίς τη βοήθεια αυτοματοποιημένων μεθόδων και εφαρμόζεται σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, όπως η συλλογή, η καταχώριση, η οργάνωση, η διατήρηση ή αποθήκευση, η τροποποίηση, η εξαγωγή, η χρήση, η διαβίβαση, η διάδοση ή κάθε άλλης μορφής διάθεση, η συσχέτιση ή ο συνδυασμός, η διασύνδεση, η δέσμευση (κλείδωμα), η διαγραφή, η καταστροφή, κατά τη διεξαγωγή και στο πλαίσιο της συμβουλευτικής ή ερευνητικής διαδικασίας.

ΑΡΘΡΟ 3

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η επεξεργασία διέπεται από τις δεοντολογικές αρχές που αναφέρονται στην εισαγωγή του παρόντος. Περαιτέρω κάθε σύμβουλος και εργαζόμενος/η δεσμεύεται από τις βασικές αρχές δεοντολογίας του κλάδου του/της.

ΑΡΘΡΟ 4

ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΩΝ

Απαιτείται έγγραφη συγκατάθεση από τις εξυπηρετούμενες–συμμετέχουσες στην επεξεργασία των προσωπικών τους στοιχείων. Το περιεχόμενο του εντύπου συγκατάθεσης, το οποίο παρατίθεται στο Παράρτημα 1 αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του παρόντα Κώδικα, και πρέπει να παρουσιάζεται με τρόπο απλό και κατανοητό στις εξυπηρετούμενες. Τα βασικά στοιχεία που πρέπει να περιλαμβάνει το έντυπο συγκατάθεσης είναι τα εξής:

- Δήλωση ότι πρόκειται για επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα
- Σκοπός της επεξεργασίας
- Αναφορά στα δεδομένα ή στις κατηγορίες δεδομένων
- Αποδέκτες της επεξεργασίας
- Στοιχεία του Υπευθύνου Επεξεργασίας και του Εκπροσώπου Επεξεργασίας, σύμφωνα με τον ν. 2472/1997
- Ενημέρωση της εξυπηρετούμενης σχετικά με τα δικαιώματά της, όσον αφορά την ενημέρωση, πρόσβαση και αντίρρηση στη συλλογή των δεδομένων της προσωπικού χαρακτήρα (άρθρα 11-13 ν. 2472/1997)

ΑΡΘΡΟ 5

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

- επεξεργασία των δεδομένων είναι απόρρητη και δεσμεύει τη Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων και τους εμπλεκόμενους φορείς (ΚΕΘΙ/ΕΕΤΑΑ/ΟΤΑ, κλπ) σύμφωνα με τις προδιαγραφές λειτουργίας των φορέων και της σχετικής νομοθεσίας (Ν.2472/1997, άρθρο 5 και Ν.4314/2014, άρθρο 54 παρ.1).

ΑΡΘΡΟ 6

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

Όλοι/ες που δεσμεύονται με τον παρόντα Κώδικα υποχρεούνται να διασφαλίζουν πλήρως την προστασία των προσωπικών δεδομένων των εξυπηρετούμενων κατά τις

διαδικασίες της λήψης συγκατάθεσης, της συλλογής και της ανάλυσης δεδομένων. Περαιτέρω οι εργαζόμενοι/ες υποχρεούνται να ακολουθήσουν σχεδιασμό σύμφωνα με τον οποίο θα διατηρούν εμπιστευτικά τα δεδομένα των εξυπηρετούμενων (π.χ. κωδικοποίηση, ασφαλής αποθήκευση των δεδομένων, έλεγχος των προσώπων που έχουν πρόσβαση στα δεδομένα, αφαίρεση στοιχείων των που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην αναγνώριση αυτών κατά τη στατιστική επεξεργασία).

Σε κάθε περίπτωση η συλλογή προσωπικών δεδομένων διέπεται από τη σχετική νομοθεσία.

ΑΡΘΡΟ 7

ΑΣΦΑΛΗΣ ΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Η Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων και οι εμπλεκόμενοι φορείς (ΚΕΘΙ/ΕΕΤΑΑ/ΟΤΑ κλπ.) οφείλουν να λαμβάνουν τα κατάλληλα οργανωτικά και τεχνικά μέτρα για την ασφάλεια των δεδομένων και την προστασία τους από τυχαία ή αθέμιτη καταστροφή, τυχαία απώλεια, αλλοίωση, απαγορευμένη διάδοση ή πρόσβαση και κάθε άλλη μορφή αθέμιτης επεξεργασίας. Αυτά τα μέτρα πρέπει να εξασφαλίζουν επίπεδο ασφαλείας ανάλογο προς τους κινδύνους που συνεπάγεται η επεξεργασία και η φύση των δεδομένων που είναι αντικείμενο της επεξεργασίας (πολιτική ασφαλείας).

ΑΡΘΡΟ 8

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Η στατιστική επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων πραγματοποιείται με τρόπο ώστε να διαφυλάσσεται απολύτως η ανωνυμία των προσώπων και να μην είναι δυνατή η αναγνώριση των προσώπων. Τα αποτελέσματα της στατιστικής επεξεργασίας δεν μπορούν να δημοσιοποιούνται παρά μόνον κατόπιν έγκρισης από τη ΓΓΦ και σε μορφή στατιστικών πινάκων-αναλύσεων, η οποία διασφαλίζει την ανωνυμία των προσώπων, ώστε να μην αναγνωρίζονται αυτά.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

ΕΝΤΥΠΟ ΣΥΓΚΑΤΑΘΕΣΗΣ

Δίνω την συγκατάθεσή μου για την επεξεργασία των δεδομένων μου προσωπικού χαρακτήρα με σκοπό

α. την οργάνωση και παροχή κοινωνικών υπηρεσιών και

β. για στατιστική επεξεργασία και προς χρήση της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων (Δραγατσανίου 8, Αθήνα).

Γνωρίζω τα δικαιώματά μου για ενημέρωση, πρόσβαση και αντίρρηση στην συλλογή των δεδομένων μου (αρ.11-13 ν. 2472/1997).

Επίσης, ενημερώθηκα ότι στο πλαίσιο της διαδικασίας στατιστικής επεξεργασίας, τα ατομικά μου στοιχεία (π.χ. όνομα, δ/νση, τηλέφωνο) δεν θα κοινοποιούνται σε τρίτους, σύμφωνα με τη Νομοθεσία για την Προστασία Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.

Υπεύθυνος επεξεργασίας: Ξενώνας ... / Συμβουλευτικό Κέντρο.....

Ημερομηνία:

Ονοματεπώνυμο:

Υπογραφή:

12 ΚΕΦΑΛΑΙΟ - ΔΙΚΤΥΩΣΗ ΤΩΝ ΔΟΜΩΝ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

12.1 Αναγκαιότητα και στρατηγικός σχεδιασμός της δικτύωσης

Σύμφωνα με τη μεθοδολογία της κοινωνικής εργασίας με την κοινότητα και την πρακτική της δικτύωσης τα δίκτυα αποτελούν μια ευρύτερη μορφή συνεργασίας σε σχέση με την εταιρική σχέση και την πρόθεση των μελών τους να συμμετάσχουν και να ενεργοποιηθούν σε αυτά (ΚΕΘΙ 2008). Η δημιουργία του δικτύου προϋποθέτει κατ' αρχήν ένα στρατηγικό σχεδιασμό που αποτυπώνεται σε ένα δομημένο σχέδιο δράσεων δικτύωσης, το οποίο στοχεύει στην αξιοποίηση του συνόλου της εμπειρίας, της τεχνογνωσίας των προϊόντων του κάθε φορέα ή ατόμου έτσι ώστε να επιτευχθεί ο στόχος για τον οποίο δημιουργείται το δίκτυο σύμφωνα με το εγχειρίδιο δικτύωσης του ΚΕΘΙ (2008). Η αξιοποίηση του συνόλου της εμπειρίας των φορέων δεν είναι βέβαια εφικτή, για μια ολική δικτύωση για την πρόληψη ή για την υποστήριξη των γυναικών θυμάτων έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων και γι' αυτό πρέπει να επιλέξουμε τις ειδικότερες θεματικές ενότητες με τις οποίες θα εργαστούμε.

Παραδείγματος χάριν, βάζουμε σαν στόχο την ευαισθητοποίηση όλων των εφήβων με τη συμβολή και τον ενεργό ρόλο των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας σε μια συγκεκριμένη περιοχή ενεργώντας στη μέθοδο πρόληψης της συμπεριφοράς βίας από έφηβους κατά των κοριτσιών και γυναικών.

Ένα άλλο παράδειγμα αφορά ενέργειες δικτύωσης αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών σε υπηρεσίες υγείας. Αν θεωρήσουμε σε επίπεδο σχεδιασμού ότι χρειάζεται συνεργασία με τις υπηρεσίες υγείας της περιοχής θα επιδιώξουμε τη συνεργασία με το Νοσοκομείο της περιοχής, προτείνοντας μια ομάδα δικτύωσης που θα λειτουργήσει σταθερά, με συγκεκριμένα μέλη θεματολογία και διαδικασίες λειτουργίας για να έχει ρόλο σαν εργαλείο κοινωνικής παρέμβασης.

Η ομάδα αυτή θα λειτουργήσει επιστημονικά και παρεμβατικά κοινωνικά ως προς τα εξής: ενημερώνοντας μέσα από δράσεις ευαισθητοποίησης τις/τους άλλες/-ους επαγγελματίες υγείας, εντάσσοντας μέσα στον προγραμματισμό της λειτουργίας της, μέλη της Διοίκησης του Νοσοκομείου, υιοθετώντας μέσα από την επιστημονική επιτροπή μεθόδους καταγραφής και διαδικασίες αντιμετώπισης των θυμάτων στο χώρο του Νοσοκομείου. Ακόμα η συγκεκριμένη ομάδα δικτύωσης μπορεί να ενεργοποιήσει το σύλλογο των εργαζομένων και τις κλαδικές ομάδες επαγγελματιών υγείας κατά της βίας, στο συγκεκριμένο φορέα.

Θα υποστηρίξει τη διασύνδεση του χώρου υγείας με το Συμβουλευτικό Κέντρο και τις υπηρεσίες της κοινότητας. Τα οφέλη για τους/τις επαγγελματίες υγείας θα είναι η απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του θύματος

ενδοοικογενειακής ή σεξιστικής βίας, ώστε να παρέχονται αποτελεσματικές υπηρεσίες και να μη βρίσκεται το προσωπικό με έλλειψη γνώσεων και αρνητικές στάσεις ως προς το πώς θα αντιμετωπίσει τις περιπτώσεις κακοποίησης.

Προτείνονται τα εξής γενικά σχήματα δικτύωσης (εκτός του συγκεκριμένου τοπικού σχεδίου που θα προκύψει από τις ειδικές ανάγκες της δεδομένης τοπικής κοινότητας):

1. Μεταξύ των Συμβουλευτικών Κέντρων των φορέων που έχουν αντίστοιχο έργο να υπάρχει οριζόντια επικοινωνία και συνεργασία και να αποτελούν μια μορφή δικτύου.
2. Κάθε Συμβουλευτικό Κέντρο έχει στη αντίληψη του, τη διασύνδεση της με την κοινότητα και τους τοπικούς φορείς με σκοπό την αλληλεπίδραση και την οργάνωση δικτύων για την αλλαγή στάσεων και αντιλήψεων στην τοπική κοινωνία και την υποστήριξη των σκοπών της.
3. Να δημιουργηθεί, εάν δυνατόν μια Κοινωνική Επιτροπή Υποστήριξης και Ενεργοποίησης του Συμβουλευτικού Κέντρου τα μέλη της οποίας θα είναι: Δημοτικοί, Περιφερειακοί σύμβουλοι, στελέχη μη κυβερνητικών οργανώσεων, εκπαιδευτικοί, γυναίκες μέλη τοπικών φορέων.
4. Να δημιουργηθεί επιστημονική επιτροπή δράσης, μέλη της οποίας μπορούν να είναι: Κοινωνικοί/ές Επιστήμονες, Επαγγελματίες Υγείας, αστυνομικές αρχές, δικαστικοί.
5. Να συγκροτηθούν ομάδες αυτοβοήθειας και εθελοντικής προσφοράς στη συνεργασία με τις κοινωνικές υπηρεσίες που συνδέονται έμμεσα με τις γυναίκες.

Τα σχήματα δικτύωσης κατά της βίας θα προταθούν τελικά με βάση τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας, τους υπάρχοντες φορείς και το σχεδιασμό ανάπτυξης των υπηρεσιών.

12.2 Μεθοδολογία και ρόλος των στελεχών της κοινωνικής δικτύωσης

Η Mayo (1977) παραθέτει μια λίστα από δεξιότητες που πρέπει να καλλιεργήσει ένα στέλεχος για τη δικτύωση στο τοπικό επίπεδο. Ο σύμβουλος θα πρέπει:

- Να έχει τη δεξιότητα επικοινωνίας με άτομα, ομάδες και οργανώσεις.
- Να μπορεί να εκτιμήσει τις ανάγκες, καθώς και τις πηγές πόρων που μπορούν να καλύψουν αυτές τις ανάγκες.
- Να μπορεί να αναπτύξει μια στρατηγική στο τοπικό επίπεδο σε συνεργασία με άλλους φορείς
- Να μπορεί να διευκολύνει τη δημιουργία ομάδων και να υποστηρίζει την

αποτελεσματική ανάπτυξής τους.

- Να μπορεί να παρεμβαίνει θετικά σε πιθανές συγκρούσεις ανάμεσα στις ομάδες.
- Να κατανοεί τις κοινωνικές ανισότητες και τις διακρίσεις που υφίστανται οι γυναίκες.
- Να συνεργάζεται και να διαπραγματεύεται με οργανώσεις και επαγγελματίες των κοινωνικών υπηρεσιών, καθώς και με φορείς κοινωνικής υποστήριξης.
- Να έχει μια αποτελεσματική σύνδεση με τους εφαρμοστές πολιτικής στο τοπικό επίπεδο.
- Να μπορεί να επικοινωνεί γραπτά και προφορικά με άτομα, ομάδες, οργανώσεις.
- Να διαχειρίζεται πόρους και προϋπολογισμούς.
- Να υποστηρίζει ομάδες και οργανισμούς για την εξασφάλιση πόρων.
- Τέλος, να καταγράφει και να αξιολογεί εμπειρίες στη διαδικασία δικτύωσης ώστε να βελτιώνονται ατέλειες και να μην επαναλαμβάνονται λάθη.

Τα επαγγελματικά καθήκοντα του στελέχους δικτύωσης προσδιορίζουν και τους ρόλους που μπορεί να αναλάβει στα πλαίσια των παρεμβάσεων της κοινότητας (υποστήριξη, σχεδιασμός προγραμμάτων, συμβουλευτική κοινότητας, διαμεσολάβηση, αξιολόγηση αναγκών συντονισμός, οργάνωση ομάδων, διαχείριση πόρων).

Η δικτύωση στην κοινότητα είναι μια μεθοδολογία με τις τεχνικές της και αποτελεί αναγκαιότητα, ώστε να επιτύχουν οι σκοποί της συμβουλευτικής διαδικασίας που εφαρμόζονται στο Συμβουλευτικό Κέντρο. Η γνώση για τους υπάρχοντες φορείς και η καταχώρησή τους, οι προσωπικές επαφές με «πρόσωπα κλειδιά» και οι επισκέψεις σε διάφορες υπηρεσίες, οι εκδηλώσεις για τις δραστηριότητες του Κέντρου, τα παιδαγωγικά σεμινάρια για διεπαγγελματικές ομάδες, οι κοινές συναντήσεις με άλλους φορείς που δρουν στην ίδια κοινότητα, οι παρεμβάσεις στην τοπική κοινωνία, η γνώση του νομικού πλαισίου, η χρήση των μέσων μαζικής ενημέρωσης, η οικοδόμηση δικτύων υποστήριξης για τις ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες, είναι απαραίτητα εργαλεία για την κοινωνική ένταξη και την επίλυση των προβλημάτων των εξυπηρετούμενων γυναικών.

Η εμπειρία από άλλους επαγγελματικούς χώρους δείχνει ότι υπάρχει μια τάση να καταναλώνεται το μεγαλύτερο μέρος του ωραρίου των συμβούλων στην άμεση επαφή με την εξυπηρετούμενη και όσο αυξάνει η τάση αυτή τόσο μειώνεται η δικτύωση στην κοινότητα. Γι' αυτό είναι σκόπιμο ο/η συντονιστής/α του Κέντρου να οργανώνει και να συντονίζει τη δικτύωση πάντα σε συνεργασία με τη διεπιστημονική επιτροπή και να αφιερώνεται, όχι λιγότερο από ένα τέταρτο του ολικού ωραρίου στη δικτύωση με την κοινότητα (Οδηγός συμβουλευτικής ΚΕΘΙ, 2003).

Η δικτύωση αφορά στη συνεργασία με ένα ευρύ πλαίσιο φορέων-υπηρεσιών με δυνητική αφετηρία τα Συμβουλευτικά Κέντρα που θα λειτουργήσουν στις Περιφέρειες της

χώρας.

Οι δραστηριότητες του Κέντρου θα είναι:

- Ενημέρωση-ευαισθητοποίηση πολιτών, φορέων και υπηρεσιών για την αναγκαιότητα πρόληψης και αντιμετώπισης όλων των μορφών έμφυλης βίας/ ή και πολλαπλών διακρίσεων και των παιδιών τους..
- Συμβουλευτική αντιμετώπιση, κοινωνική, ψυχολογική, νομική υποστήριξη και ενημέρωση άλλων φορέων για τους τρόπους με τους οποίους το Κέντρο στηρίζει τις γυναίκες.
- Εργασιακή συμβουλευτική -κοινωνική ένταξη των εξυπηρετούμενων γυναικών θυμάτων έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων μέσω προγραμμάτων που προσφέρονται από άλλους φορείς, τις παροχές των οποίων έχουμε καταγράψει.

Οι σύμβουλοι του Κέντρου, εκτός των συμβουλευτικών δράσεων της κάθε ειδικότητας, θα ενεργοποιούνται ως ομάδα στον τομέα της δικτύωσης του Κέντρου.

Πρώτο βήμα στην επιτυχή δικτύωση είναι η καταγραφή των υφιστάμενων υπηρεσιών φορέων που εν δυνάμει θα συνεργαστούν με το Κέντρο, δηλαδή των υπαρχόντων δομών υποδοχής, συμβουλευτικής και προσωρινής φιλοξενίας γυναικών-θυμάτων έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων και των παιδιών τους, καθώς και των κυβερνητικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων.

Δεύτερο βήμα είναι η έρευνα και η καταγραφή των ελλείψεων που εκτιμούμε ότι είναι ανάγκη να καλυφθούν για να έχουμε αποτελεσματική αντιμετώπιση στην πρόληψη αλλά και την υποστήριξη γυναικών θυμάτων έμφυλης βίας ή/ και πολλαπλών διακρίσεων.

Τρίτο βήμα η δημιουργία και επέκταση δικτύων πληροφόρησης και υποστήριξης, σε συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση και τις εθελοντικές οργανώσεις, τις γυναικείες οργανώσεις και φορείς που ενδιαφέρονται για το θέμα της έμφυλης βίας ή/ και των πολλαπλών διακρίσεων κατά των γυναικών.

Κεντρικός μας στόχος είναι η αλλαγή των στερεοτυπικών στάσεων και των αντιλήψεων μέσα από διαδικασίες συμμετοχής των πολιτών και των φορέων και η συμμετοχή τους στην πρόληψη και την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας ή/ και των πολλαπλών διακρίσεων κατά των γυναικών.

Η δημιουργία των δικτύων αποσκοπεί:

1. Στο συντονισμό των δράσεων των φορέων που δραστηριοποιούνται σε τοπικό επίπεδο (κοινότητα) για την αποφυγή σπατάλης πόρων και ανθρώπινου δυναμικού.
2. Στην επικοινωνία, ενημέρωση και διακίνηση πληροφοριών μεταξύ των μελών του δικτύου π.χ. με τη δημιουργία μιας ιστοσελίδας.

3. Στην καλύτερη εκπροσώπηση των φορέων στις διαδικασίες σχεδιασμού από τα ανώτερα διοικητικά επίπεδα καθώς και συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων των, με προτάσεις, εισηγήσεις κ.λπ.

Η μεθοδολογία της λειτουργίας των δικτύων βασίζεται στην αμφίδρομη επικοινωνία. Σύμφωνα με τον Οδηγό δικτύωση (2008), για να είναι η λειτουργία αποτελεσματική θα πρέπει οι στόχοι να είναι απόλυτα σαφείς και να ανταποκρίνονται επίσης σε σαφείς και συγκεκριμένες ανάγκες. Οι ανάγκες των γυναικών θα διαπιστωθούν από την προηγούμενη καταγραφή ελλείψεων και αναγκών.

12.3 Σχήματα δικτύωσης στην τοπική κοινωνία και ο ρόλος των Δήμων

Ένας σημαντικός αριθμός κοινωνικών υπηρεσιών εφαρμόζουν προγράμματα κοινωνικής πολιτικής που αφορούν στις ανάγκες των γυναικών ως προς το ρόλο τους. Μεταξύ αυτών είναι Παιδικοί Σταθμοί, Δημοτικές Κοινωνικές Υπηρεσίες, Συμβουλευτικές Υπηρεσίες του ΟΑΕΔ κ.ά.

Τα προγράμματα κοινωνικής προστασίας είναι ενιαία και γενικευμένα. Η δε πρόληψη είναι έννοια χωρίς δράσεις και δεν έχει τη διάσταση του φύλου. Όσες ανάγκες σχετίζονται με τη μητρότητα, τα κενά που αφορούν στην φροντίδα μελών της οικογένειας, στην υγεία, στην ανεργία, στις ελλείψεις στο σύστημα κοινωνικής προστασίας κ.λπ. πιθανόν να καλύπτονται από αυτά τα προγράμματα, αγνοούνται όμως από τις υπηρεσίες τους οι ανάγκες που δημιουργούνται από την ανισότητα των φύλων. Η ίδια έλλειψη οπτικής φύλου κυριαρχεί και στις υπηρεσίες υγείας. Οι κοινωνικές υπηρεσίες και τα στελέχη τους θα πρέπει να εντάξουν την πρόληψη αλλά και τη διάγνωση της κακοποίησης, καθώς και την παραπομπή των γυναικών στα ειδικευμένα Συμβουλευτικά Κέντρα, όταν χρειάζεται, στις προτεραιότητες των αρμοδιοτήτων τους.

Σε μια τυχαία κοινωνική υπηρεσία τοπικής αυτοδιοίκησης είχαν απευθυνθεί γυναίκες για λόγους όπως οι παρακάτω:

- σωματικής κακοποίησης, ανάγκης επαγγελματικής υποστήριξης, ανάγκης πληροφόρησης για τις διαδικασίες που απαιτούνται για την εύρεση εργασίας, αίτηση βοήθειας για μια συστηματική έρευνα της αγοράς εργασίας,
- κάλυψης των αναγκών παιδιών βρεφικής, προσχολικής και σχολικής ηλικίας, κύρια στις μονογονεϊκές οικογένειες,
- παροχής νομικών συμβουλών σχετικά με ενδοοικογενειακά προβλήματα,
- εξάρτησης από ουσίες, φτώχειας κ.λπ.

Ο Δήμος είναι ένας θεσμός που παίρνει αποφάσεις σε τοπικό επίπεδο, έχει τη δυνατότητα σχεδιασμού και της υλοποίησης για προγράμματα ενάντια στην έμφυλη βία ή/ και των πολλαπλών διακρίσεων. Έχει τη δυνατότητα να διαπιστώσει την πρώτη εκδήλωση του κοινωνικού προβλήματος μέσα από τη συνεργασία με τους/τις κοινωνικούς λειτουργούς. Δίνοντας βαρύτητα στην πρόληψη, μπορεί να συμμετάσχει στο συντονισμό και στο σχεδιασμό μεταξύ των υπηρεσιών α' και β' βαθμού αυτοδιοίκησης.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να αναλάβει πρωτοβουλίες για ενέργειες σε τοπικό επίπεδο, όσον αφορά σε κοινωνικά φαινόμενα και προβλήματα, όπως η έμφυλη βία ή/ και οι πολλαπλές διακρίσεις κατά των γυναικών.

Ήδη σε όλη την Ελλάδα λειτουργούν σε Δήμους Κοινωνικές υπηρεσίες οι οποίες έχουν πολύ διαφορετικό προσανατολισμό ως προς τη φιλοσοφία εργασίας και επιστημονικών μεθόδων.

Μεγάλος αριθμός κοινωνικών υπηρεσιών έχουν μέσα στις παροχές τους, την αντιμετώπιση της βίας, ενώ άλλοι δεν έχουν στην προτεραιότητά τους θέματα ισότητας των φύλων.

Η κοινωνική υπηρεσία *Δήμου Χανίων* για παράδειγμα έχει μεταξύ άλλων τον παρακάτω προσανατολισμό. Δια μέσου του *Γραφείου Παροχής Κοινωνικών - Υποστηρικτικών Υπηρεσιών* προσφέρει:

Ενημέρωση για θέσεις εργασίας, για προγράμματα κατάρτισης, προγράμματα επαγγελματικού προσανατολισμού και για θέματα κοινωνικής φροντίδας.

Διασύνδεση με φορείς κοινωνικής Πρόνοιας του Νομού Χανίων και με υπηρεσίες προώθησης στην απασχόληση.

Συμβουλευτική για την αντιμετώπιση ψυχολογικών, κοινωνικών και οικογενειακών προβλημάτων. Τα προγράμματα του Δήμου απευθύνονται σε όσους /-ες βιώνουν ή απειλούνται με αποκλεισμό από την αγορά εργασίας και γενικότερα με οικονομικό και κοινωνικό αποκλεισμό.

Οι μονογονεϊκές οικογένειες και οι κακοποιημένες γυναίκες αποτελούν ομάδα παρέμβασης.

Στο Δήμο Πάτρας ο Δημοτικός Οργανισμός Υγείας και Πρόνοιας λειτουργεί από το 2003. Η υπηρεσία απευθύνεται τόσο σε ειδικές ομάδες πληθυσμού, όπως άτομα με αναπηρίες, ευπαθείς κοινωνικές ομάδες κ.λπ. καθώς και στο γενικό πληθυσμό, με δράσεις πρόληψης υποστήριξης και προαγωγής της υγείας. Μέσα στις υπηρεσίες οργανώθηκε Υπηρεσία Υποστήριξης Γυναικών Θυμάτων Κακοποίησης.

Στο Δήμο *Καλαμαριάς* αντίστοιχα λειτουργεί το Γραφείο Παροχής Κοινωνικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών από το 2006. Το Γραφείο Παροχής Κοινωνικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών έχει σαν μακροπρόθεσμο στόχο την προώθηση των ενδιαφερομένων σε ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης και απευθύνεται σε άτομα ευπαθών κοινωνικά ομάδων

που πλήττονται ή απειλούνται με αποκλεισμό από την αγορά εργασίας, με ιδιαίτερη έμφαση σε κακοποιημένες γυναίκες. Μεταξύ των υπηρεσιών που προσφέρονται από το Γραφείο είναι πληροφόρηση σε θέματα ισότητας των δύο φύλων.

Στις τρεις προαναφερόμενες περιπτώσεις των Δήμων βλέπουμε μέσα στη θεματολογία των απειλούμενων από κοινωνικό αποκλεισμό ομάδων να είναι οι κακοποιημένες γυναίκες. Σε πολλούς άλλους δήμους δεν υπάρχει καμία αναφορά σε θέματα κακοποίησης ή ισότητας των φύλων.

Οι δράσεις ενός δικτύου όπου εντάσσονται οι δομές κατά της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων στη συνεργασία με φορείς της Αυτοδιοίκησης έχουν διαφορετική αφετηρία, διαφορετικούς στόχους και αποτελέσματα ανάλογα με τον προγραμματισμό της δομής αλλά και τις προτεραιότητες της Περιφέρειας και του Δήμου.

❖ Τοπική Αυτοδιοίκηση και Δικτύωση

Στο νέο νόμο για τη «νέα αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της αποκεντρωμένης Διοίκησης, Πρόγραμμα Καλλικράτης» (ν. 3852/2010, ΦΕΚ 87/Α/7-6-2010) προβλέπονται διατάξεις που προωθούν την ισότητα των φύλων, στο επίπεδο της Περιφέρειας και του Δήμου.

α) Περιφέρεια

Σε κάθε Περιφέρεια συγκροτείται Περιφερειακή Επιτροπή Ισότητας των Φύλων (ΠΕΠΙΣ) (άρθρο 186, Παρ. VI) που αποτελείται από πέντε μέλη με αρμοδιότητες.

Η Επιτροπή έχει αναλάβει τη μέριμνα για την ένταξη της ισότητας των φύλων στην αναπτυξιακή πολιτική της περιφέρειας και την εισήγηση μέτρων για την προώθηση της ουσιαστικής ισότητας των φύλων σε όλους τους τομείς. Εισηγείται προς το Περιφερειακό Συμβούλιο για την ένταξη και χρηματοδότηση έργων από τον προϋπολογισμό της Περιφέρειας καθώς και σχετικών δράσεων ενημέρωσης και πληροφόρησης των πολιτών.

β) Δήμος

Οι πολιτικές ισότητας των φύλων αποτελούν για πρώτη φορά αντικείμενο υπηρεσιακής μονάδας (μαζί με την κοινωνική πολιτική) που θα περιλαμβάνεται στους οργανισμούς Εσωτερικής Υπηρεσίας των Δήμων (άρθρο 97, παρ. η).

Με αυτές τις ρυθμίσεις δίνεται η δυνατότητα στην Τοπική Αυτοδιοίκηση να αναλάβει ουσιαστικό ρόλο στην ανάπτυξη πολιτικών και δράσεων για την ισότητα των φύλων μεταξύ των άλλων με τη δημιουργία ενδιάμεσων δομών στήριξης των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων.

12.4 Ενδεικτικά παραδείγματα δικτύωσης

Σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης μπορεί να συγκροτηθεί ένα δίκτυο μεταξύ αιρετών με στόχο την ευαισθητοποίηση και την αλλαγή πολιτικών για τις γυναίκες ή την εξεύρεση πόρων για δραστηριότητες του Συμβουλευτικού Κέντρου.

Μια μορφή δικτύου μπορεί να έχει στόχους, μεταξύ άλλων, την ευαισθητοποίηση των αιρετών, την αποδοχή του οικονομικού κόστους συμπληρωματικών υπηρεσιών, τη σύσταση και τη λειτουργία επιτροπών από αιρετούς/ές και δημότες/τισσες σε συγκεκριμένο πλαίσιο και ρόλο.

Επίσης είναι δυνατόν να διασυνδεθούν οι εκπαιδευτικοί από σχολικές μονάδες με τους συλλόγους των γονέων και τα 15μελή συμβούλια μαθητών/τριών με στόχο την ευαισθητοποίηση των εφήβων.

Σε επίπεδο δικαστικών και αστυνομικών αρχών θεωρώντας ότι η Αστυνομία αποτελεί μέρος του βοηθητικού περιφερειακού υποσυστήματος της ποινικής δικαιοσύνης επιφορτισμένου με την καταστολή, ανακάλυψη, σύλληψη και παραπομπή, και δέχεται καταγγελίες που αφορούν υποθέσεις σωματικής, σεξουαλικής κακοποίησης, κρίνεται ότι χρειάζεται ειδική επιμόρφωση για την πρόληψη της έμφυλης βίας. Μέσα στα πλαίσια της δικτύωσης η καλή συνεργασία με τις τοπικές αστυνομικές αρχές είναι σημαντική, προκείμενου να παρεμβαίνουν σύμφωνα με ισχύουσες διατάξεις, όταν απαιτείται, και να υποστηρίζουν έμμεσα τις δράσεις των δομών κατά της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων, αλλά και των θυμάτων τους.

Η συμμετοχή των δικαστικών αρχών σε τοπικό επίπεδο, σε μια επιτροπή πληροφόρησης και ενημέρωσης κατά της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων είναι αναγκαία, ώστε να ενεργοποιηθούν θετικά κατά των ανωτέρω μορφών βίας.

Δράσεις πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης-δράσεις δημοσιότητας

Υπάρχουν πολλές μορφές μεθοδολογικά και σε επίπεδο εφαρμογής δράσεων πληροφόρησης. Οι δυνατότητες και τα σχήματα τροποποιούνται ανάλογα με την ομάδα στόχο. Με βάση τις τοπικές ανάγκες, οι ομάδες φορέων ή ατόμων που μπορούν να εμπλακούν στις δράσεις πληροφόρησης και δημοσιότητας του Κέντρου είναι:

- **Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις**

Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις ενεργοποιούνται και στην περιφέρεια, δίνοντας συχνά το στίγμα των αναγκαίων πρωτοβουλιών. Η επικοινωνία και η διασύνδεσή τους με το

Συμβουλευτικό Κέντρο και τις δομές αντιμετώπισης της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων κατά των γυναικών έχει αμφίδρομη θετική αλληλεπίδραση, τόσο στις πρωτοβουλίες των δομών όσο και στις Οργανώσεις.

- **Πολιτιστικοί-κοινωνικοί φορείς**

Σε επίπεδο τοπικής κοινωνίας δραστηριοποιούνται δεκάδες φορείς με περιεχόμενο πολιτιστικό, κοινωνικό, αλληλοβοηθητικό, αθλητικό, κ.λπ. Οι φορείς αυτοί μπορούν με την υποστήριξή μας να θέσουν μέσα στα ενδιαφέροντά τους τη διάχυση ιδεών κατά της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων και να βοηθήσουν συγκεκριμένα και πρακτικά όταν χρειαστεί σε επίπεδο κοινωνικής αλληλεγγύης.

- **Εθελοντές και εθελόντριες**

Εθελόντριες και εθελοντές μπορούν να προσφέρουν επιστημονική, κοινωνική, νομική, πρακτική υποστήριξη στις υπηρεσίες των δομών κατά της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων αλλά και κατευθείαν στις ίδιες τις γυναίκες σε θέματα που προκύπτουν.

- **Εκκλησία**

Η πληροφόρηση στοχεύει να ευαισθητοποιήσει τους ιερείς κατά της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων καθώς πολλές γυναίκες απευθύνονται εκεί συμβουλευτικά στα πλαίσια της εξομολόγησης, **Μεταναστευτικές οργανώσεις - κοινότητες**

Ενημερώνονται οι μεταναστευτικές οργανώσεις για την ισχύουσα νομοθεσία και τους φορείς υποστήριξης σχετικά με την προστασία γυναικών θυμάτων εμπορίας και γενικότερα για τη νομοθεσία που αφορά τις μετανάστριες.

- **Τα τοπικά ΜΜΕ**

Τα τοπικά ΜΜΕ αλλά και τα εθνικής εμβέλειας μπορούν -και οφείλουν- να υιοθετήσουν ένα συμβόλαιο κατά της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων στην ειδησεογραφία τους. Η είδηση για μια υπόθεση έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων να μην είναι «ουδέτερη», και ο σεβασμός στην προσωπικότητα του θύματος να είναι δεδομένος.

- **Εργασιακά συνδικαλιστικά σωματεία**

Στο ζήτημα της σεξουαλικής παρενόχλησης των γυναικών σε εργασιακούς χώρους σημαντικό ρόλο μπορούν να παίξουν τα **Σωματεία** αλλά και οι **Επιθεωρήσεις Εργασίας** σχετικά με την εφαρμογή του νόμου για την προστασία της εργαζόμενης. Σημαντικός μπορεί να είναι ο ρόλος τους στη διαμόρφωση θετικών στάσεων και την πρόβλεψη συγκεκριμένων διαδικασιών για τη δυνατότητα καταγγελιών και παρεμβάσεων στην αγορά εργασίας όταν προκύπτουν περιπτώσεις σεξουαλικής παρενόχλησης.

12.5 Οδηγός Δικτύωσης

1. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΔΙΚΤΥΟ

Ο όρος «**δίκτυο**» είναι ένας συχνά και ευρέως χρησιμοποιούμενος όρος, καθώς τα δίκτυα αποτελούν **σημαντική μορφή συνεργασίας και επικοινωνίας**, όπως επίσης ένα **πεδίο διαλόγου μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων ή/και ατόμων**.

Από πολύ παλιά είναι ευρέως γνωστό ότι η ικανότητα, αλλά και η ανάγκη των ανθρώπων να δημιουργούν κοινωνικές συνδέσεις και διασυνδέσεις είναι θεμελιώδης στην ανθρώπινη φύση. Αυτές οι κοινωνικές συνδέσεις εμπεριέχουν τόσο υποσχέσεις όσο και κινδύνους.

Υιοθετώντας μια συστημική προσέγγιση μπορούμε να πούμε ότι **ένα δίκτυο δεν είναι το άθροισμα των ατόμων που το αποτελούν**. Αποτελεί μια **ξεχωριστή οντότητα που ξεπερνά τις ατομικές δυνατότητες, γνώσεις και ικανότητες**. Ή όπως πολύ εύγλωττα έχει ειπωθεί: «...ένα δίκτυο είναι ένα είδος υπεροργανισμού... μια αποικία μυρμηγκιών αποτελεί το πρότυπο ενός υπεροργανισμού, με ιδιότητες που δεν διαθέτουν τα ίδια τα μυρμηγκία, αλλά προκύπτουν από τις αλληλεπιδράσεις και τη συνεργασία μεταξύ τους...». Ενεργώντας συλλογικά δίνεται η δυνατότητα στα άτομα που συμμετέχουν σε ένα δίκτυο να κάνουν κάτι που, ως άτομα, αδυνατούν να πράξουν.¹⁴

Σημαντικό στοιχείο σε αυτή τη θεώρηση είναι η έννοια της **αλληλεπίδρασης μεταξύ των ατόμων** που εντάσσονται σε ένα ήδη υπάρχον ή δημιουργούν ένα νέο δίκτυο.

Αυτή η αλληλεπίδραση έχει μη στατικό χαρακτήρα, γεγονός που προσδίδει στο δίκτυο ένα από τα σημαντικότερα πλεονεκτήματά του, τη δυναμική. Έτσι, ένα δίκτυο δεν είναι ποτέ κάτι στατικό και αμετάβλητο, **διαρκώς εξελίσσεται, αναπτύσσεται και αλλάζει**. Νέοι άνθρωποι μπαίνουν στο δίκτυο, άλλοι φεύγουν, άλλοι αλλάζουν ρόλο. Ωστόσο, για να είναι αποτελεσματικό, θα πρέπει κάθε στιγμή να διατηρεί τα χαρακτηριστικά εκείνα που επιτρέπουν τη συνεχή λειτουργία του.

Επομένως, το δίκτυο είναι **ένα οργανωμένο σύστημα ανθρώπων και μέσων στο οποίο εμπλέκονται άτομα, ομάδες, οργανισμοί με στόχο την κοινή, συστηματική αντιμετώπιση και ολοκληρωμένη παρέμβαση σε κάποιο συγκεκριμένο πεδίο**, στην περίπτωσή μας, στην αντιμετώπιση της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων κατά των γυναικών, καθώς και στην άρση των επιπτώσεών τους. Μπορεί να έχει τυπική ή άτυπη μορφή και η βάση του είναι το αμοιβαίο ενδιαφέρον των μελών του, ενώ πολλές φορές αποτελεί, μέσω των επαφών μεταξύ των συμμετεχόντων/-ουσών, ένα μέσο για την επικοινωνία, την ανάπτυξη στενότερων

¹⁴ Hölldobler, B. & Wilson, E.O. (2009). *The Superorganism: The Beauty, Elegance, and Strangeness of Insect Societies*. New York: WW Norton & Company.

επαφών και εντέλει της δημιουργίας αισθήματος «μιας κοινότητας» στον πληθυσμό της περιοχής.¹⁵

Στο σύγχρονο κοινωνικό και επαγγελματικό γίνεσθαι η δημιουργία και διατήρηση κατάλληλων επαφών αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση ύπαρξης και ανάπτυξης: *“το μόνος σου δεν φτάνεις πουθενά”* αποτελεί φράση που προειδοποιεί, ενημερώνει και ταυτόχρονα αποκαλύπτει μια έντονη αναζήτηση συμπαράστασης και αλληλεγγύης, ή αντίστροφα, την απουσία ενός κατεξοχήν ατομοκεντρικού τρόπου αντίληψης και οργάνωσης της κοινωνικής και επαγγελματικής συμπεριφοράς.¹⁶ Η διασύνδεση των επαγγελματιών κοινωνικών υποστηρικτικών υπηρεσιών μεταξύ τους, αλλά και με άλλους/ες επαγγελματίες που σχετίζονται με τους/τις εξυπηρετούμενους/ες τους, αλλά και των ίδιων των εξυπηρετούμενων, ενισχύει τη μεταξύ τους συνεργασία στην αντιμετώπιση των θεμάτων πάνω στα οποία εργάζονται, αντλώντας αλληλοϋποστήριξη.

Τα κοινωνικά και επαγγελματικά δίκτυα συνδέονται και αναδεικνύουν την έννοια του **«κοινωνικού κεφαλαίου»** ως στοιχείο πολλαπλασιαστή. Ο Bourdieu¹⁷ όρισε το κοινωνικό κεφάλαιο ως *«το σύνολο των πραγματικών ή συμβολικών πόρων, οι οποίοι συνδέονται με πολλαπλά δίκτυα, που διατηρούνται στον χρόνο και συσχετίζονται με θεσμοθετημένες σχέσεις αμοιβαίας αποδοχής και αναγνώρισης»*.

Το κοινωνικό κεφάλαιο είναι απαραίτητο για να εκπληρώσει ένα δίκτυο τους σκοπούς του, καθώς είναι πηγή που διευκολύνει τις κοινωνικές υποθέσεις και πράξεις των ατόμων. Τα δίκτυα των σχέσεων είναι σοβαρές πηγές που παρέχουν στα άτομα το έδαφος για επικοινωνία, συντονισμό και συνεργασία για αλληλοβοήθεια.¹⁸ Το κοινωνικό κεφάλαιο δημιουργείται διαμέσου της συνδιαλλαγής απόψεων, γνώσεων, αντιλήψεων και σύμφωνα με τον Bourdieu, οι κοινωνικές διασυνδέσεις έχουν ευεργετικά αποτελέσματα σε θεμελιώδεις τομείς της ατομικής ζωής, δεδομένου ότι πολλαπλασιάζουν τις ευκαιρίες γνώσης και την πρόσβαση σε αυτήν, μέσω της συναναστροφής με άτομα διαφόρων ειδικοτήτων και της οικειοποίησης του επαγγελματικού τους κεφαλαίου.

Τα άτομα, οι ομάδες, οι οργανισμοί με τη συμμετοχή τους σε δίκτυα, αξιοποιώντας το συμμετέχον **«κοινωνικό κεφάλαιο»**, επενδύουν ουσιαστικά στην **ολιστική αντιμετώπιση των**

¹⁵ ΕΕΤΑΑ (2015). *Σχεδιασμός, οργάνωση και λειτουργία δικτύων*, ΚΠ Equal, Ενέργεια III, Εθνικό Θεματικό δίκτυο «Δικτύωση – Συντονισμός υπαρχουσών και νέων δομών. Μετεξέλιξη τους σε νέα σημεία επαφής, Αθήνα, σ. 17, text at: <http://www.equal-greece.gr/images/logo/%CE%9F%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CF%8C%CF%82%20%CE%94%CE%B9%CE%BA%CF%84%CF%8D%CF%89%CF%83%CE%B7.pdf>

¹⁶ Πετρονώτη, Μ. (1995). *Έρευνα για τα Κοινωνικά Χαρακτηριστικά της Απασχόλησης*, Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.

¹⁷ Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.) *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* (New York, Greenwood), 241-258.

¹⁸ Coleman, J. (1988). *Social capital in the creation of human capital*. *American Journal of Sociology*. / Putnam, R.D. (1995). *Bowling alone: America's declining social capital*. *Journal of Democracy* 6 (1) / Ridings, C. (2006). *Virtual Communities and Social Capital Theory*. In: Dasgupta, S. (ed.) *Encyclopedia of Virtual Communities and Technologies*, Idea Group Inc: Hersey, USA.

Θεμάτων στα οποία εργάζονται, ενισχύουν την ανάπτυξη μιας αποτελεσματικότερης κουλτούρας για έναν ευρύτερο συντονισμό όλων, βασισμένης σε σχέσεις αμοιβαίας εμπιστοσύνης και συνεργασίας.

Συχνά τα δίκτυα ταυτίζονται με συναντήσεις, ατέρμονες συζητήσεις, κ.λπ., ενώ ένα δίκτυο αποτελεί μια μορφή συλλογικής δράσης και παρέμβασης και μπορεί να λειτουργήσει ως ένα «**μωσαϊκό**» **επικοινωνίας και συνεργασίας**, με σκοπό:

- την ανάπτυξη ενός κοινού πεδίου συνομιλίας ή διαπραγμάτευσης
- την ανταλλαγή καλών πρακτικών, πληροφοριών και γνώσης για την αποτελεσματικότερη ανάπτυξη δράσεων, υπηρεσιών κ.ά.
- την ανάπτυξη αλληλοσυμπληρωματικών και συντονισμένων δράσεων, υπηρεσιών κ.ά.
- την καλύτερη εκπροσώπηση και εμπλοκή στις διαδικασίες σχεδιασμού των πολιτικών
- την άσκηση επιρροής σε δομές λήψης αποφάσεων σε κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο
- την ορθολογικότερη αξιοποίηση υπαρχόντων δυναμικών και πόρων.

Για τη **δημιουργία** ενός δικτύου είναι αναγκαίος ο σχεδιασμός ενός δομημένου πλαισίου συλλογικών δράσεων δικτύωσης, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η αξιοποίηση της εμπειρίας και της τεχνογνωσίας του κάθε φορέα ή ατόμων, καθώς και η συμπληρωματικότητα των ενεργειών.

Στη φάση αυτή, του αρχικού σχεδιασμού του δικτύου είναι σημαντικό να ληφθούν υπόψη οι παρακάτω **παράμετροι**:

- η μορφή του (τυπική ή άτυπη) και η νομική του υπόσταση
- οι γενικοί και ειδικοί στόχοι του
- η μεθοδολογία της οργάνωσης και λειτουργίας του (όργανα, ρόλοι, καταμερισμός εργασιών κ.λπ.)
- η διαμόρφωση αρχών, προτύπων και διαδικασιών ποιότητας
- ο τρόπος και η διαδικασία εκπροσώπησης των φορέων, καθώς και η εκπροσώπηση του δικτύου στους τρίτους
- ο αριθμός των εμπλεκόμενων φορέων και το είδος των παρασχόμενων υπηρεσιών
- η εμπειρία και οι δράσεις του κάθε εμπλεκόμενου φορέα/οργάνωσης

- οι αρμοδιότητες και οι δράσεις του σχετικά με τις ομάδες-στόχους (π.χ. ρομά, άνεργες, μονογονείς, ΑμεΑ, γυναίκες-θύματα βίας κ.λπ.)
- ο τρόπος της ενίσχυσης της διαπραγματευτικής ικανότητας όλων των μελών του δικτύου (στελεχών, φορέων, των ίδιων των γυναικών κ.ά.)
- η γεωγραφική και θεματική του εμβέλεια
- οι οικονομικοί πόροι
- ο τρόπος επικοινωνίας των μελών του
- η χρήση των εργαλείων (ενημερωτικό υλικό, τηλεφωνικές επαφές, συναντήσεις, πρωτόκολλο συνεργασίας κ.λπ.), και
- η δημοσιότητα, η διάχυση των αποτελεσμάτων του και η πληροφόρηση του κοινού.

Το **Δίκτυο των εξήντα μία (61) δομών για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών**, που λειτουργεί από το 2011 με ιδιαίτερη επιτυχία, υπό τον συντονισμό της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων (ΓΓΙΦ), αποτελεί ένα **χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεσματικού και συντονισμένου Δικτύου δομών**, το οποίο, τόσο μέσω της συνεργασίας των δομών μεταξύ τους (π.χ. Συμβουλευτικά Κέντρα, Ξενώνες Φιλοξενίας και Τηλεφωνική Γραμμή SOS 15900) όσο και μέσω της συνεργασίας του με υπηρεσίες και τοπικούς φορείς/οργανισμούς, έχει αναδείξει τη σπουδαιότητα της δικτύωσης σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.¹⁹

2. ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΔΙΚΤΥΩΣΗ

Η δικτύωση αποτελεί ένα **σύστημα** αρχών και ενεργειών, που βασίζεται σε **νέες μορφές συλλογικής δράσης και παρέμβασης**. Διαμορφώνει μια ευρύτερη δυναμική για την αντιμετώπιση των κοινωνικών και οικονομικών αναγκών της κοινωνίας, οι οποίες δεν καλύπτονται από ατομικές, ασυντόνιστες και αποσπασματικές δράσεις. Επιπλέον, η δικτύωση μπορεί να αναφέρεται τόσο στην άμεση συνεργασία ατόμων, ομάδων ή φορέων, όσο και στην έμμεση επαφή, για παράδειγμα μέσω της ηλεκτρονικής τους διασύνδεσης και επικοινωνίας.²⁰

Η διαδικασία της δικτύωσης αφορά σε ένα **συμμετοχικότερο μοντέλο** και είναι

¹⁹ Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας -ΚΕΘΙ (2015). *Πλάνο δικτύωσης...*, ό.π.

²⁰ Κατώρη, Κ. (2008). *Εγχειρίδιο δικτύωσης*, Αθήνα: Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας -ΚΕΘΙ, σ. 13.

ιδιαίτερα σημαντική, ιδίως όταν αφορά σε άτομα και ομάδες που απειλούνται ή βρίσκονται σε κοινωνικό αποκλεισμό, που υφίστανται βία, έμφυλες διακρίσεις κ.λπ., καθώς μπορεί να διαδραματίσει **διττό ρόλο**:

- να λειτουργήσει **προληπτικά**, βοηθώντας τα άτομα και τις ομάδες να αντιμετωπίσουν τις ιδιαίτερες πτυχές των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν, και
- να λειτουργήσει στην **ενδυνάμωση** των ατόμων, μέσω της πληροφόρησης για τα δικαιώματά τους κ.ο.κ.²¹

*«Η έννοια της λέξης «δικτύωση» μπορεί να μην είναι απολύτως ξεκάθαρη... αρχικά, αλλά πρόκειται για κάτι που κάνουμε όλοι/ες. **Δικτύωση σημαίνει: δημιουργούμε επαφές, διατηρούμε επαφές και χρησιμοποιούμε επαφές.**»²²*

Η δικτύωση ουσιαστικά συνιστά μια **μεθοδολογία** με τις **ιδιαίτερες τεχνικές** της, έτσι ώστε να επιτευχθούν οι σκοποί της. Η γνώση για τους υπάρχοντες φορείς και η καταχώρησή τους, οι προσωπικές επαφές με πρόσωπα-«κλειδιά» και οι επισκέψεις στις διάφορες υπηρεσίες, οι κοινές συναντήσεις με άλλους φορείς που δρουν στην ίδια κοινότητα, οι παρεμβάσεις στην τοπική κοινωνία, η χρήση των ΜΜΕ και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, η οικοδόμηση δικτύων υποστήριξης για τις γυναίκες θύματα βίας και για όσες ανήκουν σε κοινωνικά ευπαθείς ομάδες είναι απαραίτητα μέσα για την επίλυση των προβλημάτων των εξυπηρετούμενων.²³

Η διαδικασία της δικτύωσης είναι σημαντικό να συνιστά μια **δέσμη οργανωμένων και συντονισμένων συλλογικών ενεργειών**, που να στοχεύουν στη **σύνδεση**, τη **συνεργασία** και την **κινητοποίηση** ενός ευρέως φάσματος φορέων, ομάδων και ατόμων. Η ανάπτυξη ενός ανθρώπινου δικτύου συνεργατών/τριών, το οποίο αποτελείται από στελέχη φορέων, σε κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, συμβάλλει σημαντικά στη μεγιστοποίηση των αποτελεσμάτων αυτής της συνέργειας, **δημιουργεί ένα μόνιμο πλαίσιο διαλόγου**, ευαισθητοποιεί και ενημερώνει την κοινωνία για θέματα έμφυλων διακρίσεων και ανισοτήτων.

Έτσι, η δικτύωση – εκτός από ένα εργαλείο επικοινωνίας – συνιστά και ένα **μέσο διαχείρισης προβλημάτων** και κρίσεων, «δεξαμενή» προβληματισμού και κατάθεσης απόψεων και εμπειριών από τους φορείς που εμπλέκονται σε θέματα βίας, κοινωνικού

²¹ Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας -ΚΕΘΙ (2015). *Πλάνο δικτύωσης...*, ό.π.

²² UNITED for Intercultural Action (1996), *Communication and Networking for NGO's. How to use your contacts to work more effectively*, European network against nationalism, racism, fascism and in support of migrants and refugees, Information Leaflet no. 10, <http://www.unitedagainstracism.org/pages/info10.htm>

²³ Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας -ΚΕΘΙ (2015). *Πλάνο δικτύωσης...*, ό.π.

αποκλεισμού, απασχόλησης κ.λπ., καθώς και μέσο συνεργασίας και συλλογικής δράσης.²⁴

Σε γενικές γραμμές:

- Η δικτύωση περιλαμβάνει άτομα και ομάδες που συνάπτουν αμοιβαία ενισχυόμενες σχέσεις.
- Ο στόχος της γεφύρωσης δικτύων, ομάδων και ατόμων είναι ουσιαστικός, καθώς ευνοεί την ανάπτυξη προσωπικών επικοινωνιών που μειώνουν τους φραγμούς και τα εμπόδια μεταξύ των ομάδων.²⁵
- Μέσω της ανάδειξης ενός πλαισίου σχέσεων μεταξύ φορέων, δομών και υπηρεσιών, διευκολύνεται η **αναγνωρισιμότητα των δομών**, μεγιστοποιείται η **προσπελασιμότητά** τους και **επιλύονται κοινωνικά θέματα**, μέσα από μορφές και σχέδια δράσης που προϋποθέτουν την πιο ενεργή συμμετοχή και εκπροσώπησή τους.

Επομένως, η δικτύωση με την οπτική του φύλου υποστηρικτικών δομών για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών ή/και των πολλαπλών διακρίσεων αφορά:²⁶

- Στη διασύνδεση των δομών αντιμετώπισης της βίας μεταξύ τους, ώστε να καλύπτουν η κάθε μία τις ιδιαίτερες ανάγκες της εξυπηρετούμενης, αλλά και να συνεργάζονται, μέσα από τις παραπομπές και τη συμπληρωματικότητα των ενεργειών σε μια ολοκληρωμένη συμβουλευτική παρέμβαση.
- Στη διασύνδεση της κάθε δομής με υπηρεσίες και φορείς που λειτουργούν στην τοπική κοινωνία και θα μπορούσαν να υποστηρίξουν την ολοκλήρωση της συμβουλευτικής μέσα από τη δική τους συμβολή σε συγκεκριμένα πεδία, που προκύπτουν από τις ανάγκες των εξυπηρετούμενων (από στέγαση μέχρι εύρεση εργασίας).
- Στην αλλαγή στάσεων στην τοπική κοινωνία απέναντι στο φαινόμενο της βίας και των πολλαπλών διακρίσεων κατά των γυναικών, μέσα από τη συμμετοχή των φορέων της τοπικής κοινωνίας και των πολιτών με την ενίσχυση δράσεων πρόληψης και την υποστήριξη της ισότητας των φύλων.

Γενικά, η δικτύωση, ως σύστημα συλλογικής δράσης, αποτελεί μια συντονισμένη προσπάθεια συγκέντρωσης επαφών που δεν είναι ιεραρχική. Επίσης, είναι σκόπιμο να μην δημιουργείται γραφειοκρατία, καθώς ο σκοπός της δικτύωσης είναι να είναι αποτελεσματική και προσανατολισμένη στην ανάληψη δράσης.²⁷ Σε συνάφεια με την προαναφερθείσα

²⁴ Equal/Ανδρομέδα (2005), *Οδηγός δικτύωσης για θέματα ισότητας στον εργασιακό χώρο*, Equal/Ανδρομέδα - Δράσεις για την καταπολέμηση του διαχωρισμού στον χώρο εργασίας, Αθήνα, σ. 8-9.

²⁵ Gilchrist, A. (2009). *The Well-connected Community: A Networking Approach to Community Development*, The Policy Press. σ. 5-6.

²⁶ Ζορμπά, Ε. (2013), *Επικαιροποίηση του οδηγού δικτύωσης των υποστηρικτικών δομών με την τοπική κοινωνία*, Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, Αθήνα.

²⁷ UNITED for Intercultural Action (1996), *Communication...*, ό.π.

προϋπόθεση είναι η ανάπτυξη της **συνεργατικής κουλτούρας** και **ενός δεοντολογικού πλαισίου αρχών και αξιών** συμβατού με το είδος των παρεχόμενων υπηρεσιών.²⁸

3. ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

Η Μαρία ήρθε στο Κέντρο Συμβουλευτικής Υποστήριξης Γυναικών Θυμάτων Βίας του Δήμου μας²⁹, και ζήτησε να δει την ψυχολόγο του Κέντρου.

Στο ερώτημα πώς απευθύνθηκε στο Κέντρο μας, η Μαρία μας είπε ότι, αφού επικοινωνήσε με την Τηλεφωνική Γραμμή SOS, η οποία την παρέπεμψε αρχικά στο Συμβουλευτικό Κέντρο της Αθήνας (Πολύκεντρο), στη συνέχεια επισκέφθηκε το Πολύκεντρο και μίλησε εκεί με την Κοινωνική Λειτουργό. Η Κοινωνική Λειτουργός την παρέπεμψε στο δικό μας Κέντρο. Ευτυχώς για την Μαρία, το Πολύκεντρο είχε ενημερωθεί για την έναρξη λειτουργίας μας.

Η Μαρία με την έναρξη της συνεδρίας άρχισε να κλαίει γοερά. Μετά από αρκετή ώρα, διηγήθηκε τα εξής:

«Είμαι 50 ετών και έχω τρία παιδιά, ο σύζυγος μου σχεδόν από την αρχή του γάμου μας με κακοποιούσε σωματικά και ψυχολογικά, αλλά καθημερινά και με απίστευτη λεκτική βία. Έκανα λάθος που παρέμεινα σε αυτό τον γάμο, αλλά πού να πάω με τρία παιδιά χωρίς καμιά υποστήριξη από κανέναν, και τον στιγματισμό να με κυνηγά. Σήμερα όμως βρήκα το κουράγιο να ζητήσω βοήθεια θέλω να προστατέψω τα παιδιά μου και ελπίζω να μην είναι αργά. Η μεσαία μου κόρη, ξέρετε, είναι 17 ετών, παντρεύτηκε στα 16 της και σήμερα έχει και ένα παιδάκι.»

Ο σύζυγός της την κακοποιεί βάνουσα, με δυνατό ξύλο, αλλά και απομόνωση από όλο το περιβάλλον της.

«Έχω να τη δω δύο μήνες και να επικοινωνήσω μαζί της. Αισθάνομαι υπεύθυνη, γιατί, αν εγώ είχα φύγει, τώρα το παιδί μου πιθανόν να μην υπέμενε όλα αυτά. Είναι, όμως, ανήλικη και ίσως να μπορώ να παρέμβω, τι λέτε και σεις;

Θα με βοηθήσετε να σταθώ στα πόδια μου και να βρω το κουράγιο να αντιμετωπίσω τις δυσκολίες της κόρης μου, αλλά και τον πατέρα της, ο οποίος μου λέει “καλά της κάνει αφού είναι ίδια με σένα”;».

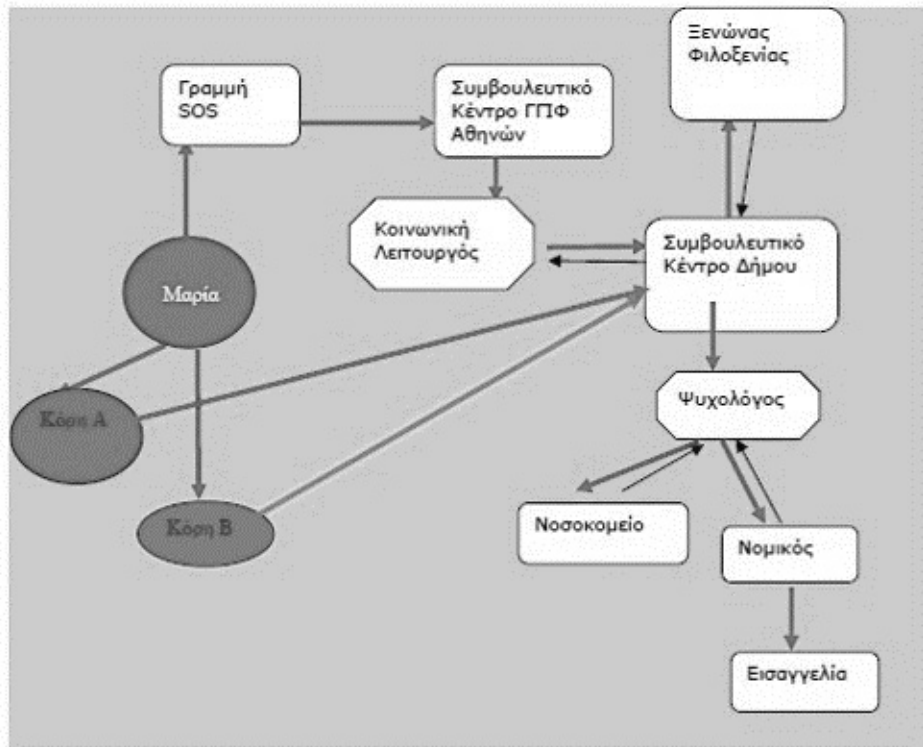
Η Μαρία, εκτός όλων των άλλων, ήταν γεμάτη μώλωπες, και έτσι αφού συμφωνήσαμε το πλάνο εργασίας μας, την παραπέμφαμε σε Νομικό από τον Δικηγορικό Σύλλογο και στη

²⁸ Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας -ΚΕΘΙ (2015). *Πλάνο δικτύωσης...*, ό.π.

²⁹ Το περιστατικό βασίζεται σε πραγματικά περιστατικά που αντιμετωπίζουν τα Κέντρα Συμβουλευτικής Υποστήριξης. Το όνομα της συμβουλευόμενης είναι φανταστικό.

συνέχεια στο Νοσοκομείο για να αντιμετωπιστούν οι πιθανές σωματικές βλάβες.

Η Μαρία σήμερα είναι σε διάσταση με τον σύζυγό της και με τη βοήθεια του/της Εισαγγελέα έχει καταφέρει να είναι τουλάχιστον σε επαφή με την κόρη της. Συνεχίζει, δε, απρόσκοπτα τις συνεδρίες.

Όπως παρατηρούμε και στο διάγραμμα, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες της Μαρίας, χρειάστηκε να εμπλακούν πολλοί και διαφορετικοί φορείς, πολλές και διαφορετικές δομές, πολλές και διαφορετικές ειδικότητες επιστημόνων, και αυτό, συνέβη από τη στιγμή που η γυναίκα απευθύνθηκε στο πρώτο Συμβουλευτικό Κέντρο.

Για να αντιμετωπιστούν ζητήματα και προβλήματα τέτοιου τύπου, έτσι ώστε, αφενός να μπορεί να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα στην ανταπόκριση των σύνθετων αναγκών των εξυπηρετούμενων και να βελτιωθεί η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, αφετέρου να διασφαλιστεί η απρόσκοπτη και χωρίς προβλήματα εργασία των υπαλλήλων των φορέων παροχής υπηρεσιών, η δικτύωση κρίνεται, όχι μόνο αναγκαία και απαραίτητη, αλλά πιθανά ο σημαντικότερος δρόμος στην αντιμετώπιση θεμάτων με ολοκληρωμένο τρόπο.

Ένα τέτοιο σύστημα δικτυωμένης παροχής υπηρεσιών αποσκοπεί στο να διασφαλίσει ότι η υπηρεσία θα είναι έτσι οργανωμένη ώστε:

- να μπορεί να καλύπτει το ευρύ φάσμα αναγκών των εξυπηρετούμενων
- να συνδυάζει και να συνδέει τις υπηρεσίες που παρέχονται από διαφορετικούς φορείς

- να εξασφαλίζει τη συμπληρωματικότητα της παρεχόμενης υπηρεσίας από το επαγγελματικό δίκτυο και το άτυπο δίκτυο
- να συνδέει και να συνδυάζει υπηρεσίες στο εσωτερικό των φορέων, και τέλος
- να εξασφαλίζει ότι η υπηρεσία αλληλοσυνδέεται με το συγκεκριμένο πλαίσιο εργασίας ή και το συνολικό πλαίσιο του δημοσίου και ιδιωτικού συστήματος παροχής υπηρεσιών.

Είναι προφανές ότι η δικτυωμένη παροχή υπηρεσιών αποτελεί τον **συνδυατικό ιστό μεταξύ των διαφορετικών μερών των συστημάτων παροχής υπηρεσιών** προκειμένου όλοι/ες να συνεργάζονται, ώστε να παρέχουν μια καλά σχεδιασμένη και οργανωμένη σειρά υπηρεσιών και μεθόδων φροντίδας που εστιάζει στην κάλυψη των σύνθετων αναγκών, στην προκειμένη περίπτωση, των γυναικών θυμάτων έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων.

Τα **οφέλη** που προκύπτουν από τη λειτουργία ενός δικτύου αποτελούν, παράλληλα, και τις αναγκαίες προϋποθέσεις τόσο για τη διατήρησή του όσο και για την ισχυροποίηση του ρόλου και του έργου του.

Ας δούμε τώρα, πιο αναλυτικά, τα **πλεονεκτήματα** που μπορούν να προκύψουν από τη συγκρότηση και την «εύρυθμη» λειτουργία ενός δικτύου επαγγελματιών κοινωνικών υποστηρικτικών υπηρεσιών για την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων κατά των γυναικών.

- **Διαμόρφωση κοινής αντίληψης, αξιών, αίσθημα του ανήκειν.**
- Μια από τις μεγαλύτερες ωφέλειες από την ύπαρξη ενός δικτύου αποτελεί η διαμόρφωση ενός πλαισίου συμφωνίας σε ιδεολογικό επίπεδο ως προς τις κοινά αποδεκτές αξίες και τους κοινούς στόχους, το οποίο σε μια κυκλική ροή επιτρέπει την ενίσχυση της συνοχής του και την περαιτέρω ανάπτυξη και ισχυροποίηση του δικτύου. Αυτή η συμφωνία μπορεί να προφυλάξει τους/ τις επαγγελματίες από κακοτοπιές.
- **Εμπλοκή όλων των ενδιαφερομένων - Σύνδεση με την κοινότητα.**
- Ενώ μια ατομική προσπάθεια για ενεργοποίηση και εμπλοκή όλων των ενδιαφερομένων για την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων κατά των γυναικών έχει, παρά την καλή διάθεση του/ της κάθε επαγγελματία, εκ των πραγμάτων, πολύ περιορισμένο χαρακτήρα, ένα δίκτυο μπορεί να μεγεθύνει τα αποτελέσματα αυτής της προσπάθειας με πολύ λιγότερο ατομικό κόπο.
- **Ανάπτυξη κατάλληλης κουλτούρας για συντονισμό.**
- Η ανάγκη για συντονισμό είναι μια ανάγκη που αναγνωρίζεται από όλους/ες, είτε πρόκειται για πιο απλά έργα είτε για περισσότερο σύνθετα, στην υλοποίηση των οποίων εμπλέκονται πολλοί άνθρωποι. Όμως, από την απλή αναγνώριση της ανάγκης

για συντονισμό έως τον συντονισμό υπάρχει αρκετός δρόμος που διαμεσολαβείται από την καλλιέργεια κατάλληλης κουλτούρας που θα επιτρέψει τον συντονισμό.

- **Συντονισμός επαγγελματιών, διασύνδεση υπηρεσιών, ενίσχυση της επαγγελματικής αλληλεγγύης και συνοχής.**
- Η λειτουργία του δικτύου υπηρεσιών και επαγγελματιών για την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων κατά των γυναικών αποτρέπει την αλληλοεπικάλυψη στην παροχή υπηρεσιών μέσα από τη συντονισμένη δράση όλων των μελών του. Αυτή η διασύνδεση ενισχύει το αίσθημα συνοχής και αλληλεγγύης. Όσο μεγαλύτερη είναι η αμοιβαία εμπιστοσύνη και οι προσδοκίες για ενίσχυση της επαγγελματικής αλληλεγγύης, προσδοκίες που μπορεί να βασίζονται τόσο στις βιωμένες παρελθοντικές εμπειρίες, αλλά και στην αξιολόγηση παραγόντων που αναμένεται να ισχύσουν στο μέλλον, τόσο αυξάνεται η πυκνότητα και η αντοχή των αναπτυσσομένων δικτύων.

Εκτός, όμως, από τα παραπάνω η δικτύωση μπορεί να **διευκολύνει τις/τους επαγγελματίες στο έργο τους** και την καθημερινή πρακτική τους μέσα από τα ακόλουθα:

- **Αξιοποίηση και ανταλλαγή τεχνογνωσίας, καλών πρακτικών.**
- Κάθε εργαζόμενος/νη κουβαλά την προσωπική του/της επαγγελματική ιστορία που περιλαμβάνει ένα σύνολο γνώσεων, δεξιοτήτων, πρακτικών. Όλες αυτές οι γνώσεις, που κάποιες φορές μπορεί να θεωρούνται δεδομένες ή γνωστές μπορεί να αποδειχθούν πολύτιμα εργαλεία είτε για νέες/ους επαγγελματίες είτε για επαγγελματίες με διαφορετική εξειδίκευση και επαγγελματική κουλτούρα.
- **Αναγνώριση και αντιμετώπιση κινδύνων και δυσκολιών.**
- Ακόμη, η δυνατότητα συζήτησης και ανταλλαγής πληροφοριών (με σεβασμό πάντα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων) μπορεί να προσφέρει στα μέλη του δικτύου τη δυνατότητα να εντοπίσουν γεγονότα και καταστάσεις που μπορεί να κρύβουν μια δυσκολία ή ακόμη και επικινδυνότητα, ενώ μέσα από τη συζήτηση μπορούν να αναδυθούν περισσότερες εναλλακτικές και διαφορετικές προσεγγίσεις, περισσότερο κατάλληλες για τις συγκεκριμένες περιστάσεις.
- **Άμβλυση συγκρούσεων.**
- Όπως σε κάθε επαγγελματικό χώρο ή και ομάδα, μπορεί ανά διαστήματα να προκύπτουν συγκρούσεις μεταξύ των στελεχών ή και των διαφορετικών φορέων, που, στη μικροκλίμακα, να οδηγούν σε πόλωση και στη δημιουργία δυσάρεστου κλίματος. Ένα δίκτυο, ακριβώς λόγω της μακροκλίμακας του, μπορεί να δημιουργήσει έναν ασφαλή χώρο για την αποκλιμάκωση των συγκρούσεων και την αποφόρτιση των μελών του, ενώ, παράλληλα, μπορεί να ανοίξει νέους δρόμους, όπως είναι:
 - η διεύρυνση του πεδίου δραστηριοτήτων

- ο σχεδιασμός κοινών δράσεων.

Ένα υποστηρικτικό δίκτυο μπορεί να έχει θετική επίδραση και σε ατομικό επίπεδο προσφέροντας ανακούφιση από τον φόρτο εργασίας, συμβάλλοντας στην επιπλέον κινητοποίηση- ενεργοποίηση των μελών του, ενισχύοντας την αποδοτικότητά του. Ακόμα, λειτουργεί συμπληρωματικά στην επίσημη εκπαίδευση και κατάρτιση των στελεχών, αντιμετωπίζοντας αποτελεσματικά τα όποια κενά στην εκπαίδευσή τους.

Κλείνοντας με τις υποσχέσεις των δικτύων είναι σημαντικό να εστιάσουμε και σε κάποια εξαιρετικής σημασίας πλεονεκτήματα:

- **Διαμόρφωση ενός δημοκρατικού πλαισίου διαλόγου και λήψης αποφάσεων.**
- Είναι εξαιρετικά σημαντικό να τονιστεί ότι ο συμμετοχικός χαρακτήρας αυτού του δικτύου διαμορφώνει τις προϋποθέσεις εκείνες που θα επιτρέψουν την ανάδειξη δημοκρατικών διαδικασιών στη διαμόρφωση των όρων λειτουργίας, των στόχων και των ορίων του δικτύου.
- **Πρώθηση της αρχής της ολοκλήρωσης.**
- Η αρχή της ολοκλήρωσης αναφέρεται στην εμπλοκή όλων των άμεσα ή έμμεσα ενδιαφερομένων σε αυτό το δίκτυο και την καθιέρωση τυπικών ή άτυπων μορφών συνεργασίας και συντονισμού με έμφαση στις εξατομικευμένες ανάγκες της κάθε εξυπηρετούμενης.
- **Βελτίωση παρεχόμενων υπηρεσιών.**
- Απώτερος στόχος μέσα από τη δικτύωση και τα οφέλη που προκύπτουν από αυτήν, όπως αναλύθηκαν διεξοδικά παραπάνω, είναι η πρόσβαση σε όσο το δυνατόν καλύτερες υπηρεσίες.
- **Ισχυροποίηση του ρόλου όλων των Δομών Υποστήριξης ενάντια στη βία και στις πολλαπλές διακρίσεις κατά των γυναικών και προώθηση του έργου τους.**
- Η δημιουργία και η απρόσκοπτη λειτουργία του δικτύου με τα πολλαπλασιαστικά του οφέλη στην παροχή άμεσων, κατάλληλων και εξατομικευμένων υπηρεσιών μπορεί να συμβάλει στην ισχυροποίηση του ρόλου και του έργου των δομών και των επαγγελματιών, τόσο στη συνείδηση των ανδρών και των γυναικών πολιτών και των (δυσνητικά) εξυπηρετούμενων, όσο και στην κεντρική διοίκηση και την τοπική αυτοδιοίκηση.

4. ΒΑΣΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ, ΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥΣ & ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

Τα **βασικά γνωρίσματα** των δικτύων αφορούν κυρίως σε δυο κατηγορίες: α) η πρώτη αφορά στην **πυκνότητα** και την **εμβέλεια των σχέσεων** που εμπεριέχουν τα δίκτυα, και β) η δεύτερη στις **αλληλεπιδράσεις** των συμμετεχόντων ατόκων και ομάδων.

Τα δίκτυα είναι δυνατόν να λειτουργούν ως ανοικτοί ή κλειστοί σχηματισμοί και οι συνδέσεις που υφίστανται να είναι τυχαίες, προσδιορισμένες, ατομικές ή συλλογικές. Η βαρύτητα και αναγκαιότητα την οποία αποδίδουν οι συμμετέχοντες/ουσες σε ένα δίκτυο είναι και αυτή που καθορίζει τη συχνότητα επικοινωνίας, καθώς και τη διάρκεια της ζωής του δικτύου. Σημαντικός παράγοντας για τη δημιουργία δικτύου αποτελεί το περιεχόμενο του και η ανταπόκρισή του στα ενδιαφέροντα και στις ανάγκες των συμμετεχόντων/ουσών σε αυτό.

Άλλοι παράγοντες, οι οποίοι είναι ευνοϊκοί για την ανάπτυξη και διατήρηση της συνοχής ενός δικτύου είναι ο χρόνος που δαπανά το συμμετέχον μέλος σε αυτό, η ενέργεια την οποία καταναλώνει, η κάλυψη των αναγκών του, επαγγελματικών ή προσωπικών, καθώς και η συναισθηματική επαφή μεταξύ των μελών, η οποία συμβάλλει στη δημιουργία ουσιαστικότερων και εγγύτερων σχέσεων.

Στη διάρκεια του χρόνου τα δίκτυα διαμορφώνονται δυναμικά ανάλογα με το περιεχόμενό τους, τους/τις συμμετέχοντες/ουσες και την κάλυψη των αναγκών τους. Όσο αναπτύσσεται η αμοιβαία εμπιστοσύνη και η εκπλήρωση της προσδοκίας για ενίσχυση της επαγγελματικής αλληλεγγύης, τόσο αυξάνεται η διάρκεια και η αντοχή των δικτύων.

Η **υποστηρικτική φύση των δικτύων**³⁰ υπερβαίνει σε σπουδαιότητα τις συνήθεις μορφές βοήθειας που προσφέρονται εντός ενός συγκεκριμένου επαγγελματικού πλαισίου. Στα Συμβουλευτικά Κέντρα και στους Ξενώνες Φιλοξενίας, για παράδειγμα, η δικτύωση λειτουργεί σε πολλαπλά επίπεδα, το δίκτυο αποτελεί ένα ασφαλές πλαίσιο μέσα στο οποίο διαμορφώνονται και επιβιώνουν κοινές αξίες, μειώνεται ο κίνδυνος του «burn out» εργασίας και προωθείται η προσδοκία για συντροφικότητα και συμπαράσταση, ενώ αποσαφηνίζονται επίσης μια σειρά πρακτικών και μέσων, τις οποίες εφαρμόζουν οι επαγγελματίες των δομών του δικτύου. Στα θεμελιώδη χαρακτηριστικά των δικτύων αναφέρονται η σύνδεση και η ροή – μετάδοση μεταξύ των δεσμών.³¹

Εν τούτοις, υπάρχουν **κίνδυνοι** που μπορεί να εμφανιστούν στα δίκτυα και αυτοί κυρίως συνδέονται με:

- την κακή λειτουργία του δικτύου,

³⁰ Πετρονώτη Μ. (1995). *Έρευνα για τα Κοινωνικά Χαρακτηριστικά της Απασχόλησης*, Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.

³¹ Christakis A.N. & Fowler H.J. (2010). *Συνδεδεμένοι*, Αθήνα: Κάτοπτρο.

- τον ασφυκτικό περιορισμό της ατομικότητας, και
- αρνητικά ενδο-ομαδικά φαινόμενα.

Γενικά, οι οποιοσδήποτε στρεβλώσεις/ παρεκκλίσεις από τους στόχους και τις αρχές λειτουργίας του (π.χ. καταστρατήγηση της δημοκρατικής αρχής) μπορούν, αν όχι να ακυρώσουν εντελώς τον θετικό του αντίκτυπο, τουλάχιστον να επηρεάσουν αρνητικά την επιρροή ενός δικτύου.

Φυσικά, ο μεγαλύτερος κίνδυνος είναι το δίκτυο να μην αποκτήσει ποτέ πραγματική υπόσταση και η σύστασή του να παραμείνει μόνο σε επίπεδο διακηρύξεων ή να αντιμετωπιστεί ως ένα γραφειοκρατικό διεκπεραιωτικό μέρος της εργασίας. Ποιοι άλλοι κίνδυνοι (μπορεί) να απορρέουν από την ανάπτυξη ενός δικτύου;

- **Περιορισμός αυτονομίας**

Σε ένα δίκτυο δημιουργούνται νόρμες επαγγελματικής συμπεριφοράς και εργασίας, που ενώ στην πλειονότητα των περιπτώσεων μπορεί να είναι καθολικά αποδεκτές και να προάγουν το έργο των επαγγελματιών, μπορούν ωστόσο να δράσουν ανασταλτικά στην αυτονομία των επαγγελματιών και στην παραγωγή καινοτόμων ιδεών και στην ανάπτυξη πρωτοβουλιών. Εάν τα όρια ενός δικτύου είναι πολύ στενά, ελλοχεύει ο κίνδυνος του εγκλεισμού σκέψης και δράσης μέσα σε αυτά. Το εάν ένα δίκτυο μπορεί να υποστηρίξει και να προωθεί και την αυτονομία εξαρτάται τόσο από τα όρια και πλαίσιά του όσο και από το πώς οι ίδιοι/ες συμμετέχοντες/ουσες αντιλαμβάνονται και βιώνουν αυτά τα όρια.

- **Ανάπτυξη κομφορμιστικών τάσεων**

Στενά συνδεδεμένη με τα όσα ειπώθηκαν παραπάνω είναι και η ανάπτυξη κομφορμιστικών τάσεων, δηλαδή τάσεων συμμόρφωσης με τις κυρίαρχες πεποιθήσεις και συμπεριφορές που κυριαρχούν στην ομάδα.

- **Δημιουργία υπο-ομάδων (κλικών)**

Ένα άλλο φαινόμενο που μπορεί να παρατηρηθεί εντός του δικτύου και να υποσκάψει τη συνοχή του είναι η εμφάνιση υπο-ομάδων. Όπως σε κάθε ομάδα, έτσι και στην ομάδα των συμμετεχόντων/ουσών στο συγκεκριμένο δίκτυο μπορούν να σχηματιστούν και να παγιωθούν υπο-ομάδες που εάν εμφανίζουν αντιθετικά μεταξύ τους χαρακτηριστικά μπορούν κάτω από ορισμένες συνθήκες να οδηγήσουν σε πόλωση και να ευνοήσουν φαινόμενα ανταγωνισμού αναιρώντας κατ' αυτόν τον τρόπο τη θετική επίδραση του δικτύου στην άμβλυση του ανταγωνισμού.

5. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΕΝΟΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ

Πώς δημιουργείται ένα δίκτυο;

Προκειμένου να δημιουργηθεί ένα δίκτυο χρειάζονται οι εξής **προϋποθέσεις**:

- ⇒ Ανάληψη πρωτοβουλίας
- ⇒ Συμφωνία σε κοινούς στόχους
- ⇒ Ανάγκη επικοινωνίας
- ⇒ Ανάγκη συνεργασίας
- ⇒ Συντονισμός δράσεων
- ⇒ Διασύνδεση

Αναλυτικότερα:

- Για να δημιουργηθεί ένα δίκτυο, χρειάζεται ένα άτομο ή ένας φορέας ή μια ομάδα ατόμων, οι οποίοι διαπνέονται από κοινά ενδιαφέροντα και στόχους σε ένα συγκεκριμένο θεματικό αντικείμενο, ώστε να αναλάβουν οργανωμένα την πρωτοβουλία δημιουργίας του δικτύου.
- Είναι θεσμικά και ηθικά αναγνωρισμένο από όλους τους φορείς, οι οποίοι ασχολούνται με τα ανθρώπινα δικαιώματα και όχι μόνο, ότι η έμφυλη βία ή/και οι πολλαπλές διακρίσεις αντιστρατεύονται την αρχή της ισότητας των φύλων με τον πλέον ακραίο τρόπο, παραβιάζουν θεμελιώδη δικαιώματα των γυναικών, βλάπτουν την ψυχική ισορροπία τους, προσβάλλουν την προσωπικότητά τους, οι επιπτώσεις, δε, των φαινομένων αυτών είναι πολλαπλές και αρνητικές σε όλα το φάσμα του κοινωνικού οικονομικού και πολιτισμικού γίνεσθαι των σημερινών κοινωνιών.

Οι συνέπειες αυτές είναι απαραίτητο να αντιμετωπισθούν με τον αποτελεσματικότερο τρόπο, αφενός διαμέσου της υποστήριξης των γυναικών, οι οποίες υφίστανται έμφυλη βία ή/και πολλαπλές διακρίσεις ή έχουν υποστεί στο παρελθόν, με ολοκληρωμένο τρόπο, της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των ίδιων των γυναικών και του συνόλου των πολιτών και των φορέων, θεσμικών ή άλλων, για την πρόληψη και καταπολέμηση της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων, αφετέρου με την προώθηση και υποστήριξη θεσμικών αλλαγών για την καταπολέμηση αυτών των φαινομένων.

- Για να εξυπηρετηθούν οι διατυπωμένοι στόχοι κρίνεται απαραίτητη η άμεση και αμφίδρομη επικοινωνία των φορέων υποστήριξης των στόχων, των θεσμικών φορέων του Κράτους, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των εργαζομένων στους φορείς υποστήριξης, καθώς και της κοινωνίας των πολιτών.

- Η συνεργασία μεταξύ φορέων και προσώπων οι οποίοι εμπλέκονται με τον οιονδήποτε τρόπο στην ολοκληρωμένη παροχή υπηρεσιών υποστήριξης και ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης αποτελεί θεμελιώδη λίθο για την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων.
- Η επικοινωνία και η συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων και προσώπων στην αντιμετώπιση του φαινομένου της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων δεν αρκούν, αποτελούν όμως το υπόβαθρο για τον συντονισμό των ενεργειών και δράσεων οι οποίες απαιτούνται.
- Αρκούν όλα αυτά τα στοιχεία μεμονωμένα για να έχουμε δίκτυο; Αυτά τα στοιχεία είναι ικανά να δημιουργήσουν δίκτυο μόνο όταν ισχύουν σωρευτικά και διασυνδεδεμένα σε φυσική και διαδικτυακή μορφή.

Για να αποκτήσει τη δική του ζωή το δίκτυο, χρειάζεται όλα τα παραπάνω να λειτουργούν σε επίπεδο **διατυπωμένης συμφωνίας**, κοινά αποδεκτής από όλους τους/τις συμμετέχοντες/ουσες, ως προς τις αρχές, τους στόχους, τον τρόπο λειτουργίας και τους όρους συμμετοχής.

Οι υπάρχουσες υποστηρικτικές δομές (Συμβουλευτικά Κέντρα, Ξενώνες Φιλοξενίας, Τηλεφωνική Γραμμή SOS) έχουν τις προϋποθέσεις σε οριζόντιο επίπεδο για τη δημιουργία Δικτύου;

❖ **Υπάρχει η πρωτοβουλία;**

Ναι, υπάρχει η πρωτοβουλία από τη ΓΓΙΦ διατυπωμένη στο προγραμματικό της πλαίσιο για την υλοποίηση οριζόντιων παρεμβάσεων εθνικής εμβέλειας, που αποσκοπούν αφενός στον συντονισμό και στην παρακολούθηση της πολιτικής για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας και των πολλαπλών διακρίσεων κατά των γυναικών, τη συνεργασία με αρμόδιους φορείς άσκησης πολιτικής, την ευαισθητοποίηση και ενημέρωση αρμόδιων κρατικών και άλλων φορέων, καθώς και της κοινωνίας γενικότερα, την επιμόρφωση κρατικών λειτουργών και αφετέρου, στην ανάπτυξη ή/και στην αναβάθμιση υπηρεσιών πολύπλευρης στήριξης των γυναικών (24ωρη λειτουργία της πανελλαδικής τηλεφωνικής γραμμής SOS 15900 υποστήριξης, νομική αρωγή κ.λπ.), με έμφαση στην πρόληψη και στην καταπολέμηση της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων σε εθνικό επίπεδο.

❖ **Υπάρχει συμφωνία σε κοινούς στόχους;**

Ναι, υπάρχει συμφωνία σε κοινούς στόχους, οι οποίοι είναι διατυπωμένοι ως εξής:

- ✓ Στην ολοκληρωμένη υποστήριξη των γυναικών θυμάτων έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων και των παιδιών τους.

- ✓ Στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των τοπικών κοινωνιών με στόχο την πρόληψη και την καταπολέμηση όλων των μορφών έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων κατά των γυναικών.
- ✓ Στην ενίσχυση του ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης σε δράσεις για την πρόληψη και καταπολέμηση όλων των μορφών έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων κατά των γυναικών.

❖ **Υπάρχει η ανάγκη επικοινωνίας όλων των δομών και των εργαζομένων σε αυτές;**

Ναι, υπάρχει η ανάγκη επικοινωνίας λαμβάνοντας υπόψη ότι, προκειμένου οι δομές να παρέχουν όσο το δυνατόν περισσότερο ολοκληρωμένες υπηρεσίες στις εξυπηρετούμενες, είναι αναγκαίο να έχουν τη δυνατότητα παραπομπής της εξυπηρετούμενης στη δομή όπου θα καλυφθούν οι ανάγκες της άμεσα και ολοκληρωμένα.

Παράδειγμα

Δέχεται τηλεφώνημα η Τηλεφωνική Γραμμή SOS 15900 από γυναίκα, η οποία αναζητά στέγη, γιατί κινδυνεύει η ζωή της. Σε αυτή την περίπτωση η Γραμμή χρειάζεται να παραπέμψει την εξυπηρετούμενη σε ξενώνα φιλοξενίας, ο οποίος να πληροί τις προϋποθέσεις κάλυψης των αναγκών της (για παράδειγμα να είναι μακριά από τον τόπο διαμονής της ενδεχομένως και να μπορούν τα παιδιά της να παρακολουθήσουν το σχολείο τους χωρίς να κινδυνεύουν). Για να πραγματοποιήσει αυτό το αίτημα η Γραμμή, χρειάζεται να γνωρίζει όλους τους ξενώνες φιλοξενίας με όλα τα χαρακτηριστικά τους αφενός και αφετέρου να μπορεί να επικοινωνεί άμεσα με τους/τις εργαζόμενους/ες σε αυτούς.

❖ **Υπάρχει η ανάγκη συνεργασίας;**

Ναι, υπάρχει η ανάγκη συνεργασίας. Ας επανέλθουμε στο προηγούμενο παράδειγμα. Ο/η σύμβουλος είναι απαραίτητο να συνεργαστεί με τους/τις εργαζόμενους/ες στον ξενώνα που θα παραπέμψει την εξυπηρετούμενη, προκειμένου να δώσει τις πρώτες πληροφορίες που αφορούν στα στοιχεία που τον/την προέτρεψαν να προβεί στην παραπομπή, αλλά και στη συνέχεια να έχει την ανατροφοδότηση (feed back) για την πορεία και την εξέλιξη της εξυπηρετούμενης. Όλα αυτά, για να συμβούν, είναι σαφές ότι το πλαίσιο συνεργασίας χρειάζεται να είναι θεσμοθετημένο και όχι να επαφίεται στην καλή ή μη πρόθεση των εργαζομένων στις δομές υποστήριξης.

❖ **Υπάρχει ανάγκη συντονισμού δράσεων; Ναι, υπάρχει ανάγκη συντονισμού δράσεων.**

Παράδειγμα

Μια γυναίκα θύμα trafficking, χρειάζεται άμεση προστασία και βοήθεια. Προκειμένου να της παρασχεθεί η αναγκαία βοήθεια, απαιτείται να συντονιστούν αρκετά μέλη του δικτύου και όχι μόνο, ώστε η γυναίκα αυτή να προστατευθεί. Η δομή που θα αναλάβει την παροχή στέγης, χρήσιμο θα ήταν, να διαθέτει στελέχη με αυξημένη εμπειρία στην αντιμετώπιση τέτοιων προβλημάτων. Η δομή φιλοξενίας είναι απαραίτητο να είναι πλήρως προστατευμένη από το απόρρητο ως προς το πού εδρεύει. Ο/η σύμβουλος που θα αναλάβει την εξυπηρευόμενη εκτός από την εμπειρία την οποία πρέπει να διαθέτει, θα χρειαστεί να χειριστεί πιθανόν και άλλες επαφές, όπως με την εισαγγελία, αστυνομία, κ.λπ. Επίσης, το θύμα θα χρειαστεί και νομική βοήθεια, οπότε τα στελέχη θα πρέπει να συνεργαστούν με τους κατάλληλους νομικούς. Για να συμβούν όλα αυτά, και μάλιστα άμεσα ή και ταυτόχρονα πολλές φορές, απαιτείται συντονισμός δυνάμεων και δράσεων.

❖ Υπάρχει ανάγκη διασύνδεσης των μελών του δικτύου;

Από τη φύση του ένα δίκτυο υπάρχει λόγω διασύνδεσης των μελών του. Ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο είναι η διαδικτυακή διασύνδεση των μελών με τη χρήση των τεχνολογικών δυνατοτήτων που υπάρχουν σήμερα. Ξεπερνώντας τα στενά όρια μιας φυσικής επικοινωνίας, η οποία απαιτεί χρόνο, χρήμα, δυνάμεις, το διαδίκτυο στις μέρες μας διευκολύνει και παρέχει νέους τρόπους επικοινωνίας, συνεργασίας και συμμετοχής ενισχύοντας όχι μόνο την ανταλλαγή εμπειριών και γνώσεων, αλλά και τη συνεργατική και φιλική σχέση. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια νέα μορφή κοινοτήτων, οι διαδικτυακές κοινότητες ή «δυνητικές κοινότητες». Τα μέλη ενός δικτύου αποτελούν μια **κοινότητα** η οποία ορίζεται ως «μια ομάδα ατόμων η οποία αλληλεπιδρά κατά μια διευρυμένη περίοδο χρόνου, που κατά τη διάρκεια αυτού του χρόνου τα άτομα μοιράζονται την ταυτοποίηση μεταξύ τους και σε κάποιο βαθμό προσπαθούν ενεργά να συμμαρτυρούν αξίες ή γνώση για ένα κοινό σκοπό ή σχετικά με ένα κοινό στόχο.³²

Από τη στιγμή που ένα δίκτυο έχει και **διαδικτυακή μορφή, τα μέλη του αποτελούν μια δυνητική κοινότητα**, η οποία ορίζεται, ως «μια ομάδα τα μέλη της οποίας συνδέονται μεταξύ τους με τα μέσα των τεχνολογιών της πληροφόρησης, τυπικά το internet.

Εν προκειμένω λοιπόν, παρατηρούμε ότι υπάρχουν όλα τα συστατικά μέρη που συγκροτούν το **Δίκτυο των δομών για την ολοκληρωμένη υποστήριξη των γυναικών θυμάτων έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων** εθνικής εμβέλειας, με συντονιστή την Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων.

³² Champion, M. E. (2006). *Cultural Presence*. In: Dasgupta, S. (ed.) *Encyclopedia of Virtual Communities and Technologies*, Idea Group Inc: Hersey, London.

6. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΕΝΟΣ ΤΟΠΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ

Όπως είδαμε έχουμε ένα δίκτυο εθνικής εμβέλειας με όλα τα χαρακτηριστικά του. Αρκεί, όμως, το δίκτυο αυτό, ώστε οι παρεχόμενες υπηρεσίες, τόσο στις εξυπηρετούμενες όσο και στους φορείς των τοπικών κοινοτήτων, να αντιμετωπίζουν με τα μέγιστα δυνατά αποτελέσματα τα θέματα της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων κατά των γυναικών;

Τα προγράμματα για την πρόληψη και αντιμετώπιση της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων κατά των γυναικών είναι αναγκαίο να βασίζονται σε συνεργασίες με διαφορετικές ομάδες ενδιαφερομένων, όπως είναι η κυβέρνηση, η κοινωνία των πολιτών, τοπικές ομάδες, ακαδημαϊκά και ερευνητικά ιδρύματα και ινστιτούτα και κυρίως οι γυναίκες και τα κορίτσια που έχουν βιώσει έμφυλη βία (οι επιβιώσασες/ survivors κατά την πιο σύγχρονη ορολογία)³³, όπως επίσης και όσες έχουν αντιμετωπίσει πολλαπλές διακρίσεις.

Είναι κρίσιμο η κάθε δομή στην τοπική και ευρύτερη κοινότητά της να δημιουργήσει **αλυσιδωτό δίκτυο**, με φορείς οι οποίοι παρέχουν ευρύτερες υπηρεσίες, όπως νοσοκομεία, αστυνομία, εισαγγελία, εκπαίδευση, ασφαλιστικούς οργανισμούς, κέντρα ψυχικής υγείας, κ.λπ., με φορείς της κοινωνίας των πολιτών όπως Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και κοινωνικούς και επαγγελματικούς συλλόγους, όπως δικηγορικοί σύλλογοι, σύλλογοι γυναικών, σύλλογοι ατόμων με αναπηρίες, σύλλογοι γονέων και κηδεμόνων κ.λπ., αλλά ακόμη και με πρόσωπα «κλειδιά» της κοινότητας.

Δημιουργώντας ένα τέτοιο δίκτυο εξασφαλίζεται η αμεσότητα επίλυσης των θεμάτων που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες που έχουν υποστεί ή υφίστανται έμφυλη βία ή/και πολλαπλές διακρίσεις, αλλά κινητοποιείται ταυτόχρονα και μεγάλο μέρος της τοπικής κοινότητας στην αντιμετώπιση του φαινομένου της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων.

Η συνεργασία μπορεί επίσης να αυξήσει τη βιωσιμότητα της παρέμβασης, διότι συμβάλλει στην αξιοποίηση διαφορετικών ικανοτήτων, γνώσεων και δεξιοτήτων που προέρχονται από τις διαφορετικές ομάδες ενδιαφερομένων, στον συντονισμό των προσπαθειών, στη διευκόλυνση της επικοινωνίας και στη διάχυση της γνώσης που προκύπτει από την υλοποίηση μιας πολιτικής.³⁴

Βασική επιδίωξη της δικτύωσης είναι η **τροποποίηση της στάσης, της αντίληψης και των δράσεων της τοπικής κοινωνίας** απέναντι στη έμφυλη βία ή/και τις πολλαπλές διακρίσεις κατά των γυναικών, μέσα από διαδικασίες συμμετοχής πολιτών και φορέων, η

³³ Βουγιούκα, Α. (2013). *Συμβουλευτικό Εργαλείο για την Πρωτογενή Πρόληψη της Βίας κατά των Γυναικών*, Σχέδιο Δράσης: ΦΕΜ-ΑΤΤΙΚΑ, Δράσεις Ενδυνάμωσης, Πρόληψης της Έμφυλης Βίας, Ενίσχυσης της Κοινωνικής/ Εργασιακής (Επαν) ένταξης Ευπαθών Ομάδων Γυναικών Αθήνα: Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών, Διοτίμα, σ. 21-22, text at: <http://www.diotima.org.gr/wp-content/uploads/2013/07/ERGALEIO-PROLIPSI-1.pdf>

³⁴ Βουγιούκα, Α. (2013). *Συμβουλευτικό Εργαλείο...*, ό.π., σ. 22

δικτύωση των δομών και η συνεργασία με άλλους φορείς θέτει θέματα συμπερίληψης της οπτικής για την εξάλειψη των έμφυλων ανισοτήτων σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής, οικονομικής κ.ά. ζωής. Γενικά, σε μια διαδικασία δικτύωσης «μπορούν να συμμετέχουν φορείς, οι οποίοι είτε δραστηριοποιούνται σε σχετικό αντικείμενο με το στόχο, είτε δύνανται να συνεισφέρουν [...] κερδίζοντας από τη συνεργασία».³⁵

Οι **γενικές κατηγορίες** δικτύωσης συμπεριλαμβάνουν τους ακόλουθους φορείς:³⁶

- Δημόσιες κεντρικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές.
- Φορείς του δημοσίου και του αυτοδιοικητικού τομέα που ασχολούνται με θέματα ισότητας των φύλων και κοινωνικά ευπαθών ομάδων (π.χ. ΓΓΙΦ, ΚΕΘΙ, Συνήγορος του Πολίτη, ΠΕΠΙΣ κ.λπ.).
- Δομές ισότητας κοινωνικών εταίρων και φορείς εκπροσώπησης εργαζομένων και ανέργων γυναικών και ανδρών.
- Δομές συμβουλευτικής και ψυχολογικής υποστήριξης (κυβερνητικές και μη κυβερνητικές οργανώσεις).
- Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) και Εθελοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στο πεδίο της ισότητας των φύλων, κοινωνικά ευπαθών ομάδων και προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.
- Κοινωνικοί φορείς, σύλλογοι και οργανώσεις παρακολούθησης και προώθησης πολιτικών ισότητας σε τοπικό, εθνικό ή και ευρωπαϊκό επίπεδο.
- Φορείς κατάρτισης και εκπαιδευτικά ιδρύματα για θέματα ισότητας των φύλων (π.χ. ΕΚΔΔΑ, πανεπιστήμια κ.λπ.).
- Γυναικείοι σύλλογοι και οργανώσεις.
- Διαμορφωτές κοινής γνώμης - ΜΜΕ.

Πέραν των γενικών κατηγοριών δικτύωσης, στόχος των δομών του Δικτύου είναι, μεταξύ άλλων, η δημιουργία ενός πλαισίου συνεργασίας μεταξύ των τοπικών φορέων, ώστε η μετάβαση των γυναικών που παραπέμπονται σε αυτούς, να γίνεται με αίσθημα ευθύνης, φροντίδας και αποφυγής επιπρόσθετης ταλαιπωρίας.

Για τον λόγο αυτό, οι δομές του Δικτύου, προκειμένου να ανταποκριθούν με επάρκεια στον σημαντικό τους ρόλο, έχουν προβεί σε μια σειρά από πρωτοβουλίες, ώστε να ενισχύσουν αποφασιστικά τόσο την αναγνωρισιμότητά τους στην τοπική κοινωνία, αλλά και τον βαθμό εμπιστοσύνης των γυναικών και του ευρύτερου πληθυσμού στις εν λόγω δομές. Τα στελέχη των δομών, προκειμένου να αναπτύξουν δίκτυο προς όφελος πρωτίστως των

³⁵ Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας -ΚΕΘΙ (2015). *Πλάνο δικτύωσης...*, ό.π.

³⁶ Στο ίδιο.

εξυπηρετούμενων γυναικών, ανέπτυξαν πρωτοβουλίες αξιοποιώντας όλο το υλικό από την ΓΠΦ και το ΚΕΘΙ (σε επίπεδο έντυπου ενημερωτικού υλικού, προσωπικού δικτύου, διασυνδέσεις του Δήμου των δημοτικών συμβούλων, προσώπων διαμορφωτών γνώμης), αλλά και αξιοποιώντας όλο το φάσμα του δημόσιου χώρου κ.λπ. Χρησιμοποίησαν τεχνικές όπως: συναντήσεις, τηλεφωνικές επικοινωνίες, ηλεκτρονική αλληλογραφία, δημιουργία blogs, sites αξιοποίηση μέσω κοινωνικής δικτύωσης όπως Facebook κ.λπ., και πραγματοποίηση εκδηλώσεων ενημέρωσης /ευαισθητοποίησης.³⁷

❖ Πώς δημιουργούμε ένα τοπικό δίκτυο;

⇒ **Ενέργεια 1: Καταγραφή δυνητικών φορέων για συνεργασία**

Προκειμένου να δημιουργήσουμε ένα τοπικό δίκτυο είναι χρήσιμο να καταγράψουμε όλους τους δυνητικούς φορείς με τους οποίους θα ήταν ωφέλιμο να έχουμε σταθερή συνεργασία. Ένας τρόπος οργάνωσης αυτής της καταγραφής ο οποίος προτείνεται είναι ο εξής:

Δημιουργούμε έναν κατάλογο με θεματικές κατηγορίες τις οποίες ορίζουμε σύμφωνα με τις εκτιμώμενες ή δυνητικές ανάγκες του πληθυσμού στόχου, στην περίπτωση μας, γυναίκες οι οποίες έχουν υποστεί ή υφίστανται έμφυλη βία ή/και πολλαπλές διακρίσεις.

Προτεινόμενες θεματικές κατηγορίες:

Ασφάλεια – Προστασία

- ✓ Διευθύνσεις Κοινωνικής Πρόνοιας σε Νομό και Περιφέρεια – Κοινωνικής Μέριμνας των Δήμων
- ✓ Συνήγορος του Πολίτη
- ✓ Αστυνομικές Αρχές
- ✓ Εισαγγελίες
- ✓ Ιατροδικαστικές Υπηρεσίες
- ✓ Δικηγορικοί Σύλλογοι
- ✓ Εθελοντικές Ομάδες Νομικών

³⁷ Στο ίδιο.

Υγεία

- ✓ Νοσοκομεία – Κέντρα Υγείας
- ✓ Δημοτικές Υπηρεσίες Υγείας / δημοτικά ιατρεία
- ✓ Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που παρέχουν υπηρεσίες υγείας, όπως Γιατροί Χωρίς Σύνορα, Γιατροί του Κόσμου, Ερυθρός Σταυρός κ.λπ.
- ✓ Εθελοντικές ομάδες Γιατρών – Νοσηλευτών/τριών
- ✓ Εθελοντές/τριες Γιατροί – Νοσηλευτές/τριες ως άτομα
- ✓ ΚΕΕΛΠΝΟ
- ✓ Βοήθεια στο σπίτι
- ✓ Κέντρα Κοινωνικής Προστασίας, Αλληλεγγύης & Παιδείας
- ✓ Κέντρα Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων (ΚΑΠΗ)
- ✓ Κέντρα Πρόληψης Εξαρτησιογόνων Ουσιών (π.χ. ΟΚΑΝΑ, ΚΕΘΕΑ, 18 Άνω)
- ✓ Κέντρα Ψυχικής Υγείας (ΚΨΥ)
- ✓ Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού

Απασχόληση / Επιχειρηματικότητα / Επαγγελματικός προσανατολισμός

- ✓ ΟΑΕΔ – ΚΠΑ
- ✓ Γραφεία Απασχόλησης Περιφερειών – Δήμων / Γραφεία Υποστήριξης Ανέργων δήμων κ.λπ.
- ✓ Κέντρα Κοινότητας Δήμων
- ✓ Κοινωνικές Υπηρεσίες Δήμων
- ✓ Εμπορικοί Σύλλογοι - Επιμελητήρια
- ✓ Επαγγελματικοί Σύλλογοι – Επιμελητήρια
- ✓ Κέντρα Στήριξης & Ανάπτυξης Επιχειρηματικότητας
- ✓ Ιδιωτικά Γραφεία Απασχόλησης
- ✓ Εθνικά και Ευρωπαϊκά Προγράμματα Απασχόλησης

- ✓ Βιομηχανίες της Περιοχής
- ✓ Εταιρείες της Περιοχής
- ✓ Εργοδοτικοί φορείς της περιοχής
- ✓ Γραφεία διασύνδεσης Πανεπιστημίων
- ✓ Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού» (ΕΙΕΑΔ)
- ✓ Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ)
- ✓ Γυναικείοι και κοινωνικοί συνεταιρισμοί
- ✓ ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ «Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις - Ν.4019 /11»
- ✓ Ελληνικό Δίκτυο Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης
- ✓ Ινστιτούτο Κοινωνικής Ευθύνης- CRI
- ✓ Ινστιτούτο Κοινωνικής Οικονομίας
- ✓ Εργαστήρια Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης
- ✓ Συνδικαλιστικοί φορείς και Γραφεία Ισότητας κοινωνικών εταίρων (π.χ. ΓΣΕΕ, ΣΕΒ, ΕΣΣΕ, ΓΣΕΒΕΕ, κ.λπ.)
- ✓ Επιθεωρήσεις Εργασίας

Εκπαίδευση

- ✓ Κέντρα δια βίου μάθησης Περιφερειών – Δήμων
- ✓ Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
- ✓ Διευθύνσεις Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
- ✓ Πανεπιστημιακοί Φορείς
- ✓ Σχολικές μονάδες
- ✓ Κέντρα Δια Βίου Μάθησης
- ✓ Σχολεία δεύτερης ευκαιρίας
- ✓ Σύλλογοι Γονέων και κηδεμόνων

Φτώχεια

- ✓ Δίκτυο για την καταπολέμηση της Φτώχειας και του Κοινωνικού Αποκλεισμού
- ✓ Δίκτυο για το Δικαίωμα στη Στέγη και την Κατοικία
- ✓ Κοινωνικές Δομές των Δήμων για την αντιμετώπιση της φτώχειας

ΑμεΑ

- ✓ Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (ΕΣΑΜΕΑ)
- ✓ Περιφερειακές ομοσπονδίες ΑμεΑ
- ✓ Κ.Ε.Κ.Υ.Κ.ΑμεΑ Δήμων / ανοικτές μονάδες φροντίδας
- ✓ Κέντρα Δημέρευσης και Ημερήσιας Φροντίδας
- ✓ Σύλλογοι γονέων, κηδεμόνων και φίλων ατόμων ΑμεΑ
- ✓ Σύλλογοι στήριξης ΑμεΑ
- ✓ Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης
- ✓ Πανελλαδικές ενώσεις για την αποκατάσταση
- ✓ Ευρωπαϊκά και εθνικά δίκτυα συνεργασίας για την πρόσβαση ατόμων με αναπηρίες στην αγορά εργασίας
- ✓ Οργανώσεις για άτομα με αναπηρίες και θέματα ειδικής αγωγής
- ✓ Βοήθεια στο σπίτι
- ✓ Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

Μονογονείς

- ✓ Διευθύνσεις των δήμων (για θέματα επιδόματος απροστάτευτου τέκνου)
- ✓ Κοινωνικές Υπηρεσίες Δήμων
- ✓ ΟΑΕΔ
- ✓ Οργανισμός Εργατικής Κατοικίας (ΟΕΚ)
- ✓ Διεύθυνση Προστασίας Οικογένειας

- ✓ Σωματεία και σύλλογοι μονογονεϊκών οικογενειών (π.χ. Πανελλήνιος Σύλλογος Μελών Μονογονεϊκών Οικογενειών, Πανελλήνιος Σύλλογος Άγαμων Μητέρων, κ.λπ.)

Ρομά

- ✓ ΕΚΚΑ
- ✓ Δίκτυο Φορέων συνεργαζομένων με τον Συνήγορο του Πολίτη για θέματα Ρομά
- ✓ Δίκτυο ROM – Πανελλαδικό Δίκτυο ΟΤΑ για την υποστήριξη των Ελλήνων Τσιγγάνων
- ✓ ΣΟΚΑΔΡΕ
- ✓ Ελληνικό Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι (ΕΠΣΕ)
- ✓ Πολιτιστικοί Μορφωτικοί Σύλλογοι Ρομά
- ✓ ΜΚΟ για θέματα και υποστήριξη πληθυσμών Ρομά

Γυναίκες πρόσφυγες /Μετανάστριες

- ✓ Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες
- ✓ Κέντρα Υποδοχής και Φιλοξενίας
- ✓ ΜΚΟ για θέματα Ασύλου και υποστήριξης Προσφύγων (π.χ. Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, Μετάδραση, Praksis, Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, Γιατροί χωρίς σύνορα, γιατροί του κόσμου, IRC, Διεθνής Αμνηστία, Άρσις, Κλίμακα κ.λπ.)
- ✓ Μεταναστευτικές Οργανώσεις, Σύλλογοι, Σύνδεσμοι, Ενώσεις και Κοινότητες
- ✓ Κυριακάτικο Σχολείο Μεταναστών
- ✓ Κίνηση Απελάστε το Ρατσισμό
- ✓ Κινήσεις Αλληλεγγύης
- ✓ Κοινωνικά παντοπωλεία και κοινωνικά φαρμακεία

Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

- ✓ ΜΚΟ για θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ισότητας (Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά της Βίας, Διεθνής Αμνηστία, Γιατροί του Κόσμου, Ελληνικό Δίκτυο Γυναικών

Ευρώπης, Praksis, Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός κ.λπ.)

- ✓ ΜΚΟ για θέματα παιδιού και οικογένειας (π.χ. Συνήγορος του Παιδιού, Ινστιτούτο Υγείας Παιδιού, Χαμόγελο του Παιδιού, Παιδικά Χωριά SOS, Κέντρο Μέριμνας Οικογένειας και Παιδιού, Ελληνική Εθνική Επιτροπή UNICEF, κ.λπ.)
- ✓ Εκκλησία
- ✓ Τοπικά παραρτήματα Ερυθρού Σταυρού
- ✓ Συνήγορος του Πολίτη
- ✓ Κύκλος δικαιωμάτων του Παιδιού
- ✓ Ελληνική Επιτροπή Διεθνούς Αμνηστίας
- ✓ Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες
- ✓ Μεταναστευτικές Οργανώσεις
- ✓ ΑΡΣΙΣ
- ✓ Γιατροί Χωρίς Σύνορα
- ✓ Γιατροί του Κόσμου
- ✓ Το Χαμόγελο του Παιδιού
- ✓ ΧΕΝ, ΧΑΝ, Λύκεια Ελληνίδων
- ✓ Και όποιες άλλες οργανώσεις δραστηριοποιούνται στην εκάστοτε περιοχή.

Σύλλογοι

- ✓ Σύλλογοι Γυναικών / Φεμινιστικές Ομάδες
- ✓ Σύλλογοι Ατόμων με Αναπηρία
- ✓ Επαγγελματικοί Σύλλογοι
- ✓ Σύλλογοι εκπαιδευτικών
- ✓ Πολιτιστικοί σύλλογοι
- ✓ Θεματικοί σύλλογοι

Υπουργεία

- ✓ Υπουργείο Εσωτερικών
- ✓ Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής
- ✓ Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης
- ✓ Γραφείο Εθνικού Εισηγητή για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων
- ✓ Υπουργείο Εργασίας (Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ), Ειδική Γραμματεία Κοινωνικής Ένταξης των Ρομά, Τμήμα Κοινωνικής Ένταξης, Κοινωνικής Συνοχής και Ισότητας Ευκαιριών, Τμήμα Προστασίας Ευπαθών Ομάδων, Προσφύγων – Αιτούντων Άσυλο, Τμήμα Ισότητας των Φύλων)
- ✓ Υπουργείο Δικαιοσύνης
- ✓ Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη
- ✓ Γενική Γραμματεία Δια βίου Μάθησης
- ✓ Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

Ως **χρήσιμα στοιχεία** για την καταγραφή του φορέα προτείνονται ενδεικτικά τα ακόλουθα:

- Ακριβής ονομασία του φορέα και νομικό καθεστώς π.χ. Δημόσια Υπηρεσία, Ανεξάρτητη Αρχή κ.λπ.
- Δ/νση, τηλ. επικοινωνίας, e-mail κ.λπ.
- Σκοποί του φορέα και παρεχόμενες υπηρεσίες π.χ. Νοσοκομείο παροχές υγείας κλπ.
- Ωράριο λειτουργίας
- Στοιχεία επικοινωνίας: Διεύθυνση, τηλέφωνα, e-mails, Fax, πρόσωπα επαφής.

⇒ Ενέργεια 2: Επικοινωνία με τους δυνητικούς φορείς για συνεργασία

Καταγράφουμε όλους τους φορείς ανά θεματική κατηγορία που δραστηριοποιούνται στη στενή και ευρύτερη περιοχή μας. Επικοινωνούμε μαζί τους με όποιο τρόπο, είναι περισσότερο άμεσος και πρόσφορος, με στόχο να ενημερώσουμε για τους στόχους και τις δραστηριότητες του Συμβουλευτικού μας Κέντρου ή του Ξενώνα Φιλοξενίας τόσο με προσωπική επαφή όσο και με έντυπο ή άλλο υλικό που διαθέτουμε.

Στη συνέχεια επικοινωνούμε τους λόγους για τους οποίους απευθυνόμαστε στον φορέα τους, ενώ ταυτόχρονα ενημερώνουμε και για το δίκτυο. Στις θετικές απαντήσεις που δεχόμαστε από τους φορείς ως προς την πρόθεση συνεργασίας, προχωράμε πιθανά και σε υπογραφή πρωτοκόλλου συνεργασίας με τον φορέα.

⇒ **Ενέργεια 3: Υπογραφή πρωτοκόλλου συνεργασίας**

Το πρωτόκολλο συνεργασίας μας εξασφαλίζει: τους όρους της συνεργασίας, τη διάρκεια της συνεργασίας ανεξάρτητα από τα πρόσωπα διοίκησης των φορέων μας, τη διάχυση των δράσεων του φορέα μας (Πρότυπο Πρωτοκόλλου συνεργασίας θα βρείτε στο παράρτημα).

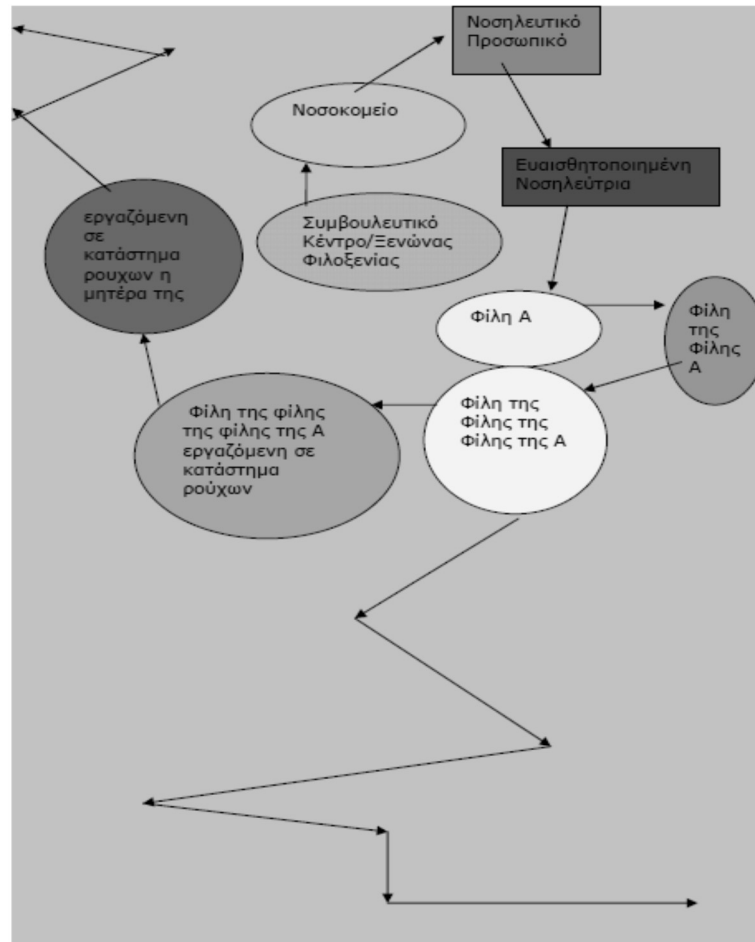
Στις πιθανές αρνητικές απαντήσεις που ενδεχομένως να δεχτούμε, επιδιώκουμε να αποκτήσουμε ένα πρόσωπο επαφής ώστε να έχουμε κάποια πρόσβαση αφενός και αφετέρου να υπάρχει κόμβος στις δράσεις ενημέρωσης/ευαισθητοποίησης.

⇒ **Ενέργεια 4: Εμπλοκή προσώπων εντός και εκτός δικτύου**

Ένας σημαντικός παράγοντας για τη δημιουργία του τοπικού μας δικτύου είναι τα πρόσωπα, όχι μόνο αυτά τα οποία είναι πρόσωπα-κλειδιά σε δυνητικούς συνεργαζόμενους φορείς, αλλά και πρόσωπα τα οποία είναι ευαισθητοποιημένα σε θέματα ισότητας φύλου ή και γενικά επιδεικνύουν μια μεγαλύτερη συμμετοχή στα «κοινά». Ακόμη, πρόσωπα τα οποία ανήκουν στο περιβάλλον μας και κατανοούν τους στόχους των δομών μας ή και πρόσωπα τα οποία έχουν υποστεί βία στο παρελθόν και το αντιμετώπισαν με τον όποιο τρόπο κ.λπ.

Με αυτόν τον τρόπο η διάχυση των δράσεων, των απόψεων, των γνώσεων, της καινοτομίας τείνει να επεκτείνεται μέσω στενών δεσμών και συνδέσεων. Έτσι μπορούμε να επηρεάσουμε ανθρώπους που γνωρίζουμε ή δεν γνωρίζουμε. Σαν το ντόμινο μπορούμε να μεταδώσουμε πληροφορίες ή να επηρεάσουμε συμπεριφορές πράγμα το οποίο μπορεί να πράξει το ίδιο το άτομο σε ένα άλλο άτομο και ούτω καθεξής³⁸. Έτσι αποκτούμε ένα δίκτυο αυτής της μορφής:

³⁸ Christakis A.N. & Fowler H.J. (2010). *Συνδεδεμένοι...., ό.π.*

Κρίσιμος παράγοντας επιτυχίας στη δημιουργία ενός τοπικού ή και άλλου δικτύου αποτελεί το γεγονός η δράση αυτή να ενταχθεί στο πρόγραμμα λειτουργίας των δομών ως βασική, αλλά και να οριστεί/ούν αρμόδιο/α στέλεχος/η, το οποίο/α θα έχει/ουν στην ευθύνη του/τους τόσο τη δημιουργία όσο και τη λειτουργία του δικτύου.

Είναι φανερό ότι δεν αρκεί κανείς απλώς να δημιουργήσει ένα δίκτυο, αλλά χρειάζεται αυτό να μπορέσει να διατηρηθεί στον χρόνο και να αναπτυχθεί λειτουργώντας όσο το δυνατόν πιο υποστηρικτικά στους στόχους και τις δράσεις των δομών.

Ακολουθώντας τους κρίκους: **Μαθαίνω-Διατηρώ-Επενδύω-Αναπτύσσω**, δημιουργούνται οι κατάλληλες συνθήκες για την ανάπτυξη και διατήρηση του δικτύου.

Βασικοί κανόνες για την ανάπτυξη και διατήρηση του δικτύου:

- Παρακολούθηση (follow up) των επαφών μας, αλλά και τήρηση των υποσχέσεων οι οποίες έχουν δοθεί ή προκύψει από τη λειτουργία του.
- Συστηματική επικοινωνία και ενημέρωση για όλες τις δράσεις και τα νέα του δικτύου.

- Αδιάλειπτη τροφοδότηση του δικτύου.
- Δημιουργία ομάδων εντός του δικτύου.
- Αξιοποίηση της τεχνολογίας και της πλατφόρμας κοινωνικής δικτύωσης όπως Facebook, Twitter, blogs, κ.λπ.
- Δημιουργία εκδηλώσεων.

Σημαντικός παράγοντας ανάπτυξης, διατήρησης και επέκτασης του δικτύου αποτελεί η ανάληψη δράσεων ευαισθητοποίησης/ενημέρωσης καθ' όλη τη διάρκεια ζωής του δικτύου. Τέτοιες δράσεις ενδεικτικά είναι:

- ✓ Ευαισθητοποίηση – ενημέρωση σε ομάδες εκπαιδευτικών, μαθητών/τριών, γονέων και κηδεμόνων, ομάδες σε διάφορους χώρους εργασίας όπως νοσοκομεία, ασφαλιστικούς φορείς, επαγγελματικούς φορείς, κ.λπ.
- ✓ Συμμετοχή σε εκδηλώσεις τοπικές των δήμων ή άλλων φορέων.
- ✓ Δημιουργία happenings.
- ✓ Συμμετοχή σε θεματικές ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές.
- ✓ Αρθρογραφία.
- ✓ Δελτία τύπου.

Με αυτό τον τρόπο το δίκτυο ενισχύει και επεκτείνει τη δυναμική του, δημιουργεί προϋποθέσεις διείσδυσης σε άτομα και χώρους όπου δεν έχει κατορθώσει να επικοινωνήσει, παγιώνει τους υπάρχοντες δεσμούς και αναπτύσσει νέους. Ταυτόχρονα, ενισχύονται σημαντικά οι δράσεις ευαισθητοποίησης/ενημέρωσης, λαμβάνοντας υπόψη ότι το δίκτυο αποτελείται από πρόσωπα τα οποία λειτουργούν ως διακινητές των στόχων και των ιδεών του.

Αυτή η σχέση μεταξύ δικτύου και δράσεων ευαισθητοποίησης/ενημέρωσης λειτουργεί με αμφίδρομο τρόπο ενισχυτικά στην επίτευξη των στόχων του έργου.

Προκειμένου να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα στην ανταπόκριση των σύνθετων αναγκών των εξυπηρετούμενων και να βελτιωθεί η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, να διασφαλιστεί η απρόσκοπτη και χωρίς προβλήματα εργασία των στελεχών των φορέων παροχής υπηρεσιών, η δικτύωση είναι αναγκαία και απαραίτητη προϋπόθεση λειτουργίας των δομών, αλλά και **σημαντικό μέσο στην αντιμετώπιση θεμάτων με ολοκληρωμένο τρόπο**. Από το πλήθος και τη διαφορετικότητα των φορέων με τους οποίους έχουν συνεργαστεί όλες οι δομές φαίνεται ότι έχει δοθεί μεγάλη βαρύτητα στην ανάπτυξη σχέσεων και συνεργασιών από την πλευρά των στελεχών, προκειμένου με πολύπλευρο τρόπο να σταθούν δίπλα σε όλο το φάσμα των αναγκών των γυναικών θυμάτων βίας ή/και πολλαπλών

διακρίσεων, όπως αυτές καταγράφονται και στα αιτήματά τους.³⁹

Για παράδειγμα, Συμβουλευτικά Κέντρα, στο πλαίσιο της δικτύωσής τους με τους τοπικούς φορείς, έλαβαν την πρόταση να συμμετάσχουν σε *Δίκτυα συνεργασίας* φορέων που θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην πρωτογενή πρόληψη της βίας οποιασδήποτε μορφής όπως για παράδειγμα στο πεδίο παροχής κοινωνικών υπηρεσιών στον Δήμο, στον χώρο των Πρωτοβάθμιων Υπηρεσιών Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας, του σχολείου, της αποτελεσματικότερης λειτουργίας των ξενώνων.

Επιπλέον, στο πλαίσιο της δικτύωσης με την τοπική κοινωνία αλλά και με άλλους φορείς σε όλη την Ελλάδα έχουν αναδειχθεί **Καλές Πρακτικές**, όπως:⁴⁰

- Για τις γυναίκες που δικαιούνται δωρεάν νομική εκπροσώπηση από το Πρωτοδικείο, καλή συνεννόηση και συνεργασία με τη Γραμματεία Πρωτοδικών, η οποία και τους ορίζει δικηγόρο την ίδια ή αμέσως επόμενη μέρα της αίτησής τους.
- Πολύ καλή συνεργασία με την Εισαγγελία Πρωτοδικών, ώστε το Συμβουλευτικό Κέντρο να δέχεται αλλά και να κάνει παραπομπές.
- Δικτύωση και συνεργασία με τοπικούς φορείς αλλά και με πανελλήνια σωματεία, συλλόγους και ΜΚΟ που ασχολούνται με την υποστήριξη γυναικών.
- Συνεργασία με τη Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας για τη χορήγηση επιδομάτων, όπως το «επίδομα παιδικής προστασίας» και το «έκτακτο επίδομα».
- Συνεργασία με τις Μητροπόλεις για χορήγηση οικονομικής βοήθειας σε γυναίκες που βρίσκονται σε κατάσταση οικονομικής αδυναμίας.
- Πολύ καλή συνεργασία με τοπικούς φορείς για κοινωνικές παροχές (δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, δωρεάν κοινωνικά φροντιστήρια, παροχή τροφίμων και ειδών πρώτης ανάγκης κ.ά.). Πιο συγκεκριμένα, τα περισσότερα ΣΚ έχουν επιτύχει την άμεση εξυπηρέτηση των γυναικών από ορισμένους φορείς ακόμα και πριν την υποβολή των απαραίτητων δικαιολογητικών.
- Πολύ καλή συνεργασία με τα Αστυνομικά Τμήματα, ώστε τα Συμβουλευτικά Κέντρα να δέχονται αλλά και να κάνουν παραπομπές.
- Συνεργασία με τα (Πανεπιστημιακά) Νοσοκομεία και ΚΨΥ για παραπομπή γυναικών που έχουν ολοκληρώσει την ψυχολογική στήριξη στο Συμβουλευτικό Κέντρο και παραπέμπονται για ψυχοθεραπεία ή που δε μπορούν να εξυπηρετηθούν από το Συμβουλευτικό Κέντρο.

³⁹ Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας -ΚΕΘΙ (2015). *Πλάνο δικτύωσης...*, ό.π.

⁴⁰ Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας -ΚΕΘΙ (2015). *Πλάνο δικτύωσης...*, ό.π.

7. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ⁴¹

Μέσα από τη μεθοδολογία του σχεδιασμού και της οργάνωσης, αναζητείται η ανάπτυξη και η διατήρηση ενός ολοκληρωμένου δικτύου αντιμετώπισης της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων κατά των γυναικών. Σύμφωνα με τον Καραγκούνη⁴² δεν υπάρχει ενιαίο μοντέλο παρέμβασης. Η ανάπτυξη της δικτύωσης υποστηρικτικών δομών με την τοπική κοινωνία **εξαρτάται από την κοινότητα στην οποία πρόκειται να αναπτυχθεί**: την κοινωνική πραγματικότητα, τις οικονομικές παραμέτρους, τις ανάγκες, τη δομή και τη συγκρότηση των υπάρχουσών υπηρεσιών, το επιστημονικό δυναμικό, τις αντιλήψεις και δομές της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τη συμμετοχή των πολιτών (γυναικών και ανδρών).⁴³

Τα **βασικά βήματα** για τη δημιουργία μιας αποτελεσματικής δικτύωσης είναι τα ακόλουθα:

1. **Καταγραφή πληροφοριών.** Είναι σημαντικό να εντοπιστούν και να καταγραφούν οι υφιστάμενες τοπικές υπηρεσίες και φορείς και να δημιουργηθεί μια λίστα αλληλογραφίας (mailing list) και μιας βάσης δεδομένων με τακτική επικαιροποίηση των δεδομένων καταγραφής (βλ. παρακάτω στις φόρμες: έντυπο δικτύωσης).⁴⁴
2. **Καταγραφή ελλείψεων.** Κρίνεται σκόπιμο να διερευνηθεί η πληρότητα των υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο και να καταγραφούν πιθανές ελλείψεις (π.χ. υπηρεσίες στέγασης για κακοποιημένα παιδιά, υπηρεσίες ψυχολογικής στήριξης παιδιών, δωρεάν υπηρεσίες ψυχοθεραπείας για γυναίκες, όταν απαιτείται), έτσι ώστε να διευρυνθεί η δικτύωση πέραν του εκάστοτε Δήμου και της Περιφέρειας.
3. **Προγραμματισμός δικτύωσης.** Τα στελέχη της εκάστοτε δομής είναι απαραίτητο να προγραμματίσουν αρχικά τις ενέργειες δικτύωσης, καθώς και τον τρόπο προσέγγισης που θα αναπτύξουν για να συνεργαστούν με τους τοπικούς φορείς/ υπηρεσίες (π.χ. τηλεφωνική επικοινωνία, επιτόπια συνάντηση κ.λπ.) (βλ. παρακάτω στις φόρμες: έντυπο προγραμματισμού δικτύωσης).
4. **Καταμερισμός της δικτύωσης ανάλογα με τις ειδικότητες των στελεχών της δομής.** Όλα τα στελέχη της δομής ανάλογα με την ειδικότητά τους, όπως περιγράφεται και στον Οδηγό Παροχής Συμβουλευτικών Υπηρεσιών και Λειτουργίας των Υποστηρικτικών Δομών (ΓΓΙΦ, 2011) αναλαμβάνουν αρμοδιότητες σε δράσεις δικτύωσης γενικά, αλλά και στη δικτύωση επιμέρους υπηρεσιών και φορέων που σχετίζονται με την ειδικότητά τους. Ένα παράδειγμα αφορά στον/στη σύμβουλο νομικής υποστήριξης που δημιουργεί δίκτυο συνεργασίας με τις αστυνομικές υπηρεσίες, τις δικαστικές αρχές, τον δικηγορικό σύλλογο της πόλης κ.λπ. Επιπλέον, αν για παράδειγμα, υπάρχει ανάγκη δικτύωσης με κέντρα ψυχικής υγείας, είναι

⁴¹ Το κεφάλαιο έχει αντληθεί από το: Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας -ΚΕΘΙ (2015). Πλάνο δικτύωσης..., ό.π.

⁴² Καραγκούνης, Β. (2008), *Κοινωνική Εργασία και τοπική ανάπτυξη*, Τόπος, Αθήνα, σ. 114.

⁴³ Ζορμπά, Ε. (2013), *Επικαιροποίηση του οδηγού...*, ό.π.

⁴⁴ UNITED for Intercultural Action (1996), *Communication...*, ό.π.

προτιμότερο την επικοινωνία αυτή να αναλάβει ο/η ψυχολόγος της δομής, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι αποτελεί και αποκλειστικά δική του/της αρμοδιότητα.

5. **Καθορισμός και υλοποίηση συναντήσεων.** Η δημιουργία δικτύωσης απαιτεί συνήθως την προσωπική συνάντηση με πρόσωπα «αναφοράς» (ανθρώπους-κλειδιά) –και όχι τυχαία– μέσω της επίσκεψης στους επαγγελματικούς τους χώρους, της πρόσκλησής τους σε μια εκδήλωση/συνέδριο κ.λπ.
6. **Ανατροφοδότηση της δικτύωσης.** Είναι σημαντικό κατά τη διαδικασία της δικτύωσης να διερευνάται από τα στελέχη της δομής αν καλύπτονται οι ανάγκες των εξυπηρετούμενων γυναικών από τις υφιστάμενες κοινωνικές υπηρεσίες, τους φορείς/οργανισμούς και τα προγράμματά τους και με ποιον τρόπο.
7. **Τρόποι διεύρυνσης της δικτύωσης.** Η αρχική δικτύωση είναι απαραίτητο να γίνεται με φορείς και υπηρεσίες που άμεσα σχετίζονται με τις ανάγκες των εξυπηρετούμενων γυναικών, π.χ. νοσοκομεία και ιατρικές μονάδες, αστυνομικές και εισαγγελικές αρχές, κοινωνικές υπηρεσίες δήμων. Εν τούτοις, η δικτύωση χρειάζεται συνεχώς να διευρύνεται και να συμπεριλαμβάνει όλους τους εν δυνάμει εμπλεκόμενους τοπικούς φορείς (π.χ. ΟΑΕΔ, Κέντρα Κοινότητας, μονάδες πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, κ.λπ.).
8. **Εκδήλωση ενδιαφέροντος.** Τακτική τηλεφωνική επικοινωνία, επισκέψεις σε φορείς/οργανισμούς και αποστολή ενημερωτικών e-mail, καρτών κ.λπ.
9. **Κοινές δράσεις/δραστηριότητες.** Ο καλύτερος τρόπος γνωριμίας μεταξύ των επαγγελματιών διαφορετικών φορέων είναι η συνεργασία μεταξύ τους, ώστε να ενισχύονται οι σχέσεις και μάλιστα είναι σημαντικό να διασφαλίζεται η συμμετοχή τους σε όλα τα επίπεδα ενός Έργου, από τον αρχικό σχεδιασμό έως την αξιολόγησή του.

ΜΕΣΑ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ⁴⁵

- Τηλεφωνικές επαφές, επιστολές ή/και ηλεκτρονική αλληλογραφία.
- Επιτόπιες επισκέψεις στην έδρα των φορέων (ατομικές συναντήσεις ή με ολόκληρη την επιστημονική ομάδα).
- Δημιουργία και παραγωγή ενημερωτικού υλικού και υλικού τεκμηρίωσης για τους στόχους και τις δράσεις της δομής του δικτύου (συμβουλευτικού κέντρου, ξενώνας φιλοξενίας).
- Δημιουργία και χρήση κινήτρων συμμετοχής (π.χ. θετική δημοσιότητα των φορέων, ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού τους, συνεργασίες κ.ά.).
- Μεταφορά τεχνογνωσίας και η ανταλλαγή εμπειριών και γνώσεων.
- Πρωτόκολλο/μνημόνιο συνεργασίας.
- Διοργάνωση ημερίδων/συνεδρίων (εργαστήρια, ανοικτές διαλογικές συζητήσεις, events κ.ο.κ.) για θέματα ισότητας των φύλων, βίας κατά των γυναικών ή/και πολλαπλών διακρίσεων.
- Διοργάνωση προγραμμάτων επιμόρφωσης για θέματα βίας κατά των γυναικών ή/και πολλαπλών διακρίσεων.
- Λειτουργία τράπεζας πληροφοριών (data base).
- Διάδοση Καλών Πρακτικών.
- Συλλογή, δημιουργία και διανομή έντυπου ενημερωτικού υλικού (έντυπα, αφίσες, κονκάρδες, οπτικο-ακουστικό υλικό κ.λπ.).
- Ανακοινώσεις και δημοσιεύσεις στον τοπικό τύπο και τα ΜΜΕ.

Σε γενικές γραμμές, η δικτύωση των ποικίλων δομών και υπηρεσιών κοινωνικής πολιτικής και κατ' επέκταση ο συντονισμός τους, σε συνάρτηση με την εξατομικευμένη προσέγγιση, αποτελούν τον πυρήνα του οργανωτικού διοικητικού μοντέλου για την άσκηση αποτελεσματικών παρεμβάσεων καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού⁴⁶ και της βίας κατά των γυναικών.

⁴⁵ Βλ. αναλυτικότερα: Equal/Ανδρομέδα (2005), *Οδηγός δικτύωσης...*, ό.π. και Κατσώρη, Κ. (2008), *Εγχειρίδιο...*, ό.π.

⁴⁶ Κοντιάδης, Ξ. & Απίστουλας, Δ. (2006). *Μεταρρύθμιση του κοινωνικού κράτους και Τοπική Αυτοδιοίκηση. Συντονισμός και δικτύωση των δομών κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο*. Αθήνα: Παπαζήσης.

8. ΔΥΝΗΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ

Επιδίωξη ενός δικτύου αποτελεί, όπως προαναφέρθηκε, τα μέλη του να αποκτούν δεσμούς, να ανταλλάσσουν απόψεις, να διακινούν ιδέες, να αλληλοϋποστηρίζονται επαγγελματικά, να συνδιαμορφώνουν στόχους, να επεκτείνουν τους δεσμούς τους και σε προσωπικό επίπεδο και με αυτό τον τρόπο να αντιλαμβάνονται τον εαυτό τους ως μέλος μιας κοινότητας.

Η αίσθηση «του ανήκειν», της κοινότητας δηλαδή, είναι μοχλός ανάπτυξης, διατήρησης και επέκτασης του δικτύου, είναι όμως και η προϋπόθεση ώστε το δίκτυο να αποκτήσει τη δική του ζωή και δυναμική.

Στόχος του δικτύου για την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων κατά των γυναικών, προτείνεται να είναι η δημιουργία και λειτουργία μιας δυναμικής κοινότητας.

⇒ Τι είναι μια δυναμική κοινότητα;

Ο όρος δυναμική κοινότητα παρουσιάζεται τα τελευταία χρόνια ευρέως, θέλοντας να διαφοροποιηθεί η έννοια της φυσικής κοινότητας από αυτήν των διαδικτυακών κοινοτήτων.

Κατά τον Park⁴⁷, η δυναμική κοινότητα είναι «μια συλλογή από άτομα που μοιράζονται κοινά ενδιαφέροντα, ιδέες και συναισθήματα μέσα στο διαδίκτυο ή άλλα δίκτυα συνεργασίας».

Κατά τον White⁴⁸, ορίζεται ως «μια ομάδα τα μέλη της οποίας συνδέονται μεταξύ τους με τα μέσα των τεχνολογιών της πληροφόρησης, τυπικά το internet. Συχνά, αυτές οι κοινότητες διαφοροποιούνται από τις χαλαρές ομάδες, έχοντας ένα κοινό σκοπό, καθορισμένη ιδιότητα και αλληλεπίδραση που συνεχίζεται στο χρόνο». Γίνεται, λοιπόν, αντιληπτό ότι οι δυναμικές κοινότητες είναι κοινότητες οι οποίες λειτουργούν μέσω του διαδικτύου. Φυσικά, η δημιουργία μιας δυναμικής κοινότητας δεν αποκλείει ούτε αποτρέπει τα μέλη της από φυσική συνάντηση.

Ο όρος «δυναμική» προσδιορίζεται ως δυνατότητα (δυναμική =εν δυνάμει) να αντιμετωπιστεί η κοινότητα στο διαδίκτυο ως κοινότητα με τα χαρακτηριστικά μιας φυσικής κοινότητας. Κατά συνέπεια, προβάλλεται η κοινωνική διάσταση του όρου κοινότητα διαμεσολαβούμενη από τεχνολογίες πληροφορίας, οι οποίες παρέχουν χωροχρονική ανεξαρτησία, σε αντίθεση με τους όρους «εικονική κοινότητα» (virtual community),

⁴⁷ Park. E.G. (2006). *Trust in Virtual Communities*. In: Dasgupta, S. (ed.) *Encyclopedia of Virtual Communities and Technologies*, Idea Group Inc: Hersey, Canada

⁴⁸ White, N. (2006). *Blogs and community: launching a new paradigm for online community?* Διαθέσιμο στο <https://www.tlu.ee/~kpata/haridustehnoloogiaTLU/blogcommunitywhite.pdf>

«διαμεσολαβημένες από το διαδίκτυο κοινότητες» (internet-mediated communities), οι οποίοι εστιάζουν κυρίως στο μέσο επικοινωνίας.

⇒ **Πλεονεκτήματα «δυναμικών κοινοτήτων»**

Το περιβάλλον στο οποίο λειτουργούν οι δυναμικές κοινότητες, του κυβερνοχώρου και του διαδικτύου προσφέρει μια σειρά από πλεονεκτήματα στα μέλη τους. Αναλυτικότερα:

- Καθιστά εφικτή τη συμμετοχή μελών από όλο τον κόσμο και ειδικότερα ειδικών και εμπειρογνομόνων σε θέματα ισότητας φύλων, καταπολέμησης της έμφυλης βίας, πολλαπλών διακρίσεων, λειτουργίας Συμβουλευτικών Κέντρων και Ξενώνων Φιλοξενίας.
- Διευκολύνει την ανάδειξη και ανταλλαγή καλών πρακτικών σε «μηδενικό» χρόνο από όλο τον κόσμο.
- Διευρύνει και αυξάνει τη δυνατότητα πρόσβασης στην πληροφορία αλλά και τον σχολιασμό, την αποθήκευση και τον εμπλουτισμό της ίδιας της πληροφορίας.
- Αυξάνει τη δυνατότητα κινητοποίησης των μελών με ταχύτερους ρυθμούς.
- Παρέχει τη δυνατότητα στα μέλη να αναζητήσουν και να βρουν άλλα μέλη με κοινά ενδιαφέροντα και ανησυχίες.
- Παρέχει τη δυνατότητα για εστιασμένη βοήθεια από μέλος σε μέλος.
- Προσφέρει τη δυνατότητα σύγχρονης αλλά και ασύγχρονης επικοινωνίας.
- Με τη λειτουργία των δυναμικών κοινοτήτων συχνά αποκτάται και υιοθετείται από τα μέλη «κοινή γλώσσα».

Αψηφώντας τον φυσικό χωροχρόνο και δημιουργώντας έναν ηλεκτρονικό χωροχρόνο οι κοινότητες των ανθρώπων και των επαγγελματιών δημιουργούν συνθήκες ανάπτυξης και αντιμετώπισης θεμάτων που ξεπερνούν τα όρια μιας πόλης, μιας χώρας, μιας ηπείρου. Στον νέο αυτό χώρο η αλληλεπίδραση των μελών του δικτύου αποκτά διαστάσεις, οι οποίες απέχουν μακράν του στενού χώρου μιας τοπικής κοινότητας. Δίνεται η δυνατότητα απόκτησης γνώσεων που με άλλο τρόπο θα ήταν δύσκολο να αποκτηθούν και η αξιοποίηση της επαφίεται στο ίδιο το δίκτυο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΟΔΗΓΟΥ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

Ελληνόγλωσση

Βουγιούκα, Α. (2013). *Συμβουλευτικό Εργαλείο για την Πρωτογενή Πρόληψη της Βίας κατά των Γυναικών*, Σχέδιο Δράσης: ΦΕΜ-ΑΤΤΙΚΑ, Δράσεις Ενδυνάμωσης, Πρόληψης της Έμφυλης Βίας, Ενίσχυσης της Κοινωνικής/ Εργασιακής (Επαν) ένταξης Ευπαθών Ομάδων Γυναικών Αθήνα: Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών, Διοτίμα, text at: <http://www.diotima.org.gr/wp-content/uploads/2013/07/ERGALEIO-PROLIPSI-1.pdf>

Christakis A.N. & Fowler H.J. (2010). *Συνδεδεμένοι*, Αθήνα: Κάτοπτρο.

ΕΕΤΑΑ (2015). *Σχεδιασμός, οργάνωση και λειτουργία δικτύων*, ΚΠ Equal, Ενέργεια III, Εθνικό Θεματικό δίκτυο «Δικτύωση – Συντονισμός υπαρχουσών και νέων δομών. Μετεξέλιξη τους σε νέα σημεία επαφής, Αθήνα, text at: <http://www.equal-greece.gr/images/logo/%CE%9F%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CF%8C%CF%82%20%CE%94%CE%B9%CE%BA%CF%84%CF%8D%CF%89%CF%83%CE%B7.pdf>

Equal/Ανδρομέδα (2005). *Οδηγός δικτύωσης για θέματα ισότητας στον εργασιακό χώρο*, Equal/Ανδρομέδα - Δράσεις για την καταπολέμηση του διαχωρισμού στον χώρο εργασίας, Αθήνα.

Ζορμπά, Ε. (2013). *Επικαιροποίηση του οδηγού δικτύωσης των υποστηρικτικών δομών με την τοπική κοινωνία*, Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, Αθήνα.

Καραγκούνης, Β. (2008), *Κοινωνική Εργασία και τοπική ανάπτυξη*, Αθήνα: Τόπος.

Κατσώρη, Κ. (2008). *Εγχειρίδιο δικτύωσης*, Αθήνα: Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας - ΚΕΘΙ.

Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας -ΚΕΘΙ (2015). *Πλάνο δικτύωσης δομών για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών*, Αθήνα.

Κοντιάδης, Ξ. & Απίστουλας, Δ. (2006). *Μεταρρύθμιση του κοινωνικού κράτους και Τοπική Αυτοδιοίκηση. Συντονισμός και δικτύωση των δομών κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Πετρονώτη, Μ. (1995). *Έρευνα για τα Κοινωνικά Χαρακτηριστικά της Απασχόλησης*, Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών - ΕΚΚΕ.

Ξενόγλωσση

Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.) *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* (New York, Greenwood), 241-258.

Gilchrist, A. (2009). *The Well-connected Community: A Networking Approach to Community Development*, The Policy Press.

UNITED for Intercultural Action (1996). *Communication and Networking for NGO's. How to use your contacts to work more effectively*, European network against nationalism, racism, fascism and in support of migrants and refugees, Information Leaflet no. 10, <http://www.unitedagainstracism.org/pages/info10.htm>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ ΟΔΗΓΟΥ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

ΛΟΓΟΤΥΠΑ

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ή ΞΕΝΩΝΑΣ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ.....

		Ε.Π.	MIS:
ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	Ε.Π.	ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ:	ΚΩΔΙΚΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ:
			ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗ ΤΑΣ:

ΜΗΝΑΣ: ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2017

ΛΟΓΟΤΥΠΑ

ΜΗΝΑΣ: ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2017

ΝΕΕΣ ΕΠΑΦΕΣ						
Α/Α	ΗΜΕΡ/ΝΙΑ	ΦΟΡΕΑΣ	ΣΤΟΧΟΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ	Συμπλήρωση με Χ		
				ΟΝΟΜ/ΝΥΜΟ ΣΤΕΛΕΧΟΥΣ	ΟΝΟΜ/ΝΥΜΟ ΣΤΕΛΕΧΟΥΣ	ΟΝΟΜ/ΝΥΜΟ ΣΤΕΛΕΧΟΥΣ
1	21/08/2016	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΗΜΟΥ	1 ^Η ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΗ (κ. ΤΑΔΕ)	Χ		
2	22/08/2016	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	1 ^Η ΕΠΙΤΟΠΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΗ ΤΜΗΜΑΤΟΣ... (κ. ΤΑΔΕ)		Χ	Χ
3	23/08/2016	ΤΑΔΕ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ	ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ ΣΚ	Χ		

ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΠΑΛΑΙΩΝ ΕΠΑΦΩΝ

Α/Α	ΗΜΕΡ/ΝΙΑ	ΦΟΡΕΑΣ	ΣΤΟΧΟΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ	Συμπλήρωση με Χ			
				ΟΝΟΜ/ΝΥΜΟ ΣΤΕΛΕΧΟΥΣ	ΟΝΟΜ/ΝΥΜΟ ΣΤΕΛΕΧΟΥΣ	ΟΝΟΜ/ΝΥΜΟ ΣΤΕΛΕΧΟΥΣ	ΟΝΟΜ/ΝΥΜΟ ΣΤΕΛΕΧΟΥΣ
1	05/08/2016	ΔΙΚΤΥΟ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΩ Ν ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ	3 ^Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗ ΜΗΝΙΑΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ	Χ			
2	06/08/2016	ΔΗΜΟΠ-ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ ΠΡΟΛΗΨΗΣ "Ν. ΜΩΡΟΣ"	3 ^Η ΕΠΙΤΟΠΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΦΟΡΕΑ (κ. ΤΑΔΕ) ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ	Χ	Χ		

ΛΟΓΟΤΥΠΑ

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ή ΞΕΝΩΝΑΣ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ.....

		Ε.Π.	MIS:
ΘΕΜΑΤΙ ΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	Ε.Π.	ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ:	ΚΩΔΙΚΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ:
			ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ:

ΕΝΤΥΠΟ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

ΛΟΓΟΤΥΠΑ

A/A	π.χ. 76
------------	----------------

A. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΟΡΕΑ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	
ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΦΟΡΕΑ	
ΤΥΠΟΣ ΦΟΡΕΑ/ ΝΟΜΙΚΗ ΥΠΟΣΤΑΣΗ (π.χ. ΜΚΟ)	
ΠΡΟΣΩΠΟ ΕΠΑΦΗΣ (ονοματεπώνυμο και θέση στον φορέα)	
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ (οδός & αριθμός)	
Τ.Κ.	
ΠΕΡΙΟΧΗ	
ΠΟΛΗ	
ΝΟΜΟΣ	
ΤΗΛΕΦΩΝΟ	
FAX	
E-MAIL	
ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ	

B. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ & ΣΤΟΧΟΙ ΦΟΡΕΑ (συνολτική περιγραφή)

.....

.....

.....

.....

Γ. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

.....

.....

.....

.....

Δ. ΕΠΟΜΕΝΕΣ ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ (προγραμματισμός)

.....

.....

.....

.....

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΤΕΛΕΧΟΥΣ/-ΩΝ

.....

ΛΟΓΟΤΥΠΑ

Συμβουλευτικό Κέντρο / Ξενώνας φιλοξενίας

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

ΕΝΤΥΠΩΝ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

ΜΗΝΑΣ 2017

Πλήθος δράσεων δικτύωσης: 16

ΝΕΕΣ ΕΠΑΦΕΣ			
α/α	Α/Α (εντύπου δικτύωσης)	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΦΟΡΕΑ
1	134	03-05/06/2017	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΩΝ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ "ΔΙΑΠΛΟΥΣ"
2	135	03-05/06/2017	QUEER CORFU- ANTI-ΟΜΟΦΟΒΙΚΗ/ΑΝΤΙΣΕΞΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ BODY POSITIVE ΟΜΑΔΑ

ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΠΑΛΑΙΑΣ ΕΠΑΦΗΣ			
α/α	Α/Α (εντύπου δικτύωσης)	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΦΟΡΕΑ
1	28	1/06/2017	ΚΕΠ Δ. ΚΕΡΚΥΡΑΣ
2	110	2/06/2017	ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ Δ. ΚΑΣΣΩΠΑΙΩΝ

3	71	03/06/2017	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΟ ΔΗΜΟΥ ΚΕΡΚΥΡΑΣ
4	133	03-05/06/2017	ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΟΥ ΞΕΝΩΝΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ ΒΙΑΣ

ΛΟΓΟΤΥΠΑ

ΛΟΓΟΤΥΠΑ

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ή ΞΕΝΩΝΑΣ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ.....

		Ε.Π.	ΜΙΣ:
ΘΕΜΑΤΙΚ ΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	Ε.Π.	ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ:	ΚΩΔΙΚΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ:
			ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ:

ΕΝΤΥΠΟ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ/ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ

ΜΗΝΑΣ ΙΟΥΛΙΟΣ 2017

ΛΟΓΟΤΥΠΑ

A/A	01 (επίσης, σημειώστε σε παρένθεση το A/A του εντύπου δικτύωσης, π.χ. A/A 45)
------------	---

A. ΕΙΔΟΣ ΔΡΑΣΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ/ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ

(Σημειώστε με X)

<p>1. ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ/ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ</p> <p>στις συναντήσεις αυτές, απαραίτητη προϋπόθεση είναι ικανού αριθμού συμμετεχόντων/-ουσών (π.χ. σε εκπαιδευτικά ιδρύματα, συλλόγους κ.ά.)</p>	
<p>2. ΗΜΕΡΙΔΑ / ΕΚΔΗΛΩΣΗ</p> <p>(συμμετοχή στελέχους ΣΚ ή του ΞΦ με εισήγηση)</p>	
<p>3. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΟΙΝΟΥ/ΔΙΑΝΟΜΗ ΦΥΛΛΑΔΙΩΝ</p>	
<p>4. ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ/ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΣΤΟΝ ΤΥΠΟ/ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ</p> <p>(που έχουν κάνει στελέχη του ΣΚ ή του ΞΦ)</p>	
<p>5. ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΣΕ ΜΜΕ</p> <p>(που έχουν κάνει στελέχη του ΣΚ ή του ΞΦ)</p>	
<p>6. ΑΛΛΟ (διευκρινίστε)</p>	

B. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΔΡΑΣΗΣ

ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΦΟΡΕΑ	
ΤΟΠΟΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ	

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ	
ΣΤΕΛΕΧΗ ΣΚ	
ΟΜΑΔΑ-ΣΤΟΧΟΣ (π.χ. γενικός πληθυσμός, μαθητές/-τριες, νοσηλευτικό προσωπικό, αστυνομικοί υπάλληλοι κ.λπ.)	
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΔΡΑΣΗΣ (π.χ. έμφυλη βία, πολλαπλές διακρίσεις κ.λπ.)	
ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ/-ΟΥΣΩΝ	
ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (Σημειώστε με Χ)	
Πρόσκληση	
E-mail / Αλληλογραφία	
Δελτίο τύπου του φορέα διοργάνωσης	
Πρόγραμμα	
Εισήγηση στελέχους ΣΚ	
Εκπαιδευτικό υλικό	
Παρουσιολόγια	
Φωτογραφίες	
Άλλο (διευκρινίστε)	

Γ. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ

(περιγραφή συζήτησης/συνάντησης, συμμετεχόντων - ομιλητών ή/και κοινού, σημεία/προβληματισμού που αναδείχθηκαν, προτάσεις, γενικά συμπεράσματα κ.λπ.)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΤΕΛΕΧΟΥΣ/-ΩΝ

.....

ΛΟΓΟΤΥΠΑ

Συμβουλευτικό Κέντρο / Ξενώνας Φιλοξενίας

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

ΕΝΤΥΠΩΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ/ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ 2017

Πλήθος δράσεων ενημέρωσης/ευαισθητοποίησης: 2

ΔΡΑΣΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ/ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ				
α/α	A/A (εντύπου ενημέρωσης / ευαισθητοποίησης)	A/A (εντύπου δικτύωσης)	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΦΟΡΕΑ
1	01	198	03-05/07/2017	
2	02	12	03-05/07/2017	

ΛΟΓΟΤΥΠΑ

Λογότυπο Δήμου

Λογότυπο ΦΟΡΕΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

.....

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

ΣΕ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΘΥΜΑΤΑ ΕΜΦΥΛΗΣ ΒΙΑΣ Ή/ΚΑΙ ΠΟΛΛΑΠΛΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ ΜΕΤΑΞΥ

Του Δήμου

ΚΑΙ

ΤΟΥ

Στην, σήμερα, την ανάμεσα στα κάτωθι συμβαλλόμενα μέρη:

1. Τον Δήμο, ο οποίος εδρεύει στην, επί της οδού, αρ. νομίμως εκπροσωπούμενος/η από τον/την Δήμαρχο και
2. Το, που εδρεύει στην, επί της οδού, αρ.,, νομίμως εκπροσωπούμενο από τον/την Πρόεδρο του κ./κα, έγιναν αμοιβαίως αποδεκτά και συμφωνήθηκαν τα ακόλουθα:

Ι΄

Η έμφυλη βία και οι πολλαπλές διακρίσεις κατά των γυναικών συνιστούν την πιο ειδεχθή συστηματική και διαδεδομένη παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον κόσμο. Αποτελούν απειλή για όλες τις γυναίκες και εμπόδιο σε κάθε προσπάθεια για ανάπτυξη, ειρήνη και ισότητα των φύλων σε όλες τις κοινωνίες. Το φαινόμενο της βίας και των πολλαπλών διακρίσεων κατά των γυναικών έχει πολλές

διαστάσεις: Νομική, Ψυχοκοινωνική, Οικονομική, Υγείας, Ανάπτυξης, Ανθρώπινων Δικαιωμάτων και Ισότητας των Φύλων.

Ο Δήμος με χρηματοδότηση του ΕΣΠΑ στο πλαίσιο του «Εθνικού Σχεδίου Δράσης για Ισότητα 2016-2020» με την Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων υλοποιεί πρόγραμμα με τη δημιουργία και λειτουργία Συμβουλευτικού Κέντρου/Ξενώνα Φιλοξενίας, για την καταπολέμηση της βίας ή/και των διακρίσεων κατά των γυναικών σε όλες της τις μορφές (ενδοοικογενειακή βία, σεξουαλική παρενόχληση, βιασμός, παράνομη διακίνηση και εμπορία προσώπων κ.λπ.). Το ανωτέρω πρόγραμμα εντάσσεται σε ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσης της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων και περιλαμβάνει ένα δίκτυο δομών για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών ή/και των πολλαπλών διακρίσεων, όπως την Τηλεφωνική Γραμμή SOS 15900, τα Συμβουλευτικά Κέντρα, τους Ξενώνες Φιλοξενίας για την παροχή υπηρεσιών πληροφόρησης, ψυχοκοινωνικής και νομικής συμβουλευτικής βοήθειας σε γυναίκες που είναι θύματα βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων.

II'

Ο Δήμος και ο , αναγνωρίζοντας από κοινού: α) την αναγκαιότητα της ουσιαστικής συμβολής της πολιτείας στην ενίσχυση των γυναικών θυμάτων της έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων, ως προαπαιτούμενο της κοινωνικής συνοχής και της ευημερίας, β) τη σημασία της συνεργασίας των φορέων με τους επαγγελματικούς και κοινωνικούς φορείς στην προσπάθεια καταπολέμησης και εξάλειψης όλων των μορφών της έμφυλης βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων, γ) την αναγκαιότητα της λειτουργίας Συμβουλευτικού Κέντρου/ Ξενώνα Φιλοξενίας του Δήμου ως υπηρεσιών πρώτης γραμμής, άμεσης αρωγής προς τις γυναίκες – θύματα έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων, καθώς επίσης και τη σημασία υλοποίησης δράσεων πρόληψης και ευαισθητοποίησης για την έμφυλη βία ή και τις πολλαπλές διακρίσεις συμφωνούν στο κάτωθι παρακάτω πλαίσιο συνεργασίας:

III'

Ο Δήμος και ο , επιβεβαιώνοντας την αμοιβαία πρόθεσή τους να συνεργασθούν εγκαίρως και αποτελεσματικά για την ενίσχυση και επιτυχία του έργου του Δήμου για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας ή/και των πολλαπλών διακρίσεων κατά των γυναικών προσέρχονται στην υπογραφή του παρόντος Πρωτοκόλλου Συνεργασίας, με το οποίο συμφωνούν ως ακολούθως:

A) Ο Δήμος.....:

εντάσσει στο έργο με τίτλο: «Δημιουργία και Λειτουργία Κέντρου Συμβουλευτικής Υποστήριξης / Ξενώνα Φιλοξενίας γυναικών θυμάτων βίας σε τοπικό επίπεδο τη συνεργασία με το εξασφαλίζοντας τους αναγκαίους ανθρώπινους πόρους για:

- τη διοργάνωση, σε συνεργασία με το, σεμιναρίων, για την ευαισθητοποίηση και την ενημέρωση των εργαζομένων στο που επιθυμούν να προσφέρουν τις

υπηρεσίες τους στις γυναίκες θύματα βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων.

- Παρέχει κάθε πληροφορία που αφορά στην αντιμετώπιση της έμφυλης βίας ή/και διακρίσεων μέσω του Δικτύου που διατηρεί συνεργαζόμενων φορέων και προσώπων.

Β) Ο :

- συνεργάζεται με το Συμβουλευτικό Κέντρο /Ξενώνα Φιλοξενίας του Δήμου, το/ο οποίο/ος βρίσκεται στην και εξασφαλίζει (ανάλογα με τις υπηρεσίες που παρέχει ο φορέας) βοήθεια.
- συμμετέχει στο δίκτυο συνεργαζόμενων φορέων και προσώπων του Συμβουλευτικού Κέντρου / Ξενώνα Φιλοξενίας.

Τα παραπάνω από κοινού συμφώνησαν και συνυπογράφουν αμφότερα τα συμβαλλόμενα μέρη, σε απόδειξη των οποίων συντάχθηκε το παρόν και υπογράφεται σε δύο πρωτότυπα, έλαβε δε το κάθε συμβαλλόμενο μέρος από ένα:

ΟΝΟΜΑ

ΟΝΟΜΑ

Δήμαρχος

Πρόεδρος/Διευθυντής/ του.....

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ:

A. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ/ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Αντικείμενο της συνεργασίας του Δήμου με τονπου συνυπογράφει το πρωτόκολλο συνεργασίας (αναπόσπαστο τμήμα του οποίου αποτελεί το παρόν) είναι η παροχή υπηρεσιών (ανάλογα με τις παρεχόμενες υπηρεσίες) σε γυναίκες θύματα έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων.

Ο σκοπός της συνεργασίας είναι διττός: αφενός, στοχεύει στην καταπολέμηση και εξάλειψη όλων των μορφών έμφυλης βίας ή/και διακρίσεων που υφίστανται οι γυναίκες ενισχύοντας στην πράξη τη δυνατότητα διευθέτησης ζητημάτων....., αφετέρου, ενθαρρύνει και υποστηρίζει τα μέλη - τους/τις εργαζόμενους/ες στο στην ανάληψη τέτοιων υποθέσεων.

B. ΟΜΑΔΑ ΣΤΟΧΟΣ

Για τον σκοπό αυτό, παραπέμπονται από το Συμβουλευτικό Κέντρο/Ξενώνα Φιλοξενίας του Δήμου γυναίκες που υφίστανται οποιαδήποτε μορφή έμφυλης βίας (π.χ. ενδοοικογενειακή βία, σεξουαλική παρενόχληση, βιασμός, παράνομη διακίνηση και εμπορία γυναικών) ή/και πολλαπλών διακρίσεων (π.χ. Ρομά, ΑμεΑ, μετανάστριες, πρόσφυγες, μονογονείς, άνεργες, κ.λπ.).

Γ. ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η παροχή υπηρεσιών (ανάλογα με τις παρεχόμενες υπηρεσίες) βοήθειας θα πρέπει να ολοκληρωθεί έως και την 31.12.2018.

13 ΚΕΦΑΛΑΙΟ -ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

13.1 Το ΕΣΥ και η κακοποίηση των γυναικών. Παρούσα κατάσταση και προτάσεις

Οι υπηρεσίες υγείας δέχονται και περιθάλλουν γυναίκες θύματα έμφυλης βίας, κυρίως σωματικής κακοποίησης, είτε για την αντιμετώπιση επείγοντος συμβάντος είτε για την αντιμετώπιση των ιατρικών μακροπρόθεσμων συνεπειών της βίας.

Σύμφωνα με το Ψήφισμα 49.25 της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας στην 6η συνάντηση ολομέλειας της 2^{ης} Μαΐου 1996, η άσκηση βίας κατά των γυναικών αποτελεί ένα σοβαρό πρόβλημα δημόσιας υγείας με διαστάσεις επιδημίας (W.H.O., 2002) που πρέπει άμεσα να αντιμετωπιστεί. Η βία είτε είναι σωματική, είτε σεξουαλική ή ψυχολογική προκαλεί σημαντικά προβλήματα υγείας στις γυναίκες/έφηβες που την υφίστανται (Coker κ.ά., 2000). Η άσκηση βίας πλήττει όχι μόνο την κακοποιημένη γυναίκα και τα παιδιά της αλλά και την κοινωνία την ίδια που αναγκάζεται να προσφέρει υπηρεσίες σε άτομα που κανονικά θα ήταν υγιή, αν δεν υπήρχε βία στη ζωή τους.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης αναφέρει σε σχετική έκθεσή του ότι η κακοποίηση των γυναικών είναι η συχνότερη αιτία για τον θάνατο των γυναικών στην Ευρώπη στις ηλικίες μεταξύ 16-44 ετών.

Μια μεγάλη επιδημιολογική έρευνα από το Πανεπιστήμιο της Ουψάλα της Σουηδίας στην οποία συμμετείχαν 10.000 άτομα αποδεικνύει ότι η ομάδα των κακοποιημένων γυναικών έχει χειρότερη υγεία, χρησιμοποιεί περισσότερα φάρμακα και έχει κάνει περισσότερες απόπειρες αυτοκτονίας από αντίστοιχες ομάδες σύγκρισης (Stenson and Heimer 2008). Οι τραυματισμοί που προέρχονται από τη συζυγική βία είναι συχνά δριμύτατοι και επικίνδυνοι.

Οι Berios και Grady (1991) αναφέρουν ότι το 13% των γυναικών που εισέρχονται στα νοσοκομεία για περίθαλψη μετά από ξυλοδαρμό στο ενδοοικογενειακό περιβάλλον, χρειάζονται σημαντική ιατρική φροντίδα και ότι το 40% έχουν ξανά απευθυνθεί για ιατρική φροντίδα με ίδια ή παρόμοια τραύματα (βλ. επίσης Kernic et al, 2000). Όπως αναφέρουν οι Mullerman et al (2002), τα πιο κοινά σημεία του σώματος που δέχονται τραυματισμούς οι γυναίκες στο σπίτι είναι το πρόσωπο, ο λαιμός, ο πάνω σωματικός κορμός, το στήθος και η κοιλιακή χώρα. Η κατάσταση αυτή, σύμφωνα με την έρευνα, είναι πιθανό να δημιουργεί στις γυναίκες άλλα προβλήματα υγείας που είναι λιγότερο εμφανή, όπως χρόνιες ημικρανίες, πόνους στη μέση και αδυναμίες.

Μια πιο γενική φθορά στη σωματική υγεία είναι η βέβαιη επίπτωση στην υγεία μετά από επαναλαμβανόμενη βία. Οι επιπτώσεις της φυσικής βίας στη γυναίκα, και ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που η βία επαναλαμβάνεται, δημιουργεί προβλήματα και στην ψυχική υγεία και την ευημερία του θύματος όπως θα εμβαθύνουμε παρακάτω. Το 60% των γυναικών που έχουν ξυλοκοπηθεί από τους συντρόφους τους, όπως αναφέρει ο Barnett (2000), δηλώνουν ότι υποφέρουν από κατάθλιψη. Επίσης, τα θύματα βίας είναι πιθανόν να αναπτύξουν Μετατραυματικές Διαταραχές Άγχους (Posttraumatic Stress Disorder), οι οποίες χαρακτηρίζονται από αναδρομές στο παρελθόν, εφιάλτες, άγχος, αϋπνίες, συναισθηματικά μουδιάσματα (Coker et al, 2005). Μερικές γυναίκες μάλιστα ανάλογα με το βαθμό, τη διάρκεια και τη μορφή βίας που

υπόκεινται, δεν καταφέρνουν ποτέ να ξεπεράσουν τις επιπτώσεις. Όλα αυτά μειώνουν την ποιότητα ζωής της γυναίκας και την ικανότητά της να προσφέρει και να δραστηριοποιηθεί μέσα στην κοινωνική και εργασιακή της κοινότητα, μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά το ρόλο της ως μητέρα και τις αντιδράσεις της προς τα παιδιά της σε κρίσιμες στιγμές, και αναπόφευκτα επηρεάζουν την προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη της ίδιας και την ευημερία των παιδιών της.

Είναι φανερό ότι οι Υπηρεσίες Υγείας έχουν μια ειδική ευθύνη στην διαπίστωση της βίας και στη σωστή ιατρική και ψυχοκοινωνική αντιμετώπιση των περιστατικών, **αφού σε πολλές περιπτώσεις στο μόνο σύστημα που απευθύνονται οι κακοποιημένες γυναίκες είναι το Ιατρικό**. Παρότι οι υπηρεσίες υγείας μέχρι σήμερα αντιμετωπίζουν το θέμα της κακοποίησης των γυναικών αποσπασματικά, ο ρόλος τους μπορεί να γίνει καθοριστικός για την εκτίμηση και την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών.

Στην Ελλάδα έχουν γίνει περιορισμένες έρευνες για τη στάση των νοσηλευτών/-τριών, γιατρών και των κοινωνικών λειτουργών στους χώρους υγείας, απέναντι στη βία κατά των γυναικών και τις πρακτικές που ακολουθούνται.

Από μελέτες σε νοσοκομειακούς χώρους (Παπαγιαννοπούλου, Γκούβα, 2009) και την καθημερινή πρακτική έχουν διαπιστωθεί τα παρακάτω:

- Τα εξωτερικά ιατρεία πρώτων βοηθειών δέχονται ως έκτακτα περιστατικά γυναίκες που έχουν υποστεί βίαιη συμπεριφορά και χρειάζονται καταρχήν ιατρική βοήθεια, γιατί πάσχουν οργανικά και ψυχολογικά. Οι επαγγελματίες υγείας λοιπόν καλούνται να αντιμετωπίσουν τις σωματικές και ψυχολογικές συνέπειες της βίας τόσο στην έκτακτη αντιμετώπιση όσο και στη δευτερογενή και τριτογενή πρόληψη, εάν βέβαια αποφασίσουν να ενσωματώσουν την καταπολέμηση της βίας στα προληπτικά τους προγράμματα οι υπηρεσίες υγείας.
- Στην εφημερία ενός νοσοκομείου, όταν φθάνουν γυναίκες κακοποιημένες, το πρόβλημα είναι σε κρίση. Η πρώτη επαφή γίνεται με γιατρό ή νοσηλεύτη/-τρια.(Ronito, Gerin, 2002).
- Η διάγνωση «αναφερόμενος ξυλοδαρμός», «αναφερόμενος τραυματισμός», (Ζορμπά, 1999) που χρησιμοποιείται από τον/τη γιατρό σε περιπτώσεις όπου η κλινική εικόνα πιστοποιεί καταφανώς τον ξυλοδαρμό, ή τον τραυματισμό από βίαιη σωματική επίθεση, έχει δύο ερμηνείες, το ότι χρειάζεται το θύμα να δηλώσει την αιτία της κατάστασης που παρουσιάζει και να επιβεβαιώσει το γεγονός και παράλληλα την αποστασιοποίηση του ιατρικού προσωπικού που αποφεύγει να αναφερθεί στο αίτιο της κλινικής εικόνας που έχει μπροστά του. Ως προς τη διάγνωση αναγράφεται η ιατρικά εξακριβωμένη κατάσταση της γυναίκας. Τελικά ενώ διαγνώσκεται και διαπιστώνεται η κακοποίηση από την κλινική εικόνα, δεν καταγράφεται σαν περιστατικό βίας αν δεν δηλωθεί από την ασθενή.

Ξεχνάμε ότι το θύμα βίας δύσκολα παίρνει την απόφαση να μιλήσει ανοιχτά για το πρόβλημα από φόβο ή ντροπή.

Παρά το γεγονός ότι η ενδοοικογενειακή βία φέρνει κάθε χρόνο εκατοντάδες γυναίκες να ζητήσουν βοήθεια στο Σύστημα Υγείας οι επαγγελματίες υγείας περιθάλπουν τις γυναίκες, χωρίς συχνά να ρωτήσουν αν τα τραύματα προέρχονται από ενδεχόμενη κακοποίηση, με αποτέλεσμα να μην αναγνωρίζουν και να μην αντιμετωπίζουν τις αντικειμενικές αιτίες των προβλημάτων υγείας τους. (Παπαγιαννοπούλου, Γκούβα, 2009). Η έλλειψη ακριβούς καταγραφής μας αφήνει στο σκοτάδι όσον αφορά στην έκταση του φαινομένου

αλλά τις ανάγκες ιατρικής περίθαλψης για τις γυναίκες θύματα βίας. Οι υπηρεσίες υγείας είναι σύνθετες και αντιμετωπίζουν μια γρήγορη και επείγουσα καθημερινότητα. Πολύ συχνά ένα περιστατικό βίας θεωρείται λιγότερης σημασίας από άλλα.

Η βασικότερη αλλαγή πρέπει να γίνει στο ίδιο το Σύστημα Υγείας ώστε να προσανατολιστεί στην αντιμετώπιση της βίας των γυναικών, μέσα από συγκεκριμένες δομές και πρακτικές. Ένα νέο μοντέλο υπηρεσιών υγείας που θα λάμβανε υπ όψη του τις ιδιαίτερες ανάγκες των γυναικών, και θα υιοθετούσε την οπτική του φύλου στην οργάνωση και τη διαμόρφωση των υπηρεσιών υγείας, θα αντιμετώπιζε μέσα από συγκεκριμένες δράσεις και υπηρεσίες την περίθαλψη των γυναικών θυμάτων βίας.

Προϋπόθεση όλων των παραπάνω είναι να υιοθετηθεί το σύστημα υγείας την αντίληψη, ότι η βία κατά των γυναικών προκύπτει από την διάκριση των φύλων και είναι ανάγκη να αντιμετωπιστεί.

Μέσα από ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση είναι δυνατόν να τροποποιηθούν οι στάσεις και οι αντιλήψεις των γιατρών και των νοσηλευτών απέναντι στο θέμα.

Να θεσμοθετηθεί η υποχρέωση τουλάχιστον στην καταγραφή με συγκεκριμένη τυπολογία των περιστατικών βίας που φθάνουν στις υπηρεσίες υγείας.

Η αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών υγείας ως προς την αντιμετώπιση των γυναικών θυμάτων βίας προτείνεται να βελτιωθεί με ρυθμίσεις όπως:

- Η λειτουργία της Ιατροδικαστικής Υπηρεσίας σε 24ωρη βάση. Μέσα στην Ιατροδικαστική Υπηρεσία μπορεί να λειτουργήσει ομάδα ειδικών για ψυχοκοινωνική κάλυψη των γυναικών κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, εξέτασης, αντιμετώπισης και «follow-up»
- Η εκπαίδευση των επαγγελματιών σε εργαλεία ανίχνευσης και διάγνωσης της βίας
- Ειδικά, για τις περιπτώσεις βιασμού/σεξουαλικής κακοποίησης, ο τρόπος σύνδεσης Νοσοκομείου/Ιατροδικαστικής Υπηρεσίας χρειάζεται να τροποποιηθεί, π.χ. καταγραφή εισαγωγής γυναίκας, κλήση Ιατροδικαστή αυτεπάγγελα από το Νοσοκομείο με ρύθμιση της κάλυψης της προσωπικής ασφάλειας του προσωπικού από εκφοβισμό από τον δράστη κ.λπ.

Η διασύνδεση των υπηρεσιών υγείας με τις δομές αντιμετώπισης της έμφυλης βίας ή/ και των πολλαπλών διακρίσεων του δικτύου της ΓΓΙΦ και αντίστοιχες υπηρεσίες και φορείς μπορεί να έχει τις παρακάτω μορφές. Τα Συμβουλευτικά Κέντρα και οι Ξενώνες Φιλοξενίας των γυναικών μέσα σε ένα ευρύτερο δίκτυο υποστήριξης, προτείνεται να αναλάβουν ρόλο τόσο στον τομέα της πρόληψης όσο και στον τομέα της αντιμετώπισης, σε συνεργασία με τους φορείς υγείας στο τοπικό επίπεδο με τους ακόλουθους τρόπους:

- Μέσω διαπροσωπικής, διεπαγγελματικής συνεργασίας στα πλαίσια δικτύωσης της δομής.
- Με την εξασφάλιση σταθερής συνεργασίας μέσω παραπομπών από τη δομή στο Σύστημα Υγείας και τανάπαλιν. Η συνεργασία μπορεί να κατοχυρωθεί με ένα πρωτόκολλο συνεργασίας του τοπικού Νοσοκομείου, του Κέντρου Υγείας αλλά και του Ιατρικού Συλλόγου με τις δομές αντιμετώπισης της έμφυλης βίας ή/ και των πολλαπλών διακρίσεων του δικτύου της ΓΓΙΦ, όπως τα Συμβουλευτικά Κέντρα ή οι Ξενώνες Φιλοξενίας Κακοποιημένων Γυναικών.

- Με ενεργητικό ρόλο στην εκπαίδευση των επαγγελματιών υγείας ως προς τις στάσεις τους απέναντι στις ανισότητες των φύλων και την υγεία αλλά και στην πρακτική εφαρμογή των πρωτοκόλλων για τη συνέντευξη με την γυναίκα θύμα κακοποίησης, για τους χειρισμούς και τις δεξιότητες που είναι αναγκαίες, προκειμένου να νιώσει ασφαλής, να εμπιστευτεί το υγειονομικό προσωπικό, και να εκφραστεί. Είναι σημαντικό να υπάρχει ανοιχτό κανάλι επικοινωνίας, μεταξύ των κοινωνικών υπηρεσιών των φορέων υγείας και των συμβούλων των δομών αντιμετώπισης της έμφυλης βίας ή/ και των πολλαπλών διακρίσεων κατά των γυναικών.
- Δια μέσου μεθοδολογικής υποστήριξης των επαγγελματιών υγείας με συνεργασία και συμβουλευτική εποπτεία από την ομάδα συμβουλευτικής, προκειμένου να αισθάνονται πιο σίγουροι για να αντιμετωπίσουν την βία αλλά και την ψυχολογική πίεση που προκαλείται σε αυτούς όταν έχουν να κάνουν με περιστατικά έμφυλης βίας ή/ και των πολλαπλών διακρίσεων.

13.2 Στάσεις των επαγγελματιών υγείας για τη βία κατά των γυναικών

Είναι σαφές ότι μια έγκαιρη διάγνωση της κακοποίησης δίνει τη δυνατότητα να μειωθεί η πιθανότητα (επανα)θυματοποίησης. Σε αυτό μπορούν να συμβάλλουν οι γιατροί κάνοντας διάγνωση για τον τραυματισμό και την αιτιολογία που συνυπάρχει. Η ανίχνευση της κακοποίησης από το γιατρό ή το νοσηλευτή και η παραδοχή της από το θύμα είναι το πρώτο σημαντικό βήμα, για να ξεκινήσει στη συνέχεια συμβουλευτική υποστήριξη.

Υπάρχουν ποικίλες στάσεις και πρακτικές των γιατρών και των νοσηλευτών απέναντι στις γυναίκες θύματα κακοποίησης.

Σε μία έρευνα στην Αυστραλία διατυπώθηκε η άποψη μεταξύ των γιατρών ότι και βέβαια πρέπει να προσφέρουν υπηρεσίες στις γυναίκες που είναι θύματα σωματικής βίας αλλά αντιστέκονται να χρησιμοποιήσουν την διάγνωση «κακοποίηση» θεωρώντας ότι έτσι ιατροκοπούν («medicalize») ένα πρόβλημα με κοινωνική διάσταση για την οποία δεν είναι ειδικές/οί. Αποτέλεσμα αυτής της άποψης είναι ότι, ναι μεν να περιγράφουν τις σωματικές βλάβες, από την άλλη πλευρά όμως να συμβάλλουν στην απόκρυψη των αιτιών. Η έρευνα των Παπαγαννοπούλου και Γκούβα (2009) υπογραμμίζει ότι στην περίπτωση περίθαλψης θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας οι επαγγελματίες υγείας λειτουργούν μέσα από μια πολύπλοκη αλληλεπίδραση των επαγγελματικών ειδικοτήτων, των πολιτισμικών προκαταλήψεων, των προσωπικών στάσεων και των ιατρικοθεσμικών θεμάτων που επηρεάζουν άμεσα και έμμεσα την ικανότητα και την προθυμία τους για να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά και αποφασιστικά την ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών. Η έλλειψη κατάρτισης του υγειονομικού προσωπικού, η αντίληψη ότι η ενδοοικογενειακή βία είναι μια προσωπική και ιδιωτική υπόθεση συμβάλλουν, ώστε οι υπηρεσίες υγείας να αναπαράγουν σε μεγάλο βαθμό τις ίδιες αντιλήψεις που επικρατούν ως προς την αποδοχή των διακρίσεων. Έτσι, η γυναίκα που καταφεύγει για βοήθεια στις ιατρικές υπηρεσίες, μέσα στο κλίμα που υπάρχει, συνήθως αποκρύπτει την αιτία γιατί πιθανόν να αισθάνεται ενοχοποιημένη για άλλη μια φορά, όταν δέχεται την εξωλεκτική αδιαφορία για τα αίτια των σωματικών συμπτωμάτων αλλά και πολλές φορές τη λεκτική συμπεριφορά απόρριψης, όταν διαφαίνεται η αιτία τους. Το ιατρικό προσωπικό που δεν πιστεύει ότι η κακοποίηση είναι και θέμα δικό του μέσα στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων του, αλλά πρόβλημα της

γυναίκας που αντί να απεμπλακεί, εξακολουθεί να μένει με αυτόν που την κακοποιεί και παραμένει στην προβληματική κατάσταση ασκεί τα καθήκοντα του χωρίς να παραπέμπει την κακοποιημένη γυναίκα σε συμβουλευτική υπηρεσία.

13.3 Πώς μπορεί να προσεγγιστεί το θέμα της βίας από το ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό

- Με τον εντοπισμό και τη διάγνωση της βίας όχι μόνον σαν σωματικής βλάβης χωρίς αίτια αλλά σαν συνέπεια κακοποίησης. Έτσι θα διευκολυνθεί ο εντοπισμός και η αντιμετώπιση της βίας στην ιατρική περίθαλψη, η πρόληψη της βίας και θα υπάρξει ένα ντοκουμέντο αν χρειαστεί αργότερα.
- Με την υιοθέτηση από το προσωπικό αλλά κυρίως από κάθε νοσοκομειακό φορέα υγείας, βασικών εργαλείων ανίχνευσης της κακοποίησης, που θα βοηθήσουν τη διαγνωστική-υποστηρικτική διαδικασία και θα δώσουν σιγουριά στη/στον γιατρό για την εγκυρότητα της διάγνωσης.
- Με την διεπαγγελματική συνεργασία μεταξύ όλων των απαραίτητων επαγγελματιών στο χώρο υγείας, γιατρών, νοσηλευτών/-τριών, κοινωνικών λειτουργών, ψυχολόγων.

Η διεθνής εμπειρία έχει δείξει ότι οι περισσότερες γυναίκες αντιδρούν θετικά, όταν ερωτώνται από ειδικές/ούς για τις εμπειρίες κακοποίησής τους, παρότι από μόνες τους δεν θα ξεκινούσαν να συζητήσουν γι' αυτό. Για το λόγο αυτό, εξετάσεις και ερωτήσεις ρουτίνας από ένα σταθμισμένο εργαλείο ανίχνευσης βίας πρέπει να αποτελεί ενσωματωμένο κομμάτι της ιατρικής και προνοιακής φροντίδας και των υπηρεσιών φροντίδας της κακοποιημένης γυναίκας και πιθανόν και του κακοποιημένου παιδιού (Perttu & Kaselitz, 2004).

Παραδείγματα αντιμετώπισης περιπτώσεων

α) Σε περιστατικό κακοποίησης σε Γενικό Νοσοκομείο κατά την εφημερία έγινε εισαγωγή κοριτσιού 13 ετών, που από τον ιατρικό έλεγχο διαπιστώθηκε ότι ήταν θύμα σωματικής κακοποίησης. Η οργανική κατάσταση του παιδιού ήταν κωματώδης. Το παιδί το έφεραν στο Νοσοκομείο μέλη του οικογενειακού περιβάλλοντος που αποτελούνταν από τη μητέρα, τον πατριό, την ερωμένη του πατριού. Μετά την πρώτη διερεύνηση αποφασίστηκε, ότι ακόμα και αν βελτιωθεί η υγεία του κοριτσιού δεν θα φύγει από το Νοσοκομείο αν δεν διευκρινισθεί πλήρως το καθεστώς στο οποίο ζει. Ερευνήθηκε η πιθανότητα σεξουαλικής κακοποίησης η οποία αποκλείσθηκε.

Η μητέρα, θύμα κακοποίησης και εξαρτημένη από τον πατριό, ζητούσε την έξοδο του κοριτσιού από το Νοσοκομείο. Ο πατριός χρησιμοποίησε τη σχέση του με την Αστυνομία για να απειλήσει το προσωπικό και είχε εκφράσει επισημάνσεις του τύπου, «απαγορεύω να μιλάτε με την κόρη μου» κ.λπ. Οι απειλές και η προσπάθεια τρομοκράτησης του προσωπικού ήταν καθημερινές, ώστε αμέσως, όταν ήταν ιατρικά δυνατόν, να δοθεί εξιτήριο και να αποχωρήσει το παιδί από το Νοσοκομείο. Η μητέρα τηρούσε στάση ουδετερότητας παρακολουθώντας τις εξελίξεις. Αποφασίστηκε αρχικά για την προστασία του παιδιού να γίνει καταγγελία

από το Νοσοκομείο προς την Εισαγγελία Πειραιά για πρόκληση σωματικών βλαβών, ώστε να ανοίξει η δικαστική διαδικασία και να υπάρξει χρόνος για συνεργασία με τη μητέρα. Στην προσπάθεια αυτή όλη η ομάδα των ιατρικών ειδικοτήτων, οι Νοσηλεύτριες, οι Διευθυντές των αρμόδιων Κλινικών και οι Κοινωνικοί Λειτουργοί συγκρότησαν μια άτυπη ομάδα που συνεργαζόμενη με τη Διοίκηση του Νοσοκομείου, πέτυχαν να παραταθεί η νοσηλεία αντιμετωπίζοντας το φόβο και να προχωρήσουν οι αντίστοιχες διαδικασίες. Υποστηρικτικές και συνεργάτες σε αυτή την προσπάθεια υπήρξαν, ο ανακριτής που έκανε ανακρίσεις για την υπόθεση μέσα στο Νοσοκομείο, η Ψυχολόγος εκ μέρους του Ινστιτούτου Υγείας του Παιδιού και ο νομικός σύμβουλος, που υποστήριξαν το προσωπικό υγείας που χειριζόταν την περίπτωση. Τελικά ο πατριός συνελήφθη μέσα στο χώρο του Νοσοκομείου, γιατί είχε και άλλες εκκρεμότητες με τη δικαιοσύνη και προφυλακίστηκε. Το παιδί απομακρύνθηκε από το συγκεκριμένο οικογενειακό περιβάλλον και φιλοξενήθηκε σε ίδρυμα φιλοξενίας παιδιών. Αρχικά, η μητέρα κατηγορήσε το δράστη στην δίκη, αλλά δεν διέκοψε την επικοινωνία μαζί του. Στη συνέχεια την υπόθεση ανέλαβε το Κέντρο ΚΑΠΑ του Νοσοκομείου Παίδων.

Στο παραπάνω περιστατικό φαίνεται ότι οι επαγγελματίες υγείας παρακολούθησαν την υπόθεση μέχρι την καταδίκη του δράστη γιατί λειτούργησαν ως ομάδα, αλληλοϋποστηρίχτηκαν και πέτυχαν συνεργασίες με τους κατάλληλους φορείς. Διαχειρίστηκαν το φόβο που και οι ίδιοι ένιωθαν θετικά, παίρνοντας εποπτεία από άλλο αρμόδιο φορέα. Στο ζήτημα στήριξης και θεραπείας της μητέρας δεν υπήρξαν αποτελέσματα γιατί το πρόβλημα της κακοποίησης της ίδιας ήταν σύνθετο, ήθελε χρόνο και το προσωπικό δεν διέθετε εξειδικευμένες γνώσεις.

β) Σε κλινική νοσηλεύτηκε γυναίκα 40 ετών, που έπασχε από κατάθλιψη. Το ιατρικό προσωπικό και οι κοινωνικοί/ες λειτουργοί αντιλήφθηκαν ότι η γυναίκα αντιμετώπιζε μακροχρόνια σωματική κακοποίηση. Η ίδια δεν επιβεβαίωσε το γεγονός, αρνήθηκε να συνεργασθεί και ζήτησε εξιτήριο. Χρησιμοποίησε όμως το σύστημα οργάνωσης των ραντεβού για να ξανάρθει και να υπάρξει άλλη μια ευκαιρία συζήτησης.

13.4 Εντοπίζοντας τη βία στο πλαίσιο των ιατρικών υπηρεσιών: Εργαλεία

Το έτος 2005-2006 πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα ένα ερευνητικό πρόγραμμα με τίτλο «Καλές πρακτικές στην ανίχνευση θυμάτων βίας στις συντροφικές σχέσεις σε υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας για γυναίκες σε κατάσταση εγκυμοσύνης και παιδιά». Ο σκοπός της έρευνας ήταν να αξιολογήσει τη δυνατότητα εφαρμογής και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες του εργαλείου ανίχνευσης συντροφικής βίας που αναπτύχθηκε και αρχικά εφαρμόστηκε στη Φιλανδία (Perttu & Kaselitz, 2006). Η συγκεκριμένη έρευνα έχει την προσέγγιση ότι οι φορείς υγείας οφείλουν να έχουν θετική στάση στην υποδοχή και αντιμετώπιση των γυναικών θυμάτων βίας. Θα πρέπει να ξεκινήσουν εξετάσεις ρουτίνας σχετικά με τη διάγνωση της ενδοοικογενειακής βίας, τη διαπίστωση της σεξουαλικής κακοποίησης, του βιασμού αλλά και της ψυχολογικής κακοποίησης. Όλες οι γυναίκες πρέπει να έχουν το δικαίωμα να έχουν προσωπική και απόρρητη συνάντηση με τον/την ειδικό τουλάχιστον μια φορά κατά την επίσκεψή τους στην κλινική. Η συνάντηση αυτή θα μπορούσε να αποβεί σημαντική για την αποκάλυψη πιθανής βίας.

Η διεθνής έρευνα έκανε δυνατή την καταγραφή μερικών σημείων που θα μπορούν να βοηθούν τους/τις επαγγελματίες υγείας που θα έρχονται σε επαφή με τις γυναίκες για να εντοπίσουν ευκολότερα τα

σημάδια κακοποίησης. «Λίστες με δείκτες που καταδεικνύουν την πιθανή άσκηση βίαιης συμπεριφοράς» έχουν σχηματιστεί από ερευνήτριες/ές ωστόσο η ακριβής αναγνώριση της βίας απαιτεί συμπληρωματικές πληροφορίες σχετικά με τη φυσική και ψυχολογική κατάσταση της γυναίκας.

Οι γυναίκες θύματα βίας είναι συνήθως αρκετά διστακτικές να ξεκινήσουν μια συζήτηση γι' αυτό που τους συμβαίνει και σε περίπτωση που ζητήσουν βοήθεια από τις δημόσιες υπηρεσίες πιθανόν αρχικά να απευθυνθούν στις/στους επαγγελματίες υγείας. Συνήθως βοήθεια ζητούν όταν η κακοποίηση συνεχίζεται για πολλά χρόνια. Γι' αυτό ακριβώς θεωρείται σημαντική η ανάπτυξη λειτουργικών μοντέλων προς χρήση και εφαρμογή στις υπηρεσίες υγείας, ώστε να βελτιωθεί ο έγκαιρος εντοπισμός της κακοποίησης. Σημαντική είναι η διερεύνηση της στάσης των διαφόρων ειδικοτήτων, αλλά και η εφαρμογή μοντέλων αντιμετώπισης της στο πλαίσιο μιας υπηρεσίας υγείας ανάλογα με το είδος της (νοσοκομείο, έκτακτα περιστατικά, Κέντρο Υγείας, Ιατρεία ΙΚΑ κ.λπ.).

Αναγκαίες προϋποθέσεις για να προσφέρουν καλύτερες υπηρεσίες τα συστήματα υγείας είναι, το ιατρονοσηλευτικό προσωπικό να γνωρίζει την ισχύουσα νομοθεσία προστασίας κατά της βίας των γυναικών, να επικαιροποιηθούν οι υποχρεώσεις που προκύπτουν από τη νομοθεσία καθώς και οι διαδικασίες που θα τηρηθούν. Κατά την υποδοχή μπορούν στα έκτακτα ιατρεία ή στα τακτικά, με κριτήριο την ασφάλεια της ίδιας της γυναίκας και την προστασία του παιδιού να ενεργοποιούνται οι εξής διαδικασίες:

α) Εάν υπάρχει ένδειξη κακοποίησης κατά την προσέλευση στα έκτακτα ιατρεία να γίνεται πλήρης ιατρική εκτίμηση, με σταθμισμένο πρωτόκολλο. Ο/Η κοινωνικός/ή λειτουργός να καλείται σε όλες τις περιπτώσεις, για την πραγματοποίηση διερευνητικής συνέντευξης. Κατά τη συνέντευξη να τηρείται το απόρρητο. Είναι γνωστό ότι στα ιατρεία των Νοσοκομείων η υποδομή δεν ευνοεί τέτοιες διαδικασίες. Πρέπει λοιπόν να προβλεφθεί ιδιαίτερος χώρος σε επίπεδο ιατρείων αλλά και κλινικών. Κατά τη συνέντευξη, λαμβάνεται υπόψη η ιδιαίτερη κατάσταση που βιώνει η γυναίκα θύμα βίας και τηρούνται οι προϋποθέσεις της εχεμύθειας και της εμπιστευτικότητας.

β) Ένα δεύτερο βήμα προστασίας της γυναίκας είναι η παραμονή της στο χώρο του Νοσοκομείου για μικρό χρονικό διάστημα π.χ. σε βραχεία μονάδα νοσηλείας ώστε να διερευνηθεί το περιστατικό ή ακόμα και να προταθεί εισαγωγή αν είναι αναγκαίο. Η εισαγωγή δεν προτείνεται για λόγους ιατροκοποίησης της βίας αλλά για να αντιμετωπισθούν τα ζητήματα τραυματισμού και παράλληλα να υπάρξει χρόνος για την διερεύνηση του περιστατικού, καθώς και την κινητοποίηση του Νοσοκομείου με τις αναγκαίες διαδικασίες προστασίας της γυναίκας και του παιδιού, όπως η φιλοξενία σε ξενώνα, η καταγγελία στην εισαγγελία, η διερεύνηση του ευρύτερου οικογενειακού περιβάλλοντος εναλλακτικά.

γ) Εάν οι ενδείξεις της κακοποίησης προκύψουν κατά τη διάρκεια της νοσηλείας, παρότι ο λόγος εισαγωγής ήταν διαφορετικός, πάλι πρέπει να καλείται η Κοινωνική Υπηρεσία και να ενεργοποιείται ο μηχανισμός προστασίας της γυναίκας και του παιδιού. Κατά τη παραμονή της γυναίκας στο Νοσοκομείο θετικό ρόλο μπορεί να παίξει το νοσηλευτικό προσωπικό, εάν είναι ευαισθητοποιημένο στο θέμα της βίας.

δ) Από τις παρεχόμενες υπηρεσίες υγείας, ένα μέρος τους αφορά την εξέταση και παρακολούθηση των ασθενών στα τακτικά και στα ειδικά ιατρεία. Αυτή η διαδικασία δίνει τη δυνατότητα σε επαναλαμβανόμενα τακτικά διαστήματα το προσωπικό υγείας, να επικοινωνεί με τις γυναίκες σε ήπια φάση και να συμβάλλει τόσο την αντιμετώπιση του προβλήματος της βίας, όσο και στην πρόληψη. Η διαγνωστική διαδικασία αντιμετώπισης της κακοποίησης σε όλες τις εκδοχές μπορεί να εφαρμοστεί προληπτικά.

ε) Οι κοινωνικοί/ές λειτουργοί έχουν τη δυνατότητα να μετέχουν στην προληπτική διερεύνηση αλλά

και να είναι παρόντες/ούσες στην ιατρική εξέταση μετά από προγραμματισμό.

στ) Κατά την προσέλευση στο Νοσοκομείο πρέπει να εξασφαλίζεται η αίσθηση ασφάλειας στη γυναίκα θύμα βίας και να εισπράττει την αποδοχή. Εάν για κάποιο λόγο δεν αντιμετωπισθεί το συγκεκριμένο περιστατικό, σχετικά με την υποστήριξη που αφορά το θέμα της κακοποίησης η γυναίκα όταν φύγει από το Νοσοκομείο πρέπει να έχει πληροφορίες για τη λειτουργία ενός Συμβουλευτικού Κέντρου, τη νομοθεσία που την προστατεύει και ένα νέο ραντεβού με την Κοινωνική Υπηρεσία.

Μέσα, στα πλαίσια της κοινωνικής υπηρεσίας του Νοσοκομείου, οι κοινωνικοί/ές λειτουργοί αναλαμβάνουν την:

- διερεύνηση του ψυχοκοινωνικού προφίλ και του κοινωνικού περιβάλλοντος,
- την εκτίμηση της επικινδυνότητας για την ζωή και την ασφάλεια της εξυπηρετούμενης,
- την εκπόνηση σχεδίου κοινωνικής παρέμβασης σε συνεργασία με το ιατρικό προσωπικό και τους αντίστοιχους φορείς στην κοινότητα.

Δυστυχώς τα περιστατικά σωματικής κακοποίησης δεν παραπέμπονται συνήθως από τους/τις γιατρούς στην Κοινωνική Υπηρεσία των Νοσοκομείων ή σε άλλες αρμόδιες υπηρεσίες.

Αν δεν διατυπωθεί το αίτημα από τη γυναίκα δεν υπάρχει άμεση ανταπόκριση από το ιατρικό-νοσηλευτικό προσωπικό, εκτός αν το θέμα αφορά σε ιδιαίτερα βαρύ τραυματισμό όποτε ζητείται αστυνομική/δικαστική συνδρομή. Από πολλούς διαφορετικούς τομείς και κλινικές, όπως είναι η παιδιατρική, η ψυχιατρική, τα παθολογικά, τα χειρουργικά τμήματα, προκύπτουν με έμμεσο τρόπο κλινικά περιστατικά που η αιτία προσέλευσης στο Νοσοκομείο εμπεριέχει σωματική ή ψυχολογική κακοποίηση. Όπου το ιατρικό-νοσηλευτικό προσωπικό είναι ευαισθητοποιημένο υπάρχει συνεργασία για την υποστήριξη ή για την παραπομπή στις αντίστοιχες υπηρεσίες.

13.5 Πρωτόκολλο Συνεργασίας με φορέα που εμπλέκεται στην αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών: Εθνικό Σύστημα Υγείας

Εισαγωγή

Σύμφωνα με το Ψήφισμα 49.25 της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας στην 6η συνάντηση ολομέλειας της 2^{ης} Μαΐου 1996, η άσκηση βίας κατά των γυναικών αποτελεί ένα σοβαρό πρόβλημα δημόσιας υγείας με διαστάσεις επιδημίας (WHO, 2002) που πρέπει άμεσα να αντιμετωπιστεί. Το Συμβούλιο της Ευρώπης (2002) ανέφερε ότι η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί τη βασική αιτία θανάτου και αναπηρίας για τις γυναίκες 16 έως 44 ετών και ευθύνεται για περισσότερους θανάτους και προβλήματα υγείας από ότι ο καρκίνος, τα τροχαία δυστυχήματα και ο πόλεμος μαζί.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης το αποκάλεσε «επείγουσας σημασίας ζήτημα δημόσιας υγείας».

Τα ποσοστά της ενδοοικογενειακής βίας στην ελληνική κοινωνία είναι υψηλά και αυτό αποδεικνύεται από την πληθώρα των περιστατικών που αντιμετωπίζονται στα Συμβουλευτικά Κέντρα και την Τηλεφωνική Γραμμή SOS της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων. Η ενδοοικογενειακή βία αναγνωρίστηκε ως ένα σοβαρότατο κοινωνικό πρόβλημα από την ελληνική πολιτεία με την ψήφιση του ν.3500/2006 «για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και άλλες διατάξεις». Σύμφωνα με το νόμο η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί αξιόποινή πράξη και η άσκηση μεταξύ των μελών της οικογένειας απαγορεύεται.

Η βία που εκδηλώνεται στους κόλπους της οικογένειας δεν είναι μόνο ιδιωτική υπόθεση αλλά και ένα πολύ σοβαρό κοινωνικό πρόβλημα. Η άσκηση βίας πλήττει όχι μόνο την κακοποιημένη γυναίκα και τα παιδιά της αλλά και την κοινωνία που αναγκάζεται να προσφέρει υπηρεσίες στα θύματα, καθώς η άσκηση βίας επιφέρει δυσμενείς συνέπειες στην σωματική και ψυχική υγεία αυτών. Εκατοντάδες γυναίκες και παιδιά, θύματα ενδοοικογενειακής βίας, επισκέπτονται κάθε χρόνο το Εθνικό Σύστημα Υγείας και τις υπηρεσίες του, αναζητώντας ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και φροντίδα δίχως να καταγγείλουν τα αδικήματα τα οποία έχουν υποστεί. Και ναι μεν στις περιπτώσεις όπου υπάρχει σοβαρός σωματικός τραυματισμός του θύματος, το προσωπικό του Νοσοκομείου «κινητοποιείται» και το περιστατικό αναφέρεται στον αρμόδιο Εισαγγελέα, στις περισσότερες όμως περιπτώσεις όταν τα θύματα έχουν ελαφρές ή μέτριες σωματικές βλάβες επιστρέφουν στα σπίτια τους και η κακοποίηση συνεχίζεται. Η Γενική Γραμματεία Ισότητας Των Φύλων, ως ο αρμόδιος κρατικός φορέας για την εξάλειψη κάθε μορφής έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων εναντίον των γυναικών λαμβάνοντας υπόψη: 1) ότι η ενδοοικογενειακή βία έχει έξαρση στην ελληνική κοινωνία συνεπεία και της οικονομικής κρίσης, 2) ότι η άσκηση βίας μέσα στην οικογένεια είναι έγκλημα και τιμωρείται αυστηρά από τις διατάξεις του ν.3500/2006 και 3) τα στοιχεία που η Ελληνική Αστυνομία έδωσε τον Νοέμβριο του 2010, ότι από την εφαρμογή του ν.3500/2006, ήτοι από την 27^η Ιανουαρίου 2007 έως και τον Νοέμβριο του 2010 δολοφονήθηκαν σαράντα (40) γυναίκες από τους συντρόφους/συζύγους τους και θέλοντας να συνδράμει στο σπουδαίο και δύσκολο έργο του ιατρονοσηλευτικού και λοιπού προσωπικού (κοινωνικοί λειτουργοί/ψυχολόγοι) του ΕΣΥ συνέγραψε το παρόν με σκοπό να ενημερώσει και να ευαισθητοποιήσει κάθε επαγγελματία στο χώρο Υγείας προκειμένου αυτός να παρέχει και άριστες υπηρεσίες στα θύματα αλλά και να βοηθήσει στην πάταξη του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ: Ως ενδοοικογενειακή βία ορίζεται κάθε είδους σωματική, σεξουαλική ή ψυχολογική/συναισθηματική βία που ασκείται σε βάρος του θύματος από τον πρώην ή νυν σύζυγο ή σύντροφο ή από μέλη της οικογένειάς του. Από τις πιο συνηθισμένες μορφές ενδοοικογενειακής βίας είναι αυτή που εκδηλώνεται από τον (πρώην ή νυν) σύζυγο ή σύντροφο προς τη σύζυγο ή σύντροφο αντίστοιχα.

ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ: Η βία μέσα στην οικογένεια εκδηλώνεται σε διάφορες μορφές όπως είναι η σωματική βία, η ψυχολογική/συναισθηματική βία, η οποία περιλαμβάνει και τον οικονομικό και κοινωνικό αποκλεισμό του θύματος καθώς και η σεξουαλική βία.

Ειδικότερα:

1) Μορφές σωματικής βίας είναι κυρίως οι εξής: σπρώξιμο, χαστούκι, γροθιά, τράβηγμα από τα μαλλιά, απόπειρα στραγγαλισμού, τσιμπιά, δαγκωματιά, φράξιμο της αναπνοής, σπρώξιμο με αποτέλεσμα την πρόσκρουση σε αντικείμενα, στον τοίχο, στην πόρτα, στη σκάλα, κάψιμο με τσιγάρο ή με υγρό, κόψιμο με αιχμηρό αντικείμενο, χτυπήματα με τα χέρια ή με τα πόδια, χτυπήματα με αντικείμενα (Σουλιά 2010).

2) Μορφές ψυχολογικής /συναισθηματικής βίας είναι κυρίως οι εξής : Λεκτική βία (ύβρεις, απειλές, προσβολές, ταπείνωση, εξευτελισμός κ.λπ.), Οικονομικός έλεγχος με σκοπό το θύμα να είναι εξαρτημένο από το θύτη, Κοινωνικός έλεγχος με σκοπό το θύμα να είναι απομονωμένο και αποκομμένο από συγγενείς και φίλους.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ ΣΤΗ ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ ΤΟΥ ΘΥΜΑΤΟΣ: Οι πιο συνηθισμένες επιπτώσεις στην σωματική υγεία του θύματος είναι οι εξής: αμυχές, μώλωπες, εκχυμώσεις εκδορές, θλάσεις, διαστρέμματα, τενοντίτιδες, σπασμένα οστά (σε χέρια, πόδια, πλευρά, γνάθο, μύτη), τραυματισμούς στη σπονδυλική στήλη (μετατόπιση σπονδύλων, ράγισμα σπονδύλων), κάταγμα λεκάνης, εγκαύματα (με τσιγάρο ή βραστό νερό), σπασμένα δόντια, εγκεφαλική διάσειση, αιμορραγία εσωτερικών οργάνων, μόνιμες αναπηρίες (απώλεια ακοής, απώλεια όρασης, αδυναμία χειρισμού της γνάθου, μόνιμες μητρορραγίες κ.λπ.), τραυματισμοί στην εγκυμοσύνη και αποβολές, τραυματισμοί στην γεννητική, την πρωκτική και την περιπρωκτική περιοχή, αφροδίσια νοσήματα, κ.λπ. (Σουλή 2010).

Οι πιο συνηθισμένες επιπτώσεις στην ψυχική υγεία του θύματος είναι οι εξής: Έντονο άγχος, αγωνία και αισθήματα απελπισίας. Ψυχοσωματικά συμπτώματα (πονοκέφαλοι, αρθραλγίες, μυαλγίες, δερματικά εκζέματα, κολικοί του εντέρου, στομαχικά άλγη, άσθμα, κρίσεις πανικού). Συναισθηματικές διαταραχές και κατάθλιψη. Τα ψυχολογικά τραύματα του θύματος κακοποίησης εκδηλώνονται ως συμπτώματα διαταραχής, η οποία εντάσσεται στη διαγνωστική κατηγορία «Διαταραχή Μετα-τραυματικού Στρες» που συναντάμε στο D.S.M III (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) και καλείται «Σύνδρομο Κακοποιημένης Γυναίκας» (Walker E.L. 1997)

ΜΥΘΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ: Η κακοποιητική συμπεριφορά ελάχιστα έχει να κάνει με ψυχολογικά προβλήματα, ψυχικές διαταραχές και εξάρτηση από ουσίες. Αίτια της κακοποιητικής συμπεριφοράς αποτελούν οι αξίες, οι νοοτροπίες, οι πεποιθήσεις που δικαιολογούν την εκμετάλλευση και τροφοδοτούν τη συνεχή παραβίαση ελευθεριών, την άσκηση ελέγχου και την κυριαρχία επί του αδυνάμου, διαμέσου σωματικής, ψυχολογικής ή σεξουαλικής βίας (Σουλή 2010). Περαιτέρω η ενδοοικογενειακή βία είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο, το οποίο δεν έχει χρώμα, κουλτούρα, ήπειρο, μόρφωση, κοινωνικό και οικονομικό status (ΓΓΙΦ 2006).

Σημείωση: Στο παρόν πρωτόκολλο, προς αποφυγή άσκοπων επαναλήψεων, χρησιμοποιήθηκε ο όρος επαγγελματίας υπηρεσίας και αναφέρεται σε όλους τους ειδικούς/ές επαγγελματίες που εργάζονται στο Εθνικό Σύστημα Υγείας, ιατροί, νοσηλευτές/τριες, κοινωνικοί/ές λειτουργοί και ψυχολόγοι. Περαιτέρω επιλέχθηκε ο όρος γυναίκα-θύμα, αντί θύμα, καθώς στην πλειονότητα των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας τα θύματα είναι γυναίκες.

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ

Προοίμιο

Η Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων του Υπουργείου Εσωτερικών (Γ.Γ.Ι.Φ./ΥΠ.ΕΣ.), με σεβασμό στις αξίες και στα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, υλοποιεί στο πλαίσιο του «Εθνικού Προγράμματος για την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών 2014-2020» παρεμβάσεις για την παροχή υπηρεσιών σε γυναίκες θύματα βία ή/και πολλαπλών διακρίσεων, όπως είναι τα θύματα ενδο-οικογενειακής βίας, βιασμού ή απόπειρας βιασμού, πορνείας ή trafficking, σεξουαλικής παρενόχλησης κ.λπ.), καθώς και κοινωνικά ευάλωτες ομάδες του γυναικείου προσφυγικού πληθυσμού, για τις οποίες προβλέπεται η λειτουργία δομών για την παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής, φιλοξενίας, και άμεσης ανάγκης.

Άρθρο 1

Στόχος και Αντικείμενο Πρωτόκολλου Συνεργασίας

Με το παρόν Πρωτόκολλο Συνεργασίας επιδιώκεται η προώθηση της συνεργασίας και της αλληλεπίδρασης των επιμέρους συνεργαζόμενων μερών επί ενός πλαισίου διαδικασιών για την αποτελεσματική παροχή φροντίδας υγείας σε γυναίκες θύματα βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων, λαμβάνοντας υπόψη ότι:

- Η υγεία και η ευημερία των γυναικών αποτελεί πρωταρχική προτεραιότητα.
- Στην ιδανική περίπτωση, οι υπηρεσίες υγείας και οι νομικές (ιατροδικαστικές) υπηρεσίες πρέπει να παρέχονται ταυτόχρονα και από το ίδιο άτομο.
- Είναι σημαντικό να υπάρχει επικοινωνιακή και επαγγελματική σχέση μεταξύ των επαγγελματιών/επιστημόνων που θεραπεύουν και βοηθούν τη γυναίκα θύμα, των υπαλλήλων που διερευνούν το έγκλημα και των επαγγελματιών υγείας, ώστε να διασφαλιστεί ολοκληρωμένη φροντίδα.
- Η ανησυχία για την ευημερία του θύματος επεκτείνεται στην εξασφάλιση ότι η γυναίκα είναι σε θέση να διατηρήσει την αξιοπρέπειά της μετά από μια επίθεση που της προκαλεί αίσθημα ταπείνωσης και ντροπής.
- Η ανίχνευση και η προσέγγιση των κακοποιημένων θυμάτων αναγνωρίζεται ως δύσκολο εγχείρημα, λόγω του μεγάλου ενδοιασμού που έχουν αναφορικά με την αποκάλυψη των δυσάρεστων εμπειριών τους.
- Η σεξουαλική και σωματική βία επηρεάζει δυσμενώς, σε σημαντικό βαθμό, την υγεία του πληθυσμού, αφού πέραν των σοβαρών τραυματισμών που σχετίζονται με αυτή, υπάρχουν και εξίσου σημαντικές ενδεχόμενες συνέπειες στην αναπαραγωγική και σεξουαλική υγεία (π.χ. ανεπιθύμητες εγκυμοσύνες, σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα, AIDS, αυξημένες πιθανότητες υιοθέτησης επικίνδυνων σεξουαλικών συμπεριφορών), καθώς και μακροχρόνιες επιπτώσεις στην ψυχική υγεία, συμπεριλαμβανομένων του συνδρόμου τραύματος από βιασμό, του συνδρόμου μετατραυματικού στρες και της κατάθλιψης.

Στο πλαίσιο του παρόντος Πρωτόκολλου Συνεργασίας, οι εμπλεκόμενοι φορείς συμφωνούν και συναποδέχονται ότι το κάθε μέρος χωριστά και όλοι από κοινού θα συμβάλλουν στη βέλτιστη κατά το δυνατόν παροχή φροντίδας υγείας σε γυναίκες θύματα σεξουαλικής και σωματικής βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων.

Άρθρο 2

Θεμελιώδεις Αρχές για την παροχή υπηρεσιών σε θύματα σεξουαλικής και σωματικής βίας ή και πολλαπλών διακρίσεων

Κατά την παροχή υπηρεσιών σε θύματα σεξουαλικής και σωματικής βίας ή και πολλαπλών διακρίσεων, οι ακόλουθες αρχές θεωρούνται θεμελιώδεις, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας:

- Αυτονομία. Το δικαίωμα των γυναικών να λαμβάνουν αποφάσεις για λογαριασμό τους.
- Ευεργετικότητα. Το καθήκον ή η υποχρέωση του/της επαγγελματία να ενεργεί προς το συμφέρον του θύματος.
- Μη αποδυνάμωση. Το καθήκον ή η υποχρέωση να αποφεύγεται η βλάβη στο θύμα.
- Δικαιοσύνη. Κάνοντας και δίνοντας αυτό που δικαιωματικά οφείλεται στη γυναίκα.

Οι αρχές αυτές έχουν πρακτικές συνέπειες για τον τρόπο με τον οποίο παρέχονται υπηρεσίες, και συγκεκριμένα διασφαλίζουν:

- τη συνειδητοποίηση των αναγκών και των επιθυμιών της γυναίκας,
- την εμφάνιση ενσυναίσθησης και συμπόνιας,
- τη διατήρηση της αντικειμενικότητας.

Άρθρο 3

Παροχή υπηρεσιών σε θύματα σεξουαλικής και σωματικής βίας/ ή και πολλαπλών διακρίσεων

Γενικές κατευθυντήριες γραμμές:

- Η φροντίδα πρέπει να είναι ηθική, συμπονετική, αντικειμενική και πάνω από όλα, επικεντρωμένη στη γυναίκα.
- Ο τρόπος προσέγγισης δεν θα πρέπει να είναι επικριτικός, αλλά να πραγματοποιείται μέσα σε ένα κλίμα εμπιστοσύνης και κατανόησης για τη γυναίκα και τα προβλήματα που βιώνει.
- Η ασφάλεια και η προστασία της ιδιωτικής ζωής αποτελούν επίσης σημαντικές πτυχές της παροχής υπηρεσιών.
- Οι επαγγελματίες υγείας πρέπει να μεριμνούν να συμβάλλουν ουσιαστικά στην ανίχνευση περιπτώσεων κακοποιημένων γυναικών, κατά τη διάρκεια των επισκέψεών τους στις υγειονομικές υπηρεσίες. Έμφαση, να δίνεται στον έγκαιρο εντοπισμό των γυναικών που υφίστανται κακοποίηση κατά την περίοδο της εγκυμοσύνης, όταν νοσηλεύονται σε μαιευτικές ή γυναικολογικές κλινικές,

όταν απευθύνονται σε φορείς της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας, καθώς και σε υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας.

- Οι ιατρικές και ιατροδικαστικές υπηρεσίες πρέπει να προσφέρονται με τέτοιον τρόπο, ώστε να ελαχιστοποιείται ο αριθμός των επεμβατικών φυσικών εξετάσεων και των συνεντεύξεων που καλείται να υποβληθεί η γυναίκα, καθώς πολλές φορές θυματοποιούν δευτερογενώς τη γυναίκα.
- Η κατάλληλη φροντίδα καλής ποιότητας πρέπει να είναι διαθέσιμη σε όλα τα άτομα που είναι θύματα σεξουαλικής και σωματικής κακοποίησης. Οι διαδικασίες θα πρέπει να διεξάγονται σε χώρο όπου υπάρχει βέλτιστη πρόσβαση στο πλήρες φάσμα των υπηρεσιών και των εγκαταστάσεων που μπορεί να απαιτούνται, για παράδειγμα, σε νοσοκομείο ή κλινική.

Ειδικές κατευθυντήριες γραμμές αμέσως μετά το περιστατικό:

- Σε περίπτωση κλήσης υπηρεσιών άμεσης επέμβασης όπως το «100», το ΕΚΑΒ, η Τηλεφωνική γραμμή SOS 15900, πρέπει να ενημερωθεί η γυναίκα ότι η ιατροδικαστική εξέταση θα πρέπει να πραγματοποιηθεί εντός 72 ωρών και χωρίς να έχει προηγηθεί καθαρισμός του σώματος και αλλαγή ρούχων, ώστε να μην απολεστεί πολύτιμο υλικό και να μπορέσει ο/η ιατροδικαστής να ιχνηλατήσει σημαντικά αποδεικτικά στοιχεία. *Η άμεση τέλεση ιατροδικαστικής εξέτασης δεν είναι πάντα εύκολη υπόθεση δεδομένου ότι υπάρχουν μόνο 13 Ιατροδικαστικές Υπηρεσίες στην Ελλάδα (Αθήνα, Πειραιάς, Θεσσαλονίκη, Λάρισα, Πάτρα, Κέρκυρα, Σύρος, Ρόδος, Κοζάνη, Ναύπλιο, Κομοτηνή, Ηράκλειο και Λαμία).*
- Μετά από το περιστατικό βίας, εφόσον η γυναίκα προσέλθει σε Δημόσιο Νοσοκομείο ή Ιατρικό Κέντρο, πρέπει να λάβει άμεσα τις πρώτες βοήθειες και να καταγραφεί το περιστατικό. Η καθυστέρηση στην πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας ενδέχεται να έχει ως αποτέλεσμα:
 - την απώλεια θεραπευτικών ευκαιριών (π.χ. παροχή επείγουσας αντισύλληψης),
 - τις αλλαγές στα φυσικά στοιχεία (π.χ. επούλωση τραυματισμών),
 - την απώλεια εγκληματολογικού υλικού (π.χ. απόδειξη επαφής με τον δράστη, συμπεριλαμβανομένου του αίματος και του σπέρματος).

Η περιεκτική ιατρική φροντίδα θα πρέπει να καλύπτει τα ακόλουθα: σωματικά τραύματα, εγκυμοσύνη, Σεξουαλικά Μεταδιδόμενα Νοσήματα, AIDS και Ηπατίτιδα Β'. Η πιθανότητα εγκυμοσύνης θα πρέπει να συζητείται και εφόσον είναι δυνατόν θα πρέπει να προσφέρεται επείγουσα αντισύλληψη ή/και να συμβουλευτεί η γυναίκα-θύμα για υποβολή της σε εξέταση εγκυμοσύνης. Σε περίπτωση που η εξέταση είναι θετική και η γυναίκα επιθυμεί διακοπή της κύησης, θα πρέπει να παραπέμπεται στις αρμόδιες γυναικολογικές υπηρεσίες. Όπου απαιτείται, θα πρέπει να παρέχεται έλεγχος για κάποια από τα Σεξουαλικά Μεταδιδόμενα Νοσήματα, Aids και Ηπατίτιδα Β'. Η παροχή προφύλαξης μετά την έκθεση (post-exposure prophylaxis) για κάποια από αυτά θα πρέπει να γίνεται ανά περίπτωση και αφού η γυναίκα ενημερωθεί πλήρως για τους σχετικούς κινδύνους.

- Η πορεία της υγείας των ασθενών θα πρέπει να παρακολουθείται, μέσω της πρόσβασής τους σε υπηρεσίες επανεξέτασης της κατάστασής τους (2 εβδομάδες, 3 μήνες και 6 μήνες μετά το περιστατικό).

Κρίσιμα σημεία:

- I. Ο χρόνος της φυσικής εξέτασης καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από το τι είναι καλύτερο για τη γυναίκα (ειδικά όταν απαιτείται επέμβαση τραυματισμού), αλλά πρέπει να εκτελείται το συντομότερο δυνατόν μετά την παρουσία της γυναίκας.
- II. Το είδος των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας καθορίζεται από την κατάσταση της γυναίκας. Ενδεικτικές ενέργειες μπορεί να είναι οι εξής:
 - Χορήγηση παυσίπονων και αντιφλεγμονωδών φαρμάκων ή και εφαρμογή οποιασδήποτε άλλης θεραπείας για την αντιμετώπιση τραυματισμών και κακώσεων.
 - Εφαρμογή προληπτικής θεραπείας (π.χ. ενέσιμα αντισώματα ή αντιρετροϊκά φάρμακα) σε σχέση με τον κίνδυνο σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων ή εγκυμοσύνης.
 - Διενέργεια εξετάσεων για μολυσματικές, μεταδιδόμενες σεξουαλικά, ασθένειες.
- III. Η εξέταση των γυναικών θα πρέπει να πραγματοποιείται χωρίς την παρουσία του συντρόφου/συζύγου και των παιδιών τους, ώστε να είναι εφικτή η ανίχνευση πράξεων συντροφικής/συζυγικής βίας που δεν δηλώνονται ως τέτοιες.
- IV. Όταν υπάρχει πρόβλημα επικοινωνίας, λόγω διαφορετικής γλώσσας, επιβάλλεται η παρουσία διερμηνέα.
- V. Ο/Η επαγγελματίας υγείας οφείλει να μεριμνήσει, ώστε η γυναίκα να δηλώσει την ακριβή αιτία και όχι να προβεί σε απόκρυψη του περιστατικού βίας. Είναι σημαντικό να καταλάβει η γυναίκα ότι η ιατρική γνωμάτευση που θα λάβει από το Νοσοκομείο και θα βεβαιώνει τις σωματικές βλάβες είναι κύριο αποδεικτικό στοιχείο της βίαιης συμπεριφοράς που βιώνει στη σχέση της με τον δράστη και μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε μελλοντικές νομικές ενέργειες (αίτηση ασφαλιστικών για μετοίκηση του δράστη, μήνυση εναντίον του δράστη για νέο περιστατικό ενδοοικογενειακής βίας κ.λπ).
- VI. Ο/Η επαγγελματίας υγείας οφείλει να διευκολύνει την παραπομπή και την παροχή πληροφοριών για τις κατάλληλες κοινωνικές υπηρεσίες ή υπηρεσίες νομικής αρωγής, όπου οι γυναίκες θα έχουν τη στήριξη που χρειάζονται.

14 ΚΕΦΑΛΑΙΟ - Η ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

14.1 Ο ρόλος της Αστυνομίας στην αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας

Η Αστυνομία συνήθως είναι η πρώτη δημόσια αρχή που επιλαμβάνεται ενός βίαιου περιστατικού. Αν η γυναίκα δεν απευθυνθεί πρώτα στο Σύστημα Υγείας λόγω μεγάλων σωματικών τραυμάτων αναζητεί εν μέσω ξυλοδαρμού μέσα στην αγωνία της και το φόβο της για ακόμα μεγαλύτερη βία ή και ακόμα από φόβο για τη ζωή της, βοήθεια από την Αστυνομία και επικοινωνεί με την Άμεση Δράση (100).

Σύμφωνα με το άρθρο 17 του ν. 3500/2006, η ποινική δίωξη για τα εγκλήματα των άρθρων 6 και 7 ασκείται αυτεπαγγέλτως. Το έγκλημα του άρθρου 6 αναφέρεται στην ενδοοικογενειακή σωματική βλάβη. Το έγκλημα του άρθρου 7 αναφέρεται στην ενδοοικογενειακή παράνομη βία και απειλή. Είναι τα εγκλήματα που απασχολούν περισσότερο την Αστυνομία και τις δικαστικές αρχές.

Σήμερα δεν είναι απαραίτητο μία γυναίκα-θύμα να καταθέσει έγκληση κατά του βίαιου συντρόφου της, όπως απαιτείτο πριν την ψήφιση και εφαρμογή του ν. 3500/2006 αλλά η Αστυνομία υποχρεούται να επιληφθεί τέτοιων περιστατικών, όταν αυτά υποπέσουν εις την αντίληψή της.

Η αυτεπάγγελτη μήνυση από την πλευρά της Αστυνομίας θα ανακούφιζε την κακοποιημένη γυναίκα από το να επωμιστεί όλη την ευθύνη για τη μήνυση απέναντι στον δράστη.

Παράδειγμα: ένας γείτονας μίας γυναίκας, που δέχεται καθημερινά βία από τον σύντροφό της, καλεί την Άμεση Δράση (100) και ενημερώνει ότι στην οικία τάδε, επί της οδού τάδε, διαδραματίζεται βίαιο περιστατικό ή ξυλοκοπούνται γυναίκα και παιδιά από τον βίαιο σύντροφο.

Η Αστυνομία είναι υποχρεωμένη να μεταβεί και να συλλάβει τον βίαιο δράστη. Η καταγγελία μπορεί να γίνει από οποιονδήποτε (γείτονα, φίλο ή συγγενή της γυναίκας, τρίτο πρόσωπο) και η Αστυνομία είναι υποχρεωμένη να προστρέξει προς βοήθεια της γυναίκας θύματος βίας και να συλλάβει τον δράστη, εάν αντιληφθεί ότι αυτός έχει διαπράξει αδικήματα εις βάρος της.

Σύμφωνα με την εμπειρία της συγγραφέως από εκατοντάδες γυναίκες που έχουν κακοποιηθεί (Σουλή, 2010) η πλειοψηφία τους (περίπου 70%) δηλώνουν ότι απευθύνονται στην Αστυνομία για να καταθέσουν μήνυση και τα όργανα της τάξεως τις αποθαρρύνουν λέγοντάς τους να γυρίσουν σπίτι τους, να τα βρουν με τον άνδρα τους, να κοιτάξουν να μη διαλύσουν την οικογένεια, κ.λπ. Οι λόγοι της αποθάρρυνσης είναι πολλοί και διάφοροι όπως: η αντίληψη ότι πρέπει η οικογένεια να μείνει ενωμένη, η αντίληψη ότι η βία είναι υποδεέστερο έγκλημα, πιθανόν ο μεγάλος φόρτος εργασίας τους, η έλλειψη αποδεικτικών στοιχείων από τη γυναίκα, η αντίληψη ότι θα χάσει τον καιρό του αν η γυναίκα μετανιώσει αργότερα και αποσύρει την μήνυση, κ.λπ.

Σε αυτούς του λόγους πρέπει να προσθέσουμε ότι η πλειοψηφία των γυναικών δεν ξέρει τα δικαιώματά της. Εάν μια γυναίκα ήξερε τα δικαιώματά της και ερχόταν με απόλυτη βεβαιότητα για να κάνει μήνυση τότε ο/η αστυνομικός δεν θα έμπαινε στο πειρασμό να αναλάβει τον ρόλο του/της μεσολαβητή/τριας και ειρηνοποιού. Στην πραγματικότητα όμως πρέπει ο/η αστυνομικός ακριβώς στις γυναίκες που δείχνουν αβεβαιότητα, να τους πληροφορήσει για το δικαίωμά τους να κάνουν μήνυση. Έχει

παρατηρηθεί επίσης το εξής φαινόμενο: η γυναίκα με την προτροπή και «καθοδήγηση» αστυνομικού οργάνου, αντί να προβαίνει σε κατάθεση μήνυσης, που ήταν και ο σκοπός της επίσκεψής της στο αστυνομικό τμήμα, να επισκέπτεται τον/την εισαγγελέα ακροάσεων, προκειμένου να λάβει εισαγγελική παραγγελία. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα:

- να μην παραπέμπεται η γυναίκα προς εξέταση σε ιατροδικαστή (αφού δεν έχει καταθέσει μήνυση) και
- όταν αποφασίσει η γυναίκα να καταθέσει μήνυση, να έχουν εκλείψει οι σωματικές βλάβες που θα πιστοποιούσαν τη βία.

Άρα η εισαγγελική παραγγελία τις περισσότερες φορές είναι αναποτελεσματική. Έχει παρατηρηθεί ακόμα ότι η εισαγγελική παραγγελία έχει βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα και μόνο σε εκείνους τους άνδρες που φοβούνται υπερβολικά το νόμο. Περαιτέρω ο βίαιος σύντροφος δεν είναι υποχρεωμένος να εμφανισθεί στο αστυνομικό τμήμα όταν αυτός κληθεί στα πλαίσια της εισαγγελικής παραγγελίας.

Πολλές γυναίκες επισκέπτονται τα αστυνομικά τμήματα για να καταθέσουν μήνυση και δεν καταθέτουν. Αρκούνται σε μία, όπως λένε, καταγραφή του βίαιου γεγονότος. Επίσης είναι συχνό το φαινόμενο, γυναίκες που καταθέτουν μηνύσεις στην συνέχεια να μην εμφανίζονται στον ιατροδικαστή για εξέταση όπως απαιτεί μια μήνυση. Αιτία αυτής της περιέργης συμπεριφοράς αποτελεί ο φόβος της γυναίκας ότι η κατάθεση μήνυσης θα οδηγήσει σε έξαρση της βίας.

Οι περισσότερες γυναίκες πιστεύουν ότι οι αστυνομικοί δεν βοηθάνε, είτε γιατί δεν θέλουν είτε γιατί δεν κάνουν σωστά τη δουλειά τους. Πανομοιότυπες είναι οι περιγραφές των γυναικών για το πώς οι εισαγγελικές παραγγελίες μένουν ανεκτέλεστες, πως οι καταγγελίες/αναφορές τους δεν εγγράφονται στο βιβλίο συμβάντων, πως οι αστυνομικοί δυσφορούν στην κατάθεση έγκλησης από την γυναίκα, παρακινώντας την, να προσφύγει για εισαγγελική παραγγελία ή να τα βρει με το βίαιο σύζυγο, πως η Άμεση Δράση δεν ανταποκρίνεται έγκαιρα στις εκκλήσεις για βοήθεια. Αλλά ακόμα και όταν οι αστυνομικοί καταφθάνουν στην οικία όπου διαδραματίζονται τα βίαια περιστατικά, ελάχιστα πράττουν για να προστατεύσουν τη γυναίκα και τα παιδιά της.

Είναι αλήθεια ότι οι περισσότεροι αστυνομικοί δεν γνωρίζουν πώς να φερθούν σε μία γυναίκα που εμφανίζεται τρομοκρατημένη στο αστυνομικό τμήμα. Αυτό οφείλεται κυρίως στο ότι στερούνται εκπαίδευσης.

Τον Απρίλιο του 2005 εκδόθηκε εγχειρίδιο για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας από το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας.

Σύμφωνα με ως άνω το εγχειρίδιο, οι στόχοι της αστυνομικής παρέμβασης στις υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας είναι η προστασία και η ασφάλεια του θύματος, ο σεβασμός του δικαιώματος αυτοδιάθεσης και των επιλογών του θύματος και η αντιμετώπιση του προβλήματος με βάση τους δικονομικούς κανόνες, εφόσον καταγγέλλονται ή διαπιστώνονται ποινικά αδικήματα.

Ο/Η αστυνομικός κατά το χειρισμό μιας υπόθεσης ενδοοικογενειακής βίας απαιτείται να επιδείξει σοβαρότητα, υπομονή, ευαισθησία, αμεροληψία, αντικειμενικότητα, διακριτικότητα, εχεμύθεια και να τηρεί επακριβώς τους κανόνες του Κώδικα Αστυνομικής Δεοντολογίας.

Ο ρόλος της Αστυνομίας στην αντιμετώπιση της κακοποίησης των γυναικών θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικός. Για το λόγο αυτό ο/η αστυνομικός ως υπεύθυνο άτομο και δημόσιος λειτουργός οφείλει να καταδικάζει τη χρήση της βίας ως μέσο επίλυσης των προβλημάτων μέσα στην οικογένεια και να προτείνει το διάλογο για την επίλυσή τους. Τις αρχές αυτές πρέπει να τις αποδεικνύει εμπράκτως, τόσο με τη συμπεριφορά του στη δική του οικογένεια, όσο και με την επαγγελματική του στάση όταν κληθεί να επιληφθεί σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας.

Τέλος, επισημαίνεται η προσοχή που οφείλουν να επιδεικνύουν οι αστυνομικοί στα θύματα παράνομης διακίνησης και εκμετάλλευσης (trafficking), ώστε αυτοί/-ές να καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια, προκειμένου το θύμα να συνεργαστεί μαζί τους για την εξιχνίαση των εγκληματικών πράξεων.

Πρόκειται για έναν άρτιο οδηγό, ο οποίος παρέχει πλήρες πλαίσιο κατευθυντηρίων οδηγιών και συμβουλών για την καλύτερη αντιμετώπιση των υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας από τους/τις αστυνομικούς.

Οι προτάσεις μας για τον καλύτερο χειρισμό υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας από τους/τις αστυνομικούς είναι:

Η **επιμόρφωση/ευαισθητοποίηση των αστυνομικών** σε θέματα βίας κατά των γυναικών από ειδικούς/ές επιστήμονες (ψυχολόγους, νομικούς). Για να είναι επιτυχημένη η επιμόρφωση πρέπει να εστιάζει σε θέματα πρακτικά και όχι θεωρητικά. Παραδείγματα και ενδεικτικές ιστορίες γυναικών-θύματων βίας και όχι θεωρητική ανάλυση του φαινομένου, που λίγο πολύ είναι γνωστή σε όλους και όλες τους/τις αστυνομικούς, καθώς και το μάθημα της ενδοοικογενειακής βίας διδάσκεται σε όλες τις σχολές της Αστυνομίας. Με τα παραδείγματα και τις ιστορίες συγκεκριμένων γυναικών θα καταλάβει ο/η αστυνομικός τον τρόπο που λειτουργεί η δυναμική της βίας στην ψυχολογία της γυναίκας και θα καταλάβει τα πισωγυρίσματα στην συμπεριφορά της (που είναι μια από τις αιτίες αδράνειας από τον/την αστυνομικό), θα συμπονέσει και θα λειτουργήσει ενθαρρυντικά στο να βοηθήσει τη γυναίκα να κάνει μήνυση αλλά και στο δικό του δίλημμα: Να βοηθήσω ή να μην βοηθήσω; Ακόμα η επιμόρφωση πρέπει να κάνει χρήση οπτικοακουστικού υλικού ή ντοκιμαντέρ με γυναίκες θύματα βίας. Ας μην ξεχνάμε ότι έγιναν μεγάλες αλλαγές στους νόμους της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το σεξουαλικό δουλεμπόριο, μετά την ταινία LILJA 4 ever που δείχνει τα μαρτύρια μιας μικρής κοπέλας.

Μια σωστή επιμόρφωση ανοίγει δρόμους για μεγαλύτερες αλλαγές:

α) Καλύτερη συνεργασία της Αστυνομίας με τις αρμόδιες κοινωνικές Υπηρεσίες (συμβουλευτικά κέντρα, ξενώνες κ.λπ.)

β) Γυναίκες αστυνομικοί θα αναλαμβάνουν τις γυναίκες θύματα βίας

γ) Γυναίκες αστυνομικοί με ειδικότητα ψυχολόγου θα αναλαμβάνουν όταν υπάρχουν περιστατικά

δ) Πιο ακριβής καταγραφή, ώστε να προσεγγιστεί το φαινόμενο σε όλες του τις διαστάσεις.

14.2 Ο ρόλος της Αστυνομίας στην αντιμετώπιση υποθέσεων βιασμού

Σύμφωνα με τον Ποινικό Νομοθέτη, βιασμός είναι ο εξαναγκασμός του ατόμου, με σωματική βία ή με

απειλή σπουδαίου και άμεσου κινδύνου, σε συνουσία ή σε άλλη ασελή πράξη ή σε ανοχή της (336 Παρ.1 ΠΚ).

Ο βιασμός είναι η βιαιότερη μορφή σεξουαλικής επιθετικότητας. Σπάνια τιμωρείται, ενώ καταγγέλλεται σε πολύ μικρό βαθμό, λόγω του στίγματος που τον συνοδεύει για το ίδιο το θύμα.

Σε έρευνα που εκπόνησε ο δικηγόρος Άγγελος Τσιγκρής, διδάκτωρ Εγκληματολογίας, αποδεικνύεται ότι κάθε χρόνο διαπράττονται στην Ελλάδα περίπου 4.500 βιασμοί, από τους οποίους μόνο οι 270 (ποσοστό 6%) καταγγέλλονται στην Αστυνομία, μόνο οι 183 καταλήγουν σε σύλληψη κάποιου υπόπτου, μόνο οι 47 υποθέσεις φτάνουν στο Μεικτό Ορκωτό Δικαστήριο για να εκδικασθούν, μόνο οι 20 καταλήγουν σε καταδικαστική απόφαση και τελικά μόνο σε εννέα βιασμούς η στερητική της ελευθερίας ποινή που επιβάλλεται στον δράστη είναι μεγαλύτερη από 5 χρόνια, ενώ στις υπόλοιπες 11 καταδικαστικές αποφάσεις βιασμού το δικαστήριο προχωρεί σε μεταβολή της κατηγορίας από κακούργημα σε κάποιο πλημμέλημα. Στην ίδια έρευνα μετρείται και το ποσοστό των θυμάτων που αυτοενοχοποιούνται: έξι στα δέκα θύματα βιώνουν συναισθήματα ενοχής για την επίθεση που δέχθηκαν.

Οι κυριότεροι παράγοντες που επηρεάζουν τη διαδικασία λήψης αποφάσεων στην αστυνομική και εισαγγελική φάση της ποινικής εξέλιξης των υποθέσεων βιασμού είναι: 1) ο χρόνος που μεσολαβεί ανάμεσα στην τέλεση και την καταγγελία του εγκλήματος. Όσο πιο γρήγορα καταγγείλει το θύμα τόσο πιο πολύ γίνεται πιστευτή, 2) η χρήση απειλών από το δράστη κατά της ζωής του θύματος, 3) η συμμετοχή στο έγκλημα περισσότερων του ενός δραστών, 4) ο βαθμός ολοκλήρωσης του εγκλήματος, 5) η τέλεση βίαιης κατά φύσης συνουσίας, 6) η τέλεση βίαιης παρά φύση συνουσίας, 7) η τέλεση βίαιης πεολεξίας, 8) η απαγωγή του θύματος από το δράστη, 9) η εξακολουθητική διάπραξη του εγκλήματος, 10) η εξύβριση του θύματος από το δράστη, 11) η χρήση όπλου από το δράστη, 12) η συρροή του βιασμού με κλοπή, 13) η συρροή με αιμομιξία, 14) ο βαθμός σωματικού τραυματισμού του θύματος, 15) η ηλικία του θύματος, 16) η ηλικία του δράστη, 17) το επάγγελμα του θύματος, 18) το επάγγελμα του δράστη, 19) η οικογενειακή κατάσταση του δράστη, 20) η ένταξη του θύματος σε κάποια φυλετική μειονότητα, 21) η ένταξη του δράστη σε κάποια φυλετική μειονότητα και τέλος 22) η ψυχική ασθένεια του θύματος.

Η καθυστέρηση της καταγγελίας του βιασμού δημιουργεί αμφιβολίες στους εφαρμοστές του νόμου, σε όλα τα στάδια της ποινικής εξέλιξης των υποθέσεων, αναφορικά με την τέλεση του εγκλήματος και προσφέρει γόνιμο έδαφος καλλιέργειας καχυποψίας απέναντι στο θύμα, με συνέπεια την ατιμωρησία του δράστη. Οι υποθέσεις που καταγγέλλονται στην Αστυνομία σε χρονικό διάστημα μικρότερο από μία ώρα από τη στιγμή της τέλεσής τους, έχουν περισσότερες πιθανότητες να προωθηθούν μέχρι το ακροατήριο και να καταλήξουν σε καταδικαστική απόφαση. Όσο μεγαλώνει η καθυστέρηση μίας καταγγελίας του εγκλήματος, τόσο μειώνονται οι πιθανότητες μιας επιτυχημένης ποινικής σταδιοδρομίας των υποθέσεων αυτού του τύπου.

Σύμφωνα με την εμπειρία μας, πολλοί/-ές αστυνομικοί υποψιάζονται ότι οι καταγγελίες είναι ψευδείς όταν η γυναίκα δεν έρχεται πάραυτα. Τέτοιες αντιλήψεις υπήρχαν και υπάρχουν σε πολλές Αστυνομίες ανά τον κόσμο μέχρι που να εκπαιδευτούν οι αστυνομικοί στο φαινόμενο του βιασμού και να μπορούν να ανακρίνουν το θύμα σωστά, ώστε να ξεχωρίσουν μεταξύ ψευδής καταγγελίας και αληθινής. Το κριτήριο τους: να πάει το θύμα να καταγγείλει το βιασμό αμέσως παραβλέπει την ψυχολογική κατάσταση της γυναίκας που τρομοκρατημένη όπως είναι και σε κατάσταση σοκ αναζητά την ασφάλεια του σπιτιού της και των συγγενών ή φίλων και δεν σκέπτεται σαν το πρώτο να τρέξει στην Αστυνομία. Ακόμη, πολλές γυναίκες καταγγέλλουν όταν έχουν εξασφαλίσει την υποστήριξη, κάποιου φίλου, κάποιου συγγενή που θα τις

συνοδεύσει, αφού πολύ σπάνια μια γυναίκα θα έχει την ετοιμότητα ή τη γνώση να τρέξει αμέσως στην Αστυνομία.

Ένας άλλος λόγος που ξυπνά την καχυποψία των Αστυνομικών είναι όταν το θύμα δεν είναι τραυματισμένο. Στο μυαλό των περισσότερων νομικών, αστυνομικών, δικαστών η γυναίκα θύμα βίας πρέπει να παλέψει μέχρι θανάτου για να αποφύγει τον βιασμό. Αυτή η αντίληψη παραβλέπει ότι η γυναίκα υπό την απειλή σωματικής βίας και τη σωματική υπεροχή του βιαστή, ή σπανιότερα, υπό την απειλή όπλου ή μαχαιριού παραλύει από τον φόβο και αφήνεται γιατί φοβάται για τη ζωή της, άσχετα αν μετά επέζησε. Είναι άλλωστε γνωστό από όλες τις ψυχολογικές έρευνες ότι η βιασμένη γυναίκα για 1-2 χρόνια μετά φοβάται για τη ζωή της έστω και αν δεν τραυματίστηκε.

Γενικά ο βιασμός είναι δυσαπόδεικτο έγκλημα και αυτό γιατί σπάνια έχουμε εμφανή τραυματισμό.

Τα θύματα βιασμού που ασκούν κάποιο «καθώς πρέπει επάγγελμα», έχουν περισσότερες πιθανότητες να τύχουν προστασίας από το ποινικό σύστημα, σε σχέση με τα θύματα που ακούν κάποιο «ανήθικο επάγγελμα». Τα θύματα της πρώτης κατηγορίας αντιμετωπίζονται με διακριτικότητα, φροντίδα και κατανόηση από τους επίσημους φορείς απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, βοηθούνται στο να προωθήσουν ποινικά την υπόθεσή τους, και οι βιαστές αντιμετωπίζονται, τόσο από τους δικαστές, όσο και από τους ενόρκους, με μεγαλύτερη αυστηρότητα.

Για να αλλάξουν αυτές οι νοοτροπίες που είναι βαθιά ριζωμένες:

- Θα πρέπει η Πολιτεία, στην προκειμένη περίπτωση η ΓΓΙΦ, να ενημερώσει την κοινωνία τι είναι ο βιασμός, πώς συμβαίνει στις περισσότερες περιπτώσεις, αφού όλοι γνωρίζουμε ότι ο δράστης συχνά είναι γνωστός στη γυναίκα, να περιγράψει το προφίλ του βιαστή, καθώς οι περισσότεροι είναι υπεράνω υποψίας, και το σημαντικότερο τι πρέπει να κάνει η γυναίκα αυτές τις δύσκολες ώρες, π.χ. να μην κάνει μπάνιο στην προσπάθειά της να εξαλείψει κάθε ίχνος του βιαστή από το σώμα της. Επίσης
- Θα πρέπει να υπάρχει γυναίκα αστυνομικός, ειδικά εκπαιδευμένη σε κάθε τμήμα που θα μιλάει με τη γυναίκα θύμα βίας σε ένα ιδιαίτερο χώρο.
- Να υπάρχει γυναίκα Ιατροδικαστής που θα εξετάσει αμέσως τη γυναίκα για μικροτραυματισμούς στα γεννητικά όργανα, εκχυμώσεις γύρω από το στόμα, να ληφθεί σπέρμα ή άλλα βιολογικά στοιχεία για την εξακρίβωση DNA.
- Να εκπονηθεί φυλλάδιο για το βιασμό που να διανεμηθεί παντού (Σχολεία, Νοσοκομεία, Αστυνομικά τμήματα, κ.λπ. με οδηγίες).
- Να εκπαιδευτεί το ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό. Έχει κάνει εντύπωση στη συγγραφέα ότι τα τελευταία χρόνια της τηλεφωνούν γιατροί και νοσηλεύτριες από διάφορα Νοσοκομεία της χώρας, για να ζητήσουν κατευθυντήριες οδηγίες σε περιστατικά βιασμού με σοβαρό τραυματισμό γιατί δεν ήξεραν πώς να διαμορφώσουν τη γνωμάτευση, ένα απαραίτητο στοιχείο για το δικαστήριο.
- Να γίνει ενημέρωση στους τοπικούς φορείς. Η κοινωνία της επαρχίας λειτουργεί αμυντικά στο δράστη και επιθετικά στο θύμα σε περίπτωση βιασμών. Σε αυτές τις περιπτώσεις πρέπει να υπάρχει στενή συνεργασία των δομών του δικτύου της ΓΓΙΦ και άτυπος έλεγχος των υπηρεσιών που

απευθύνεται το θέμα, όπως σε Νοσοκομεία και Αστυνομία για να μην «συγκαλυφτεί» ο βιασμός.

Τέλος, οποιεσδήποτε ενέργειες κάνουμε θα είναι πάντα σε συνεννόηση με το θύμα. Εκείνη αποφασίζει τι βήματα πρέπει να παρθούν και η συναίνεσή της είναι πάντα απαραίτητη γιατί η ψυχική ταλαιπωρία είναι δική της.

14.3 Ο ρόλος της Αστυνομίας στην αντιμετώπιση της διεθνικής σωματεμπορίας

Τον Απρίλιο του 2001 με Κοινή Υπουργική Απόφαση Υπουργών Εσωτερικών Δ.Δ. & Α. και Δημόσιας Τάξης συστάθηκε η Ομάδα Καταπολέμησης Εμπορίας Ανθρώπων (ΟΚΕΑ), μια ομάδα με διυπουργική και διεπιστημονική σύνθεση στην οποία προέδρευε ο Αρχηγός της Ελληνικής Αστυνομίας και μετείχαν ως μέλη, υψηλόβαθμοι και εξειδικευμένοι Αξιωματικοί, Επιστήμονες, Εκπρόσωποι των Υπουργείων, Εσωτερικών Δ.Δ. & Α., Δικαιοσύνης, Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, της Γ.Γ. Ισότητας και του ΔΟΜ με κύριο στόχο την εισήγηση νομοθετικού πλαισίου, καθώς και την ενημέρωση-ευαισθητοποίηση και υποβολή πρότασης για Οργάνωση Υπηρεσιών.

Με βάση τις εισηγήσεις της ΟΚΕΑ καταρτίστηκε ο Ν.3064/2002, ο οποίος αποτελεί ένα πρωτοποριακό και συνάμα αποτελεσματικό εργαλείο για την καταπολέμηση του φαινομένου.

Περαιτέρω η ΟΚΕΑ:

- Εισηγήθηκε την ίδρυση και την λειτουργία υπηρεσιών anti-trafficking της Ελληνικής Αστυνομίας.
- Εξέδωσε newsletter (2.000 τεύχη) και ήταν η πρώτη που ευαισθητοποίησε όλους τους φορείς του Δημοσίου.
- Διοργάνωσε Έκθεση με έργα τέχνης (Ευρώπη Ενωμένη κατά της δουλείας).
- Συμμετείχε σε ημερίδες εκδηλώσεις.
- Μέλη της έδωσαν συνεντεύξεις στον έντυπο και ηλεκτρονικό Τύπο.
- Δημοσιεύθηκαν άρθρα των μελών της στον ημερήσιο και περιοδικό Τύπο ³

Μεταξύ άλλων, το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης:

α) δημιούργησε την Ομάδα Διοίκησης Έργου για το Σχεδιασμό Αντεγκληματικής Πολιτικής (ΟΔΕΣΑΠ) (28/1/2002), η οποία εκπόνησε ενημερωτικό εγχειρίδιο για το χειρισμό σχετικών υποθέσεων. Ειδικότερα, το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας προκειμένου να βοηθήσει στη διαδικασία αναγνώρισης των θυμάτων εμπορίας, συνέταξε ειδικό, πληροφοριακό δελτίο-ερωτηματολόγιο, μεταφρασμένο σε 13 γλώσσες, το οποίο

απευθύνεται στα θύματα εμπορίας. Το Δελτίο αυτό συνοδεύει την εγκύκλιο, η οποία στάλθηκε σε όλες τις Υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας, με σκοπό την ενημέρωση, την ενιαία εφαρμογή του νέου νομοθετικού πλαισίου, τη διαδικασία αναγνώρισης των θυμάτων, την εφαρμογή καλών πρακτικών και τη συνεργασία με τους συναρμόδιους φορείς

β) λειτουργεί 17 εξειδικευμένες Υπηρεσίες (τμήματα και ομάδες) Anti-trafficking σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο με κατάλληλο στελεχιακό δυναμικό και υλικοτεχνικό εξοπλισμό,

γ) συνεργάζεται με πρεσβείες, αρμόδιους φορείς και ΜΚΟ,

δ) πραγματοποιεί συνεργασίες και συναντήσεις με τις Αστυνομικές Διευθύνσεις παραμεθόριων περιοχών,

ε) έχει συμπεριλάβει στη διδακτέα ύλη, σε όλες τις βαθμίδες της Αστυνομικής εκπαίδευσης το θέμα της εμπορίας ανθρώπων,

στ) συμμετέχει και οργανώνει διεθνείς επιχειρήσεις (LEDA, MIRAGE),

ζ) ανταλλάσσει πληροφορίες με την EUROPOL, INTERPOL και SECI (South East Europe Cooperation Initiative) και

η) εκπόνησε Σχέδιο Επιχειρησιακής-Διυπηρεσιακής Δράσης για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης ανθρώπων, με την κωδική ονομασία «ΙΛΑΕΙΡΑ», του οποίου σκοπός είναι η συντονισμένη και αποτελεσματική ανταπόκριση όλων των εμπλεκόμενων στην καταπολέμηση του φαινομένου φορέων, μέσω κοινών επιχειρήσεων πανελλαδικής εμβέλειας. Το σχέδιο «ΙΛΑΕΙΡΑ» αναπτύσσεται σε δύο (2) επίπεδα. Στο Εθνικό και Διασυνοριακό, καλύπτοντας όλες τις φάσεις: Στρατολόγηση, Μεταφορά, Διέλευση, Προορισμός, Εξιχνίαση και Προστασία θυμάτων και μαρτύρων.

Ενδεικτικά κατά τα έτη 2008-2009, οι υπηρεσίες Anti-trafficking επελήφθησαν 81 υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων, εκ των οποίων οι 31 διεπράχθησαν από εγκληματικές οργανώσεις. Από τις έρευνες και προανακρίσεις των υποθέσεων αυτών κατηγορήθηκαν 279 δράστες, υπήρξαν 175 θύματα, από τα οποία 71 ζήτησαν την παροχή αρωγής και προστασίας από την Ελληνική Πολιτεία.

Παρά το γεγονός πως από το 2002 η εμπορία ανθρώπων θεωρείται έγκλημα και προβλέπονται αυστηρές ποινές, ελάχιστοι από τους διακινητές έχουν οδηγηθεί στη Δικαιοσύνη και έχουν καταδικαστεί. Με βάση το εμπειρικό υλικό που συλλέχθηκε από τις πραγματικές υποθέσεις που απασχόλησαν τις αστυνομικές αρχές κατά τα τελευταία έτη, διαπιστώνεται ότι παρά τις επιτυχίες και τις συλλήψεις διακινητών στη χώρα μας το εγκληματικό δίκτυο διακίνησης εξακολουθεί να είναι ενεργό και καταφέρνει να στρατολογεί καινούργια θύματα από τις χώρες προέλευσης αλλά και να αναπληρώνει τα κενά που δημιουργούνται από τα εγκληματικά στελέχη που συλλαμβάνονται.

Εκτιμάται ότι η μέχρι σήμερα αστυνομική δράση ενδεχομένως να μην έχει ουσιαστικό αποτέλεσμα στην εξάρθρωση και την παύση του εγκληματικού δικτύου διακίνησης. Παρατηρείται ότι οι περισσότερες υποθέσεις που απασχόλησαν τις ελληνικές αρχές δεν είναι αποτέλεσμα μακροσκελών αστυνομικών ερευνών που οδηγούν στη σύλληψη μεσαίων ή αρχηγικών στελεχών του εγκληματικού δικτύου. Αντίθετα,

ξεκινούν συνήθως μετά από πρωτοβουλία των ίδιων των θυμάτων που καταφέρνουν να ξεφύγουν από τους διακινητές τους και καταγγέλλουν τη σεξουαλική τους εκμετάλλευση. Αυτό σημαίνει ότι ο/η αστυνομικός ανακριτικός υπάλληλος που επιλαμβάνεται μιας τέτοιας υπόθεσης θα πρέπει στο πλαίσιο της διαδικασίας του αυτοφώρου να συλλέξει όλο το αναγκαίο αποδεικτικό υλικό που θα τον/την βοηθήσει να στοιχειοθετήσει την εγκληματική δραστηριότητα, να ανακαλύψει την ταυτότητα των δραστών και να προβεί σε συλλήψεις. Έχοντας υπόψη ότι το εγκληματικό δίκτυο διακίνησης λαμβάνει τα πλέον κατάλληλα αντίμετρα για την προστασία των μελών του (χρήση ψευδωνύμων, καρτοκινητών τηλεφώνων κ.ά.) γίνεται αντιληπτό ότι η προανακριτική διαδικασία του αυτοφώρου είναι σχεδόν αδύνατον να οδηγήσει σε ουσιαστικές συλλήψεις μελών που έχουν ρόλο κλειδί στη διακίνηση του θύματος πλην βεβαίως των συλλήψεων κατώτερων μελών, που είχαν κυρίως εκτελεστικό ρόλο στο δίκτυο (κυρίως οι «φύλακες» και οι «οδηγοί» των θυμάτων που αναφέρθηκαν παραπάνω).

Από την αστυνομική πρακτική προκύπτει ότι μία υπόθεση θα «κλείσει», όταν τελειώσει η αυτόφωρη διαδικασία και δεν συγκεντρωθούν επαρκή στοιχεία για τα ασύλληπτα στελέχη (συνήθως τυπικά αναφέρεται στις υποβλητικές αναφορές των δικογραφιών προς τον εισαγγελέα ότι οι έρευνες συνεχίζονται). Κάτι τέτοιο συμβαίνει διότι στην Αστυνομία παρουσιάζεται ένα βασικό έλλειμμα, αφού δεν διαθέτει κάποια οργανωμένη βάση πληροφοριών όπου να καταχωρούνται πληροφορίες οι οποίες παρόλο που δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην ανακριτική διαδικασία, να μπορούν τουλάχιστον να αξιοποιηθούν για περαιτέρω αστυνομική ανάλυση. Γενικότερα προκύπτουν βασικές ελλείψεις όσον αφορά στην εφαρμογή ενός μοντέλου αστυνόμευσης που να κατευθύνεται από την αξιοποίηση πληροφοριών εγκληματολογικού ενδιαφέροντος.

Η έκθεση του 2010 του State Department για την παράνομη Διακίνηση Ανθρώπων κατατάσσει την Ελλάδα στη «2^η Κατηγορία» που βρίσκεται στη μέση της κλίμακας και που σημαίνει ότι δεν συμμορφώνεται πλήρως με τα κατώτατα κριτήρια αλλά πραγματοποιεί σημαντικές προσπάθειες προκειμένου να το επιτύχει. Η έκθεση σημειώνει ότι η Ελληνική κυβέρνηση αύξησε τη συνολική χρηματοδότηση της προστασίας των θυμάτων και πραγματοποίησε σημαντικές προσπάθειες για την εφαρμογή του νόμου. Η έκθεση όμως σημειώνει ανεπαρκή πρόοδο στην τιμωρία των παράνομων διακινητών, τον ενεργό εντοπισμό των θυμάτων, την παροχή αξιόπιστων καταφυγίων προστασίας των θυμάτων και την ενημέρωση της Ελληνικής κοινής γνώμης σε θέματα σχετικά με την καταπολέμηση της παράνομης εμπορίας ανθρώπων με σκοπό το σεξ και την καταναγκαστική εργασία.

14.4 Ο ρόλος των Νομικών και Δικαστικών Αρχών στην πάταξη του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας

Ο ρόλος των Ελληνικών νομικών και δικαστικών αρχών στην καταπολέμηση της βίας αποτελεί ένα που μεγάλο κεφάλαιο το οποίο δεν μας αφήνει ο χώρος εδώ να διαφωτίσουμε εξαντλητικά. Θα παραπέμψουμε στις Γούλιαρου (2008) και Σουλή (2010), πηγές που πραγματεύονται ακριβώς αυτά τα θέματα. Όπως και θα παραπέμψουμε και στον πρακτικό οδηγό (Εκπαιδευτικό υλικό για νομικούς, Σουλή, ΓΓΙΦ, 2011).

Εδώ θα αρκεστούμε να επισημάνουμε μερικές από τις κύριες αδυναμίες του συστήματος.

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ΣχΝ για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας, «η ενδοοικογενειακή βία δεν είναι ιδιωτική υπόθεση αλλά σοβαρή κοινωνική παθολογία, που παραβιάζει ατομικές ελευθερίες, κυρίως των γυναικών, οι οποίες πλήττονται σε μεγάλο βαθμό από το φαινόμενο». Η οικογένεια δηλαδή δεν μπορεί να είναι ο τόπος όπου δύναται κανείς να καταπατά ελεύθερα, ακώλυτα και ατιμώρητα κάθε ανθρωπινή ελευθερία, συνταγματικά κατοχυρωμένη. Και είναι μεν αλήθεια ότι δεν μπορεί ο νομοθέτης να επιβάλλει στην οικογένεια να τηρεί και να σέβεται τις ατομικές ελευθερίες, με τον ίδιο τρόπο που μπορεί να απαιτήσει και να το επιβάλλει σε οποιαδήποτε άλλη έκφραση του δημόσιου ή ιδιωτικού βίου μπορεί όμως να αποτρέψει και να τιμωρεί τις προκλητικότερες και τις σκληρότερες παραβιάσεις των θεμελιωδών ελευθεριών μέσα στην οικογένεια.

Ο νομοθέτης από τη μία πλευρά εξήγγειλε ότι «η Πολιτεία δεν επιδιώκει να παρέμβει στην ιδιωτική ζωή των μελών της οικογένειας» (βλέπε σχετική Αιτιολογική Έκθεση του ΣχΝ) αλλά από την άλλη πλευρά δήλωσε την πρόθεσή του να αποτρέψει φαινόμενα μετατροπής της οικογένειας σε τόπο ατιμώρητης καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ο νόμος 3500/2006 αποτελείται από έξι κεφάλαια: Το πρώτο από αυτά περιέχει γενικούς ορισμούς εκσυγχρονίζοντας το ισχύον νομικό καθεστώς προς τις εν τω μεταξύ μεταβληθείσες κοινωνικές συνθήκες στη χώρας μας, το δεύτερο αφορά ρυθμίσεις αστικού δικαίου, το τρίτο περιέχει ποινικές διατάξεις, με το τέταρτο εισάγεται ο θεσμός της ποινικής διαμεσολάβησης, το πέμπτο κεφάλαιο περιέχει δικονομικές διατάξεις, ενώ με το τελευταίο ρυθμίζονται ορισμένα ζητήματα αρωγής των θυμάτων της ενδοοικογενειακής βίας.

Ας δούμε πιο συγκεκριμένα τις σημαντικότερες διατάξεις στην εφαρμογή τους:

Ως αληθινά πρωτοποριακή χαρακτηρίστηκε η εισαγωγή στο ποινικό σύστημα της χώρας του θεσμού της ποινικής διαμεσολάβησης (άρθρα 11-14). Πρόκειται για μία διαδικασία η οποία κινείται μόνον, εφόσον τα εγκλήματα ενδοοικογενειακής βίας που τελέσθηκαν έχουν πλημμεληματικό χαρακτήρα και μόνο αν το ζητήσει ο δράστης και συναινέσει σε αυτό και το θύμα. Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση του ΣχΝ σκοπός του νομοθέτη ήταν να καταστεί «πιο φιλικό το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης για τη συγκεκριμένη κατηγορία των θυμάτων, ώστε αυτά αφενός μεν να έχουν περισσότερα κίνητρα να καταγγέλλουν την πράξη, αφετέρου δε να τους παρέχεται η δυνατότητα να μετάσχουν σε μια διαδικασία που σκοπό θα έχει να τα βοηθήσει να συζητήσουν και να θέσουν τέρμα στις σχετικές συμπεριφορές με τη βοήθεια ενός αμερόληπτου τρίτου». Στην πράξη η ποινική διαμεσολάβηση δεν επέφερε τα θετικά αποτελέσματα για τα οποία σχεδιάσθηκε. Η ολιγωρία του κράτους στη δημιουργία φορέων που θα παρέχουν τα προβλεπόμενα στο άρθρο 11, παρ.2 στοιχείο β', των ειδικών συμβουλευτικών/θεραπευτικών προγραμμάτων λειτούργησε ζημιακά στη διαδικασία της ποινικής διαμεσολάβησης. Ελάχιστα είναι τα συμβουλευτικά-θεραπευτικά προγράμματα στο Νομό Αττικής που παρέχουν την απαιτούμενη από το νόμο συμβουλευτική-θεραπευτική αγωγή στον φερόμενο ως δράστη της ενδοοικογενειακής βίας. Για δε την επαρχία ούτε λόγος. Η εφαρμογή της διαδικασίας της ποινικής διαδικασίας *contra legem*, με μόνη την πλήρωση των όρων των στοιχείων α' και γ' ζημιώνει την ίδια τη διαδικασία. Οι εισαγγελείς πρωτοδικών της χώρας κατέβαλαν πολλές προσπάθειες να ενημερωθούν με επίσημο τρόπο, αν οι υπηρετούντες ψυχίατροι ή κλινικοί ψυχολόγοι δημοσίων νοσοκομείων είναι σε θέση να παράσχουν την απαιτούμενη από το νόμο συμβουλευτική-θεραπευτική αγωγή στο φερόμενο ως δράστη της ενδοοικογενειακής βίας. Στις περισσότερες περιπτώσεις η απάντηση που έδωσαν τα δημόσια νοσοκομεία ήταν αρνητική. Περαιτέρω το στοιχείο γ' της αυτής διατάξεως που αναφέρεται στην άρση ή αποκατάσταση των συνεπειών από το δράστη, που προκλήθηκαν από την πράξη του, και στην καταβολή εύλογης χρηματικής ικανοποίησης στην γυναίκα –θύμα έχει πέσει σε

αχρηστία. Η Πολιτεία, δια του νομοθετικού της οργάνου, μερίμνησε για την πρόληψη του φαινομένου, για να λάβουν πρόνοια τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας, για να ενισχύσει τους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς που παρέχουν ηθική, κοινωνική, ψυχολογική, υγειονομική, επαγγελματική, νομική ή άλλη μορφής στήριξης στα θύματα. Επίσης, προσάρμοσε κατάλληλα το οικογενειακό και το ποινικό δίκαιο. Η πολιτεία όμως δεν μερίμνησε να ορίσει φορείς ή υπηρεσίες που θα εφαρμόζουν προγράμματα παρακολούθησης για το δράστη και το κυριότερο που θα πιστοποιούν υπεύθυνα την υλοποίησή του κατά τα πρότυπα του OKANA, ΚΕΘΕΑ κ.λπ. Η πολιτεία δεν μερίμνησε για τη δημιουργία συμβουλευτικών-υποστηρικτικών υπηρεσιών στην επαρχία, προκειμένου να εφαρμοσθεί ο νόμος. Επίσης, δεν μερίμνησε για τη διεύρυνση και την επέκταση των υποστηρικτικών κοινωνικών δομών.

Ένα ιδιαίτερο αυστηρό μήνυμα κατά της βίας που εκδηλώνεται στους κόλπους της οικογένειας έγινε προσπάθεια να δοθεί με τη διάταξη του άρθρου 17 του νομοσχεδίου (βλ. Αιτιολογική έκθεση του ΣχΝ) σύμφωνα με την οποία σε βάρος του δράστη εφαρμόζεται υποχρεωτικά η αυτόφωρη, εφόσον βεβαίως συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 417 και επόμενων του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Τούτο σήμαινε ότι σε περίπτωση προσαγωγής του δράστη ενώπιον του Εισαγγελέα εντός των χρονικών ορίων εφαρμογής της αυτόφωρης διαδικασίας, ο Εισαγγελέας είχε υποχρέωση να τον παραπέμψει ενώπιον του αρμοδίου Δικαστηρίου για να δικαστεί, χωρίς να έχει δικαίωμα να του ορίσει ρητή δικάσιμο για οποιοδήποτε λόγο, ώστε να αποφεύγονται οι άσκοπες αναβολές. Επίσης, σύμφωνα με ρητή πρόβλεψη, στην περίπτωση κατά την οποία η εκδίκαση της υπόθεσης αναβαλλόταν επί τριήμερο, κατά τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 423 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, το Δικαστήριο θα διατηρούσε υποχρεωτικά την κράτηση του κατηγορουμένου, με την επιφύλαξη βεβαίως των διατάξεων των άρθρων 11 και 14 του νομοσχεδίου, με τις οποίες προβλέπεται και ρυθμίζεται αναλυτικά η διαδικασία της ποινικής διαμεσολάβησης. Τούτο κρίθηκε απαραίτητο μέτρο προστασίας του θύματος από την ενδεχόμενη οργή του δράστη, όταν αυτός, αποχωρώντας από το Δικαστήριο, επιστρέψει στην οικογενειακή κατοικία πριν εκδικαστεί η υπόθεση και του επιβληθούν οι νόμιμες κυρώσεις. Η ιδιαίτερα μεγάλη σημασία της άμεσης και αποτελεσματικής αντιμετώπισης συμπεριφορών που κλονίζουν σοβαρά τη συμβίωση στην οικογένεια γεννά την υποχρέωση της Πολιτείας να λάβει όλα τα αναγκαία για την άμεση διαλεύκανση αυτού του είδους και, αν βεβαίως συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις, την επιβολή ποινικών κυρώσεων, ώστε να εξασφαλιστούν υπέρτερα έννομα αγαθά, όπως η οικογενειακή γαλήνη, η διαφύλαξη της τιμής και της αξιοπρέπειας των μελών της οικογένειας κ.ά., όμως οι προτεινόμενες αυτές ρυθμίσεις δεν έγιναν τελικά δεκτές. Το αποτέλεσμα είναι να χρονίζουν οι υποθέσεις που παραπέμπονται στα αρμόδια δικαστήρια χωρίς να εφαρμόζεται άμεσα ο θεσμός της ποινικής διαμεσολάβησης καθώς στις περισσότερες περιπτώσεις εγκλημάτων ενδοοικογενειακής βίας ο δράστης δεν συλλαμβάνεται επ' αυτοφώρω. Αλλά ακόμα και όταν συλλαμβάνεται ο βίαιος δράστης επ' αυτοφώρω έχει παρατηρηθεί να εφαρμόζεται η εξής διαδικασία: Να παραπέμπεται άμεσα ο κατηγορούμενος στο ακροατήριο δίχως να παρεμβαίνει ο αρμόδιος εισαγγελέας προκειμένου να εξετάσει τη δυνατότητα να εφαρμοσθεί η διαδικασία της ποινικής διαμεσολάβησης.

Ο κατηγορούμενος βίαιος άνδρας έχει το αναφαίρετο δικαίωμα της νομικής εκπροσώπησής του και υπεράσπισής του από δικηγόρο της επιλογής του, ο οποίος οφείλει, σύμφωνα με τον Κώδικα Ελλήνων Δικηγόρων, να μην παρελκύει τις δίκες και να τηρεί ευπρέπεια και μετριοτήτα εκφράσεων, τόσο στις προφορικές όσο και στις γραπτές δικαστικές ή εξώδικες ενέργειες, όχι μόνο προς τον αντίδικο συνάδελφο αλλά και προς τους αντιδίκους διαδίκους, τους μάρτυρες και όλους τους παράγοντες της δίκης.

Κάποιοι δικηγόροι ταυτίζονται με τον πελάτη τους-βίαιο άνδρα και δείχνουν ανήκουστο ζήλο στην υπεράσπισή του. Εξαντλούν όλα τα περιθώρια που τους δίνει ο νόμος για τις αναβολές των δικών, υποβάλλοντας δια των βοηθών τους αιτήματα αναβολών με λόγους που αφορούν και το πρόσωπό τους

(ασθένεια ή παράσταση σε ανώτερο δικαστήριο) ακόμα και στα δικαστήρια που αφορούν την επιμέλεια και τη διατροφή των παιδιών. Οι αναβολές οδηγούν τη γυναίκα σε οικονομική δυσπραγία, καθότι και επιβαρύνεται με την αμοιβή του δικηγόρου της αλλά και αδυνατεί να εισπράξει χρήματα από το βίαιο σύντροφο, αφού δεν έχει εκδοθεί απόφαση που να επιδικάζει διατροφή. Αλλά και όταν θα εκδοθεί απόφαση που θα επιδικάζει διατροφή δεν είναι σίγουρο ότι η γυναίκα θα μπορέσει να την εισπράξει. Στο ενδιάμεσο διάστημα ο βίαιος άνδρας με τη βοήθεια του δικηγόρου του, πιθανόν να έχει μεταβιβάσει ακίνητα, να έχει απαλλοτριώσει επιχειρήσεις, κ.λπ. Συχνό είναι το φαινόμενο ο βίαιος άνδρας να κατηγορεί τη γυναίκα ότι και αυτή τον κακοποιούσε! Στα ποινικά δικαστήρια η υπεράσπιση του κατηγορούμενου βίαιου άνδρα, εστιάζεται κυρίως στην αλλοπρόσαλλη και προκλητική συμπεριφορά της γυναίκας. Οι κατηγορίες που εκτοξεύονται και τα ψέματα που καταθέτονται εις βάρος της γυναίκας είναι πέρα από κάθε φαντασία. Το χειρότερο που μπορεί να συμβεί στη γυναίκα και το βλέπουμε σε αρκετές υποθέσεις είναι, να χρειαστεί να αποδείξει ότι είναι ψυχικά υγιής δεδομένου ο δράστης συχνά επικαλείται ψυχική ασθένεια του θύματος για να αφαιρέσει την κηδεμονία, να αρνηθεί την βία κ.λπ. Όσον αφορά στο χειρισμό συγκεκριμένων προβλημάτων παραπέμπουμε στον Πρακτικό Οδηγό για νομικούς της ΓΓΙΦ (2011).

14.5 Πρωτόκολλο Συνεργασίας με φορέα που εμπλέκεται στην αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών: Ελληνική Αστυνομία

Εισαγωγή

Το Συμβούλιο της Ευρώπης (2002) έχει δηλώσει ότι η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί τη βασική αιτία θανάτου και αναπηρίας για τις γυναίκες 16 έως 44 ετών και ευθύνεται για περισσότερους θανάτους και προβλήματα υγείας από ότι ο καρκίνος, τα τροχαία δυστυχήματα και ο πόλεμος μαζί. Τα ποσοστά της ενδοοικογενειακής βίας στην ελληνική κοινωνία είναι υψηλά και αυτό αποδεικνύεται από την πληθώρα των περιστατικών που αντιμετωπίζονται στα συμβουλευτικά κέντρα των δομών και στη Τηλεφωνική Γραμμή SOS της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων. Η ενδοοικογενειακή βία αναγνωρίστηκε ως ένα σοβαρότατο κοινωνικό πρόβλημα από την ελληνική πολιτεία με την ψήφιση του ν.3500/2006 «για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και άλλες διατάξεις». Τον Απρίλιο του 2005, το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας εξέδωσε εγχειρίδιο για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας. Πρόκειται για ένα εξαιρετικό κείμενο το οποίο προηγήθηκε του νόμου και το οποίο παρέχει κατευθυντήριες οδηγίες στους αστυνομικούς σχετικά με το χειρισμό των υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας. Η Γενική Γραμματεία Ισότητας Των Φύλων, ως ο αρμόδιος κρατικός φορέας για την εξάλειψη κάθε μορφής βίας εναντίον των γυναικών, λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία που η Αστυνομία έδωσε τον Νοέμβριο του 2010, ότι από την εφαρμογή του ν.3500/2006, ήτοι από την 27^η Ιανουαρίου 2007 έως και τον Δεκέμβριο του 2009, δολοφονήθηκαν σαράντα (40) γυναίκες-θύματα ενδοοικογενειακής βίας και θέλοντας να συνδράμει στο πολύ σημαντικό και δύσκολο έργο της Αστυνομίας προέβη στη συγγραφή του παρόντος που σκοπό έχει να ευαισθητοποιήσει κάθε αστυνομικό που θα χειριστεί περιστατικό ενδοοικογενειακής βίας και βιασμού.

ΣΧΕΔΙΟ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΤΑΓΗΣ

Ηλεκτρονική διακίνηση για τους αποδέκτες που είναι συνδεδεμένοι στο δίκτυο POL.

ΠΡΟΣ: 1) ΟΛΕΣ ΟΙ ΑΣΤΥΝ. ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΟΥ (POL)

ΘΕΜΑ: «Χειρισμός υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας καθώς και των παράτυπων μετανάστριων που είναι θύματα βίας και απαρέγκλιτη εφαρμογή των προβλέψεων του Ν.3500/2006 και της ΚΥΑ 68019/2015».

ΣΧΕΤ.: α) Υπ' αριθ. 4860/10/14-γ' από 1-2-2007 Διαταγή κ. Αρχηγού.

β) Το από 2005 Εγχειρίδιο για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας της Διεύθυνσης Οργάνωσης και Νομοθεσίας

1 Με το Ν.3500/2006 (Α'232), αφού διαπιστώνεται ότι η ενδοοικογενειακή βία δεν είναι ιδιωτική υπόθεση αλλά σοβαρή κοινωνική παθολογία που παραβιάζει ατομικές ελευθερίες, ρυθμίζεται συνολικά το φαινόμενο αυτό με τη νομοτεχνική επιλογή ενός ειδικού και ενιαίου νομοθετήματος. Ο νόμος αυτός μετέβαλε τη μέχρι τότε αντίληψη του νομοθέτη σχετικά με την αποφυγή οποιασδήποτε παρέμβασης στην οικογένεια λόγω του απαραβίαστου της σχέσης π.χ. μεταξύ των συζύγων, ο δεσμός των οποίων παλαιότερα θεωρείτο απόλυτος.

2 Με το νομοθέτημα αυτό επιδιώκεται να αντιμετωπισθεί το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας στη βάση των αρχών της ελευθερίας, της αυτοδιάθεσης και της αξιοπρέπειας του ατόμου, ώστε να ενισχυθεί η αρμονική συμβίωση των προσώπων στο πλαίσιο της οικογένειας. Με την ανωτέρω (α') σχετική Διαταγή γνωστοποιήθηκαν αναλυτικά οι προβλέψεις του Νόμου αυτού, ενώ με το (β') όμοιο παρασχέθηκε λεπτομερής ανάλυση των υποχρεώσεων και των δυνατών δράσεων των αστυνομικών που ασχολούνται με τον χειρισμό τέτοιων υποθέσεων. Με την παρούσα παρατίθενται ορισμένες μεταβολές που επήλθαν στο νομικό πλαίσιο και παρέχονται κατευθύνσεις για τον ενδεδειγμένο χειρισμό θυμάτων τέτοιων αξιόποινων ενεργειών προκειμένου οι Υπηρεσίες μας να συμβάλλουν στην αντιμετώπισή του.

3 Ειδικότερα με το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο θεσπίζονται ως ποινικά αδικήματα οι ακόλουθες συμπεριφορές :

A) Πλημμελήματα:

- αρ. 6 § 1 ενδοοικογενειακή απλή σωματική βλάβη και εντελώς ελαφριά σωματική βλάβη που προξενείται από συνεχή συμπεριφορά,
- 6 § 2 εδάφιο α' ενδοοικογενειακή επικίνδυνη σωματική βλάβη,
- 6 § 3 εδάφιο α' ενδοοικογενειακή σωματική βλάβη σε βάρος εγκύου ή σε βάρος μέλους της οικογένειας το οποίο, από οποιαδήποτε αιτία, είναι ανίκανο να αντισταθεί,
- 6 § 3 εδάφιο β' ενδοοικογενειακή σωματική βλάβη τελεσθείσα ενώπιον ανήλικου μέλους της οικογένειας,

- 7 § 1 ενδοοικογενειακή παράνομη βία,
- 7 § 2 ενδοοικογενειακή παράνομη απειλή,
- 9 § 1 ενδοοικογενειακή προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας,
- 9 § 2 ενδοοικογενειακή προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας σε βάρος ανηλίκου,
- 10 παρακώλυση απονομής της δικαιοσύνης.

B) Κακουργήματα:

- ενδοοικογενειακή βαριά σωματική βλάβη (αρ. 6 § 2 εδάφιο β΄) με επιβαρυντική περίσταση αν ο υπαίτιος επεδίωκε ή γνώριζε και αποδέχθηκε το αποτέλεσμα της πράξης του (αρ. 6 § 2 εδάφιο γ),
- βασανιστήρια (αρ. 6 § 4 εδάφιο α΄) με επιβαρυντική περίσταση όταν το θύμα είναι ανήλικος (αρ. 6 § 4 εδάφιο β΄),
- βιασμός εντός του γάμου (αρ. 8 § 1),
- κατάχρηση σε ασέλγεια εντός του γάμου (αρ. 8 § 2) και
- κατάχρηση ανηλίκου σε ασέλγεια (αρ. 24).

Αναφορικά με τις τυποποιούμενες συμπεριφορές, πρέπει να διευκρινιστούν τα ακόλουθα:

- ❖ για την ενδοοικογενειακή απλή σωματική βλάβη του αρ. 6 § 1 η έννοια της σωματικής κάκωσης ή βλάβης της υγείας του είναι η προβλεπόμενη στο εδάφιο α' της παρ. 1 του άρθρου 308 του Ποινικού Κώδικα και για την εντελώς ελαφριά σωματική βλάβη που προξενείται από συνεχή συμπεριφορά του υπαιτίου, η έννοια της ελαφράς κάκωσης ή βλάβης της υγείας του προσδιορίζεται από το αρ. 308 § 1 εδάφιο β΄.
- ❖ για την ενδοοικογενειακή επικίνδυνη σωματική βλάβη (6 § 2 εδάφιο α΄) αναγωγή γίνεται για την έννοια στο αρ. 309 ΠΚ, η διαφορά που πρέπει να προσεχθεί στην εν λόγω αξιόποινη πράξη σε σχέση με το 309 είναι ότι αρκεί γι' αυτή η δυνατότητα να προκληθεί κίνδυνος ζωής ή βαριάς σωματικής βλάβης στο θύμα και δεν απαιτείται όπως στο αρ. 309 ΠΚ αυτός να προκύπτει από τον τρόπο τέλεσης της πράξης. Με το εδάφιο β΄ της § 2 άρθρο 6 τιμωρείται υπό τις προϋποθέσεις του αρ. 310 § 1 ΠΚ η ενδοοικογενειακή επικίνδυνη σωματική βλάβη που προκάλεσε τη βαριά σωματική ή διανοητική πάθηση του θύματος. Με την πρόβλεψη του αρ. 6 § 2 γ΄ τυποποιείται η βαριά σκοπούμενη ενδοοικογενειακή βλάβη όπως στο αρ. 310 § 3 ΠΚ με διαφορά ως προς τη διαβάθμιση του δόλου του δράστη (αρκεί και ο ενδεχόμενος). Με την πράξη του αρ. 6 § 4 εδάφιο α΄ τυποποιείται ως διακεκριμένη παραλλαγή σωματικής βλάβης ο βασανισμός του θύματος και η πρόκληση ψυχικής βλάβης, ιδίως με πράξεις εγκλεισμού ή απομόνωσής του για τις έννοιες αυτές λήφθησαν υπόψη οι προβλέψεις του αρ. 137 Α § 2, 3 ΠΚ.
- ❖ για τα εγκλήματα του αρ. 7 Ν.3500/2006 ενδοοικογενειακή παράνομη βία (7 § 1) και

ενδοοικογενειακή παράνομη απειλή (7 § 2) πρέπει να επισημανθεί ότι συνιστούν διακεκριμένες παραλλαγές των άρθρων 330 και 333 ΠΚ, όμως σε σχέση με το αρ. 330 ΠΚ διευρύνεται η έννοια της βίας ως μέσο τελέσεως του εγκλήματος (αρκεί και βία κατά πραγμάτων), ενώ σε σχέση με το 333 περιορίζεται η έννοια της απειλής (απειλή με σπουδαίο και άμεσο κίνδυνο αντί απλώς απειλή σωματικής βίας ή άλλης παράνομης πράξης ή παράλειψης). Με το αρ. 9 αντιμετωπίζονται οι ενδοοικογενειακές προσβολές της γενετήσιας αξιοπρέπειας σε αντίθεση με το άρθρο 337 ΠΚ, η σοβαρότητα της επίθεσης κατά της γενετήσιας αξιοπρέπειας δεν αναφέρεται στη βαναυσότητα της προσβολής, αλλά στη βαναυσότητα του τρόπου με τον οποίο διαπράχθηκε (ιδιαίτερα ταπεινωτικός λόγος ή έργο).

4. Στο ανωτέρω υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο εμπίπτουν και συνεπώς υπάγονται στις προστατευτικές του διατάξεις τα ακόλουθα πρόσωπα:

- Ανεξάρτητα από το εάν υπάρχει συγκατοίκηση οι σύζυγοι, γονείς, συγγενείς πρώτου και δεύτερου βαθμού εξ αίματος και εξ αγχιστείας και τα εξ υιοθεσίας τέκνα τους (αρ. 1 § 2 περ. α' Ν.3500/2006).
- Εφόσον συνοικούν οι συγγενείς εξ αίματος ή εξ αγχιστείας μέχρι τετάρτου βαθμού και πρόσωπα των οποίων επίτροπος, δικαστικός συμπαραστάτης ή ανάδοχος γονέας έχει ορισθεί μέλος ανάδοχης οικογένειας καθώς και κάθε ανήλικο πρόσωπο που συνοικεί στην οικογένεια(αρ. 1 § 2 περ. β' Ν.3500/2006).
- Εφόσον συνοικούν οι μόνιμοι σύντροφοι και τα τέκνα, κοινά ή ενός εξ αυτών.(α. 1 § 2 περ. γ' Ν.3500/2006).
- Οι τέως σύζυγοι (αρ. 1 § 2 περ. γ' Ν.3500/2006), καθ' όλο το χρονικό διάστημα ολοκλήρωσης των οικογενειακών τους διαφορών και για πράξεις που πηγάζουν ακριβώς και μόνο από τις οικογενειακές διαφορές των τέως συζύγων.

5. Επιπλέον, από τον συνδυασμό του Ν3500/2006 και της ΚΥΑ 68019/2015 προκύπτει ότι:

- Τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας δικαιούνται άδεια διαμονής (Ν.4251/2014, ΚΥΑ 30825/2014 όπως τροποποιήθηκε με την ΚΥΑ 68019/2015
- Προϋπόθεση για την έκδοση άδειας διαμονής είναι η προσκόμιση μήνυσης (ΚΥΑ 68019/2015, Γ2.3. Επικυρωμένο αντίγραφο της καταγγελίας που έχει επιβληθεί σε αρμόδια ελληνική αρχή για άσκηση ενδοοικογενειακής βίας όπως ορίζεται από τις διατάξεις των αρ. 6,7,8 και 9 του Ν. 3500/2006 ή των αρ. 299 και 311 ΠΚ.)

6. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους οι Υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας οφείλουν σε περίπτωση καταγγελίας κάποιας από τις αξιόποινες πράξεις των αρ. 6, 7, 9, 10 του νόμου αυτού κατά την επιταγή του αρ. 17 § 1 Ν.3500/2006 και του αρ. 36 ΚΠΔ να μην θεωρούν απαραίτητη την υποβολή εγκλήσεως καθώς κανόνα για τη δίωξη των εγκλημάτων αυτών αποτελεί η αυτεπάγγελτη δίωξη. Επίσης κατά την επιταγή του αρ. 17 § 2 για τα πλημμελήματα των άρθρων αυτών εφαρμόζεται η αυτόφωρη διαδικασία.

Ειδική πρόβλεψη συμπεριλήφθηκε πρόσφατα με το αρ.28 § 1 Ν.4055/2012 το οποίο τροποποίησε το αρ. 46 ΚΠΔ και προβλέπεται πλέον ρητά στο εδάφιο δ' της § 2 αυτού ότι «**δεν απαιτείται κατάθεση παραβόλου για τα εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής και τα εγκλήματα ενδοοικογενειακής βίας**».

7. Καταρχήν ο αστυνομικός που ασχολείται με το χειρισμό σχετικών υποθέσεων πρέπει να λαμβάνει υπόψη ότι εκτός από τις κατά νόμο προβλεπόμενες ενέργειες για την έρευνα διάπραξης ποινικών αδικημάτων σχετικών με την ενδοοικογενειακή βία και τη σύλληψη των δραστών, το κυρίαρχο συναίσθημα που διακατέχει το θύμα ενδοοικογενειακής βίας είναι ο φόβος. Εφόσον ρητά δηλώνεται η πρόθεση του νομοθέτη με το Ν.3500/2006 να αποτρέψει φαινόμενα μετατροπής της οικογένειας σε τόπο ατιμώρητης καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, θα πρέπει να αντιμετωπίζεται το θύμα με τον προσήκοντα τρόπο ώστε να διευκολύνεται και η συνεργασία του στην καταγγελία σχετικών εγκλημάτων. Επίσης πρέπει να μην παραγνωρίζεται η τυχόν παραπλανητική-παρελκυστική συμπεριφορά του δράστη ενδοοικογενειακής βίας ο οποίος μπορεί να εκμεταλλευτεί τυχόν σημάδια τραυματισμού από την πάλη του με το θύμα και να ισχυρίζεται ότι είναι και αυτός θύμα ενδοοικογενειακής βίας. Στην συμπεριφορά αυτή εντάσσεται συχνά και η πρόθεση υποβολής μήνυσης σε βάρος του θύματος συνήθως για συκοφαντική δυσφήμιση ή ψευδή καταμήνυση, όταν δεν υπάρχουν εμφανή σημάδια της ασκούμενης στο θύμα σωματικής βίας, ή για ενδοοικογενειακή βία προκειμένου να τρομοκρατηθεί το θύμα. Με την ενημέρωση του αρμοδίου Εισαγγελέα μπορούν να επιλυθούν τυχόν αναφυόμενα ζητήματα.

Η συμπεριφορά των αστυνομικών κατά την άσκηση, των προβλεπόμενων από το Π.Δ. 141/1991, αρμοδιοτήτων και ενεργειών τους σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας θα πρέπει να ακολουθεί τις επιταγές του Κώδικα Δεοντολογίας (Π.Δ.253/2004). Όπως επισημαίνεται και από την ανωτέρω (α') σχετική, η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί σύνθετο κοινωνικό φαινόμενο και ως τέτοιο απαιτεί, εφόσον κρίνεται αναγκαίο, τη συνεργασία με τις Κοινωνικές Υπηρεσίες αλλά και τους Δήμους για την αντιμετώπισή του.

Ο αστυνομικός που επιλαμβάνεται στο πλαίσιο προανάκρισης, σύμφωνα με το αρ. 243 § 2 ΚΠΔ, υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας επέχει υποχρέωση εχεμύθειας κατ' αρ. 22 Ν.3500/2006 και απαγορεύεται να ανακοινώνει με οποιονδήποτε τρόπο το ονοματεπώνυμο του θύματος και του κατηγορουμένου, τη διεύθυνση κατοικίας τους, καθώς και οποιαδήποτε άλλα στοιχεία τα οποία είναι δυνατόν να αποκαλύψουν την ταυτότητα τους. Η παράβαση της υποχρέωσης αποτελεί πλημμέλημα με απειλούμενη ποινή φυλάκιση μέχρι δυο ετών (αρ. 22 § 2 Ν.3500/2006).

Απαραίτητες ενέργειες σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας στις οποίες διαπράχθηκαν ποινικά αδικήματα είναι οι ακόλουθες: σύνταξη έκθεσης εξέτασης μάρτυρα για το θύμα, παραπομπή θύματος για Ιατροδικαστική εξέταση και ενημέρωση του αρμόδιου Εισαγγελέα. Σε περίπτωση αδυναμίας άμεσης εξέτασης από ιατροδικαστική υπηρεσία, όπως λόγω αργιών, ενδείκνυται το θύμα να παραπέμπεται σε δημόσιο νοσοκομείο για την άμεση καταγραφή των σχετικών αποδεικτικών στοιχείων όσο και για άμεσο κλινικοεργαστηριακό έλεγχο και πιθανή ιατροφαρμακευτική κάλυψη. Στο άρθρο άλλωστε 183 ΚΠΔ προβλέπεται η δυνατότητα του ανακριτικού υπαλλήλου για διορισμό πραγματογνώμονα είτε αυτεπάγγελα, είτε με αίτηση κάποιου διαδίκου ή του εισαγγελέα.

Επιπλέον, στο άρθρο 21 προβλέπεται η αρωγή των θυμάτων αλλά και η υποχρέωση των αστυνομικών αρχών να ενημερώνουν το θύμα για τη δυνατότητα παροχής αρωγής αλλά και τους αρμόδιους για την παροχή αυτής φορείς. Προς τον σκοπό αυτό, ο αστυνομικός που επιλαμβάνεται τέτοιων υποθέσεων θα πρέπει να ενημερώνει το θύμα κατ' αρχάς για τα δικαιώματα που ο Ν.3500/2006 του

απονέμει, δηλαδή ότι πρόκειται για αυτεπάγγελτα διωκόμενο έγκλημα και ποιες συμπεριφορές συνιστούν εγκλήματα κατά τον νόμο αυτό. Επίσης να το ενημερώνει για τη σχετική προβλεπόμενη διαδικασία (αυτόφωρη διαδικασία, ποινική διαμεσολάβηση κ.λπ.) και για τη δυνατότητα που παρέχεται στα θύματα ενδοοικογενειακής βίας και στις παράτυπες μετανάστριες που είναι θύματα έμφυλης βίας, τα οποία ζητούν τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων για προσωρινή ρύθμιση της κατάστασης, εξαιτίας του συγκεκριμένου περιστατικού, στα οποία προσφέρεται το ευεργέτημα της πενίας, με μόνη την απόδειξη του περιστατικού βίας, αν αδυνατούν να καταβάλουν, έστω και προσωρινά, τις απαιτούμενες δικαστικές δαπάνες (άρθρο 22 Ν.3500/2006), απευθυνόμενα στη γραμματεία του κατά τόπου αρμόδιου Πρωτοδικείου. Όσον αφορά την αρωγή που ο Νόμος προβλέπει για τα θύματα ο αστυνομικός πρέπει:

- Να γνωστοποιεί στο θύμα την ύπαρξη των υποστηρικτικών υπηρεσιών στις οποίες μπορεί να απευθυνθεί (π.χ. τηλεφωνική γραμμή SOS15900 της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων, τηλεφωνική γραμμή 197 του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης) για να λάβει ψυχοκοινωνική στήριξη και νομική συμβουλευτική.
- Να ενημερώνει άμεσα τις κοινωνικές Υπηρεσίες που παρέχουν στέγη (ξενώνες κακοποιημένων γυναικών) ή να επικοινωνεί με το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (τηλεφωνική γραμμή 197) όταν το θύμα διατρέχει κάποιο κίνδυνο ή κρίνεται επιτακτική η ανάγκη να αλλάξει διαμονή.

8. Στο πλαίσιο της καλής συνεργασίας με την τοπική κοινωνία για την αντιμετώπιση του κοινωνικού φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας και της έμφυλης βίας κατά των παράτυπων μεταναστριών το αστυνομικό προσωπικό, που επιλαμβάνεται του χειρισμού τέτοιων υποθέσεων, να συνεργάζεται με τα στελέχη των κατά τόπους συμβουλευτικών κέντρων (της ΓΓΦ και των ΟΤΑ) και παράλληλα να ενημερώνεται από αυτά για τις διαθέσιμες δομές και τις υπηρεσίες που παρέχουν.

9. Παρακαλείσθε για την ενδελεχή μελέτη και απαραίτητη εφαρμογή των διατασσόμενων με αυτή.

10. Οι ιεραρχικά Προϊστάμενες Υπηρεσίες των Υ.Α., Τ.Α. και Α.Τ. Γενικής Αρμοδιότητας παρακαλούνται για την κατά την κρίση τους έκδοση συμπληρωματικών οδηγιών-εντολών που θα συμβάλλουν στην πληρέστερη κατανόηση και εφαρμογή των οριζόμενων στην παρούσα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

3.2.2007 EN Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 173/19, Απόφαση αριθμ. 779/2007/EC του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20^{ης} Ιουνίου 2007 θέσπιση, για την περίοδο 2007-2013, ειδικού προγράμματος για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας εις βάρος παιδιών, νέων και γυναικών και την προστασία των θυμάτων και των ομάδων κινδύνου (Δάφνη III ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ), ως μέρος του προγράμματος «Θεμελιώδη Δικαιώματα».

Arcel L.T., (1994) Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών, Η σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας. Πρακτικά Συνεδρίου Αθήνα 21-22 Ιανουαρίου 1994.

Perttu S., Kaselitz V. Προσεγγίζοντας τη συντροφική βία. Κατευθύνσεις για επαγγελματίες Υγείας στις Μαιευτικές κλινικές. (2006). Σε Εγχειρίδιο. (τ. ISBN 952-10-3042-9). Ελλάδα.

Walker E.L., (1997). *Όταν η Αγάπη Σκοτώνει*, Αθήνα Εκδόσεις Φυτράκη.

Washington, D.C. American Psychiatric Press. (1994). *Κώδικας δεοντολογίας*. Εθνικός Σύλλογος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδας.

Αθανασιάδου Χ. (2007). Η διαμόρφωση των ταυτοτήτων φύλου: μια φεμινιστική προσέγγιση. Στο Β. Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Α. Στογιαννίδου & Χ. Αθανασιάδου (επιμ. έκδοσης), *Συμβουλευτική με την οπτική του φύλου στην εφηβική ηλικία*

Αθανασίου Α. (2006). Φεμινιστική θεωρία και πολιτισμική κριτική. Αθήνα: Νήσος.

Αθανασοπούλου Μ., Καμπά, Ε. (2009). Η ανίχνευση της συντροφικής βίας από τους Επαγγελματίες Υγείας στα Μαιευτικά και Γυναικολογικά Τμήματα. *Το Βήμα του Ασκληπιού*. (τόμος 8, Τεύχος 30, σ. 181-193). Αθήνα.

Αιτιολογική Έκθεση στο Σχέδιο Νόμου «Για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας».

Ανδρουλάκη Ζ., Μερκούρης Α., Ρεβύθης Μ., Ζηνιαδάκης Ζ., Τσιράκος Δ., Κακαβελάκης Κ., Ανδρουλάκης Α. (2007). Στάσεις και αντιλήψεις του νοσηλευτικού προσωπικού απέναντι στην κακοποίηση γυναικών στην Κρήτη. Σε *Νοσηλευτική*. (τόμος 46 (4), σ. 553-554).

Αρσέλ Α. Τ. (2008). Βία: κοινωνική οδύνη ή προσωπική ντροπή; Σωματική και ψυχολογική βία κατά των γυναικών στις συζυγικές και ερωτικές σχέσεις. Στο Αρσέλ Α.Τ., Φατούρου-Χαρίτου Μ, Αδαμάκη Θ. (Επιμ). *Καταργώντας τα Εμπόδια*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Αρσέλ Α.Τ., Φατούρου-Χαρίτου Μ., Αδαμάκη Θ. (Επιμ) (2008). *Καταργώντας τα Εμπόδια*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Αρτινοπούλου Β. Έννοια και μορφές της ενδο-οικογενειακής βίας. *Σπάζοντας τη Σιωπή*, Αθήνα, 15-16 Ιανουαρίου 2000.

Αρτινοπούλου Β. & Φαρσεδάκης Ι. (2003). *Ενδο-οικογενειακή Βία κατά των Γυναικών*. Αθήνα: ΚΕΘΙ.

Αρτινοπούλου Β. (2006). *Ενδοοικογενειακή κακοποίηση γυναικών*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Αρτινοπούλου Β., Παπαθεοδώρου Θ. (2004). *Η Σεξουαλική παρενόχληση στους χώρους εργασίας*. Αθήνα. ΚΕΘΙ.

Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας (2005). *Εγχειρίδιο για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας*, Απρίλιος 2005.

Βάγια Χ. (1994). Κοινωνικά δικαιώματα και κοινωνική εργασία, Συγκλίνουσες αρχές και επιδιώξεις. Σε *Κοινωνική Εργασία*. (τ. 53, σ. 241-248).

Βαΐου Ν. & Στρατηγάκη Μ. (1989). «Η εργασία των γυναικών. Ανάμεσα σε δύο κόσμους». *Σύγχρονα Θέματα*. 40, 15-24

Βέικου Μ. (2009). *Κοινωνικό Φύλο*. Αθήνα. <http://www.thefylis.uoa.gr/fylopedia>.

Βέικου Μ. (2009). *Κοινωνικό Φύλο*. Μάθημα στο πρόγραμμα, *Μεταπτυχιακές σπουδές Φύλου*, Ανακτήθηκε 8 Φεβρουαρίου, 2011, από www.aegean.gr/gender-postgraduate.

Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων. (2006, Νοέμβριος). *Δειγματοληπτική-στατιστική αξιολόγηση που αφορά την κακοποίηση γυναικών που απευθύνθηκαν στα Συμβουλευτικά Κέντρα Αθήνα-Πειραιάς*. Αθήνα: ΓΓΙ.

Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων. (2010). *Εθνικό Πρόγραμμα για την Ουσιαστική Ισότητα των Φύλων 2010-2013*.

Γιωτάκος, Ο., Ηλιόπουλος, Α., Καφφές, Α., Πιπεροπούλου, Ν., Λεχουρίτη, Χ., Ζαφειροπούλου, Ν., Κωνσταντίνου, Ε., Μαστραντωνάκη, Σ., Τριανταφύλλου, Θ., (2006). *Ψυχολογική στήριξη από το τηλέφωνο*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.

Γκερμότση, Β., Μοσχοβάκου, Ν. & Παπαγιαννοπούλου, Μ. (2017), *Οδηγός για την Ένταξη της Διάστασης του Φύλου στις Οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών*, Αθήνα: Ίδρυμα Μποδοσάκη, σ. 94.

Γούλιανου Α. (2008). Η αρχή της ισότητας των δύο φύλων στο οικογενειακό δίκαιο του 1983. Θετικές και αρνητικές συνέπειες στην καθημερινή ζωή των γυναικών. Στο *Αρσέλ Λ.Τ., Φατούρου-Χαρίτου Μ, Αδαμάκη Θ. (Επιμ) Καταργώντας τα Εμπόδια*, Ελληνικά Γράμματα

Γραμμή ΣΟΣ «δίπλα σου» κατά της οικογενειακής βίας (2003). Το «Δίκτυο Γυναικών Ευρώπης» λειτουργεί τη γραμμή S.O.S. «δίπλα σου» για θύματα οικογενειακής βίας και γραμμή S.O.S. για θύματα σωματεμπορίας.

Δεληγιάννη Β. (2005). Βία-Κακοποίηση και Γυναίκες. Σε *Πρόγραμμα μαθημάτων*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Δεληγιάννη-Δημητράκου, Χρ. (2012). Οι πολλαπλές διακρίσεις: συγκριτική προσέγγιση, Επιθεώρηση Εργατικού Δικαίου, τ. 71ος, σ. 961 επ.

Δεληγιάννη-Κουϊμτζή Β. & Σακκά Δ, (2007). *Από την εφηβεία στην ενήλικη ζωή στο Β. Δεληγιάννη-*

Κουϊμτζή & Δ. Σακκά (Επιμ. Έκδοσης). Μελέτες για τις ταυτότητες φύλου στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα Αθήνα: Εκδ. Gutenberg.

Δεμίρη Ε. Η τηλεόραση ως φορέας γυναικείων προτύπων και στερεοτύπων. *Γυναίκα και ΜΜΕ*, Αθήνα, 12 Μαρτίου 2009.

Δημοπούλου-Λαγωνικά Μ. (2006). *Μέθοδοι κοινωνικής Εργασίας. Μοντέλα παρέμβασης*. Σελ 385, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Δρούγα, Κ., Παπαθανασίου, Μ., Τσονίδης Α. (2001). Θύμα ή επιζώσα; Η ρητορική κατασκευή ταυτοτήτων στη συμβουλευτική για την κακοποίηση γυναικών: Μία ανάλυση περίπτωσης. Θεσσαλονίκη: ΚΕΘΙ

Εθνικό Παρατηρητήριο για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών. Νοέμβριος 2004. Πρώτη Εθνική Έκθεση Ελλάδας.

ΕΚΚΑ (2010). Δίκτυο μονάδων, υπηρεσιών και προγραμμάτων του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης. [Φυλλάδιο]. Αθήνα: Ε.Κ.Κ.Α.

ΕΚΚΑ (2011). Όροι συνεργασίας ΕΚΚΑ και φιλοξενίας στον Ξενώνα προσωρινής φιλοξενίας (πλην του trafficking). ΕΚΚΑ.

Ευρωπαϊκή Ένωση, Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη βία κατά των γυναικών και την καταπολέμηση των κάθε μορφής διακρίσεων έναντι των γυναικών, 2007. Women against Violence, Europe, <http://www.wave-network.org>.

Ευρωπαϊκή Ένωση. (2007, Φεβρουάριος 3). Ειδικό πρόγραμμα για την καταπολέμηση της βίας εις βάρος των παιδιών, νέων και γυναικών και την προστασία των θυμάτων και των ομάδων κινδύνου (Δάφνη ΙΙΙ, Πρόγραμμα, Θεμελιώδη Δικαιώματα). Απόφαση αριθμ. 779/2007ΕC του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ης Ιουνίου 2007. ΕΕ: EN Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης 173/19.

Ευρωπαϊκή Ένωση. Συμβούλιο της Ευρώπης. (1986, Ιούνιος 11). ΨΗΦΙΣΜΑ 176. Ψήφισμα κατά της βίας των γυναικών. Βρυξέλες: ΕΕ.

Ευρωπαϊκή Ένωση. Συμβούλιο της Ευρώπης. (1997, Οκτώβριος 6). Ψήφισμα για την ανάγκη διεξαγωγής της εκστρατείας σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης για την μηδενική ανοχή της βίας κατά των γυναικών. Ψήφισμα C 304. Ε.Ε.

Ευρωπαϊκή Ένωση. Συμβούλιο της Ευρώπης. (2010, Μάρτιος 8). Συμπεράσματα του Συμβουλίου της Ευρώπης, Απασχόληση και κοινωνική πολιτική. Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών.

Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά της Βίας (2015). "Οδηγός «Απόδρασης» από μια Βίαιη Σχέση", Αθήνα, διαθέσιμο σε http://www.antiviolence-net.eu/Odigos_apodrasis.pdf.

Ζαϊμάκης Γ. (2002). *Κοινωνική Εργασία και τοπικές κοινωνίες*, σελ.96-99, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Ζορμπά Ε. (1992). Κακοποίηση Γυναικών. Μελέτη περιστατικών σωματικής κακοποίησης σε γενικό

Νοσοκομείο. *Σύγχρονα Θέματα*. 48, σελ. 78-86.

Ζουλινάκη Α., Κατσίκη Γ., Ξυδοπούλου Ε., Παπαμιχαήλ Α. (2003). Ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών. Σε *Πρώτη πανελλαδική επιδημιολογική έρευνα*, Αθήνα: ΚΕΘΙ.

Ηλιού Μ. (1995). *Η διάτρητη ισότητα και οι μεταμορφώσεις της ανισότητας των φύλων στην εκπαίδευση*. Αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, Συνέδριο Υπουργείου Προεδρίας Γενικής Γραμματείας Ισότητας, ΚΕΘΙ, Αθήνα.

Ιγγλέση Χ. (1990). Πρόσωπα γυναικών, προσωπεία συνείδησης. Αθήνα: Οδυσσεάς.

Ίδρυμα Χάινριχ Μπελ, (2014). Ρατσισμός και διακρίσεις στην Ελλάδα σήμερα», Θεσσαλονίκη

Κακαβούλια Μ., Κάππα Β., Λιάπη Μ. (2001). *Φύλο και ΜΜΕ: Στοχευμένη έρευνα πεδίου*. ΚΕΘΙ.

Καλατζή-Αζίζι, Α., Ζώνιου-Σιδέρη, Α., Βλάχου, Α. (1998). Προκαταλήψεις και Στερεότυπα. Δημιουργία και Αντιμετώπιση. Αθήνα, ΥΠ.Ε.Π.Θ.-Γ.Γ.Λ.Ε.

Καλλινικάκη Θ. (1998). Εισαγωγή στη θεωρία και την πρακτική της κοινωνικής εργασίας. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Κανδυλάκη Α. (2008). *Η συμβουλευτική στην κοινωνική εργασία*. Δεξιότητες και τεχνικές. Αθήνα: Τόπος.

Καραλή-Δημητριάδη Α. (2000). Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών. Σελ 8. Αθήνα: ΚΕΘΙ.

Κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τη βία κατά των γυναικών και την καταπολέμηση των κάθε μορφής διακρίσεων έναντι των γυναικών, 2007. Women against Violence Europe, www.wave-network.org.

Κατσώρη Κ., Κορωναίου Α. (2008) *Εγχειρίδιο δικτύωσης*, Αθήνα: ΚΕΘΙ, σελ. 47.

ΚΕΣΣΥ. (2006). Κανονισμός λειτουργίας της δομής, *Κέντρο Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών ΚΕΣΣΥ*. [Φυλλάδιο]. Αθήνα, Α.Σ. Συγκλίσεις.

Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών (1999). Βία κατά των γυναικών: Ανοχή μηδέν. *Πρακτικά συνεδρίου*. Αθήνα: Πρόγραμμα "ΔΑΦΝΗ".

Κλεφτάρας, Γ. (2009). Πολιτισμική και Πολυπολιτισμική Συμβουλευτική. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Κοινωνική αντιμετώπιση της βίας. (2003). Σε Έκθεση Εθνικού Παρατηρητηρίου για τη αντιμετώπιση της βίας. (τ. 1). Αθήνα.

Κωσταβάρα-Παπαρήγα Κ. (2005). «Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών: ενδοοικογενειακή βία και διεθνική σωματεμπορία». Σε *Πάντειο Πανεπιστήμιο*. (Εισήγηση στο Εργαστήριο Σπουδών Φύλου). Αθήνα.

Μαλικιώση-Λοϊζου, Μ. (1999). Συμβουλευτική Ψυχολογία. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Μαλικιώση-Λοΐζου, Μ. (2001). Η Συμβουλευτική Ψυχολογία στην Εκπαίδευση. Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

Μαλικιώση-Λοΐζου, Μ. (2003). Μια κριτική ματιά στην ενσυναίσθηση. Στο: Ψυχολογία, 2 & 3, 295-309, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

Μαραγκουδάκη Ε. (2005). *Εκπαίδευση και διάκριση των φύλων*. Αθήνα. Οδυσσεάς.

Μάρη Ε. (2008). *Οδηγός Συνθετικού Μοντέλου*. Αθήνα: ΚΕΘΙ.

Μάσπερο Α., Χαϊνάς Ε. (2008). (Ελληνική Αστυνομία) «Η παράνομη διακίνηση γυναικών στην Ελλάδα με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση, ως οργανωμένη εγκληματική δραστηριότητα και η αστυνομική της αντιμετώπιση». Στο Γιωτάκος Ο. Τσιλιάκου Μ. (Επιμ). *Ο Κύκλος της Κακοποίησης*. Αθήνα, Αρχιτέλαγος, σελ. 291-309.

Μενούτης, Β., Παντζόπουλος, Α., Σουλτάνης, Μ., Καπετάνιος, Μ., Κρητικού, Μ., κ.ά. (2005). “Η Τηλεφωνική Γραμμή Υποστήριξης του Πολεμικού Ναυτικού «Συμπαράσταση»”, Αθήνα: χ.ε.

Μουρίκη Α. (2005). Η ισότητα των φύλων στις πολιτικές απασχόλησης. Σε Καραμεσίνη Μ., Κουζής Γ. (Επιμ.), *Πολιτική απασχόλησης: πεδίο σύζευξης της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής* (σ. 241-263). Αθήνα: Gutenberg.

Ντάτη Π. (2001). Τα φαινόμενα της ηθικής και σεξουαλικής παρενόχλησης στους χώρους εργασίας. Στο: Επιθεώρησις Ασφαλιστικού και Εργατικού Δικαίου. Τόμος 45^{ος} σελ. 7-26.

Ξυθάλη, Ν. (2017). Χρήση υπηρεσιών διερμηνείας - Βασικές αρχές και κατευθυντήριες οδηγίες. ΔΙΟΤΙΜΑ (χ.ε.). Εκπαιδευτικό υλικό σε σεμινάριο του ΕΚΔΔΑ

Οργανισμός για την Ψυχική Υγεία (2009): Βία ενάντια στις Γυναίκες στο χώρο εργασίας τους. Ας μιλήσουμε για αυτό. Οι επιπτώσεις στην ψυχική υγεία των γυναικών εξαιτίας της βίας και της παρενόχλησης στο χώρο εργασίας τους. (Σελίδες 44). info@mhe-sme.org, www.mhe-sme.org.

Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης - Συμβούλιο της Ευρώπης, (2011). Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία κατά των διακρίσεων, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ουόκερ Λ. (1989). Η κακοποιημένη γυναίκα. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Παπαγιαννοπούλου Ε., Γκούβα, Μ. (2009). Οι επαγγελματίες υγείας και η ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών. Σε *Interscientific Health care*. (τ. vol 1, issue 2, σ. 51-55). Αθήνα.

Παπαθανασίου Μ. (2005). Αδημοσίευτες Σημειώσεις. Τμήμα Ψυχολογίας. Θεσ/νίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Παπαθεοδώρου Θ. (2006) Η ποινικοποίηση της σεξουαλικής παρενόχλησης στην Ελλάδα. Αυγή 1/10/2006.

Παπαρρήγα-Κωσταβάρα Κ. (1995). Η σεξουαλική παρενόχληση στους χώρους εργασίας. ΝΟΒ.

Παπαρρήγα-Κωσταβάρα Κ. (2004). Πρώτη εθνική έκθεση της Ελλάδας. Αθήνα: Διδακτικό υλικό στο Εργαστήριο Σπουδών Φύλου και Ισότητας. Ανακτήθηκε 9 Φεβρουαρίου, 2011, από το Εθνικό Παρατηρητήριο για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών Δικτυακός τόπος: <http://www.genderpanteion.gr>.

Παπαρρήγα-Κωσταβάρα Κ. (2005). «Οι πολιτικές της Ε.Ε. για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών: ενδο-οικογενειακή βία και διεθνική σωματεμπορία». *Εισήγηση στο Εργαστήριο Σπουδών Φύλου, Πάντειο Πανεπιστήμιο*, http://www.genderpanteion.gr/gr/other_pdf/kostavara.pdf.

Παπαταξιάρχης Ε. & Παραδέλλης Θ. (1992) (Επιμ). Ταυτότητες και φύλο στη σύγχρονη Ελλάδα. Αθήνα: Καστανιώτης.

Πελεκίδου Μ., Στεργίου Κ. (2004). Παροχή κοινωνικής φροντίδας για την κακοποιημένη γυναίκα στο Δήμο Ηρακλείου από επίσημα δίκτυα υποστήριξης. Σε Πτυχιακή Εργασία. Ηράκλειο.

Πενταράκη Μ. (2006). Σωματικές συνέπειες της συντροφικής βίας στις κακοποιημένες γυναίκες και η αναγκαιότητα παρέμβασης του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης. Σε Κοινωνική Εργασία. (τ. 76, σ. 223-244). Αθήνα: Σ.Κ.Α.Ε.

Ρουμπάνη Ν. (2009). Ελληνικό Δίκτυο Γυναικών Ευρώπης. Ανακτήθηκε 2 Φεβρουαρίου, 2011, από <http://www.enow.gr>.

Σεξουαλική παρενόχληση στον χώρο εργασίας. Τρόποι εκδήλωσης, Συχνότητα, Αντιμετώπιση. Κυπριακή Επιδημιολογική έρευνα με υποστήριξη από ΕΕ. Στην ιστοσελίδα: <http://www.no-discrimination.ombudsman.gov.cy/ereynes/sexoualiki-parenohlisi-horos-ergasias>.

Σουλή Σ. (2010). Αθέατη Βία. Αθήνα: Ψυχογιός.

Σπανέα, Ε. (2017). Συμβουλευτική γυναικών που υφίστανται ενδοοικογενειακή βία. Εκπαιδευτικό Υλικό σε Σεμινάριο ΕΚΔΔΑ. Αθήνα: Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, Συμβουλευτικό Κέντρο για την Ενδοοικογενειακή Βία

Σπανού, Γ. (2008). Η σύγχρονη εγκληματικότητα και η αντιμετώπισή της. Αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Σπυροπούλου Λ. (2002). Η σεξουαλική παρενόχληση δεν έχει φύλο.(περιγραφή της έρευνας των Σταφίδα και Σταφίδα από το Παν/μιο Πάτρας*) Ελευθεροτυπία 4/4/2002* (Έρευνα Πτυχιακής εργασίας από την τελειόφοιτο του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης Πατρών Σταφίδα Βασιλική, υπό την εποπτεία του καθηγητή Ψυχολογίας Αριστοτέλη Κάντα).

Στρατηγάκη Μ. (2003). Πολιτικές για την ισότητα των φύλων στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Συμπτώσεις και αντιφάσεις στην πορεία της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης. Σε Παναγιωτοπούλου Ρ., Κονιόρδου Σ., Μαράτου-Αλιπράντη Λ. (Επιμ.), *Παγκοσμιοποίηση και σύγχρονη κοινωνία (σ. 175-188)*. Αθήνα: Ε.Κ.Κ.Ε.

Στρατηγάκη Μ. (2006). Πολιτικές για την ισότητα των φύλων στην Ελλάδα «Ευρωπαϊκές κατευθύνσεις ή εθνικές πρακτικές». Σε Μαραβέγιας Ν., Σακελαρόπουλος Σ. (Επιμ.). *Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και Ελλάδα: Οικονομία, κοινωνία, πολιτικές (σ. 279-299)*. Αθήνα: Διόνικος.

Στρατηγάκη Μ. (2007). *Το φύλο της κοινωνικής πολιτικής*. Αθήνα: Μεταίχιμο.

Στρατηγάκη, Μ. (2008). (Επιμ.) Πολιτικές ισότητας των φύλων. Ευρωπαϊκές κατευθύνσεις και εθνικές πολιτικές. ΚΕΚΜΟΚΟΠ. Αθήνα: Gutenberg.

Συμεωνίδου-Καστανίδου Ε. (2007-2008). Η Σεξουαλική Παρενόχληση στο Ελληνικό Ποινικό Δίκαιο (Ν. 3488/2006). *Intellectum 2007-2008*, τεύχος 3 σελ. 16-25.

Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδα. (2001). *Αρχές Δεοντολογίας των Κοινωνικών Λειτουργών*. [Φυλλάδιο]. Αθήνα: Σ.Κ.Λ.Ε.

Συνήγορος του Πολίτη: Ο Συνήγορος του Πολίτη για τη σεξουαλική παρενόχληση. Περιπτώσεις διαμεσολάβησης. Δεκέμβριος 2010. Ιστοσελίδα www.synigoros.gr.

Σύνοδος του Συμβουλίου της Ευρώπης: Απασχόληση και Κοινωνική Πολιτική, Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών. 8 Μαρτίου 2010.

ΤΟ ΒΗΜΑ 7/3/2010: «Ημέρα της Γυναίκας αύριο, να γιορτάσουμε;» <http://www.tovima.gr/default.asp?pid=2&artid=318831&ct=1&dt=07/03/2010>.

Τόπα Μ., Αναστασίου Α., Καλκαβούρα Δ. & Μάνθου Β. (2000). Οι απόψεις των κατοίκων Νομού Μαγνησίας πάνω στις γυναίκες αρχηγούς Μονογονεϊκών Οικογενειών. Βόλος: ΚΕΘΙ.

Τσιγκρή Α. (2002) *Η σεξουαλική βία κατά γυναικών και παιδιών*, Αθήνα Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Υπουργική απόφαση ΔΙΔΚ/Φ38/4759/9-3-2005, Πόρισμα της ομάδας εργασίας του Υπουργείου Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και της Γενικής Γραμματείας Ισότητας για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και της βίας κατά συνοικούντων προσώπων.

Φιδάνη Κ., Πενταράκη Μ. Ο Ρόλος των νοσηλευτών- νοσηλευτριών στην προσέγγιση, εκτίμηση και αντιμετώπιση των γυναικών που έχουν υποστεί συντροφική βία. Πάτρα: Τ.Ε.Ι.

Φρειδερίκου Α., Φολερού Φ. (2004). *Τα Κορίτσια Παίζουν*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Χαιρετισμός (17/9/2009) του Αρχηγού της Ελληνικής Αστυνομίας κατά την έναρξη εργασιών της 3ης Συνάντησης εμπειρογνομόνων του Σχεδίου Anti-Trafficking «ΙΛΑΕΙΡΑ» http://www.astynomia.gr/images/stories/2009/DIAFOR09/17092009omilia_Arxhgu_EIAs.pdf.

Χαρίτου-Φατούρου Μ. (2008). Η διάσταση του φύλου στην Συμβουλευτική Γυναικών. Στο Αρσέλ Λ.Τ., Χαρίτου-Φατούρου Μ., Αδαμάκη Θ.: *Καταργώντας τα εμπόδια*. Ελληνικά Γράμματα.

Χαρίτου-Φατούρου Μ., Αρσέλ Λ.Τ., Καββαδία Α., Χλιόβα Α., (2003) *Οδηγός Συμβουλευτικής Γυναικών*. Αθήνα ΚΕΘΙ.

Χατζαρούλα Π. (2003-2004). Μελέτη με θέμα «Γυναίκες και Φύλα. ανθρωπολογικές και ιστοριογραφικές προσεγγίσεις» στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών, του Τμήματος Κοινωνικής Ιστορίας και Ανθρωπολογίας. Δημοσίευτη διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, <http://www.aegean.gr/iridion>.

Κατσηφωτίου Σ. (2005). Ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών. Διαπιστώσεις και προκλήσεις για την κοινωνική εργασία. Θεσσαλονίκη. Τζιόλα.

Ψ.Ν.Α. (1990). Εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας Συμβουλευτικού Σταθμού, Ασκληπιού 19 και Σόλωνος 134. [Φυλλάδιο]. Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αθηνών. Ψ.Ν.Α. Αθήνα.

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Abbott, P. & Williamson, E. (1999). Women, health and domestic violence. *Journal of Gender Studies*. 8, (1), pp 113-138.

Abramson, L., Seligman, M. & Teasdale, J. (1978). Learned helplessness in humans: critique and reformulation. *Journal of Abnormal Psychology*. 87, pp. 49-74.

Acker, J.,(2004) Hierarchies, Jobs, Bodies: A Theory of Gendered Organizations, στο M. Kimmel & A Aronson (επιμ.), *The Gendered Society Reader*, Oxford University Press, New York.

Acker, M., Malamuth, N., Heavey, C.& Barnes, G.(1995). Using the confluence model of sexual aggression to predict men's conflict with women: A10 year follow up study, *Journal of Personality and Social Psychology*. 69,(2), pp. 359-369.

Anderson, E. (2006). Recent thinking about sexual harassment: A review Essay In: *Philosophy and Public Affairs*. Volume 34, Issue 3, pp. 284-313.

Andrews, B. & Brown, G. (1988). Marital violence in the community. A biographical approach. *The British Journal of Psychiatry*. 153, pp. 305-312.

Appel, A. & Holden, G. (1998). The Co-Occurrence of Spouse and Physical Child Abuse: A Review and Appraisal. *Journal of Family Psychology*. 12, (4), pp.578-599.

Arcel T.L. (1992): *Seksuel Chikane. Ufrivilligt sex på arbejdspladsen. Hvad kan man gøre ved det?* Hans Reitzels forlag København pp. 142 (Σεξουαλική παρενόχληση. Ανεπιθύμητο σεξ στην εργασία, Τι να κάνουμε για αυτό? Κοπεγχάγη. 142 σελίδες)

Bachman, R. & Saltzman, L. (1995). Violence Against Women: Estimates From the Redesigned Survey. United States.

Barnett, O. (2000). Why battered women do not leave, part 1: External inhibiting factors within society. Σε *Trauma, violence and abuse*. 1, 343-372.

Benninger-Budel C., Lacroix A. (1999). *Violence against women: A report*. World Organization against Torture. OMCT pp. 294.

Berios, D. & Crady, D. (1991). Domestic violence :risk factors and outcomes. *WestJmed*. 155, 133-155.

Berndahl J. (2007). Harassment based on sex: Protecting Social Status in the Context of Gender Hierarchy. *Academy of Management Review*, Vol.32, 2, pp. 641-659

Bernice A., and Brewin, C. (1990). Attributions of Blame for Marital Violence. *Journal of Marriage and*

Family. 52, (3), pp.757-767.

Bobevski, I., Holgate, A.M. & McLennan, J. (1997). "Characteristics of effective telephone counselling skills", *British Journal of Guidance & Counselling*, Vol. 25, No 2, pp. 239-249.

Bozarth, J. and Temaner Brodley, B. (1986), "The core values and theory of the Person Centred Approach". Paper prepared for the First Annual Meeting of the Association for the Development of the Person-Centred Approach, Chicago.

Brewin, C. (1986). Internal attribution and self esteem in depression: A theoretical note. *Cognitive Therapy and Research*. 10, pp.469-475.

Browne, A. (1993). Violence against Women by Male Partners. *American Psychologist*. 48, (10), pp.1077-1087.

Burgess, A. & Holmstrom, L. (1974, Σεπτ.). Rape Trauma Syndrome. *Am J Psychiatry*. (131), pp. 981-986.

Burman, E. & Chantler, K. (2005). Domestic violence and Minoritisation: legal and policy barriers facing minoritised women leaving violent relationships. *International Journal of Law and psychiatry*. 28 (1), 59-74.

Butler, J., *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*, 1999.

Buvinic, M. et al, (2005). Gender and social inclusion : social policy perspective from Latin America and the Caribbean. "*New frontiers of social policy*, Arusha, 12-15 Δεκεμβρίου 2005. Arusha Conference, paper.

Chamberlain, L.J., Crowley M.,Tope D.,Hodson R. (2008). Sexual Harassment in Organizational Context.In: *Work and Occupations*, 35, 3, pp. 262-295.

Coker, A., Smith, P., McKeown, R. & Melissa, K. (2000). Frequency and correlates of intimate partner violence by type physical, sexual and psychological battering. *Am J Public Health*. 90, pp. 533-559.

Collinsworth, L.L., Fitzgerald L.F., Drasgow F. (2009). In Harms way: Factors related to Psychological Distress following Sexual Harassment In: *Psychology of Women quarterly*, Vol. 33, 4, pp. 475-490.

Combating violence against women: minimum standards for support services (COUNCIL OF EUROPE)
<http://www.coe.int/equality/>

Connell, R. (1987). *Gender&Power*,. Polity Press, Cambridge.

Constantine, M. G., Melincoff, D. S., Barakett, M. D., Torino, G. C. & Warren, A. K. (2004). Experiences and perceptions of multicultural counselling scholars: a qualitative examination. *Counselling Psychology Quarterly*, 17(4), 375-393.

Crosby, F.J., Stockdale M., Ropp A. (Eds): (2007) *Sexual Discrimination in the Workplace: Multidisciplinary perspective*. Blackwell Publishers, pp. 352.

Cunay-Balci, Y. & Ayranci, U. (2005). Physical violence against women: Evaluation of assaulted by spouses. *Journal of clinical forensic medicine*. 12, pp. 258-263.

Danis, F. (2003). The criminalization of domestic violence: What social workers need to know. *Social Work*. 28, (2), 237-246.

Davis, K. & Jones, E. (1960). Changes in interpersonal perceptions as a means of reducing cognitive dissonance. *Journal of Abnormal and Social Psychology*. 61, pp. 402-410.

Davis, L. & Carlson, B. (1987). Observation of spouse abuse : what happens to the children? *Journal of Interpersonal Violence*. 2, (3), pp. 278-291.

Dawes, R., Faust, D. & Meechi, P. (1989). *Clinical versus actuarial judgment*. *Science*. 243, 1668-1674.

deHaas, S., & Timmerman G. (2010). Sexual harassment in the context of double male dominance. In: *European Journal of Work and Organisational Psychology*, 2010.

Dijk, T.A. Van, (1993) Stories and Racism. In Mumby, D.K. (ed) *Narrative and Social Control: Critical Perspectives*. Newbury Park: Sage, pp. 121-142.

Drew, P. και Holt, E. (1989). *Complainable matters: The use of idiomatic expressions in making complaints*. *Social Problems*, 35, 398-417.

Edwards, D. (1998). *The relevant thing about her: Social identity categories in use*. Στο C. Antaki και S. Widdicombe (Επ.), *Identities in Talk*. London: Sage.

Edwards, D. και Potter, J. (1992). *Discursive Psychology*. London: Sage.

Eisikovits, Z. και Buchbinder, E. (2000). *Locked in a Violent Embrace. Understanding and Intervening in Domestic Violence*. London. Sage.

Erturk, Y. (2008). Η Βία κατά των γυναικών παραμένει ενδημική, εκθέσεις εμπειρογνομένων του ΟΗΕ. UN NEWS CENTRE.

EU (1997) "The Treaty of Amsterdam amending the treaty of the European Union the treaties establishing the European communities and some related acts" στο <http://www.eurotreaties.com/amsterdamtreaty.pdf>.

EU (1997) "The Treaty of Amsterdam amending the treaty of the European Union the treaties establishing the European communities and some related acts" στο <http://www.eurotreaties.com/amsterdamtreaty.pdf>.

European Commission (2005) "Equality between women and men in the European Union" at http://ec.europa.eu/employment_social/publications/2004/ke6304949_en.pdf.

European Commission (2006) "A Roadmap for equality between women and men 2006-2010". Communication from the Commission http://ec.europa.eu/employment_social/publications/2006/ke7205596_en.pdf.

European Commission (2007) "Gender Equality Law in the European Union" http://ec.europa.eu/employment_social/publications/2007/ke7807349_en.pdf.

European Commission (2008) "Employment, social affairs and equal opportunities: women and men in decision making" http://ec.europa.eu/employment_social/women_men_stats/index_en.htm.

Evans H. (1978). Psychotherapy for the rape victim: Some treatment models. *Hospital and Community Psychiatry*. 29, pp. 309-312.

Faramarzi, M., Esmailzadeh, S. & Mosavi, S. (2004). A comparison of abused and non abused women's definitions of domestic violence and attitudes to acceptance of male dominance. *European Journal of Obstetrics and Gynecology and Reproductive Biology*. 122, pp. 225-231.

Feldman-Summers, S. & Ashworth, C. (1981). Factors Related to Intentions to Report a Rape. *Journal of Social Issues*. 37, (4), 53-70.

Feltham, C. & Horton, I. (2006). *The Sage Handbook of Counselling and Psychotherapy*. London: Sage Publications.

Finkelhor, D. (1983). *The dark side of families*. London: Sage.

Ford, D. (1983). Wife battery and criminal justice: A study of victim decision - making. *Family Relations*. 32, pp. 463-475.

Forman, D. (1980). Psychotherapy with rape victims. *Psychotherapy: Theory, Research and Practice*. 17, pp. 304-311.

Fourth Conference on Women: platform for action. Στο UN General Assembly (1994). "Declaration on the elimination of violence against women" στο <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N94/095/05/PDF/N9409505>.

Gates, P. (2015). "The effectiveness of helplines for the treatment of alcohol and illicit substance use", *Journal of Telemedicine and Telecare*, Vol. 21, No 1, pp. 18–28.

Geertz, C. (1983). *Local knowledge: Further essays in interpretive anthropology*. New York: Basic Books.

Glass, D. (1964). Changes in liking as a means of reducing cognitive discrepancies between self-esteem and aggression. *Journal of Personality*. 32, pp. 531-549.

Golding, J. (1999). Intimate Partner Violence as a Risk Factor for Mental Disorders. *Journal of Family Violence*. 14, (2), pp. 99-132.

Goode, W. (1971). Force and violence in the family. *Journal of Marriage and the family*. 33, 624-636.

Goode, W.J. (1971). Violence and the Family Sexism in Family Studies. In : *Journal of Marriage and Family* Vol. 33, No 4, Special Double Issue, Part 2 (Nov. 1971), pp. 624-636.

Gordon, C. (1968). Self Conceptions: Configurations of content. In D. Gordon & K.J. Gergen (eds.), *The self in social interaction*. (vol1). New York, NY: Willey.

Gruber, J.E. (1997): An epidemiology of Sexual Harassment: Evidence from North America and Europe. In: Donahue W. (Ed) 1997. *Sexual Harassment, Theory, Research and Treatment*. Boston. MA: Allyn and Bacon,

pp. 84-98.

Gunay, B. & Ayranci, Y. (2005). Physical Violence Against Women: Evaluation of Women Assaulted by Spouses. *Journal of Clinical Forensic Medicine*, 12, 258-263.

Hagen, IJian, D. (1992). Working with women: Building a policy and practice Agenda, Σε Social Work. (τ. 37, σ. 402-495). Social work_Harassment in the Workplace. Development in Theory, Research and Practice. Second ed. Taylor and Francis Group.

Hester, M., Kelly, L. & Radford, J. (1996). *Women, Violence and Male Power*. Buckingham - Philadelphia: Open University Press.

Hindman, M. (1979). Family violence. *Alcohol Health and Research World*. 4, pp. 2-11.

Horton, A. & Johnson, B. (1993). Profile and Strategies of Women Who Have ended Abuse. *The Journal of Contemporary Human Services*. 74, p. 481.

Hughes, H. (1986). Research with children in shelters :implications for clinical services. *Children today*. 15, (no 2), pp. 21-25.

Hyden, M. (1999). *The world of the fearful. Battered women's narratives of leaving abusive husbands*. *Feminism & Psychology*,9,449-469.

Ickes, W. & Layden, M. (1978). Attributional Styles. In Harvey J., Ickes W. and R.F. Kidd (eds): *New Directions in Attribution Research*. vol 2. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Indians most likely to report sexual harassment at work – poll (editing by Belinda Goldsmith) [p://in.reuters.com/article/idINIndia-50803120100812](http://in.reuters.com/article/idINIndia-50803120100812).

Jaffe, P. (1986). Family violence and child adjustment: a comparative analysis of girls' and boys' behavioral symptoms. *Am J Psychiatry*. 143, pp. 74-77.

Janoff-Bulman, R. (1979). Characterological versus behavioral self blame:Inquiries into depression and rape. *Journal of Personality and Social Psychology*. 37, pp. 1798-1809.

Kelley L. and Humphreys C.(2000) Outreach and Advocacy Approaches in Reducing Domestic Violence.What works? One of a Set of 12 Briefing Notes. Policing and Reducing Crime Briefing Note. London. Home office.

Kelly, H. & Michaela, J. (1980). Attribution theory and research. *Annual Review of Psychology*. 31, pp. 457-501.

Kernic, M., Wolf, M. & Holt, A. (2000). Rateç and relative Risk of hospital admission among women in violent intimate partner relationships. *American journal of public health*. 90, (9), pp. 1416-1420.

Konik J., Cortina L.M. (2008). Policing Gender at work: Intersections of Harassment Based on Sex and Sexuality.In: *Social Justice Research*,21, pp. 313-337.

Kopala, M. & Keitel, M. (2003). Battered Women and Separation Abuse. A Treatment Approach Based

on "Knowing". *Handbook of Counseling Women*: Sage Publications.

Koukoulis-Spiliotopoulos S. (2009). Harcèlement en raison du sexe et harcèlement sexuel: règles du droit communautaire et problèmes en Grèce. In: *AFEM. Association des Femmes de l'Europe Méridionale en collaboration avec la Ligue Hellenique pour les Droits des Femmes: Egalite des genres et combat contre le harcèlement sexuel: les politiques de l'Union européenne*. Athènes. Sakkoulas, pp. 119-148.

Krug, E. G., Dahlbergll, L.L., Mercy, G.A., Zwi, A.B., Losano, R. (2002). *World's report on violence and health*. Geneva: WHO.

Leong, F.T.L. (1993). The career counseling process with racial-ethnic minorities: The case of Asian Americans. *Career Development Quarterly*, 42, 26-40.

Lerner, M. & Miller, D. (1978). Just world research and the attribution process: Looking back and ahead. *Psychological Bulletin*. 85, pp. 1030-1051.

Lorber, J & Farrell, S (eds.) (1991), *The Social Construction of Gender*, Sage, Newbury.

Luthar H., Luthar V. (2007). A Theoretical Framework Explaining Cross-Cultural Sexual Harassment: Integrating Hofstede and Schwarz. In: *Journal of Labour Research* Vol. 28, 1, pp. 169-188.

Makkonen, T. (2002). Multiple, compound and intersectional discrimination: bringing the experiences of the most marginalized to the fore. Institute for Human Rights. Åbo Akademi University.

Maruyama, M. (1992). *Context and complexity: Cultivating contextual understanding*. New York: Springer-Verlag.

Mayo M. (Ed.) (1977). *Women in the Community*. Community Work. London Routledge and Paul Kegan.

Mc Grath, M., Hogan, J. & Peipert, J. (1998). A prevalence survey of abuse and screening for abuse in urgent care patients. *Obstet gynecol*. 91, (4), 511-514.

McLeod, J. (2003). *An introduction to Counselling*. Open University Press.

McLeod, J. (2005). *Εισαγωγή στη Συμβουλευτική*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

McKinnon A. C. (1979): *Sexual Harassment of working women*, New Haven: Yale University Press, pp. 312.

Meams, D. and Thorne, B. (1989). *Person – Centred Counselling in Action*, London: Sage.

Medea, A. & Thompson, K. (1974). *Against rape*. New York: Farrar, Strauss and Giroux.

Messinger, RW, & Eldridge, RM. (1993). *Behind closed doors: The city's response to family violence*. New York Task Force on Family Violence, New York.

Miller, D. & Porter, C. (1983). Self-Blame in Victims of Violence. *Journal of Social Issues*. 39, (2), pp. 139-152.

Mills, L. (1998b), Integrating domestic violence assessment into child protective services intervention: policy and practice implications. Σε A. Roberts (Επιμ.), *Battered women and their families* (pp. 129-158). New York: Springer Publishing

Morley, R. (1994). Preventing Domestic Violence to Women. Paper. 48: POLICE RESEARCH GROUP, CRIME PREVENTION UNIT SERIES.

Muelleman, R., Lenagham, P. & Pakieser, A. (1996). Battered women: injury types. *Annual of emergency medicine*. 28, pp. 486-492.

Muhajarine, N. & D Arcy, C. (1999). Physical Abuse during pregnancy prevalence and risk factors. *JAMC*. 160, pp. 1007-1011.

Norman, M & Nadelson, C. (1976). The rape victim: Psychodynamic considerations. *American Journal of Psychiatry*. 133, pp. 408-413.

Nurius, P., Furrey, J. & Berliner, L. (1992). Coping Capacity Among Women with Abusive Partners. *Violence and Victims*. 7, (3), 229. *Personnel Psychology* 60, pp. 127-162.

Oakley, A., *Sex, Gender and Society*, 1972.

Osatin, A. Short, L. (1998). Intimate Partner Violence and sexual assault: A guide to training materials and programs for health care providers. Σε *National Center for Injury Prevention and control, Centers of disease control and prevention*. Atlanta: National center for J. P. And C.

Palmiari P.A., Fitzgerald L.F. (2005): Confirmatory Factor Analysis of Posttraumatic Stress Symptoms in Sexually Harassed Women In: *Journal of Traumatic Stress*, Vol 18, No.6, pp. 657-666.

Passerini, L. (1992). A memory for Women's History: Promblems of method and interepretation. *Social Science History*. 16, (16), 669-692.

Pollock, K., Moore, J., Coveney, C. & Armstrong, S. (2012). "Configuring the caller in ambiguous encounters: Volunteer handling of calls to Samaritans emotional support services", *Communication & Medicine*, Vol. 9, No 2, pp. 113-123.

Pomerantz, A. (1986). *Extreme case formulations: A new way of legitimating claims*. *Human Studies*, 9, 219-230.

Pryor J, Whalen N.J. (1997): A Typology of Sexual Harassment: Characteristics of the Harassers and the Social Circumstances under which Sexual Harassment occurs. In: Donahue W. (Ed): *Sexual Harassment. Theory Research and Treatment*. Boston. Mealy and Bacon, pp. 129-51.

Resick, P. & Schnicke, M. (1990). Treating Symptoms in Adult Victims of Sexual Assault. *J Interprets Violence*. 5, (4), 488-506.

Romito, P., Gerin, D. (2002.). Asking patients about violence. Survey of 510 women attending social and Health Services in Trieste, Italy. σε *Social Science and Medicine*. τ. 54(12);, pp.1813--1824.

Rose, D. (1986). Worse Than Death. Psychodynamics of Rape Victims and the Need for Psychotherapy. *American Journal of Psychiatry*. 143, (7), pp. 817-824.

Rotendo M, Nguyen D-H. (2001), A Metaanalytic Review of Gender Differences in Perception of Sexual Harassment. In: *Journal of Applied Psychology*, Vol 86, no 5 pp. 914-922.

Rubenstein M. (1988). The dignity of women at work. A report on the Sexual Harassment in the member States of the European Communities. Commission of the European Communities, pp.164.

Sandel, M. (2003). The things every social worker needs to know about domestic violence. *The new Social Worker*. 10, (3), 16-18.

Schiffrin, D. (1987). *Discourse Markers*. Cambridge: Cambridge University Press.

Schorstein, S. (1997). Domestic violence and health care: what every professional needs to know. Sage Publications

Schuker, E. (1979). Psychodynamics and Treatment of Sexual Assault Victims. *Journal of American Academy of Psychoanalysis*. 7, pp. 553-573.

Seeley, K. M. (2000). Cultural psychotherapy. Northvale, NJ: Jason Aronson.

Silver, L. and C.B. Wortman.(1980). Coping with undesirable life events. In Judy Garber and M.E.P. Seligman (eds.), *Human Helplessness: Theory and Applications*. New York: Academic Press.

Simonides J, Volodin W. (1999) (Eds) *Human Rights and Women*. Paris. UNESCO.

Srivastava, S., Pant, M., Abraham, A. & Agrawal, N. (2015). "The Technological Growth in eHealth Services", *Computational and Mathematical Methods in Medicine*, Vol. 2015, διαθέσιμο σε <http://www.hindawi.com/journals/cmmm/2015/894171/>.

Stark & Flitcraft. (1996). Women, Health and Domestic Violence. *Journal of Gender Studies*. 8, (1), pp. 83-102.

Stark, E. & Flitcraft, A. (1988). Violence among intimates: An epidemiological review. In V.B. Van Hasselt, R.L. Morrison, A.S. Bellack & M. Hersen (eds), *Handbook of Violence* (pp. 293-317). New York: Plenum

Steinberg, L. et al (1994). Over time changes in adjustment and competence among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent and neglectful families. *Child Development*, 65, pp.754-770.

Stenson, K., Heimer, G. (2008) Prevalence of experiences of partner violence among female health Staff. In: *Women's Health Issues*. Vol 18. Issue 2, pp. 141-149.

Strauss, M. (1977). Wife beating-How common and why? *VICTIMOLOGY*. 2, (3-4), pp. 443-458.

Sue, D. W, Arredondo, P., & McDavis, R. J. (1992). Multicultural counseling competencies and standards: A call to the profession. *Journal of Counseling & Development*, 70(4), 477-486.

Tieszen, L. (1991). Feminist practice and family violence. In Bricker-Jenkins, M., Hooyman, N. R., &

Gottlieb, N. (eds). *Feminist social work practice in clinical settings*. Newbury: Sage Publications.

Timmermann G. Bajema C. (1999). Incidence and methodology in sexual harassment research in north-western Europe. In: *Women's Studies. International Forum*, Vol. 22, 6, pp.673-681.

Trafficking in Persons Report 2010: <http://www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2010/142760.htm>.

UN General Assembly (1994). "Declaration on the elimination of violence against women" στο <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N94/095/05/PDF/N9409505>.

United States Merit Systems Protection board (1981): *Sexual Harassment in the federal workplace*. Washington DC, pp.187.

Varhanna L., Baguena M.J., Toldo M.P., Belena M.A., Roldan M.C., Diaz A., Østerman K., Bjørkvist K. (2010). Dysfunctional Workplace behaviour among municipal employee's in Spanish and Finnish cities: A cross National Approach. In: *Perceptual Skills*, Vol 110.issue 2, pp. 463-468.

Verloo, M. (2007). Multiple meanings of gender equality critical frame analysis of gender policies in Europe. Central European University Press.

Walker, L. (1979). *The Battered Woman*. New York: Harper and Row.

Walker, L. (1983). The battered woman syndrom. In D. Finkelhor, R.J. Gelles, G.T. Hotaling, and M.A. Strauss (eds) *The Dark Side of Families: Current Family Research*. Newbury Park, California: Sage.

Walker, L. (1985). Gender and Victimization by Intimates. *Journal of Personality*. 53, (2), pp. 179-195.

Walker, L. (1995). Remaining in an Abusive Relationship: An Investment Model Analysis of Non voluntary Dependence. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 21, (6), pp. 558-571.

Wear, C., Kerig, P., (2000). *Developmental Psychopathology: From Infancy through Adolescence*. United States of America: Mc Graw-Hill Companies, Inc.

White V. (1995). Being a feminist in Statutory social Work. *Σε Br. Journal Social Work*. (τ. 25, σ. 143-156). [χ.τ.]: British Association of Social Workers.

White, Smith, Koss, & Figueredo. (2000). Physical and Mental Health Effects of Intimate Partner Violence for Men and Women. *American Journal of Preventive Medicine*. 24, (4), pp. 260-268.

Willness, R.C., Steel P., Lee K. (2007): A Metaanalysis of the Antecedents and Consequences of Workplace Harassment. In: *Personnel Psychology* 60, pp. 127-162.

Wright, B. (1981). The victims of violence. *Nursing Times*, 77, pp. 2045-2046.

Zappone, Katherine (ed.) (2003) "Re-thinking Identity: The Challenge of Diversity". Commissioned by the Joint Equality and Human Rights Forum. www.equality.ie/index.asp?locID=105&docID=75

Ηλεκτρονική πηγή:

www.minocp.gov.gr: Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΕΡΜΗΝΕΙΑ–ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ 3500/2006 ΜΕ ΤΗΝ ΟΠΤΙΚΗ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ

ΝΟΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ (Ν. 3500/2006, Για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ Α΄ 232/24.10.2006, Άρθρα 1-23, 28)

Η ενδοοικογενειακή βία είναι ένα κοινωνικό, διαταξικό φαινόμενο με παγκόσμια διάσταση.

Η βία κατά των γυναικών, όπως αυτή εκδηλώνεται σε όλες της μορφές της, αποτελεί μία σύγχρονη κοινωνική παθολογία, που οφείλεται κυρίως στη διάκριση που υφίστανται οι γυναίκες λόγω των στερεότυπων αντιλήψεων για το ρόλο τους στην κοινωνία.

Η Διάσκεψη του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, θεώρησε το 1993 τη βία κατά των γυναικών ως παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τον ίδιο χρόνο η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ υιοθέτησε τη Διακήρυξη για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών, ενώ το 1995 στο Πεκίνο, η Πλατφόρμα Δράσης συμπεριέλαβε τη βία ως ένα από τα πιο επαχθή και επείγοντα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπισθούν.

Ο ορισμός της βίας κατά των γυναικών αντιστοιχεί στον ορισμό που υιοθετήθηκε το 1995 στην 4^η Παγκόσμια Διάσκεψη και αναφέρεται στις παραγράφους 113 και 118 της Πλατφόρμας Δράσης του Πεκίνου.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 113: Η βία κατά των γυναικών περιλαμβάνει κάθε πράξη βίας που στηρίζεται στο φύλο και έχει ως αποτέλεσμα ή είναι δυνατόν να έχει σαν αποτέλεσμα, τη σωματική, σεξουαλική ή ψυχολογική βλάβη ή πόνο για τις γυναίκες, συμπεριλαμβανομένων των απειλών τέτοιων πράξεων, τον εξαναγκασμό ή την αυθαίρετη στέρηση της ελευθερίας είτε αυτό προκύπτει στην δημόσια είτε στην ιδιωτική ζωή.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 118: Η βία κατά των γυναικών είναι η έκφραση της ιστορικά διαπιστωμένης ανισότητας στις σχέσεις ισχύος μεταξύ ανδρών και γυναικών που οδήγησε στην κυριαρχία των ανδρών επί των γυναικών και στις διακρίσεις κατά των γυναικών, με αποτέλεσμα την παρεμπόδιση της ανάπτυξης των γυναικών συγχρόνως δε αποτελεί έναν από τους πρώτους κοινωνικούς μηχανισμούς στους οποίους οφείλεται η υποταγή των γυναικών στους άνδρες.

Η Έκθεση της Επιτροπής CEDAW (Σύμβαση για την Εξάλειψη των Διακρίσεων κατά των γυναικών, την οποία η Ελλάδα έχει κυρώσει ήδη από 1983) του ΟΗΕ, αξιολογώντας το 2002 την πρόοδο της χώρας στην εξάλειψη των διακρίσεων κατά των γυναικών, στη βάση της ελληνικής Έκθεσης 1996-2000, **συνέστησε την ταχεία υιοθέτηση νομοθεσίας για την ενδοοικογενειακή βία** και την λήψη μέτρων ευαισθητοποίησης-συνειδητοποίησης της κοινωνίας, μέσω των ΜΜΕ και των σχολικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Το νομοσχέδιο για την ενδοοικογενειακή βία παρουσιάστηκε από τον Υπουργό κ. Παπαληγούρα στις **25 Νοεμβρίου 2005, Παγκόσμια Ημέρα για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών** και τέθηκε σε δημόσιο διάλογο. Το νομοσχέδιο με κάποιες τροποποιήσεις ψηφίστηκε στις 24 Οκτωβρίου του 2006 και έγινε νόμος του κράτους με τον αριθμό 3500/2006 «για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και

άλλες διατάξεις» και τέθηκε σε ισχύ στις 25 Ιανουαρίου 2007.

Ο όρος «ενδοοικογενειακή βία» δεν έχει αυστηρά ποινικό περιεχόμενο. Με τον όρο αυτόν περιγράφεται ένα συγκεκριμένο κοινωνικό φαινόμενο: Πρόκειται για τη βία που ασκείται, ως επί το πλείστον, σε βάρος των γυναικών και των παιδιών μέσα στην οικογένεια.

Ο νόμος αποτελείται από συνολικά έξι κεφάλαια: Το πρώτο κεφάλαιο περιέχει γενικούς ορισμούς, το δεύτερο αφορά ρυθμίσεις αστικού δικαίου, το τρίτο περιέχει ποινικές διατάξεις, το τέταρτο αναφέρεται στον πρωτοποριακό θεσμό της ποινικής διαμεσολάβησης, το πέμπτο κεφάλαιο περιέχει δικονομικές διατάξεις και στο έκτο ρυθμίζονται ορισμένα ζητήματα αρωγής των θυμάτων της ενδοοικογενειακής βίας.

Ας δούμε πιο συγκεκριμένα τα άρθρα του νόμου:

Άρθρο 1

[Ορισμοί]

Με το παρόν άρθρο δίνονται οι ορισμοί των εννοιών «ενδοοικογενειακή βία», «οικογένεια» και «θύμα ενδοοικογενειακής βίας».

Σύμφωνα με το άρθρο 1 ... ως ενδοοικογενειακή βία ορίζεται η τέλεση αξιόποινης πράξης σύμφωνα με τα άρθρα 6,7,8 και 9 του παρόντος νόμου, άρθρα τα οποία θα τα αναλύσουμε διεξοδικά στη συνέχεια. Ο νόμος δεν παραθέτει τον εγκληματολογικό ορισμό της ενδοοικογενειακής βίας όπως τον γνωρίζουμε, δηλαδή της βίας που ασκείται μέσα στην οικογένεια στις περισσότερες περιπτώσεις από τον άνδρα κατά της γυναίκας και των παιδιών.

Οι προστατευτικές διατάξεις του νόμου εκτείνονται πέραν της οικογένειας με την παραδοσιακή της μορφή. Αν και ο παραδοσιακός γάμος συνεχίζει να κρατά την πρωτοκαθεδρία ως το κυρίαρχο μοντέλο συμβίωσης, εντούτοις αρκετά είναι τα ζευγάρια που συμβιώνουν χωρίς γάμο με ή χωρίς παιδιά. Στην έννοια του νόμου περιλαμβάνονται και οι μονογονεϊκές οικογένειες αφού ο νόμος (παρ. 2) περιλαμβάνει τον όρο «γονείς».

Μία γυναίκα μπορεί να υπάρξει θύμα κακοποίησης είτε είναι παντρεμένη με τον βίαιο σύντροφο, είτε συνοικεί σε ελεύθερη ένωση. Στον νόμο δίνεται ένας ευρύς ορισμός της οικογένειας. Στην οικογένεια περιλαμβάνονται επίσης και οι συγγενείς μέχρι τέταρτου βαθμού, εφόσον συνοικούν. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του νόμου, ο καθορισμός του τέταρτου βαθμού συγγένειας ως ανώτατου βαθμού οικογενειακής σχέσεως που εμπίπτει στη ρύθμιση του νόμου, επιβάλλεται εκ του λόγου ότι μέχρι τον τέταρτο βαθμό επέρχεται η εξ αδιαθέτου κληρονομική διαδοχή. Πρόσωπα που δεν εμπίπτουν κατά τα ανωτέρω στην έννοια της οικογένειας, αν βιαιοπραγήσουν αντιμετωπίζονται με τις κοινές διατάξεις.

Η χρήση βίας από μέρους του συζύγου και των συγγενών του σε βάρος της γυναίκας, αποτελεί, ακόμα και σήμερα, ένα μελανό σημείο της ιστορίας της ελληνικής οικογένειας.

Εάν η γυναίκα είναι διαζευγμένη ή σε διάσταση (νομική), η σωματική βία και οι απειλές που δέχεται θεωρούνται ενδοοικογενειακή βία και τιμωρούνται σύμφωνα με τις αυστηρές διατάξεις του ν. 3500/2006. Έχει όλα τα δικαιώματα που έχει μία έγγαμη γυναίκα ή μία γυναίκα που συνοικεί με έναν άντρα σε ελεύθερη

ένωση.

Εάν η γυναίκα δέχεται βία από τον άντρα με τον οποίο συμβίωσε σε ελεύθερη ένωση και καταθέσει μήνυση εις βάρος του για τα αδικήματα της σωματικής βλάβης, παράνομη βίας και απειλής, δεν θα εφαρμοστούν οι αυστηρές διατάξεις του ν. 3500/2006, αφού πλέον δεν συνοικούν.

Οι διατάξεις του νόμου εφαρμόζονται και στον μόνιμο σύντροφο της γυναίκας, εφόσον όμως υπάρχει συνοίκηση. Σε αυτήν την περίπτωση ο πρώην σύντροφος θα δικαστεί σύμφωνα με τις διατάξεις του κοινού Ποινικού Δικαίου. Οι αξιόποινες πράξεις του δε θεωρούνται ενδοοικογενειακή βία και δεν εφαρμόζεται η ειδική ρύθμιση του άρθρου 735 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (βλέπε ανάλυση άρθρου 15).

Στο παρόν άρθρο ορίζεται και η έννοια του θύματος ενδοοικογενειακής βίας (παρ. 3). Με αυτό τον τρόπο αναγνωρίζεται το δικαίωμα στο θύμα να διεκδικήσει αποζημίωση για την ηθική βλάβη ή ψυχική οδύνη που έχει υποστεί. Το ανήλικο το οποίο είναι θύμα ακόμα και όταν η πράξη δεν στρέφεται άμεσα εναντίον του αλλά τελείται ενώπιον του, νόμιμα αντιπροσωπευόμενο, μπορεί να ασκήσει ίδια δικαιώματα στο πεδίο του αστικού ή του ποινικού δικαίου.

Άρθρο 2

[Απαγόρευση χρήσης βίας]

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση, σκοπός του νόμου είναι να αντιμετωπισθεί το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας στη βάση των αρχών της ελευθερίας, της αυτοδιάθεσης και της αξιοπρέπειας του ατόμου, ώστε να ενισχυθεί η αρμονική συμβίωση των προσώπων στο πλαίσιο της οικογένειας.

Ο νόμος απαγορεύει την άσκηση βίας κάθε μορφής είτε αυτή συνιστά αξιόποινη πράξη είτε όχι.

Άρθρο 3

[Η ενδοοικογενειακή βία ως τεκμήριο κλονισμού του γάμου]

Κατά τον Αστικό Κώδικα ο κύριος λόγος διαζυγίου είναι ο ισχυρός κλονισμός του γάμου. Αυτός που ισχυρίζεται ότι έχει επέλθει ισχυρός κλονισμός στο γάμο του, αυτός οφείλει και να τον αποδείξει. Για τη διευκόλυνση της αποδείξεώς του, ο Αστικός Κώδικας ορίζει τεκμήρια κλονισμού τη μοιχεία, διγαμία την κακόβουλη εγκατάλειψη ή επιβολή ζωής. Με το νόμο 3500/2006 προστέθηκε στα τεκμήρια του άρθρου 1439 η άσκηση ενδοοικογενειακής βίας. Το θύμα της ενδοοικογενειακής βίας φέρει το βάρος της απόδειξης.

Άρθρο 4

[Σωματική βία σε βάρος ανηλίκων]

Ο νόμος απαγορεύει την άσκηση σωματικής βίας σε βάρος ανηλίκου ως μέσο σωφρονισμού στο πλαίσιο της ανατροφής του, με τη ρητή διευκρίνιση στην αιτιολογική έκθεση ότι η σωματική τιμωρία δεν

περιλαμβάνεται στα επιτρεπτά μέτρα του άρθρου 1518 του Αστικού Κώδικα, το οποίο ορίζει ότι η λήψη σωφρονιστικών μέτρων επιτρέπεται μόνο εφόσον αυτά είναι παιδαγωγικώς αναγκαία και δεν θίγουν την αξιοπρέπεια του τέκνου. Η ανατροφή που συνιστά τη σημαντικότερη λειτουργία της επιμέλειας αντικείμενο έχει τη φροντίδα για τη σωματική και ψυχική υγεία του τέκνου, την ανάπτυξη και την ικανοποίηση των αναγκών του, την ασφάλειά του, την ηθική και κοινωνική διαπαιδαγώγηση, την ψυχική και πνευματική καλλιέργεια καθώς και τη διάπλαση του χαρακτήρα του. Εξάλλου, υπό τον ατυχή όρο « σωφρονιστικά μέτρα» που αναφέρεται στην άνω διάταξη, νοούνται τα παιδαγωγικά μέτρα συμμόρφωσης του τέκνου που έχει υποπέσει σε παράπτωμα, όπως είναι οι συνηθισμένες επιπλήξεις, παρατηρήσεις, η απαγόρευση εξόδου η στέρηση ψυχαγωγικών εκδηλώσεων, χρημάτων κ.ά.

Η λήψη των σωφρονιστικών μέτρων από τους γονείς που έχουν την επιμέλεια του τέκνου τελεί υπό την προϋπόθεση ότι είναι παιδαγωγικά αναγκαία και δεν θίγουν την αξιοπρέπεια του τέκνου. Παιδαγωγικώς αναγκαία είναι τα σωφρονιστικά μέτρα που, σύμφωνα με τους κανόνες της παιδαγωγικής επιστήμης, βοηθούν την ανάπτυξη του ψυχικού κόσμου του τέκνου, του ήθους και της συμπεριφοράς του γενικά. Σωφρονιστικά μέτρα που θίγουν την αξιοπρέπεια του τέκνου είναι τα αντικειμενικώς ικανά να θίξουν την αξιοπρέπεια του ανηλίκου και είναι αδιάφορο αν στη συγκεκριμένη περίπτωση την έθιξαν πραγματικά. Τέτοια σωφρονιστικά μέτρα είναι οι σωματικές ποινές που θίγουν το συναίσθημα της αιδούς, του σεβασμού ή εκθέτουν το τέκνο ενώπιον τρίτων. Οι σωματικές ποινές ακόμη και οι ελαφρές, αφενός θίγουν την αξιοπρέπεια του ανηλίκου και αφετέρου είναι παιδαγωγικώς απαράδεκτες και επομένως δεν είναι ποτέ επιτρεπτά σωφρονιστικά μέτρα.

Η σωματική βία σε βάρος τέκνου συνιστά περίπτωση κακής άσκησης της γονικής μέριμνας και της επιμέλειας και για το λόγο αυτόν επιφέρει τις συνέπειες του άρθρου 1532 του Αστικού Κώδικα, το οποίο ορίζει ότι σε περίπτωση κακής άσκησης της γονικής μέριμνας το δικαστήριο μπορεί, εφόσον το ζητήσουν ο άλλος γονέας, οι πλησιέστεροι συγγενείς του τέκνου, ο εισαγγελέας ή και αυτεπαγγέλτως, να διατάξει οποιοδήποτε πρόσφορο μέτρο. Ειδικότερα σύμφωνα με το άρθρο 1532 του Αστικού Κώδικα, το δικαστήριο μπορεί να αφαιρέσει από τον ένα γονέα την άσκηση της γονικής μέριμνας ολικά ή μερικά και να την αναθέσει αποκλειστικά στον άλλο ή, αν συντρέχουν και στο πρόσωπο αυτού οι προϋποθέσεις της κακής άσκησης της επιμέλειας του τέκνου, να αναθέσει την φροντίδα του τέκνου ή ακόμα και την επιμέλειά του, ολικά ή μερικά, σε τρίτον ή και να διορίσει επίτροπο. Ως σωματική βία πρέπει να αντιμετωπίζεται κάθε πράξη επιβολής πόνου ή σωματικής δυσφορίας σε ανήλικο, με σκοπό το σωφρονισμό ή τον έλεγχο της συμπεριφοράς του.

Αν οι γονείς επιβάλλουν στο τέκνο τους ποινή που έχει ληφθεί καθ' υπέρβαση των ορίων της ΑΚ 1518 θα υποστούν αστικές κυρώσεις (ΑΚ1532-1533) για κακή άσκηση της γονικής μέριμνας καθώς και ποινικές κυρώσεις (Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, Οικογ.Δίκαιο ΙΙ σελ. 229 Δεληγιάννης-Κούσουλας, Οικογ. Δίκαιο σελ281, Ι.Μ. «Η παιδική ηλικία ως αυτοτελές έννομο αγαθό στο Ποινικό Δίκαιο ΝοΒ 1984, 1113, Πουλιάδης σε ΑΚ Γ. –Σ.υ εκδ.2003, αριθμ.1518 σελ. 262-264).

Επίσης με το άρθρο αυτό εναρμονίσθηκε η νομοθεσία στις συστάσεις διεθνών Οργανισμών για τα δικαιώματα του παιδιού.

Άρθρο 5

[Χρηματική Ικανοποίηση]

Το θύμα ενδοοικογενειακής βίας δύναται να αξιώσει χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης δηλώνοντας παράσταση πολιτικής αγωγής στην ποινική δίκη. Παράλληλα δύναται να καταθέσει ενώπιον του αρμοδίου δικαστηρίου και αγωγή αποζημίωσης λόγω ηθικής βλάβης.

Άρθρο 6

[Ενδοοικογενειακή σωματική βλάβη]

Με το παρόν άρθρο αντιμετωπίζονται οι σοβαρότερες μορφές ενδοοικογενειακής σωματικής βλάβης.

Οι δύο πρώτες παράγραφοι αποτελούν διακεκριμένες παραλλαγές των πράξεων, όπως προβλέπονται στα άρθρα 308,309 και 310 του Ποινικού Κώδικα. Οι μορφές ελαφράς και ασήμαντης σωματικής βλάβης εξακολουθούν μεν να αποτελούν αξιόποινη συμπεριφορά κατά των Ποινικό Κώδικα αλλά δεν τιμωρούνται με τον παρόντα νόμο. Κατ' εξαίρεση σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο τιμωρείται ως ενδοοικογενειακή σωματική βλάβη και η εντελώς ελαφρά κάκωση ή βλάβη της υγείας του θύματος, εφόσον ο δράστης την προξενεί με συνεχή συμπεριφορά.

Ο παρόν νόμος παρέχει αυξημένη προστασία στην έγκυο, στο ανήλικο μέλος της οικογένειας αλλά και σε κάθε άλλο μέλος της, το οποίο για οποιοδήποτε λόγο αδυνατεί να αντισταθεί στην ενδοοικογενειακή σωματική βλάβη που τελείται σε βάρος του (π.χ. επειδή είναι ανάπηρο, κατάκοιτο ή ηλικιωμένο)

Τιμωρείται η σωματική βλάβη που τελείται κατά εγκύου, ανεξαρτήτως προσβολής του εμβρύου, η οποία πράξη τιμωρείται κατά το άρθρο 304 Α.

Τιμωρείται ο σωματικός και ψυχικός βασανισμός του θύματος ως αυτοτελώς τιμωρούμενο έγκλημα, ιδίως με πράξεις εγκλεισμού ή απομόνωσης (παρ.4)

Τέλος με την παρ.5 παρέχεται προστασία της σωματικής και ψυχικής ακεραιότητας όλων εκείνων των προσώπων που διαμένουν σε φορείς παροχής κοινωνικής μέριμνας, έτσι ώστε να αποτραπούν φαινόμενα πρόκλησης ή ψυχικού πόνου από τους εργαζόμενους στους εν λόγω φορείς

Άρθρο 7

[Ενδοοικογενειακή παράνομη βία και απειλή]

Με το άρθρο 7 αντιμετωπίζονται οι σοβαρότερες προσβολές της προσωπικής ελευθερίας του θύματος ενδοοικογενειακής βίας. Πρόκειται και στην περίπτωση αυτή για διακεκριμένες παραλλαγές των άρθρων 330 και 333 ΠΚ.

Σύμφωνα με το νόμο, ως αδικήματα ενδοοικογενειακής βίας ορίζονται, μεταξύ άλλων, η σωματική βλάβη, η παράνομη βία και η απειλή. Πουθενά στο νόμο δεν αναφέρεται ως αδίκημα ενδοοικογενειακής

βίας η ψυχολογική βία. Η απειλή είναι μία μορφή ψυχολογικής βίας αλλά υπάρχουν πολλές μορφές ψυχολογικής βίας οι οποίες μένουν ατιμώρητες.

Άρθρο 8

[Βιασμός και κατάχρηση σε ασέλγεια]

Το άρθρο αυτό τροποποίησε τις διατάξεις των άρθρων 336 παρ.1 και 338 παρ. 1 ΠΚ, απαλείφοντας τον όρο « εξώγαμη» ώστε ο βιασμός και η κατάχρηση σε ασέλγεια να καθίστανται αξιόποινα και όταν τελούνται εντός γάμου.

Μέχρι και την ψήφιση του νόμου για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας, αναγνωριζόταν το δικαίωμα και η υποχρέωση της συζύγου στη σεξουαλική επαφή. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του νόμου, η απαξία του συζυγικού βιασμού αναγνωρίζεται πλέον από όλα τα σύγχρονα κράτη τα οποία έχουν προσαρμόσει σχετικά τις νομοθεσίες τους. Αλλά και στην ελληνική έννομη τάξη δεν είναι πλέον υποστηρίξιμο το επιχείρημα ότι οι σύζυγοι είναι υποχρεωμένοι να εξαναγκάζουν αλλήλους προς γενετήσια συνεύρεση.

Άρθρο 9

[Ενδοοικογενειακή προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας]

Με το παρόν άρθρο αντιμετωπίζονται οι ενδοοικογενειακές προσβολές της γενετήσιας αξιοπρέπειας. Η σοβαρότητα της επίθεσης κατά γενετήσιας αξιοπρέπειας δεν αναφέρεται εν προκειμένω στη βαναυσότητα της προσβολής αλλά στη βαναυσότητα του τρόπου με τον οποίο διαπράχθηκε (ιδιαίτερα ταπεινωτικός λόγος ή έργο). Η παραπάνω περίπτωση είναι επιβαρυντική όταν το θύμα είναι ανήλικος και τιμωρείται ο δράστης με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον έξι μηνών

Άρθρο 10

[Παρακώλυση απονομής της δικαιοσύνης]

Με το παρόν άρθρο τιμωρείται η παρακώλυση απονομής της δικαιοσύνης με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών μέχρι τριών ετών.

Άρθρα 11-13

[Προϋποθέσεις, Διαδικασία και Ποινικές συνέπειες της Ποινικής Διαμεσολάβησης]

Στα άρθρα 11, 12 και 13 του νόμου προβλέπεται ο θεσμός της ποινικής διαμεσολάβησης. (Με την εισαγωγή του θεσμού αυτού συμμορφώθηκε η χώρα μας προς την Απόφαση-Πλαίσιο του Συμβουλίου της

ΕΕ της 15.3.2001 «Σχετικά με το καθεστώς των θυμάτων σε ποινικές διαδικασίες» (ΕΕ L 82/22.3.2001), το άρθρο 10 της οποίας επιβάλλει στα κράτη μέλη την προώθηση της διαμεσολάβησης σε ποινικές υποθέσεις το αργότερο μέχρι την 22.3.2006).

Πρόκειται για μία διαδικασία η οποία κινείται μόνον εφόσον τα εγκλήματα ενδοοικογενειακής βίας που τελέσθηκαν έχουν πλημμεληματικό χαρακτήρα και μόνο εάν το ζητάει ο δράστης και συναινέσει σ' αυτό και το θύμα. Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση του ΣχΝ, σκοπός του νομοθέτη ήταν να καταστεί «πιο φιλικό το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης για τη συγκεκριμένη κατηγορία των θυμάτων, ώστε αυτά αφενός μεν να έχουν περισσότερα κίνητρα να καταγγέλλουν την πράξη, αφετέρου δε να τους παρέχεται η δυνατότητα να μετάσχουν σε μία διαδικασία που σκοπό θα έχει να τα βοηθήσει να συζητήσουν και να θέσουν τέρμα στις σχετικές συμπεριφορές με τη βοήθεια ενός αμερόληπτου τρίτου»

Αφετηρία της ποινικής διαμεσολάβησης είναι είτε η έναρξη της προκαταρκτικής εξέτασης μετά από έγκληση του θύματος ή καταγγελία τρίτου είτε η κίνηση της διαδικασίας του αυτοφώρου.

Στις περισσότερες περιπτώσεις εγκλημάτων ενδοοικογενειακής βίας, ο δράστης δε συλλαμβάνεται επ' αυτοφώρω. Αυτό συμβαίνει είτε γιατί η γυναίκα δεν καταθέτει αμέσως μήνυση, είτε γιατί ο δράστης μπορεί να κρύβεται για να αποφύγει τη σύλληψή του, όταν η γυναίκα καταθέσει αμέσως μήνυση, είτε γιατί η αστυνομία αδυνατεί να τον καταδιώξει λόγω φόρτου εργασίας, λόγω έλλειψης δυνάμεων κτλ.

Στην περίπτωση που ο βίαιος δράστης συλληφθεί επ' αυτοφώρω, ο αρμόδιος για την ποινική δίωξη εισαγγελέας διερευνά τη δυνατότητα ποινικής διαμεσολάβησης. Αν τα διάδικα μέρη δεν συμφωνήσουν να συνδιαλλαγούν, η ποινική δίκη κινείται σύμφωνα με τα ισχύοντα. Εάν τα διάδικα μέρη συμφωνήσουν να συνδιαλλαγούν, η διαδικασία έχει ως εξής: Δράστης και θύμα εξετάζονται -με ή χωρίς την παρουσία δικηγόρων- από τον αρμόδιο εισαγγελέα ενδοοικογενειακής βίας. Το θύμα θα καταθέσει την ιατρική γνωμάτευση από το νοσοκομείο ή ιατρικό κέντρο προκειμένου να πιστοποιήσει τις σωματικές του βλάβες. Σε περίπτωση που έχει εξετασθεί από ιατροδικαστή, η ιατροδικαστική έκθεση θα είναι μέσα στη δικογραφία. Ο δράστης θα υπογράψει ένα χαρτί στο οποίο θα υπόσχεται ότι δε θα τελέσει στο μέλλον οποιαδήποτε πράξη ενδοοικογενειακής βίας (λόγος τιμής) και εάν η γυναίκα ζητήσει από τον εισαγγελέα να φύγει ο βίαιος άνδρας από το σπίτι, θα πρέπει αυτός να δεχτεί να μείνει εκτός οικογενειακής κατοικίας για όσο χρονικό διάστημα ορίσει ο εισαγγελέας. Είναι ο πιο γρήγορος τρόπος να φύγει ο βίαιος άντρας από το σπίτι (πάντα στο πλαίσιο της αυτόφωρης σύλληψης). Ο εισαγγελέας θα ορίσει ένα συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο, κάποιους μήνες απομάκρυνσής του. Η γυναίκα-θύμα μπορεί παράλληλα με τη διαδικασία ποινικής διαμεσολάβησης, να καταθέσει και αίτηση ασφαλιστικών μέτρων για να πετύχει την οριστική απομάκρυνση του δράστη από την οικογενειακή κατοικία. Ο εισαγγελέας θα διατάξει να παρακολουθήσει ο βίαιος άντρας ειδικό συμβουλευτικό-θεραπευτικό πρόγραμμα για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας σε δημόσιο φορέα. Εάν είναι εξαρτημένος από ουσίες (αλκοόλ, ναρκωτικά) θα παραπεμφθεί σε ειδικό κέντρο αποτοξίνωσης.

Επίσης σύμφωνα με το νόμο ο δράστης θα πρέπει να αποκαταστήσει τις συνέπειες που προκλήθηκαν από την πράξη του και να καταβάλλει εύλογη χρηματική ικανοποίηση στο θύμα.

Στην περίπτωση που κατατεθεί μήνυση και ο βίαιος άντρας δεν συλληφθεί επ' αυτοφώρω, η διαδικασία σύμφωνα με το νόμο είναι η εξής:

α) Εάν έχει κατατεθεί μήνυση στην αστυνομία, η δικογραφία που θα σχηματιστεί από τα αστυνομικά όργανα για τα αδικήματα που έχει διαπράξει ο βίαιος άντρας αποστέλλεται μαζί με την ιατροδικαστική

έκθεση στον αρμόδιο εισαγγελέα. Αυτός θα εξετάσει τη δικογραφία και θα καλέσει τους διαδίκους να δηλώσουν εάν συμφωνούν στην έναρξη της διαδικασίας της ποινικής διαμεσολάβησης.

β) Εάν έχει κατατεθεί μήνυση απευθείας στην εισαγγελία (συνήθως με δικηγόρο αλλά δεν γίνεται συχνά), ο εισαγγελέας θα εξετάσει το βάσιμο της μήνυσης, τα έγγραφα που προσκομίσθηκαν μέσα στη δικογραφία (γνωματεύσεις από νοσοκομείο, πιστοποιητικό νοσηλείας, παλαιότερες ιατρικές γνωματεύσεις) και θα καλέσει τους διαδίκους να δηλώσουν εάν συμφωνούν στην έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης.

Αν και ο νόμος έχει συμπληρώσει σχεδόν τέσσερα (4) χρόνια εφαρμογής, η πλειονότητα των δραστών που υποσχέθηκαν ότι δεν θα τελέσουν στο μέλλον οποιαδήποτε πράξη ενδοοικογενειακής βίας, βρίσκονται ακόμη υπό την τριετή «δοκιμασία» της ποινικής διαμεσολάβησης. Ο πρωτοποριακός θεσμός όμως της ποινικής διαμεσολάβησης δεν επέφερε τα προσδοκώμενα αποτελέσματα λόγω της έλλειψης ειδικών θεραπευτικών-συμβουλευτικών προγραμμάτων, ειδικά στην επαρχία.

Επίσης η προϋπόθεση του άρθρου 11 παρ. 2 εδάφιο γ, ο βίαιος άντρας να άρει ή να αποκαταστήσει, εφόσον είναι δυνατόν, αμέσως τις συνέπειες που προκλήθηκαν από την πράξη και να καταβάλλει εύλογη χρηματική ικανοποίηση στον παθόντα, έχει πέσει σε αχρηστία.

Σημαντικό πρόβλημα είναι το γεγονός ότι οι περισσότεροι βίαιοι, εξαρτημένοι από ουσίες, άντρες, όταν παραπέμπονται από εισαγγελέα σε ειδικό θεραπευτικό πρόγραμμα απεξάρτησης, στο πλαίσιο της διαδικασίας της ποινικής διαμεσολάβησης, δεν μετέχουν στη διαδικασία απεξάρτησης και το ίδιο το πρόγραμμα δεν ασκεί καμία πίεση αφού δεν νοείται συμμετοχή στη διαδικασία της απεξάρτησης χωρίς τη βούληση του εξαρτημένου.

Άρθρο 14

[Αστικές Συνέπειες]

Ο νόμος ορίζει ότι η συμφωνία για την ποινική διαμεσολάβηση δεν αποτελεί λόγο συγγνώμης του θύματος έναντι του δράστη, ώστε να αποσβήνεται το δικαίωμα του διαζυγίου. Η γυναίκα-θύμα δύναται να δώσει τη συναίνεσή της στην έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης και να προχωρήσει και σε διαδικασίες διαζυγίου. Εάν ο δράστης δεν συμμορφωθεί με τους όρους της ποινικής διαμεσολάβησης, διακόπτεται η διαδικασία και προκαλείται αναδρομική άρση των επελθόντων αποτελεσμάτων και το θύμα μπορεί να ζητήσει με αγωγή από αδικοπραξία τις χρηματικές αξιώσεις του. Ο δράστης μπορεί να συνυπολογίσει ότι κατέβαλλε στη γυναίκα-θύμα.

Άρθρο 15

[Προσωρινή ρύθμιση κατάστασης]

Περιοριστικούς όρους μπορεί να επιβάλλει και το Μονομελές Πρωτοδικείο κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων. Σύμφωνα με το άρθρο 735 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας («Επί προσωπικών σχέσεων συζύγου και παιδιών. Μετοίκηση»), όπως διαμορφώθηκε με την προσθήκη του τελευταίου

εδαφίου του ως άρθρου, ορίζεται ότι:

«Το δικαστήριο έχει το δικαίωμα να διατάξει κάθε πρόσφορο ασφαλιστικό μέτρο που υπαγορεύεται από τις περιστάσεις, για τη ρύθμιση των σχέσεων των συζύγων από το γάμο και των σχέσεων γονέων και τέκνων, ιδίως να διατάξει τη μετοίκηση ενός από τους συζύγους, να ορίσει ποια πράγματα δικαιούται αυτός να παραλάβει για τη χωριστή του εγκατάσταση, να καθορίσει τον τρόπο με τον οποίο ο κάθε σύζυγος θα χρησιμοποιεί το ακίνητο όπου διαμένουν ή τα έπιπλα και σκεύη που χρησιμοποιούν από κοινού, να ορίσει το γονέα στον οποίο ανήκει προσωρινά η άσκηση της γονικής μέριμνας να αφαιρέσει από τους γονείς τη γονική μέριμνα εν όλω ή εν μέρει και να ρυθμίσει τα σχετικά με την επικοινωνία με το τέκνο. Σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας μπορεί να διατάσσεται ιδίως η απομάκρυνση του καθ' ου από την οικογενειακή κατοικία, η μετοίκηση του, η απαγόρευση να προσεγγίζει τους χώρους κατοικίας ή και εργασίας του αιτούντος, κατοικίες στενών συγγενών του, τα εκπαιδευτήρια των παιδιών και ξενώνες φιλοξενίας».

Ασφαλιστικά μέτρα είναι μία γρήγορη (σχετικά) διαδικασία η οποία οδηγεί στην έκδοση προσωρινής απόφασης. Χρονικά υπολογίζεται ότι από τη στιγμή που θα κατατεθεί η αίτηση μέχρι και την έκδοση της απόφασης θα χρειαστεί, στην καλύτερη των περιπτώσεων, γύρω στους πέντε-έξι μήνες. Με τη διαδικασία αυτή συνήθως ρυθμίζονται θέματα μετοίκησης, επιμέλειας τέκνων, διατροφής συζύγου και τέκνων, και παράδοσης κινητών πραγμάτων. Είναι η πιο γρήγορη διαδικασία αλλά δεν έχει άμεσα αποτελέσματα στο θέμα της απομάκρυνσης του βίαιου συντρόφου.

Η μόνη λύση για την άμεση απομάκρυνση του βίαιου συντρόφου από την οικογενειακή κατοικία είναι να ζητήσει η γυναίκα προσωρινή διαταγή. Εκδίδεται κατ' εξαίρεση και μόνο όταν υπάρχει απόλυτη ανάγκη.

Στις περιπτώσεις όπου η γυναίκα έχει σοβαρό τραυματισμό, ο οποίος αποδεικνύεται με ιατροδικαστικές εκθέσεις και γνωματεύσεις από δημόσιο νοσοκομείο, το αίτημα γίνεται συνήθως δεκτό και εκδίδεται προσωρινή διαταγή άμεσης απομάκρυνσης του δράστη από την οικογενειακή εστία. Αν η γυναίκα έχει σωρεύσει και αίτημα περιοριστικών όρων (σύμφωνα με το άρθρο 15, βλ. ανωτέρω) έχει μεγάλες πιθανότητες να γίνει δεκτό. Ο δικαστής θα εξετάσει όλα τα αποδεικτικά στοιχεία, θα ακούσει και τις δύο πλευρές και θα εκδώσει απόφαση στηριζόμενη στα πραγματικά περιστατικά.

Η διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων με αίτημα τη μετοίκηση του βίαιου συντρόφου – σχεδόν πάντα, όταν υπάρχουν τέκνα σωρεύεται και αίτημα επιμέλειας και διατροφής των ανήλικων τέκνων - ενδείκνυται και συνιστάται σε εκείνες τις περιπτώσεις όπου η γυναίκα δε διατρέχει κίνδυνο για τη ζωή της και τη σωματική της ακεραιότητα.

Από τη στιγμή που θα κοινοποιηθεί η αίτηση στον βίαιο σύντροφο μέχρι τη συζήτηση και την έκδοση της απόφασης θα περάσει ένα χρονικό διάστημα τριών –τεσσάρων μηνών, όπου η γυναίκα θα μένει μαζί με το βίαιο σύντροφο. Εάν κινδυνεύει η γυναίκα δεν πρέπει να περιμένει την έκδοση της απόφασης. Στη περίπτωση αυτή η γυναίκα θα φύγει πριν κοινοποιηθεί η αίτηση στον βίαιο σύντροφο και θα πρέπει να φροντίσει να έχει όσα περισσότερα αποδεικτικά στοιχεία.

Εάν δεν υπάρχει σοβαρός κίνδυνος για τη ζωή της γυναίκας και τη σωματική της ακεραιότητα, είναι καλύτερα να περιμένει την έκδοση της απόφασης που θα ρυθμίζει το θέμα της οικογενειακής στέγης. Ειδάλλως υπάρχει κίνδυνος ο βίαιος άντρας να ισχυριστεί ότι τον εγκατέλειψε η σύζυγός του και να εκμεταλλευτεί τη φυγή της για να πάρει την επιμέλεια των παιδιών.

Άρθρο 16

[Παραγραφή]

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ΣχΝ, η δεδομένη αδυναμία των ανηλίκων να καταγγείλουν έγκαιρα πράξεις ενδοοικογενειακής βίας που τελούνται σε βάρος τους έχει ως αποτέλεσμα τα εγκλήματα αυτά να παραγράφονται.

Επιπλέον, για να αποτραπεί το ενδεχόμενο της παραγραφής των εγκλημάτων αυτών εν επιδικία, επειδή είναι πιθανό να παρέλθει ικανός χρόνος από την τέλεσή τους μέχρι την ενηλικίωση του παθόντα και την έκδοση αμετάκλητης απόφασης προβλέπεται ότι η αναστολή της παραγραφής, ειδικά για τα εγκλήματα του παρόντος νόμου, δεν έχει χρονικό περιορισμό δηλαδή η εκδίκαση των πλημμελημάτων μπορεί να γίνει και μετά την παρέλευση οκτώ ετών από τον χρόνο τελέσεώς τους.

Άρθρο 17

[Ποινική δίωξη]

Με το άρθρο 17 παρ. 1 θεσπίζεται η αυτεπάγγελη δίωξη των σχετικών με την ενδοοικογενειακή βία εγκλημάτων. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ΣχΝ, με αυτό τον τρόπο αποτρέπεται κάθε συναλλαγή ή προσπάθεια επηρεασμού του παθόντος εκ μέρους του δράστη, προκειμένου ο τελευταίος να αποφύγει την τιμωρία του.

Το έγκλημα του άρθρου 6 αναφέρεται στην ενδοοικογενειακή σωματική βλάβη. Το έγκλημα του άρθρου 7 αναφέρεται στην ενδοοικογενειακή παράνομη βία και απειλή. Το έγκλημα του άρθρου 9 αναφέρεται στην ενδοοικογενειακή προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας, ενώ το έγκλημα του άρθρου 10 αναφέρεται στην παρακώλυση απονομής της δικαιοσύνης.

Τα εγκλήματα που απασχολούν περισσότερο την αστυνομία και τις δικαστικές αρχές είναι αυτά των άρθρων 6 και 7, ήτοι τα εγκλήματα της ενδοοικογενειακής σωματικής βλάβης και ενδοοικογενειακής παράνομης βίας και απειλής, κοινώς ξυλοδαρμοί και απειλές. Τα αδικήματα αυτά διώκονται πλέον αυτεπάγγελα. Δηλαδή δεν είναι απαραίτητο η γυναίκα-θύμα να καταθέσει έγκληση κατά του βίαιου συντρόφου της, όπως απαιτούνταν πριν από την ψήφιση και εφαρμογή του ν.3500/2006, αλλά η αστυνομία είναι υποχρεωμένη να επιληφθεί τέτοιων περιστατικών, όταν αυτά υποπέσουν στην αντίληψή της.

Με την παράγραφο 2 προβλέπεται και στις περιπτώσεις των πλημμελημάτων ενδοοικογενειακής βίας η ίδια διαδικασία που προβλέπεται για τα επ' αυτοφώρω καταλαμβανόμενα εγκλήματα. Σκοπός της ως άνω ρύθμισης ήταν να αποφευχθεί η χρονοβόρος διαδικασία που θα ακύρωνε τα αποτελέσματα της αυτεπάγγελης ποινικής επέμβασης της πολιτείας εναντίον των συγκεκριμένων αξιόποινων πράξεων. Η πράξη και η πραγματικότητα είναι όμως τελείως διαφορετική.

Άρθρο 18

[Περιοριστικοί όροι]

Περιοριστικούς όρους μπορεί να επιβάλλει και το αρμόδιο δικαστήριο στο οποίο παραπέμπεται να δικασθεί ο κατηγορούμενος ή ο αρμόδιος ανακριτής ή το δικαστικό συμβούλιο και οποιοί όροι δύναται να διαταχθούν οποτεδήποτε μέχρι την έκδοση της απόφασης. Η επιβολή των περιοριστικών όρων αποσκοπεί στην αποκατάσταση της οικογενειακής γαλήνης και αρμονίας πλην όμως σε κάποιες περιπτώσεις δεν επιφέρουν το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα.

Άρθρο 19

[Εξέταση μαρτύρων]

Η τυχόν ένορκη εξέταση των μελών της οικογένειας σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας δεν επάγεται ακυρότητα, το μεν διότι δεν την απαγγέλει ο νόμος, το δε διότι δεν άπτεται των δικαιωμάτων του κατηγορούμενου, καθόσον η διάταξη αυτή τέθηκε για να αποτρέψει περιπτώσεις σύγκρουσης καθηκόντων.

Με το άρθρο 19 προβλέπεται καταρχήν ότι οι ανήλικοι δεν κλητεύονται ως μάρτυρες στο δικαστήριο, αλλά διαβάζεται η κατάθεση που λήφθηκε κατά την προδικασία, εκτός και αν η παρουσία τους στο δικαστήριο κρίνεται επιβεβλημένη για τη διερεύνηση της υπόθεσης. Ο περιορισμός του κατηγορούμενου να εξετάσει μάρτυρες κατηγορίας – ανηλίκους στο ακροατήριο είναι κατ' αρχήν εφικτός, αφού μετά από σχετική στάθμιση ο νομοθέτης προέκρινε την ανάδειξη του συμφέροντος προστασίας του ανηλίκου. Τούτο όμως το συμφέρον υπό την προϋπόθεση ότι δεν θα καταργηθεί και ο πυρήνας του δικαιώματος του κατηγορούμενου. Αυτό θα επιτευχθεί με την ενεργοποίηση της διάταξης του άρθρου 219 παρ.2 ΚΠΔ. (Παναγιώτης Μπρακουμάτσος, Αντεισαγγελέα Εφετών, Ενδοοικογενειακή Βία: Προοπτικές μετά το Ν. 3500/06, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 2008, σελ. 211-212).

Άρθρο 20

[Υποχρέωση τήρησης εχεμύθειας]

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ΣχΝ, με το άρθρο 20 θεσπίζεται η ειδικότερη υποχρέωση των ανακριτικών υπαλλήλων που άσκησαν ανακριτικά καθήκοντα σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας να τηρούν το απόρρητο της ανάκρισης σχετικά με την ταυτότητα των εμπλεκομένων (παρ.1).

Η ρητή συνταγματική επιταγή για το απαραβίαστο της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του ατόμου (άρθρο 9 παράγραφος 1 του Συντάγματος) ενεργοποιείται και προς την κατεύθυνση αυτή. Σύμφωνα με την παράγραφο 1 απαγορεύεται κατά το στάδιο της προανάκρισης που διενεργείται στο πλαίσιο της αυτόφωρης διαδικασίας από τις αρμόδιες αρχές να ανακοινώνονται σε οποιονδήποτε και με οποιονδήποτε τρόπο τα στοιχεία του δράστη και του θύματος σε έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας.

Με τον τρόπο αυτό επιδιώκεται να αποτραπεί ο στιγματισμός της οικογένειας στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον της και οι εξαιρετικά δυσμενείς του συνέπειες σε όλα τα μέλη της, κυρίως όμως στα ανήλικα.

Άρθρο 21

[Κοινωνική συμπαράσταση]

Η ενημέρωση των γυναικών-θύματα όσο και των αρμοδίων φορέων έχει ανατεθεί στις αστυνομικές αρχές, καθώς η αστυνομία είναι συνήθως η πρώτη αρχή που επιλαμβάνεται ενός περιστατικού ενδοοικογενειακής βίας.

Άρθρο 22

[Ευεργέτημα πενίας]

Κατά το άρθρο 22, το προβλεπόμενο στον ΚΠολΔ (194 επ.) ευεργέτημα πενίας παρέχεται στο θύμα της ενδοοικογενειακής βίας και αν ακόμη τούτο είναι εύπορο, εφόσον εκ των πραγμάτων αδυνατεί να καταβάλει άμεσα (π.χ. ο βίαιος σύντροφος παρακρατά βιβλιάρια καταθέσεων, πιστωτικές κάρτες, μετρητά του θύματος κ.λπ.) τα έξοδα της δίκης για την προσωρινή ρύθμιση της κατάστασης, εξαιτίας του περιστατικού ενδοοικογενειακής βίας.

(Δυστυχώς η ως άνω διάταξη σπάνια εφαρμόζεται στην πράξη).

Άρθρο 23

[Υποχρεώσεις των εκπαιδευτικών]

Στο παρόν άρθρο αναφέρεται η υποχρέωση των εκπαιδευτικών – δημόσιας, ιδιωτικής εκπαίδευσης και Μονάδων Προσχολικής Αγωγής –όταν πληροφορούνται ή διαπιστώνουν ότι έχει διαπραχθεί σε βάρος μαθητή έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας, να ενημερώνουν το διευθυντή της σχολικής μονάδας, ο οποίος στην συνέχεια «αναφέρει» την αξιόποινη πράξη στον εισαγγελέα ή στην πλησιέστερη αστυνομική αρχή.

Μετά την ψήφιση του ν. 3500/2006, το Υπουργείο Παιδείας απέστειλε εγκύκλιο σε όλα τα σχολεία προκειμένου να ενημερωθούν οι εκπαιδευτικοί.

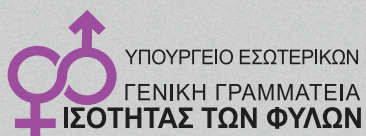
ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

A/α	Τίτλος Κεφαλαίου	Συγγραφέας
	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	Λίμπυ Τατά Αρσέλ
1	ΚΕΦΑΛΑΙΟ - ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ	
1.1	Ταυτότητες φύλου. Κοινωνικές διαφορές	Ελένη Ζορμπά
1.2	Μορφές βίας	Λίμπυ Τατά Αρσέλ
2	ΚΕΦΑΛΑΙΟ - Η ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ	
2.1	Αντιλήψεις για τη βία και σεξισμός	Μαρία Τόπα
2.2	Κοινωνικές διαστάσεις της ενδοοικογενειακής βίας	Ελένη Ζορμπά
2.3	Σωματικές και ψυχολογικές συνέπειες της βίας	
2.4	Βία: Μύθοι και αλήθειες	Μαρία Τόπα
2.5	Επιπτώσεις της βίας στα παιδιά	
3	ΚΕΦΑΛΑΙΟ - ΒΙΑ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ	
3.1	Επιστημονικές έρευνες για την εξάλτωση της σεξουαλικής παρενόχλησης	
3.2	Ελεγκτικοί μηχανισμοί στην Ελλάδα για υποθέσεις σεξουαλικής παρενόχλησης. Εμπειρίες και αδυναμίες	
3.3	Εμβάθυνση του ορισμού	
3.4	Διαφορές αντιλήψεων ανάμεσα στα φύλα για το τι ενοχλεί	
3.5	Κριτικός προσωπικός χώρος: Η σεξουαλικότητα της γυναίκας σε μια άνιση κοινωνία είναι πάντα υπό υποψία	Λίμπυ Τατά Αρσέλ
3.6	Μια «συνηθισμένη» υπόθεση: Η γραμματέας, ο πρόεδρος και το υποτιμητικό εργασιακό περιβάλλον	
3.7	«Quid pro Quo: Κάτι για κάτι»	
3.8	Πώς αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενες τη σεξουαλική παρενόχληση και πώς πρέπει να την αντιμετωπίσουν;	
3.9	Συμβουλευτική για την παρενόχληση	
4	ΚΕΦΑΛΑΙΟ - ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	
4.1	Οι διεθνείς Συμβάσεις και Διακηρύξεις. Εργαλεία του ΟΗΕ για την ισότητα και τη βία	Λίμπυ Τατά Αρσέλ

Α/α	Τίτλος Κεφαλαίου	Συγγραφέας
4.2	Πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Συμβουλίου της Ευρώπης	Ελένη Ζορμπά
4.3	Εθνικές πολιτικές για την καταπολέμηση της βίας. Γυναικείο κίνημα και βία κατά των γυναικών	
4.4	Το Εθνικό Πρόγραμμα για την ουσιαστική ισοτιμία των φύλων 2010-2013	
5	ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ	Μαρία Τόπα
5.1	Διαχωρισμός συμβουλευτικής και ψυχοθεραπείας	
5.2	Συμβουλευτική με την οπτική του φύλου - Συμβουλευτική ψυχοκοινωνικής στήριξης	
5.3	Σχέση συμβούλου - εξυπηρετούμενης	
5.4	Γυναίκες που ζουν σε μια βίαιη σχέση. Ψυχολογική κατάσταση	
5.5	Γυναίκες που έχουν υποστεί βιασμό	
5.6	Προετοιμασία για φυγή	
5.7	Διλήμματα του/της Συμβούλου και η αντιμετώπισή τους	
5.8	Συμβουλευτική πράξη	
6	ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗ	Ελένη Ζορμπά
6.1	Κοινωνική Εργασία με την οπτική του φύλου	
6.2	Ο ρόλος του/της Κοινωνικού Λειτουργού στις υποστηρικτικές δομές	
6.3	Σχεδιασμός κοινωνικής υποστήριξης	
6.4	Ενδοοικογενειακή βία: Μύθοι και πραγματικότητες	
6.5	Ενδεικτικά παραδείγματα κοινωνικής στήριξης (8 περιπτώσεις)	
7	ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΝΟΜΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ	Στεφανία Σουλή
7.1	Το νομικό πλαίσιο για όλες τις μορφές βίας κατά των γυναικών	
7.2	Η οπτική του φύλου στη Νομική Συμβουλευτική (2 περιπτώσεις)	
7.3	Εφαρμογή του Νόμου 3500/2006 για την ενδοοικογενειακή βία	Στεφανία Σουλή
8	ΚΕΦΑΛΑΙΟ - ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΜΕΣΩ ΤΗΛΕΦΩΝΟΥ	Μιλτιάδης Σταμπούλης, Νικόλαος Ναγόπουλος
8.1	Εισαγωγή – Ενωσιολογική προσέγγιση	
8.2	Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της συμβουλευτικής μέσω τηλεφώνου	
8.3	Βασικές αρχές τηλεφωνικής συμβουλευτικής	
8.4	Στάδια διαχείρισης / δομή τηλεφωνικών κλήσεων	
8.5	Πρακτικές οδηγίες προς τα στελέχη τηλεφωνικής συμβουλευτικής	

Α/α	Τίτλος Κεφαλαίου	Συγγραφέας
8.6	Ειδικές συμβουλές προς τα στελέχη της τηλεφωνικής γραμμής 15900	Μιλτιάδης Σταμπούλης, Νικόλαος Ναγόπουλος
9	ΚΕΦΑΛΑΙΟ - ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ	
9.1	Βασικές αρχές Διαπολιτισμικής Συμβουλευτικής	
9.2	Η ιδιαιτέρη περίπτωση των μεταναστριών και προσφυγισιών	Μιλτιάδης Σταμπούλης, Νικόλαος Ναγόπουλος
9.3	Πρακτικές οδηγίες – κατευθύνσεις σε συμβούλους	
9.4	Διερμηνεία και διαπολιτισμική μεσολάβηση	
10	ΚΕΦΑΛΑΙΟ - ΣΧΕΔΙΑ ΠΡΟΤΥΠΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΚΩΔΙΚΑ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ	
10.1	Συμβουλευτικά Κέντρα: Κανονισμός Λειτουργίας	
10.2	Ξενώνες Φιλοξενίας Κακοποιημένων Γυναικών των Δήμων: Κανονισμός Λειτουργίας	Μιλτιάδης Σταμπούλης, Νικόλαος Ναγόπουλος
10.3	Τηλεφωνικής Γραμμής SOS: Κανονισμός Λειτουργίας	
10.4	Κώδικας Δεοντολογίας για την επεξεργασία Προσωπικών Δεδομένων	
11	ΚΕΦΑΛΑΙΟ - ΔΙΚΤΥΩΣΗ ΤΩΝ ΔΟΜΩΝ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ	
11.1	Αναγκαιότητα και στρατηγικός σχεδιασμός της δικτύωσης	
11.2	Μεθοδολογία και ρόλος των στελεχών της κοινωνικής δικτύωσης	Ελένη Ζορμπά, Λίμπυ Τατά Αρσέλ
11.3	Σχήματα δικτύωσης στην τοπική κοινωνία και ο ρόλος των Δήμων	
11.4	Ενδεικτικά παραδείγματα δικτύωσης	
11.5	Οδηγός Δικτύωσης	Μιλτιάδης Σταμπούλης, Νικόλαος Ναγόπουλος
12	ΚΕΦΑΛΑΙΟ -ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	
12.1	Το ΕΣΥ και η κακοποίηση των γυναικών. Παρούσα κατάσταση και προτάσεις	Ελένη Ζορμπά
12.2	Στάσεις των επαγγελματιών υγείας για τη βία κατά των γυναικών	Ελένη Ζορμπά
12.3	Πώς μπορεί να προσεγγιστεί το θέμα της βίας από το ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό	Ελένη Ζορμπά
12.4	Εντοπίζοντας τη βία στο πλαίσιο των ιατρικών υπηρεσιών: Εργασία	Ελένη Ζορμπά
12.5	Πρωτόκολλο Συνεργασίας με φορέα που εμπλέκεται στην αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών: Εθνικό Σύστημα Υγείας	Μιλτιάδης Σταμπούλης, Νικόλαος Ναγόπουλος
13	ΚΕΦΑΛΑΙΟ - Η ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ	

Α/α	Τίτλος Κεφαλαίου	Συγγραφέας
13.1	Ο ρόλος της Αστυνομίας στην αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας	Στεφάνια Σουλή
13.2	Ο ρόλος της Αστυνομίας στην αντιμετώπιση υποθέσεων βιασμού	
13.3	Ο ρόλος της Αστυνομίας στην αντιμετώπιση της διεθνούς σωματεμπορίας	
13.4	Ο ρόλος των Νομικών και Δικαστικών Αρχών στην πάταξη του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας	
13.5	Πρωτόκολλο Συνεργασίας με φορέα που εμπλέκεται στην αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών: Ελληνική Αστυνομία	
	ΕΠΙΛΟΓΟΣ Ξεπερνώντας τα εμπόδια	Μιλτιάδης Σταμπουλής, Νικόλαος Ναγόπουλος Λίμπυ Τατά Αρσέλ

- WomenSos.gr
- Γενική Γραμματεία
Ισότητας των φύλων
- www.isotita.gr

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

